



วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

Journal of Mani Chettha Ram

Wat Chommani

ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2568)

Vol 8 No.6 (November – December 2025)

P-ISSN : 2774-0455 (Print)

E-ISSN : 2774-0978 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

เจ้าของ

111/1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทร 06-10186156

e-mail: manichettharam@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพกิตติมุนี, ดร.

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร.

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระศรีวิชิโรโมลี

รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระสุธีวีริชคุณ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุตรัตนภรณ์

เจ้าอาวาสวัดจอมมณี

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.ฐิติวัธน์ หมั่นกิจ

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

กองบรรณาธิการ

พระศรีญาณวงศ์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโมชิต, ดร.

เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พระครูปริยัติสุวรรณ์วัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระนัสสนะ ส่างช้าง, ดร.

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พระมหาจำนงค์ สิริวิญญู, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.ฐิติวัสส์ หมั่นกิจ

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อีร์ภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชธร ตู้อทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พลตรี ดร.วัลลภ มณีเชษฐา

มหาวิทยาลัยเนชั่น

ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

ดร.ธีรดนัย กัปโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนาภรณ์ ปุณัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวช้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์



ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาสาธน์ ดิถีขปณฺโณ

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ พระปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พรเทพ เข้มเครือ

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ณรงค์ฤทธิ์ ดีทองหลง

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

นิติกรกรชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ออกแบบปก

สมศักดิ์ พระปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

จัดรูปเล่ม

พระวินัย นาคา

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180
โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th



บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 83 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 79 เรื่อง และ บทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูสุตรัตนภรณ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ฉ)
สารบัญ	(ช-จ)

บทความวิจัย : Research Article

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	1-13
QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT FOR THE ELDERLY IN BANKROD TOWN MUNICIPALITY, BANG PA-IN DISTRICT, PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE	
นราธร ทองมี และ กมลวรรณ วรรณนัง	
การประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้าน หนองแขวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย	14-28
AN APPLICATION OF THE GARĀVĀSA DHAMMA 4 TO DEVELOP THE QUALITY OF LIFE OF THE COMMUNITY OF BAN NONG WAENG, NAM MONG SUBDISTRICT, THA BO DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE	
พระครูสิริปัญญาลังการ จิตตชฌโญ (จิตตะวงษ์), พระครูจิตรธรรมธัช และ พระมหาประทีป อภิวิฑฒ โน (แถวพันธุ์)	
การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนสืบสานด้านวัฒนธรรม ประเพณีล้านนาของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่	29-41
THE INNOVATION DEVELOPMENT FOR THE STUDENTS' INTEREST ON INHERITING LANNA CULTURE AND TRADITIONAL OF ANUBAN CHIANG MAI SCHOOL	
กรกฎ หลานรักษ์	
การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร่องกวาง อนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่	42-53
THE ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION FOR LEARNING AT RONGKWANG ANUSORN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, PHRAE	
นฤกร ผ่องแผ้ว และ พิชิษฐ์ ยอดวันดี	

**การบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนร่องวางอนุสรณ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่** 54-65

THE SUPPLY MANAGEMENT AFFECTING TEACHER SATISFACTION AT
RONGKWANG ANUSORN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, PHRAE

ธีรวัฒน์ คำปิง และ พิสิษฐ์ ยอดวันดี

**พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัด
ทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี** 66-82

ETHICAL BEHAVIOR OF HIGH SCHOOL STUDENTS WAT
LUANGPHOTHONG SCHOOL, MUANGDISTRICT,
NONTHABURIPROVINCE

พระครูปลัดธีระพันธ์ ญาณวีโร (หมอยาดี) และ พระราชวินัยวัชรเมธี

**ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4** 83-95

DIGITAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL
EFFECTIVENESS OF THE OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER
UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 4

พัทธนันท์ อุทมล, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม และจำรัส สอนกล้า

**แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลัก
อริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ชลบุรี เขต 3** 96-107

THE GUIDELINES FOR PROMOTING A QUALITY LEARNING ENVIRONMENT FOR
STUDENTS BASED ON THE NOBLE TRUTHS IV IN THE BANGLAMUNG IV SCHOOL
GROUP UNDER THE CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
III

พระเจตน์ เจตโน, พระครูสังฆรักษ์ณจักรกฤษณ ฐิริปัญญา และ ณัฐนิชา ปญญนิภา

**วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาค ที่มีผลต่อ วิถีชีวิตของ
ชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย** 108-120

AN ANALYSIS OF BELIEFS AND RITUALS IN THE WORSHIP OF PHAYA
AGA AND THEIR IMPACT ON THE WAY OF LIFE OF THE COMMUNITY IN
TAMBON NAI MUEANG, MUEANG DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระมหานฤเบศร์ สุภาจาโร (ศรีชัยมูล), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม และ สมเดช นามเกต

- สภาพ ปัญหาการดำเนินงาน และแนวทางพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการ
บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2** 121-133
- STATES PROBLEMS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING THE
MANAGEMENT INFORMATION SYSTEM OF EDUCATIONAL
OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER UBON RATCHATHANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
- ปรารธนา พงษ์สระพัง และ เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม*
- แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี** 134-148
- GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOL MANAGEMENT
BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLE OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE NONTABURI PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
- รัชนนท์ อธิจันทร์รัตน์ และ ชมแข พงษ์เจริญ*
- รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3** 149-160
- THE LEARNING ORGANIZATION MANAGEMENT MODEL BASED ON
BUDDHIST PRINCIPLES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
- พระเจ้าภุมภักดิ์ ปญญาธโร (อุดมวิชาญาณ), ดร.ทองดี ศรีตระการ และ พระครูภาวนา
วุฒิปันติต (สมบัติ ฉลองนิตติกุล)*
- แนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมเพื่อการ
เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก** 161-179
- GUIDELINES FOR DESIGNING CULTURALLY-BASED AGROTOURISM
ACTIVITIES FOR CREATIVE LEARNING IN AGRICULTURAL GARDENS
IN NAKHON NAYOK PROVINCE
- สุวดี บุญมาจรินนท์, กรกมล มุสิกชาติ, สิริพันธ์ชา รังสรรค์ธาดา และ พัทธ์ชัย ทศดร*
- ลาวในเอกสารของชาวตะวันตก** 180-195
- LAOS HISTORY BY EUROPEAN DOCUMENTS
- พิมพ์ปฎิมา นเรศศิริกุล*
- การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร่องวางอนุสรณ์ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่** 196-208



THE MANAGEMENT OF THE SCHOOL CURRICULUM AT RONG KWANG
ANUSON SCHOOL PHRAE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

กฤตเมธ พลพิชัย และ พิสิษฐ์ ยอดวันดี

แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล
ตามหลักพหุสุต 5 ของสำนักศาสนศึกษา

209-220

อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

THE GUIDELINES FOR PROMOTING THE LEARNING MANAGEMENT OF
DHAMMA STUDIES IN THE DIGITAL AGE ACCORDING TO BAHUSSUTA IV
BY THE OFFICE OF RELIGIOUS EDUCATION, BANG BO DISTRICT, SAMUT
PRAKAN PROVINCE

พระใบฎีกาชาญชัย อุดมธมโม (จีนกลั๊บ), พระครูสังฆรักษ์ณัฏฐกรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ (กัตติยัง)
และณัฐนิชา ปัญญ์นิภา

การส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้
ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร

221-239

PROMOTING ABILITY OF COMPUTATIONAL THINKING THROUGH
BLENDED LEARNING MODEL BY USING INQUIRY-BASED LEARNING FOR
MATTAYOMSUKSA 3 AT BURAPHAPITTAYAKARN MUNICIPAL SCHOOL

ธนวัฒน์ อุทัยสา, สนิท ดีเมืองชัย และ ขจรพงษ์ ร่วมแก้ว

การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ ACTIVE LEARNING เพื่อยกระดับ
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาภาพลันธุ์

240-252

TEACHER DEVELOPMENT IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT TO
ENHANCE THE EDUCATIONAL QUALITY OF KUCHINARAI SCHOOL
UNDER THE KALASIN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE.

อานนท์ นนทวัน

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

253-264

THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
PHRA SRI CHAROEN CAMPUS UNDER THE SECONDARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

สมศักดิ์ บุญประจำ, สุรางคนา มั่นยานนท์ และ นิภา พงศ์วิรัตน์

- คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย** 265-278
 QUALITY OF SERVICE IN DISASTER PREVENTION AND RELIEF OF WANG LUANG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, FAO RAI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE
 จิรวุฒิ สุทธิสอน และ บุญเหลือ บุญผาผา
- คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย** 279-291
 SERVICE QUALITY OF WANG LUANG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, FAO RAI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE
 ศิรินาถ นรโกชนัสกุล และ โกศล สอดส่อง
- คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่องอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ** 292-305
 QUALITY OF WORKING LIFE OF EMPLOYEES OF KOK KONG SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG BUENG KAN DISTRICT, BUENG KAN PROVINCE
 จันทวันต์ วงศ์จันดี และ โกศล สอดส่อง
- การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี** 306-318
 THE PROMOTING THE DEVELOPMENT OF A GRASSROOTS FISHERIES MARKET BASED ECONOMY NETWORK IN MUEANG CHONBURI DISTRICT, CHONBURI PROVINCE
 เสาร์คำ ไส่แก้ว, บรรณวัชร พลคำ, ณปภัช พัชรกรโชติ และ ภูวติษฐ์ นันทสกุลสิทธิ์
- แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร** 319-331
 A PROACTIVE INSTRUCTIONAL APPROACH TO THE PALI CURRICULUM IN DHAMMA STUDIES BASED ON THE IDDHIPADA V PRINCIPLES : A CASE STUDY OF MONASTIC SCHOOLS IN BANG RAK DISTRICT, BANGKOK
 พระมหาสุววุฒิ วุฑฒิจาริ (แก้วโศก), ประวิทย์ ชัยสุข และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน (บุตดาวงษ์)
- นโยบายทางการเมืองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วงอำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา** 332-343

POLITICAL POLICY TOWARDS FAMILY VIOLENT SOLVING OF COMMUNITY FAMILY DEVELOPMENT CENTER, KOK MUANG SUB-DISTRICT, KLOONG HOI KHONG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

วรรณภา อ่อนประสงค์ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

344-357

INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT FOR THE PEOPLE OF KHAM MUANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY, KHAM MUANG DISTRICT, KALASIN PROVINCE

ปวีณสุตา ศรีวงออน และ โกศล สอดส่อง

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

358-373

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING THE DIGITAL LEARNING MANAGEMENT EFFICIENCY OF STUDENT TEACHERS AT THE FACULTY OF EDUCATION, SANTAPOL COLLEGE

สถิตย์ กุลสอน, วรรณิ แก้วคำศรี และ พรชัย วันทุม

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูล

374-389

THE RELATIONSHIP BETWEEN 21 CENTURY SCHOOL ADMINISTRATORS' SKILLS AND THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY IN SCHOOLS UNDER THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เอกนารี สุขมาศ และ สุนทรี วรรณไพเราะ

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

390-401

GUIDELINES FOR ENHANCING HUMAN RESOURCE MANAGEMENT TO FOSTER POSITIVE ORGANIZATIONAL HEALTH IN BUPUAI YANGYAI SCHOOL NETWORK GROUP UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

พัชรภรณ์ บุรวัดร์ และ เมธาวี โชติชัยพงศ์

- สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1** 402-413
COMPETENCIES OF ADMINISTRATORS AFFECTING INTERNAL QUALITY
ASSURANCE IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON PATHOM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
หทัยรัตน์ เจริญรักษ์ และ สนั่น ประจักษ์จิตร
- การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการบริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล
ของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม จังหวัดพะเยา** 414-426
PROBLEMS AND NEEDS ASSESSMENT OF DIGITAL ERA EDUCATIONAL
ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF PHAYAO PHITTAYAKHOM
SCHOOL, PHAYAO PROVINCE
พัทธพล วงศ์วาร และ ลำเนา หมั่นแจ่ม
- ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2** 427-437
LEADERSHIP IN THE DIGITAL ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER NAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
เกริกฤทธิ์ จันทรู และ ศิริพร เสรีตานนท์
- แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1** 438-451
GUIDELINES FOR BUDGET MANAGERMENT OF SCHOOL INTHE NONG
LUANG SCHOOL GROUP UNDER THE KAMPHAENG PHET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ศรัณย์ จันทะอุป และ จารุวรรณ แก่นทรัพย์
- ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี** 452-465
EMOTIONAL INTELLIGENCE OF ADMINISTRATORS AND
ORGANIZATIONAL JUSTICE IN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SUPHANBURI
ชลบดินทร์ กลิ่นจันทร์ และ มัทนา วัฒนอมศักดิ์
- การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก** 466-478
THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY
FOR GRADE 5 STUDENTS BY USING SQ6R TECHNIQUE AND GRAPHIC
ORGANIZER

วีรากร น้อยปั๊กษา

บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ
ควนขนุน จังหวัดพัทลุง

479-490

THE ROLE OF ECCLESIASTICAL IN SANGHA'S ADMINISTRATION
KHUANKHANUN DISTRICT, PHATTALUNG PROVINCE

พระครูศาสนกิจจาทร (ชอบ เต็มราม) และ สุปรีชา ชำนาญพุดผิพร

ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะต่อความสามารถใน
การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

491-500

THE EFFECT OF SQ5R LEARNING MANAGEMENT SUPPLEMENTED WITH
SKILL EXERCISES ON ENGLISH COMPREHENSION READING ABILITY OF
GRADE 4 STUDENTS

มัลลิกา หงษ์ชุมแพ และ สมชาย พาชอบ

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบน: พหุกรณีศึกษา

501-518

SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS BEING THE LARGE SIZE ROYAL
SCHOOL AWARD UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICES IN THE UPPER NORTHEASTERN REGION: MULTI CASE STUDY

วีระยุทธ บาลจบ และ กฤตภูมิ ชมภูวิเศษ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของ
กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กำแพงเพชร เขต 1

519-533

PARTICIPATORY MANAGEMENT TO SOLVE THE PROBLEM OF LEARNING
DECLINE IN STUDENTS OF THE VACHIRAPRAKAN SCHOOL GROUP
UNDER THE JURISDICTION OF KAMPHAENG PHET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

เกรียงไกร สุขชา และ จารวรรณ แก่นทรัพย์

การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระหว่างปี พ.ศ.2557-2567

534-549

SYNTHESIS OF RESEARCH ON MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING FOR
LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS BETWEEN 2014-2024

ภูวรินทร์ อินนอก, นวพล นนทภา และ รามนรี นนทภา

แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 550-561

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING STUDENTS' SELF-LEARNING SKILLS IN THE 21ST CENTURY BASED ON YONISO MANASIKARA OF THAMAKA II SCHOOL GROUP UNDER THE OFFICE OF KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA II

พระสุวัฒน์ สุวฑฺฒ (พลบนิล), ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ และ เมตต์ จงสกุลศิริ

การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 562-573

TEACHING GUIDELINES TO INSTILL THE FOUR SOCIAL VALUES TO STUDENTS AT KHAO KAEW WITTHAYASAN SCHOOL, CHIANG KHAN DISTRICT, LOEI PROVINCE

พระครูบุญประภากร ปากาโร (สุบรรณ), อุดร จันทวัน และพระครูสุตคุณวรการ

EXPLORING ENGLISH VOCABULARY LEARNING STRATEGIES THROUGH AI INTEGRATION OF THAI UNIVERSITY STUDENTS: A CASE STUDY 574-585

ANAWIN KHLAKHEANG AND AMORN CHERNGROONGROJ

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย 586-600

THE GUIDELINES OF ACADEMIC ADMINISTRATION ACCORDING TO DEMING'S CYCLE IN SCHOOL UNDER NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ณัชชา ปัสสาสัย และ กฤตภูมิ ขมภูวิเศษ

การพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 601-613

THE DEVELOPMENT OF TEACHERS' INNOVATIVE CHARACTERISTICS IN SCHOOLS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

มุนินทร์ นวลเนตร, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม และ จำรัส สอนกล้า

การศึกษาแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสือธัมมิกสังคมนิยม 614-623

A STUDY OF JUSTICE AND EQUALITY CONCEPTS OF BUDDHADASA BHIKKHU THROUGH THE BOOK DHAMMIC SOCIALISM

พระครูสมุห์ณรงค์เดช โชติปัญโญ (ลมเชย), พิศาล มุกตารักษ์ และธนศักดิ์ สายจำปา

ข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา
ที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี
เขต 3

624-636

SUGGESTION OF DATABASE SYSTEM DEVELOPMENT OF SCHOOLS IN
THE SCHOOL NETWORK 6TH (PHO SAI – RAI TAI) UNDER UBON
RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

วรรณระศิริ พุ่มทอง, เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม และ สุรศักดิ์ หลาบมาลา

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูวิทยาลัย
อาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัด
ราชบุรี

637-649

WORK MOTIVATION AFFECTING ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF
TEACHERS IN PRIVATE VOCATIONAL COLLEGES UNDER THE OFFICE
OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION, RATCHABURI
PROVINCE

ศุภวัฒน์ พัฒนวงศ์ไทย, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา และ
วิเชียร อินทรสมพันธ์

บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

650-663

THE ROLES OF ADMINISTRATION AFFECTING ORGANIZATIONAL
CLIMATE IN PRIVATE VOCATIONAL COLLEGES UNDER THE OFFICE OF
THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION, RATCHABURI PROVINCE

พรรณยะมล พัฒนวงศ์ไทย, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา และ
วิเชียร อินทรสมพันธ์

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนใน
สถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

664-676

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING LEARNER QUALITY IN SCHOOLS IN THE SCHOOL GROUP
NETWORK 5 AND 6 UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณิกานต์ ทองเหลือ, เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม, ชาริ มณีศรี

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัด สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

677-691

MANAGEMENT TOWARDS EXCELLENCE FOR MORAL SCHOOLS
UNDER THE OFFICES OF SAKONNAKHON PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 3

ยลดา หมายมัน และ พนายุทธ เขยบาล

**การบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนัก
บริหารงานการศึกษาพิเศษ**

692-701

SUPPLIES ADMINISTRATION IN WELFARE SCHOOL, GROUP 4 THE
OFFICE OF SPECIAL EDUCATION

สุริภรณ์ อารีย์, สุรางคนา มั่นยานนท์ และ พรรณี สุวัฒน์

**A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURE
ADAPTATION AND ACADEMIC CULTURE EXPERIENCE OF CHINESE
STUDENTS STUDYING IN THAILAND**

702-714

Junze Qin and Usaporn Klinkasorn

**การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ
เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช**

715-727

IMPROVING THE EFFICIENCY FOR DRIVING THE MODEL MORAL
ORGANIZATION ACTION PLAN AT KO PHET SUBDISTRICT
MUNICIPALITY, HUA SAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE

อดิگانต์ เพ็ญกุล และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา

**อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ของประชาชนเทศบาล
นครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**

728-739

INFLUENCE OF MEDIA ON PUBLIC AWARENESS IN NAKHON HAT YAI
MUNICIPALITY SONGKHLA PROVINCE

ธนิดา เขียวหอม และ กันตภณ หนูทองแก้ว

**การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชา
ประวัติศาสตร์ ประเทศไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของ
นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงาน
อาชีวศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ**

740-758

ACHIEVEMENTS AND ANALYTICAL THINKING IN THE THAI NATIONAL
STUDIES SUBJECT THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING OF 3RD
YEAR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS (VOC. CERT. 3) UNDER
THE OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

ปภัสสร จักษุพันธ์ และ ระพิน ชูชื่น

**เรียนรู้จากความเงียบ: อัตชาติพันธุ์วรรณนาว่าด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของ
อาจารย์ใหม่**

759-771

LEARNING FROM SILENCE: AN AUTOETHNOGRAPHY OF A NOVICE
UNIVERSITY TEACHER

อนิรุทธิ์ สมเสาร์

**แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู**

772-785

GUIDELINES FOR INTERNAL SUPERVISION IN SCHOOLS BY
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY CONCEPT UNDER THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LOEI NONG BUA
LAM PHU

อภิสิทธิ์ พรหมสอน, สุชาติ บางวิเศษ และ จุฑามาส ศรีจำนงค์

**ผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยใน
เครือข่ายโรงเรียนเทศบาลจังหวัดขอนแก่น**

786-796

THE RESULTS OF GROUP ART ACTIVITIES ON PLANNING SKILLS OF
EARLY CHILDHOOD IN THE NETWORK OF MUNICIPAL SCHOOLS KHON
KAEN PROVINCE

เจนจิรา พรหมผิว และ นนทชนนปภพ ปาลินทร์

**การศึกษาพลวัตของอาจารย์มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ในการจัดการเรียนการสอน
นักศึกษาวัยผู้ใหญ่: อัตชาติพันธุ์วรรณนาในบริบทบัณฑิตศึกษา**

797-810

EXPLORING THE DYNAMICS OF YOUNG UNIVERSITY LECTURERS
TEACHING ADULT LEARNERS: AN AUTOETHNOGRAPHIC STUDY IN
GRADUATE EDUCATION

อนิรุทธิ์ สมเสาร์

**การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้
ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3**

811-825

PARENTAL PARTICIPATION IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION TO
DEVELOP THE LEARNING OUTCOMES OF STUDENTS IN OPPORTUNITY
EXPANSION SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF UBON
RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

คมกริช ศรีธัญรัตน์ และ เมธาวี โชติชัยพงศ์

- รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019** 826-842
 MODEL CARING THE ELDERLY IN THAILAND DURING THE COVID-19 OUTBREAK
เดชภักดิ์ กลิ่นบัวแก้ว และ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์
- ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ** 843-856
 DISRUPTIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
กรกช โสภา
- ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์** 857-870
 THE POTENTIAL OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING TECHNIQUES IN CREATING COMPETITIVE ADVANTAGE FOR ONLINE PRODUCT BUSINESSES
พรพรรณ สี่เทียน, ระวีวรรณ วชิสุวรรณ และ วาสนี สุขโกศล
- THE DESIGN OF THE UNIVERSITY-BASED CURRICULUM OF "LANGUAGE ACQUISITION" BASED ON GARDNER'S MULTIPLE INTELLIGENCES THEORY** 871-883
Li Shuntian and Usaporn Klinkasorn
- พุทธสถาปัตยกรรมพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช** 884-899
 BUDDHIST ARCHITECTURE OF THE PHRA MAHATHAT CHEDI NAKHON SI THAMMARAT PAGODA
พระยอดคม คุณสิริโธ (ชัยนริตติชัย), ญัฐมน ตั้งพานทอง, และ ศิโรตม์ ทองก้อน
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช** 900-914
 PUBLIC PARTICIPATION IN PUBLIC POLICY FORMULATION OF CHANG KLANG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, CHANG KLANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
ชุติมา สืบสาย และ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)
- การพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพ ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช** 915-928
 DEVELOPING AN EFFICIENT WASTE MANAGEMENT PROCESS IN NAKHON SI THAMMARAT CITY MUNICIPALITY

เพ็ญพร โอษฐ์ฤทธิ์ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)

การแก้ปัญหาคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด

929-939

USING SPELLING EXERCISES ON THAI FINAL-CONSONANT CATEGORIES TO IMPROVE THAI WORD WRITING ACCURACY AMONG GRADE 4 STUDENTS

นันทิกร อุดมศิลป์, จาตุรนต์ ศรีจินดา และ ธัญญารัตน์ ศิริกลิ่นแคลย์

บทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

940-952

IMPACTS AND ROLES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) ON SCHOOL ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF SCHOOLS IN NETWORK GROUP 45, NONG CHOK DISTRICT, BANGKOK.

อามัน อับดุลซาลาม และ ศิริพร เสรีตานนท์

ผลของการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู

953-965

EFFECTS OF ENHANCING PROBLEM-BASED LEARNING ON PRESERVICE TEACHER STUDENTS' PROBLEM-SOLVING ABILITY

บุษราคัม อินทสุก, จิรพันธ์ สง่าวิทยากุล และ จินตามณี เลิศมนกุล

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

966-980

THE APPLICATION OF BRAHMAVIHARA DHAMMA FOR POLITICAL RECONCILIATION OF PEOPLE IN MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศักดิ์ศิธร ชุมแก้ว และ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

981-997

CREATIVE LEADERSHIP OF SMALL SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จตุพล ถนอมศักดิ์ และนิคม นาคอ้าย

ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

998-1013

PROBLEMS AND OBSTACLES IN DRUG PREVENTION AND
SUPPRESSION OF THE DRUG PREVENTION AND SUPPRESSION
OPERATION CENTER, DON TAN DISTRICT, MUKDAHAN PROVINCE

พิพิธธนาดี สมคะเณย์ และ ปิยะวัตร ภูนาชัย

สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน
RIGHTS OF THE ACCUSED IN CRIMINAL CASES DURING CUSTODY BY
THE INVESTIGATING OFFICER.

1014-1026

วิชาญ จันทน์อินทร์, จันทน์สม จันทน์อินทร์ และ สมาน กาบมาลา

ปัญหาข้อกฎหมายในการออกคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเป็น
การให้ประโยชน์กับผู้รับคำสั่ง

1027-1036

LEGAL ISSUES IN ISSUING AND REVOKING ADMINISTRATIVE ORDERS
BENEFIT THE RECIPIENT

สมาน กาบมาลา

การประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2563) คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1037-1049

EVELUATION OF THE BACHELOR OF SOCIAL WORK PROGRAM
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK (REVISED CURRICULUM 2020)
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ (คงบุญวาสน์) และ วรเทพ เวียงแก

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 3

1050-1064

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION
ADMINISTRATORS THAT AFFECT THE EFFECTIVENESS OF
EDUCATIONAL INSTITUTION UNDER THE JURISDICTION OF NAKHON
SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ปัทวรรณ บุญจันทร์ และ ทิพมาศ เศวตวรโชติ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม
เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1065-1077

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT FOCUSING ON THE
INQUIRY PROCESS COMBINED WITH THE USE OF QUESTIONS TO
ENHANCE THE SUMMARY CONCEPT FOR SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN THE SECOND YEAR

กรรมิการ์ ทองรักษ์ และอารีย์ ปรีดีกุล

บทความวิชาการ : Academic Article

- แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัด
ประสบการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย** 1078-1093
SIMULATION-BASED TEACHING APPROACH FOR DEVELOPING
EXPERIENTIAL LEARNING MODELS FOR UNDERGRADUATE STUDENTS
IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION
ชมพูปราว มิ่งมงคล, พิษยาดา คำแก้ว และ ชนาภา ทรัพย์เจริญ
- การจัดการเชิงพุทธในบริบทของการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่** 1094-1107
THE BUDDHIST MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF MODERN
POLITICAL COMMUNICATION
พระครูศรีปัญญาโชติคุณ (ชุมพล ชูติปัญญา)
- สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกลในบริบท 4C** 1108-1126
Lifelong Learning
COMPETENCY IN THAI LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT
THROUGH DISTANCE EDUCATION IN THE CONTEXT OF 4C LIFELONG
LEARNING
กิตติพล เชื้องาม, ปาริฉัตร ไชยเดช และ พิชาญ ฦ พัทลุง
- การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง** 1027-1141
MANAGEMENT OF MONASTIC EDUCATION IN AN ERA OF
TRANSFORMATION
พระราชเมธีวชิรติลก (ไพจิตร สาข้อง), พระกิตติสารสุธี (เชิดชัย แก้วอาษา), พระครูสุภัทรลีล
โสภณ (สายัณห์ วงศ์สุรินทร์), พระมหาทศพร สุ่มทุโก (อ่อนน้อม), และ สำราญ ศรีคำมูล
- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน** 1142-1161

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรุด
อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT FOR THE ELDERLY IN
BANKROD TOWN MUNICIPALITY, BANG PA-IN DISTRICT,
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

นราธร ทองมี¹ และ กมลวรรณ วรณธน์²

Narathorn Thongmee¹ and Kamonwan Wanthanang²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹⁻²Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: narathorn.thongmee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรุด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรุด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรุด รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี แบ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรุด จำนวน 323 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรุด ได้แก่ (1) ควรมีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในช่วงวันสงกรานต์เป็นประจำทุกปี (2) สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนและผู้สูงอายุ (3) ดำเนินการสำรวจสภาพแวดล้อมที่อาศัย คัดเลือกบ้านและซ่อมแซมบ้านของผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน (4) มีเจ้าหน้าที่คอยจัดการซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าและประปาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (5) จัดการความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และ (6) สร้างพื้นที่เพื่อการประชุมและกิจกรรมของชมรมให้แก่ผู้สูงอายุ

* Received 3 August 2025; Revised 16 August 2025; Accepted 20 August 2025

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, เทศบาลเมืองบ้านกรด

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the quality of life development for the elderly in Bankrod town municipality, 2) to compare the opinion on the quality of life development level for the elderly in Bankrod town municipality classified by personal data, and 3) to propose the quality of life development program for the elderly in Bankrod town municipality. The research design was a mixed methods research, divided into quantitative research, the sample group included 323 elderly in Bankrod town municipality selected by proportional sampling method. Data collection tool was a questionnaire with the alpha reliability coefficient 0.92. The statistical tools used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, skewness, kurtosis, T-test, and one-way ANOVA. And qualitative research, the key informants included 10 people selected by purposive sampling method. The research instrument was a semi-structured interview and the data was analyzed by content analysis.

The results of the research were as follows: 1) overall quality of life development for the elderly was at a highest level, 2) the elderly with different education level had different opinion on the quality of life development level, and 3) there were various the quality of life development program for the elderly in Bankrod town municipality found that (1) organizing the traditional Songkran water-pouring ceremony for the elderly annually, (2) supporting and promoting activities that foster connections between community members and the elderly to enhance social inclusion, (3) conducting surveys on the living conditions, selecting households in poor condition, and providing necessary home repairs for in financial hardship, (4) assigning personnel to maintain and repair electrical and water systems in elderly households to ensure they function efficiently and safely, (5) enhancing safety measures in the homes of elderly, and (6) establishing a dedicated space for meetings and club activities for the elderly.

Keywords: Development, Quality of Life, Elderly, Bankrod Town Municipality

บทนำ

ประชากรไทยกำลังเผชิญหน้ากับการสูงวัยอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลได้ดำเนินการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนภาคส่วนอื่น

เพื่อเตรียมการรองรับสังคมสูงวัย โดยหลังจากมีการปรับปรุงแนวทางการจัดทำแผนระดับชาติใหม่ โดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นแกนหลักในปี 2561 งานผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ถูกกระจายตัวในแผนระดับชาติที่ถูกแบ่งออกเป็น ระดับที่ 1: ยุทธศาสตร์ชาติ ระดับที่ 2: แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2565–2569 และระดับที่ 3: แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะกลาง 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) นอกจากนี้งานผู้สูงอายุบางส่วนจะถูกผนวกไว้ในแผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. 2565–2580) ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ที่สำคัญในช่วงที่ผ่านมา ประกอบด้วย การเกิดขึ้นของกลไกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) และโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในรูปแบบชมรมผู้สูงอายุและการทำกิจกรรมทางสังคม การเกิดขึ้นของระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงแบบบูรณาการในพื้นที่อยู่ภายใต้การบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการส่วนกลาง และชุมชน และที่จะต้องเน้นย้ำคือบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กับการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุซึ่งมีแนวโน้มทวีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2566)

เทศบาลเมืองบ้านกรดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน และเป็นองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยใช้วิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล (สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านกรด, 2567) เมื่อทำการสำรวจข้อมูลสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรด ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2567 (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองบ้านกรด, 2567) พบว่า พื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรดประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 1,670 คน โดยจำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 688 คน และเพศหญิง จำนวน 982 คน โดยมีทั้งผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัวและอาศัยอยู่เพียงตามลำพัง ฉะนั้น เทศบาลเมืองบ้านกรดจึงต้องมีการวางกรอบนโยบายขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยคุณภาพชีวิตหมายถึง ภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทั้งของตนเอง (ด้านร่างกายและจิตใจ) และของสังคม ทั้งนี้ ครอบคลุมไปถึงความปลอดภัยสิทธิและเสรีภาพ (อิศริย์ กัลยวราภรณ์, 2561) ดังเช่น งานวิจัยของ พระธนพล กนต์สีโล (เรือนเพ็ชร) (2561) พบว่า ควรมีการสนับสนุนประเพณีท้องถิ่นและการละเล่นต่าง ๆ ในวันสำคัญ ๆ

จากแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ของเทศบาลเมืองบ้านกรด มีเจตนารมณ์และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นอย่างสูง โดยการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัดที่ 2 พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ และยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดที่ 2 การพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

(สำนักปลัดเทศบาลเมือง เทศบาลเมืองบ้านกรด, 2565) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องมีการวางแผนงาน และจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นระยะ ๆ และนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความเหมาะสม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางให้เทศบาลเมืองบ้านกรदनำข้อมูลไปพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน และส่งผลให้ผู้สูงอายุในพื้นที่มีสุขภาวะที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย

ผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,670 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองบ้านกรด, 2567)
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านกรด จำนวน 323 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1973) กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิจำแนกตามหมู่บ้านในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจำแนกประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปตามหมู่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 11 หมู่บ้าน ได้จำนวนประชากร 1,670 คน จากนั้นทำการจำแนกจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ

จำแนกตามหมู่บ้าน โดยใช้สูตร ดังนี้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำแนกตามหมู่บ้าน = (จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด $\times$ จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน) / จำนวนประชากรทั้งหมด

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มสายงานผู้บริหารของเทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 คน กลุ่มสายงานผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 คน รวมเป็นจำนวน 10 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของรูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส และการอยู่อาศัย ลักษณะคำตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 ด้าน ใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นจึงนำไปทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.92 รูปแบบเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ กับสมาชิกในครอบครัว เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร 3) การปรับสภาพแวดล้อมที่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่ เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร 4) การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร 5) การดูแลความปลอดภัยคอยเฝ้าระวังทรัพย์สินของผู้สูงอายุ เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร และ 6) การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กันในชุมชน เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ ระยะเวลาเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568 มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงนายกเทศมนตรีเมืองบ้านกรวด โดยแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล 2) กำหนดรหัสแบบสอบถามโดยใส่หมายเลขกำกับตามลำดับ 3) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 323 คน 4) รับแบบสอบถามกลับคืน เพื่อดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ 5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลตามขั้นตอนต่อไป รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ

ระยะเวลาเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแจ้งวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการสัมภาษณ์ และแจ้งกำหนดการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยเข้าพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวันเวลาที่นัดหมาย และดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมตามประเด็นคำถามและวัตถุประสงค์ 3) ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของคำสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของรูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ จำนวน 323 ฉบับ จากนั้นจัดหมวดหมู่ของข้อมูล 2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาลงรหัส (Coding Sheet) ตามที่กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า 3) ทำการกรอกข้อมูลตามรหัสลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ 4) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดจากการกรอกข้อมูล 5) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ส่วนรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึก มาเรียบเรียงและตีความเพื่อย้อนถามกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง เป็นการตรวจสอบซ้ำเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือจากข้อมูลที่ได้รับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลเนื้อหาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุปแต่ละประเด็น จากนั้นทำการเรียบเรียงข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเป็นข้อความเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด พบว่า ตัวแปรการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้านมีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -0.719 ถึง -0.403 และค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.739 ถึง 0.362 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ที่ยอมรับได้ได้คือค่าความเบ้ไม่เกิน 3.00 และค่าความโด่งไม่เกิน 10.00 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด โดยภาพรวมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.50) โดยด้านสุขภาพกายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.52) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.59) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ค่าความเบ้	ค่าความโด่ง	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสุขภาพกาย	-0.719	0.362	4.33	0.52	มากที่สุด
2. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	-0.464	-0.739	4.22	0.64	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	-0.403	-0.676	4.20	0.59	มาก
4. ด้านจิตใจ	-0.614	-0.165	4.23	0.57	มากที่สุด
ภาพรวม			4.24	0.50	มากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุ และด้านการอยู่อาศัย ใช้การทดสอบค่าที ส่วนด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านรายได้ต่อเดือน และด้านสถานภาพสมรส ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ							
	ด้านสุขภาพกาย		ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม		ด้านสิ่งแวดล้อม		ด้านจิตใจ	
	t/ F	p-value	t/ F	p-value	t/ F	p-value	t/ F	p-value
1. เพศ	-1.537	0.125	1.283	0.200	1.732	0.084	-1.470	0.143
2. อายุ	0.072	0.943	-0.532	0.595	-1.269	0.206	-1.226	0.221
3. ระดับการศึกษา	3.415	0.009*	1.947	0.102	2.431	0.048*	1.087	0.363
4. อาชีพ	0.039	0.997	0.997	0.409	0.506	0.731	0.732	0.571
5. รายได้ต่อเดือน	0.094	0.963	0.856	0.464	0.630	0.596	0.358	0.783
6. สถานภาพสมรส	0.107	0.956	0.599	0.616	0.184	0.907	0.257	0.856
7. การอยู่อาศัย	0.578	0.564	0.876	0.381	1.649	0.100	0.738	0.461

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย และด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส และการอยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านไม่ต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ประเด็นที่ 1 (การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ กับสมาชิกในครอบครัว เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร) ควรมีการจัดกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและคนในครอบครัวเพื่อสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในช่วงวันสงกรานต์เป็นประจำทุกปี เพื่อให้บุตรหลานมารวมตัวพร้อมหน้าในวันครอบครัว และมีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะทางด้านอาชีพของแต่ละครอบครัว โดยใช้เวลาในวันเสาร์-อาทิตย์ ประเด็นที่ 2 (การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร) ควรอบรมให้คนในชุมชนมีความตระหนักในการดูแลผู้สูงอายุ มีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนและผู้สูงอายุ สร้างพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรม

3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ 1 (การปรับสภาพแวดล้อมที่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่ เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร) ควรจัดเจ้าหน้าที่เทศบาล และผู้นำชุมชน ตั้งเป็นทีมงานเพื่อทำงานร่วมกัน ในการดำเนินการสำรวจสภาพแวดล้อมที่อาศัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ และหารือกันว่าต้องช่วยเหลือผู้สูงอายุรายใดบ้าง คัดเลือกบ้านและซ่อมแซมบ้านของผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนหรือรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ประเด็นที่ 2 (การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร) ควรตรวจสอบระบบไฟฟ้าและประปาอย่างสม่ำเสมอให้มีความสมบูรณ์ มีเจ้าหน้าที่คอยจัดการซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าและประปาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประเด็นที่ 3 (การดูแลความปลอดภัยคอยเฝ้าระวังทรัพย์สินของผู้สูงอายุ เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร) ควรสร้างชุมชนให้มีความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ให้มีเจ้าหน้าที่เป็นเวรยาม จัดการความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงคนเดียว

3.3 ด้านจิตใจ (การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กันในชุมชน เทศบาลควรดำเนินการอย่างไร) ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกในชมรม ส่งเสริมความเข้าใจและการรับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุในชุมชน ส่งเสริมจัดกิจกรรมชมรมในทุกปีให้แก่ผู้สูงอายุ สร้างพื้นที่เพื่อการประชุมและกิจกรรมของชมรม จัดกิจกรรมสนทนาการให้แก่ผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรดในภาพรวมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด อาจ

เป็นเพราะเทศบาลมีการจัดเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตใจ และความเครียดโดยผู้เชี่ยวชาญแก่ผู้สูงอายุ ให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ เทศบาลได้สนับสนุนประเพณีวัฒนธรรม เช่น สงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ นอกจากนี้ มีการปรับปรุงซ่อมแซม ห้องน้ำ ห้องสุขา ให้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชน ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พชร นาคขุน, จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และธณณ ศรีบุญธนะ (2567) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

2.1 เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส การอยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ต่างกัน ทั้ง 4 ด้าน อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละด้านได้ว่า (1) ด้านเพศ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเห็นแนวทางเดียวกันว่าทางเทศบาลมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุโดยการจัดเจ้าหน้าที่ออกตรวจสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี จัดกิจกรรมออกเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ช่วยเหลือในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตใจ (2) ด้านอายุ อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างทางด้านอายุมีความเห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่าทางเทศบาลมีการปรับปรุงซ่อมแซม ห้องน้ำ ห้องสุขา แก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุภายในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุ และกิจกรรมศึกษาดูงานแก่ผู้สูงอายุ (3) ด้านอาชีพ อาจเป็นเพราะทางเทศบาลให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุในทุกกลุ่มอาชีพอย่างเท่าเทียม (4) ด้านรายได้ต่อเดือน อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้สูงอายุในทุกช่วงรายได้มองเห็นเหมือนกันว่าทางเทศบาลให้ความสำคัญกับระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้าน (5) ด้านสถานภาพสมรส อาจเป็นเพราะเทศบาลให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทุกคนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยไม่คำนึงว่าผู้สูงอายุเหล่านั้นจะมีสถานภาพสมรสต่างกันหรือไม่ และ (6) ด้านการอยู่อาศัย อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ตอบสอบถามนั้นเกือบทั้งหมดอาศัยอยู่กับครอบครัวซึ่งทำให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปในทางที่คล้ายกันจึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีการอยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ต่างกันทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โกศล สอดส่อง (2561) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศ อายุ รายได้ สถานภาพสมรส และสถานที่อยู่อาศัยต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิธิภัทร ชิตานนท์ (2563) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

2.2 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย และด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยกลุ่มที่มีระดับการศึกษา

อนุปริญา/ ปวส. มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย และด้านสิ่งแวดล้อมน้อยกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาอนุปริญา/ ปวส. อาจจะมองเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเรื่องทางเทศบาลสนับสนุนกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุ และจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยทางด้านทรัพย์สิน ที่น้อยกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทรี นาคนุ่น, จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และธณณ ศรีบุญธนะ (2567) พบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรวด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีแนวทางการพัฒนาในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีแนวทางดังนี้ โดยจากข้อคำถามในประเด็นแรก: ควรมีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในช่วงวันสงกรานต์เป็นประจำทุกปี เพื่อให้บุตรหลานมารวมตัวพร้อมหน้าในวันครอบครัว อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวได้ เช่น การมีประเพณีรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระธนพล กนต์สีโล (เรือนเพ็ชร) (2561) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอลาด จังหวัดภูเก็ต พบว่า ควรมีการสนับสนุนประเพณีท้องถิ่นและการละเล่นต่าง ๆ ในวันสำคัญ ๆ และจากข้อคำถามในประเด็นที่สอง: ควรอบรมให้คนในชุมชนมีความตระหนักในการดูแลผู้สูงอายุ สร้างความรู้ความเข้าใจให้คนในชุมชน ช่วยดูแลผู้สูงอายุในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนและผู้สูงอายุ อาจเป็นเพราะการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ ถือเป็นการสร้างพลังอำนาจจากภายในชุมชน โดยเน้นให้สมาชิกมีโอกาสในการเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูล และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาหรือความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ อีกทั้งการมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ก็จะสามารถช่วยดูแลผู้สูงอายุได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวคิดของ Rappaport (1981) แนวคิดนี้มุ่งเน้นการเปลี่ยนจากการช่วยเหลือมาเป็นการสร้างความสามารถเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว การอบรมให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ จึงเป็นกระบวนการเสริมอำนาจ (Empowerment) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนพัฒนาแนวคิดและทักษะของตนเอง พร้อมทั้งร่วมกันสร้างระบบสนับสนุนภายในชุมชน ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม โดยจากข้อคำถามในประเด็นแรก: ควรจัดเจ้าหน้าที่เทศบาลและผู้นำชุมชน ตั้งเป็นทีมงานเพื่อทำงานร่วมกัน ในการดำเนินการสำรวจสภาพแวดล้อมที่อาศัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ คัดเลือกบ้านและซ่อมแซมบ้านของผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน อาจเป็นเพราะเมื่อมีการปรับสภาพแวดล้อมที่อาศัยให้มีความน่าอยู่ ก็จะทำให้พื้นที่ในชุมชน และที่พักอาศัยของผู้สูงอายุมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระธนพล กนต์

สโล (เรื่อนเพ็ชร) (2561) พบว่า ควรมีหน่วยงานซ่อมแซมที่พักรู้สูงอายุ จากข้อคำถามในประเด็นที่สอง: ควรตรวจสอบระบบไฟฟ้าและประปาอย่างสม่ำเสมอให้มีความสมบูรณ์ มีเจ้าหน้าที่คอยจัดการซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าและประปาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จัดสร้างโครงการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่ของแต่ละชุมชนให้มีไฟฟ้า ประปา ครอบคลุมทั้งพื้นที่ถนนสายหลักและถนนภายในหมู่บ้าน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการระบบสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น อาจเป็นเพราะการมีสาธารณูปโภคที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกหลังคาเรือนในแต่ละชุมชนช่วยสร้างความสะดวกสบายให้แก่คนในชุมชนนั้น ๆ และจากข้อคำถามในประเด็นที่สาม: ควรสร้างชุมชนให้มีความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ให้มีเจ้าหน้าที่เป็นเวรยาม จัดการความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงคนเดียว อาจเป็นเพราะภัยอันตรายสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน จึงต้องมีการเฝ้าระวังบริเวณพื้นที่ในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีความกังวลในด้านความปลอดภัยต่อตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทรี นาคุ่น, จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และธณณ ศรีบุญธนะ (2567) พบว่า ผู้สูงอายุพึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ มีสาธารณูปโภคทั่วถึง และสะดวกสบายนอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ

3.3 ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกในชมรม ส่งเสริมความเข้าใจและการรับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุในชุมชน สร้างพื้นที่เพื่อการประชุมและกิจกรรมของชมรม จัดกิจกรรมสนทนาการให้แก่ผู้สูงอายุ อาจเป็นเพราะการจัดหาพื้นที่ส่วนกลางไว้เป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเข้ามาปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner (1979) อธิบายว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในระบบแวดล้อมที่เชื่อมโยงกันเป็นชั้น ๆ และพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับระบบแวดล้อมเหล่านี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระธนพล กนต์สโล (เรื่อนเพ็ชร) (2561) พบว่า ควรมีศูนย์เอนกประสงค์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กันในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรด ในภาพรวมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย และด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน และได้แนวทางต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านกรด เพื่อนำไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อเทศบาลเมืองบ้านกรดในการพิจารณาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ด้านสุขภาพกาย ควรมีการสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสวัสดิการสิ่งของต่าง ๆ จัดทำเอกสารแบบรายการสิ่งของที่เป็นจำเป็นของผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุแต่ละคนเลือกว่าต้องการสิ่งของประเภทใดบ้าง เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการแจกสิ่งของที่เป็นจำเป็นแก่ผู้สูงอายุได้ตรงตาม

ต้องการ และทำให้ควมคุมงบประมาณค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเทศบาลเมืองบ้านกรดควรร่วมกันจัดทำนโยบายสวัสดิการแบบเลือกได้ตามความต้องการของผู้สูงอายุ (Customizable Welfare) 1.2 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนวัยเด็กและวัยหนุ่มสาวเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุภายในชุมชนของตนเอง ดังนั้น เทศบาลเมืองบ้านกรดควรจัดทำนโยบายสร้างชุมชนร่วมวัย (Intergenerational Community) มีกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างวัยเด็ก/ วัยรุ่นกับผู้สูงอายุ เช่น การเยี่ยมเยียน การร่วมทำกิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรม หรือสอนเทคโนโลยีพื้นฐาน ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยและส่งเสริมการเคารพผู้สูงอายุ 1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม ควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยคอยเฝ้าระวังทรัพย์สินของผู้สูงอายุ หรือให้อาสาสมัครในชุมชนคอยสอดส่อง และเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่ในด้านการดูแลความปลอดภัยภายในชุมชนสลับเวรดูแลในช่วงเช้า ช่วงกลางวัน และช่วงค่ำ ดังนั้น เทศบาลเมืองบ้านกรดควรจัดทำนโยบายชุมชนปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (Elder-Safe Community Policy) จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังชุมชนเพื่อยกระดับความปลอดภัยในชุมชน และ 1.4 ด้านจิตใจ ควรจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และทำกิจกรรมภายในชมรมทุกวันเสาร์-อาทิตย์ช่วงเวลาเย็น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กันในชุมชน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมกิจกรรมทางจิตใจและสังคมของผู้สูงอายุ สนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุประจำชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยให้การสนับสนุนงบประมาณ จัดหาสถานที่ บุคลากร และอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยประสานความร่วมมือกับศูนย์ อสม. และเทศบาลเมืองบ้านกรดเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจและลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1.1 การวิจัยครั้งนี้พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองบ้านกรดในด้านสิ่งแวดล้อมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวัยวัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เทศบาลเมืองบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 1.2 ควรมีการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- โกศล สอดส่อง. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 6(1), 162-175.
- นิธิภัทร ชิดานนท์ (2563) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ใน งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พระชนพล กนต์สีโล (เรื่อนเพ็ชร). (2561). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรี นาคนุ่น, จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และธณณ ศรีบุญบุรณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารรัชต์ภาคย์, 18(56), 234-248.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2566). การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดียามชราภาพ โดยเน้นผู้สูงวัยเป็นศูนย์กลาง. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2023/21/#fnref-5>
- สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านกรวด. (2567). อำนาจหน้าที่เทศบาลเมือง. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก <https://bankrod.go.th/public/list/data/index/menu/1612>
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองบ้านกรวด. (2567). รายงานสถิติข้อมูลผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ณ วันที่ 30 กันยายน 2567. ปทุมธานี: สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองบ้านกรวด.
- สำนักปลัดเทศบาลเมือง เทศบาลเมืองบ้านกรวด. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) เทศบาลเมืองบ้านกรวด. ปทุมธานี: สำนักปลัดเทศบาลเมือง เทศบาลเมืองบ้านกรวด.
- อิศริย์ กัลยารกาญจน์. (2561). การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ปทุมธานีและนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Rappaport, J. (1981). In praise of paradox: A social policy of empowerment over prevention. American Journal of Community Psychology. 9(1), 1-25.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper & Row.

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย*

AN APPLICATION OF THE GARĀVĀSA DHAMMA 4 TO DEVELOP THE
QUALITY OF LIFE OF THE COMMUNITY OF BAN NONG WAENG, NAM
MONG SUBDISTRICT, THA BO DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระครูสิริปัญญาลังการ จิตตขณโณ (จิตตะวงษ์)¹, พระครูจิรธรรมธัช²

และ พระมหาประทีป อภิวัตตโน (แถวพันธุ์)³

PhrakhruSiripanyalangarn Jittachanyo (Jittawong),¹ PhrakruChiradhammathad,²

and Phramaha Phratheep Apiwaddhano, (Thawpuntu)³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6602205007@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมาวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบไป ด้วย 1) พระสงฆ์ 2) ผู้นำชุมชน 3) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และ 4) ประชาชนบ้านหนอง แวง จำนวน 25 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักธรรมาวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ในอาฬวกสูตร ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับอาฬวกยักษ์ เรื่องคุณธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ธรรม (ทมะ) ขันติ และจาคะ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ไม่เศร้าโศกเมื่อละโลกนี้ ไปธรรมาวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ประกอบด้วย 1) สัจจะ ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ 2) ทมะ การข่มใจ รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง 3) ขันติ ความ อุดทน มั่นในจุดหมายไม่ท้อถอย 4) จาคะ ความเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 2. สภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย พบว่า ชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย (1) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 8

* Received 28 July 2025; Revised 5 August 2025; Accepted 10 August 2025

หลักธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 พรหมวิหาร 4 สัมปยุตธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 ฆราวาสธรรม ศีล 5 และทศ 6 (2) หลักเศรษฐกิจพอเพียง (3) การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (4) ความสามัคคี (5) การเรียนรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ ส่วนปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตมี 8 ด้าน คือ ด้านครอบครัว เศรษฐกิจและหนี้สินครัวเรือน เทคโนโลยีและการสื่อสาร สุขภาพ สังคม การศึกษาและการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมและมลภาวะ ยาเสพติดและอบายมุข และ 3. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแขง ตำบลน้ำโมง อำเภอบัวชุม จังหวัดหนองคาย 3 ด้าน คือ 1) ด้านตนเอง ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ อดทนในการทำงานไม่ย่อท้อ สละทรัพย์และร่างกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น 2) ด้านครอบครัว ซื่อสัตย์ต่อคู่ครองไม่นอกใจ รู้จักข่มใจเวลาโกรธไม่ใช้ความรุนแรง อดทนต่อความยากลำบากที่ต้องเผชิญร่วมกัน สละความสุขส่วนตัวเพื่อความสุขของครอบครัวโดยรวม 3) ด้านสังคม เป็นคนมีสัจจะทำให้ผู้อื่นไว้วางใจและเชื่อถือ ไม่แสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ อดทนต่อความคิดที่แตกต่าง รู้จักรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักฆราวาสธรรม 4, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

This research aims to 1) to study the Four Household Dharma principles in Theravada Buddhism, 2) examine the current state of quality of life development in Nong Waeng community, Nam Mong Subdistrict, Tha Bo District, Nong Khai Province, and 3) explore the application of the Four Household Dharma principles to improve the quality of life in the community. This qualitative study involved field data collection through in-depth interviews with primary informants including monks, community leaders, civil servants, employees, and local residents, totaling 25 individuals.

The data were analyzed descriptively. 1. The research findings reveal that the Four Household Dharma principles, as taught by the Buddha in the Alavaka Sutta through a dialogue with the yakkha Alavaka, include Truth (Sacca), Temperance (Dhamma), Patience (Khanti), and Generosity (Caga), which are virtues that alleviate sorrow upon departing from this world. These principles

serve as moral guidelines for householders and consist of 1) Truth: honesty and sincerity, 2) Temperance: self-control and self-improvement, 3) Patience: perseverance and resilience, and 4) Generosity: sacrificing personal gains for the greater good. 2. The current state of quality of life development in the community is supported by eight Buddhist principles including the Four Noble Truths, Six Directional Duties, Four Divine Abidings, Seven Qualities of a Good Person, Seven Social Virtues, Five Precepts, and Economic Sufficiency. Community development issues identified span eight areas: family, economy and debt, technology and communication, health, society, education, environment, and substance abuse. And 3. The application of the Four Household Dharma principles has enhanced quality of life in three aspects: 1) Individual: practicing honesty, emotional control, perseverance in work, and altruism, 2) Family: fidelity to one's spouse, controlling anger, enduring hardships together, and sacrificing personal pleasures for family well-being, and 3) Social: maintaining truthfulness to gain trust, displaying appropriate public behavior, tolerating diverse opinions, listening to others, and engaging in volunteer social work.

Keyword: Application, The Garāvāsa Dhamma 4, Quality of Life Development

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน สังคมทุกระดับต่างกำลังประสบกับปัญหาวิกฤติการณ์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การประกอบอาชีพของคนในสังคมก็เพื่อต้องการในสิ่งที่ตนเองปรารถนา แม้สภาพสังคมจากอดีตถึงปัจจุบันจะเปลี่ยนไปมาก แต่มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทุกสิ่งอย่างตามลำดับขั้นของความต้องการเหมือนกัน เว้นแต่จะมีระดับความต้องการความอยากได้อย่างอยากมีอยากเป็นมากน้อยต่างกัน บางคนมีความต้องการเพียงขั้นพื้นฐาน ไม่ต้องการชื่อเสียงหรือความยิ่งใหญ่ บางคนมีความทะเยอทะยานต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดของชีวิต และเมื่อประสบความสำเร็จแล้วความต้องการก็ยังไม่หมดสิ้น อีกทั้งยังเพิ่มระดับความต้องการที่สูงขึ้น ความทะเยอทะยานความต้องการอาจเป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นแรงผลักดันให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่

การทำงานเพื่อให้เราได้สิ่งที่ปรารถนา แต่หากมีมากเกินไปก็อาจเป็นภัยกับตัวเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ เพราะความต้องการที่ไม่รู้จักพอของบุคคลนั่นเอง (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2542) ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้น ความต้องการในการดำรงชีวิตนั้นย่อมมีความอยากจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยกันทั้งสิ้น แต่เชื่อว่าทุกคนจะสมหวังในสิ่งที่ตนปรารถนา มีคนจำนวนไม่น้อยรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของตัวเองยังมีคุณภาพชีวิตไม่ดีพอหรือไม่พอดี จึงทำให้ไม่อาจพบความสุขอย่างแท้จริงได้ คุณภาพชีวิตที่ดีไม่ควรเป็นเพียงแค่การที่มนุษย์บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น หากแต่ควรคำนึงถึงการมีชีวิตที่ดีมีคุณธรรม เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติดีมีจริยธรรม ทำให้สังคมมีความน่าอยู่ น่าอาศัย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนว่า ชีวิตผู้ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม 4 ประการนี้ คือสัจจะ ทมะ ชนติ จาคะ การปฏิบัติตนที่ขาดไม่ได้เลย คือการฝึกฝนตนให้เป็นคนดี พร้อมด้วยกุศลจิต คือกาย วาจา และจิตใจ เพราะถ้าหากเรามีความบกพร่องเพราะขาดหลักศีลธรรมที่ถูกต้อง ย่อมตกอยู่ในทางอกุศลซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อม เหมือนกับโอ่งที่รั่ว แม้มีน้ำไหลเข้าโอ่ง น้ำก็ย่อมไหลออกทางรูรั่วอยู่ดี ชีวิตที่ประสบผลสำเร็จมีความสุขนั้นจะต้องเริ่มที่ตนเอง และครอบครัวมีความรักเมตตา ปฏิบัติตนอย่างผู้ที่เจริญแล้ว และมีคุณค่า มีหลักธรรมในหัวใจ ซึ่งหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตนสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว คือ “ฆราวาสธรรม 4” ฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับบุคคลผู้ครองเรือน ซึ่งประกอบด้วย บุตร ภรรยา สามี บิดา มารดา และบริวารเครื่องญาติ เป็นต้น นอกจากจะเป็นหลักในการครองเรือนแล้วยังเป็นตัวประเมนผลสำเร็จ คือชีวิตและครอบครัวมีความสุข ความเจริญ ไม่เกิดปัญหาการหย่าร้าง ครอบครัวล่มสลายแล้ว หลักฆราวาสธรรม 4 นี้ จะสอนให้คนเรารู้จักการดำเนินชีวิตทางโลกอย่างผู้ประสบความสำเร็จ ให้รู้จักการเสียสละเพื่อความสงบสุขของตนเอง สังคม ครอบครัว และประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้เกิดความสุขในชีวิตการครองเรือนและการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งมั่นคง เนื่องจากได้นำหลักฆราวาสธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ดังปรากฏในพระสูตรตันปิฎก สังยุตตนิกายว่า “คนผู้อยู่ครองเรือน มีศรัทธา ประพฤติธรรม 4 ประการนี้คือ สัจจะ ธรรม อิติ และจาคะ ตายแล้วย่อมไม่เศร้าโศก” “เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เหล่าอื่นดูเถิดว่า ในโลกนี้ เหตุให้ได้เกียรติที่ยิ่งไปกว่าสัจจะก็ดี เหตุให้มีปัญญาที่ยิ่งไปกว่าทมะก็ดี เหตุให้ผูกมิตรสหายไว้ได้ที่ยิ่งไปกว่าจาคะก็ดี เหตุให้หาทรัพย์ได้ที่ยิ่งไปกว่าขันติก็ดี” มีอยู่หรือไม่ (สุทธิพร บุญส่ง, 2552)

หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถที่จะนำไปปฏิบัติกับทุกคนในสังคม หรือนำไปพัฒนาตนเองเฉพาะบุคคลก็ย่อมส่งผลดีเช่นกัน เพื่อที่จะทำให้สังคมมีแต่ความสงบสุขและเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักที่มอบให้กันและกัน ย่อมทำให้บุคคลในสังคมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตนตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับบทบาทที่ตนเองได้รับ และสามารถแยกแยะได้ว่า อะไรคือความชั่วที่ควรละ และอะไรคือความดีที่ควรปฏิบัติ

ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงมีความสำคัญในชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ทุกคนจึงควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักฆราวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวงตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย” โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้านผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ในบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย จำนวน 25 รูป/คน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 3 รูป 2) ผู้นำชุมชน, ผู้ใหญ่บ้านหนองแวง, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหนองแวง จำนวน 3 คน 3) ข้าราชการ, พนักงาน, ลูกจ้าง จำนวน 9 คน 4) ประชาชนบ้านหนองแวง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คือ คำถามข้อมูลทั่วไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย และการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย

2.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การ วิจัย 2) เสนอร่าง

แบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ และ 4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ข้อมูลที่เป็นเอกสารงานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา หนังสือหรือตำรา เอกสารงานวิจัยและเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ 3) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 รูป/คน 4) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 รูป/คน จำนวน 25 ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเองทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และ 5) เมื่อได้แบบสัมภาษณ์มาจำนวน 25 ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่าง ๆ คือ ศึกษาหลักธรรมราวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบัวบ่อ จังหวัดหนองคาย และศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมราวาสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบัวบ่อ จังหวัดหนองคาย และ 2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลวิจัยการศึกษาหลักธรรมราวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักธรรมราวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอาฬวกสูตร ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับอาฬวกยักษ์ โดยอาฬวกยักษ์ได้ถามปัญหาเกี่ยวกับธรรมและพระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาเหล่านั้นอย่างชัดเจน ข้อธรรมที่สำคัญคือ ศรัทธาเป็นทรัพย์อัน

ประเสริฐ การประพฤติธรรมนำมาซึ่งความสุข สัจจะเป็นรสที่อร่อยที่สุด ชีวิตที่ประกอบด้วย ปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐ การข้ามโอชะ (ห้วงน้ำ) แห่งกิเลสทำได้ด้วยศรัทธา ความไม่ประมาท ความเพียร และปัญญา ซึ่งมีคุณธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ธรรม (ทมะ) ขันติ และจาคะ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ไม่เศร้าโศกเมื่อละโลกนี้ไป ฆราวาสธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนหรือธรรมสำหรับฆราวาส ประกอบด้วย 1) สัจจะ ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ 2) ทมะ การข่มใจ รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง 3) ขันติ ความอดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะ ความเสียสละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแขง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักเศรษฐกิจพอเพียง (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความสามัคคีในชุมชน และการเรียนรู้ให้ เท่าทันยุคโลกาภิวัตน์ คือ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน) ได้แก่ ทาน การแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และโอกาสภายในชุมชน ปิยวาจา การสื่อสารด้วยความสุภาพ เคารพ และสร้างสรรค์ อุตถจริยา การช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวม เสียสละเพื่อชุมชน สมานัตตา การปฏิบัติต่อทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม 2) หลักสารณียธรรม 6 (ธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) การแสดงความเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีศีลเสมอกัน ไม่เบียดเบียนกัน การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีทิวฐิสามัญญตา (มีความเห็นร่วมกัน) 3) หลักพรหมวิหาร 4 (ธรรมประจำใจอันประเสริฐ) ในการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ เมตตา มีความรัก ความปรารถนาดีต่อสมาชิกในชุมชน และเมตตากรุณาต่อสรรพชีวิต และสิ่งแวดล้อม กรุณา ให้การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน และอนุรักษทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่วนรวม มุทิตา การส่งเสริมและชื่นชมความสำเร็จของสมาชิกในชุมชน และอุเบกขา การวางใจเป็นกลางในความขัดแย้ง พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความยุติธรรม 4) หลักสัปปริสธรรม 7 (ธรรมของคนดี) รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคลสามารถประเมินสถานการณ์ และรู้จักวิธีแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม 5) หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชนคือ หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้นำชุมชน ให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรีและเด็ก เคารพสถานที่ของชุมชน คุ้มครองดูแลผู้ทรงศีลให้อยู่ในชุมชนอย่างผาสุก 6) หลักฆราวาสธรรม 4 คือ สัจจะ (ความจริง) ความซื่อสัตย์ต่อกัน รักษาคำพูดทมะ (การฝึกตน) การควบคุมตนเอง เคารพกฎกติกาของชุมชน ขันติ (ความอดทน) ความอดทนต่อความยากลำบากและความแตกต่าง จาคะ (การเสียสละ) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมทำให้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ลดความขัดแย้ง และทำให้ครอบครัวเป็นแหล่งของความรัก ความอบอุ่น และความสุขที่แท้จริง 7) ศีล 5 ได้แก่ ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเองและใช้ให้ คนอื่นฆ่า ศีลข้อที่ 2

อทินนาทานา เวมณี เจตนาจเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยตนเองและใช้คนอื่น ให้ลัก เช่น ชุมชน มีศีลธรรมไม่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิฉฉาจารา เวมณี เจตนาจเว้นจากการประพฤติดิในกาม ศีลข้อ 4 มุสาวทา เวมณี เจตนาจเว้นจากการพูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวมณี เจตนาจเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น ชุมชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น และ 8) หลักทศ 6 การปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ในชุมชนตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสมการเคารพและปฏิบัติหน้าที่ต่อกันระหว่างผู้นำ-ลูกบ้าน, ครู-ศิษย์, พ่อแม่-ลูก เป็นต้น

2. หลักเศรษฐกิจพอเพียง (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง ความไม่ประมาท ไม่พุ่มพวย คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเอง ตลอดจนการใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ประกอบด้วยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้ 1) 3 ห่วง คือ ทางสายกลาง ประกอบไปด้วย ห่วงที่ 1 คือ พอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยต้องไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อน ห่วงที่ 2 คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ห่วงที่ 3 คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 2) 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เงื่อนไขที่ 1 เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เงื่อนไขที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3. การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แบบไม่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีหลักเกณฑ์ คือ (1) รวมกลุ่มในชุมชนไม่น้อยกว่า 7 คน ไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน และไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านเดียวกัน (2) เป็นกิจการที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ กิจการอื่นที่ทำให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน (3) ดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรายได้ พึ่งพาตนเองและประโยชน์สุขของคนในชุมชน และดำเนินกิจการโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน

4. ความสามัคคีในชุมชน ผู้นำชุมชนได้นำชาวบ้านพัฒนาชุมชน เช่น การทำความสะอาดรอบหมู่บ้าน การเข้าวัดรักษาศีล ไหว้พระสวดมนต์ทุกวันพระ การทำบุญใส่บาตร การเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งได้ร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลืองานในชุมชนอย่างพร้อมเพรียงกัน

5. การเรียนรู้ให้เท่าทันยุคโลกาภิวัตน์ ผู้นำชุมชนได้นำความรู้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์ต่างๆ มาสอนให้ชุมชนมีความรู้เท่าทันต่อเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อไม่ให้ถูกหลอกจากพวกแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์หรือพวกมิจฉาชีพ

3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. การนำหลักทวารวาสธรรม 4 ในแต่ละด้านไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. ด้านสังขะ การนำสังขะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านสังขะ การมีสังขะสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่น ทำให้ความสัมพันธ์มีความมั่นคงและยั่งยืน ส่งผลให้มีมิตรภาพที่แท้จริงและเครือข่ายสังขะที่แข็งแกร่ง 2) ด้านการงาน ความซื่อสัตย์และการรักษาคำมั่นสัญญา ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา 3) ด้านจิตใจ การดำรงตนอยู่ในสังขะทำให้จิตใจสงบ ช่วยลดความเครียดและทำให้มีความสุขที่แท้จริง 4) ด้านการพัฒนาตนเอง การตั้งมั่นในสังขะต่อตนเอง จะช่วยสร้างวินัยและความเชื่อมั่นในตนเอง นำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านทมะ การนำทมะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านการควบคุมอารมณ์ ทมะช่วยให้เราสามารถจัดการกับอารมณ์ทางลบ เช่น ความโกรธ ความโลภ ความหลง ไม่ให้ครอบงำจิตใจ ทำให้ตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ชั่วขณะ 2) ด้านสุขภาพกายและใจ การรู้จักควบคุมใจกายตนเอง จะส่งผลดีโดยตรงต่อสุขภาพกายและใจ 3) ด้านการงานและการเรียน ทมะช่วยสร้างควมมีวินัย ความอดทนต่อแรงยั่วและสิ่งเร้า ไม่ห่อถอยกลางคัน 4) ด้านการเงิน การมีทมะช่วยควบคุมการใช้จ่าย ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัดและอดออม นำไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน

3. ด้านขันติ การนำขันติไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านการทำงาน ความอดทนช่วยให้เราสามารถเผชิญกับความท้าทาย อุปสรรค และแรงกดดันได้อย่างมีสติ ไม่ย่อท้อต่อปัญหา ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ด้านสังขะ ขันติทำให้เราอดทนต่อความแตกต่างของผู้อื่น ไม่โกรธหรือตอบโต้เมื่อเกิดความขัดแย้ง ช่วยรักษาความสัมพันธ์และสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตร 3) ด้านสุขภาพจิต การมีขันติช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และความโกรธ ทำให้จิตใจสงบ มีสมาธิ และมองโลกในแง่บวกมากขึ้น 4) ด้านการพัฒนาตนเอง ความอดทนเป็นรากฐานของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านจาคะ การนำจาคะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านจิตใจและอารมณ์ การให้ช่วยสร้างความสุขและความพึงพอใจ เมื่อเราเห็นคนอื่นมีความสุขจากการให้ของเรา ร่างกายจะหลั่งสารเอ็นดอร์ฟินที่ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกเป็นสุข 2) ด้านความสัมพันธ์ การให้ช่วยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ผู้ที่รู้จักให้จะได้รับความเคารพนับถือและมิตรภาพที่แท้จริง ทำให้เกิดเครือข่ายสังขะที่เข้มแข็ง 3) ด้านสังขะ การทำบุญ บริจาคทรัพย์สิน การมีจิตอาสา ช่วยสร้างสังขะที่น่าอยู่ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี 4) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การแบ่งปันความรู้และทักษะช่วยให้เราได้บทพวนและต่อยอดสิ่งที่เรารู้ เป็นการพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบัวบ่อ จังหวัดหนองคาย” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1 หลักฆราวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอาฬวกสูตร ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับอาฬวกยักษ์ โดยอาฬวกยักษ์ได้ถามปัญหาเกี่ยวกับธรรม และพระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาเหล่านั้นอย่างชัดเจน ข้อธรรมที่สำคัญคือ ศรัทธาเป็นทรัพย์อันประเสริฐ การประพฤติธรรมนำมาซึ่งความสุข สัจจะเป็นรสที่อร่อยที่สุด ชีวิตที่ประกอบด้วยปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐ การข้ามโอชะ (ห้วงน้ำ) แห่งกิเลสทำได้ด้วยศรัทธา ความไม่ประมาท ความเพียร และปัญญา ซึ่งมีคุณธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ธรรม (ทมะ) ขันติ และจาคะ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ไม่เศร้าโศกเมื่อละโลกนี้ไป ฆราวาสธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนหรือธรรมสำหรับฆราวาส ประกอบด้วย 1) สัจจะ ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ 2) ทมะ การข่มใจ รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง 3) ขันติ ความอดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะ ความเสียสละ สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุมศิริ จุยมณ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับชีวิตการครองเรือนของคู่สมรส” ผลการวิจัย พบว่า คู่สมรสที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่สามีภรรยาที่ดี จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้น คือ สามีที่ไม่ยกย่องให้เกียรติภรรยา ดุหมั่นเหยียดหยามภรรยา ประพฤตินอกใจภรรยา ไม่มอบความเป็นใหญ่ให้ภรรยา และไม่ให้เครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับแก่ภรรยา ส่วนภรรยาก็ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน คือ ไม่จัดแจงการงานให้ดี ไม่สงเคราะห์ญาติคนข้างเคียง ประพฤตินอกใจสามี ไม่รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ และเกียจคร้านในหน้าที่การงานทั้งปวง หากสามีภรรยาใดมีความประพฤติเช่นนี้ ก็จะทำให้ชีวิตการครองเรือนล้มเหลวไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้แล้ว สามีภรรยาต้องปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ในหลักฆราวาสธรรม 4 นั้น เป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยา คือ สัจจะ มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทมะ รู้จักข่มใจตนเอง ไม่ประพฤติไปตามกิเลส ขันติ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบตนเอง และจาคะ รู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น เมื่อสามีภรรยาปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประการนี้แล้ว ก็จะทำให้การครองเรือน มีความรักความสามัคคีในครอบครัว ไม่แตกแยกหย่าร้างกัน เป็นรูปแบบของคู่สมรสที่มีความมั่นคง ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของสามีภรรยาที่ดี จะต้องนำหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มาประยุกต์ใช้ในการครองเรือน ก็จะแก้ไขปัญหาคความแตกแยกหย่าร้างกันของคู่สมรสสามีภรรยาได้ ทำให้ครอบครัวมีความสุขและความสมบูรณ์มากขึ้น

2. สภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบัวบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า ชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม 1) หลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนา 8 หลักธรรม ได้แก่ (1) หลักสังคหวัตถุ 4 (2) หลักสาราณียธรรม 6 (3) หลักพรหมวิหาร 4 (4) หลักสัปปุริสธรรม 7 (5) หลักอปริหานิยธรรม 7 (6) หลักฆราวาสธรรม 4 (7) ศีล 5 (8) หลักทศ 6 2) หลักเศรษฐกิจพอเพียง (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) 3) การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4) ความสามัคคีในชุมชน และ 5) การเรียนรู้ให้เท่าทันยุคโลกาภิวัตน์ ส่วนปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดหนองคาย พบว่า มีปัญหา 8 ด้าน คือ (1) ปัญหาด้านครอบครัว (2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาหนี้สินครัวเรือน (3) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร (4) ปัญหาด้านสุขภาพ (5) ปัญหาด้านสังคม (6) ปัญหาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ (7) ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลภาวะ (8) ปัญหายาเสพติดและอบายมุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา ทองนุช (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้มีความสุข” ผลการวิจัยพบว่า มี 5 หลักพุทธธรรมนำไปสู่ความสำเร็จ เกิดความสุขในการทำงาน และช่วยให้คุณภาพชีวิตในการทำงานเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) อธิปไตย 4 คือทางที่จะไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา 2) สังคหวัตถุ 4 เป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นทีรัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเตือนน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา 3) พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 4) สัปปุริสธรรม 7 คือ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี ประกอบด้วย ธรรม 5 ประการ คือ อมมัญญตา อตถัญญตา อตตัณญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา ปุคคลัญญตา และ 5) กัลยาณมิตร 7 คือ องค์คุณของ กัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือ ท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีและความเจริญ ประกอบด้วย ปิโย ครุ ภาวนีโย วุตตา จ วจนกขโม คมกิริณจ กถ กตตา โน จฏฐาเน นิโยชเย

3. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดหนองคาย คือ

3.1 การนำหลักฆราวาสธรรม 4 ในแต่ละด้านไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 1) ด้านสังจจะ การนำสังจจะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ (1) ด้านสังคม การมีสังจจะสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่น (2) ด้านการงาน ความซื่อสัตย์และการรักษาคำมั่นสัญญา ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา (3) ด้านจิตใจ การดำรงตนอยู่ในสังจจะทำให้จิตใจสงบ (4) ด้านการพัฒนาตนเอง การตั้งเป้าหมายและทำตามที่ตั้งใจไว้ 2) ด้านทมะ การนำทมะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ (1) ด้านการควบคุมอารมณ์ ทำให้ตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ชั่วขณะ (2) ด้านสุขภาพกายและใจ การรู้จักควบคุมใจกายตนเอง (3) ด้านการงานและการเรียน ความอดทนต่อแรงยั่วและสิ่งเร้า ไม่

ทอดยกลงคัน (4) ด้านการเงิน รู้จักประหยัดและอดออม นำไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน 3) ด้านขันติ การนำขันติไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ (1) ด้านการทำงาน อดทนช่วยให้เราสามารถเผชิญกับความท้าทาย ไม่ย่อท้อต่อปัญหา (2) ด้านสังคม ขันติทำให้เราอดทนต่อความแตกต่างของผู้อื่น ไม่โกรธหรือตอบโต้เมื่อเกิดความขัดแย้ง (3) ด้านสุขภาพจิต การมีขันติช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และความโกรธ และมองโลกในแง่บวกมากขึ้น (4) ด้านการพัฒนาตนเอง อดทนเป็นรากฐานของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านจาคะ การนำจาคะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ (1) ด้านจิตใจและอารมณ์ เมื่อเราเห็นคนอื่นมีความสุขจากการให้ของเรา ร่างกายจะหลั่งสารเอ็นดอร์ฟินที่ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกเป็นสุข (2) ด้านความสัมพันธ์ การให้ช่วยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ผู้ที่รู้จักให้จะได้รับความเคารพนับถือและมิตรภาพที่แท้จริง (3) ด้านสังคม การทำบุญ บริจาคทรัพย์สิน การมีจิตอาสา ช่วยสร้างสังคมที่น่าอยู่ลดความเหลื่อมล้ำ (4) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การแบ่งปันความรู้และทักษะช่วยให้เราได้บทวนและต่อยอดสิ่งที่เรารู้ เป็นการพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิโช (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักทวารวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัย พบว่า 1) การใช้หลักทวารวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขต เทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านขันติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.79$) รองลงมา คือ ด้านทมะ ($\bar{x} = 3.68$) และด้านจาคะ ($\bar{x} = 3.68$) ส่วนด้านสัจจะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 3.60$) และเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีการใช้หลักทวารวาสในการพัฒนาคุณธรรมชีวิต อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบ การใช้หลักทวารวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จำแนกตามข้อมูลทั่วไป พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีการใช้หลักทวารวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการใช้หลักทวารวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักทวารวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะปัญหาด้านจาคะมากที่สุด โดยได้เสนอแนะ ได้แก่ ประชาชนมีความเสียสละมีน้ำใจแบ่งปันให้ผู้อื่น ทำให้เราได้ดำรงชีวิตอยู่ได้ และยังได้รับการยอมรับจากสังคมที่เราอยู่ด้วย ด้านขันติ ประชาชนได้เสนอแนะ ให้รู้จักอดกลั้น อดทน แล้วจะสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่าง ปกติสุข ส่วนด้านทมะประชาชนได้เสนอแนะให้การควบคุม

สมาธิ และจิตใจก็สามารถทำให้เราดำรงชีวิตได้ และด้านสัจจะ ประชาชนได้เสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ต้องพัฒนาหลายๆ ด้าน ประกอบกัน เช่น นิสัยการมีความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3.2 การประยุกต์ใช้หลักขรวาสธรรม 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแขง ใน 3 ด้าน คือ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านตนเอง (1) สัจจะ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง ทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง (2) ทมะ ฝึกควบคุมอารมณ์และจิตใจ ให้มั่นคง ปรับปรุงนิสัยที่ไม่ดี (3) ขันติ อดทนในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (4) จาคะ เสียสละความเห็นแก่ตัว สละทรัพย์และร่างกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว (1) สัจจะ ซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง จริงใจต่อกันไม่นอกใจกัน (2) ทมะ รู้จักข่มใจเวลาโกรธ พุดคุยกันด้วยความเข้าใจกัน และไม่ใช้ความรุนแรง (3) ขันติ อดทนต่อความยากลำบาก ที่ครอบครัวต้องเผชิญร่วมกัน และอดทนต่อปัญหาด้านการเงินเพื่อแก้ไขร่วมกัน (4) จาคะ สละความสุขส่วนตัวเพื่อความสุขของครอบครัวโดยรวม 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม (1) สัจจะ การสื่อสารด้วยความจริงใจ จะช่วยลดความเข้าใจผิดและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคม รวมถึงเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม และกฎหมายบ้านเมือง (2) ทมะ รู้จักข่มใจไม่แสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ (3) ขันติ อดทนต่อความแตกต่างทางความคิด วัฒนธรรม และความเชื่อ รู้จักรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น (4) จาคะ สละเวลาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริชัย เชื้อตาพระ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน ตำบลคำพื อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัย พบว่า (1) ประชาชนรู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (2) ประชาชนมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (3) แนวทางการใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือ แนวทางการใช้ศีล 5 รองลงมาคือ แนวทางการใช้หลักพรหมวิหาร 4 แนวทางการใช้ขรวาสธรรม 4 และแนวทางการใช้สังคหวัตถุ 4 โดยผลการนำเอาแนวทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตนั้น ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (4) ประชาชนนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทั้งความสุขในการดำเนินชีวิต ห่างไกลจากอบายมุขทั้งหลายได้ (5) เมื่อมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตรประจำวันแล้วทำให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม ก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักขรവാสธรรม 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลน้ำโมง อำเภอบัวบ่อ จังหวัดหนองคาย” ทำให้เกิดองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้



แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ 1) หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่หลักขรวาสธรรม โดยบรรจุหลักขรวาสธรรมในหลักสูตรการศึกษา เริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่เยาว์วัย จัดกิจกรรมอบรมและสัมมนา ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักขรวาสธรรมแก่ประชาชนทั่วไป โดยเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้สื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ สื่อออนไลน์ เผยแผ่หลักขรวาสธรรม เพื่อให้เข้าถึงประชาชนในวงกว้าง 2) หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับหลักขรวาสธรรม รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา นโยบายและแผนงาน ด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และ 3) หน่วยงานภาครัฐควรสร้างร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชา

สังคม ในการส่งเสริมการปฏิบัติหลักฆราวาสธรรมในชุมชน เช่น ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม

2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักฆราวาสธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา รวมถึงปัญหาที่ค้นพบในงานวิจัยนี้นำไปศึกษาวิเคราะห์กับชุมชนอื่น 2) สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนองค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน และ 3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างช่องทางการสื่อสารกับชุมชน

3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการนำหลักฆราวาสธรรมไปปฏิบัติในชุมชน 2) บทบาทของผู้นำทางศาสนาในการส่งเสริมหลักฆราวาสธรรมในชุมชน 3) การใช้สื่อออนไลน์ในการส่งเสริมหลักฆราวาสธรรมในชุมชน และ 4) การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการนำหลักฆราวาสธรรมไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา ทองนุช. (2564).หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้มีความสุข. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(4), 295–304.
- พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย, พระครูวิรัตธรรมโชติ,กันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสิงห์ พระ อำเภอสิงห์พระจังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์, 4(2), 24-34.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2542). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- ศิริชัย เชื้อตาพระ. (2563).การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน ตำบลคำพ้อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุขุมศิริ จุยมณ. (2560).ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับชีวิตการครองเรือนของคู่สมรส. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธิพร บุญส่ง. (2552).คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ทริบเพิล เอ็ดดูเคชั่น.

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนสืบสานด้านวัฒนธรรม
ประเพณีล้านนาของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่*

THE INNOVATION DEVELOPMENT FOR THE STUDENTS' INTEREST
ON INHERITING LANNA CULTURE AND TRADITIONAL
OF ANUBAN CHIANG MAI SCHOOL

กรกฎ หลานรักษ์

Korakod Lanruk

โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่

Anubaan Chiangmai School, Thailand

Corresponding Author; E-mail: korakod@abcm.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนสืบสานด้านวัฒนธรรม ประเพณี ล้านนาของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี 2) ศึกษาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาโดยการพัฒนานวัตกรรม และ 3) ตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม ดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ รวม 18 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามกรอบการสัมภาษณ์ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำประเด็นจากการสัมภาษณ์และสรุปปัจจัยเงื่อนไขการขาดการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี ขั้นที่ 4 พัฒนาและหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยการทดลองใช้จริง ขั้นที่ 5 สรุปผลการใช้นวัตกรรม

ผลการวิจัยพบว่า 1) การขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีล้านนาเกิดจาก เทคโนโลยีซึ่งมีอิทธิพลต่อนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดมาพร้อมกับเครื่องใช้ที่เป็น เทคโนโลยีที่ผู้ปกครองจัดหาให้เพื่อใช้ค้นคว้า ทำการบ้าน การงาน เช่น โทรศัพท์มือถือซึ่งมี โปรแกรมที่รุ่มร่าให้เกิดความสนใจ โดยเฉพาะในช่วงอายุช่วง 10 ขวบ มีความอยากรู้อยากเห็น กอปรกับผู้ปกครองและโรงเรียนให้ความสนใจด้านการอ่านออก เขียนได้จนขาดการสืบสาน วัฒนธรรม การจัดกิจกรรมจึงจัดเพื่อให้ “ได้จัด” ผลที่เกิดขึ้นคือนักเรียนไม่กล้าพูดคำเมือง ขาด ความสนใจเรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์และวัฒนธรรมไทย 2) จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงสืบ ค้นหาวิธีการหาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนจากทฤษฎีและ

* Received 21 July 2025; Revised 21 August 2025; Accepted 28 August 2025

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพบว่านวัตกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ คือ “การส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบ” และ 3) จากผลการทดลองนวัตกรรม “คิดนอกกรอบ” 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ครูนำเสนอรูปภาพเครื่องดนตรีต่าง ๆ และกระตุ้นให้นักเรียนจินตนาการว่าเครื่องมือแต่ละอย่างใช้ทำอะไร ขั้นที่ 2 กระตุ้นให้จินตนาการว่ามีเสียงเป็นแบบใด ขั้นที่ 3 ครูเปิดเสียงการเล่นดนตรีทั้งหมด ขั้นที่ 4 ให้จินตนาการว่า เสียงแต่ละเสียงมาจากเครื่องดนตรีชิ้นใด และขั้นที่ 5 ครูนำเครื่องดนตรีจริงให้นักเรียนสัมผัสด้วยตนเองและให้ลองใช้เครื่องดนตรีโดยสมัครใจ ไม่มีการบังคับให้เล่นเพลงอะไร ผลการทดลองนวัตกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนร้อยละ 50 สนใจฝึกฝนเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมือง ร้อยละ 15 สนใจผลิตหรือพัฒนาเครื่องดนตรีพื้นเมืองซึ่งบรรพบุรุษมีไว้ที่บ้าน และร้อยละ 25 เลือกร้องเพลงพื้นเมือง ในขณะที่ผู้ปกครองร้อยละ 100 ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกซ้อมเล่นเครื่องดนตรี ร้องเพลง ตามความถนัดของตนเอง

คำสำคัญ : การพัฒนานวัตกรรม, การสร้างความสนใจ, การสืบสานด้านวัฒนธรรมประเพณีล้านนา

Abstract

The objectives of the research entitled: The Development of The Students' interest on Inheriting Lanna Culture and Traditional of Anuban Chiang Mai School conducted by qualitative research were : 1) to identify the causes of lacking in inheriting Lanna Culture and Traditional, 2) to search for innovation that tackles the solutions and 3) to draw conclusions of the innovation effectiveness. The research designed with 5 steps, composed of: Step 1 Data gathering according to the actual context, Step 2 In-depth interview with 18 key informants, Step 3 Data interpretation and to draw conclusions of the causes, Step 4 Develop the innovations and try-out the innovation and Step 5 Draw conclusions whether or not the innovation effectiveness.

The results revealed that: 1) The causes of lacking in inheriting Lanna Culture and Traditional due to the advance of technology that impact to the Gen Z whom were born with technologies that parents provided for resources searching to complement their homework, such as cell phones that attached to various programs to stimulate the teen agers who are eager to learn new things while their parents and school themselves devote their carriables to fulfill the students competence on readings, writings and ignoring inheriting Lanna Culture

and Traditional. Even the school organizes the Lanna culture and tradition, but it is “just for the sake of doing”. 2) Those of the Lanna students neither dare not to speak their own native languages nor learning Lanna Culture and Traditional. The teacher thus searched for the alternative innovative activities from theories and related researches to draw the interest of those students and found that the activities related to promoting “think out of the box”. And 3) The teacher then implements “the think out of the box model”, starting with 1) showing the music instruments picture; 2) stimulate to imagine what of each instrument is for as well as the sound; 3) The sound of music was presented; 4) Students try to imagine the relationship between the instrument and the sound; 5) The music instruments were presented, students were allowed to freely touch and to play with the one they want to. The result from implementing the model concluded that 50% of the students interested in playing these Lanna music, 15% of them interested in producing and/or developing the instruments belonging to their ancestors and the rest of 25% prefer to sing Lanna songs. Whereas 100% of the parents support their children to practice whatever they need after classes.

Keywords: Innovation development, students’ interest, inheriting Lanna Culture and Traditional

บทนำ

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มจาก 1 มกราคม ค.ศ. 2001 (aa.usno.navy.mil, online; hko.gov.hk, online; wikipedia.org, online) เป็นต้นมา ได้มีพัฒนาการของเทคโนโลยีและแพร่กระจายมาสู่คนยุค Gen Z (เกิดช่วงปี พ.ศ.2539-2552) ซึ่งมีอายุระหว่าง 11 - 24 ปี อย่างรวดเร็ว การที่สังคมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วดังกล่าวนั้น ได้สร้างความแปลกแยกเกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรมข้ามชาติที่ได้ซึมซับเข้าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนยุคดังกล่าวอย่างมากในทางตรงกันข้ามจากการสังเกตของผู้วิจัยตลอดมาในช่วงของการสอนกว่า 10 ปีพบว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของไทยได้รับความสนใจจากนักเรียนน้อยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ได้เติบโตมาพร้อมกับกระแสเทคโนโลยีและการสื่อสารออนไลน์ผ่าน

คอมพิวเตอร์และมือถือ สอดคล้องกับที่ Chang Zhu and Nadine Engels (2010: 136) กล่าวว่า มีผลกระทบต่อการสืบทอดวัฒนธรรมแต่โบราณ ซึ่ง อรมน ปั่นทอง และ วรวิทย์

ประสิทธิ์ผล (2021:159) กล่าวเสนอแนะว่าการสืบทอดวัฒนธรรมนั้นผู้ที่มิบทบาทสำคัญคือผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาเทคนิคด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยและสรรหาส่วนที่เป็นที่สนใจในการถ่ายทอดจากมากไปหาน้อยและกระบวนการสื่อสารที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดคือกระบวนการแบบมีส่วนร่วมจากล่างขึ้นบน (Bottom Up Participation Action Process) เป็นวิธีที่จะให้ผู้รับการถ่ายทอดเปิดใจและเข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นและเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะตลอดกิจกรรม ทั้งนี้ การสร้างความตระหนักและความรู้ในสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปและตรงตามความต้องการของผู้รับการถ่ายทอดอย่างเปิดใจเพื่อการยอมรับวัฒนธรรมและการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

ในขณะที่ Mokhber, Mozhdah; Wan Ismail, Wan Khairuzzaman bin and Vakilbashi, Amin (2015: 222) และ Junga, Dong I.; Chowb, Chee and Wu, Anne (2003:525) เน้นว่า ในปัจจุบันทุกองค์กรต่างเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเทคโนโลยี รวมถึงความสนใจความต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือบริการที่มีประสิทธิภาพขึ้น เพื่อให้องค์กรเติบโตและอยู่รอดได้ (to grow and survive) องค์กรต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบของการจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาเพื่อการแข่งขันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ที่มีโรงเรียนนานาชาติเพิ่มมากขึ้นจำนวนมากทั้งปริมาณสถานศึกษาและนักเรียนที่มาจากรอบครัวชนชั้นกลางค่อนข้างสูงและสูงที่สามารถจ่ายค่าเล่าเรียนสูงลิ่วได้ ซึ่งสิ่งที่ท้าทายกับลูกค้า (ผู้ปกครองและนักเรียน) คือการนำเสนอความโดดเด่นด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้นเอง (Boelens, R., De Wever, B., & Voet, M. 2017:2)

Zhu, Chang and Engels, Nadine (2014: 136); Boelens, R., De Wever, B., & Voet, M. (2017:2) วชิรศักดิ์ มัชฌิมภาโร(2557: 2) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การได้มาซึ่งความรู้ยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคข่าวสารข้อมูลสังคมดิจิทัล (digital society) มีผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งเทคโนโลยีและเศรษฐกิจย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการแสวงหาความรู้ที่เขาคิดว่าสนุก น่าสนใจกว่า การจัดการศึกษาจึงต้องขับเคลื่อนตามให้ทันด้วยเครื่องมือและวิธีการที่ตอบสนองความสนใจ ต้องการดังกล่าว เช่น การนำเสนอการสอนแบบใหม่ (new methods) เทคนิควิธีใหม่เป็นต้น (McKeown, 2008) รวมถึงการจัดสื่อผสมผสาน (Boelens, R., De Wever, B., & Voet, M. 2017:5) โดยการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดนอกกรอบ (ศูนย์ความคิดสร้างสรรค์ ฤทธิไกร ตูลวรรณะ (2547); Cooks-Campbell, Allaya(online)

วชิรศักดิ์ มัชฌิมภาโร(2557:1) ภูษิต สกิตพงษ์(2016: 239) กล่าวถึงนวัตกรรมการศึกษาซึ่งหมายถึงสิ่งใหม่ ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน และวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ นั้น นวัตกรรมการศึกษาเป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ อาจแบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ วิธีสอนและสื่อการสอน นวัตกรรมการศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้สอนใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเกิดกระบวนการ เรียนรู้ทั้ง 3 ขั้น คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการทำความเข้าใจในสิ่งที่รับรู้มา และขั้นการ

ปรับเปลี่ยน โดยกูชิต สถิตพงษ์(2016: 239) เน้นว่าแนวโน้มของนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จะสามารถเข้าถึงได้ง่ายทั้งรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ตามอัธยาศัยและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ เพื่อการแสวงหา ค้นคว้า และปฏิสัมพันธ์กันด้วยการใช้ระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นผู้สอนจะต้องคำนึงจากความต้องการของผู้เรียนและกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก โดยที่ผู้สอนจะมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะ สร้างแนวทาง และกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นหาความรู้ เกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้เกิดการคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ขึ้นด้วยตนเองซึ่ง Yerimadesi, Y Kiram, Lufri , and Festiyed(2018) และวรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (2554) กล่าวเสริมว่าเมื่อผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ได้แล้วจะเกิดผลดีและนับเป็นการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากเดิมที่ผู้สอนเป็นเพียงผู้บรรยายหรือถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อการสอนเพียงอย่างเดียวดังนั้น การจัดระบบการศึกษาในทุกระดับจึงสมควรที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการเรียนรู้สู่โลกภายนอกได้อย่างแท้จริงให้กับผู้เรียนและเพื่อเป็นการยกระดับการศึกษาไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ

ในการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้นนั้น Buheji, Mohamed (2019); Bolton, Gillie (2004) กล่าวว่าสิ่งที่ขาดไม่ได้คือกระบวนการสะท้อนคิด(reflective thinking) ที่จะช่วยปรับเปลี่ยนจากการตัดสินใจที่ยึดความเห็นของตนเป็นหลักได้ รวมถึงช่วยในการเรียนรู้ในขณะที่ต้องเผชิญสภาวะต้องแก้ปัญหาโดยลอยมา 1 ก้าวเพื่อได้ขบคิดแนวทางการแก้ปัญหาให้ชัด (Teekman and Rgon, 2000)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประเด็นการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี โดยการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเกิดจากสาเหตุใดและศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปดำเนินการขยายผลให้แก่ชุมชนวิชาการเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและชี้ชัดประเด็นการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการพัฒนานวัตกรรม
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลโดยวิธีคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เก็บข้อมูลโดยการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทที่ปรากฏในห้องเรียน และในโรงเรียน โดยอาศัยฐานข้อมูลจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) จากการศึกษาเอกสารเพื่อสร้างกรอบการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเชิงประจักษ์จากนักเรียนได้แก่พฤติกรรม กระบวนทัศน์ของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีล้านนา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มที่ 1 หัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้องนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์และวัฒนธรรมไทย จำนวน 2 คน

1.2 กลุ่มที่ 2 นักเรียนชายและหญิงที่มีพื้นฐานเป็นคนล้านนา อย่างละ 2 คน รวม 4 คน

1.3 กลุ่มที่ 3 นักเรียนชายและหญิงที่มีพื้นฐานเป็นคนย้ายถิ่นจากจังหวัดอื่น อย่างละ 2 คน รวม 4 คน

1.4 กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองนักเรียนชายและหญิงที่มีพื้นฐานเป็นคนล้านนา อย่างละ 2 คน รวม 4 คน

1.5 กลุ่มที่ 5 ผู้ปกครองนักเรียนชายและหญิงที่มีพื้นฐานเป็นคนย้ายถิ่นจากจังหวัดอื่น อย่างละ 2 คน รวม 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 18 คน

รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยสร้างกรอบการสัมภาษณ์จากการศึกษาเอกสาร

ขั้นที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำประเด็นที่สัมภาษณ์เชิงลึก มาเขียนเชิงวิเคราะห์และสรุปประเด็นปัจจัยเงื่อนไขของปัจจัยของการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

ขั้นที่ 4 พัฒนาและหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยการทดลองใช้จริง

ขั้นที่ 5 สรุปผลการใช้นวัตกรรม

ผลการวิจัย

1. ในการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีล้านนาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ พบว่า เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนในยุคศตวรรษที่ 21 หรือ Gen Z อย่างมาก เนื่องจากเกิดมาพร้อมกับเครื่องใช้ไม่สอยที่เป็นเทคโนโลยีซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่จัดหาให้บุตรที่ต้องใช้ โดยเฉพาะเมื่อต้องค้นคว้าเนื้อหา ทำการบ้าน การงานส่งครู เช่น โทรศัพท์มือถือ ในกรณีที่โทรศัพท์มือถือมีโปรแกรมต่าง ๆ ที่รุ่มร่าให้นักเรียนเกิดความสนใจ โดยเฉพาะในช่วงอายุช่วง 10 ขวบ มีความอยากรู้อยากเห็นอย่างมาก สอดรับกับงานเอกสารที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการและนักวิจัยทั้งในและ

ต่างประเทศ ต่างพบอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ ที่ส่งผลต่อปัญหาการขาด การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตนเอง ในที่นี้หมายถึงวัฒนธรรมประเพณีล้านนา ของนักเรียน โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่เกิดจากหลายองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ช่วงวัยของนักเรียนที่เป็นวัยอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่ปรากฏทั่วไปในชีวิตประจำวันที่ตั้งใจ ความสนใจ และก่อปรกับผู้ปกครองและโรงเรียนให้ความสนใจให้บุตรหลานของตนเองอ่านออก เขียนได้เป็นสำคัญ ในขณะที่โรงเรียนก็สนองความต้องการของผู้ปกครองจึงเน้นไปที่การจัดการ เรียนการสอนเชิงวิชาการเป็นหลัก จึงจัดการเรียนการสอนในสองรูปแบบคือ แบบปกติสอนด้วย ภาษาไทยและจัดสอนเป็นภาษาอังกฤษเพื่อดึงดูดความต้องการของผู้ปกครองเป็นหลักจนลืม การสืบสานวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมสืบสานจึงจัดเพื่อให้ “ได้จัด” โดยไม่ได้คำนึงถึงผลที่จะ เกิดขึ้น

2. ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์และวัฒนธรรมไทย เชื่อมโยงสู่วัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมด้านการแสดงล้านนาเป็นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ พบว่านักเรียนไม่กล้าพูดคำเมืองกันและกัน รวมถึงขาดความสนใจเรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์และ วัฒนธรรมไทยก่อปรกับโรงเรียนก็ขาดความตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเกิดความ ตระหนักเห็นสภาพปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นก็จะเพิกเฉยต่อวัฒนธรรมล้านนา จึงได้สืบค้นหาวิธีการหาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น งานของ ทธนา ขวัญเมือง สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และอำนาจ บัวศิริ(2019); สมาลี ชัยเจริญ อิศรา ก้านจักร จารุณี ชามาศย และประม ขวงเมือง(2561); ปิ ยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร และสิทธิกร สมาลี (2559); ทรงคุณ จันทจร พิสิฐภู ญไทย และไพรัช ดิทยผาด (2552); Cook-Cambell, Allaya(online)พบว่านวัตกรรมที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกาออกแบบกิจกรรมการเรียน คือ “การส่งเสริมให้ นักเรียนคิดนอกกรอบ” (thinking outside the box) ที่เน้นให้นักเรียนจินตนาการรูปแบบ ต่าง ๆ และส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ท้าทาย (solve challenging problems) ครูจึงได้ ดำเนินการนำรูปแบบนวัตกรรมไปใช้ จำแนกเป็น 5 ขั้นตอนด้วยตนเอง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูนำเสนอรูปภาพเครื่องดนตรีต่างๆ ครูให้นักเรียนจินตนาการว่าเครื่องมือแต่ ละอย่างนี้ใช้ทำอะไร

ขั้นที่ 2 กระตุ้นให้นักเรียนจินตนาการว่ามีเสียงเป็นแบบใด

ขั้นที่ 3 ครูเปิดเสียงการเล่นดนตรีด้วยเครื่องดนตรีทั้งหมด และ

ขั้นที่ 4 ให้นักเรียนจินตนาการว่า เสียง แต่ละเสียงมาจากเครื่องดนตรีชิ้นใด

ขั้นที่ 5 จากนั้นครูได้นำเครื่องดนตรีจริง ๆ มาให้นักเรียนได้สัมผัสด้วยตนเองและให้ นักเรียนลองใช้เครื่องดนตรีนั้นโดยสมัครใจโดยครูไม่ได้บังคับว่าให้เล่นเพลงอะไร

3. ผลการนำนวัตกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน “คิดนอกกรอบ” พบว่า1) มี นักเรียนจำนวน รวร้อยละ 50 ให้ความสนใจฝึกฝนเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมือง 2) มีนักเรียน

จำนวน รวรายละ 15 สนใจผลิตหรือพัฒนาเครื่องดนตรีพื้นเมืองซึ่งบรรพบุรุษมีไว้ที่บ้าน และ 3) นักเรียนรายละ 25 เลือกที่จะร้องเพลงพื้นเมือง ในขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนทุกคนมีความยินดีที่จะส่งเสริมให้นักเรียนฝึกซ้อมเล่นเครื่องดนตรี ร้องเพลง ตามความถนัดของตนเองหลังเลิกเรียน

เครื่องดนตรีของภาคเหนือ



1) ประสิทธิภาพของนวัตกรรม

จากผลการใช้นวัตกรรม ที่ครูใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธี **“การส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบ”** ดังกล่าวข้างต้น พร้อมกับภาพที่ปรากฏที่นักเรียนให้ความสนใจตั้งใจฝึกฝนตนเอง ยืนยันได้ว่าทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญต่อสิ่งที่ตนเองเลือกสรร โดยมีครูคอยให้ความช่วยเหลือและมีผู้ปกครองให้การสนับสนุน ช่วยแก้ปัญหาการขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีล้านนาได้



อภิปรายผลการวิจัย

การขาดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ผ่านมาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ และรวมถึงเยาวชนไทยนั้นแม้ว่าจะรู้รึมาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคการเกิดของ Gen Z พอดี ได้สร้างความวิตกกังวลแก่ผู้ที่รัก และสงวนวัฒนธรรมล้านนาเนื่องจากว่าจะสูญหายไป ในที่สุด อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงจากผลการวิจัยนี้ยืนยันว่าหากครูหรือสถาบันการศึกษาให้ความสนใจจริงในการขัดเกลาผ่านกระบวนการทางการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีการบังคับ หากแต่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดนอกกรอบเป็นหลักอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในระยะแรกนักเรียนอาจจะไม่เข้าใจ ไม่ซาบซึ้ง ไม่เห็นคุณค่าของการสืบสานวัฒนธรรมแต่อย่างไร เนื่องจากผู้ปกครองต่างสนใจไปที่การอ่านออก เขียนได้ เรียนวิชาการเก่ง ต้องสอบข้อสอบระดับชาติ NT, O-Net ให้ได้คะแนนสูง ๆ ในขณะที่โรงเรียนก็หวังให้นักเรียนต้องแข่งขันทักษะต่าง ๆ เป็นสำคัญเมื่อเวลาผ่านไปก็เปรียบกับผู้วิจัยเน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมแบบส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบรวมถึงการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจและร่วมในการออกแบบกิจกรรมนั้นจะช่วยปรับเปลี่ยนระบบคิดแบบเดิมไปจนซึมซับและเห็นความสำคัญคุณค่าของการสืบสานวัฒนธรรมล้านนาว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าได้สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีเมือง สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และอำนาจ บัวศิริ (2019) สมาลีชัยเจริญ อิศรา ก้านจักร จารุณี ชามาตย และประมะ ขวงเมือง (2561) ปิยะนันท์ หิรัญย์โชตร และสิทธิกร สมาลี (2559) ทรงคุณ จันทจร พิสิฐภู่ บุญไทย และไพรัช ดิษฐ์ผาด (2552) เกี่ยวกับส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบ ในขณะที่อรมน ปั่นทอง และ วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล (2021:159) กล่าวว่า การสืบทอดวัฒนธรรมนั้นผู้ที่มิบทบาทสำคัญคือผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม จำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาเทคนิคด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยและสรรหาส่วนที่เป็นที่สนใจในการถ่ายทอดจากน้อยไปหามาก รวมถึงการนำหลักการที่ Sahni, Jolly (2019: 2) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ก็ตามควรเน้นไปที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเป็นศูนย์กลางให้มาก (more learner-centered) สอดคล้องกับแนวคิดของ Kirschner and Davis (อ้างในพศิน แดงจวง 2554: 10) ที่กล่าวว่าครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนจาก สอนเนื้อหาไปส่งเสริมให้นักเรียนให้จินตนาการ (imagine) สร้าง (construct) เข้าใจและเรียนรู้ด้วยตนเองหรือ คิดนอกกรอบ โดยมีครูคอยจัดสิ่งแวดล้อมให้ ซึ่ง Maher, Lynne; Plsek, Paul; Price, Jenny and Mugglestone, Mark (2010) กล่าวว่า การที่จะกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนต้องจัดให้มีความน่าสนใจเนื่องจากมีส่วนส่งเสริมให้บุคคลสนใจสิ่งแปลกใหม่ใหม่หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมสอดคล้องกับแนวความคิดของ Williams, Iestyn; Silva, Debra de and Ham, Chris(Online) ที่กล่าวเสริมว่า นวัตกรรมที่มีคุณค่า นั้นแท้จริงคือ สิ่งที่เป็น “ความใหม่”(Newness) ที่มีต่อบริบทนั้น ๆ (depend on the context) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา ขวัญเมือง สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และอำนาจ บัวศิริ (2019) ที่เน้นการจัดกิจกรรม ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อ/กิจกรรม) ประกอบด้วย การยื่นตรงเคารพ

ชาติ ร้องเพลงชาติ ใช้ภาษาไทยให้ ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งการพูด แต่งกาย ใช้เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัยแบบไทย ๆ รักประเทศชาติ มี คุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และ เป็นคนเก่งคนดี

จากการที่ผู้วิจัย ได้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้วย “การส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบ” ที่เน้นให้นักเรียนเกิดจินตนาการรูปแบบต่าง ๆ ปอกรกับโรงเรียนและผู้ปกครองให้ความสนใจ ส่งเสริมให้มีการแสดงวัฒนธรรมประเพณีการใช้ภาษาพื้นเมืองการแต่งกายพื้นเมืองการเล่นดนตรีพื้นเมืองมีผลทำให้นักเรียนเปลี่ยนไปให้ความสนใจกับวัฒนธรรมประเพณีล้านนาและอยากมีส่วนร่วมในการสืบสานนั้น สอดคล้องกับการค้นพบของ Ji Fan เซซฐภูมิ วรรณไพศาล และ จารุณี มณีกุล (2562) ที่พบว่า นักเรียนทุกชาติศาสนาต่างสนใจวัฒนธรรมและประเพณีโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างชาติขึ้น อัมภาพร อาทิตย์ (2556) พบว่า การจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนตั้งแต่วัยอนุบาลมีส่วนส่งเสริมความรัก ห่วงเห่นในวัฒนธรรมและประเพณีอย่างมากและงานวิจัยของอัมภาพร อาทิตย์ (2556) อนุบาลประสานชุมชน ที่มุ่งมุ่งสู่แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่ง Mohamed Buheji (Online) ก็กล่าวว่าในทำนองเดียวกันว่าความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เรียนนับว่าเป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลมาก และ Serdyukov, Peter (2017) ตอกย้ำว่า การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพยังมีความต้องการพัฒนานวัตกรรมให้สอดคล้องกับบริบทอย่างมากโดยเฉพาะนักเรียนต้องเรียนรู้ได้ดีทั้งระบบ (high-quality learning outcomes across the system) ทั้งที่เป็นนักเรียนเฉพาะกลุ่มและที่เป็นพหุวัฒนธรรม รวมถึงต้องมีทฤษฎี หลักการรองรับ สอดคล้องกับปรัชญาการจัดการเรียนรู้ของครูได้แก่ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) การจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น กล่าวว่าให้ผู้เรียนเลือกทำในสิ่งที่ ตนเองชอบและถนัดจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้และ ลงมือทำกิจกรรม (Learning by Doing) (อรนุช มั่งมีสุขศิริ มปป) ส่งเสริมให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดนอกกรอบ เป็นต้น

แท้จริงแล้วในปัจจุบัน มีช่องสื่อสารที่ส่งเสริมความสามารถของเด็กที่เรียกว่า Super 10 เป็นช่องทางในการนำเสนอความสามารถ ส่งและสร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชนคนอื่น ๆ จากข้อมูลของรายการ Super 10 พบว่า มีเด็กๆ จำนวนมากที่เรียนรู้ ผิวกทักษะจาก You Tube นั้นแสดงให้เห็นว่า หากผู้ใหญ่หรือครูส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งที่เขาสนใจจริง

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการที่ผู้สอนดำเนินการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมสืบสานวัฒนธรรมล้านนา ด้วยนวัตกรรม“การส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบ” ที่เน้นให้นักเรียนเกิดจินตนาการรูปแบบต่าง ๆ ก่อนที่จะจางหายไปเป็นเพียงประวัติศาสตร์นั้น ผู้สอนได้ประยุกต์ใช้นวัตกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจให้คิดนอกกรอบมาพัฒนาด้านวัฒนธรรมได้ด้วยตนเองนั้นได้ผลดีแม้เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาก็ตาม สอดคล้องกับที่ Sahni, Jolly (2019: 2) ได้กล่าวว่า เนื่องจากในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมากและมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเร่งการเพิ่มสมรรถนะของผู้เรียนให้รู้จักใช้และริเริ่มผลิตนวัตกรรมในทุกรูปแบบด้วยเช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระบวนการพัฒนานวัตกรรมโดยให้นักเรียนคิดนอกกรอบนี้สามารถนำไปเป็นหลักการ แนวคิดในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ได้ แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องสืบค้นปัญหาให้แน่ชัดก่อน

2. ข้อค้นพบของงานวิจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดนอกกรอบครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ได้ เนื่องจากข้อค้นพบนี้ได้ดำเนินการมาแบบซ้ำแล้วซ้ำอีก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การที่ผู้สอนจะดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาที่มีอยู่ ให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรต้องมีการวิจัยดำเนินการวิจัยเป็นแนวทางในการออกแบบเพื่อการพัฒนา

2. เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สมควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะนันท์ หิรัณย์โชทร และ สิทธิกร สุมาลี. (2559). *โครงการศึกษาการพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ในระดับประถมศึกษา*. (ในรายงานผลการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนและคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทรงคุณ จันทจร พิสิษฐ์ บุญไชย และไพรัช ธิติยผาด. (2552). *คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม*

- ท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. (ในรายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภูษิต สถิตพงศ์.(2562). การศึกษาแบบภควันตภาพ : ทางเลือกเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน Ubiquitous Education: Alternative of Instructional Development. *วารสารวิทยบริการ*, 30(1), 230-241.
- วชิรศักดิ์มีชัยภูมิโร. (2557). บทบาทของนวัตกรรมการศึกษาต่อการเรียนรู้. *วารสารราชพฤกษ์*, 13(2),80-89
- ฤทธิไกร ตูลารรณะ. (2547).การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการคิดนอกกรอบ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 18(55), 75–80.
- พศิน แต่งจวง. (2554). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ดวงกลมพัลลภ.
- ยุทธนา ขวัญเมือง สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และอำนาจ บัวศิริ. (2562). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สร้างเยาวชนต้นแบบตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 6(4), 2091-2093.
- ศูนย์ความคิดสร้างสรรค์ (.ม.ป.ป.). กลยุทธ์การคิดสร้างสรรค์คิดนอกกรอบ เพื่อสร้างนวัตกรรม (Creative & Lateral Thinking) เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก: <http://www.creativitycenter.co.th>
- สุมาลี ชัยเจริญ, อิศรา ก้านจักร, จารุณี ชามาศ และ ประมะ ขวัญเมือง. (2561). การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการ สร้างความรู้ของผู้เรียนบนพื้นฐานภูมิปัญญาและมิติวิถีไทยเรื่องดิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 9(1), 110–133.
- อรมน ปั่นทอง และ วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล.(2564). แนวทางการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 5(1), 146–160.
- aa.usno.navy.mil (online) The 21st Century and the 3rd Millennium สืบค้น 7/5/2564 จาก: <https://aa.usno.navy.mil/faq/millennium>
- Boelens, R., De Wever, B., & Voet, M. (2017). Four key challenges to the design of blended learning: A systematic literature review. *Educational Research Review*, 22, 1-18. สืบค้น 7/5/2564 จาก: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.06.001>
- Bolton, Gillie (2004) *Reflective Practice: Writing and Professional Development*. London: Paul Chapman Publishing.

- Buheji, Mohamed (2019) Influence of visualised reflection on ‘solving socio-economic problems’ – a case from youth economy forums. *International Journal of Innovation and Learning*, Vol. X, January 1- 16
- Cooks-Campbell, Allaya(online) Thinking outside the box: 8 ways to become a creative problem solver สืบค้น 7/5/2564 จาก:
<https://www.betterup.com/blog/thinking-outside-the-box>
- hko.gov.hk. (2024). Beginning of the 21st Century and the Third Millennium. Retrieved May 7, 2024, from: <https://www.hko.gov.hk/en/gts/time/centy-21-e.htm>.
- Junga, Dong I.; Chowb, Chee and Wu, Anne.(2003). The role of transformational leadership in enhancing organizational innovation: Hypotheses and some preliminary findings. *The Leadership Quarterly* 14. pp. 525–544.
- Manwaring, K. C., Larsen, R., Graham, C. R., Henrie, C. R., & Halverson, L. R. (2017). Investigating student engagement in blended learning settings using experience sampling and structural equation modeling. *Internet and Higher Education*, 35, 21–33. doi:10.1016/j.iheduc.2017.06.002
- Mokhber, Mozhdeh; Wan Ismail, Wan Khairuzzaman bin and Vakilbashi, Amin (2015) Effect of Transformational Leadership and its Components on Organizational Innovation. *Iranian Journal of Management Studies (IJMS)*, 8(2),221-241.
- Sahni, Jolly (2019) Does Blended Learning Enhance Student Engagement? Evidence from Higher Education, *Journal of e-Learning and Higher Education*, Vol. 2019 (2019), Article ID 121518, DOI: 10.5171/2019.121518 14 pages.
- Sinatra, G. M., Heddy, B. C., & Lombardi, D. (2015). The challenges of defining and measuring student engagement. *Educational Psychologist*, 50(1), 1–13.
- wikipedia.org. (2024). 21st century Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved May 7, 2024, from: https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century
- Zhu C, Valcke M, Schellens T. (2010). A cross-cultural study of teacher perspectives on teacher roles and adoption of online collaborative learning in higher education. *European Journal of Teacher Education* 33(2): 147–165.

การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนรื่อง
กวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่*
THE ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION FOR LEARNING AT
RONGKWANG ANUSORN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, PHRAE

นฤพร ผ่องแผ้ว¹ และ พิสิษฐ์ ยอดวันดี²

Naruporn Phongpaew¹ and Pisit Yodwande²

¹⁻²มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹⁻²Nation University, Thailand

Corresponding Author's Email: tmnrppp@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการเรียนการสอน รองลงมาซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ดังนี้ ด้านภูมิทัศน์ และด้านอาคารสถานที่ ตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณหรือประสานงานเพื่อจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์

* Received 13 August 2025; Revised 1 September 2025; Accepted 5 September 2025

การเรียนรู้เพิ่มเติมให้เพียงพอ สถานศึกษามีอาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการครบถ้วน ควรมีการสำรวจอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ และวางแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่เสื่อมสภาพ การจัดหาเทคโนโลยีการเรียนรู้ให้เพียงพอ และส่งเสริมการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบริหารสภาพแวดล้อม, เพื่อการเรียนรู้, สถานศึกษา

Abstract

This independent study aimed to: 1) study the learning environment problems at Rong Kwang Anusorn School, under the Phrae Secondary Educational Service Area Office, and 2) study approaches to learning environment management at Rong Kwang Anusorn School, under the Phrae Secondary Educational Service Area Office. The study population consisted of 92 school administrators, teachers, educational personnel, and school board members of Rong Kwang Anusorn School, under the Phrae Secondary Educational Service Area Office, for the 2024 academic year. The research instrument used was a five-point rating scale questionnaire. Data were analyzed using means, percentages, standard deviations, and content analysis.

The results revealed that: 1) Overall, learning environment management at Rong Kwang Anusorn School, under the Phrae Secondary Educational Service Area Office, was at the highest level. When analyzed by individual domains, four domains were at the highest level: teaching and learning, followed by interpersonal interaction and management, respectively. Two domains were at a high level: landscape and buildings, respectively. 2) Guidelines for learning environment management at Rong Kwang Anusorn School Under the Office of the Secondary Education Service Area of Phrae, it was found that the management of the learning environment in educational institutions should prioritize budget allocation or coordination to provide sufficient additional desks, chairs, and learning equipment. Educational institutions should have complete classroom buildings, classrooms, and laboratories. There should be a systematic survey of buildings and grounds and a sustainable development plan, emphasizing the improvement of deteriorating infrastructure, the provision of

adequate learning technology, and the promotion of maximum use of space for learning.

Keywords: environmental management, learning, educational institutions

บทนำ

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการสนับสนุนเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังต้องสนับสนุนให้ผู้สอนสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา รวมทั้งมีการร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเข้มแข็ง ควรส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ ทั้งนี้ ปัจจุบันเหล่านี้ได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2562 (ฉบับที่ 4) ซึ่งได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในหมวด 4 มาตรา 24 (5) ว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม รวมถึงสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้เรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพตามศักยภาพอย่างเต็มที่ และมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน รวมทั้งหมด 15 มาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานการศึกษาในมาตรา 11 ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมและบริการ สถานศึกษาควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และอาคารเรียนจะต้องมีความมั่นคง สะอาด ปลอดภัย รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ และต้องอยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ดี นอกจากนี้ยังควรมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นพร้อมกับแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2554)

การจัดการศึกษาที่ดีต้องจับคู่กับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่นักเรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน และการจัดการพื้นที่ภายในอาคารให้เหมาะสม เพราะผู้ศึกษาเชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนและการจัดการพื้นที่ภายในอาคารให้เหมาะสม เนื่องจากนักศึกษาเชื่อว่าสภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ หากเราสามารถจัดสภาพแวดล้อมให้ได้ดี ก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ไปในทางที่ดีได้โดยง่าย โดยเฉพาะในอาคารและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ที่มีผลต่อจิตใจของเด็ก โรงเรียนที่มีบรรยากาศร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบมีความปลอดภัย จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น อิงตามแนวคิดของ

แอสติน ซึ่งอธิบายว่าสภาพแวดล้อมคือการรวมตัวของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและพัฒนาการของบุคคล โดยคำว่า "สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา" สภาพแวดล้อมในการเรียนจึงเป็นปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะต่าง ๆ ออกมาตามสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ทั้งในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในทุกด้านอย่างเหมาะสม มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอาคารสถานที่ 2) ด้านภูมิทัศน์ 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) ด้านการเรียนการสอน และ 6) ด้านการบริหารจัดการ (วารุณี ยะวะหาบ, 2564)

โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากผลการประเมินรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self-Assessment Report (SAR) ปีการศึกษา 2566 มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ โรงเรียนได้ประสบปัญหาและอุปสรรคในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งปัญหาที่พบ อาทิ อาคารสถานที่บางแห่งรกรุงรัง มีต้นไม้ปกคลุมทำให้นักเรียนบางกลุ่มสามารถหลบหนี ไม่เรียนหนังสือในขณะที่มีการเรียนการสอน ห้องเรียนบางอาคารเออะเปอะเปื้อนมูลนก ไต่ะ แก้ว ชำรุด อุปกรณ์ในห้องเรียน ห้องน้ำบางส่วนขาดการดูแล ไม่มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ โดยมีจุดที่ควรพัฒนา 1. การจัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2. การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ในด้านความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวก เพียงพอและอยู่ใน สภาพใ้การใช้ได้ดี สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา SAR โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อศึกษาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาแนวคิดของนักการศึกษา เกี่ยวกับการบริหารการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้านคือ 1) ด้านอาคารสถานที่ 2) ด้านภูมิทัศน์ 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล 5) ด้านการเรียนการสอน และ 6) ด้านการบริหารจัดการ (วารุณี ยะวะหาบ, 2564) เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้เกิดประสิทธิภาพต่อนักเรียนบุคลากรทางการศึกษา การเรียนการสอน และการบริหารงานของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัญหาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่

2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่

สมมติฐานการวิจัย

- 1) สภาพการบริหารการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ อยู่ในระดับใด
- 2) แนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ ควรเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 92 คน (โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ จำนวน 6 ด้าน คือ 1. ด้านอาคารสถานที่ 2. ด้านภูมิทัศน์ 3. ด้านความปลอดภัย 4. ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล 5. ด้านการเรียนการสอน และ 6. ด้านการบริหารจัดการ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2.2 การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1. แบบสอบถาม ขั้นที่ 1) ศึกษาตำรา บทความ เอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิดทฤษฎีและขอบข่ายที่ใช้ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับตัวแปรและขอบข่ายที่กำหนดการหาคุณภาพของเครื่องมือ ขั้นที่ 2) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณา ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ ความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ขั้นที่ 3)

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับบุคลากรโรงเรียนสองพิทยาคม ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู จำนวน 30 คน 30 ฉบับ และ ชั้นที่ 4) นำเครื่องมือที่ได้รับกลับมาหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาโดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - confident)

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการศึกษา ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษา ค้นคว้าหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสภาพแวดล้อม ส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา จากเอกสาร ตำรา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือให้ครอบคลุมตามเนื้อหาของเรื่องที่วิจัยตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ขั้นที่ 2 ศึกษาและนำผลการศึกษามาสร้างเป็นเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือของ ทรรศนีย์ วรหาคำ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) และ ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ไปเก็บข้อมูลประชากร

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้ศึกษาติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น ถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนร่องกางอนุสรณ์ เพื่อขออนุญาตและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้ศึกษาเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง นำ แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.4 จำแนกแบบสอบถามโดยการคัดแยกฉบับตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแล้วนำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนร่องกางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.6 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปและอภิปรายผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เสนอในรูปแบบตาราง และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับปัญหาของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ โดยภาพรวม

ด้าน	การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
1	ด้านอาคารสถานที่	4.38	0.64	มาก
2	ด้านภูมิทัศน์	4.40	0.67	มาก
3	ด้านความปลอดภัย	4.60	0.57	มากที่สุด
4	ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล	4.72	0.53	มากที่สุด
5	ด้านการเรียนการสอน	4.73	0.50	มากที่สุด
6	ด้านการบริหารจัดการ	4.72	0.52	มากที่สุด
รวม		4.58	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดจำนวน 92 คน จะเห็นได้จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.58$, $\sigma = 0.56$ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ $\mu = 4.73$, $\sigma = 0.50$ รองลงมาซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่าเฉลี่ย คือ $\mu = 4.72$, $\sigma = 0.53$ และด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย คือ $\mu = 4.72$, $\sigma = 0.52$ ตามลำดับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านภูมิทัศน์ มีค่าเฉลี่ย $\mu = 4.40$, $\sigma = 0.67$ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ย $\mu = 4.38$, $\sigma = 0.64$ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ซึ่งแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อจัดการเรียนรู้ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย $\mu = 4.38$, $\sigma = 0.64$ ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณหรือประสานงานเพื่อจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์การเรียนเพิ่มเติมให้เพียงพอ สถานศึกษามีอาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการครบถ้วนตามอัตรากำลังของนักเรียน สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีความ

สะอาดและเป็นระเบียบ อย่างไรก็ตาม อาคารบางส่วนยังคงทรุดโทรม อุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ในห้องสื่อบัณฑิตมีสภาพเก่าและล่าช้า และห้องสมุดบางส่วนมีแสงสว่างไม่เพียงพอ นอกจากนี้ อาคารเรียนเฉพาะด้าน เช่น วิชาเกษตรและดนตรียังขาดความน่าเรียน ควรมีการสำรวจและวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการจัดหาเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเพียงพอ

อภิปรายผล

1. การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารสภาพแวดล้อมมีผลต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน มีผลต่อปัจจัยต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุไรพร นครธรรม และสุรางคนา มัณยานนท์ (2566) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีเชียงใหม่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้โดยรวมมีระดับสูง และทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านการบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านภูมิทัศน์ 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในกลุ่มเครือข่ายศรีเชียงใหม่ 3. ผู้บริหารควรกำหนดบทบาทของบุคลากรให้ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการ ด้านความปลอดภัย ผู้บริหารควรจัดการสิ่งที่เป็นอันตรายต่อนักเรียน ด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารควรบำรุงรักษาอาคาร ด้านการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และในด้านภูมิทัศน์ ควรมีการบำรุงรักษาภูมิทัศน์ในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา คงช่วย, จุฬารัตน์ ธรรมประทีป, และ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2562) ได้ระบุว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ควรพิจารณาทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ที่ประกอบด้วย ห้องเรียนและวัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียน โดยเฉพาะด้าน ICT ที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสร้างบรรยากาศ แห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้น รวมทั้งองค์ประกอบการเรียนรู้ทางกายภาพ อาทิ แสงสว่าง สี เสียง บริเวณที่ว่าง เพอร์นิเจอร์ และลักษณะของสถานที่ที่ใช้เรียน และด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนนอก ห้องเรียนที่ครอบคลุมแหล่งวิทยบริการและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ที่จะเอื้อให้ผู้เรียนสามารถศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์จากผลการประเมินรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self-Assessment Report (SAR) ปีการศึกษา 2566 มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ โรงเรียนได้ประสบปัญหาและอุปสรรคในการจัด

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งปัญหาที่พบ ที่กล่าวว่า โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์มีจุดที่ควรพัฒนา 1. การจัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2. การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ในด้านความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวก เพียงพอและอยู่ใน สภาพใ้การใช้การได้ดี สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา SAR โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์, 2566) ดังนั้น จึงส่งผลให้การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านอาคารสถานที่ ของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ จัดอยู่ในระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณหรือประสานงานเพื่อจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์การเรียนเพิ่มเติมให้เพียงพอ สถานศึกษามีอาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการครบถ้วนตามอัตรากำลังของนักเรียน สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีความสะอาดและเป็นระเบียบ อย่างไรก็ตาม อาคารบางส่วนยังคงทรุดโทรม อุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ในห้องสื่อบัณฑิตมีสภาพเก่าและล่าช้า และห้องสมุดบางส่วนมีแสงสว่างไม่เพียงพอ นอกจากนี้ อาคารเรียนเฉพาะด้าน เช่น วิชาเกษตรและดนตรียังขาดความน่าเรียน ควรมีการสำรวจและวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการจัดหาเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ ฌริดา เวชญาลักษณ์ (2561) ในด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะอยู่ในระดับมาก แต่ ก็อยู่ในลำดับต่ำสุด โดยครูส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูออกแบบและตกแต่งการใช้ งานในพื้นที่ให้ตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งแบบกลุ่มและแบบเดี่ยว สนับสนุนให้ครูจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะและสวยงาม และจัดให้มีระบบและมาตรการดูแลเกี่ยวกับ ความปลอดภัยและสุขอนามัยของนักเรียนอย่างทั่วถึง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน เฉลี่ยอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีจุดแข็งในด้านความร่วมมือและบรรยากาศแห่งความสามัคคีในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล สถานศึกษามีครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ ปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมในบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 3) ด้านการบริหาร

จัดการ สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานเป็นทีม เพื่อ พัฒนาศักยภาพการทำงานที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรในองค์กร สร้างแรงจูงใจในการทำงานสู่การจัดการเรียนรู้ 4) ด้านความปลอดภัย สถานศึกษามีมาตรการและแนวปฏิบัติในการดูแลเอาใจใส่ เกี่ยวกับความปลอดภัย ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านภูมิทัศน์ สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิด ประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับ การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และสถานศึกษามีภูมิทัศน์ ต้นไม้สวยงาม แต่ในบางพื้นที่ของสถานศึกษามีต้นไม้สูงไปเสี่ยงต่อการหักล้ม ควรมีการปรับภูมิทัศน์เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน บริเวณที่มีต้นไม้สูงและรกชั้น และ 6) ด้านอาคารสถานที่ สถานศึกษามีความพร้อมต่อการเรียน อาคารเรียนควรสะอาดน่าเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน และสถานศึกษามีอาคาร ห้องเรียน ครบถ้วนตามเกณฑ์อัตรากำลังของนักเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ห้องสืบค้นอินเทอร์เน็ต เครื่องคอมพิวเตอร์เก่า ลำช้า ในส่วนห้องสมุด อาจมีความสว่างไม่เพียงพอ บริเวณสถานที่ต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีความทรุดโทรมควรมีการเช็ค และปรับปรุงซ่อมแซมอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สถานศึกษาควรพัฒนาห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ห้องเรียนควรมีการจัดระเบียบให้สะอาด โปร่ง โล่ง มีการถ่ายเทอากาศได้ดี ลดปัญหาความร้อนอบอ้าว และมีแสงสว่างเพียงพอ
2. สถานศึกษาควรมีห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องสืบค้นอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด และห้องประชุม ควรมีความพร้อมทั้งด้านพื้นที่ อุปกรณ์ และบรรยากาศการใช้งาน โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ครบถ้วน เพื่อเอื้อต่อการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติและการเรียนรู้
3. สถานศึกษาควรมีโรงยิมและสถานที่ออกกำลังกายควรได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการของทั้งครูและนักเรียน
4. สถานศึกษาควรคำนึงความมั่นใจในการใช้งาน มีห้องน้ำและห้องส้วมเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และอยู่ในสภาพสะอาด ปลอดภัย มีระบบระบายอากาศที่ดี พร้อมจัดให้มีการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
5. สถานศึกษาควรโรงอาหารควรมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และจัดให้มีอาหารที่ปรุงตามหลักโภชนาการ มีคุณค่าทางอาหารสูง สด สะอาด และราคายุติธรรม เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับสารอาหารครบถ้วนและเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้
6. สถานศึกษาควรมีนโยบายให้บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ให้บริเวณอาคารเรียน และห้องเรียนควรปราศจากปัจจัยรบกวน เช่น เสียงดัง กลิ่นไม่พึงประสงค์ หรือควัน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสมาธิและสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา โดยควรมีมาตรการควบคุมและป้องกันอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ในโอกาสต่อไปผู้ศึกษาขอเสนอแนะประเด็นในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร่องกางอนุสรณ์
2. ควรศึกษาปัจจัยของสภาพแวดล้อมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพของอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ และบรรยากาศทางกายภาพ กับผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียน
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนร่องกางอนุสรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา คงช่วย, จุฬารัตน์ ธรรมประทีป, และ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ .(2562).การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม เรื่อง น้ำ และอากาศ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดรัตนวราราม จังหวัดพัทลุง. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(4), 91–103.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2566).การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2), 137–154.
- บ้านเมือง. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.ocsc.go.th/>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- โรงเรียนร่องกางอนุสรณ์. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self-Assessment Report (SAR) ปีการศึกษา 2566. จังหวัดแพร่.
- วารุณี ยะวะหาบ. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดพัทลุง. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2554). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพัทลุง. (2562). แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2562 –2565. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก https://www.ptlpeo.go.th/wpcontent/uploads/2021/11/Plan_64.pdf



อุไรพร นครธรรม, สุรางคณา มัณยานนท์. (2566). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มเครือข่ายศรีเชียงใหม่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร, 3(1), 129-143.

การบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่*
THE SUPPLY MANAGEMENT AFFECTING TEACHER SATISFACTION AT
RONGKWANG ANUSORN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, PHRAE

ธีรวัฒน์ คำปิง¹ และ พิสิษฐ์ ยอดวันดี²

Theerawat Khamping¹ and Pisit Yodwandee²

มหาวิทยาลัยเนชั่น

Nation University, Thailand

Corresponding Author's Email: Teewat001.pw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัญหาของการบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อการดำเนินงานของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของการบริหารงานพัสดุประชากรประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 79 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัญหาของการบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อการดำเนินงานของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ที่มีต่อการบริหารงานพัสดุ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะ โรงเรียนควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานพัสดุ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน เพิ่มการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผน และประชาสัมพันธ์ข้อมูลการจำหน่ายพัสดุให้กว้างขวางขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ, ความพึงพอใจ, โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์

Abstract

This research aimed to 1) study the level of inventory management problems affecting the performance of teachers at Rong Kwang Anusorn School,

* Received 10 August 2025; Revised 22 August 2025; Accepted 30 August 2025

under the Office of the Secondary Education Service Area, Phrae Province, and 2) study satisfaction and suggestions regarding inventory management. The study population consisted of 79 administrators, teachers, and educational personnel from Rong Kwang Anusorn School, academic year 2024. The research instrument used was a 5-point rating scale questionnaire. Data were analyzed using means, frequencies, percentages and standard deviations.

The results showed that 1) the level of inventory management problems affecting the performance of teachers at Rong Kwang Anusorn School, Phrae Secondary Educational Service Area Office, was at the highest level overall and in each aspect. 2) Overall satisfaction and suggestions from teachers at Rong Kwang Anusorn School regarding inventory management were at the highest level. The school recommends promoting the use of information technology in inventory management, developing personnel to promote knowledge exchange, increasing teacher participation in planning, and disseminating inventory distribution information more widely.

Keywords: Material Administration, Satisfaction, Rongkwang Anusorn School

บทนำ

การบริหารพัสดุจึงเป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติราชการอย่างยิ่ง แม้ว่าในปัจจุบันจะมีระเบียบและข้อบังคับของทางราชการที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดตั้งงบประมาณ การจัดหา และการจำหน่ายวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนแล้วก็ตาม แต่ข้อบังคับเหล่านั้นยังไม่ครอบคลุมกระบวนการบริหารพัสดุในภาพรวมทั้งหมด ส่งผลให้การดำเนินงานในทางปฏิบัติมักเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ ได้แก่ ความล่าช้าในการจัดหาพัสดุ และไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการแจกจ่าย และควบคุมการบำรุงรักษาซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ ชำรุดได้ทั่วถึงและทันเวลา การบริหารพัสดุเป็นเรื่องที่ควรเอาใจใส่ โดยเฉพาะควรศึกษาให้ทราบสภาพการบริหารพัสดุในปัจจุบันว่ามีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และความต้องการที่จะให้มีการปฏิบัติงานมากหรือน้อยอย่างไร ที่จะให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การบริหารพัสดุในโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ฉะนั้นการบริหารงานพัสดุนับว่าเป็นงานหลักและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น ธุรกิจด้านการตลาด การเงิน การผลิต การบริการ หรือในสถานศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน โดยแต่ละปีจะต้องใช้

งบประมาณที่ได้รับ การจัดสรรสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และของใช้ต่างๆ ซึ่งแต่ละรายการจะต้องทำการจัดซื้อจัดจ้าง และเก็บรักษาไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่ต้องใช้งานในด้านนั้น ๆ (สาวิตรี พิษุขชัย และ ณัฏชา พวงสมบัติ, 2559) ส่วนวัสดุอุปกรณ์ใด ที่เสื่อมสภาพหรือหมดความจำเป็น ทางหน่วยงานจะต้องทำการจำหน่าย เพื่อลดค่าใช้จ่ายและ ปลดการครอบครองออกจากความรับผิดชอบ ของหน่วยงาน (กฤษดา ฐิตวดี, 2561). ดังนั้น จึงถือได้ว่า การบริหารพัสดุเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร และเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานโดยรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติสาระสำคัญในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐด้านการศึกษา โดยมาตรา 54 รัฐมีหน้าที่สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เก็บเงินใด และบัญญัติเกี่ยวกับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายว่าในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการช่วยเหลือ ให้ได้รับการศึกษา รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ไม่มีทุนทรัพย์ได้รับการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน ต้องมีการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาในองค์กร ดำเนินการไปอย่างราบรื่น บุคลากรได้รับการบริการอย่างเพียงพอ และทั่วถึงโดยเฉพาะเป้าหมายหลัก คือผู้เรียน ซึ่งจากนโยบายสนับสนุนของรัฐ จัดให้มีการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ผู้เรียนจะต้องได้รับค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคุณภาพผู้เรียน และกำหนดวิธีการจัดหาบริหารจัดการ ทำรายละเอียดรวมถึงแนวทางในการปฏิบัติในการจัดสรรหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียนให้โปร่งใสและประหยัดงบประมาณทำให้โรงเรียนต้องบริหารจัดการงานพัสดุ ให้เป็นไปตามระเบียบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและทันเวลา ภายหลังจากการได้มาของพัสดุ ต้องมีการจัดหาโดยอาศัยครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถความชำนาญและ เชี่ยวชาญในงานพัสดุ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะมีหน้าที่หลัก ในการจัดและสรรหาพัสดุเพื่ออำนวยความสะดวก ให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นแล้วนั้นแต่การได้มาซึ่งพัสดุนั้นจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ภายหลังจากการได้มาของพัสดุต่าง ๆ นั้น ต้องมีการจัดหาโดยอาศัยบุคลากรที่มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ชำนาญ ในด้านงานพัสดุ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดต่าง ๆ ขึ้นการบริหารงานพัสดุ เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของหน่วยงาน โดยครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดความต้องการหรือการวางแผนการจัดหาการจัดทำงบประมาณ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมการใช้พัสดุ การบำรุงรักษา ซ่อมแซม รวมถึงการจำหน่ายพัสดุที่หมดสภาพหรือไม่สามารถใช้งานได้แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อ

องค์กร (ธีรยุทธ์ สำราญทรัพย์, 2551) โดยการบริหารงานพัสดุ เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการที่ให้บริการ เพื่อให้การสนับสนุนให้โครงการต่างๆ ดำเนินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ (สุวรรณ นิสิตล, 2549 : 39) เพื่อให้การบริหารงานพัสดุ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การบริหารงานพัสดุถือเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และโปร่งใส ผู้ทำงานจึงควรหาศาสตร์การบริหารมาใช้ในการบริหารงานพัสดุเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการแก้ไข และพัฒนาในการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง ลดความผิดพลาด และส่งเสริมความยุติธรรมในการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2556) ประกอบด้วย ด้านการจัดหาพัสดุ (Purchasing) ด้านการควบคุมพัสดุ (Inventory Control) ด้านการซ่อมบำรุง (Maintenance) และด้านการจำหน่ายพัสดุ (Disposal)

ปัจจุบันโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ มีเจ้าหน้าที่พัสดุที่ทำหน้าที่จัดหาพัสดุให้แก่บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะเป็นครูประจำการที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ทำหน้าที่พิเศษ นอกเหนือจากการสอนทำให้ต้องรับภาระหน้าที่ทั้งการจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติหน้าที่พัสดุ จึงทำให้การจัดหาพัสดุเกิดความล่าช้า การบริหารจัดการงานพัสดุโรงเรียนเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการและมีคุณภาพแต่สภาพในความเป็นจริง พบว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่การบริหารงานพัสดุส่วนมากคือครู ที่ต้องรับภาระทั้งด้านการจัดการเรียน และงานพัสดุไปพร้อมกัน ๆ หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุและเจ้าหน้าที่พัสดุยังไม่เข้าใจในเรื่องของระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ เนื่องจากมีภาระงานสอนมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาศึกษาระเบียบ การจัดซื้อจัดจ้าง ขาดความชำนาญและไม่มีประสบการณ์มาก่อนทำให้ขาดความมั่นใจ ในการตัดสินใจ จึงทำให้การบริหารงานพัสดุไม่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์โดยสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีครูและบุคลากรที่ทำหน้าที่พัสดุ เป็นข้าราชการครูและลูกจ้างซึ่งผ่านการอบรมการจัดซื้อจัดจ้างในงานพัสดุ และมีข้าราชการครูที่บรรจุใหม่มาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งยังไม่เคยผ่านการอบรมหรือปฏิบัติงานพัสดุมาก่อน โดยมีการแบ่งงานรับผิดชอบ ลูกจ้างส่วนใหญ่รับผิดชอบในงานเอกสาร การจัดซื้อจัดจ้าง งานทะเบียนวัสดุครุภัณฑ์ การตั้งเบิก การควบคุมการเบิกจ่ายพัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุรับผิดชอบในงานการจัดซื้อจัดจ้าง ทางระบบการจัดซื้อ จัดจ้างภาครัฐ งานทะเบียนครุภัณฑ์ และการจำหน่ายพัสดุ ส่วนหัวหน้า เจ้าหน้าที่พัสดุมิหน้าที่ ในการลงนามเอกสารต่างๆ จึงทำให้การดำเนินงานติดขัด การติดต่อประสานงาน การติดตามและ การควบคุมมีผลต่อการปฏิบัติงานทำให้เกิดความรวดเร็วหรือความล่าช้าในงานได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานพัสดุและเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านการบริการงานพัสดุ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สูงขึ้น รวมทั้งยกระดับ

คุณภาพการบริหารงานพัสดุ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการอันส่งผลต่อ คุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของการบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อการดำเนินงานของครูโรงเรียน ร้อยแก้วอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของการบริหารงานพัสดุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนร้อยแก้วอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 79 คน (โรงเรียนร้อยแก้วอนุสรณ์, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย เป็นลักษณะแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครู มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารพัสดุโรงเรียน ร้อยแก้วอนุสรณ์ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

2.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพัสดุและการสร้างเครื่องมือ

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือ

2.2.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญ แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ค่าความตรงเชิงเนื้อหา มีค่า 1.00 ทุกรายการ

2.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร การวิจัย จำนวน 30 คน รวม 30 ฉบับ เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability)

2.2.5 ปรับปรุงแก้ไขและนำไปเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

3.1 ผู้ศึกษาติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้

3.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้รูปแบบ Google form

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 จำแนกแบบสอบถามโดยคัดแยกฉบับตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และ นำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการ บริหารงานพัสดุโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยการใช้การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.6 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปและอภิปรายผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาของการบริหารงานพัสดุที่มีต่อครูโรงเรียนร้องกวาง อนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาของการบริหารงานพัสดุที่มีต่อครู โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยภาพรวม

ด้าน	การบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อ ความพึงพอใจของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์	μ	σ
1	ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการพัสดุ	1.15	0.35
2	ด้านการจัดหาพัสดุ	1.11	0.31
3	ด้านการควบคุมพัสดุ	1.06	0.22
4	ด้านการจำหน่ายพัสดุ	1.04	0.20
รวม		1.09	0.27

จากตาราง 1 พบว่า ระดับปัญหาของการบริหารพัสดุที่มีต่อการดำเนินงานของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.09$, $\sigma = 0.27$) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการวางแผนกำหนดความต้องการพัสดุ ($\mu = 1.15$, $\sigma = 0.35$) รองลงมาคือด้านการจัดหาพัสดุ ($\mu = 1.11$, $\sigma = 0.31$) ด้านการควบคุมพัสดุ ($\mu = 1.06$, $\sigma = 0.22$) และ ด้านการจำหน่ายพัสดุ ($\mu = 1.04$, $\sigma = 0.20$) ตามลำดับ

2. ผลของการศึกษาศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของการบริหารงานพัสดุดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ที่มีต่อการบริหารพัสดุ

รายการประเมิน		μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการพัสดุ				
1	ความชัดเจนของนโยบายในการวางแผนความต้องการพัสดุ	4.67	0.54	มากที่สุด
2	ความต้องการพัสดุมีความสอดคล้องกับงบประมาณที่จัดสรร	4.49	0.67	มาก
3	ความเหมาะสมของการกำหนดระยะเวลา	4.59	0.58	มากที่สุด
4	การมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการวางแผน	4.63	0.62	มากที่สุด
5	ความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลในแผน	4.65	0.52	มากที่สุด
รวม		4.61	0.59	มากที่สุด
2. ด้านการจัดหาพัสดุ				
1	ความชัดเจนของระเบียบว่าด้วยการจัดหาพัสดุ	4.73	0.52	มากที่สุด
2	ความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และบุคลากรที่ขอจัดซื้อจัดจ้าง	4.39	0.74	ปานกลาง
3	การกำหนดเวลาในการจัดหาพัสดุมีความแน่นอน	4.65	0.57	มากที่สุด
4	การปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างมีความสะดวก	4.73	0.52	มากที่สุด
5	การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างมีความรวดเร็วทันต่อความต้องการใช้งาน	4.70	0.45	มากที่สุด
รวม		4.64	0.56	มากที่สุด
3. ด้านการควบคุมพัสดุ				
1	ระบบในการเบิกจ่ายพัสดุในโรงเรียนมีความเหมาะสม	4.64	0.57	มากที่สุด
2	ความเหมาะสมของวิธีการเบิกจ่ายพัสดุในคณะ	4.68	0.54	มากที่สุด
3	การลงทะเบียนครุภัณฑ์ได้ครบถ้วนถูกต้องตามระเบียบ	4.64	0.57	มากที่สุด

4	การเบิกจ่ายพัสดุถูกต้องตามระเบียบ	4.83	0.43	มากที่สุด
5	ความเหมาะสมของการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี	4.75	0.48	มากที่สุด
รวม		4.71	0.52	มากที่สุด
4. ด้านการจำหน่ายพัสดุ				
1	เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจำหน่ายพัสดุเป็นอย่างดี	4.73	0.52	มากที่สุด
2	มีการจัดทำเอกสารเพื่อการจำหน่ายพัสดุอย่างเหมาะสม	4.77	0.47	มากที่สุด
3	การปฏิบัติตามขั้นตอนการจำหน่ายพัสดุที่ซ้ำรูปประจำปี	4.78	0.47	มากที่สุด
4	การจำหน่ายพัสดุดตรงกับความเป็นจริงของพัสดุที่ชำรุด/เสื่อมสภาพ/ สูญหาย	4.70	0.55	มากที่สุด
5	การลงรายการจำหน่ายพัสดุดออกจากบัญชีหรือทะเบียนที่เป็นปัจจุบัน	4.72	0.50	มากที่สุด
รวม		4.74	0.50	มากที่สุด
โดยรวม		4.67	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ ($\mu = 4.67$, $\sigma = 0.55$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการจำหน่ายพัสดุ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.50$) รองลงมาคือ ด้านการควบคุมพัสดุ ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.52$) และด้านการจัดหาพัสดุ ($\mu = 4.64$, $\sigma = 0.56$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนร่องกางอนุสรณ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานพัสดุได้มีการดำเนินการที่เป็นระบบมีการจัดแบ่งงานที่ชัดเจน มีการกำหนดการวางแผนความต้องการ การจัดหา การควบคุม และการจำหน่ายพัสดุและเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบด้านงานพัสดุสามารถนำมาใช้อ้างอิงในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและบุคลากรภายในหน่วยงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุภาวดี ไหวว่อง (2564) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของบุคลากรในการใช้บริการของงานพัสดุ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานพัสดุของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่าบุคลากรมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานพัสดุของ คณะวิทยาการจัดการ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นดังการศึกษาของ จรัสศรี ดิษฐสอน (2562) ศึกษาเรื่องระดับความพึงพอใจของบุคลากรในการใช้บริการของงานพัสดุ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการพัสดุได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดคือ ความชัดเจนของนโยบายในการวางแผนความต้องการพัสดุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารงานพัสดุมีการวางแผนโครงการกิจกรรมก่อนจัดทำแผนปฏิบัติการ จึงทำให้มีความชัดเจนของนโยบายในการวางแผนความต้องการพัสดุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราพร แก้วทอง (2563) ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการพัสดุในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ด้านการวางแผนพัสดุได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดในกลุ่มปัจจัยด้านการบริหารจัดการพัสดุ โดยเฉพาะการมีนโยบายที่ชัดเจนและการวางแผนที่สอดคล้องกับความต้องการจริงของครูในโรงเรียน ทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและมีความพึงพอใจในระดับสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภา แสงทอง (2561) เรื่องที่ศึกษาการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในการใช้บริการโรงอาหาร โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปทุมธานี ซึ่งศึกษาการบริหารพัสดุในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ด้านการวางแผนได้รับค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยระบุว่าความสำเร็จในการวางแผนมาจากการมีข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้อง มีการกำหนดระยะเวลาชัดเจน และการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกฝ่าย และสอดคล้องงานวิจัยของ พรณิ นิลทับ (2560) ที่ศึกษาเรื่องการวางแผนพัสดุในโรงเรียนขนาดกลาง พบว่า หากสถานศึกษามีกระบวนการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานระหว่างแผนพัสดุกับงบประมาณรายจ่าย และให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน จะทำให้ผู้ใช้งานเกิดความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เนื่องจากสามารถตอบสนองต่อความจำเป็นในการใช้งานพัสดุได้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารงานพัสดุที่มีผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ โดยภาพรวมความพึงพอใจรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ การมีนโยบายของโรงเรียนที่ชัดเจน ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนโครงการ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดหาพัสดุและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อความต้องการ และเป็นไปตามระเบียบอย่างถูกต้อง นอกจากนี้

การควบคุมพัสดุมีความเหมาะสม ทั้งในด้านการเบิกจ่ายและการจำหน่ายพัสดุชำรุดประจำปี ส่งผลให้การบริหารงานพัสดุของโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีระบบ มีความถูกต้องและชัดเจนตามระเบียบข้อบังคับ การจำหน่ายและการควบคุมพัสดุจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความพึงพอใจของครูและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานพัสดุ เช่น ระบบเบิกจ่ายออนไลน์ ระบบติดตามครุภัณฑ์ และระบบประมวลผลข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ลดความผิดพลาด และเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน
2. ควรจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนการบริหารพัสดุ ให้ความรู้ ความเข้าใจตรงกันในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดหา การควบคุม ไปจนถึงการจำหน่ายพัสดุ
3. เพิ่มการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการวางแผนพัสดุ โดยให้แต่ละฝ่ายเสนอรายการความต้องการอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลจากการใช้งานจริงมาประกอบการตัดสินใจในการวางแผน
4. ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ในทุกขั้นตอนของการบริหารงานพัสดุ โดยมีคณะกรรมการกำกับดูแลที่มาจากหลายฝ่ายภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความไว้วางใจและลดข้อครหา
5. ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลการจำหน่ายพัสดุให้กว้างขวางขึ้น ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์โรงเรียน หรือระบบประกาศกลาง เพื่อเพิ่มความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุในโอกาสต่อไป ผู้ศึกษาขอเสนอแนะประเด็นในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนอื่นในพื้นที่เดียวกัน หรือในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพในแต่ละบริบท
2. แนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่พัสดุ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารพัสดุกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เห็นผลกระทบโดยตรงของการบริหารพัสดุที่ดีต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

4. แนะนำให้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัสดุ เช่น แรงจูงใจ ความรู้ ความเข้าใจในระเบียบ และการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร เพื่อพัฒนาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพของงานพัสดุ

5. ในการเก็บข้อมูลควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งแบบสอบถาม ปริมาณเชิงสถิติ และการสังเกตพฤติกรรมการทำงานจริง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความลึกของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา จิตวดี. (2561). คู่มือการบริหารพัสดุและครุภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- จรัสศรี ดิษฐสอน. (2562). ความพึงพอใจของบุคลากรในการใช้บริการของงานพัสดุ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิราพร แก้วทอง. (2563). การบริหารจัดการพัสดุในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย. ราชภัฏนครราชสีมา.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2556). การจัดการสำนักงาน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ์ สำราญทรัพย์. (2551). การบริหารงานพัสดุขององค์กรส่วนท้องถิ่น. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- พรณี นิลทับ. (2560). การบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาวี คำวงศ์. (2563). การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในการใช้บริการโรงอาหาร โรงเรียน เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สาวิตรี พิษณุชัย และณัชชา พวงสมบัติ. (2559). การใช้บริการงานพัสดุของบุคลากรในวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 3(2), 41-55.
- สุภาวดี ไหว่อง. (2564). ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานพัสดุของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 3 (2), 89–103.



สุวรรณ นิสิตล. (2549). การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*
ETHICAL BEHAVIOR OF HIGH SCHOOL STUDENTS WAT
LUANGPHOTHONG SCHOOL, MUANGDISTRICT,
NONTHABURIPROVINCE

พระครูปลัดธีระพันธ์ ญาณธีโร¹ (หมอยาดี) และ พระราชวินัยวรเมธี²

PhraTeerapha Yanthiro (Hmoyadee)¹ and PhraRajawiniwajiramee²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author's Email: oat1994wkp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศึกษา พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง และโรงเรียนวัดผาง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า : 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี ให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมทางจริยธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$) 3.97 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ (S.D.) 0.766 2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง จำแนกตาม เพศ อายุ และสถานภาพครอบครัว มีความคิดเห็นพฤติกรรมทางจริยธรรม ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม สรุปได้ว่า ควรเพิ่มกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ควรเพิ่มการสอนนั่งสมาธิ และควรเพิ่มเวลาในการสอนด้านจริยธรรมให้มากขึ้น

* Received 21 August 2025; Revised 25 August 2025; Accepted 30 August 2025

ความสำคัญ : พฤติกรรมทางจริยธรรม, จริยธรรม, นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

Abstract

A Study of Behavioral of Moral Students at Late Primary Education, Wat Tang Loung Phothong School, Muang District, Nonthaburi Province. Quantitative research, Sampling group in the study were students at Primary School Level 6, Wat Tang Loung Phothong School, Muang District, Nonthaburi Province, year 2025, number 92 were used in this study. The equipment used for the research was a questionnaire. Data analysis by frequency, percentage, mean, standard deviation, statistical t-test and ANOVA statistical analysis.

This research found that: 1) The upper primary school students at Wat Thangluang Phothong School, Mueang District, Nonthaburi Province, place a high importance on ethical behavior. Their mean score is ($\bar{X}$) 3.97, with a standard deviation (S.D.) of 0.766. 2) The comparison of ethical behavior among upper primary students at Wat Thangluang Phothong School, categorized by gender, age, and family status, indicates that their overall and specific behavioral perspectives show statistically significant differences at the 0.05 level. And 3) The analysis of problems and students' suggestions regarding ethical behavior reveals that there is a need to increase ethical promotion activities, incorporate meditation teaching, and extend the time allocated for ethics education.

Keywords: Ethical behavior, ethics, Late Primary Education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 แห่ง มาตรา 6 การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และหลักการของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) การจัดการศึกษา จึงเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้าง และพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และตอบสนอง ความต้องการของสังคม ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาให้ครบทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย

อารมณ์ และสังคม ตลอดทั้งเป็นคนเก่งเป็นคนดี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ที่กำหนดการจัดการศึกษามีหลายระดับนับตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในแต่ละระดับจะมีจุดที่เน้นแตกต่างกัน สำหรับระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาในระดับพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข และเพียงพอต่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในระดับสูงต่อไป

โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง เป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 1 เป็นสถาบันทางการศึกษาได้รับการพิจารณาว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทเด่นที่สุดในการเสริมสร้างจริยธรรมให้กับเด็ก และเยาวชน และถือว่าเป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่ง โดยเริ่มจากการให้การศึกษาที่เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมทางด้านจริยธรรม อย่างเหมาะสม ดังนั้น ก่อนที่นักเรียนจะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะต้องได้รับการประเมินหรือทดสอบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะความประพฤติทางจริยธรรมที่อยู่ในหลักสูตร 13 ด้าน ได้แก่ ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา ความสามัคคี การเสียสละ ความเมตตากรุณา กตัญญูกตเวที ความยุติธรรม ความเป็นผู้มีวิถัฒนธรรม และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยจัดให้เป็นจุดประสงค์และสาระในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาด้านจริยธรรมของกลุ่มโรงเรียนในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา ได้ตระหนักถึงการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นทั้งด้านวิชาการ และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตามกลับพบปัญหาของนักเรียนที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาพฤติกรรม การพูดจา การแต่งกายไม่เหมาะสม ปัญหายาเสพติด และปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่าง ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีได้จำกัดอยู่เพียงแต่ใน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เท่านั้น แต่กลับเป็นปัญหาที่ขยายวงกว้างในสังคมไทยปัจจุบันอีกด้วย

การจัดการศึกษา เป็นยุทธวิธีหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคนในชาติ ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของโลก และตอบสนองความต้องการของสังคม ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาให้ครบทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) การจัดการศึกษามีหลายระดับ นับตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ในแต่ละระดับจะมีจุดที่เน้นแตกต่างกัน สำหรับระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาในระดับพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีชีวิตดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข และเพียงพอต่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในระดับสูงต่อไป

ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จึงมีความสำคัญต่อการศึกษถึง พฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เป็นแนวทางการศึกษาและ หาทาทางออกต่อพฤติกรรมที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจ และมีความต้องการ ศึกษา เรื่องพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งการแสดงออกในด้านจริยธรรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษา และสังคม เปลี่ยนไปเด็กนักเรียนมีพฤติกรรมด้านจริยธรรมที่แปลกไปจากเดิม จึงตัดสินใจทำการศึกษา เรื่องนี้ เพื่อหาแนวทางที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน วัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เรียนในปี การศึกษา 2568 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดทาง หลวงโพธิ์ทอง จำนวนทั้งสิ้น 120 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นชั้น (Stratified Random Sampling)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgam (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 92 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาวิจัยสร้างขึ้นเอง โดย

มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ และเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษาพร้อมทั้งนำไปหาคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้งานจริง โดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา 4-6 โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสถานภาพครอบครัว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยในโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย การวางระเบียบของโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตา กรุณา ด้านกตัญญู กตเวที และด้านความยุติธรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษาโดยกำหนดระดับการปฏิบัติไว้

ตอนที่ 4 ปัญหา ข้อเสนอแนะพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นลักษณะปลายเปิด (Open Ended Question) ชุดที่ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง รวม 5 ท่าน โดยมีข้อคำถาม 8 ด้าน

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) มีขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้ 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ 2) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ และ 3) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) มาปรับแก้ไขเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 นำแบบสอบถามปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาว่าตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาหรือไม่เพียงพอ และปรับปรุงให้เหมาะสม

3.3 นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาวิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน วัดทางหลวงโพธิ์ทอง ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปตามโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 ฉบับ และเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว

4.3 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลในแบบสอบถาม กำหนด รหัส ลงบันทึกข้อมูล และนับจำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ให้ครบทั้ง 92 ฉบับ ซึ่งถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว

4.4 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทางสถิติ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมา และผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณค่าต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติตามวัตถุประสงค์ และสมมุติฐานที่ตั้งไว้ใน การวิจัย ดังนี้

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน และ ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยในโรงเรียน ใช้วิธีหาค่าความถี่ (Frequency) โดยนำข้อมูลตัวเลขที่ได้มารวบรวม แล้ววิเคราะห์หาค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาค่าความถี่ มาหาค่าร้อยละของทุกข้อคำถามเป็นรายข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ด้วยการรวมคะแนนแต่ละข้อเข้าด้วยกัน และทำการแจกแจงความถี่ของคะแนน แล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปล

ความหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 8 ด้าน และ ใช้วิธีการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม เพศ โดยใช้สถิติที (t-test) และเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนำเสนอในรูปแบบตารางการบรรยาย

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และ โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นคำร้อยละ

2. การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้รวบรวม ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ของผู้บริหารและครู รวม 5 ท่าน ตามประเด็นข้อคำถาม 8 ด้าน แล้วนำเสนอในแบบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสถานภาพครอบครัว

ปัจจัยส่วนบุคคล	รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ	หญิง	53	57.61
	ชาย	39	42.39
อายุ	9-10 ปี	21	22.82
	11-12 ปี	58	63.04
	13 ปีขึ้นไป	13	14.13
สถานภาพครอบครัว	อยู่ร่วมกับบิดาและมารดา	68	72.91
	อยู่ร่วมกับมารดา	16	17.39
	อยู่ร่วมกับบิดา	8	8.69
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จากโรงเรียน	46	50.00

	จากครอบครัวและโรงเรียน	34	36.95
	จากครอบครัว	12	13.05

ผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุ 11-12 ปี อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา และรับรู้ข่าวสารจากโรงเรียนเป็นหลัก ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ขณะเดียวกันครอบครัวก็ยังมีส่วนร่วมแต่ในระดับรองลงมา

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	พฤติกรรมทางจริยธรรม
1. ด้านความใฝ่รู้	3.83	1.222	มาก
2. ด้านความอดทน	4.01	0.788	มาก
3. ด้านความซื่อสัตย์	4.42	0.859	มากที่สุด
4. ด้านความมีระเบียบวินัย	3.79	1.127	มาก
5. ด้านความสามัคคี	4.35	0.687	มาก
6. ด้านความเมตตากรุณา	4.15	0.320	มาก
7. ด้านความกตัญญูกตเวที	3.93	0.965	มาก
8. ด้านความยุติธรรม	3.77	1.082	มาก
สรุปค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียน	3.97	0.766	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่โดดเด่นที่สุดคือ ความซื่อสัตย์ และด้านที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ ความยุติธรรม ความมีระเบียบวินัย และความใฝ่รู้

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกเพศ ตามอายุ และสถานภาพครอบครัว สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง มีความคิดเห็นในด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตา กรุณา ด้านกตัญญูกตเวที และด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักเรียนที่ เพศต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์หัตถสัมผัสภาพลักษณ์ของครูผู้เชี่ยวชาญ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตา กรุณา ด้านความกตัญญูกตเวที และด้านความยุติธรรม นักเรียนต้องมีจริยธรรมทั้ง 8 ด้านนี้ เพราะเป็นคุณธรรมพื้นฐาน ไม่ใช่แค่ “เก่ง” หรือ “เรียนดี” แต่เป็นคุณธรรมพื้นฐาน ที่สะท้อนความเคารพในกระบวนการเรียนรู้ และเป็นรากฐานของการเติบโตอย่างมีสติ เช่น สร้างวินัยในตนเอง (เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ) ส่งเสริมความอ่อนน้อม ถ่อมตน (รู้ว่าโลกยังมีสิ่งที่เรายังไม่รู้) และฝึกความอดทนและความพากเพียร เป็นคุณธรรมที่ พัฒนาได้ผ่านการออกแบบประสบการณ์ที่เหมาะสมและสม่ำเสมอ แสดงออกถึงการรู้จัก แยกแยะ ถูก-ผิด การสะท้อนการเคารพตนเองและผู้อื่น และสร้างความไว้วางใจในห้องเรียน และสังคมเล็ก ๆ ของนักเรียน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสถานภาพครอบครัว ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 57.61 เป็นชาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 42.39 ปัจจุบันจะพบว่า จำนวนนักเรียนหญิงจะมียาวกว่านักเรียนชายเสมอ ซึ่ง สอดคล้องกับ ประชากรของประเทศไทย ในปัจจุบันที่มีจำนวนประชากรเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.6 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.4 ซึ่งเพศหญิงจะมากกว่าเพศชายประมาณร้อยละ 5 และนักเรียนส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 11-12 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 63.04 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์อายุของนักเรียนทั้งประเทศ โดยนักเรียนที่ครบเกณฑ์เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 มีอายุประมาณ 6 ปีขึ้นไป นักเรียนมีสถานภาพครอบครัว อยู่ร่วมกับบิดาและมารดา จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 72.91 แสดงให้เห็นว่านักเรียนจะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง และได้รับความอบอุ่น จากครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนได้อยู่ร่วมกัน ในครอบครัวทั้งบิดาและมารดา ครอบครัวนักเรียนจึงไม่ค่อยมีปัญหาที่มาระทบทางด้านจิตใจ และนักเรียนขาดความอบอุ่นจึงหมดไป มีการรับรู้ข่าวสารจากโรงเรียน จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา มีการรับรู้ข่าวสารจากครอบครัวและโรงเรียน จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 36.95 และมีการรับรู้ข่าวสารจากจากครอบครัว จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ

13.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนมีเวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้าน โดยนักเรียนจะไปศึกษาความรู้เกี่ยวกับด้านจริยธรรม หรือพระพุทธศาสนาในวันหยุด ทำให้การรับรู้ข่าวสารจากทางโรงเรียนจึงรับรู้มากกว่าที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ หรรษาพนาทร (2565) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นที่สุดในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนคือมุ่งมั่นในการทำงาน 2) แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของ นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 คือ การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนและกิจกรรมต่างๆได้ด้วยตนเองการปลูกฝังให้นักเรียนมีวินัย มีความละเอียดใจในการทำผิดทั้งกาย วาจา ใจ และงานวิจัยของ ยุพิน แซ่เอี้ยบ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษา พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 และจำแนกในแต่ละด้าน มีดังนี้ (1) ด้านความใฝ่รู้ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.30 (2) ด้านความขยันอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.44 (3) ด้านความอดทน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.84 (4) ด้านความประหยัด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.97 (5) ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.61 (6) ด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 (7) ด้านการตรงต่อเวลา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 (8) ด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตา กรุณา ด้านความกตัญญูตเวที และด้านความยุติธรรม อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตา กรุณา ด้านความกตัญญูตเวที และด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระเลวตร์ อธิปัญญา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในทั้ง 8 ด้านโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เข้ารับการอบรมวิชาเกี่ยวกับพุทธศาสนาและจริยธรรม รวมถึงการได้เห็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ดีของครู อาจารย์ จึงทำให้พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนดีไปด้วย ซึ่งนัยยะหมายถึง ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของชาติด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีดังนี้

ด้านความใฝ่รู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทองให้ความสำคัญต่อจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ สมเชาว์ ศรีศักดิ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนจะเลือกดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นข่าวสารคดีมากกว่ารายการอื่น นักเรียนสนใจแสวงหาความรู้ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น หอสมุดและจากสื่อแขนงต่างๆ นักเรียนซักถามหรือพูดคุยในเรื่องการเรียนรู้กับเพื่อนหรือครูเป็นประจำ และนักเรียนใช้เวลาว่างในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกโรงเรียน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความสนใจและมีความใฝ่หาความรู้มากกว่าที่จะไปสนใจในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเล่าเรียน และนักเรียนยังใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย

ด้านความอดทน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความอดทน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ จิราพัชร อินทะริง ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนทุ่งศุขลาวิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 18 ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนทุ่งศุขลาวิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 18 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และในด้านความอดทนโดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับสูงหรือมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญต่อจริยธรรมด้านความอดทน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนอยากได้สิ่งใดนักเรียนจะอดทนและรอคอยได้ และ เมื่อนักเรียนพบอุปสรรคปัญหาในการทำงานนักเรียนจะหาปรึกษาครู หรือผู้ใหญ่ก่อนเสมอ และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนไม่แสดงกริยาอาการที่เบียดเบียนต่อการทำกิจกรรมใด ๆ เป็นหมู่คณะและเมื่อมีคนขัดใจนักเรียนจะไม่โกรธและทำลายหรือขว้างปาสิ่งของ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความอดทนอดกลั้นสูง อาจเป็นเพราะนักเรียนได้รับการฝึกอบรม ได้รับการ

เรียนรู้ทางด้านจริยธรรมจากทางโรงเรียนมาเป็นอย่างดี มีการสอนให้นักเรียนเป็นคนที่มีความอดได้ทนได้

ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระเลวดี อธิปัญญา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีนันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี” ผลการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีนันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี พบว่า ในด้านความซื่อสัตย์โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เมื่อนักเรียนยืมของเพื่อนมาใช้แล้วส่งคืนเพื่อนเสมอ และนักเรียนไม่เคยลอกข้อสอบเพื่อน แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อน คุณครู และผู้ปกครอง อาจจะเป็นเพราะว่า นักเรียนได้รับการฝึกอบรม ปลูกฝังความซื่อสัตย์มาจากทางโรงเรียน บิดา มารดา และผู้ปกครองโดยให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างนิสัยให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง คือทำให้นักเรียนเป็นคนดีเป็นคนที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นทั้งต่อสังคมที่ตนอยู่อาศัย และต่อประเทศชาติ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตให้เกิดความเชื่อในสิ่งที่ดีและปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย

ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ยุพิน แซ่เฮี้ยบ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษา พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านความมีระเบียบวินัยโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัย ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง นักเรียนจะข้ามถนนที่ทางม้าลายเสมอ นักเรียนมีวินัยในการดูแลชีวิตประจำวันของตนเอง ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีระเบียบวินัย อาจเป็นเพราะว่านักเรียนได้รับการฝึกอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยจากทางโรงเรียน โดยคุณครูเป็นผู้ประพาดิตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน หากนักเรียนที่ได้ครูมีระเบียบวินัยเด็กก็จะลอกเลียนพฤติกรรมที่ดีของคุณครู อาจารย์ ซึ่งอาจทำให้เป็นนักเรียนที่มีระเบียบวินัยเช่นเดียวกับ ครู อาจารย์ด้วย

ด้านความสามัคคี พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความสามัคคี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระเลวดี อธิปัญญา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีนันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี” ผลการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีนันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี พบว่า ในด้านความสามัคคีโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมาก นักเรียนมักร่วมมือกับเพื่อนๆ เพื่อทำกิจกรรมทางโรงเรียนเสมอ นักเรียนให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายที่กำหนด นักเรียนเต็มใจช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียนด้วยใจเสมอ และนักเรียนช่วยทำงานกลุ่มอย่างแข็งขันไม่เอาเปรียบเพื่อน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความรักความสามัคคี อาจเป็นเพราะว่า ทางโรงเรียนให้ความสำคัญของการปลูกฝังความสามัคคีของนักเรียน โดยการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของความสามัคคี ให้นักเรียนเปิดใจให้กว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง

ด้านความเมตตากรุณา พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความเมตตากรุณา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ยุพิน แซ่เฮียบ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษา พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านความเมตตากรุณาโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความเมตตากรุณา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนรู้สึกยินดีเมื่อเพื่อนได้รับรางวัล นักเรียนจะแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของให้เพื่อนเมื่อเพื่อนไม่มี นักเรียนให้อภัยเพื่อนที่กระทำผิดเมื่อเพื่อนมีสำนึกได้ และนักเรียนจะช่วยเหลือเพื่อนที่อ่อนแอกว่าเสมอ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความเมตตากรุณา อาจเป็นเพราะว่า ทางโรงเรียนให้ความสำคัญของการปลูกฝังให้นักเรียนมีความเมตตากรุณา อันเป็นหลักธรรมให้ทุกคนนำมาปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความเป็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความปรารถนาดีต่อกัน และทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ด้านความกตัญญูทวาที พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความกตัญญูทวาที โดยภาพรวม อยู่ในระดับ

มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ สุนยุ่นา พรหมผัก ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดบรมนิวาส เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษา พบว่า ระดับพฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนระดับชั้นประถม ศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดบรมนิวาส เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ในด้านด้านความกตัญญูต่อกตเวทียโดยรวม และรายชื่อ อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้ความสำคัญต่อจริยธรรม ในด้านความกตัญญูต่อกตเวทีย อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนช่วยทำงานบ้านและงานเล็กๆ น้อยๆ ในบ้านเพื่อให้พ่อแม่ได้มีเวลาพักผ่อน เมื่อถูกพ่อแม่ตำหนิหรือทำโทษนักเรียนจะรู้สึกผิด และอยากปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น เมื่อนักเรียนเคยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นนักเรียนอยาก ตอบแทนและช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส และนักเรียนไม่พูดให้ร้ายครูลับหลังเมื่อถูกตำหนิ และ ลงโทษ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความกตัญญูต่อกตเวทีย อาจเป็น เพราะทางโรงเรียนให้ความสำคัญของการปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อกตเวทีย ต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้มีพระคุณ ซึ่งความกตัญญูต่อกตเวทีย เป็นการกระทำความดี อย่างหนึ่งที่พึงปรารถนาของทุกคนที่มีความกตัญญู ย่อมจะทำให้ตนเองมีความสุขและทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย

ด้านความยุติธรรม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวง โพธิ์ทอง ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในด้านความยุติธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่ง สอดคล้องกับผลวิจัยของ สมเชาว์ ศรีศักดา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด สุพรรณบุรี” ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมทางจริยธรรม ด้านความยุติธรรมโดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมใน ด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมักช่วยกันตักเตือนเพื่อนๆ และน้อง ๆ ที่ กระทำผิด นักเรียนมักจะปรึกษาหรือบอกกล่าวกับครูเมื่อพบเพื่อนๆ ฝ่าฝืนระเบียบ นักเรียน พูดความจริงเสมอ แม้ว่าบางครั้งจะทำให้ยากก็ตาม และนักเรียนไม่เคยเป็นพยานเท็จกรณี ที่ เพื่อนทะเลาะวิวาทกัน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน วัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความยุติธรรม อาจ เป็นเพราะทางโรงเรียนให้ความสำคัญของการปลูกฝังให้นักเรียนมีความยุติธรรม ในด้านการ ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง เที่ยงธรรมและชอบด้วยเหตุผล ซึ่งผู้ที่มีเหตุผลและมีความรู้สึกรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ไม่มีความลำเอียง ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง อันจะ นำมาซึ่งความสุข ความสงบ เรียบร้อยในสังคม

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง โดยจำแนกตามเพศ อายุ และสถานภาพครอบครัว เพื่อทดสอบ สมมติฐานการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง และโรงเรียนวัดฝาง จำแนกตาม เพศ มีความคิดเห็นในด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา ด้านกตัญญูกตเวที และด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และสอดคล้องกับผลวิจัยของ วีระวัฒน์ ศรีจำรัส (2562) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมตอนปลาย โรงเรียนของฝ่ายการศึกษาสังฆมณฑลกรุงเทพฯเขต 4 จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนจำแนกตาม เพศ โดยภาพรวมพบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมด้านจริยธรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนทางจริยธรรมไปในทางที่ถูกต้องมากกว่านักเรียนชาย เพศที่แตกต่างกันของนักเรียนจึงส่งผลต่อความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรม ทั้ง 8 ด้าน จึงแตกต่างกัน

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง และโรงเรียนวัดฝาง จำแนกตาม อายุ มีความคิดเห็นในด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา ด้านกตัญญูกตเวที และด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่สอดคล้องกับผลวิจัยของ พระเลวไตร อธิปัญญา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีนันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี” ผลการศึกษา พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีนันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี ใน 8 ด้าน พบว่า นักเรียนที่มี อายุต่างกันมีพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวม 8 ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง และโรงเรียนวัดฝาง อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมด้านจริยธรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนทางจริยธรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมือนกัน อายุที่แตกต่างกันของนักเรียนจึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน ซึ่งไม่แตกต่างกัน

3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง จำแนกตาม สถานภาพครอบครัว มีพฤติกรรมทางจริยธรรม ในด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา ด้านกตัญญูกตเวที และด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีสถานภาพครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่สอดคล้องกับผลวิจัยของ สมเชาว์ ศรีศักดิ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการศึกษา พบว่านักเรียนชาย และหญิงและนักเรียนที่มีสถานภาพทางครอบครัวแตกต่างกันมีพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมด้านจริยธรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนทางจริยธรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมือนกัน สถานภาพทางครอบครัวที่แตกต่างกันของนักเรียน จึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน ซึ่งไม่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จึงขอเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษาในด้านจริยธรรมให้นักเรียน ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** ได้แก่ 1) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปต่อยอดในการพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในรูปแบบการทำกิจกรรม 2) นำข้อมูลที่ได้เป็นนโยบายพื้นฐานในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน 3) ควรนำพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความอดทนและด้านความซื่อสัตย์ไปพัฒนาประสบการณ์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 1) ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 3) ศึกษาการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 2553. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิราพัชร อินทะรัง.(2544). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งศุขลาวิทยากร กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 18. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระพงษ์สวัสดิ์ ปญญาชีโร.(2555). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระเลวไตร อธิปัญญา.(2555). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ยุพิน แซ่เฮียบ.(2554). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนเอกชนเขตบางพลัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วีระวัฒน์ ศรีจำรัส.(2548). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนของฝ่ายการศึกษาสังฆมณฑลกรุงเทพฯเขต 4 จังหวัดฉะเชิงเทรา.ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมเชาว์ ศรีศักดิ์.(2547). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี.(2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุบุญนำ พรณผัก.(2554). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดบรมนิวาส เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4*

DIGITAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL
EFFECTIVENESS OF THE OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS
UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE 4

พัทธนันท์ อุทมล¹, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม² และ จำรัส สอนกล้า³
Patthanun Uthamol¹, Charoenwit Sompongtham² and Jamrat Sornkla³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻³Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: M6551102@rtu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโรงเรียน และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 200 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครซีและมอร์แกน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของครูในโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 33 ข้อ โดยแบบสอบถามภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง 0.48 - 0.83 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และแบบสอบถามประสิทธิภาพของโรงเรียน อยู่ระหว่าง 0.63 - 0.96 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตัวแปรภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์

* Received 15 August 2025; Revised 25 August 2025; Accepted 30 August 2025

ประสิทธิผลของโรงเรียนได้ดีที่สุดจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านโอกาส มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ 75.60 มีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

$$Y' = 0.442 + 0.226(X_1) + 0.486(X_2) + 0.198(X_7)$$

$$Z' = 0.246(Z_{X1}) + 0.461(Z_{X2}) + 0.268(Z_{X7})$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพของโรงเรียน

Abstract

This research aimed: 1) to study the digital leadership of administrators, 2) to study the school effectiveness, and 3) to study the digital leadership of administrators affecting school effectiveness. The sample consisted of 200 teachers from opportunity expansion schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office, obtained through stratified random sampling based on Krejcie and Morgan's table in the 2024 academic year. The research instrument was a questionnaire with a 5-level rating scale. The item discrimination (r) of each item of the digital leadership of administrators and the school effectiveness were between 0.48 to 0.83 and 0.63 to 0.96, and the reliability coefficient was 0.94 and 0.97, respectively. The statistics used for analysis were mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that: 1) Overall, administrators' digital leadership was at the highest level. 2) Overall, school effectiveness and each aspect were at the highest level. And 3) The digital leadership of administrators affecting school effectiveness is statistically significant at the .01 level. Three variables best predicted power, including Communication, Public relations, and Opportunity enhancement, with a predictive power of 75.60 percent. The predictive equations in the form of raw scores and standard scores were as follows:

$$Y' = 0.442 + 0.226(X_1) + 0.486(X_2) + 0.198(X_7)$$

$$Z' = 0.246(Z_{X1}) + 0.461(Z_{X2}) + 0.268(Z_{X7})$$

Keywords: Digital Leadership, School Administrators, School Effectiveness

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้ภาคการศึกษาต้องปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงมณี เลาวกุล, 2563) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลจึงกลายเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารในยุคปัจจุบัน (दारूरवरण ถวิลการ, 2564) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลยังสามารถยกระดับคุณภาพบุคลากรและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sheninger, 2014) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา เช่น โรงเรียนดิจิทัล โรงเรียนคุณภาพของชุมชน โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและชนบท (นงลักษณ์ จันทงษา, 2561)

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียน (สมหมาย คำสิงห์, 2565) โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสที่มักเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ (นงลักษณ์ จันทงษา, 2561) ตามแนวคิดของ Hoy and Miskel (1991) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโรงเรียนสามารถพิจารณาได้จาก 4 ด้าน ได้แก่ การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้โรงเรียนตอบสนองต่อความท้าทายในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้มีแนวทางบริหารที่เรียกว่า “เขตก้าวหน้า สร้างคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน” โดยมุ่งเน้นการบริหารด้วยเทคโนโลยี การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการสร้างโอกาสให้กับประชากรวัยเรียน (อดิพันธ์ แก้วนิล, 2567) แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และขาดการพัฒนาทางวิชาชีพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (พิทักษ์ ศรีโคตร, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

2. เพื่อศึกษาศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 มีจำนวน 27 โรงเรียน ข้าราชการครู จำนวน 413 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 จำนวน 200 คน โดยเปิดตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มอำเภอ

ตอนที่ 2 สอบถามภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ 3) ด้านการสร้างภาพลักษณ์ของสถานศึกษา 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) ด้านการพัฒนาและเติบโตทางวิชาชีพ 6) ด้านการปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และ 7) ด้านโอกาส จำนวน 21 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.48 - 0.83 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

ตอนที่ 3 สอบถามประสิทธิผลของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการปรับตัว 2) ด้านการบรรลุเป้าหมาย 3) ด้านการบูรณาการ และ 4) ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม จำนวน 12 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.63 - 0.96 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยติดต่อกับมหาวิทยาลัยราชธานีในการออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยเตรียมระบบและช่องทางการเข้าถึงในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ให้พร้อมสำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากระบบแบบสอบถามออนไลน์ที่สมบูรณ์จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ภาวะผู้นำคุณจิตพิสัยของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกรายด้านแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560)

4.3 วิเคราะห์ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกรายด้าน แปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560)

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำคุณจิตพิสัยของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

4.5 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

6. ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำคุณจิตพิสัยของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของภาวะผู้นำคุณจิตพิสัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำคุณจิตพิสัยของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการสื่อสาร	4.58	0.54	มากที่สุด	4
2. ด้านการประชาสัมพันธ์	4.68	0.47	มากที่สุด	1
3. ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	4.66	0.51	มากที่สุด	2
4. ด้านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.63	0.56	มากที่สุด	3

5. ด้านการพัฒนาและเติบโตทางวิชาชีพ	4.47	0.71	มาก	6
6. ด้านการปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	4.42	0.74	มาก	7
7. ด้านโอกาส	4.56	0.67	มากที่สุด	5
โดยรวม	4.57	0.50	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.51) ส่วนที่เหลือ คือ ด้าน การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.56) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.54) ด้านโอกาส ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.67) ด้านการพัฒนาและเติบโตทางวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.71) และด้านการปรับปรุงพื้นที่ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการปรับตัว	4.68	0.51	มากที่สุด	1
2. ด้านการบรรลุเป้าหมาย	4.62	0.55	มากที่สุด	4
3. ด้านการบูรณาการ	4.65	0.56	มากที่สุด	3
4. ด้านการรักษาแบบแผนและวัฒนธรรม	4.67	0.54	มากที่สุด	2
โดยรวม	4.66	0.50	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านการรักษาแบบแผนและวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.54) ส่วน

ที่เหลือ คือ ด้านการบูรณาการ ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.56) และด้านการบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำคุณคิทัตของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภาวะผู้นำคุณคิทัตของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	Y
X ₁	1.000							
X ₂	0.759**	1.000						
X ₃	0.729**	0.797**	1.000					
X ₄	0.691**	0.760**	0.741**	1.000				
X ₅	0.718**	0.606**	0.693**	0.720**	1.000			
X ₆	0.657**	0.526**	0.545**	0.581**	0.635**	1.000		
X ₇	0.616**	0.639**	0.671**	0.780**	0.653**	0.582**	1.000	
Y	0.761**	0.819**	0.752**	0.760**	0.692**	0.581**	0.714**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำคุณคิทัตของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความเป็นอิสระของตัวแปรพยากรณ์ในภาวะผู้นำคุณคิทัตของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ซ้ำซ้อนเชิงพหุ (Multicollinearity)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความเป็นอิสระของตัวแปรพยากรณ์ ค่าสถิติ Tolerance และ Variance Inflation Factor: VIF

ที่	ตัวแปร	Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
1	ด้านการสื่อสาร	0.285	3.506
2	ด้านการประชาสัมพันธ์	0.254	3.931
3	ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	0.278	3.600
4	ด้านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียน	0.243	4.120

5	ด้านการพัฒนาและเติบโตทางวิชาชีพ	0.339	2.946
6	ด้านการปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	0.490	2.042
7	ด้านโอกาส	0.352	2.837

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 7 ด้าน ไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ซ้ำซ้อนกัน (Multicollinearity) และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยได้อย่างเหมาะสม

5. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสถิติของตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้ในการพยากรณ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน ด้วยวิธี Enter

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	t	p
ด้านการสื่อสาร (X_1)	0.150	0.164	2.504*	0.013
ด้านการประชาสัมพันธ์ (X_2)	0.443	0.420	6.072**	<.001
ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา (X_3)	0.038	0.038	0.577	0.565
ด้านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียน (X_4)	0.053	0.060	0.842	0.401
ด้านการพัฒนาและเติบโตทางวิชาชีพ (X_5)	0.086	0.122	2.038*	0.043
ด้านการปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (X_6)	0.007	0.010	0.207	0.836
ด้านโอกาส (X_7)	0.139	0.187	3.183**	0.002
R = 0.875, R^2 = 0.766**, R^2_{adj} = 0.758, SE_{est} = 0.245, a=0.430, F=89.953, p-value < .001				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 76.60

6. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยวิธีถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสถิติและค่าคงที่ของตัวแปรพยากรณ์สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่สมการถดถอย

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	t	p
ด้านการสื่อสาร (X_1)	0.226	0.246	4.386**	< 0.001
ด้านการประชาสัมพันธ์ (X_2)	0.486	0.461	8.017**	< 0.001
ด้านโอกาส (X_7)	0.198	0.268	5.635**	< 0.001
R = 0.869, $R^2 = 0.756^{**}$, $R^2_{adj} = 0.752$, $SE_{est} = 0.247$, $a = 0.442$, $F = 202.29$, p-value < .001				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสื่อสาร (X_1) ด้านการประชาสัมพันธ์ (X_2) และด้านโอกาส (X_7) ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = 0.869 ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (a) = 0.442 มีค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.247 และมีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 75.60 ทั้งนี้สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 0.442 + 0.226(X_1) + 0.486(X_2) + 0.198(X_7)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 0.246(Z_{X_1}) + 0.461(Z_{X_2}) + 0.268(Z_{X_7})$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่การใช้งานเทคโนโลยี แต่ยังครอบคลุมถึงการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในมิติต่าง ๆ ของการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและทันสมัยให้กับสถานศึกษารวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านช่องทางดิจิทัล นอกจากนี้ผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเติบโตทางวิชาชีพของบุคลากร การปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้พร้อมรองรับยุคดิจิทัล และที่สำคัญที่สุดคือการมองเห็นโอกาสใหม่ ๆ ที่เกิดจากเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พรวิภา เชยกลิ่น (2566) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล สร้างเครือข่ายการยอมรับการเปลี่ยนแปลง การมีทักษะทางเทคโนโลยีและวิสัยทัศน์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ขับเคลื่อนงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กะรัต ทองใสพร (2565) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและเป็นผู้ดำเนินการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ โดยการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยี เพื่อยกระดับความสามารถและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ทำให้สถานศึกษาพร้อมรับมือกับยุคดิจิทัลและสามารถสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงโรงเรียนในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การบรรลุเป้าหมายและภารกิจที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรมการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และการรักษาแบบแผนวัฒนธรรมที่ดีขององค์กรไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร จันทรไชย (2560) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารยุคใหม่ให้ความสำคัญกับความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการใช้หลักการบริหารที่ทำให้สถานศึกษามีความยืดหยุ่น พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย หลักสูตร และนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา หนูราช (2563) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งการแสวงหาความรู้จากเทคโนโลยีสารสนเทศ การปลูกฝังคุณธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของการดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้น

3. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่

สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้ดีที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านโอกาส โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนได้ถึงร้อยละ 75.60 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2014) กล่าวว่าผู้นำยุคดิจิทัลควรสร้าง "BrandED Culture" ผ่านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและขยายการมีส่วนร่วม รวมถึงการมองเห็นโอกาสในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญ นอกจากนี้สอดคล้องยังกับงานวิจัยของ สุนีย์ สุขศรี (2564) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาครู การประชาสัมพันธ์ และการเปิดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สรุปได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01
4. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 มีตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ที่ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ได้แก่ ด้านการสื่อสาร (X_1) ด้านการประชาสัมพันธ์ (X_2) และด้านโอกาส (X_3) ซึ่งมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 75.60 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 0.442 + 0.226(X_1) + 0.486(X_2) + 0.198(X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 0.246(Z_{x1}) + 0.461(Z_{x2}) + 0.268(Z_{x7})$$

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและจัดอบรมอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร

1.2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานให้สอดคล้องกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัล เพื่อให้การดำเนินงานมีความทันสมัยและโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน เช่น วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหาร ทักษะของครูต่อการใช้เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลได้อย่างรอบด้าน

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับผลของการพัฒนาภาวะผู้นำในรูปแบบโปรแกรมหรือกิจกรรม เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือโครงการนาร่อง เพื่อศึกษาผลของการจัดอบรมหรือพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำยุคดิจิทัล และประเมินผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

3. ควรศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลภายในสถานศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม หรือการศึกษากรณี (Case Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กะรัต ทองใสพร. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 20(3), 108-119.
- ดวงมณี เลาวกุล. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 12(2), 45-58.
- ดาวรรณ ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล Digital Leadership. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นงลักษณ์ จันทงษา. (2561). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลในจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 9(2), 46 – 65.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุริยาสาน.
- พริภา เขยกลิ่น. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 100-115.

- พิทักษ์ ศรีโคตร. (2563). สภาพและปัญหาการใช้ระบบสนับสนุนการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 20(2), 35-48.
- วนิดา หนูราช. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), 76-87.
- วิไลพร จันทรไชย. (2560). ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมหมาย คำสิงห์. (2565). ประสิทธิภาพของโรงเรียน: การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 34(3), 50-70.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. (2567). ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2567 จาก <http://bigdata.ubn4.go.th>.
- สุนีย์ สุขศรี. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 3(1), 35-48.
- อดิพันธ์ แก้วนิล. (2567). การบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 9(3), 22-35.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). Educational administration: Theory, research, and practice (4th ed.). McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Sheninger, E. (2014). Digital leadership: Changing paradigms for changing times. Corwin Press.

**แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3***
**THE GUIDELINES FOR PROMOTING A QUALITY LEARNING
ENVIRONMENT FOR STUDENTS BASED ON THE NOBLE TRUTHS IV
IN THE BANGLAMUNG IV SCHOOL GROUP UNDER THE CHONBURI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE III**

พระเจตน์ เจตโน (เกิดแป้)¹, พระครูสังฆรักษ์ชนจักรกฤษณ ภูริปณฺโณ (กัตยง)² และ ณัฐนิชา ปญญนิภา³
Phra Jet Jetano (Koetpae)¹, Prakrusangkarak Chakkit Bhuripanno (Katiyang)² and Natnicha Pannipa³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 2) ศึกษาวิธีการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรเป็น ครู 50 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้เป็นการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า 1) การวางแผนและพัฒนาอาคารสถานที่ให้ปลอดภัย 2) การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้ทันสมัย 3) การจัดระบบบริการผู้เรียนที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม 4) การวางแผนและออกแบบกิจกรรมผู้เรียนที่หลากหลาย และ 3) แนว

* Received 20 August 2025; Revised 26 August 2025; Accepted 31 August 2025

ทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า แนวทางสำคัญประกอบด้วย 1) การตรวจสอบและปรับปรุงอาคารสถานที่ให้ปลอดภัย และเหมาะสม 2) รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี 3) การวางระบบบริการ ผู้เรียนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ 4) การจัดกิจกรรมผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้, หลักอริยสัจ 4

Abstract

The objectives of this study were: (1) to examine the current conditions of learning-conducive environments for students in the Bang Lamung 4 School Group under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3; (2) to explore strategies for enhancing the quality of such environments in accordance with the Four Noble Truths; and (3) to propose guidelines for the improvement of learning-conducive environments for students based on the Four Noble Truths within the Bang Lamung 4 School Group. A mixed-methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The study population comprised 50 teachers, while seven key informants were purposively selected for in-depth investigation. Research instruments consisted of questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that: (1) the overall condition of learning-conducive environments for students was at a high level; (2) strategies for enhancing the quality of learning-conducive environments based on the Four Noble Truths included: (a) planning and developing school facilities to ensure safety, (b) improving curricula and teaching methods to be modern and relevant, (c) providing comprehensive student support services that cover all groups, and (d) designing and implementing diverse student activities; and (3) the proposed guidelines for promoting the quality of learning-conducive environments in accordance with the Four Noble Truths emphasized: (a) regular inspection and improvement of facilities to ensure safety and appropriateness, (b) adopting instructional approaches that integrate technology, (c) establishing comprehensive and effective student support systems, and (d) organizing student activities that are aligned with local contexts.

Keywords: Environment conducive to learning, NOBLE TRUTHS IV,

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นสถานที่เรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมพัฒนาการที่สมคูลของนักเรียน นอกจากนี้ หลักการอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา ถือเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ช่วยชี้แนะแนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยอาศัยหลักอริยสัจ 4 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับประถมศึกษาอย่างครอบคลุมและยั่งยืน (วีรชิต พาสุกร, 2565)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนหลายแห่งยังขาดปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น ขาดความเหมาะสมของสถานที่เรียน การจัดการทรัพยากรไม่เพียงพอ รวมทั้งการขาดแรงจูงใจและการสนับสนุนด้านจิตใจต่อนักเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อพัฒนาการของนักเรียน (ประภาสิริ คล้ายคลึง, 2563) นอกจากนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธยังเน้นการเข้าใจความจริงตามอริยสัจ 4 เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาตนเองของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาอาคม อดุลเมธี, 2565) กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ยังค่อนข้างจำกัด โดยพบว่า นักเรียนบางส่วนขาดแรงสนับสนุนจากครูและชุมชน อีกทั้งยังมีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนที่แออัดหรือขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม เป็นต้น ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสมาธิและพฤติกรรมในการเรียนรู้

จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงมีความสนใจในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยยึดหลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางหลัก เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 226 คน (สำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 50 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา หรือ ดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (IOC) ได้ค่า เท่ากับ 1.00 และ ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าเท่ากับ .951 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง ประเภทคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกใช้การแจกแบบสอบถาม จำนวน 50 ชุด ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประมาณ 30 – 50 นาที/คน รวมทั้งสิ้น 7 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกสนับสนุนเชิงปริมาณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามเชิงปริมาณ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้		N = 50 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านอาคารสถานที่	3.96	0.62	มาก	1
2.	ด้านการเรียนการสอน	3.93	0.63	มาก	3
3.	ด้านการให้บริการผู้เรียน	3.91	0.65	มาก	4
4.	ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน	3.94	0.55	มาก	2
โดยภาพรวม		3.93	0.61	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.93$, $\sigma=0.61$) โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ($\mu=3.96$, $\sigma=0.62$) ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน ($\mu=3.94$, $\sigma=0.55$) ด้านการเรียนการสอน ($\mu=3.93$, $\sigma=0.63$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการให้บริการผู้เรียน ($\mu=3.91$, $\sigma=0.65$) ตามลำดับความสำคัญ

2. ผลการศึกษาวិธีการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านอาคารสถานที่ 1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (ทุกข์) ผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกับครู และนักเรียน ตรวจสอบสภาพอาคารและสิ่งแวดล้อม 2) สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) ผู้บริหาร ร่วมกับฝ่ายงบประมาณ และชุมชน วิเคราะห์ข้อจำกัดทางทรัพยากร 3) เป้าหมายการแก้ไข

ปัญหา (นิโรธ) คณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกับผู้บริหาร กำหนดมาตรฐานพื้นที่เรียนรู้ ปลอดภัยและเหมาะสม 4) วิธีการแก้ไขปัญหา (มรรค) โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ร่วมมือปรับปรุงและดูแลรักษาอาคารสถานที่

2. ด้านการเรียนการสอน 1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (ทุกข์) ครู และฝ่ายวิชาการ สังเกตและประเมินรูปแบบการสอน 2) สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) ผู้บริหารและฝ่ายพัฒนาครู วิเคราะห์นโยบายและทรัพยากรสนับสนุน 3) เป้าหมายการแก้ไขปัญหา (นิโรธ) ฝ่ายวิชาการ และครู ร่วมกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย 4) วิธีการแก้ไขปัญหา (มรรค) ครู ร่วมกับศูนย์พัฒนาวิชาชีพ และผู้บริหาร จัดอบรมและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

3. ด้านการให้บริการผู้เรียน 1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (ทุกข์) ฝ่ายแนะแนวและครู รวมทั้งนักเรียน รวบรวมข้อมูลความต้องการและปัญหา 2) สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) ผู้บริหาร ร่วมกับฝ่ายนโยบายและชุมชน วิเคราะห์ระบบและบุคลากร 3) เป้าหมายการแก้ไขปัญหา (นิโรธ) ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายบริการครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ 4) วิธีการแก้ไขปัญหา (มรรค) ฝ่ายแนะแนว ครู และชุมชน ร่วมกันพัฒนา บุคลากรและระบบติดตามผู้เรียน

4. ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน 1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (ทุกข์) ครูผู้รับผิดชอบ กิจกรรม ร่วมกับนักเรียน สำรวจความหลากหลายและความสนใจ 2) สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) ฝ่ายบริหารและครู ร่วมวางแผนและประเมินทรัพยากรที่มี 3) เป้าหมายการแก้ไข ปัญหา (นิโรธ) ครูและชุมชน ร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท ท้องถิ่น 4) วิธีการแก้ไขปัญหา (มรรค) ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมจัดกิจกรรมและ ติดตามประเมินผล

3. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตาม หลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านอาคารสถานที่ การส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ นักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกับคณะครู นักเรียน ชุมชนท้องถิ่น และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วางแผนและดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง และบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้ มีความปลอดภัย สะอาด และเหมาะสมกับการเรียนรู้ ซ่อมแซมอาคารที่ทรุดโทรม จัดสรรพื้นที่ สีเขียว พื้นที่เรียนรู้เฉพาะทาง และพื้นที่สงบเพื่อส่งเสริมสมาธิ โดยประสานงานกับครูเพื่อ รวบรวมข้อมูลความต้องการด้านพื้นที่เรียนรู้ และร่วมมือกับนักเรียนเพื่อรับฟังความคิดเห็นใน การออกแบบสภาพแวดล้อม รวมทั้งประสานกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อสนับสนุน ทรัพยากรและการดูแลรักษาอย่างยั่งยืน ทำให้อาคารสถานที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ทั้งทางกายภาพและจิตใจ ส่งเสริมสมาธิและความปลอดภัยของนักเรียน ลดปัญหา

สุขภาพ และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

2. ด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ครูผู้สอน ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน และนักวิชาการด้านการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรและวิธีการสอนให้ทันสมัย เน้นการเรียนรู้เชิงรุก การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และทักษะศตวรรษที่ 21 รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่เหมาะสม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยร่วมมือกับนักเรียนในการปรับวิธีการเรียนการสอนให้ตอบโจทยความต้องการและความหลากหลายของผู้เรียน รวมถึงทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้กับบริบทชีวิตจริงและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพชีวิตทางปัญญาและจิตใจดีขึ้นอย่างชัดเจน

3. ด้านการให้บริการผู้เรียน การส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ทีมผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษา และบุคลากรผู้ดูแลนักเรียน ร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน จัดระบบบริการและสนับสนุนนักเรียนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและผู้มีฐานะยากจน พัฒนาบุคลากรให้มีความชำนาญในการดูแล ให้คำปรึกษา และติดตามพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งจัดหาทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม โดยทำงานร่วมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ พร้อมประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ในการสนับสนุนและร่วมวางแผนบริการ ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลและบริการที่เหมาะสม มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้และด้านจิตใจดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา เพิ่มความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

4. ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน การส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม ผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน และนักเรียนวางแผนและออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการของนักเรียน รวมถึงเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและประเมินกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ และคุณธรรม โดยทำงานร่วมกับนักเรียนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความสนใจและความต้องการเฉพาะกลุ่ม รวมทั้งประสานกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจและพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน กิจกรรมมีความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบท ทำให้เกิดแรงจูงใจ

และพัฒนาทักษะทางสังคม จิตใจ และปัญญาอย่างสมดุล ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน และ ด้านการให้บริการผู้เรียน สะท้อนถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ขณะเดียวกันแม้ทุกด้านจะได้รับการประเมินในระดับมาก แต่การที่ “ด้านการให้บริการผู้เรียน” ได้คะแนนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ก็อาจสะท้อนถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมวิพา ทายประโคน (2564) ศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มเกาะจันทร์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มเกาะจันทร์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ สะท้อนถึงความตระหนักและความพยายามของสถานศึกษาในการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยแม้จะมีการจัดลำดับความสำคัญของด้านที่โดดเด่นแตกต่างกัน

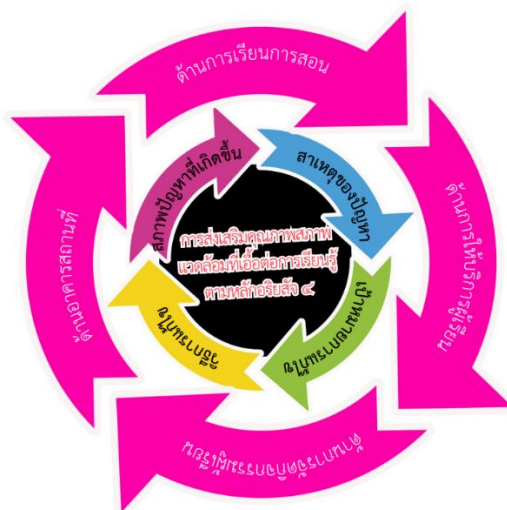
2. วิธีการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการเรียนการสอน ควรมุ่งเน้นการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพราะเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา มีข้อมูลรองรับชัดเจน เชื่อมโยงกับหลักอริยสัจ 4 ได้ดี และสามารถวิเคราะห์เชิงลึกในระดับนโยบาย ปฏิบัติ ผลลัพธ์ได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐภรณ์ ตีรอด (2567) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ หรือการลงมือทำจริง เพื่อสร้างความสุขในการเรียนและพัฒนาทักษะของผู้เรียน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างความกระตือรือร้นให้กับผู้เรียนและเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ตลอดจนสนับสนุนในการเรียนรู้ของ

พวกเขายังเติมเต็มในทุก ๆ ด้านของการพัฒนาสมรรถนะและความเข้าใจในรายวิชาที่เรียนตามหลักวิริยะ ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ ข้อค้นพบทั้งสองมีความสอดคล้องกันในด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยข้อค้นพบแรกเน้นการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม พร้อมทั้งพัฒนาครูให้มีทักษะจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่านำมาอภิปรายผลมากที่สุดคือ ด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อความปลอดภัยและความเหมาะสมในการเรียนรู้ของนักเรียน การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบตามกรอบทฤษฏี-สมุทัย-นิโรธ-มรรค แสดงถึงการบูรณาการความร่วมมือที่ช่วยพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน เหมาะแก่การอภิปรายผลและนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ พรหมศิริ (2564) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามหลัก ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผู้บริหารควรจัดสร้างอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ทรัพยากรในโรงเรียนอย่างทะนุถนอม ใช้งานได้หลากหลายเกิดประโยชน์ บำรุงรักษาตามความพอเพียง พอดี และพอประมาณ สร้างความสามัคคีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน มีทีมงานรับผิดชอบ และสรุป ตรวจสอบผลการประเมิน เพื่อนำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนางานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในปีถัดไป ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน โดยทั้งสองงานวิจัยต่างเน้นความร่วมมือของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนในการตรวจสอบ ปรับปรุง และดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย (พระเจตน์ เจตโน และคณะ, 2568)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้ 1) ด้านอาคารสถานที่ ต้องร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนในการวางแผนซ่อมแซม ปรับปรุงให้อาคารปลอดภัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ พร้อมจัดพื้นที่สีเขียวและพื้นที่ส่งส่งเสริมสมาธิ 2) ด้านการเรียนการสอน ควรพัฒนาครูให้มีทักษะทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและวิธีสอนเชิงรุก เน้นทักษะศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน 3) ด้านการให้บริการผู้เรียน ต้องจัดระบบดูแลและสนับสนุนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและผู้ยากจน พร้อมพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการดูแล และ 4) ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน ควรวางแผนและออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับความต้องการนักเรียนและบริบทชุมชน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประเมิณผลอย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านสำคัญได้แก่ อาคารสถานที่ กิจกรรมผู้เรียน การเรียนการสอน และการให้บริการผู้เรียน การส่งเสริมคุณภาพเน้นที่การพัฒนาอาคารสถานที่ให้ปลอดภัยและเหมาะสม การใช้วิธีการสอนทันสมัยและเทคโนโลยี การดูแลผู้เรียนทุกกลุ่ม และจัดกิจกรรมหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการนักเรียน แนวทางสำคัญคือการตรวจสอบปรับปรุงสถานที่พัฒนาการเรียนการสอน บริการผู้เรียน และกิจกรรมที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย จากข้อสรุปจึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อปรับปรุงอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมการอบรมครูให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอน 3) พัฒนาระบบบริการและการดูแลนักเรียนโดยเฉพาะ

กลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ และ 4) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักเรียนในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษา “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” นำมาซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการหลักพุทธธรรม เหมาะสมกับวัย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการคิดอย่างมีเหตุผลในกลุ่มนักเรียนระดับประถม และ 2) ควรศึกษา “การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางจิตใจของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4” ได้แนวทางการร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว/ชุมชน ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทางด้านจิตใจและคุณธรรมของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ประภาสิริ คล้ายคลึง. (2563). การบริหารโรงเรียนนิติบุคคล. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 6(1), 173 - 185.
- พระเจตน์ เจตโน, พระครูสังฆรักษ์ณจักรกฤษณ ฐิริปัญโญ และ ญฐนินา ปญญนิภา. (2568). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอคม อุดมเถี. (2565). การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พา ทายประโคน. (2564). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มเกาะจันทร์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐภรณ์ ดีรอด. (2567). แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรชิต พาสุกร. (2565). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรม สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(3), 79 – 93.

- สำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. (2567). ข้อมูลพื้นฐาน
บุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ชลบุรี:
สำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.
- อภิสิทธิ์ พรหมศิริ. (2564). แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามหลัก
ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี. ใน
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาค ที่มีผลต่อ วิถีชีวิตของ
ชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*

AN ANALYSIS OF BELIEFS AND RITUALS IN THE WORSHIP OF PHAYA
AGA AND THEIR IMPACT ON THE WAY OF LIFE OF THE COMMUNITY
IN TAMBON NAI MUEANG, MUEANG DISTRICT,
NONG KHAI PROVINCE

พระมหานฤเบศร์ สุภาจโร (ศรีชัยมูล)¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม² และ สมเดช นามเกต³
Phramaha Naruebet Suphacaro (Srichaimoon)¹, Phramaha Paitool Siridhammo² and Somdet Namket³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: beetmodify@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 25 รูป/คน ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนา พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคในบริบทกลุ่มแม่น้ำโขง มิได้เป็นเพียงตำนานพื้นบ้านหรือความเชื่อเชิงจินตนาการเท่านั้น หากแต่เป็น “สัญลักษณ์กลาง” ที่หลอมรวมพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมพื้นถิ่น 2) สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน พบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทชาวพุทธ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย มิได้เป็นเพียงตำนานพื้นบ้าน หากแต่เป็นระบบความเชื่อที่ยังรากลึกในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โดยพญานาคทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับความเคารพบูชาและมีความผูกพันทางจิตวิญญาณอย่างแนบแน่น วัตรธรรมของความเชื่อดังกล่าวสะท้อนผ่านรูปปั้นพญานาคที่ประดับตามบ้านเรือน ลวดลายบนเครื่องใช้ การสวดมนต์บูชา และการจัดเครื่องเซ่นในวันสำคัญทางศาสนา อีกทั้งยังมีบทบาทในศิลปกรรมวัด

* Received 10 August 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 1 September 2025

และ3) วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน พบว่าความเชื่อเรื่องพญานาคในตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย ทำหน้าที่เป็น “สัญลักษณ์กลาง” ที่หลอมรวมพระพุทธศาสนา ความเชื่อพื้นถิ่น และวิถีชีวิตร่วมสมัยเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่น โดยแสดงออกผ่านพิธีกรรมสำคัญ เช่น งานบุญบั้งไฟพญานาค การรำถวาย และการบวงสรวง นอกจากนี้ พญานาคยังเป็นสื่อกลางในการสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: วิเคราะห์ความเชื่อ, พิธีกรรมการบูชาพญานาค,วิถีชีวิตของชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) study the beliefs and rituals of Naga worship in Buddhism, 2) study the current situation regarding the beliefs and rituals of Naga worship that affect the way of life of the community in Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province, and 3) to analyze the beliefs and rituals of Naga worship that affect the way of life of the community in Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province. This research employed a qualitative approach, involving a total of 25 key informants. The researcher selected purposively. The research tool used was an interview form, analyzed using a descriptive method.

The research results found that: 1) The beliefs and rituals surrounding Naga worship in Buddhism reveal that the concepts associated with the Naga in the Mekong River Basin are not merely folk legends or imaginative constructs. Instead, they serve as a "central symbol" that unites Buddhism with the local culture. 2) A current study of Naga worship beliefs and rituals that influence community life reveals that in Nai Mueang Subdistrict, Nong Khai Province, Naga beliefs within a Buddhist context are not merely folk legends. Instead, they represent a deeply rooted belief system integral to the community's culture and way of life. Nagas is regarded as sacred symbols, revered for their deep connection to the spiritual realm. This belief is evident in the Naga statues that adorn homes, the patterns found on utensils, the chanting during rituals, and the offerings made during religious holidays. Additionally, Nagas plays a significant role in temple art. And 3) An analysis of Naga worship beliefs and rituals that influence community life reveals that in Nai Mueang Subdistrict, Nong Khai Province, Naga beliefs act as a "central symbol" that harmoniously integrates

Buddhism, local traditions, and modern lifestyles. This integration is expressed through significant rituals such as the Naga Rocket Festival, the Naga Dance, and various offerings. Additionally, Nagas serves as a medium for conveying Buddhist principles.

Keywords: An analysis of beliefs, Rituals in the Worship of Phaya Aga, Community lifestyle

บทนำ

ความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นองค์ประกอบสำคัญในวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งครอบคลุมหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา และ เวียดนามตอนใต้ ความเชื่อนี้มีรากฐานมายาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยพบหลักฐานทางโบราณคดีที่สนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น ภาชนะลายเขียนสีบ้านเชียงในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีอายุราว 2,300-1,800 ปี ภาชนะเหล่านี้มักมีลวดลายที่แสดงถึงสัตว์ในตำนาน เช่น งูและ พญานาค สะท้อนให้เห็นว่าพญานาคเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนในลุ่มน้ำโขง มาตั้งแต่อดีต พญานาคมักถูกมองว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิพลต่อธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนฟ้า และความอุดมสมบูรณ์ของดินแดนริมแม่น้ำ ความเชื่อนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาและความเชื่อท้องถิ่น เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพุทธศาสนา ซึ่งทำให้พญานาคถูกผูกโยงเข้ากับเรื่องราวทางศาสนา ตำนาน และพิธีกรรมทางวัฒนธรรมในภูมิภาคนี้ (พีรพล พิสนุพงศ์, 2520)

เมื่อพระพุทธศาสนาแพร่เข้ามาในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ความเชื่อเกี่ยวกับพญานาค ได้รับการปรับให้สอดคล้องกับหลักคำสอนและตำนานในพุทธศาสนา ซึ่งทำให้พญานาคมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนา หนึ่งในตำนานที่เป็นที่รู้จักกันดีคือ เรื่องราวของ พญานาคมูจลินทร์ ซึ่งกล่าวถึงพญานาคที่แผ่พังพานปกป้องพระพุทธเจ้าในขณะที่พระองค์ตรัสรู้ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ ตำนานนี้สะท้อนถึงบทบาทของพญานาคในฐานะสัญลักษณ์แห่งการปกป้องและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ตำนานพระธาตุพนม ยังเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพญานาคในการคุ้มครองพระศาสนา ตำนานเล่าว่าพญานาคมีหน้าที่ปกป้องรักษาพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งบรรจุอยู่ในพระธาตุพนมที่จังหวัดนครพนม ตำนานนี้ช่วยตอกย้ำความเชื่อที่ว่าพญานาคเป็นผู้พิทักษ์สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และช่วยสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป พญานาคจึงกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่เชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ ความเคารพในพระศาสนา และการปกป้องพุทธศาสนาในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง (วีระพงษ์ ทุมมี, 2564) จังหวัดหนองคายถือเป็นศูนย์กลางของความเชื่อเกี่ยวกับพญานาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเพณี บั้งไฟพญานาค ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญ เกิดขึ้นในช่วงวันออกพรรษา (คืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) โดยชาวบ้านเชื่อ

ว่าลูกไฟสีแดงอมชมพูที่ลอยขึ้นจากแม่น้ำโขงเป็นการบูชาพระพุทธรูปเจ้าของพญานาคในแม่น้ำโขง ความเชื่อนี้ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพญานาค เช่น พิธีบวงสรวงพญานาค ซึ่งจัดขึ้นเพื่อแสดงความเคารพและขอพร การสร้างรูปเคารพพญานาค ในวัดและสถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น รูปปั้นพญานาคริมฝั่งโขง พิธีกรรมเกี่ยวกับน้ำ เช่น การสรงน้ำพญานาคและพิธีขอฝน ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพญานาคกับความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขง นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่องพญานาคยังส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนในด้านความเชื่อ ศาสนา และการท่องเที่ยว โดยประเพณีบั้งไฟพญานาคได้กลายเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดหนองคายอีกด้วย (พระสมพร อนาลโย, 2554)

แม้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคจะมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะในจังหวัดหนองคาย แต่ปัจจุบันความเชื่อนี้กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการรับรู้และการปฏิบัติพิธีกรรมของผู้คน หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือ การแพร่หลายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับความสมเหตุสมผลของปรากฏการณ์ บั้งไฟพญานาค ซึ่งเป็นหัวใจของความเชื่อเรื่องพญานาคในพื้นที่ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประเพณีดั้งเดิมเริ่มลดความสำคัญลง เนื่องจากวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาครวมถึงผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนใน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพื่อทำความเข้าใจแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนหาแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปในบริบทของสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนา
- 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 3 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นเครื่องมือ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน ดังนี้ 1) พระสงฆ์ในตำบลในเมือง จำนวน 7 รูป 2) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 4) ประชาชนในชุมชนตำบลในเมือง จำนวน 11 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง และผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม 1 คน เพราะการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร 2. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร 3. วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร และการหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร และภาคสนาม ประกอบด้วย 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิประกอบการศึกษา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ เอกสารชั้น อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชน เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา เอกสารที่เป็นงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ เช่น วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหา สำหรับการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อ และพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2. วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์ตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อที่จะเป็นการตอบคำถามการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ จำนวน 25 รูป/คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว

ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนา พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนาปรากฏการณ์ของพญานาคในบริบทลุ่มแม่น้ำโขงนั้น มิได้เป็นเพียงความเชื่อเชิงตำนาน หากแต่เป็น “สัญลักษณ์กลาง” ที่หลอมรวมพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมพื้นถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชนเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะบทบาทของพญานาคในตำนานพุทธประวัติ เช่น พญามุจลินท์นาคราช ผู้แผ่พังพานปกป้องพระพุทธเจ้าในช่วงหลังการตรัสรู้ เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนความศรัทธาในฐานะผู้คุ้มครองพระธรรม ความเชื่อในพญานาคจึงได้รับการถ่ายทอดและแปรเปลี่ยนเป็นวิถีปฏิบัติในระดับชาวบ้านผ่านพิธีกรรม ความศรัทธา และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง เช่น จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีการจัดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพญานาคหลากหลายรูปแบบ ทั้งพิธีรำถวายพญานาค การเวียนเทียนริมฝั่งแม่น้ำโขง การบูชาน้ำ พิธีแห่พญานาค ไปจนถึงกิจกรรมการเจริญภาวนาและการอธิษฐานจิต ล้วนแสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณที่ลึกซึ้งระหว่างชุมชนกับพญานาค ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของการบูรณาการความเชื่อพื้นถิ่นเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสอดคล้อง โดยพญานาคไม่ได้ถูกมองเพียงในฐานะสัตว์ในตำนาน แต่เป็น “เครื่องมือทางธรรม” ที่สื่อสารธรรมะในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การฝึกสมาธิ และการเจริญสติอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีพลังในการขับเคลื่อนจิตวิญญาณของชุมชน ทำให้ผู้คนรู้สึกผูกพันกับพระรัตนตรัย ดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท และสร้างแรงบันดาลใจในการบวชเรียนและสืบทอดพระพุทธศาสนาในระดับท้องถิ่น พญานาคยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์แห่งสมาธิ ความเมตตา และความไฝ่ธรรม ดังปรากฏในคติเรื่องพญานาคที่ไฝบวชแต่ไม่ได้รับอนุญาต กลายเป็นบทเรียนธรรมให้มนุษย์ตระหนักในคุณค่าของตนและฝึกฝนตนเองด้วยความเพียร โดยในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง มักนำตำนานพญานาคมาเป็นแกนกลางของการเทศนา สอนสมาธิ และปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ความเชื่อเหล่านี้จึงมิใช่เพียงเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม แต่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยธำรงพุทธธรรมไว้ในวิถีชีวิตของชุมชน เป็นพลังทางจิตวิญญาณที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์ เสริมสร้างคุณธรรม และยึดโยงผู้คนกับพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัยอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีผลต่อวิถีชีวิตชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทชาวพุทธ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย มิได้เป็นเพียงตำนานหรือความเชื่อ

พื้นบ้าน หากแต่เป็นระบบความเชื่อที่ยังรากลึกในวิถีชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแนบแน่น โดยพญานาคทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพบูชา และผูกพันทางจิตวิญญาณ รูปธรรมของความเชื่อนี้ปรากฏผ่านสิ่งต่าง ๆ เช่น การตั้งรูปปั้นพญานาคหน้าบ้าน การประดับลวดลายบนเครื่องใช้ การสวดมนต์บูชา และการจัดเครื่องเซ่นในวันพระ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างศรัทธาทางศาสนากับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน ทั้งในด้านการรักษาความสะอาด การมีระเบียบวินัย ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน ในระดับวัด ความเชื่อเรื่องพญานาคยังปรากฏผ่านศิลปกรรมและพิธีกรรม เช่น ลวดลายพญานาคบนบันไดโบสถ์ การรำถวาย การทำบุญอุทิศ หรือการจัดงานประเพณีประจำปี ซึ่งไม่เพียงส่งเสริมการสืบสานพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นกลไกที่ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ความเชื่อเรื่องพญานาคยังแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิต เช่น การบูชาก่อนเริ่มกิจกรรมสำคัญ หรือการจัดบ้านและเลือกทิศทางตามคติธาตุและฮวงจุ้ยที่เกี่ยวข้องกับพญานาค พิธีกรรมร่วมของชุมชน เช่น เทศกาลบั้งไฟพญานาคและการรำถวายพญานาค เป็นกระบวนการที่หลอมรวมศรัทธา วัฒนธรรม และความร่วมมือในระดับครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาสาสมัคร และผู้นำชุมชนเข้าด้วยกัน พิธีกรรมเหล่านี้ไม่เพียงมีความสำคัญเชิงวัฒนธรรมและศาสนา แต่ยังมีบทบาทในการถ่ายทอดคุณธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา เสียสละ และกตัญญู ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมระหว่างรุ่น นอกจากนี้ พิธีกรรมเหล่านี้ยังมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น โดยกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และเป็นเวทีที่คนรุ่นใหม่ได้มีบทบาทสำคัญผ่านการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรม เช่น การถ่ายทอดสด การจัดทำคลิปวิดีโอ หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย การที่พิธีกรรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคใหม่ แสดงถึงความยืดหยุ่นและพลังชีวิตของวัฒนธรรมซึ่งไม่เพียงอนุรักษ์รักษาเหงาไว้เท่านั้น แต่ยังดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมร่วมสมัย ความเชื่อเรื่องพญานาคจึงมีบทบาทอย่างลึกซึ้งต่อการสร้างความสามัคคีและความมั่นคงของชุมชน โดยทำหน้าที่เป็น “ศูนย์รวมจิตใจ” ที่หลอมรวมผู้คนผ่านพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมที่มีนัยยะทั้งเชิงสังคม ศาสนา และจิตวิญญาณ

3. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตชุมชนชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคในตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย ทำหน้าที่เป็น “สัญลักษณ์กลาง” ที่บูรณาการพระพุทธศาสนา ความเชื่อพื้นถิ่น และวิถีชีวิตร่วมสมัยไว้ในโครงสร้างเดียวกันอย่างแนบแน่น โดยเริ่มจากพิธีกรรมเบื้องต้น เช่น งานบุญบั้งไฟพญานาค การรำถวาย และการบวงสรวง ซึ่งเปิดพื้นที่ให้คนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานภาพอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมบนฐานของความเสมอภาค ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเข้าใจอันลึกซึ้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ พร้อมทั้งช่วยลดช่องว่าง

ระหว่างวัย พื้นฟูความสัมพันธ์ภายในครัวเรือน และสร้างวินัยทางสังคมที่ผูกพันกับศรัทธา พิธีกรรมเหล่านี้ยังเป็นเวทีบ่มเพาะศักยภาพของสมาชิก โดยเฉพาะเยาวชนและสตรี ให้ได้ฝึกทักษะการจัดการงานสาธารณะ เรียนรู้การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และขยายเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นทั้งด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลให้สังคมท้องถิ่นมีความสามารถในการปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็ง ในมิติทางเศรษฐกิจ ความศรัทธาต่อพญานาคได้กระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลบั้งไฟพญานาค ทำให้แหล่งท่องเที่ยวศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้หมุนเวียนสู่ครัวเรือน ผ่านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ใช้สัญลักษณ์พญานาคเป็นแบรนด์ และการจัดตลาดวัฒนธรรมซึ่งสร้างงานจ้างชั่วคราวและยกระดับภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการไปพร้อม ๆ กัน ความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่สมดุลระหว่างผลกำไรกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ด้านศีลธรรม และจิตวิญญาณ พญานาคถูกใช้เป็นสื่อกลางในการสอนหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศีลห้า เมตตา กตัญญู และการเว้นอบายมุข โดยพิธีกรรมต่าง ๆ ทำหน้าที่ถ่ายทอดคำสอนผ่านประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงคุณค่าของการดำรงชีวิตอย่างมีสติและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความศรัทธาดังกล่าวยังสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสำนึกกตัญญูต่อทรัพยากรธรรมชาติผ่านการบูชาน้ำและการรักษาความสะอาดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในยามเผชิญวิกฤต ความเชื่อในพญานาคทำหน้าที่เป็นกลไกเยียวยาทางจิตใจ สร้างความหวังและทัศนคติเชิงบวกให้แก่ชุมชน ตลอดจนเป็นเครื่องมือคลี่คลายความขัดแย้งโดยอาศัยพิธีกรรมที่เน้นความสามัคคีและการให้อภัย ท้ายที่สุด พญานาคจึงมิใช่เพียงสัตว์ในตำนาน แต่เป็นศูนย์รวมจิตใจ สะพานเชื่อมอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และเป็นพลังทางสังคม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณที่เกื้อหนุนให้ชุมชนตำบลในเมืองดำรงความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์และคุณธรรมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคในพระพุทธศาสนา ปรากฏการณ์พญานาคในบริบทลุ่มแม่น้ำโขงไม่ใช่เพียงตำนานหรือความเชื่อพื้นบ้าน แต่เป็นสัญลักษณ์กลางที่หลอมรวมพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชนเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะในตำนานพุทธประวัติ เช่น พญามุจลินท์นาคราช ผู้แผ่พังพานปกป้องพระพุทธเจ้า จึงถูกยกย่องในฐานะผู้คุ้มครองพระธรรม ความเชื่อนี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านพิธีกรรม เช่น การรำบูชา เวียนเทียนริมโขง และการเจริญภาวนา ซึ่งสะท้อนการบูรณาการพุทธธรรมกับจิตวิญญาณของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับก้งงานวิจัยของ คงศักดิ์ ชัยลังกา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน: กรณีศึกษา สำนักปูใหญ่จียะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนา พบว่าชาวล้านนามีความเชื่อ ที่ประกอบ ด้วยความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และความเชื่อ

ในทางศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของชาวล้านนา ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ระหว่าง ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม เกิดเป็นพิธีกรรมที่สร้างเอกลักษณ์ของความเป็นล้านนาสู่การพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง มีศักยภาพ มั่นคง เกิดความรักสามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2554) นักวิชาการไทยได้เขียนวิเคราะห์ไว้ในหนังสือ “นาคในประวัติศาสตร์ อุษาคเนย์” ความหมายของคำว่านาค กล่าวไว้คล้ายกับบทวิเคราะห์ของสุเมธ ชุมสยณ อธิบายว่า “นาคเป็นลักษณะของเจ้าแห่งดินและน้ำ” ในช่วงออกพรรษาเป็นระยะสิ้นสุดฤดูฝนประมาณเดือน ตุลาคมและเป็นเวลาพืชพันธ์ต่าง ๆ ที่ปลูกไว้ได้เติบโตขึ้นแล้วนาสนใจว่าในเดือนนี้มีงานบุญบังไฟ พญานาคและในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ชาวบ้านจะยิงบังไฟพญานาคขึ้นฟ้าเพื่อขอฝนในงานบุญพระเวสซึ่งเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีนั้นชาวบ้านจะอัญเชิญพระอุปคุตมาทำงานบุญโดยเชื่อกันว่าพระอุปคุตนั้น เป็นพญานาคซึ่งเป็นบุตรของพระพุทธเจ้ากับนางเงือก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประสพฤกษ์ จารูวาทิ (รัตนยงค์) (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา” ผลจากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า การบูชาเป็นหลักธรรม สำคัญประการหนึ่งที่พุทธเจ้าตรัสว่า เป็นมงคลอันสูงสุด พื้นฐานของการบูชาเกิดจากมนุษย์เห็น ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เชื่อว่าเป็นอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็น จึงเกิดกลัวภัยหวั่นความปลอดภัยใน ชีวิตจึงทำการอ้อนวอนบูชา แต่คำว่าศรัทธาคือความเชื่อ ความเลื่อมใส เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ การบูชา แต่ความเชื่อและความเลื่อมใส นั้น ต้องอาศัยปัญญาเป็นเครื่องกำกับ

2. ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีผลต่อวิถีชีวิตชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ความเชื่อเรื่องพญานาคในตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นระบบความเชื่อที่หลอมรวมพุทธศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนอย่างแนบแน่น พญานาคทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม สร้างระเบียบวินัย และปลูกฝังคุณธรรม พิธีกรรม เช่น การรำถวายและบังไฟพญานาค ส่งเสริมศรัทธา ความร่วมมือ และการถ่ายทอดค่านิยมระหว่างรุ่น อีกทั้งยังกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมผ่านสื่อสมัยใหม่ สะท้อนพลังชีวิตของวัฒนธรรมในสังคมร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพร อนุบาลโย (จิตรกล้ำ) (2550) ได้ศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนคำชะโนด จากผลการศึกษาพบว่าความเชื่อของคนในชุมชนมีความเชื่อว่าพญานาคได้ใช้อิทธิฤทธิ์เนรมิตป่าคำชะโนดขึ้นเป็นที่อยู่อาศัยได้ป่าคำชะโนดนั้นเป็นเมืองบาดาลของพญานาค และพวกเขายังคงเชื่อว่า พญานาคเนรมิตบ่อน ศักดิ์สิทธิ์ใช้รักษาโรคต่าง ๆ ได้ผู้ที่เข้าไปชมป่าคำชะโนดจะต้องไหว้สิ่ง ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นการขออนุญาตก่อน จึงจะกลับออกมาได้ด้วยความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาณัฐฐนนท์ ฌนทสิโล (ไชยยายอง) (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า ประวัติของพระธาตุหริภุญชัย พบว่า พระธาตุพบในสมัยของ

พระเจ้าอาทิตยราช กษัตริย์ผู้ครองนครทริภุชชัย สถานที่พบพระบรมสารีริกธาตุเคยเป็นพระราชฐานของพระองค์ ภายหลังพระราชทานอุทิศถวายให้เป็นวัดพระธาตุทริภุชชัยเพื่อเป็นพุทธบูชา ประดิษฐานพระเศียรธาตุของพระพุทธเจ้า และพระธาตุอีกเต็มหนึ่งบาตร

3. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาคที่มีผลต่อวิถีชีวิตชุมชนชนบทใน
เมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ความเชื่อเรื่องพญานาคในตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย ทำหน้าที่เป็น “สัญลักษณ์กลาง” ที่บูรณาการพระพุทธรูปศาสนา ความเชื่อพื้นถิ่น และวิถีชีวิตร่วมสมัยไว้ในโครงสร้างเดียวกันอย่างแนบแน่น ผ่านพิธีกรรมที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม ส่งเสริมความร่วมมือ ความเข้าใจระหว่างรุ่น และการพัฒนาเยาวชน ทั้งยังขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา พร้อมปลูกฝังคุณธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตสำนึกสาธารณะ พญานาคจึงเป็นพลังเชิงสังคม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณที่หล่อเลี้ยงชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุโขทัย) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า 1. คนอีสานมีความเชื่อพื้นฐาน 3 ด้าน คือ อำนาจลี้ลับ วิถีชีวิต และวิถีปฏิบัติต่อความเชื่อต่าง ๆ ส่วนความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเกิดจากความเชื่อว่า ป่า คือ แหล่งอาหาร ศูนย์การเรียนรู้ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน 2. ป่าชุมชนในตำบลสวนจิก คือ ป่าบ้านโคกร้าง และป่าบ้านดงดู่ เป็นแหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับสมุนไพร ความเชื่อ วิถีวัฒนธรรม และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของคนอีสานทั่วไป และยึดความเชื่อดังกล่าวนี้นี้เป็นวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชน 3. การนำทฤษฎีทางปรัชญาได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา พุทธจริยศาสตร์ มาวิเคราะห์ร่วมกับความเชื่อที่ว่า ป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้จากวิเคราะห์นี้ไปใช้เป็นวิธีการอนุรักษ์ป่าให้คงอยู่คู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทศวัฒน์ จรณเมธี (หนูนสุวัฒน์กุล) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตร” ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตรหรือหลักความเชื่อ 10 ประการนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ถึงสภาพปัญหาความเชื่อของคนในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนี้ คือ 1) ความเชื่อตามบรรพบุรุษ 2) ความเชื่อตามหลักศาสนา 3) ความเชื่อเรื่องโชคลาง 4) ความเชื่อเกี่ยวกับโรคร้ายไข้เจ็บ 5) ความเชื่อเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 6) ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์เวทย์มนต์ 7) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฮวงจุ้ย 8) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเลขเด็ด และ 9) ความเชื่อเกี่ยวกับข่าวเท็จ ตื่นข่าว จากสภาพปัญหาความเชื่อในสังคมไทยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตรว่า หลักความเชื่อที่ถูกต้องและเหมาะสมควรที่จะต้องมีตัวช่วยให้เกิดความชัดเจน เพื่อเป็นส่วนเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในสังคมไทยในปัจจุบัน คือ หลักสติ โยนิโสมนสิการและปัญญา เป็นส่วนเสริมสร้างสนับสนุนความเชื่อมั่นของหลักของกาลามสูตร เป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการตัดสินใจที่จะเชื่อต่อเหตุการณ์

ต่าง ๆ เป็นการคิดในเชิงวิจารณ์หรือการประเมินและการตัดสินเรื่องราวที่เกิดขึ้น ที่เกิดมีข้อสงสัย หรือมีข้อโต้แย้ง แล้วพยายามแสวงหาคำตอบที่มีความสมเหตุและสมผลเพื่อสนับสนุนความเชื่อนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เอง จะเป็นสร้างสังคมแห่งสัมมาทิฐิ เป็นสังคมแห่งความความเชื่อกำกับด้วยปัญญา มีความเชื่อ มีเหตุมีผล ไม่มั่งมาย สามารถอยู่ในสังคมแห่งการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่



ภาพองค์ความรู้ใหม่ ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพญานาค ที่มีผลต่อวิถีชีวิต ของชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ 1) หน่วยงานท้องถิ่นร่วมกับองค์กรทางวัฒนธรรม ควรดำเนินการจัดทำแผนอนุรักษ์และฟื้นฟูพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญานาค ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของชุมชนในพื้นที่ การจัดงานประเพณีประจำปีที่สำคัญอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีในระดับชุมชน 2) ควรส่งเสริมการบูรณาการพิธีกรรมบูชาพญานาคกับยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านสินค้าหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ตลอดจนการสร้างโอกาสการจ้างงานในพื้นที่ อันเป็นการเชื่อมโยงมิติทางจิตวิญญาณเข้ากับมิติทาง

เศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล 3) ควรมีการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สารคดีสื่อผสม หรือฐานข้อมูลดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับตำนานพญานาค เพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่และผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้อง มีระบบ และนำไปใช้ในการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) นักการเมืองท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการบำรุงรักษาศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญานาค รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม อาทิ การจัดอบรมเยาวชนเกี่ยวกับพิธีกรรมพื้นถิ่น เพื่อสืบสานองค์ความรู้จากฐานสู่รุ่นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ควรประยุกต์ใช้ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมบูชาพญานาคในการออกแบบกิจกรรมหรือประเพณีท้องถิ่นที่สะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณและมิติทางวัฒนธรรมของความเชื่อเรื่องพญานาค 2) การจัดทำหลักสูตรหรือเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากข้อมูลการวิจัย เป็นแนวทางสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าและองค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องพญานาคแก่เยาวชนในท้องถิ่น โดยสามารถบูรณาการเข้ากับการจัดการศึกษาในโรงเรียน สถาบันการเรียนรู้ชุมชน หรือศูนย์วัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงลึกและสร้างความตระหนักรู้ถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม 3) ผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ตำนาน และความเชื่อเรื่องพญานาค อันจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชน ตลอดจนสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และ 4) ข้อมูลจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการพิธีกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญานาค การมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ และความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

คงศักดิ์ ชัยลังกา .(2563). ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน: กรณีศึกษา สำนักปู่ใหญ่ยยะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.ในวิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ฉนทสิโล (ไชยยายอง) .(2563).ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระบุญเลี้ยง โสภาโส (สุขพิพัฒน์) .(2567).การวิเคราะห์ความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของ
ชาวตำบลสวนจิก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์) .(2550). การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่อง
การบูชาใน พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระสมพร อนุบาลโย (จิตรกล่ำ) .(2550).ความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนคำชะโนด.
ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระสุทัศน์วัฒน์ จรณเมธี (หนูนสุวัฒน์กุล) .(2564).ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของ
สังคมไทยตามหลักกาลามสูตร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรพล พิสนุพงศ์. (2520). ความเชื่อเรื่องพญานาคมีมาก่อนพุทธกาล.กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- วีระพงษ์ ทุมมี .(2564). แนวทางการนำความเชื่อเรื่องพญานาคมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่คำชะ
โนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความเชื่อของจังหวัดอุดรธานี.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2554). นาคในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์. กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์.

สภาพ ปัญหาการดำเนินงาน และแนวทางพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อ
การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*

STATES PROBLEMS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING THE
MANAGEMENT INFORMATION SYSTEM OF EDUCATIONAL
OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER UBON RATCHATHANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปรารธนา พงษ์สระพัง¹ และ เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม²

Prathana Pongsaphang¹ and Charoenwit Sompongtham²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻²Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: pigpotaram@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพ การดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 2) เพื่อศึกษาปัญหา การดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 67 คน ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ จำนวน 57 คน รวม 118 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจจ์และมอร์แกน สุ่มแบบชั้นภูมิ ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 92 คน เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเป็นแนวทางการพัฒนา มีผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 52 คน ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ 40 คน รวม 92 คน

* Received 10 August 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 1 September 2025

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพ การดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และ 3. แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารพบว่า ด้านฮาร์ดแวร์ ควรมีการอัปเดตบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน ด้านซอฟต์แวร์ ควรมีแหล่งจัดเก็บข้อมูลที่นำไปอ้างอิงได้ ด้านบุคลากร ควรมีความรู้ด้านสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษาควรมีขั้นตอนการเข้าถึง การจัดเก็บ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อลดความคลาดเคลื่อน

คำสำคัญ: ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ, แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศ, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the current implementation status of the Management Information System (MIS) in opportunity expansion schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2. 2) To examine the problems in the implementation of information system management for the administration of opportunity expansion schools under the same office. The research population consisted of 67 school administrators and 57 teachers responsible for information systems, totaling 118 individuals. The sample size was determined using Krejcie & Morgan's (1970) table and selected through stratified random sampling, resulting in 92 respondents. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, and the data were analyzed using percentage, mean, frequency, and standard deviation. 3) To propose guidelines for the development of information system management for the administration of opportunity expansion schools under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2. Content analysis was conducted to derive development guidelines. The respondents for this part consisted of 52 school administrators and 40 teachers responsible for information systems, totaling 92 individuals.

The following results were found : 1) The current conditions of information system management, overall and in each aspect, were at a high level. 2) The problems in information system management, overall and in each aspect, were

at a moderate level. 3) The development guidelines indicated that, in terms of hardware, computer equipment should be upgraded and maintained to ensure adequacy and readiness for use; in terms of software, there should be a reliable data storage system for reference; in terms of personnel, regular training on information system knowledge should be provided; and schools should establish systematic procedures for data access, storage, and verification to minimize errors.

Keywords: Information Technology System, Development Guidelines for Information Systems, Opportunity School

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกของการสื่อสารไร้พรมแดนที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และคอมพิวเตอร์ ที่ส่งผลกระทบต่อทุกบริบทต่าง ๆ รวมไปถึงการศึกษาที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมไร้พรมแดนในศตวรรษที่ 21 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้จะ ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ด้วย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็ว (Digital Disruption) เป็นการเปลี่ยนแปลง สังคมไปสู่สังคมดิจิทัล (Digital Era) ส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะ เปลี่ยนไป โดยการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรภายนอก รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล การพัฒนาระบบสารสนเทศในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่ สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ระบบ สารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารในการช่วยวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงาน บริหารโรงเรียน โดยแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2565-2569) มุ่งเน้นการบริหารโรงเรียน จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ บริหารการศึกษา เนื่องจาก กระบวนการวางแผนและตัดสินใจของผู้บริหารย่อมต้องใช้ระบบสารสนเทศเป็นหลักสำคัญของการ บริหารทุกขั้นตอน การพัฒนาการศึกษาจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบ สารสนเทศที่ดีเป็นสำคัญ โดยระบบสารสนเทศที่ผู้บริหารนำไปใช้ต้องมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ ทันต่อเหตุการณ์ ตรงต่อความต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามาช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งกับ บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน แต่โรงเรียนยังเกิดปัญหาการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศในการ บริหารโรงเรียน และ ทุกหน่วยงานมีสภาพปัญหาที่คล้ายคลึงกันซึ่งสามารถแยกเป็นรายด้านได้ทั้งหมด 4 ด้าน 1) ด้านการบริหารวิชาการ บุคลากรทางการศึกษามีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3 ในการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ขาดการจัดสรรงบประมาณที่นำมาสนับสนุนใน การจัดการระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ขาดบุคลากรที่ มีความรู้ ความสามารถในการดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงขาดการวางแผนและพัฒนาระบบ 4) การบริหารงานทั่วไป ขาดการวางแผนและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง การนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ และครอบคลุมภารกิจด้านการบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพ โรงเรียนต้องมีระบบการบริหารและการจัดการศึกษา ที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน รวมถึงระบบ สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบันและสามารถเรียกใช้ข้อมูล สารสนเทศได้ตลอดเวลา โดยผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

สภาพระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ในปัจจุบัน ข้อมูลยังไม่มีการเชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ รูปแบบการจำแนก การเก็บรวบรวม และการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศยังไม่มี การใช้ระบบ คอมพิวเตอร์กันทั้งระบบ และปัญหาอีกส่วนหนึ่งคือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ล้ำสมัย และไม่เพียงพอ รวมไปถึงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนแต่ละแห่ง มีแนวทางปฏิบัติ แตกต่างกันทำให้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจึงไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2, 2567)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพ ปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศและแก้ไขปัญหาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งเพื่อเป็นข้อมูลช่วยประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศและเป็นแนวทางสำหรับองค์กรเพื่อวางแผนพัฒนา ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ การดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหา การดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำนวน 49 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 67 คน ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ จำนวน 57 คน รวมทั้งสิ้น 118 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2, 2567)

1.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้ตัวอย่างรวมทั้งหมด 92 คน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 52 คน ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ จำนวน 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยได้ทำการแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยในองค์ประกอบของระบบสารสนเทศทั้ง 5 ด้าน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสอบถามแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศ ที่ใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงเครื่องมือของ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อคำถามและสร้างแบบสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามโครงสร้างของเนื้อหาที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา การดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 และนำร่าง

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาสำนวนภาษาที่ใช้ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบสอบถามแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามที่แก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำ

3.4 นำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ระหว่างข้อคำถามกับโครงสร้างหลักของเนื้อหา โดยให้ค่าคะแนน ดังนี้

ให้คะแนน	+1	ถ้าคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา
ให้คะแนน	0	ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา
ให้คะแนน	-1	ถ้าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

3.5 คัดเลือกข้อคำถามที่ได้ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปมาใช้ หากข้อคำถามข้อใด ได้ค่าคะแนนดัชนีความสอดคล้อง ต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยก็จะตัดข้อคำถามนั้นทิ้งไป หรือหากข้อคำถามใดที่ผู้เชี่ยวชาญได้แก้ไขและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะไว้ ผู้วิจัยจะทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะนั้นมาใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ แบบสอบถามได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 ทุกข้อจึงใช้ได้จำนวน 23 ข้อ

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ ซึ่งไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 30 คน

3.7 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามเท่ากับ .95

3.8 ปรับปรุงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขออนุญาตราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร

3.2 นำแบบสอบถาม Google form ด้วยช่องทางออนไลน์ให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารและครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำนวน 49 แห่ง รวมทั้งสิ้น 92 คน

3.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ปีการศึกษา 2567

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์สภาพ ปัญหา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย

ความหมาย

4.51–5.00 สภาพ ปัญหา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 สภาพ ปัญหา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 สภาพ ปัญหา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 สภาพ ปัญหา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 สภาพ ปัญหา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์สภาพ ปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน ระดับปฏิบัติการ และอันดับที่ของสภาพการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) ด้านซอฟต์แวร์ (Software) ด้านข้อมูล (Data) ด้านบุคลากร (Peopleware) และด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

สภาพ ปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D$	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่ $N = 92$

1) ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware)	4.35	.63	มาก	1
2) ด้านซอฟต์แวร์ (Software)	4.13	.81	มาก	4
3) ด้านข้อมูล (Data)	4.28	.89	มาก	3
4) ด้านบุคลากร (Peopleware)	4.11	.87	มาก	5
5) ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure)	4.33	.84	มาก	2
รวม	4.24	.52	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.24$, $S.D=.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านฮาร์ดแวร์ ($\bar{x}=4.35$, $S.D=.63$) รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D=.84$) ด้านข้อมูล ($\bar{x}=4.28$, $S.D=.89$) ด้านซอฟต์แวร์ ($\bar{x}=4.13$, $S.D=.81$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านบุคลากร ($\bar{x}=4.11$, $S.D=.87$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพ ปัญหาการดำเนินงาน และแนวทางพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ทำให้ทราบค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดและน้อยที่สุดของแต่ละด้าน โดยผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 52 คน ครูผู้ดูแลระบบสารสนเทศ 40 คน รวมทั้งสิ้น 92 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ซึ่งผลการตอบแบบสอบถาม

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2		ความถี่ (f)
ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware)		
1	สถานศึกษาควรการอัพเกรดหรือซ่อมบำรุงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อยู่เสมอ	15
2	สถานศึกษาควรมีอุปกรณ์ที่หลากหลายเพียงพอกับการใช้งานและกิจกรรมการเรียนการสอน	8

3	สถานศึกษาควรมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่มีสภาพพร้อมใช้งาน	7
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2		ความถี่ (f)
ด้านซอฟต์แวร์ (Software)		
1	สถานศึกษาควรมีการอัปเดตซอฟต์แวร์ให้เป็นปัจจุบันเสมอ	13
2	สถานศึกษาควรมีซอฟต์แวร์ที่เพียงพอกับการใช้งาน	8
3	สถานศึกษาควรมีซอฟต์แวร์ที่สามารถรองรับการเชื่อมต่อสัญญาณ อินเทอร์เน็ตที่เป็นปัจจุบัน	5
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2		ความถี่ (f)
ด้านข้อมูล (Data)		
1	สถานศึกษาควรมีข้อมูลที่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ต้นสังกัดได้	15
2	สถานศึกษาควรมีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันและทันสมัยเสมอ	14
3	สถานศึกษาควรมีแหล่งจัดเก็บข้อมูลที่สามารถนำไปอ้างอิงได้	11
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2		ความถี่ (f)
ด้านบุคลากร (Peopleware)		
1	สถานศึกษามีความเชี่ยวชาญในระบบสารสนเทศ	16
2	สถานศึกษาควรมีบุคลากรดูแลระบบสารสนเทศที่เพียงพอ	10
3	สถานศึกษาควรมีการอบรมให้ความรู้บุคลากรทางสารสนเทศอย่าง สม่ำเสมอและต่อเนื่อง	7
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2		ความถี่ (f)
ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure)		

1	สถานศึกษาควรมีการประมวลผลของข้อมูลเพื่อช่วยลดเวลาการทำงานของผู้บริหารและครู	13
2	สถานศึกษาควรมีขั้นตอนการเข้าถึงระบบการจัดเก็บสารสนเทศอย่างเป็นระบบ	8
3	สถานศึกษาควรมีขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อลด Human Error	7

อภิปรายผล

ขออภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านฮาร์ดแวร์ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ข้อมูล ซอฟต์แวร์ และบุคลากร ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบการบริหารจัดการสารสนเทศค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดทั้งด้านนโยบาย งบประมาณ และทรัพยากร ทำให้โรงเรียนมีความสามารถในการจัดหาอุปกรณ์ที่เพียงพอ มีความหลากหลาย และได้รับการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการจัดระบบงานที่มีมาตรฐานและขั้นตอนที่ชัดเจน ในส่วนของการบริหารจัดการข้อมูล พบว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนและตัดสินใจด้านการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้บริหารและบุคลากรมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ระบบสารสนเทศ จึงส่งเสริมให้มีการนำระบบมาใช้ในการทำงานอย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร ผลการวิจัยในลักษณะนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชรีดา บัณฑิตกุลกาญจน์ (2559: 74) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนราชดำริ กรุงเทพมหานคร พบว่าสภาพการจัดระบบสารสนเทศโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย เฟื่องวัน ปรีชา คัมภีรปกรณ์ และรัชฎาพร งอยภูธร (2564) ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดนครพนม ซึ่งพบว่าสภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ปัญหาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 แม้สภาพการดำเนินงานโดยรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่จากการศึกษายังพบประเด็นปัญหาบางประการที่ควรพิจารณา ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเนื่องมาจากครูและเจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้ระบบสารสนเทศอย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงภาระงานประจำที่มีจำนวนมาก ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการพัฒนาทักษะด้านนี้ 2) ด้าน

ซอฟต์แวร์และข้อมูล แม้อยู่ในระดับมาก แต่บางโรงเรียนยังประสบปัญหาการปรับปรุงและอัปเดตซอฟต์แวร์ให้เหมาะสมกับความต้องการ อีกทั้งระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างสมบูรณ์ 3) ด้านงบประมาณและทรัพยากร แม้มีการสนับสนุนจากต้นสังกัด แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับโรงเรียนบางแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีบริบทพื้นที่ชนบทซึ่งอาจประสบข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์หรือปรับปรุงระบบสารสนเทศที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง ประเด็นปัญหาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารยังต้องอาศัยการสนับสนุนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการบุคลากร เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งานระบบอย่างเต็มที่

3. แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 1) ด้านบุคลากร ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะการใช้ระบบสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร ตลอดจนสร้างแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อการใช้ระบบสารสนเทศในทุกระดับของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี สุวรรณรัตน์ (2560). 2) ด้านซอฟต์แวร์และข้อมูล ควรพัฒนาระบบซอฟต์แวร์ที่มีความทันสมัย ใช้งานง่าย และตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งได้อย่างแท้จริง รวมถึงจัดให้มีระบบบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน พร้อมทั้งจัดระบบสำรองและรักษาความปลอดภัยของข้อมูลให้ได้มาตรฐาน 3) ด้านฮาร์ดแวร์และโครงสร้างพื้นฐาน ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการจัดหาและบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศให้พร้อมใช้งานและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน 4) ด้านการบริหารจัดการ ควรกำหนดมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้บริหารและบุคลากรใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจและพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสภาพ ปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 รายงานและรายชื่อ จึงได้นำข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแต่ละด้าน มาเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) ผลการศึกษาที่พบว่า สถานศึกษาการอัปเดตหรือซ่อมบำรุงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อยู่สม่ำเสมอ ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการอัปเดตและซ่อมบำรุงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อย่างสม่ำเสมอ

ด้วยแผนดูแลเชิงป้องกัน ตรวจสอบ มีการบันทึกประวัติการใช้งานเพื่อวางแผนเปลี่ยนหรืออัปเดตอย่างคุ้มค่า ควรประเมินประสิทธิภาพของเครื่องและจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาแต่ละแผนก จัดสรรงบประมาณเหมาะสม หรือขอรับการสนับสนุนจากภายนอก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการดูแลรักษาและอบรมการใช้งาน เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ด้านซอฟต์แวร์ (Software) ผลการศึกษาที่พบว่า สถานศึกษามีการอัปเดตซอฟต์แวร์ให้เป็นปัจจุบันเสมอ ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรส่งเสริมการอัปเดตซอฟต์แวร์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งระบบปฏิบัติการ โปรแกรมพื้นฐาน และซอฟต์แวร์เฉพาะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัย โดยกำหนดนโยบายและตารางอัปเดตชัดเจน ใช้ระบบจัดการแบบศูนย์กลาง เลือกใช้ซอฟต์แวร์ถูกลิขสิทธิ์หรือแบบเปิดเผย และส่งเสริมความรู้ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนเห็นความสำคัญของการอัปเดตอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านข้อมูล (Data) ผลการศึกษาที่พบว่า สถานศึกษามีข้อมูลที่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดได้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานต้นสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระบบออนไลน์หรือ Cloud กำหนดชุดข้อมูลและสิทธิ์การเข้าถึงให้ชัดเจน ส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการและความปลอดภัยของข้อมูลแก่บุคลากร และปรับปรุงระบบให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านบุคลากร (Peopleware) ผลการศึกษาที่พบว่า สถานศึกษามีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในระบบสารสนเทศ ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ โดยกำหนดนโยบายพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง จัดหาเจ้าหน้าที่เฉพาะทาง หรือประสานหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนบุคลากร พร้อมจัดตั้งทีมเทคนิคดูแลระบบเครือข่าย ซอฟต์แวร์ และการใช้งานภายในโรงเรียน และส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันและยั่งยืน

5. ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure) ผลการศึกษาที่พบว่า คือ สถานศึกษามีการประมวลผลของข้อมูลเพื่อช่วยลดเวลาการทำงานของผู้บริหารและครู ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและใช้ซอฟต์แวร์ช่วยประมวลผลข้อมูลและจัดทำรายงานอัตโนมัติ เพื่อลดภาระงานซ้ำซ้อนของครูและผู้บริหาร ส่งเสริมการอบรมบุคลากรให้ใช้ระบบอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดให้มีผู้ดูแลระบบต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารและการสอนมีความรวดเร็วและมีประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. คุรศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการ บริหารใน
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุบลราชธานี เขต 2 ที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี สุวรรณรัตน์. (2560). การพัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ
ส่งเสริมการบริหารจัดการในโรงเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐชริดา บัณฑุกาญจน์. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศของ
โรงเรียนราชดำริกรุงเทพมหานครสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2
ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). บริษัทสุวีริ ยาสาส์น จำกัด.
- วินัย เพ็งวัน ปรีชา คัมภีรปกรณ์ และรัชฎาพร งอยภูธร. (2564). สภาพและปัญหาการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนขยายโอกาส ในจังหวัดนครพนม.
วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 9(35), 300-310.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 (2567). ข้อมูลสารสนเทศ
ประจำปีการศึกษา 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี
เขต 2. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <http://www.ubon2-ed.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). การบริหารระบบสารสนเทศ ภายใน
สถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกัน คุณภาพ
การศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <http://academic.obec.go.th/>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research
Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี*
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOL MANAGEMENT
BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLE OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE NONTHABURI PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

รัชันท์ อธิจันทรรัตน์¹ และ ชมแข พงษ์เจริญ²

Rachanan Atijantarac¹ and Chomkae Phongcharoen²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

¹⁻²Rajapruk University, Thailand

Corresponding Author's Email: minibas2010@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 297 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง .67 – 1.00 และมีค่าความเที่ยงอยู่ที่ .95 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า การทดสอบความแตกต่างรายคู่แบบ LSD และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่ง มีความคิดเห็นไม่มีความแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนจำแนกตามขนาดสถานศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) แนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ แผนปฏิบัติงานให้อยู่ในกรอบของจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมทั้งมอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับบุคลากรในสถานศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอ

* Received 10 August 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 1 September 2025

แนวทางแก้ไขปัญหาของสถานศึกษา ทั้งยังมีการกำหนดแผนงานการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The research objectives were 1) to study the school management based on good governance principle of school administrators, 2) to compare the school management based on good governance principle of school administrators classified by educational level, work experience, position, and school size, and 3) to study guidelines for developing school management based on good governance principle of school administrators. The sample consisted of 5 experts and 297 teachers and educational personnel selected through stratified random sampling by school size. The research instrument used were interviews and questionnaires with a content validity, IOC values, between .67 to 1.00 and a reliability value of .95. The data analysis employed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA with LSD and content analysis.

The research results found that 1) the school management based on good governance principle of school administrators was at a high level, ranking from the highest to the lowest mean: transparency, rule of law, accountability, value for money, participation and morality, 2) the comparison of school administration using the principles of good governance by school administrators classified by educational qualification, experience, and position were not different in overall and aspect, while the differential school size had a statistically significant difference at the .01 level, and 3) the guidelines for development of school administrators should establish rules, regulations, and operational plans within the framework of professional ethics. They should also assign tasks and responsibilities to personnel without discrimination, considering their abilities and duties, provide opportunities for stakeholders to propose solutions to the school's problems. Additionally, it is important to establish resource utilization plans for the school that are sufficient, taking into account the best interests of the educational institution.

Keywords: school management, good governance, school administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (UNESCO, 2015) สำหรับประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตราที่ 65 เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว อีกทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง ในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (3) ด้านการศึกษาให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิต วิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับ ความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหาร สถานศึกษาบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการบ้านเมืองมีใช้ของใหม่สำหรับสังคมทุกสังคม อันที่จริง หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการ หรือกติกาในการบริหารประเทศและสังคมที่จำเป็นต้องมีอยู่คู่สังคมในทุกยุคทุกสมัยเพียงแต่มีการเรียกที่ต่างกันในแต่ละยุคสมัย หลักธรรมาภิบาลเป็นวิธีการ กติกาหรือ หลักเกณฑ์ที่สังคมใดสังคมหนึ่งกำหนดขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการบ้านเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น สงบสุข ซึ่งหลักการประเภนี้จะปรากฏในทุกสังคมทุกยุคทุกสมัย (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์ภักดิ์ นามปพน อังกูร (2563) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่ประชาชนจึง มีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา ระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพที่ยั่งยืนจึงควรต้องนำ หลักธรรมาภิบาลมาบริหารงานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชันแก้ว พรหมคำ (2564) พบว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา โดยผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการให้เพิ่มมากขึ้น

จากรายงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2566 พบว่า มีรายงานการร้องเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีเรื่องร้องเรียนรวม 15 เรื่อง ซึ่งหัวข้อร้องเรียนที่มีมากที่สุด คือ 1) การประเมิน

คุณภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ และลูกจ้าง 2) การไม่ปฏิบัติตามระเบียบราชการ และ 3) การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีนโยบายในการปฏิบัติงานที่ให้กับโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ใช้ในการปฏิบัติงานของโรงเรียน คือ ความรู้คู่คุณธรรม มุ่งสร้างจริยธรรมระดับปัจเจก แต่บุคลากรบางส่วนยังไม่ได้นำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การปฏิบัติงานเกิดปัญหา และข้อขัดแย้งอาจส่งผลไปถึงคุณภาพของการศึกษาลดลงด้วย อีกทั้งในการปฏิบัติงานบางขั้นตอนมีการทำงานที่ซ้ำซ้อน ส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเกิดความล่าช้า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถประสานความร่วมมือที่ดีให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในโรงเรียน (กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, 2566)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 34 แห่ง รวมทั้งสิ้น 1,272 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan (1970, p. 607-610) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

2.1.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้พิจารณาจากกรอบแนวคิดและตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามลักษณะโครงสร้างแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักความโปร่งใส 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562)

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้สร้างเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม

2.2.3 นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบค่าความตรง (Content Validity) ค่าความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง .67-1.00

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2.5 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์ให้ออกหนังสือ ไปยังโรงเรียนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือด้วยตนเองไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 ฉบับ โดยผ่าน Google Forms / Email และด้วยตัวของผู้วิจัยเอง โดยได้รับกลับคืนร้อยละ 100

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

3.4 ผู้วิจัยทำหนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และเข้าสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

4.3 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถแสดงผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีในภาพรวม

ลำดับที่	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย
1	ด้านหลักนิติธรรม	4.43	.63	มาก
2	ด้านหลักคุณธรรม	4.21	.61	มาก
3	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.35	.71	มาก
4	ด้านหลักความโปร่งใส	4.45	.72	มาก
5	ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.43	.72	มาก
6	ด้านหลักความคุ้มค่า	4.40	.73	มาก
	เฉลี่ยรวม	4.38	.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$, $SD = .55$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ระดับมาก คือ ด้านความโปร่งใส ($\bar{x} = 4.45$, $SD = .72$) รองลงมาอยู่ระดับมาก คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักคุณธรรม ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักธรรมาภิบาล	วุฒิการศึกษา				t	P- value
	ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านหลักนิติธรรม	4.44	.64	4.43	.59	.15	.88
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.22	.62	4.21	.57	.13	.90
3. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.35	.70	4.35	.74	-.24	.98
4. ด้านหลักความโปร่งใส	4.46	.72	4.44	.72	.18	.86
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.44	.71	4.38	.76	.54	.56
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	4.40	.73	4.42	.70	-.27	.76
รวม	4.39	.56	4.37	.55	.14	.89

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
1. ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.08	2	.04	.10	.90
	ภายในกลุ่ม	118.08	294	.40		
	รวม	118.16	296			
2. ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.06	2	.03	.08	.93
	ภายในกลุ่ม	109.17	294	.37		

	รวม	109.23	296			
3. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	.04	2	.02	.04	.96
	ภายในกลุ่ม	149.39	294	.51		
	รวม	149.43	296			
4. ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	.27	2	.14	.26	.77
	ภายในกลุ่ม	153.28	294	.52		
	รวม	153.55	296			
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	.60	2	.30	.58	.56
	ภายในกลุ่ม	153.18	294	.52		
	รวม	153.78	296			
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	.35	2	.18	.33	.72
	ภายในกลุ่ม	156.00	294	.53		
	รวม	156.35	296			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.02	2	.01	.04	.97
	ภายในกลุ่ม	92.12	294	.31		
	รวม	92.14	296			

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาล	ตำแหน่ง				t	P- value
	ครู		บุคลากร ทางการศึกษา			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านหลักนิติธรรม	4.43	.64	4.45	.61	-.27	.78
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.19	.58	4.29	.67	-1.34	.19
3. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.35	.74	4.36	.64	-.12	.90
4. ด้านหลักความโปร่งใส	4.45	.71	4.48	.74	-.32	.75
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.42	.73	4.45	.70	-.28	.78
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	4.39	.74	4.44	.70	-.59	.55
รวม	4.37	.57	4.41	.53	-.58	.56

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามตำแหน่งงานพบว่า ในภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักธรรมาภิบาล	ขนาดสถานศึกษา				t	P- value
	ขนาดใหญ่/ ขนาดใหญ่ พิเศษ		ขนาดเล็ก/ ขนาดกลาง			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านหลักนิติธรรม	4.37	.71	4.49	.57	-1.54	.13
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.03	.70	4.35	.50	-4.60**	.00
3. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.26	.75	4.41	.68	-1.57	.12
4. ด้านหลักความโปร่งใส	4.39	.79	4.51	.67	-1.44	.15
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.38	.75	4.46	.70	-.97	.33
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	4.34	.80	4.45	.67	-1.30	.19
รวม	4.30	.62	4.44	.50	-2.17*	.03

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

2. ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 หลักนิติธรรม สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาสามารถดำเนินการตามระเบียบอย่างตรงไปตรงมาและเสมอภาค

2.2 หลักคุณธรรม สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทนขยันหมั่นเพียร ยึดถือ และเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม

3.3 หลักการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และนักเรียน ผ่านกลไกประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ ตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาร่วมกัน

2.4 หลักความโปร่งใส สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการทำงานในสถานศึกษาให้มีความโปร่งใส สามารถให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้ และต้องมีกระบวนการตรวจสอบที่เป็นระบบ

2.5 หลักความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระจายความรับผิดชอบให้กับบุคลากร มีการมอบงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัดและประสบการณ์บุคลากรทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงาน

2.6 หลักความคุ้มค่า สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย แผนงาน ขั้นตอนในการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า วิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายมีการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรืองานตามเป้าหมาย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันสถานศึกษาได้รับการตรวจสอบจากทั้งหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ จึงทำให้การบริหารสถานศึกษาจะต้องเน้นการดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าตรวจสอบอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ดรอินทร์ (2565) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ จีรวรรณ มีภูมิ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า ครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ใน

การทำงานและขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ ตั้งใจปฏิบัติงานจนบรรลุตามเป้าหมาย และผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งทิวา กมล (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ 8 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ 8 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 แตกต่างกันในด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความคุ้มค่า โดยขนาดสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความคุ้มค่าสูงกว่าขนาดสถานศึกษาที่มีขนาดกลาง

3. ผลการสัมภาษณ์แนวทางการแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยประเด็นคำถามครอบคลุมตัวแปรทั้ง 6 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาสามารถดำเนินการตามระเบียบอย่างตรงไปตรงมาและเสมอภาค สอดคล้องกับ ภารดี เหมะ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สถานศึกษาควรให้ความรู้เรื่องกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ดูแลเกี่ยวกับเรื่องกฎ ระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษา ลงโทษทางวินัยแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติและมีมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาควรจัดประชุมเรื่องการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา

3.2 ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนขยันหมั่นเพียร ยึดถือ และเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับ สุภาพร สิทธิจันทร์ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า ผู้บริหารควรคำนึงถึงความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ สร้างความ

ตระหนักด้านคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดแก่บุคลากร และส่งเสริมให้ครู และบุคลากรมีวินัย ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

3.3 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของครู บุคลากร และนักเรียน ผ่านกลไกประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาร่วมกัน สอดคล้องกับ พรจันทรแจ้งบุตร (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนท่ามะกาพบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษา มีกระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงานและร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานใน การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

3.4 ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการทำงานในสถานศึกษาให้มีความโปร่งใส สามารถให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้ และต้องมีกระบวนการตรวจสอบที่เป็นระบบ สอดคล้องกับ ชันแก้ว พรหมคำ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างในกฎระเบียบ ควรกำกับติดตามครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานและใช้จ่ายงบประมาณด้วยความสุจริต ตลอดจนทั้งชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษาในโครงการ และกิจกรรมของสถานศึกษาที่จัดขึ้นตลอดปีสถานศึกษาควรจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานเพื่อให้ เป็นไปตามแผนการปฏิบัติงาน และผู้บริหารกระจายงานในความรับผิดชอบให้กับบุคลากร

3.6 หลักความคุ้มค่า สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย แผนงาน ขั้นตอนในการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า วิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายมีการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรืองานตามเป้าหมาย

3.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระจายความรับผิดชอบให้กับบุคลากร มีการมอบงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัดและประสบการณ์บุคลากรทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงาน สอดคล้องกับ รัชฎา จันแกมแก้ว (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ด้านความรับผิดชอบทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การมีความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ 2) การยึดหลักความเป็นธรรม ความเสมอภาคในการปฏิบัติงานและกล้า ยืนหยัดในความถูกต้อง 3) การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและผู้ร่วมงานด้วยความเป็นธรรมและมีใจเป็นกลาง 4) การส่งเสริมและยกย่องบุคลากรที่ประพฤติ

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของสังคม 5) การมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ต่อ ผู้ที่ได้รับบัญชาในการปฏิบัติงานด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

3.6 ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย แผนงาน ขั้นตอนในการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า วิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายมีการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรืองานตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ ศุภณัฐ กุมภาว์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สำหรับ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า การบริหารงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาล มีแนวทางการบริหารสถานศึกษามีการบริหารงานที่ชัดเจนโดยให้บุคลากร ร่วมกันกำหนดแผนงานงบประมาณสอดคล้องตามแผนปฏิบัติงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรบริหารงานโดยยึดหลักความเสมอภาคเท่าเทียม ใช้เหตุผลตัดสินใจตามมาตรฐานและกฎเกณฑ์ที่ใช้กับทุกคน พร้อมทั้งปลูกฝังให้บุคลากรยึดมั่นในความถูกต้องเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

1.2 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษาผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างระบบที่โปร่งใสเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบการบริหารงานและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้

1.3 ควรจัดทำแนวทางกำกับดูแลให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบ และกำหนดแผนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างคุ้มค่าโดยวิเคราะห์ความต้องการจากทุกภาคส่วนเพื่อจัดลำดับความสำคัญ.

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2.2 ศึกษารูปแบบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. (2566). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2567. นนทบุรี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี.

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. (2567). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2567. นนทบุรี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี.

- ชั้นแก้ว พรหมคำ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิรวรรณ มีภูมิ. (2564). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์. หาดใหญ่: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- จุฑามาศ ดรอินทร์. (2565). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
- พรจันทร์ แจ่มบุตร. (2566). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนบ้านท่ามะกา. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ภัชลฎา จันแกมแก้ว. (2566). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. คณะครุศาสตร์ นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- ภารดี เหมาะ. (2565). แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รุ่งทิวา กมล. (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ 8 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. (2562). ระเบียบวิธีการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ศุภณัฐ กุมภาว์. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาพร สิทธิจันทร์. (2561). สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3. สาขาการบริหารการศึกษา มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อรพินท์ สพโชคชัย. (2564). ถอดรหัสธรรมาภิบาลท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.



- Krejcie, R.V. & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action*. Paris: UNESCO.

รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*
THE LEARNING ORGANIZATION MANAGEMENT MODEL BASED ON
BUDDHIST PRINCIPLES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

พระเจษฎ์มกฤษฎ์ ปณฺญาโร (อุดมวิชาญาน)¹, ทองดี ศรีตรการ²

และ พระครูภาวนาวิมลบัณฑิต (สมบัติ ฉลองนิตติกล)³

Phra Jetsakrit Pannatharo (Udomwichayan)¹, Thongdee Sritragarn²

and Phramaha Pavanavutibundit (Sombat Chalognitithikon)³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยและพัฒนา เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม 106 คน สัมภาษณ์เชิงลึก 7 คน สนทนากลุ่ม 9 คน ประชุมเชิงปฏิบัติการ 20 คน และ ประเมินรูปแบบ 19 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีสภาพปัจจุบันสูงสุด ได้แก่ การทำงานอย่างเป็นระบบ ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านความต้องการจำเป็นเร่งด่วนสูงสุด คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ประกอบด้วย การใช้ความรู้, การกำหนดแบบแผนความคิด, การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน, การทำงานเป็นทีม และการทำงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรร่วมกับหลักอิทธิบาท 4 มีองค์ประกอบ คือ หลักการ, วัตถุประสงค์, เนื้อหา, การนำไปใช้, แนวทางการวัดผล และเงื่อนไขความสำเร็จ 3) ความพึงพอใจของรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลัก

* Received 20 August 2025; Revised 30 August 2025; Accepted 3 September 2025

พุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และ ด้านความเหมาะสม ดังนั้น ควรส่งเสริมการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาทักษะความรู้และการทำงานเป็นทีมของบุคลากร เพื่อปรับปรุงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: องค์กรแห่งการเรียนรู้, ผู้บริหารสถานศึกษา, หลักอิทธิบาท 4, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

Abstract

This research article aimed to study the model of learning organization management based on Buddhist principles among school administrators under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3. The study employed research and development methodology, collecting data through questionnaires from 106 respondents, in-depth interviews with 7 participants, focus group discussions with 9 participants, workshops with 20 participants, and model evaluation with 19 participants. Data were analyzed using mean, standard deviation, content analysis, and document analysis. The research findings revealed that: (1) Regarding the current and desirable states of learning organization management, the highest current state was systematic work, while the most desirable state was shared vision. The most urgent need was also the development of a shared vision. (2) The development of a learning organization management model based on Buddhist principles consisted of the application of wisdom, mindset formation, shared vision, teamwork, and systematic work, integrated with the Four Bases of Accomplishment (Iddhipāda). The model comprised six components: principles, objectives, content, implementation, evaluation guidelines, and success conditions. (3) The satisfaction with the model of learning organization management based on Buddhist principles was found to be at a high level overall, with all components rated highly. (4) The evaluation of the model showed that the overall mean score was high in terms of usefulness, feasibility, and appropriateness. Therefore, it is recommended to promote the development of a shared vision among school administrators, as well as to enhance staff wisdom and teamwork skills, in order to achieve sustainable improvement.

Keywords: Learning Organization, School Administrator, Iddhipada IV, Chonburi Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และส่งเสริมการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว แนวคิด “องค์กรแห่งการเรียนรู้” แนวคิดนี้มุ่งเน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนความรู้ และการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาในระดับสากลที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาองค์กร การบริหารการศึกษาในประเทศไทยอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและนโยบายการศึกษาของชาติที่เน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการและภาวะผู้นำทางการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม (อินทิรา อัมโภช, 2565) องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์กรที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม โดยสร้างบรรยากาศและโครงสร้างที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัว พัฒนาทักษะ และสร้างผลงานใหม่ ๆ ได้ อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ส่งผลให้เกิดการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Senge, 2005) จากการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดของ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2558), การดี อนันต์นาวิ (2553), เนตรพัฒนา ยาวีราช (2556), Senge (2005), Marquard (1996) และ Pedler Burguynne & Boydell (1997) จึงสรุปได้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การใช้รอบรู้ การนำความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์มาใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม 2) การกำหนดแบบแผนความคิด การวางกรอบแนวคิดหรือทิศทางการทำงานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางร่วมกัน 3) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างภาพอนาคตที่ต้องการร่วมกันและยอมรับร่วมกันของสมาชิกในองค์กร 4) การทำงานเป็นทีม การประสานความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิก เพื่อบรรลุเป้าหมาย และ 5) การทำงานอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานตามขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจน มีการวางแผนและติดตามผล

แม้แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้จะได้รับการยอมรับในภาคการศึกษา แต่จากงานวิจัยหลายชิ้น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากยังเผชิญความท้าทายในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ปัญหาสำคัญ ได้แก่ การขาดวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีมที่ไม่เพียงพอ และกระบวนการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบ (อรัญ ร่วมสุข, 2563) งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการอย่างเป็นระบบและการมีรูปแบบภาวะผู้นำที่มีหลักการ และงานวิจัยบางส่วนศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4

เข้ากับการบริหารการศึกษา ช่องว่างนี้จึงสะท้อนความจำเป็นในการศึกษาที่ผสมผสานแนวคิดการบริหารสมัยใหม่กับกรอบคุณธรรมดั้งเดิมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเป็นผู้นำทางการศึกษา (คณิตพงศ์ พิมพ์มีลาย, 2566) สำหรับหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เกิดผลได้แก่ หลักอิทธิบาทธรรม ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง ความสำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความสำเร็จได้ ความสำเร็จ ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง มี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ 2) วิริยะ ความเพียร 3) จิตตะ ความใส่ใจ และ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษาทำงานท่ามกลางสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ต้องสร้างสมดุลระหว่างความต้องการทางการศึกษาสมัยใหม่กับค่านิยมและประเพณีท้องถิ่น แม้ผู้บริหารบางส่วนจะแสดงให้เห็นถึงทักษะการบริหารองค์กรที่เข้มแข็ง แต่ยังคงมีความแตกต่างกันในการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการมีรูปแบบการบริหารที่สามารถเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งสะท้อนหลักพุทธธรรมและแนวคิดเชิงปรัชญา เพื่อให้มีความยืดหยุ่นและมีความหมายต่อบริบทการศึกษาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เพื่อสร้างสะพานเชื่อมระหว่างกรอบแนวคิดทางทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง ทั้งนี้รูปแบบการบริหารที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพการเป็นผู้นำทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้องค์กร และสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา ผู้กำหนดนโยบาย และนักวิจัยที่แสวงหาวิธีการบริหารการศึกษาที่มีรากฐานจากวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 106 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม จำนวน 35 ข้อ แบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert's Scale Type) มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน เท่ากับ 1.00 มีค่าความเชื่อมั่น (Try Out) จากการทดลองแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด เท่ากับ 0.967 เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วย ค่า Mean, ค่า standard deviation และค่า Priority Needs Index รายงานผลในรูปแบบตาราง และการพรรณนา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 7 คน และสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติตามความเชี่ยวชาญและการดำรงตำแหน่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ และแบบการสนทนากลุ่ม มีลักษณะปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก 30 – 50 นาที/คน และการประชุมสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รายงานผลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ตามประเด็น

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 35 ข้อ แบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert's Scale Type) เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วย ค่า Mean และ ค่า standard deviation รายงานผลในรูปแบบตาราง และการพรรณนา

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 19 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 40 ข้อ แบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ต (Likert' Scale Type) เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วย ค่า Mean และ ค่า standard deviation รายงานผลในรูปแบบตาราง และการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	PNI	ลำดับ
การใช้ความรู้รอบรู้	สภาพปัจจุบัน	3.96	0.09	มาก	0.23	2
	สภาพที่พึงประสงค์	4.76	1.01	มากที่สุด		
การกำหนดแบบแผนความคิด	สภาพปัจจุบัน	3.97	0.95	มาก	0.20	4
	สภาพที่พึงประสงค์	4.76	0.93	มากที่สุด		
การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน	สภาพปัจจุบัน	3.98	0.96	มาก	0.25	1
	สภาพที่พึงประสงค์	4.79	0.94	มากที่สุด		
การทำงานเป็นทีม	สภาพปัจจุบัน	3.99	0.94	มาก	0.21	3
	สภาพที่พึงประสงค์	4.48	0.91	มากที่สุด		
การทำงานอย่างเป็นระบบ	สภาพปัจจุบัน	4.01	0.94	มาก	0.19	5
	สภาพที่พึงประสงค์	4.75	0.93	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีสภาพปัจจุบัน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การทำงานอย่างเป็นระบบ ($\bar{x}=4.01$, S.D.=0.94) และด้านที่สภาพที่เป็นจริง โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การใช้ความรู้รอบรู้ สำหรับค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์ โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ส่วนความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า การจัดเรียงลำดับค่าความต้องการจำเป็นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) อยู่ระหว่าง 0.19 – 0.25 ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน

($PNI_{modified} = 0.25$) ลำดับที่ 2 คือ การใช้ความรู้ ลำดับที่ 3 คือ การทำงานเป็นทีม และน้อยที่สุด คือ การทำงานอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

1. หลักการและเหตุผล : การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้สถานศึกษาต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 จะช่วยเสริมวิสัยทัศน์ร่วม ความรอบรู้ และการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรในพื้นที่ จึงควรศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิภาพของรูปแบบดังกล่าวเพื่อยกระดับการบริหารอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ : เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การใช้ความรู้ในการจัดการและพัฒนาองค์กร 2) การกำหนดแบบแผนความคิดอย่างสร้างสรรค์ 3) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอย่างมีพลังร่วม และ 5) การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. เนื้อหา : องค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างต่อเนื่อง พร้อมเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดอย่างเสรี เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างยั่งยืน ในสถานศึกษา การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นแนวทางสำคัญที่ส่งเสริมการใช้ความรู้ กำหนดแบบแผนความคิด สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน เสริมสร้างทีมงาน และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มพลังภายในองค์กรและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม 2) การบูรณาการด้วยหลักอิทธิบาท 4

4. การนำไปใช้ : 1) การใช้ความรู้ อบรมทักษะดิจิทัลสำหรับผู้บริหาร มีการวางแผนอบรม เชิญผู้เชี่ยวชาญ และติดตามผล 2) การกำหนดแบบแผนความคิด อบรมและเวิร์กช็อปวางแผนงานตามหลักพุทธธรรม พร้อมประเมินและสนับสนุนเทคโนโลยี 3) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน กิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ ระดมความคิดเห็นและเผยแพร่วิสัยทัศน์ 4) การทำงานเป็นทีม ฝึกทักษะสื่อสารและแก้ไขปัญหาในทีม ผ่านเวิร์กช็อปและประเมินผลการเปลี่ยนแปลง และ 5) การทำงานอย่างเป็นระบบ อบรมทักษะวางแผนงาน มีมาตรฐานชัดเจน ส่งเสริมวัฒนธรรมทีม และสะท้อนผลปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5. แนวทางการประเมิน : 1) ประเมินความเข้าใจตนเอง การใช้เทคโนโลยี และแผนยุทธศาสตร์ 2) ประเมินการใช้หลักอิทธิบาท ความพยายาม และการปรับปรุงงาน 3) ประเมินแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และการติดตามวิสัยทัศน์ 4) ประเมินความเข้าใจเป้าหมาย วัฒนธรรมทีม และการสื่อสาร 5) ประเมินทักษะวางแผน การใช้มาตรฐาน การทำงานเป็นทีม และการปรับปรุงงาน

6. เงื่อนไขความสำเร็จ : 1) ผู้นำมีแรงจูงใจและเป็นแบบอย่าง องค์กรพร้อมเทคโนโลยี วางกลยุทธ์สอดคล้องบริบท 2) กำหนดเป้าหมายชัดเจน ทำงานเป็นระบบ ส่งเสริมนวัตกรรมและปรับปรุงงาน 3) มีส่วนร่วมสร้างวิสัยทัศน์ ผู้นำส่งเสริมความศรัทธา สื่อสารโปร่งใส 4) เป้าหมายร่วมชัดเจน วัฒนธรรมเรียนรู้ เปิดสื่อสารและแก้ไขความขัดแย้ง และ 5) แรงจูงใจชัดเจน ดำเนินงานต่อเนื่อง สมานธิและประเมินผลพัฒนา

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ผลการทดลองใช้	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
โครงสร้างของรูปแบบ	3.87	0.47	มาก
องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้ความรู้	3.97	0.38	มาก
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการกำหนดแบบแผนความคิด	3.91	0.28	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.00	0.81	มาก
องค์ประกอบที่ 4 ด้านการทำงานเป็นทีม	4.02	0.74	มาก
องค์ประกอบที่ 5 ด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ	3.71	0.36	มาก
โดยภาพรวม	3.91	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$), เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โครงสร้างของรูปแบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.87$), องค์ประกอบที่ 1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$), องค์ประกอบที่ 2 ด้านการกำหนดแบบแผนความคิด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$), องค์ประกอบที่ 3 ด้านการใช้ความรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.97$), องค์ประกอบที่ 4 ด้านการทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.02$) องค์ประกอบที่ 5 ด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$) ตามลำดับ

4. การประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ตารางที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์	
	$\bar{x}$	ระดับ	$\bar{x}$	ระดับ	$\bar{x}$	ระดับ
โครงสร้างของรูปแบบ	4.10	มาก	3.95	มาก	3.70	มาก
องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้ความรอบรู้	3.95	มาก	4.00	มาก	3.85	มาก
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการกำหนดแบบแผนความคิด	4.20	มาก	3.90	มาก	3.90	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.00	มาก	4.05	มาก	3.95	มาก
องค์ประกอบที่ 4 ด้านการทำงานเป็นทีม	4.05	มาก	3.90	มาก	3.60	มาก
องค์ประกอบที่ 5 ด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ	3.80	มาก	4.02	มาก	3.52	มาก
ภาพรวม	4.02	มาก	3.97	มาก	3.92	มาก

จากตารางที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}=4.02$), ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x}=3.97$) และ ด้านความเหมาะสม ($\bar{x}=3.92$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีสภาพปัจจุบัน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การทำงานอย่างเป็นระบบ ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยลำดับที่ 1 คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ร่วมที่ทุกคนมีส่วนร่วมและยึดถือเป็นแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทรา อัมโภช (2565) ก็พบว่า ความต้องการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยมีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การเรียนรู้ของทีม 2) วิสัยทัศน์ร่วม 3) แบบแผนทางความคิด โดย ทั้งสองงานวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีวิสัยทัศน์ร่วม และ การทำงานเป็นทีม ในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยงานวิจัยที่ 1 พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม เป็นความต้องการจำเป็นลำดับแรกของผู้บริหาร ขณะที่งานวิจัยที่ 2 ก็ยืนยันว่า วิสัยทัศน์ร่วม และ การเรียนรู้ของทีม เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดอันดับ 1 และ 2 ของโรงเรียนในพื้นที่ศึกษานั้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า 1) หลักการและเหตุผล สถานศึกษาต้องปรับตัวเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมวิสัยทัศน์ร่วม ความรอบรู้ และการทำงานเป็นทีมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) วัตถุประสงค์ พัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เน้น 5 องค์ประกอบหลัก 3) เนื้อหา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและแลกเปลี่ยนความคิดผ่านหลักอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างพลังและความยั่งยืน 4) การนำไปใช้ ดำเนินกิจกรรมอบรมทักษะดิจิทัลวางแผนงานตามหลักพุทธธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ฝึกทักษะทีม และประเมินผลต่อเนื่อง 5) แนวทางการประเมิน ประเมินความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ และการทำงานเป็นระบบของบุคลากร 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ผู้มีแรงจูงใจ องค์กรพร้อมเทคโนโลยี เป้าหมายชัดเจน และมีการสื่อสารที่เปิดกว้าง แสดงให้เห็นว่า แนวทางเชิงพุทธสามารถสานเข้ากับการบริหารจัดการยุคใหม่ได้อย่างกลมกลืน และส่งผลให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิตพงศ์ พิมพ์มีลาย (2566) ได้เสนอว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้สร้างรูปแบบ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเอกชนนอก ระบบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบของรูปแบบเชิงข้อความ คือ หลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์เนื้อหา การบูรณาการ ด้วยหลักอิทธิบาท 4 และผลลัพธ์ที่คาดหวัง ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ ทั้งสองแนวทางต่างยึดหลักพุทธธรรมเป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะการนำองค์ประกอบของ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของการทดลองใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า แม้ในการศึกษาก่อนหน้านี้ด้านนี้จะมีความพึงพอใจต่ำสุด แต่เมื่อนำรูปแบบที่บูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ กลับสามารถเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทัตตา ภักดีเรือง (2566) ที่ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบการทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูในโรงเรียนบ้านคลองวาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 9 ด้าน ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ ทั้งสองงานวิจัยต่างชี้ให้เห็นว่า การทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 มีความสำคัญและสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อได้รับการส่งเสริมผ่านแนวทางที่เหมาะสม

4. การประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดย

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นในภาพรวมว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและเป็นไปได้จริงในการนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดรัตน ฐิตคุโณ (ดิษสังวร) (2567) ที่ผลการวิจัยพบว่า การประเมินกระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรม สำหรับพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ งานวิจัยล้วนสะท้อนให้เห็นถึง “ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์” ของรูปแบบหรือกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาเมื่อผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้าไปในแนวทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารทางโลก หรือทางธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 มีการทำงานเป็นระบบดี แต่ต้องการพัฒนาการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันมากที่สุด รูปแบบการบริหารตามหลักพุทธธรรมได้รับความพึงพอใจสูงและเหมาะสม จึงควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และจัดระบบติดตามประเมินเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนและขยายผล จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ คือ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดเวทีประชุมหรือเวิร์กช็อปอย่างต่อเนื่อง เพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากรทางการศึกษา และตัวแทนชุมชน ในการกำหนดหรือทบทวนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยเน้นหลักพุทธธรรมเป็นฐานของการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรร่วมกัน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ศึกษา “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน” เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ปลายทางของการบริหารที่ยึดหลักพุทธธรรมว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือไม่ และในระดับใด ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนานโยบายทางการศึกษาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- คณิตพงศ์ พิมพ์มีลาย. (2566). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเอกชนนอกระบบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). การจัดการสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- พระครูปลัดรัตน ฐิตคุโณ (ดิษสังวร). (2567). กระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรม สำหรับพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์

- ภาค 12. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2558). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: อิงค์
ปิยอนด์ บุ๊คส์.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2553). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
ชลบุรี: มนตรี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทัตตา รักดีเรือง. (2566). การทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนบ้านคลอง
วาช. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรัญ ร่วมสุข. (2563). การส่งเสริมองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- อินทรา อามโกช. (2565). การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับแนวปฏิบัติวิถิใหม่ของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน ดุษฎี
นิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- Marquardt, M. (1996). Building the Learning Organization. New York: McGraw-Hill.
- Pedler. M., Burgoynew, J., and Boydell. T. (1997). The Learning Company : A
Strategy for Sustainable Development. 2nd ed, London: Me Grow – Hill.
- Senge, P. M, (2005). The Fifth Discipline Field Book : Strategies and Tools for
Building a Learning Organization. Boston: Allyn & Bacon.

แนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม
เพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก*
GUIDELINES FOR DESIGNING CULTURALLY-BASED AGROTOURISM
ACTIVITIES FOR CREATIVE LEARNING IN AGRICULTURAL GARDENS
IN NAKHON NAYOK PROVINCE

สุวดี บุญมาจรินนท์¹, กรกมล มุสิกชาติ², สิริพันธ์ชา รังสรรค์ธาดา³ และ พัทธ์ชัย ทศธร⁴
Suwadee Bunmajarinon¹, Kornkamon Musikachat², Sirinnicha Rungsanthada³, and Pitakchai Thosadorn⁴
¹⁻⁴ คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
¹⁻⁴School of Tourism and Services, University of the Thai Chamber of Commerce
Corresponding Author's Email: suwadee_bun@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant) ได้แก่ บุคลากรของสวนเกษตรที่เปิดพื้นที่การเรียนรู้หรือประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยว รวมจำนวน 30 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากเครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาในสถานที่จริง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อสกัดใจความสำคัญที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวได้

ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ การออกแบบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน การออกแบบกิจกรรมที่สนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้ และการออกแบบกิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นแนวทางอันนำมาสู่การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ สร้างประสบการณ์เชิงความหมาย และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ตลอดจนช่วยยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่กับการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ก่อเกิดความยั่งยืน

* Received 15 June 2025; Revised 30 August 2025; Accepted 4 September 2025

คำสำคัญ: การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

Abstracts

This study aims to explore guidelines for designing culturally-based agrotourism activities for creative learning in agricultural gardens in Nakhon Nayok Province. A qualitative research approach was employed, involving 30 key-informants selected through purposive sampling. The informants included agricultural garden personnel who provide learning spaces or operate tourism-related services, Thai tourists, and experts in culture or tourism. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured interview guide, conducted through on-site fieldwork to ensure contextual relevance. Thematic analysis was used to identify key themes that inform effective activity design.

The findings indicate that successful activity design should encourage hands-on participation, incorporate clearly defined learning objectives, offer enjoyable and engaging experiences, and be tailored to the specific needs of target groups. These guidelines contribute to the development of culturally-based agrotourism activities that foster creative learning, deliver meaningful experiences, effectively meet tourists' expectations, and ultimately advance agrotourism practices while promoting cultural preservation and long-term sustainability.

Keywords: Tourism Activity Design, Agrotourism, Cultural Tourism, Creative Learning

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับความยั่งยืนและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมที่มีความสร้างสรรค์ได้กลายเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์ตามที่มีเป้าหมายและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตท้องถิ่น แนวคิดนี้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของประเทศไทย ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2566) โดยเฉพาะในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถผสาน

องค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและยาวนานได้ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้วิถีชีวิตภาคเกษตรกรรมผ่านการมีส่วนร่วมปฏิบัติและสัมผัสประสบการณ์ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยกระจายรายได้ให้กับภาคเกษตร ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษามรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น (Iancu, Musat, & Teodorescu, 2020; Yasin & Bacsi, 2025)

แม้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในประเทศไทย แต่การดำเนินกิจกรรมในหลายพื้นที่ยังคงขาดการบูรณาการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ เนื่องจากวัฒนธรรมสามารถนำมาสร้างเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยมีแรงจูงใจหลักจากการเรียนรู้ ค้นหา สัมผัส และบริโภคองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของชุมชน (UNWTO, 2025) วัฒนธรรมยังมีศักยภาพในการสร้างห่วงโซ่คุณค่าทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ โดยช่วยกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยกระตุ้นรายได้และรักษามรดกวัฒนธรรมได้พร้อมกัน (Chongbut & Tangpoonsupisiri, 2021) ทั้งนี้ การวิจัยโดย Srithong, Khamung, & Srisakol (2019) ในจังหวัดนครนายก พบว่า การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบางพื้นที่ยังคงอยู่ในรูปแบบการสาธิตทั่วไปและขาดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การวิจัยโดย Sangnak, Poo-Udom, Tamnanwan, Kongduang, & Chanthothai (2025) ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ยังคงเป็นความท้าทายที่ต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม

จังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม เนื่องจากมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น น้ำตก สวนผลไม้ นาข้าว เชื้อน วัด ประเพณี พิธีกรรม งานหัตถกรรม อาหารพื้นบ้าน สมุนไพรท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดนครนายกมีชื่อเสียงในด้านการผลิตผลไม้คุณภาพสูง เช่น มะยงชิด มะปรางหวาน ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สวนเกษตรหลายแห่งเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมและชิมผลไม้สดจากต้น เช่น สวนครุฑอีด สวนบุญล้อม และยังคงเสนอเรื่องราววิถีเกษตรแบบท่องเที่ยวที่มีการค้าขาย ปลุกข้าว สีข้าว นอกจากนี้ ชุมชนต่าง ๆ ยังมีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ที่มุ่งสู่การเป็นพื้นที่ด้านการเกษตรอย่างครบวงจร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก, 2568; สโรธร ล้อมกำปัง, 2564) ในส่วนของวัฒนธรรม นครนายกเป็นจังหวัดที่มีวิถีชีวิตและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีสารทไทย มีอาหารโบราณที่เชิดชูถิ่น เช่น ขนมข้าวกระยาคู น้ำพริกปามะดัน และมรดกภูมิปัญญาที่นำหลงไหล เช่น การทำข้าวญ้าว การสานแห ผ้าทอไทยพวน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก, 2568) อย่างไรก็ตาม

ตาม สวนเกษตรในพื้นที่ยังคงขาดแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ การวิจัยโดย Klorneung, Kertsup, Intaprom, Siriworasakul, & Witshayaworanan (2023) ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่ยังคงต้องการการสนับสนุนด้านการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยเรื่อง “แนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการได้มาซึ่งแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์อันพัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืนสำหรับนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมของจังหวัดนครนายกและในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน และส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับประเทศให้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) โดย แดช เอ็มวี (2564) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรม เพื่อเกิดการเรียนรู้พร้อมสร้างรายได้แก่ชุมชนและเกษตรกร ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ส่วน National Agricultural Law Center (2020) ให้คำนิยามว่าเป็นรูปแบบกิจการเชิงพาณิชย์ที่เชื่อมโยงการผลิตหรือการแปรรูปทางการเกษตรเข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดผู้มาเยือนมายังฟาร์ม คอกสัตว์ หรือหน่วยธุรกิจเกษตรอื่น ๆ เพื่อความบันเทิงหรือการศึกษา พร้อมกับสร้างรายได้ให้แก่เจ้าของสถานประกอบการ ซึ่งในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว (2564) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก หรือมีผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือองค์ความรู้ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น ไร่ ฟาร์ม สวน ศูนย์การเรียนรู้ แปลงสาธิต เป็นต้น กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มช่องทางรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชนรอบข้าง ช่วยกระจายโอกาสทางการจ้างงาน

และลดความเหลื่อมล้ำในชุมชนชนบท รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่คุณค่าในท้องถิ่น (Zvavahera & Chigora, 2023)

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) โดย Poria, Reichel & Cohen (2023) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางเพื่อตั้งใจเข้าใจ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของปลายทาง ผ่านการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การเข้าร่วม กิจกรรม รวมถึงการตีความสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์เชิงความหมาย นอกจากนี้ Timothy & Boyd (2022) นิยามว่า เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์เชิงลึก ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนผ่านการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้จำกัดเพียงการเยี่ยมชม สถานที่ แต่รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2559) ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าเป็นพื้นที่หรือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในคุณค่า ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ผ่านการจัดการที่เป็นระบบ ทั้งด้านการสื่อสาร การบริการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเปิดช่องให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสรากเหง้าวิถีชีวิต ชุมชน และมรดกท้องถิ่น ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา พร้อมถ่ายทอดสายใยอันลึกซึ้งกับชุมชนบนพื้นฐานของการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

3. การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนหรือผู้เกี่ยวข้องได้สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ผ่านการสำรวจ ทดลอง และประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาอย่างมีความหมาย (PISA, 2021) โดย UNESCO Institute for Lifelong Learning (2020) ชี้ว่าเป็นการพัฒนาทักษะสร้างสรรค์ (Creative Skills) ที่ผู้เรียนใช้ในการสร้าง สื่อสาร และประเมินแนวคิดใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยในมิติของการท่องเที่ยว การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เกิดขึ้นเมื่อผู้มาเยือนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่น การประดิษฐ์งานหัตถกรรม ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบลงมือทำและสร้างความเข้าใจเชิงลึกต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น (Ali, Ryu, & Hussain, 2016)

กล่าวได้ว่า การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เป็นการเสริมทักษะและใช้แนวคิดใหม่ผ่านการลงมือ พร้อมฝึกการคิดริเริ่มและถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ โดยในบริบทการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้มาเยือนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ซึ่งนับว่าช่วยเพิ่มมิติประสบการณ์ตรงและเปิดมุมมองวัฒนธรรมอย่างถ่องแท้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant) 3 กลุ่ม จากการเลือกตัวอย่าง

งแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แกนสาระ (Thematic Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างถ้วนทั่ว และถูกต้องมากที่สุด โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาท ความรู้ ประสบการณ์ หรือความเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยที่มีความเฉพาะและต้องการองค์ความรู้หลายมิติ ทั้งทางเกษตรกรรม การท่องเที่ยว การเรียนรู้ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อสังเคราะห์การออกแบบกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความน่าเชื่อถือจากหลากหลายมุมมอง โดยมีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จึงได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรของสวนเกษตรที่เปิดพื้นที่การเรียนรู้หรือประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่มีการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักที่ตายตัวว่าต้องสัมภาษณ์กี่คน แต่ให้อิงหลักการจากการสัมภาษณ์แล้วได้ข้อมูลซ้ำเติมหรือข้อมูลอ้อมตัว จึงถือว่าข้อมูลเพียงพอและประจักษ์ชัดต่อการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดย Creswell & Poht (2018) เสนอว่า งานวิจัยเชิงคุณภาพควรมีผู้ให้ข้อมูลระหว่าง 20–30 คน เพื่อให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ ขณะที่ Saunders et al. (2018) ยืนยันว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก 12–25 คน เพียงพอสำหรับการเกิดการอิมิตัวของข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีชุดคำถามแบบปลายเปิดที่กำหนดหัวข้อไว้โดยคร่าวสำหรับใช้เป็นแนวทางและสร้างความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) หรือเจาะประเด็นเพิ่มเติมได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และความรู้สึกได้อย่างอิสระ โดยแบบสัมภาษณ์ได้มีการตรวจสอบความตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน พิจารณาความครอบคลุม ความชัดเจน ความเหมาะสมของประเด็นคำถาม และนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจนแบบสัมภาษณ์มีความตรงต่อวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมขึ้นโดยตรงจากการลงพื้นที่ศึกษาในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก ซึ่งสวนเกษตรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สวนที่มีวัตถุประสงค์ในการปลูกต้นไม้ พืช ผักสวนครัว รวมถึงนาข้าว เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรและการท่องเที่ยว ผ่านวิธีการ

สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ลึกซึ้งและตรงประเด็นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งแนวคิด วิธีการ รูปแบบ และเนื้อหาของกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยว การเกษตร วัฒนธรรม และการเรียนรู้ ตลอดจนแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ สนับสนุนแนวคิด อ้างอิงบริบทของพื้นที่ และใช้เป็นฐานในการออกแบบเครื่องมือวิจัย โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วิชาการ แผนพัฒนาท้องถิ่น งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องในหนังสือ วารสาร เว็บไซต์ สื่อมวลชนและแพลตฟอร์มออนไลน์

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งข้อมูลหลายมิติ คือ ต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและครอบคลุม ทั้งนี้การตรวจสอบข้อมูลได้ทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลขณะลงพื้นที่ศึกษา จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสกัดประเด็นสำคัญและตีความความหมายเชิงลึกที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสื่อออกมาได้อย่างเป็นระบบ (Nowell, Norris, White, & Moules, 2017) ซึ่งได้มีการทำความเข้าใจกับข้อมูล การสร้างรหัส การค้นหาแก่นสาระ จนนำมาซึ่งการสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่มองเห็นและกำหนดชื่อหรือหัวข้อหลักของแก่นสาระ โดยผู้วิจัยได้กำหนดรหัสของผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามที่ปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รหัสและจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	รหัส	จำนวน (คน)
บุคลากรของสวนเกษตรที่เปิดพื้นที่การเรียนรู้หรือประกอบการด้านการท่องเที่ยว	G1 – G10	10
นักท่องเที่ยวชาวไทย	T1 – T10	10
ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยว	P1 – P10	10
รวมทั้งหมด		30

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก มีข้อค้นพบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ

จากเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ พบว่า การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมในพื้นที่สวนเกษตรเป็นสิ่งที่ตบใจนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์อันมีความหมายและเป็นของแท้ โดยการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมด้านการเกษตรภายใต้บริบทวัฒนธรรมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์และสามารถสื่อถึงรากวิถีชีวิตท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสโดยตรง ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้เกษตรกรรมดั้งเดิม การประกอบพิธีไหว้แม่โพสพก่อนปลูกข้าว การลงแขกดำนา การทำปุ๋ยหมักตามสูตรพื้นบ้านของจังหวัดนครนายก เป็นต้น ดังตัวอย่างเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“กิจกรรมที่จัด ต้องไม่ใช่แค่พาเดินดู ผมอยากให้เขาได้ลงมือเหมือนเป็นชาวสวนคนหนึ่งจริง ๆ เช่น ช่วยเตรียมดิน ใส่ปุ๋ย เพาะต้นข้าวอ่อน...ผมว่าการเรียนรู้ต้องเกิดจากการทำจริง แล้วก็เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของเราเองที่มีวัฒนธรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิม” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส G2

“พอมาทะเลียวสวนหวังว่าจะได้ลงมือทำจริง ๆ แบบได้ปลูกข้าว ดำนา ทำปุ๋ย พอดีได้คุยกับเจ้าของสวนเขาแล้วว่าแต่ก่อนที่นครนายกมีการทำปุ๋ยเป็นสูตรแบบพื้นบ้าน ฟังแล้วก็รู้สึกว่าการที่เราเที่ยวแบบได้เรียนรู้เรื่องเกษตรด้วยและวัฒนธรรมด้วย แล้วได้ลงมือทำเองด้วยจริง ๆ จะดีมากเลย” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส T7

“กิจกรรมในสวนในอนาคตควรออกแบบให้คนที่มาได้มีส่วนร่วม ให้ได้ลงมือทำ ที่นครนายกมีการทำนากันมาก อาจสอนการไหว้แม่โพสพ หรือสอนการทำน้ำหมักจากสมุนไพรที่ปลูกกัน แล้วอธิบายว่ามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น นี่แหละคือการเรียนรู้ผ่านการทำที่โยงกับวัฒนธรรม” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส P5

2. การออกแบบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน

จากเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ พบว่า กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน ช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้ว่าตนเองจะได้อะไรจากกิจกรรม เช่น ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ทักษะการแปรรูปสมุนไพรเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ การเรียนรู้ควรมีการระบุชัดเจนว่านักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านกิจกรรมเกษตรด้วย ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้สูตรขนมโบราณจากต้นข้าวอ่อน การปลูกข้าว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจทั้งขั้นตอนของการทำนาและความหมายเชิงวัฒนธรรมของข้าวในพิธีกรรมไทย การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เหล่านี้นี้ยังเป็นแนวทางให้ผู้จัดกิจกรรมออกแบบกิจกรรมได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย สร้างสรรค์ และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ภายหลัง ในแง่ของการท่องเที่ยว การเรียนรู้ในสวนเกษตรที่แต่ละจุดมีวัตถุประสงค์เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยปรับเนื้อหาทางวิชาการให้ง่ายและเข้าใจได้สำหรับนักท่องเที่ยว ดังตัวอย่างเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“เวลาจัดกิจกรรม ควรบอกชัดเจนเลยว่า คนที่มาเขาจะได้เรียนรู้อะไร เช่น ได้รู้ว่าพืชชนิดไหนเหมาะกับฤดูไหน รู้สูตรการหมักน้ำส้มควันไม้ที่ใช้จริงในสวน พอมีเป้าหมายที่ชัดเจนนักท่องเที่ยวก็มีสมาธิในการปฏิบัติ แล้วอาจเล่าเสริมว่าวิธีพวกนี้มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส G6

“อยากให้เจ้าของสวนอธิบายตอนทำกิจกรรมเลยว่า กิจกรรมนี้จะได้เรียนรู้เรื่องอะไร มีวัตถุประสงค์อะไร หรือทำกิจกรรมนี้ทำไม ได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องเกษตร ตรงไหนคือวัฒนธรรมของนครนายกที่ใส่เข้ามา มันทำให้คนที่มาเที่ยวจำได้ด้วย เพราะมันมีจุดหมายให้เรียนรู้ชัดเจน” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส T8

“ถ้ากิจกรรมในสวนไม่มีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน มันจะกลายเป็นแค่การทำตาม ๆ กันไป เรื่องการออกแบบควรเริ่มจากคนร่วมกิจกรรมจะได้เรียนรู้เรื่องอะไร เพื่ออะไร เช่น เรียนรู้การปลูกข้าวแบบดั้งเดิม ได้เข้าใจว่าข้าวมีบทบาทอย่างไรในวัฒนธรรมไทย จะได้มองภาพออกตั้งแต่แรก...การที่เห็นถึงวัตถุประสงค์ที่ชัด จะทำให้กิจกรรมดูมีพลังและยั่งยืนขึ้น” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส P7

3. การออกแบบกิจกรรมที่สนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้

จากเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ พบว่า กิจกรรมที่สนุกสนานและใช้วิธีการกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น เกม การแข่งขัน บทบาทสมมติ เวิร์กช็อป การทดลองทำผลิตภัณฑ์จากพืชผัก ผลไม้ หรือสมุนไพร มีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น โดยการใช้กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานส่งผลให้การเรียนรู้เข้าถึงง่ายและมีความหมายในบริบทของตนเอง ทั้งนี้ ความสนุกในกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีรากฐานจากสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม เช่น การทำอาหารพื้นบ้านจากวัตถุดิบในสวนเกษตร เกมจับคู่พืชสมุนไพรกับสรรพคุณที่มีการอ้างอิงจากตำรับพื้นบ้าน ซึ่งการกระตุ้นความสนุกเชิงสร้างสรรค์ควรใช้เรื่องเล่าจากปราชญ์ชาวบ้านและนิทานพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับเกษตรและวัฒนธรรมสอดแทรก เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมและสุนทรียภาพที่สนุกสนานกับการเรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“กิจกรรมที่จัดมันต้องสนุกก่อน คนถึงอยากเรียนรู้ อาจออกแบบให้เขาเหมือนเป็นชาวนา มีการแข่งดำข้าว สอนให้ทำข้าวจี๋กินเอง ใช้ข้าวจากนาเรานี้แหละ มันจะสนุกและได้ความรู้ไปในตัว...อาจเล่าให้นักท่องเที่ยวฟังเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวนาของนครนายก บอกว่าแต่ก่อนเขาทำยังไง ใช้อะไรจากธรรมชาติ พอฟังแล้วก็เพลิน อยากรู้ต่อ สนุกแบบมีสาระ” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส G4

“ให้มีพวกกิจกรรมที่ทำแล้วสนุก เอาของที่มีในสวนมาทำ อย่างทำสบู่ ยาต้ม จากผลไม้ หรือสมุนไพร ได้ลองปลูกผักเอง จะให้ความรู้สึกที่สนุกมาก...เจ้าของสวนเล่าเรื่องซ้ำ ๆ พวกความเชื่อในท้องถิ่น ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องเกษตรไปพร้อมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยไม่รู้ตัว” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส T1

“ควรออกแบบให้สนุก ไม่น่าเบื่อ ไม่ใช่แค่เนื้อหา อาจให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำอาหารที่เก็บจากวัตถุดิบที่ปลูกในสวน แล้วก็แทรกเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมไปในตัว เช่น ตำนานอาหาร ความเชื่อเกี่ยวกับพืช แบบนี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านวัฒนธรรมและเกษตรอย่างไม่น่าเบื่อ และดี” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส P6

4. การออกแบบกิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย

จากเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ พบว่า การออกแบบกิจกรรมควรคำนึงถึงลักษณะเฉพาะและปรับให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มเป้าหมายทั้งในมิติของช่วงวัย ความสนใจ ภูมิหลัง ระดับความรู้ วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวสวนเกษตร โดยไม่ลดทอนความเป็นเกษตรท้องถิ่นที่สื่อถึงวัฒนธรรมของจังหวัดนครนายก โดยอาจออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยการมีกิจกรรมทางเลือกหรือเส้นทางกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเจเนอเรชันต่าง ๆ เช่น เส้นทาง A สำหรับเด็ก เส้นทาง B สำหรับครอบครัว เส้นทาง C สำหรับผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุ เป็นต้น เนื่องจากมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มเป้าหมายหลากหลาย ดังตัวอย่างเจตคติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“กิจกรรมเกษตรแบบเดียวกัน ใช้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มไม่ได้ ต้องปรับตามกลุ่มคนที่มา อาจทำออกมาหลายแบบหรือเป็นเส้นทางให้เลือก อย่างเส้นทาง A เป็นของเด็กเป็นเส้นทางให้ปลูกต้นผักผลไม้ต่าง ๆ ส่วนผู้ใหญ่ อาจจะจัดกิจกรรมทำอาหารพื้นบ้านจากวัตถุดิบในสวน...คือมันต้องผสมทั้งเกษตรและวัฒนธรรม แต่ให้เหมาะกับแต่ละคน ไม่ใช่จัดแบบเดียวกันหมด ต้องปรับกิจกรรมให้เหมาะสม” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส G9

“ถ้ามีกิจกรรมที่แยกตามวัยจะดีมาก อาจแบ่งเป็นเส้นทางหรือแพ็คเกจเฉพาะวัย เช่น เด็กทำแปลงผักเล็ก ๆ ผู้ใหญ่ได้ฟัง เรื่องการปลูกข้าวแบบดั้งเดิม ได้ลองทำอาหารพื้นบ้านทำขนมที่มาจากข้าว ผลไม้ท้องถิ่น...มันจะดีมากถ้าเกษตรกับวัฒนธรรมของชาวบ้านถูกสื่อออกมาตามแบบที่แต่ละคนเข้าใจได้ง่าย” T3

“การออกแบบต้องไม่ลืมว่าผู้เข้าร่วมมีความหลากหลาย ทั้งวัย ประสบการณ์ วัตถุประสงค์ในการมา ดังนั้น เนื้อหาควรมีความยืดหยุ่นหรือมีทางเลือก ไม่ใช่รูปแบบเดียวกันทั้งหมด เช่น กลุ่มนักเรียนอาจสนใจเรื่องเกษตรยั่งยืน กลุ่มครอบครัวสนใจเรื่องวัฒนธรรมอาหารหรือกิจกรรมเชิงสุขภาพ...การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม เข้าใจเกษตรและวัฒนธรรมได้ดีขึ้น” ผู้ให้ข้อมูลหลักรหัส P4

อภิปรายผล

การอภิปรายผลข้อค้นพบของการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ การออกแบบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน การออกแบบกิจกรรมที่สนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้ และการออกแบบกิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมเรียนรู้โดยการลงมือทำกิจกรรมการเกษตรภายใต้บริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น นับเป็นการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพันกับกระบวนการเกษตรและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Barbieri, Sotomayor, & Aguilar (2019) ที่พบว่า กิจกรรมเชิงประสบการณ์จะช่วยเชื่อมโยงผู้มาเยือนกับกระบวนการเกษตรทั้งหมด ตั้งแต่การปลูกจนถึงการบริโภคอาหาร ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ทั้งมีคุณค่าและสร้างแรงบันดาลใจให้หันมาใส่ใจเรื่องความยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ Chansuri & Siriwong (2018) พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้และพิธีกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชนการเกษตร ถือเป็นแกนหลักที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผูกพันกับวิถีชีวิตและคุณค่าทางวัฒนธรรมของพื้นที่ โดยเมื่อผู้มาเยือนได้มีโอกาสเรียนรู้จากเจ้าของพื้นที่จริง ๆ ยิ่งทำให้ประสบการณ์ดังกล่าวลึกซึ้งกว่าแค่การชื่นชมสถานที่ ตลอดจนนำไปในทิศทางเดียวกับ Zhang, Bengio, Hardt, Recht, & Vinyals (2021) ที่พบว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมในธรรมชาติสามารถเสริมสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจริงช่วยให้เข้าใจบริบทและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดียิ่งขึ้น

2. การออกแบบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมควรมีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อบ่งชี้ว่า นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจะได้สิ่งใด ซึ่งการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถประเมินความรู้และทักษะที่ได้รับจากกิจกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sagario & Versano (2023) ที่พบว่า การใช้แนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการสอนการผลิตพืชผลทางการเกษตรสามารถปรับปรุงทักษะและทัศนคติของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าและความเข้าใจของตนเองได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ Liu, Martinez, & Santos (2024) พบว่า การออกแบบกิจกรรมทัวร์ฟาร์มแบบกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงจะต้องเริ่มต้นจากการระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้ว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้วจะเข้าใจหรือสามารถทำอะไรได้ ตลอดจนนำไปในทิศทางเดียวกับ Nogales-Bocio, Ramirez-Vargas, & López-González (2023) ที่พบว่า การออกแบบกิจกรรมและกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ควรรวมข้อมูลเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเข้าไปด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจรากภูมิปัญญาและประเพณีในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม

3. การออกแบบกิจกรรมที่สนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมที่สนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น เกม การแข่งขัน บทบาทสมมติ เวิร์กช็อป การทดลองทำผลิตภัณฑ์ สามารถเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมได้ การใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและความสนุกสนานช่วย

ให้ผู้เรียนสามารถจดจำและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Osiero, Cecchi, Bulte, & Mwongera (2025) ที่พบว่า การเรียนรู้ผ่านเกมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนุกสนานสามารถเพิ่มความรู้และความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ประกันภัยทางการเกษตรได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบบรรยาย การใช้กิจกรรมที่สนุกสนานและมีส่วนร่วมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ Pradhan, Malik, & Vishwakarma (2025) พบว่า การนำกลไกเกมมาใช้ในการออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว จะช่วยสร้างแรงขับเคลื่อนให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนมีความพอใจและมีส่วนร่วมกับเนื้อหาได้มากขึ้น ตลอดจนเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Mohanty, Tulshyan, John, & Niranjana (2023) ที่พบว่า การผนวกเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมเข้ากับเกมหรือกิจกรรมย่อย ๆ จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างเป็นธรรมชาติ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก

4. การออกแบบกิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมควรออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม การปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Truong (2025) ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของผู้เข้าร่วม เพื่อให้กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนช่วยเพิ่มความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ นอกจากนี้ Baby & Kim (2025) พบว่า การแบ่งกลุ่มผู้มาเยือนตามแรงจูงใจและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถออกแบบกิจกรรมและช่องทางสื่อสารได้ตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเน้นการเรียนรู้เชิงสิ่งแวดล้อม กลุ่มเน้นประสบการณ์สร้างสรรค์หรือกลุ่มเน้นพักผ่อน ตลอดจนเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Sayeh (2022) ที่พบว่า การแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจำแนกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามระดับความสนใจในพิธีกรรม ประเพณี และศิลปะท้องถิ่น โดยมีการผสมผสานองค์ประกอบวัฒนธรรมลงในการออกแบบกิจกรรมจะตอบโจทย์ได้ตรงจุดและเพิ่มคุณค่าให้กับการมาเยือน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทั้งในทางวิชาการ การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และการเพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรในการเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้มีการออกแบบกิจกรรมที่สมดุลระหว่างรากฐานวัฒนธรรมกับความร่วมสมัยที่สร้างสรรค์ และเป็นกลไกในการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับ

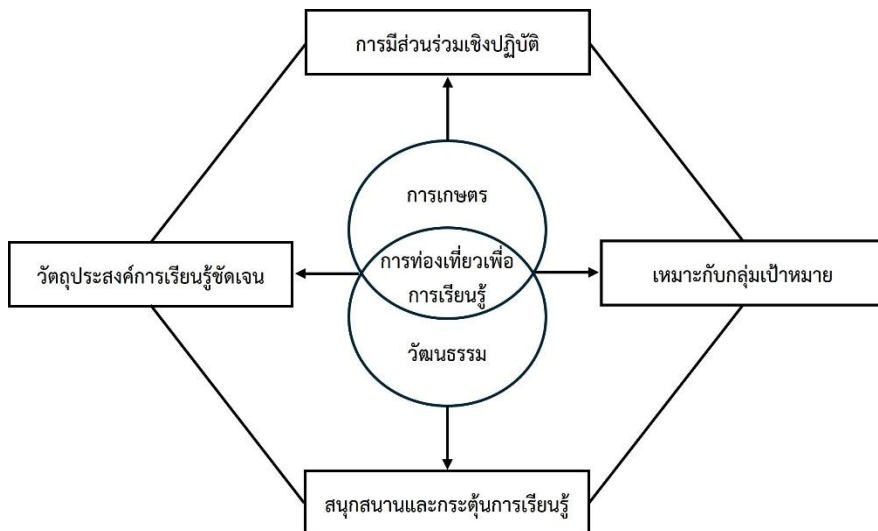
กลุ่มเป้าหมาย โดยแปลงกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้ที่เพิ่มความลึกของประสบการณ์ เชิงเกษตรวัฒนธรรมผ่านการลงมือทำจริง ความแน่นชัดของประโยชน์ที่จะได้รับ กระตุ้นการเรียนรู้และการจดจำด้วยความสนุกที่ฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพิ่มความสอดคล้องของกิจกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ โดยองค์ความรู้ใหม่งานวิจัย นำเสนอถึงการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมซึ่งไม่เพียงสร้างประสบการณ์ แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้เชิงปฏิบัติกับความหมายเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจเชิงลึกในความเป็นแก่นแท้ของชุมชน กล่าวคือ การลงมือปฏิบัติภายใต้บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรม ที่เชื่อมรอบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เข้ากับการออกแบบการเรียนรู้ภาคสนามในสวนเกษตร

การออกแบบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน โดยองค์ความรู้ใหม่งานวิจัย แสดงให้เห็นว่าการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในการท่องเที่ยวเป็นแกนกลางที่ทำให้กิจกรรมบรรลุผลการเรียนรู้และสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ ทำให้กิจกรรมเป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีความน่าเชื่อถือและยั่งยืน กล่าวคือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนจะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่เสมือนหลักสูตรระยะสั้นในบริบทชุมชนเกษตรและวัฒนธรรม

การออกแบบกิจกรรมที่สนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้ โดยองค์ความรู้ใหม่งานวิจัย ชี้ว่าการผสมผสานกลวิธีความสนุกกับเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวเร่งการเรียนรู้ แสดงให้เห็นวิธีการออกแบบกิจกรรมให้มีรากฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับทักษะ ซึ่งความสนุกที่ถูกออกแบบทำให้การรับรู้และการจดจำเชิงความหมายสูงขึ้น และเพิ่มแรงจูงใจเชิงพฤติกรรม กล่าวคือ ความสนุกเชิงสร้างสรรค์เป็นกลไกที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอย่างมีทิศทางและความยั่งยืนของการเรียนรู้

การออกแบบกิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย โดยองค์ความรู้ใหม่งานวิจัยยืนยันและขยายความว่าการแบ่งผู้เข้าร่วมและการปรับเนื้อหากิจกรรมให้สอดคล้องกับคุณลักษณะกลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญที่เพิ่มประสิทธิผลการเรียนรู้และรักษาความเป็นท้องถิ่นไว้ได้ โดยไม่ลดทอนความจริงแท้ของกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความพึงพอใจ



ภาพที่ 1 การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม
เพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก

สรุปได้ว่า การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในสวนเกษตร จังหวัดนครนายก ที่มีประสิทธิผลเป็นผลจากการผสมผสานเชิงระบบระหว่าง 4 แนวทาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน สนุกสนานและกระตือรือร้นการเรียนรู้ และเหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งต้องถูกออกแบบร่วมกันในรูปของวงจรการออกแบบเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์แทนการจัดกิจกรรมเป็นองค์ประกอบเดี่ยว ๆ องค์ความรู้นี้ชี้ว่าความเป็นแกนแท้ทางเกษตรวัฒนธรรมและการเรียนรู้เป็นแกนกลางที่ทำให้ทั้ง 4 แนวทางให้ผลจริง หากกิจกรรมมีทั้งความแท้ทางวัฒนธรรมและเชื่อมกับผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนจะเพิ่มคุณภาพทั้งความพึงพอใจและการสื่อสารองค์ความรู้ท้องถิ่น โดยการออกแบบต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับความหลากหลายของนักท่องเที่ยวด้วยการใช้ชุดกิจกรรมตัวเลือกที่ยังคงแก่นวัฒนธรรมเดียวกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครนายกสามารถหลอมรวมเข้ากับกระบวนการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างสร้างสรรค์และลุ่มลึก จากผลการวิจัยทั้ง 4 แนวทางของการออกแบบกิจกรรม สะท้อนแนวคิดของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ากับวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ทั้งด้านการเรียนรู้ที่นำไปสร้างต้นแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมาย และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรม ด้านการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการ

เรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เข้าร่วมได้หลากหลาย ด้านชุมชนที่ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการถ่ายทอดวัฒนธรรม และด้านนโยบายที่เป็นแนวทางในการกำหนดแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับจังหวัดและประเทศต่อไป นอกจากนี้ กิจกรรมที่ออกแบบในลักษณะดังกล่าวจะไม่เพียงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ แต่ยังเกิดความเข้าใจจากรากฐานและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง อันนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านสู่พฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมโดยข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่
 - 1.1 ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือเจ้าของสวนเกษตร นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับบริบททางพื้นที่ เพื่อสร้างคุณค่าให้แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั่วไป เพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน
 - 1.2 หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างมาตรฐานการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ โดยใช้เกษตรและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจุดสำคัญ
 - 1.3 นักวิชาการและสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปบูรณาการในการเรียนการสอน การวิจัย การอบรม และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อให้มีความรู้เชิงประจักษ์ เข้าใจบริบทของพื้นที่ และออกแบบกิจกรรมที่สร้างคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากการวิจัยในครั้งนี้ที่ให้ข้อค้นพบที่มีคุณค่าทางวิชาการ การปฏิบัติ และตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ แต่อาจยังมีช่องว่างและโอกาสสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปที่สามารถขยายองค์ความรู้ในประเด็นนี้ให้ลึกและขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น โดยเสนอแนวทางการวิจัยในอนาคต ได้แก่
 - 2.1 การขยายขอบเขตของการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นที่มีลักษณะทางการเกษตรที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและเข้าใจความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ต่อการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแง่ของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร วัฒนธรรม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค
 - 2.2 การศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่นและมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม เพื่อสะท้อนมุมมองจากประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และความคาดหวังจากกิจกรรม ซึ่งสามารถนำไปออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มตัวอย่างได้ดียิ่งขึ้น
 - 2.3 การศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการในลักษณะประเมินผลกิจกรรมที่ออกแบบ เช่น การใช้แบบสอบถามวัดเจตคติความพึงพอใจและทักษะที่ได้รับจากกิจกรรม เพื่อความเข้มข้นในการ

วิจัยและเป็นการหาข้อค้นพบว่าการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ในประเด็นต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก. (2568). งานเกษตรนครนายก 2568 สวนมะยงชิด view289338.html
- กรมการท่องเที่ยว. (2564). (ร่างฉบับที่ 2) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. เรียกใช้เมื่อ ร่างฉบับที่-2-มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว.pdf
- เดช เอ็มวี. (2564). การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อีกหนึ่งทางเลือกของเกษตรกร สร้างจุดขายให้ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ
- สโรธร ล้อมกำปัง. (2564). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครนายก. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 2(1), 83-94.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก. (2568). องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2568 จาก <https://nakhonnayok.m-culture.go.th/th/>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2566). แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์https://www.cea.or.th/storage/app/media/ITA_2566/o11_CEA_Action_Plan_2566_Apr2023.pdf
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. (2559). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มะปรางหวาน นครนายก. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2568 จาก <https://travel.kapook.com/>
- Ali, F., Ryu, K., & Hussain, K. (2016). Influence of experiences on memories, satisfaction and behavioral intentions: A study of creative tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(1), 85-100.
- Baby, J., & Kim, D. Y. (2025). Segmenting Agritourism Visitors: Moving Beyond the General Market. *Sustainability*, 17(8), 1-13.
- Barbieri, C., Sotomayor, S., & Aguilar, F. X. (2019). Innovative Pathways for Agritourism Development. *PJLSS*, 2025(1), 2741-2761.
- Chansuri, A. & Siriwong, P. (2018). The success story of agricultural tourism management using the concept of sufficiency economy concept, Lung Nil Suan, Thung Tako District, Chumphon Province. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning (e-JODIL)*, 8(1), 222-238.
- Chongbut, T., & Tangpoonsupisiri, T. (2021). Cultural Tourism Management for

- Sustainable Tourism in Krabi Province, Thailand (Doctoral dissertation, Silpakorn University).
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. (4th ed.). SAGE Publications.
- Iancu, A., Musat, C., & Teodorescu, N. (2020). The role of agritourism in environmental protection. *International Journal of Agricultural Research*, 15(2), 145–160.
- Klommeung, P., Kertsup, N., Intaprom, W., Siriworasakul, W., & Witshayaworanan, K. (2023). Agricultural Participatory Tourism Administration and Management in Ban Na Sub-District, Ban Na District, Nakhon Nayok Province for Supporting Sustainable Tourism. *Pakistan Journal of Life & Social Sciences*, 21(1), 426-438.
- Liu, Q., Martinez, A., & Santos, R. (2024). An authentic learning design for farm tours: Integrating pedagogical tools with learning objectives. *Journal of Experiential Education on Agritourism*, 3(1), 45–58.
- Mohanty, P., Tulshyan, S. B., John, S. M., & Niranjana, L. R. (2023). Gamification in Tourism Teaching and Learning: Exploring the Emergent Dimensions. In *International Handbook of Skill, Education, Learning, and Research Development in Tourism and Hospitality*. Singapore: Springer Nature Singapore.
- National Agricultural Law Center. (2020). *Agritourism*. Retrieved March 9, 2025, from <https://nationalaglawcenter.org/research-by-topic/agritourism-2/>
- Nogales-Bocio, P., Ramirez-Vargas, L., & López-González, J. (2023). Designing Effective Agritourism Models: A Cultural Perspective. *Journal of Agritourism Innovation*, 2(2), 110–124.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16, 1-13.
- Osiemo, J., Cecchi, F., Bulte, E., & Mwongera, C. (2025). Experiential learning, narrative-based learning, and insurance adoption: Experimental evidence from Kenya. *American Journal of Agricultural Economics*. 1-22. <https://doi.org/10.1111/ajae.12528>



- Pradhan, D., Malik, G., & Vishwakarma, P. (2025). Gamification in tourism research: A systematic review, current insights, and future research avenues. *Journal of Vacation Marketing*, 31(1), 130-156.
- PISA. (2021). PISA 2021 Creative Thinking Framework (Third Draft). OECD Publishing. Retrieved March 10, 2025, from <https://www.teachertoolkit.co.uk/wp-content/uploads/2024/09/PISA-2021-creative-thinking-framework.pdf>
- Poria, Y., Reichel, A., & Cohen, R. (2023). Understanding cultural tourists' meaningful experiences: A phenomenological approach. *Journal of Heritage Tourism*, 18(2), 137-155.
- Sagario, R. P., & Versano, E. R. (2023). Experiential learning approach to improve Students common competencies and attitude towards agricultural crop production. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 4(8), 2811–2822.
- Sangnak, D., Poo-Udom, A., Tamnanwan, P., Kongduang, T., & Chanthothai, S. (2025). Agritourism as a catalyst for sustainable rural development: Innovations, challenges, and policy perspectives in the post-COVID-19 era. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 9(1), 1-29.
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H., & Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: Exploring its conceptualization and operationalization. *Quality & Quantity*, 52(4), 1893–1907.
- Sayeh, S. (2022). Tourist's segmentation based on culture as their primary motivation. *Athens Journal of Tourism*, 9(3), 183-194.
- Srithong, W., Khamung, S., & Srisakol, K. (2019). Participatory Action Research for developing community-based agricultural tourism in Nakhon Nayok. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 8(1), 212-220.
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2022). *Heritage tourism and community engagement*. Channel View Publications.
- Truong, T. T. (2025). Overview of Theoretical Background for Agricultural Tourism Development. *IJHSSM*, 5(1), 78-88.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2020). *UIL Annual Report 2020*. UNESCO. Retrieved March 10, 2025, from

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376835>

UNWTO. (2025). Glossary of Tourism Terms. Retrieved March 7, 2025, from <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

Yasin, A. S., & Bacsi, Z. (2025). Agritourism and rural development: A global bibliometric analysis of the state of research, limitations, and future directions. *Agriculture*, 15(8), 1-22.

Zhang, C., Bengio, S., Hardt, M., Recht, B., & Vinyals, O. (2021). Understanding deep learning (still) requires rethinking generalization. *Communications of the ACM*, 64(3), 107-115.

Zvavahera, P., & Chigora, F. (2023). Agritourism: A source for socio-economic transformation in developing economies. *Qeios*, 1, 1-16. <https://doi.org/10.32388/DXTYIG.2>

ลาวในเอกสารของชาวตะวันตก*

LAOS HISTORY BY EUROPEAN DOCUMENTS

พิมพ์ปฎิมา นเรศศิริกุล

Pimpatima Naressirikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author's Email: pimpatima2030@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมลาวที่ปรากฏในเอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 19 งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ในการดำเนินการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเมืองการปกครองในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ลาวมีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่ชัดเจน พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุด ทรงใช้อำนาจอการบริหารบ้านเมืองผ่านผู้ปกครองตำแหน่งต่าง ๆ และการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองดำเนินไปพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะสยาม กัมพูชาและเวียดนาม กระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม โครงสร้างทางการเมืองการปกครองมีความเปลี่ยนแปลงไม่มากนักเนื่องจากสยามปกครองลาวโดยอาศัยโครงสร้างการปกครองเดิม ลาวต้องเผชิญกับปัญหาการรุกรานของโจรสลัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม และการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศส ด้านเศรษฐกิจ ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 19 ระบบเศรษฐกิจลาวประกอบด้วย การเกษตรกรรม การประมง การเก็บของป่าล่าสัตว์และการค้า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและทรัพยากร การค้าของลาวรุ่งเรืองสูงสุดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 แม้จะค่อย ๆ ชบเซาลงก่อนเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 18 แต่ลาวก็ยังมีความสำคัญในฐานะแหล่งผลิตสินค้าและเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนอยู่เสมอตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 19 ส่วนด้านสังคมลาว ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17-19 ลาวมีโครงสร้างทางสังคมเป็นลำดับขั้น ลักษณะทางสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจและความเชื่อ ความเชื่อเรื่องผีและพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการควบคุมคนในสังคม มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ระบบความเชื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

* Received 10 August 2025; Revised 31 August 2025; Accepted 5 September 2025

คำสำคัญ: ลาว, ประวัติศาสตร์, เอกสารของชาวตะวันตก

ABSTRACT

This research aims to study Laos politic, economic, and society from western witness – European documents – in the 17th and 19th centuries. The data in this research was collected from primary sources only, before it was analysed and synthesized by historical methodology.

The result suggested that in the 17th century, Laos politic was explicitly controlled by the absolute power of the king, of whom authority was shared to his nobles for governmental responsibilities. Diplomacy was also promoted hand in hand with state relationship with neighbouring kingdoms, specifically Siam, Cambodia and Vietnam. Such a political structure had been preserved even when the country became a vassal state of Siam in the following century – thanks to the indirect rule system. However, Laos inevitably confronted menaces to its political power and stability in the 19th century: Haw Bandits and French Colonization. Throughout the period researched Laos economic mainly relied on agriculture, fishery, foraging, trading, and tributary system, which clang on its local natural resources. Laos economic prospered the most in the 17th century before showing decline by the following century. Nevertheless, Laos had remained a significant merchandise supplier as well as a big market in the region until the last century in the study. In addition, throughout the 17th to 19th centuries, hierarchical society in Laos was instituted on such economic as well as belief in ghost and Buddhist religion, the major influence on the local tradition, art and culture. The faith played an important role in social mechanism of Laos society, composing of particular ethnical diversity.

Keywords: Laos, history, European documents

บทนำ

ลาว (Laos) ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดแนวชายแดนของลาวถูกล้อมรอบไปด้วยประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ จีน เวียดนาม กัมพูชา สยามและพม่า ลาวจึงมีลักษณะเป็นแผ่นดินในภาคพื้นทวีปตอนในซึ่งไม่มีทางออกสู่ทะเล มีสภาพทางภูมิศาสตร์สลับซับซ้อน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่สูง ภูมิศาสตร์ลาวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการ

ทางประวัติศาสตร์ เป็นทั้งปราการธรรมชาติป้องกันลาวจากการขยายอิทธิพลของภายนอกทั้งทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคต่อลาวในการออกไปปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก สถาปณศาสตร์จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ส่งผลให้โลกภายนอกรู้จักลาวน้อยมากและไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับลาวมากนักหากเทียบกับดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีท่าเลที่ตั้งติดทะเล การเดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทางทะเลของนักบวช พ่อค้า นักรบ นักแสวงโชคและทูตานุทูตจากดินแดนต่าง ๆ ทั้งร่องรอยของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถนำมาอธิบายการลงหลักปักฐานของบ้านเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคแรกเอาไว้ได้ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการกล่าวถึงดินแดนที่มีสถานะเป็นเมืองท่า มีความสำคัญทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจทั้งในภาคพื้นทวีปและภาคพื้นสมุทรและกลุ่มเกาะ เช่น เวียดนาม กัมพูชา สยาม คาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น ในขณะที่ลาวไม่มีสถานะเป็นเมืองท่า ไม่ใช่รัฐหรือดินแดนที่มีอิทธิพลทางการเมืองการปกครองอันโดดเด่นมากนักในภูมิภาคแห่งนี้และไม่ได้อยู่ในเครือข่ายการค้าทางทะเลมาตั้งแต่ต้น ส่งผลให้หลักฐานเกี่ยวกับลาวนั้นเลือนลางจนทำให้ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคแรกแทบไม่มีเรื่องราวเกี่ยวกับลาวอยู่เลย การรับรู้การมีอยู่ของลาวปรากฏขึ้นในหน้าประวัติศาสตร์ของภูมิภาคในราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ในฐานะดินแดนที่ถูกขยายข้างด้วยอาณาจักรอันทรงอิทธิพลทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจอย่างพม่า สยาม กัมพูชาและเวียดนาม แต่การอธิบายทางประวัติศาสตร์ก็ไม่ได้ชัดเจนด้วยข้อจำกัดของหลักฐานซึ่งปรากฏในหนังสือประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า “หลักฐานของลาวไม่แจ่มชัด จึงหาความจริงได้น้อย” (ฮอลล์, ดี. จี. อี., 2557: 671) แม้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับลาวจะมีสัดส่วนในบริบทประวัติศาสตร์ภูมิภาคเพียงเล็กน้อย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวจะขาดซึ่งพลวัตไปเสียทีเดียว ยังมีนักปราชญ์ นักวิชาการและผู้สนใจเกี่ยวกับดินแดนแห่งนี้พยายามทำการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวด้วยการรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่มีอยู่เพื่ออธิบายพัฒนาทางการเมืองการประวัติศาสตร์ลาวในมิติต่าง ๆ ทั้งทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม และย้อนเวลากลับไปอธิบายอดีตของลาวให้ได้มากที่สุดเท่าที่หลักฐานจะบ่งบอกได้

การขยายตัวของความรู้เกี่ยวกับลาวเกิดขึ้นจากประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้ศึกษา หลักฐานจึงมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดกรอบหรือขอบเขตของเนื้อหา หลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวส่วนใหญ่เป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีหลายประเภท ได้แก่ เนื้อหาในศิลาจารึก ใบจุ่ม กฎหมาย ตำนาน พงศาวดาร คำให้การ เอกสารราชการและเอกสารต่างชาติ หลักฐานแต่ละประเภทมีเนื้อหาเฉพาะ ส่งผลให้ข้อมูลมีความแตกต่างกันออกไป จากประเภทของหลักฐานข้างต้น เอกสารต่างชาติเป็นกลุ่มเอกสารอีกประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่งเนื่องจากให้ข้อมูลหลากหลายมิติ ทั้งการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับลาวและพบข้อมูลจำนวนมากที่ไม่ปรากฏใน

เอกสารประเภทอื่น โดยเฉพาะเอกสารที่ถูกบันทึกขึ้นโดยชาวตะวันตก ซึ่งจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าเอกสารของชาวตะวันตก แบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา คือ เอกสารในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และเอกสารในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เอกสารเหล่านี้ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งที่เป็นภาษาต้นฉบับของผู้บันทึกและฉบับที่ถูกแปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา เช่น บันทึกของเจอราร์ด ฟาน วูสตอฟ บันทึกของบาทหลวงมารินี (Giovanni Filippo de Marini) บันทึกของอเล็กซองดร์ อองรี มูโอด (Alexandre Henri Mouhot) บันทึกของฟรอนซิส การ์นิเยร์ (Francis Garnier) บันทึกของหลุยส์ เดอ การ์เน (Louis de Carné) บันทึกของโคลวิส โทเรล (Clovis Thorel) บันทึกของฟรอนซิส จูลส์ อาร์มอนด์ (François Jules Harmand) บันทึกของออกุสต์ ปาวี (August Pavie) บันทึกของโจเซฟ เดอ มาลเกลฟว์และอาร์มอนด์-โจเซฟ รีวีแอร์ (Joseph de Malglaive and Armand-Joseph Rivière) บันทึกของ ปีแอร์ เลอแฟว์-ปงตาลีส์ (Pierre Lefèvre-Pontalis) บันทึกของปีแอร์ ปอล คูเปต์ (Pierre Paul Cupet) บันทึกของปอล เนอิส (Paul Neis) บันทึกของเอเจียน แอมอนิเย (Etienne Aymonier) บันทึกของ ดับเบิลยู. เจ. อาร์เชอร์ (W. J. Archer) บันทึกของโฮลต์ ซามูเอล ฮาลเลตต์ (Holt Samuel Hallett) บันทึกของเฮร์เบิร์ต วาริงตัน สมิธ (Herbert Warington Smyth) เป็นต้น เอกสารของชาวตะวันตกข้างต้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับลาวจำนวนมากและเป็นความรู้ที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวไม่มากนักหากเทียบกับหลักฐานประเภทอื่น ๆ ดังเช่นงานศึกษาของเชิดชาย บุตติ เรื่อง วงจรการผลิตความรู้ด้วยอีสานจากยุคอาณานิคมถึงยุคชาตินิยม ที่แสดงให้เห็นว่าผลผลิตของความรู้เกี่ยวกับลาวที่ปรากฏในบันทึกการสำรวจของชาวฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีความสำคัญต่อการอธิบายสภาพต่าง ๆ ของลาวซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ปรากฏมาก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 (เชิดชาย บุตติ, 2566) ถึงแม้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวโดยใช้เอกสารของชาวตะวันตกจะมีการศึกษามาก่อนหน้านี้บ้าง แต่ก็เป็นการศึกษาเฉพาะเอกสารของชาวฝรั่งเศสบ้างก็เป็นการศึกษาด้วยการวิเคราะห์จากเอกสารฉบับเดียว ผู้วิจัยเห็นว่าหากนำเอกสารของชาวตะวันตกที่มีอยู่ทั้งหมดมาดำเนินการศึกษาร่วมกันจะสามารถอธิบายความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมลาวให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น บางประเด็นสามารถสนับสนุนความรู้ที่มีอยู่เดิมให้มีความน่าเชื่อถือด้วยการยืนยันข้อมูลระหว่างเอกสารลาวสยามกับเอกสารของชาวตะวันตกและข้อมูลบางส่วนช่วยเติมเต็มช่องว่างของความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลาวได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมลาวที่ปรากฏในเอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 19

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ข้อมูลเอกสาร

เอกสารของชาวตะวันตกที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเอกสารที่บันทึกเกี่ยวกับลาวในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีจำนวน 29 ฉบับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น (primary sources) คือ เอกสารต่างชาติ และเอกสารชั้นรอง (Secondary sources) ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความและหนังสือ ที่มีเนื้อหาจากการนำเอกสารชั้นต้นมาตีความ จากนั้นคัดเลือกเฉพาะหลักฐานชั้นต้นเพื่อใช้ในการศึกษา คือ เอกสารของชาวตะวันตกที่บันทึกเกี่ยวกับลาวในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 19

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) นำข้อมูลที่ได้จากหลักฐานชั้นต้น (primary sources) ทั้งหมดมาแยกประเด็นย่อยด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารของชาวตะวันตกแต่ละฉบับมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อตรวจสอบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำมาเรียบเรียง เสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องลาวในเอกสารของชาวตะวันตก (1) ด้านการเมืองการปกครองในเอกสารของชาวตะวันตกพบว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ลาวมีความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง มีอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองบ้านเมืองและผู้คนในอาณาเขต ในฐานะที่พระองค์เป็นโอรสของพระยาแถนตามคติความเชื่อดั้งเดิมของบ้านเมืองในกลุ่มแม่น้ำโขง ผสมผสานกับแนวคิดสมมติเทพตามคติพราหมณ์-ฮินดู และเป็นธรรมราชา ผู้ปกป้องคำสอนของพระพุทธเจ้าตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์มีบทบาทในการบริหารราชการแผ่นดิน การสงคราม (Marini, R., nd : 40) และอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา (Marini, R., nd : 83-84) ตำแหน่งในโครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่มีอำนาจรองลงมาจากพระมหากษัตริย์ คือ พระมหาอุปราช เจ้าแขวง (Marini, R., nd : 38-40) เสนาบดีที่รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ตามหน่วยงาน (Wusthof, V. G., 1997 : 11) ขนชั้นปกครองตำแหน่งนี้มีอำนาจมากเนื่องจากปฏิบัติราชการ

ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ (Marini, R. nd : 28) สำหรับพระสงฆ์ในสังคมลาวนับว่าเป็นชนชั้นปกครองอีกชนชั้นหนึ่ง ทำหน้าที่ควบคุมคนในสังคมโดยอาศัยกลไกทางพระพุทธศาสนา ดำเนินและนิทานต่าง ๆ (Marini, R., nd : 71) ส่วนไพร่และทาสเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากมีความสำคัญต่ออาณาจักรในฐานะแรงงาน ทาสเป็นชนชั้นถูกปกครองที่อยู่ล่างสุดของโครงสร้างทางการเมืองการปกครองลาวรองจากไพร่ (Marini, R., nd : 15-16) นอกจากนั้นยังพบว่า ลาวมีการเจริญสัมพันธ์มิตรทางการทูตกับรัฐเพื่อนบ้านที่มีอำนาจทางการเมืองในภูมิภาค ได้แก่ สยาม กัมพูชาและเวียดนาม ด้วยนโยบายประนีประนอมเนื่องจากต้องพึ่งพากันทั้งทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ (Wusthof, V. G., 1997: 8-26)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของสยามและกำลังเผชิญกับการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศส ในขณะที่ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ลาวมีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองตามจารีตการปกครองแบบดั้งเดิมแบบล้านช้าง คือปกครองโดยระบบอาญาสี่ (เอเจียน แอมอนิเย, 2539 : 13) ตำแหน่งอาญาสี่ถูกแต่งตั้งและถอดถอนได้โดยพระมหากษัตริย์สยาม อาญาสี่จึงเปรียบเสมือนตัวแทนอำนาจทางการเมืองการปกครองของสยามในลาว (เอเจียน แอมอนิเย, 2539 : 111) มีบทบาทในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง บริหารราชการแผ่นดินต่าง ๆ และเก็บส่วย นอกจากนั้นยังพบว่ามีข้าหลวงข้าราชการจากสยามเข้ามาคอยกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยในลาวด้วย (Pavie, A., 1999 : 10-11) ส่วนการควบคุมเมืองต่าง ๆ ในลาวที่มีอยู่จำนวนมาก ใช้วิธีให้เมืองใหญ่ควบคุมเมืองที่มีขนาดเล็กกว่าและเมืองใหญ่ขึ้นตรงต่อศูนย์กลางในแต่ละภาค (เอเจียน แอมอนิเย, 2539 : 36) กล่าวคือ ภาคเหนือมีเมืองหลวงพระบางเป็นศูนย์กลาง ภาคกลางมีเมืองหนองคายเป็นศูนย์กลางภายหลังจากการล่มสลายของเมืองเวียงจันทน์และภาคใต้มีเมืองจำปาสักเป็นศูนย์กลาง ส่วนเมืองศูนย์กลางแต่ละภาคหรือเมืองใหญ่จะอยู่ภายใต้การควบคุมของสยามโดยตรง

ลาวมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง คือ การรุกรานของโจรสลัด การรุกรานของฮ่อส่งผลกระทบต่อลาวทั้งทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม โดยขยายแนวรุกจากด้านตะวันออกของเมืองหลวงพระบางลงไปถึงเมืองเวียงจันทน์ ทำให้ต้องอาศัยกองกำลังจากหลายฝ่ายเข้ามาปราบปรามทั้งกองทัพลาว กองทัพสยาม รวมไปถึงทหารของฝรั่งเศสด้วย (พระวิภาคภูวดล, 2533) ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ลาวเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเรื่องเขตแดนระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม จนก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารของทั้งสองฝ่ายอยู่เสมอทั้งบริเวณด้านตะวันออกและภาคกลางของลาวที่มีพรมแดนติดกับเวียดนาม (Pavie, A., 1999 : 612) รวมถึงพื้นที่ภาคใต้ของลาวที่ติดกับกัมพูชา (Pavie, A., 1999 : 681-686) จนก่อให้เกิดสถานการณ์ตึงเครียดในหลายพื้นที่ของลาว ความรุนแรงของการแย่งชิงเขตแดนนำมาสู่วิกฤตการณ์ปากน้ำ ซึ่งฝรั่งเศสได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อสยามในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1893 (Pavie, A., 1999 : 729) นับเป็นจุดเริ่มต้น

สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 20

(2) ผลการศึกษาด้านเศรษฐกิจ พบว่าเศรษฐกิจลาวในคริสต์ศตวรรษที่ 17 การเกษตรกรรมและการประมง เป็นเศรษฐกิจสำคัญต่อการดำรงอยู่ของประชากร ชาวมีคุณภาพดี (เอนเยลเบิร์ต แกมพ์เฟอร์, 2545 : 56) เป็นอาหารหลักของผู้คนในอาณาจักร เช่นเดียวกับปลาที่สามารถจับได้ทั่วไปตามแหล่งน้ำสายต่าง ๆ ในลาว นอกจากนั้นยังพบว่าลาวยังดำเนินกิจกรรมการค้า ซึ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 17 การค้าของป่าและเครื่องเทศเป็นที่ต้องการของตลาดตะวันตกและตะวันออก เศรษฐกิจตามเมืองท่าที่สามารถเชื่อมต่อกับทะเลได้เติบโตมาก แม้ลาวยังไม่มีทางออกสู่ทะเลแต่ลาวเป็นแหล่งแหล่งกำเนิดของทรัพยากรหลายชนิดที่มีราคาสูงในตลาด ทำให้มีพ่อค้านานาชาติเดินทางเข้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในลาวอย่างต่อเนื่อง รวมถึงบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาที่ส่งตัวแทนบริษัทเข้ามาขอเจริญสัมพันธไมตรีกับลาว โดยคาดหวังจะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับลาวโดยไม่ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง แต่อุปสรรคด้านการคมนาคมที่ยากลำบากส่งผลให้ความต้องการตั้งโรงเก็บสินค้าในลาวของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาไม่ประสบความสำเร็จ

ในเอกสารของชาวตะวันตกพบเส้นทางการขนส่งสินค้าจากลาวไปยังตลาดภายนอก 2 เส้นทาง คือ 1 เส้นทางจากเมืองเวียงจันทน์ถึงเมืองพนมเปญ อาศัยเส้นทางน้ำสลับเส้นทางบก 2 เส้นทางจากลาวไปยังสยาม อาศัยเส้นทางบกด้วยการใช้คนแบกหาม การเทียมเกวียนและสัตว์ต่าง (Wusthof, V. G., 1997 : 3-18) ยังพบอีกด้วยว่าการค้าของลาวนอกจากจะต้องเผชิญกับอุปสรรคระหว่างเส้นทางการขนส่งแล้ว การดำเนินนโยบายทางการค้าของคู่ค้าและภาวะความขัดแย้งยังเป็นอุปสรรคที่กระทบต่อการค้าของลาวด้วย ซึ่งพบว่าการค้าระหว่างลาวกับสยามเป็นการค้าขายผ่านระบบพระคลังสินค้าของราชสำนักสยามซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคทางการค้ารูปแบบหนึ่งที่ลาวต้องเผชิญและเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างลาวกับสยามที่ส่งผลต่อการขนส่งสินค้าบางชนิด ทำให้สินค้าลาวที่เคยส่งสินค้าไปยังเมืองท่าของสยามจำนวนหนึ่งถูกขนส่งไปค้าขายในกัมพูชาแทน (กรมศิลปากร, 2513 : 45) นอกจากนั้นยังพบว่าลาวยังมีปัญหากับกัมพูชา แต่เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสองอาณาจักรให้สามารถดำเนินกิจกรรมการค้าระหว่างกันได้ ลาวจึงต้องดำเนินนโยบายกับกัมพูชาด้วยความประณีตประนอม (Wusthof, V. G., 1997 : 19) สินค้าในระบบเศรษฐกิจลาวที่พบในเอกสารของชาวตะวันตก ได้แก่ ทองคำ ฝ้ายดิบ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าและเครื่องนุ่งห่ม กายาน ยางรัก ครั่ง กระดุกสัตว์ เกลือ หนังสัตว์ ชะมดเข็ด ชะมดเขียง อัญมณีและสินค้าฟุ่มเฟือยอื่น ๆ

สภาพเศรษฐกิจลาวในคริสต์ศตวรรษที่ 19 พบว่าการเกษตรกรรม การประมงและการเก็บของป่าล่าสัตว์เป็นเศรษฐกิจพื้นฐานที่เลี้ยงชีพของประชากรในอาณาจักร หลักฐานในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีความชัดเจนและกว้างกว่าเอกสารในคริสต์ศตวรรษที่ 17 มาก แสดงให้เห็นว่าปริมาณผลผลิตด้านเกษตรกรรมของลาวมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับสภาพ

ภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ การขนส่งผลผลิตสามารถทำได้ทั้งทางน้ำและทางบก พืชเกษตรกรรมที่พบว่ามี การเพาะปลูกในลาว เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่ว พักทอง แตงกวา บวบ แตงโม แตงไทย (Thorel, C., 2001 : 173-182) มะม่วง มะพร้าว กล้วย ส้ม ฯลฯ (เอเจียน แอมอนิเย, 2539: 22-45) นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด แพะ หมู โคและกระบือ (Thorel, C., 2001 : 30-49) ส่วนการประมงพบว่าสามารถจับปลาได้ตามแหล่งน้ำทั่วไป (Neis, P., 1997 : 83) พบอุปกรณ์จับปลาอยู่ทั่วไปตามลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ (Henri, 1894 : 322) ปลาจึงเป็นทรัพยากรอาหารที่สามารถหาบริโภคนได้ง่ายและเป็นอาหารสำคัญรองจากข้าวและพืชเกษตรกรรมอื่น ๆ ส่วนการเก็บของป่าล่าสัตว์นั้นพบว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนที่ยังอาศัยอยู่ในเขตป่าและเขตพื้นที่สูง (Garnier, F., 1996 : 84) ส่วนด้านการค้า พบว่าลาวเป็นอาณาจักรการค้าที่มีสินค้าหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นสินค้าประเภทกระดูกสัตว์ หนังสัตว์ (อ็องรี มูโตร์, 2558 : 388) ของป่า ยาสูบ อาหาร สัตว์พาหนะ (Harmand, F. J., 1997 : 218) งานหัตถกรรมต่าง ๆ (Garnier, F., 1996 : 65) แร่ธาตุ (Malglaive, D. J. & Rivière, A. J., 2000 : 224) สินค้าเบ็ดเตล็ดหลายชนิด (ดักบลิวิ เจ อาร์เซอร์, 2535 : 275) และทาส (Carné, D. L., 2000 : 84) สินค้าเหล่านี้พบว่าถูกส่งเข้าสู่ตลาดบริเวณภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ของลาวโดยมีศูนย์กลางการค้าสำคัญ คือ เมืองหลวงพระบาง เมืองเวียงจันทน์ เมืองหนองคายและเมืองจำปาสัก รวมไปถึงตลาดการค้าในเมืองต่าง ๆ เส้นทางทางการค้าของลาวมีหลายเส้นทาง เส้นทางของเมืองหลวงพระบาง ส่วนใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ด้านเหนือ ด้านตะวันตกและด้านตะวันออกบางส่วน ได้แก่ เส้นทางเมืองหลวงพระบาง-ยูนนาน (Neis, P., 1997 : 77) เส้นทางเมืองหลวงพระบาง-เมืองเชียงใหม่ เส้นทางเมืองหลวงพระบาง-เมืองฮอย-เวียดนามตอนบน (Neis, P., 1997 : 111-115) เส้นทางเมืองหลวงพระบาง-กรุงเทพฯ เส้นทางเมืองหลวงพระบาง-เมืองเชียงขวาง-เมืองหนองคาย และเส้นทางเมืองหลวงพระบาง-เมืองปากลาย-เมืองเชียงคาน-เมืองหนองคาย

เส้นทางทางการค้าจากบริเวณภาคกลางของลาว ได้แก่ เส้นทางบริเวณภาคกลางของลาว-ด่านกู่เห็บ-เวียดนาม ซึ่งเป็นเส้นทางทางการค้าระหว่างลาวกับตลาดภาคกลางและชายฝั่งของเวียดนาม (Pavie, A., 1999 : 447-448) และเส้นทางเมืองหนองคาย-กรุงเทพฯ ส่วนบริเวณภาคใต้ของลาวพบว่ามีจำปาสักเป็นศูนย์กลางการค้าใหญ่และมีตลาดการค้าย่อย ๆ หลายแห่งตามเมืองต่าง ๆ ได้แก่ เมืองจำปาสัก เมืองอัตตะปือ เมืองสาละวัน เมืองเชียงแตง เมืองแสนปางและเมืองโขง พบเส้นทางทางการค้า ได้แก่ เส้นทางเมืองจำปาสัก-เมืองพนมเปญ-ไซ่งอน (Garnier, F., 1996 : 66) เส้นทางเมืองจำปาสัก-เมืองอัตตะปือ-เมืองเชียงแตง-เมืองแสนปาง และเส้นทางเมืองจำปาสัก-เมืองอุบลราชธานี (เอเจียน แอมอนิเย, 2539 : 52)

ลักษณะการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจลาวมีทั้งที่ใช้การแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้ากับสินค้าและใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเป็นเงินรูปแบบต่าง ๆ หลายชนิด ทั้งที่ผลิตในท้องถิ่นลาวและเงินที่ถูกนำเข้ามาโดยพ่อค้าต่างถิ่น ได้แก่ เงินลาด เงินแท่ง เงินแถบหรือเงินรูป

เงินเม็กซิกัน เปลือกหอย เปี้ย ลูกปัด เงินอัลทองแดงพวง เงินบาทสยาม เหรียญทองแดงสยาม รวมไปถึงสกุลเงินที่ใช้ในอินโดจีนของฝรั่งเศส (Garnier, F., 1996: 308) ส่วนการส่งส่วยและบรรณาการเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งในระบบเศรษฐกิจลาวระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองทั้งระดับเมืองและระดับอาณาจักร ประเภทของส่วยและบรรณาการพบว่าเป็นทรัพยากรท้องถิ่นและทรัพยากรมีค่าทั้งของป่า สิ้นค้าหายากและแร่ธาตุ (เอเจียน แอมอนิเย, 2539 : 195)

(3) ผลการศึกษาด้านสังคมลาว พบว่าในคริสต์ศตวรรษที่ 17 สังคมลาวมีโครงสร้างทางสังคม 2 ชั้น คือ ชั้นปกครองและชั้นถูกปกครอง หากพิจารณาลักษณะทางสังคมของลาวตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจและความเชื่อพบว่าลาวเป็นสังคมเกษตรกรรม สังคมนานาชาติและสังคมพระพุทธศาสนา สำหรับการควบคุมคนในสังคมลาวอาศัยกลไกที่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนในสังคมก่อนการเข้ามาของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะผีแถนซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษของคนแทบจะทุกเผ่าพันธุ์ในสังคมลาวเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้คนในสังคมที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรมและชนชั้นอยู่ร่วมกันภายใต้ผู้ปกครองคนเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีผีบรรพบุรุษอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำกับพฤติกรรมของผู้คนในครอบครัวไปจนถึงระดับสังคมให้อยู่ในจารีตประเพณี สำหรับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบการกำกับพฤติกรรมของผู้คนในสังคมโดยอาศัยแนวคิดทางศาสนาเป็นหลักในการปฏิบัติและเชื่อถือ ได้แก่ การทำความดี ละเว้นความชั่ว การเวียนว่ายตายเกิด ผลของกรรมและโลกหลังความตาย (Marini, R., nd : 15-64)

สังคมลาวในคริสต์ศตวรรษที่ 19 พบว่าสังคมลาวเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีการบันทึกเรื่องราวของผู้คนโดยเรียกคนในสังคมลาวเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ “ลาว” และ “ชา” โดยเฉพาะ “ชา” เป็นชื่อเรียกรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ลาวเอาไว้จำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถแยกได้ว่าเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ลาวเกิดขึ้นจากคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด หรือในสังคมลาวก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้นมีคนกลุ่มชาติพันธุ์ใดบ้างที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมลาว จนกระทั่งปรากฏอย่างชัดเจนจากเอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ทำให้สามารถระบุชื่อกลุ่มชาติพันธุ์และบอกลักษณะบางประการของบางกลุ่มชาติพันธุ์ได้ กลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมลาวที่พบในเอกสารของชาวตะวันตก ได้แก่ ลาว สยาม จีน พม่า เชียงใหม่ กัมพูชา เวียดนาม ฝรั่งเศส ลื้อ แม้ว เย้า มูเซอ ลีซอ อีเก้อ ภูไท ภูเอน ฉาน ตองสู กัมหมุ แจะ ฮวด ละเมิด จอล ลิง หอก กระเวน กาด โก บิด ภู่น้อย ถิ่น เรอแต จราย (Cupet, P., 1998: 8) เบรา โบโลเวน โลแวน ปรวน ตะอ้อย กุย โสก แกะ เยียะเหิน กาง อังเกียต สู้ ที่ สรุ๊ก กเวต ต่าปวน สเตรียง กริง สาก กะตุ กะตาง และเกรียง

ความเชื่อและพิธีกรรมของผู้คนในสังคมลาว มีความเชื่อเรื่องผี เมื่อรับพระพุทธศาสนา เข้ามาจึงพบว่ามีแก่นับถือผีควบคู่ไปกับพระพุทธศาสนาและอิทธิพลของความเชื่ออื่น ๆ ที่เข้ามาผสมผสานด้วย (Henri, 1894 : 314) เช่น อิทธิพลพราหมณ์-ฮินดู ในเอกสารของชาวตะวันตกพบระบบความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ฆีบรรพบุรุษ การบูชาวิญญาณ สรรพสัตว์ คนทรงเจ้า ผีปอบ พ่อมด ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำและการเดินเรือ ความเชื่อเกี่ยวกับโรค พิธีกรรมความตาย การเซ่นไหว้เทวดาอารักษ์รักษาสถานที่ ความเชื่อเกี่ยวกับจันทรุปราคา และสุริยุปราคา ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์ การบรรจุสิ่งของเป็นพุทธรูป การสร้างศาสนสถานบนภูเขา รอยพระพุทธบาท ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และการผสมผสานความเชื่อระหว่างศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับพระพุทธศาสนา สำหรับจารีตประเพณีในสังคมลาวที่ปรากฏในเอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 พบว่าจารีตประเพณีที่ปรากฏในสังคมลาว เป็นแบบแผนที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต พื้นฐานความเชื่อทางศาสนาและฮีตสิบสองของผู้คนในสังคม ได้แก่ ประเพณีขึ้นปีใหม่มะลาว ประเพณีค้ำคูณเฮือน ประเพณีทำบุญ ประเพณีวันออกพรรษา ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีทอดปราสาทผึ้ง ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีการแต่งงาน การคลอดบุตร การไว้ทรงผม การสักร่างกาย นอกจากนั้นยังพบวัฒนธรรมอื่น ๆ อีก เช่น วัฒนธรรมความบันเทิง ได้แก่ การปะทะคารมภาษา มวยปล้ำ (Carné, D. L., 2000 : 68) เพลงเรือ เครื่องดนตรี ภาษาและตัวอักษร (วิลเลียม คลิฟตัน ดีอดด์, 2562 : 215) นอกจากนั้นยังพบมรดกทางวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการหล่อหลอมผ่านระบบความเชื่อในสังคมลาว คือ งานสถาปัตยกรรมและประติมากรรม ในเอกสารของชาวตะวันตกพบว่างานศิลปะส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระพุทธศาสนา (Carné, D. L., 2000 : 77) ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และอิทธิพลแบบตะวันตก บริเวณภาคเหนือของลาวพบงานสถาปัตยกรรมและประติมากรรมในวัดสุวันนะพุมาราม (Lefèvre-Pontalis, P., 2000 : 111) วัดธาตุหลวง วัดวิชุนราช พระธาตุจอมสี พระราชวัง สถานกงสุลฝรั่งเศส และร่องรอยสถาปัตยกรรมอื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุชื่อสถานที่ได้ บริเวณภาคกลางของลาวพบงานศิลปะในวัดพระแก้ว พระธาตุหลวง วัดสีสะเกด พระราชวัง และบริเวณภาคใต้ของลาวพบงานศิลปะในวัดวัดบ้านธาตุและวัดพู (Garnier, F., 1996 : 84)

อภิปรายผล

การเมืองการปกครองลาวในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ลาวมีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองมีแบบแผนชัดเจน รักษาเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองภายในอาณาจักรไปพร้อม ๆ กับการเจริญความสัมพันธ์ไมตรีกับเพื่อนบ้านเพื่อสร้างพันธมิตรทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ ภายหลังจากพระสุริยวงศาธรรมิกราชทรงแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในราชสำนักได้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของปิยฉัตร สิ้นธุสะอาด เรื่องสังคมล้าน

ข้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 (ปิยฉัตร สินธุสะอาด, 2540) กระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ตามโครงสร้างทางการเมือง การปกครองที่เป็นระบบสืบเนื่องมาจากรูปแบบการเมืองการปกครองในคริสต์ศตวรรษที่ 17 การขยายตัวของเขตแดนในอำนาจลาวทำให้การควบคุมเมืองต่าง ๆ มีความรัดกุมและเข้มงวดมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของธวัชชัย ไพไธล เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2325-2446) ว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองระหว่างสยามกับลาวในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 พระมหากษัตริย์สยามใช้พระราชอำนาจด้วยการเป็นผู้แต่งตั้งขุนชั้นปกครองระดับสูงของลาวและให้อำนาจค่อนข้างอิสระในการบริหารราชการแผ่นดินแก่ฝ่ายปกครองลาว ส่วนเมืองต่างๆ ในลาวที่มีอยู่จำนวนมาก มีการควบคุมเมืองด้วยการให้เมืองใหญ่ ควบคุมเมืองเล็กและให้เมืองใหญ่บางเมืองขึ้นตรงต่อสยามเพื่อลดอำนาจของเมืองใหญ่ให้น้อยลง (ธวัชชัย ไพไธล, 2534) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ลาวมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ และความมั่นคงทางการเมืองการปกครองหลายเหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการรุกรานของโจรสลัดซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2509) เรื่องการปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431 ว่า โจรสลัดรุกรานลงมาตั้งแต่ตั้งเกี่ยวจนถึงหลวงพระบางและเวียงจันทน์ สร้างความเสียหายทั้งในเชิงการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้นการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในเขตแดนลาวที่เป็นปัญหาทับซ้อนระหว่างอำนาจของเวียดนาม ลาวและสยาม ยังส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องเขตแดนระหว่างสยามกับฝรั่งเศสซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสุวิทย์ อธิศาสดา เรื่องจักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (สุวิทย์ อธิศาสดา, 2552) และงานของฐนพงศ์ ลือขจรชัย เรื่องการรับมือของสยามต่อฝรั่งเศสเหนือพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ก่อนวิกฤติปากน้ำ ค.ศ. 1893 (ฐนพงศ์ ลือขจรชัย, 2566)

ด้านเศรษฐกิจ สภาพภูมิประเทศแต่ละลักษณะมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของลาว ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 พื้นที่ราบลุ่มใกล้แม่น้ำเหมาะสมต่อการเกษตรกรรม และการประมง บริเวณพื้นที่ราบสูง เขตภูเขาและป่าทึบ เป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการค้า ส่งผลให้เศรษฐกิจลาวขยายตัวอย่างมากจนกล่าวได้ว่าในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นยุครุ่งเรืองทางเศรษฐกิจยุคหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาเรื่องระบบเศรษฐกิจของราชอาณาจักรล้านช้าง (ลาว) ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ของ โยชิยุกิ มาซุฮาร่า ว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นยุคทองทางเศรษฐกิจของลาวจากการเติบโตทางการค้า การแสวงหาสินค้าจากต้นทางส่งผลให้ลาวกลายเป็นตลาดตอนในภาคพื้นทวีปที่มีความสำคัญขึ้นมามาก (โยชิยุกิ มาซุฮาร่า, 2545) โดยมีคู่ค้าสำคัญของลาวคือสยามและกัมพูชา แต่ก็พบอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากเส้นทางคมนาคมและนโยบายการค้าบางประการซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรอยุธยากับอาณาจักรล้านช้างของวราพร ภู่งศ์พันธุ์ ว่าตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสยามกับลาวคือการดำเนินการที่ไม่เหมาะสม

เหมาะสมที่ปฏิบัติต่อพ่อค้าลาว ส่งผลให้พ่อค้าลาวไม่สามารถดำเนินการค้าขายในสยามได้โดยอิสระ (วรารพ ภูวงศ์พันธุ์, 2562) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของลาวเพื่อดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของการเกษตรกรรม การประมงและเก็บของป่าล่าสัตว์ ส่วนการค้าขายของลาวมีเครือข่ายที่กว้างขวางโดยมีศูนย์กลางการค้าที่สามารถเชื่อมต่อกับแหล่งการค้าทั้งภายในและภายนอกอาณาจักรโดยอาศัยเส้นทางบกและเส้นทางน้ำ เมืองหลวงพระบางมีศักยภาพในการรวบรวมสินค้าจากดินแดนตอนในออกสู่ตลาดภายใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างคนบนพื้นที่สูงกับคนพื้นราบและสามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายการค้าได้หลายทิศทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของศิริวิริน เลิศกุญชิต เรื่องรูปแบบการค้าของเมืองหลวงพระบางในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ว่าเมืองหลวงพระบางมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งผลิตสินค้าประเภทของป่าซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอก ความสามารถในการระบายสินค้าจากป่าสู่พื้นราบและการกระจายสินค้าไปสู่ตลาดทั้งภายในและภายนอกได้อย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอของเมืองหลวงพระบางส่งผลให้เมืองหลวงพระบางมีศักยภาพอย่างมากทางการค้า (ศิริวิริน เลิศกุญชิต, 2556) และสอดคล้องกับข้อเสนอของวรารณ เรืองศรี ที่กล่าวถึงการค้าระหว่างลาวกับล้านนาในงานศึกษาเรื่องกาดก่อเมือง: ชาติพันธุ์และการวางการค้าล้านนาว่า ในช่วงอาณานิคมเมืองหลวงพระบางมีบทบาทอย่างมากทางการค้า สามารถสร้างเครือข่ายการค้าได้อย่างกว้างขวางโดยอาศัยการขนส่งตามแม่น้ำโขง (วรารณ เรืองศรี, 2564) เช่นเดียวกับการศึกษาของชวิศ ศิริ เรื่องการค้าของอาณาจักรล้านนาตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 22 ว่าเมืองหลวงพระบางกับเมืองเชียงใหม่มีความสัมพันธ์กันทางการค้า โดยมีเส้นทางการค้าและเครือข่ายการค้าเชื่อมต่อระหว่างที่ราบเขตแม่น้ำกกอิงกับแม่น้ำโขง ซึ่งสัมพันธ์กับเส้นทางการติดต่อของกลุ่มเมืองที่อยู่ตอนบนของล้านนาและลาวและยังสามารถควบคุมเส้นทางการคมนาคมที่สามารถเชื่อมต่อไปยังเวียดนามและจีนได้อีกด้วย (ชวิศ ศิริ, 2550) ในบริเวณพื้นที่ภาคกลางของลาว นอกจากเส้นทางการค้าบนเขตพื้นที่ราบสูงแล้ว เส้นทางการค้าระหว่างลาวกับชายฝั่งของเวียดนามก็มีความสำคัญซึ่งเป็นเส้นทางที่ผ่านเข้าไปทางด่านกู่เห็บ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของดาร์ตัน เมตตาริกานนท์ เรื่องความสัมพันธ์ทางการเมืองลาว-เวียดนาม ค.ศ. 1353-1975 ว่าเส้นทางกู่เห็บไม่ได้มีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองเท่านั้นแต่ยังเป็นเส้นทางการค้าระหว่างลาวกับเวียดนามด้วย (ดาร์ตัน เมตตาริกานนท์, 2562) สำหรับบริเวณภาคใต้ของลาวมีเครือข่ายการค้าหลายแห่งอยู่ตามเมืองต่าง ๆ และการค้าของลาวยังเชื่อมต่อลงไปถึงตลาดในกัมพูชาและเวียดนามใต้ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสุธิดา ตันเลิศ เรื่อง ข้า : ทาสในมณฑลลาวตะวันออกและมณฑลลาวตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่าง ค.ศ. 1779-1904 ที่แสดงให้เห็นว่าเส้นทางการค้าและเครือข่ายการค้าของลาวภาคใต้สัมพันธ์กับตลาดการค้าในกัมพูชา เวียดนามและสยาม (สุธิดา ตันเลิศ, 2555) นอกจากนั้นเครือข่ายการค้าภาคใต้ของลาวยังเชื่อมต่อกับบ้านเมืองในกลุ่มแม่น้ำมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสุธิดา ตันเลิศอีกชิ้นหนึ่งเรื่อง ประวัติศาสตร์นครจำปาศักดิ์และ

เมืองอุบลราชธานีในสายตาของเอเจียน แอมอนิเย ด้วย (สุธิดา ตันเลิศ, 2554) การค้าในระบบเศรษฐกิจทั่วไป มักพบการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้ากับสินค้าและสินค้ากับสื่อกลางการแลกเปลี่ยนในรูปแบบเงินตราและวัตถุอื่น ๆ การส่งส่วยและบรรณาการก็เป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏในระบบเศรษฐกิจลาวซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของวีระพงศ์ ยศบุญเรือง เรื่องการจัดเก็บภาษีในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก พ.ศ. 2367-2433 ที่พบว่าทรัพยากรท้องถิ่นจำนวนมากของลาวถูกกำหนดให้จัดเก็บส่งให้แก่สยาม ซึ่งมีการจำแนกประเภทของส่วยออกเป็นทรัพยากรจากธรรมชาติ ทรัพยากรที่ถูกแปรรูปจากผลผลิตธรรมชาติ และทรัพยากรประเภทโลหะและแร่ธาตุ (วีระพงศ์ ยศบุญเรือง, 2546)

สังคมลาวจากเอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นสังคมที่มีโครงสร้างชัดเจนโดยผ่านการบูรณาการอย่างต่อเนื่องยาวนานไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางการเมืองการปกครองที่หลอมรวมผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ให้อยู่ภายใต้หน่วยทางการเมืองการปกครองเดียวกัน จนกลายเป็นสังคมพหุชาติพันธุ์และวัฒนธรรม แม้ว่าเอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 จะไม่สามารถระบุชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจนจนกลายเป็นช่องว่างของความรู้ว่าท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมลาวนั้น สังคมลาวประกอบด้วยผู้คนกลุ่มใดบ้าง แต่เอกสารของชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้คลี่คลายความคลุมเครือในประเด็นนี้ได้อย่างมากว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในลาวประกอบด้วยกลุ่มคนที่ใช้ทั้งภาษาตระกูลไท-ลาว ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน หรือมั่ว-เย้า และภาษาตระกูลมลายู-พอลินีเซียน อีกทั้งยังสามารถระบุชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ๆ ลงไปได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ผู้คนในสังคมยังมีวิถีชีวิตที่มีความเหมือนและแตกต่างกันออกไปตามวิถีการดำรงชีวิตที่ต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมรวมถึงพื้นฐานความเชื่อไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องผี พระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนัชชา อุ่เงิน เรื่องอีสานและลาวในทัศนะของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสจากรายงานการสำรวจในพุทธศตวรรษที่ 25 (พ.ศ. 2401-2446) (นัชชา อุ่เงิน, 2558) รวมถึงศาสนาคริสต์ที่เข้ามาสู่สังคมลาวตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ความเชื่อเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม เป็นกรอบในการสร้างแบบแผนจารีตประเพณีและวัฒนธรรมในสังคมลาวด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าลาวมีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่ชัดเจนมาตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 17-19 การสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองดำเนินไปพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับเพื่อนบ้าน แม้ว่าในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ลาวจะอยู่ภายใต้การปกครองของสยามแล้วแต่การปกครองภายในลาวไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก การบริหารราชการแผ่นดินภายในยังคงรูปแบบธรรมเนียมการปกครองเดิมตามแบบจารีตล้านช้างเพียงแต่ฝ่ายปกครองระดับอำนาจอิสระต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสยาม ในขณะเดียวกันลาวต้องเผชิญ

กับการรุกรานของโจรสลัดและการขยายอำนาจของฝรั่งเศส ส่งผลให้เกิดความไม่สงบตามพื้นที่บริเวณพรมแดนระหว่างลาวกับเวียดนามและลาวกับกัมพูชาหลายครั้งก่อนจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสในศตวรรษต่อมา ในทางเศรษฐกิจ ลาวเข้ายุคทองทางการค้ามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 แม้การค้าของป่าตามเมืองท่าจะซบเซาลงไปก่อนเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 18 แต่ลาวยังคงมีความสำคัญในฐานะแหล่งสินค้าของป่า ทำให้การค้ายังดำรงอยู่ในระบบเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กับการทำเกษตรกรรม ประมงและการเก็บของป่าล่าสัตว์ สำหรับด้านสังคม ลาวมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปะวัฒนธรรมและความเชื่อต่าง ๆ ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ จารีตประเพณี และงานศิลปะ ซึ่งล้วนได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเรื่องผี พระพุทธรูปและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ นำไปใช้พัฒนาความรู้ประวัติศาสตร์ลาวและใช้เป็นส่วน

หนึ่งของเนื้อหาในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1 ควรศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจลาวจากเอกสารจีน เวียดนามและกัมพูชาเพิ่มเติมจากเอกสารของชาวตะวันตก 2 ควรศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมลาวหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร.(2513). เอกสารของฮอลันดาสมัยกรุงศรีอยุธยา.แปลโดย นันทา สุตกุล.

กรุงเทพมหานคร : ครุคอมมูนิเคชั่น.

คัดค้านางค์ สงฆ์สังวรและคณะ. (2558). สังคมลาวในบันทึกของอองรีมูโอต์ปลายคริสต์ศตวรรษที่19. บทความวิชาการงานประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ IC-HUSO 2016), คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ธวัชชัย ไพไหล. (2534).ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ นนทบุรี : ศรีปัญญา.

นิธิ เอียวศรีวงศ์.(2509). การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431. ใน ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระวิภาคภูวดล. (2533). บันทึกการสำรวจและบุกเบิกในแดนสยาม. แปลโดย ร.อ. หลุยส์ สุมาลี วีระวงศ์.

โยชิยุกิ มาซุฮารา. (2545). ระบบเศรษฐกิจของราชอาณาจักรล้านช้าง (ลาว) ในคริสต์ศตวรรษที่ 14-17. สาขาวิชาประวัติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. และสมหมาย เปรมจิตต์. เชียงใหม่ : โครงการผลิตเอกสารส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรพร ภู่งศ์พันธุ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรอยุธยากับอาณาจักรล้านช้าง.



วารสารอักษร

วรารณ เรื่องศรี. (2564). กาดก่อเมือง : ชาติพันธุ์และคาราวานการค้าล้านนา.

กรุงเทพมหานคร : มติชน.

วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา.

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิลเลียม คลิปตัน ด็อดด์. (2562). คนชาติไทย. แปลโดย หลวงนิพนธ์นิติสรณ์ (ฮวดหลี หุตะโกวิท).

วีระพงษ์ ยศบุญเรือง. (2546). การเก็บภาษีในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก พ.ศ. 2367-2443.

ใน ศตวรรษที่ 25 (พ.ศ. 2401-2446). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 41 (1), 150-167.

สุวิทย์ ธีรสาส์น. (2552). จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง. กรุงเทพมหานคร : มติชน.

อ็องรี มูโอด. (2558). บันทึกการเดินทางของอ็องรี มูโอด ในสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีน ตอนกลางส่วนอื่น ๆ. แปลโดย กรรณา จรรย์แสง. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

เอเจียน แอมอนิเย. (2539). บันทึกการเดินทางในลาวภาคหนึ่ง พ.ศ. 2438. แปลโดย ทองสมุทร ไตเร

เอนเยลเบิร์ต แกมพ์เฟอร์. (2545). ไทยในจดหมายเหตุแกมพ์เฟอร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพมหานคร: อาทิตย

Carné, D. L. (2000). Travels on the Mekong Cambodia, Laos and Yunnan.

Translated by Central Vietnam and Laos. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus. Commission Report 1866-1868 – Volume 1. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus.

Cupet, P. (1998). Among the tribes of Southern Vietnam and Laos. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus. Exploration Commission Report 1866-1868 – Volume 4. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus.

Garnier, F. (1996). Travels in Cambodia and Part of Laos : The Mekong Exploration Hall, Ltd.

Harmand, F. J. (1997). Laos and the Hilltribes of Indochina. Translated by Walter E. J. Tips.

Henri. (1894). Around Tokin and Siam. Translated by C. B. Pitman. London : Chapman and Invasion and Puan Resistance. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus.

- Laos and on the Borders of Yunnan and Burma. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus.
- Lefèvre-Pontalis, P. (2000). The Pavie Mission Indochina Papers Volume 5 Travels in Upper
- Malglaive, J. & Riviere, A. J. (2000). The Pavie Mission Indochina Papers Volume 4 Travels in Marini R. (nd). Laos in 1640. Translated by Rattanaong, H. Vientiane : Hanglad.
- Neis, P. (1997). Travels in Upper Laos and Siam with and Account of the Chinese Haw Pavie, A. (1999). The Pavie Mission Indochina Papers 1879-1895 Volume 3 Travel reports of Rattanaong H. Vientiane : Nakonloun.
- the Pavie Mission Vietnam, Laos, Yunnan, and Siam. Translated by Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus.
- Thorel, C. (2001). Agriculture and Ethnobotany of the Mekong Basin : The Mekong Walter E. J. Tips. Bangkok : White Lotus.

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่*
THE MANAGEMENT OF THE SCHOOL CURRICULUM AT RONG
KWANG ANUSON SCHOOLPHRAE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA

กฤตเมธ พลพิชัย¹ และ พิสิษฐ์ ยอดวันดี²

Krittamate Ponpichai¹ and Pisit Yodwande²

¹⁻²มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹⁻²Nation University, Thailand

Corresponding Author's Email: Dongkrittamate@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ข้าราชการครู และครูอัตราจ้าง รวมทั้งหมด 81 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และด้านการปรับปรุงพัฒนา ตามลำดับ และ 2) แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรื่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อม วางแผนและจัดสรรทรัพยากรอย่างชัดเจน การจัดทำหลักสูตรต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนและชุมชน การนำไปปฏิบัติควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมสนับสนุนสื่อและเทคโนโลยี การนิเทศและประเมินผลต้องต่อเนื่อง ชัดเจน และใช้ผลเพื่อพัฒนา และสุดท้ายควรปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม

* Received 10 August 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 1 September 2025

คำสำคัญ : การบริหารหลักสูตร, หลักสูตรสถานศึกษา, แนวทางการพัฒนา

Abstract

This independent study aimed to (1) examine the current problems of school curriculum management at Rongkwang Anusorn School under the Secondary Educational Service Area Office Phrae, and (2) investigate guidelines for developing the school curriculum. The population consisted of 81 participants including school administrators, school board members, permanent teachers, and contract teachers. The statistics employed were mean, frequency, percentage, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that (1) overall curriculum management at Rongkwang Anusorn School was practiced at a very high level in all aspects, ranked from highest to lowest mean as follows: curriculum development, supervision-monitoring-evaluation, curriculum implementation, school readiness, and curriculum improvement. (2) The guidelines for effective curriculum management should be systematic, beginning with preparation, planning, and clear allocation of resources. Curriculum development should be participatory and responsive to the needs of learners and the community. Implementation should be learner-centered with sufficient support of media and technology. Supervision and evaluation should be continuous, transparent, and used for improvement. Finally, curriculum revision should be conducted regularly to meet educational and social changes.

Keywords : Curriculum Administration, School Curriculum, Development Guidelines

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยมีเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา คุณภาพชีวิตดี และมีความสามารถแข่งขันในระดับโลก สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง หลักสูตรนี้มีจุดเด่นด้านการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม แต่จาก

การวิจัยและติดตามประเมินผลในระยะเวลา 6 ปี พบปัญหาหลายด้าน เช่น ความสับสนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เนื้อหาหลักสูตรที่แน่นเกินไป ระบบการวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ปัญหาด้านเอกสารและหลักฐานทางการศึกษา ตลอดจนคุณภาพผู้เรียนที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อตอบสนองต่อข้อจำกัดดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทบทวนและพัฒนาเป็น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยอ้างอิงข้อมูลจากการวิจัยและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งด้านเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน โครงสร้างเนื้อหา และกระบวนการนำไปปฏิบัติ หลักสูตรใหม่นี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด โครงสร้างเวลาเรียน และเกณฑ์การวัดประเมินผลที่สอดคล้องกัน และได้มีการปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในบางกลุ่มสาระในปี พ.ศ. 2560 และ 2561 เพื่อให้ทันสมัยและตอบโจทย์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การติดตามผลการใช้หลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 พบว่ามีจำนวนตัวชี้วัดมากและซ้ำซ้อน ส่งผลให้ครูมีภาระในการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินเพิ่มขึ้น จึงได้มีการกำหนด ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้และประเมินผลได้อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น โดยยังคงรักษาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานของหลักสูตร พร้อมทั้งปรับแนวทางการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ตามหนังสือราชการล่าสุดในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานในสังคมโลกอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 , พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 , คำสั่งที่ สพฐ. 293/2551 เรื่องให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย มีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีหลักการสำคัญคือ ความเป็นเอกภาพของชาติ การศึกษาเพื่อปวงชน การกระจายอำนาจ ความยืดหยุ่น การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการครอบคลุมการศึกษาในทุกรูปแบบ ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และมีจิตสาธารณะ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

โรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2567 โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์รอบด้าน มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีจิตสำนึกรักท้องถิ่น พร้อมทั้งสามารถดำเนินชีวิตตามมาตรฐานสากล โดยหลักสูตรนี้อิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.

2560) และมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ทั้งในรายวิชาพื้นฐานที่สอดคล้องกับมาตรฐานชาติและรายวิชาเพิ่มเติมที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 และตอบสนองความสนใจของผู้เรียน โดยมีวิสัยทัศน์ที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ในช่วงปีการศึกษา 2565-2567 พบว่ามีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างรายวิชาในทุกปีการศึกษา ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะวิเคราะห์สภาพและปัญหาของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรและการพัฒนาผู้เรียน รวมถึงระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารหลักสูตร ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งที่จะศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดการบริหารหลักสูตร 5 ด้านตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ด้านการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ คือ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการส่งเสริมสนับสนุน และวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ข้าราชการครู และครูอัตราจ้าง โรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ จำนวน 81 คน (โรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน ข้าราชการครู จำนวน 48 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 17 คน

2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ใน การศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1.ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ค้นพบกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่ ประกอบไปด้วยตัวแปรเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2.จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถนิยามตัวแปร เรื่องการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร่องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แพร่ เพื่อการศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วยกัน 5 ด้าน คือ 1.ด้านการเตรียมความพร้อมของ สถานศึกษา 2.ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3.ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การ ปฏิบัติ 4.ด้านการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล 5.ด้านการปรับปรุงพัฒนา

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ 1.เมื่อสร้าง แบบสอบถามเสร็จ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการ ตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และคำนวณค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นได้ทำการตรวจสอบอีกครั้งเพื่อให้เครื่องมือการศึกษามีความสมบูรณ์ กำหนดค่าดัชนี สอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ปรากฏว่าได้ค่าดัชนีที่สอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1 2.นำ แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรโรงเรียนสองพิทยาคม ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ได้แก่กลุ่มผู้บริหารและครู จำนวน 30 คน รวม 30 ฉบับ และนำเครื่องมือที่ได้รับกลับมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธี ของครอนบาค (Cronbach) ด้วยการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) 3.นำ แบบสอบถามที่ไปทดลองใช้มาปรับแก้ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เสร็จแล้วนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้ 1.ผู้ศึกษา ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนร่องกวาง อนุสรณ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล 2.ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวม ข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้รูปแบบ Google form 3.ดำเนินการเก็บรวบรวม แบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ เพื่อ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป 4.จำแนกแบบสอบถามโดยคัดแยกฉบับตามสถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม และนำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล 5.วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร่อง

กวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยการใช้การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 6.นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปและอภิปรายผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

4.2 วิเคราะห์สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวม และรายด้าน เสนอในรูปแบบตารางแล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผลของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) (บุญชม ศรีสะอาด,2556:121)

4.51 - 5.00 แปลความหมายว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 แปลความหมายว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 แปลความหมายว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 แปลความหมายว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 แปลความหมายว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูล ความเห็นและข้อเสนอแนะ สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอธิบายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า 1. เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่โดยภาพรวม

ด้าน	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ร้องกวางอนุสรณ์	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
1	ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา	4.57	0.50	มากที่สุด
2	ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.71	0.45	มากที่สุด
3	ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ	4.65	0.47	มากที่สุด
4	ด้านการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล	4.65	0.51	มากที่สุด
5	ด้านการปรับปรุงพัฒนา	4.55	0.55	มากที่สุด
รวม		4.63	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.63, \sigma = 0.50$ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ $\mu=4.71, \sigma = 0.45$ รองลงมาด้านการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.65, \sigma=0.51$ ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.65, \sigma=0.47$ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.57, \sigma=0.50$ ด้านการปรับปรุงพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.57, \sigma=0.50$ เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.55 ซึ่งลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ทั้ง 5 ด้าน สรุป ได้ดังนี้ 1.ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ควรพัฒนา ด้านการจัดทำแผนงาน การบันทึกผลการดำเนินงาน การจัดทำรายงานการประเมินผล และการจัดเก็บหลักฐานที่เป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ประกอบการประกันคุณภาพการศึกษา และการวางแผนพัฒนาในระยะยาว ควรมีการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน โดยศึกษา ทั้งสภาพแวดล้อมภายใน เช่น ศักยภาพของบุคลากร ทรัพยากรที่มีอยู่ และสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น หรือแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้การวางแผนหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน 2.ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการพัฒนาในด้านการจัดเก็บข้อมูลและผลลัพธ์ของกระบวนการจัดทำหลักสูตรให้เป็นระบบ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการประกันคุณภาพ และเป็นฐานข้อมูลสำหรับการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรในรอบต่อไป ควรสนับสนุนให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างและสาระของหลักสูตร จะช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในบริบทห้องเรียน 3.ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ควรมีระบบการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะการสะท้อนกลับ จากครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการใช้หลักสูตรในห้องเรียน ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในรอบถัดไป และควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อแบ่งปันประสบการณ์การปรับใช้หลักสูตรในแต่ละระดับชั้น ก็เป็นอีกแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการพัฒนา สถานศึกษาควรจัดให้มีคลังแผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางให้ครูใหม่หรือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใช้ในการเรียนรู้ และปรับใช้ได้ รวมถึงการส่งเสริมให้ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรอย่างละเอียดร่วมกันในช่วงต้นปี

การศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจในระดับลึกต่อมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และผลลัพธ์ที่คาดหวังของหลักสูตร 4.ด้านการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล ควรมีการจัดเวทีสรุปผลการนิเทศในแต่ละภาคเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู และควรเผยแพร่ผลการประเมินในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ครูสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ในการพัฒนาตนเองได้ ควรพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการนิเทศผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศแบบสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้เกิดระบบสะท้อนผล ที่มีประสิทธิภาพในระดับสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม 5. ด้านการปรับปรุงพัฒนา ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรอย่างชัดเจน เช่น การจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตรหลังการปรับปรุงในแต่ละปี รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของครูต่อโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตรใหม่ ซึ่งจะเป็นข้อมูลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรในรอบต่อไป อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และการพัฒนาหลักสูตรที่มีความยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการบริหารหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอังสนา พรหมแสง (2562) ที่พบว่า โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรสามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียนและบริบทของชุมชนได้ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและซับซ้อน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และบูรณาการทุกขั้นตอน ซึ่งผลการวิจัยของจุฑามาศ ภูมิลา (2563) และ สุคนธา ศิริธรรม (2565) ก็ได้เน้นย้ำว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพควรครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเมื่อมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ก็จะทำให้การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนเกิดความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยได้ และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ศิริินภา บุญยัง (2563) และ สุรางค์ แสงมณี (2564) ซึ่งระบุว่าด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือด้านการเตรียมความพร้อม รองลงมาคือด้านการจัดทำหลักสูตร และการนิเทศติดตามตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการให้ความสำคัญต่อโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนในระดับสถานศึกษา โดยผลการศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า การดำเนินงานในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อพิจารณาแล้วสามารถจัดลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยการจัดทำหลักสูตรเกิดจากความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา แสดงถึงการนำนโยบายการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาณี ชำนาญศรี และสุวิมล ตั้งประเสริฐ (2564) ที่พบว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการวางแผนและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินการ และยังพบว่าเอกสารหลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของวสุ อังศุเกียรติถาวร (2561) ที่พบว่า การจัดทำหลักสูตรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน ออกแบบ และทบทวนหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้จริง ขณะเดียวกัน น้ำอ้อย สุขเสนา (2560) ก็เสนอว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนครูในการจัดทำหลักสูตรให้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ในทำนองเดียวกัน นิธินาถ แก้วจันทร์ (2560) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 และพบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสรุปผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและความทันสมัยอยู่เสมอ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมล อินทร์วิเศษ (2565) ที่ศึกษาการบริหารหลักสูตรปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน พบว่าเอกสารหลักสูตรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวโน้มของสังคม เทคโนโลยี และมีการทบทวนและปรับปรุงอยู่เสมอ ทั้งยังมีข้อเสนอให้พัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูล และการสังเคราะห์ผลลัพธ์ ของกระบวนการจัดทำหลักสูตรให้เป็นระบบยิ่งขึ้น เพื่อใช้ในการประกันคุณภาพและวางแผนการปรับปรุงในรอบถัดไป

2. ด้านการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของสถานศึกษาในการประกันคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการนิเทศครูผู้สอนทุกคน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานเกิดความทั่วถึงและเท่าเทียม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา รัตนมาลากุล (2561) ที่ศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครนายก พบว่า การมีแผนการนิเทศที่ชัดเจนและการประเมินผลเป็นรอบระยะเวลา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การจัดทำรายงานผลการนิเทศรายบุคคลอย่างเป็นระบบ ยังเป็นแนวทางที่ช่วยสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะเด่นของการ

นิเทศในสถานศึกษา คือ การนิเทศแบบกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูร โพธิ์ศรี (2560) ที่ระบุว่า การนิเทศแบบร่วมมือ เป็นแนวทางที่สร้างความผูกพันระหว่างผู้บริหาร และครู ส่งเสริมให้ครูเปิดใจรับคำแนะนำ และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษามีการกำหนดเวลานิเทศ มีแบบฟอร์มเอกสารการนิเทศ และมีการเก็บข้อมูล ส่งผลให้เกิดระบบนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ สุนทรสุข (2563) ที่เสนอว่า โรงเรียนที่มีการกำหนดโครงสร้าง การนิเทศที่เป็นระบบ มีเครื่องมือสนับสนุนชัดเจน และมีการทำสรุปรายงานผลการนิเทศ จะสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ การที่ สถานศึกษานำผลจากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรในรอบปีถัดไป ซึ่งแนวปฏิบัตินี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรณัฐ ศิริพร (2562) ที่ระบุว่า การประเมินผลการจัดการเรียน การสอนที่มีการใช้ข้อมูลย้อนกลับในเชิงพัฒนาอย่างแท้จริง จะส่งผลต่อความยั่งยืนในการ พัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา

3. ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ ในระดับมากที่สุด โดยครูผู้สอนนำหลักสูตรไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอนได้ พร้อมทั้งปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความ สนใจ และบริบทของผู้เรียน สะท้อนถึงความเข้าใจสาระสำคัญของหลักสูตรและตระหนักถึง บทบาทของตนในฐานะผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ วิเศษสินธุ์ และคณะ (2563) ที่พบว่า ครูมีความเข้าใจในสาระสำคัญของหลักสูตรและ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น ตามบริบทและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่ง สนับสนุนแนวคิด Learner-Centered Approach ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการ จัดการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง ในส่วนของการสนับสนุนการ ปฏิบัติ หลักสูตรสถานศึกษามีการจัดประชุมชี้แจง การให้คำปรึกษาเชิงวิชาการ และการจัดทำ คู่มือประกอบการใช้หลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของ หลักสูตร อันเป็นไปตามผลการศึกษาของ สุภาณี ชำนาญศรี และสุวิมล ตั้งประเสริฐ (2564) ที่ ระบุว่า การอบรมและให้คำปรึกษาครูช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอย่างเป็น ระบบและทำให้การถ่ายทอดสู่ชั้นเรียนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร สถานศึกษา มีการพัฒนาต่อยอดจากการนำหลักสูตรไปใช้ โดยมีการนำผลจากการปฏิบัติจริงกลับมา ปรับปรุงกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและ เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ นิธินาถ แก้วจันทร์ (2560) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการสะท้อนผลและการปรับปรุงหลักสูตร อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความ ต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

4. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากที่สุด โดยมีการวางแผนที่ชัดเจนทั้งในเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการและการ

ปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดทำหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนตามกรอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สถานศึกษามีการจัดประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางจัดการเรียนรู้และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แสดงถึงศักยภาพในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและการบริหารจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา วาปีทะ (2563) ที่ระบุว่า การบริหารหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ต้องเริ่มต้นจากการสร้างความพร้อมภายในองค์กรอย่างรอบด้าน ทั้งด้านกายภาพและด้านบุคลากร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างเหมาะสม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาณี ชำนาญศรี และสุวิมล ตั้งประเสริฐ (2564) ที่ระบุว่าสถานศึกษาที่มีการเตรียมความพร้อมในเชิงวางแผนที่เป็นระบบและการประสานงานระหว่างผู้บริหารและครู จะช่วยส่งเสริมการบริหารหลักสูตรให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับในการประชุมวางแผนร่วมกันช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการบริหารหลักสูตร ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ นิธินาถ แก้วจันทร์ (2560) พบว่า การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาที่มีการจัดทำแผนงานอย่างละเอียดและการจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ประกอบการประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีหลักฐานรองรับ

5. ด้านการปรับปรุงพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยตระหนักถึงความสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของสถานศึกษาในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง กระบวนการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรในทุกปีการศึกษาอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากแหล่งข้อมูลหลากหลาย เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อเสนอแนะจากครูผู้สอน ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรของฝ่ายบริหารและหน่วยงานต้นสังกัด โดยมีการเปิดโอกาสให้ครูในทุกกลุ่มสาระมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรเดิม ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของหลักสูตร และช่วยเพิ่มความร่วมมือในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งงานวิจัยของ สุภาวดี มณีโชติ (2562) พบว่าสถานศึกษาที่มีการปรับปรุงหลักสูตรโดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินภายในและภายนอก พร้อมทั้งมีการมีส่วนร่วมของครู จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทของผู้เรียน การบูรณาการทักษะศตวรรษที่ 21 และเทคโนโลยีในการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและมีคุณภาพ งานวิจัยของ ภัฏญารัตน์ วรรณทอง (2563) ระบุว่า การมีระบบติดตามและประเมินผลหลังการปรับปรุงหลักสูตร เช่น การจัดทำรายงาน

วิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตร และการสำรวจความพึงพอใจของครูต่อโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตรใหม่ เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสะท้อนข้อมูลกลับมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในรอบถัดไป ช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรมีความยั่งยืนและสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงนโยบายระดับชาติ การดำเนินงานปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความร่วมมือของครูทุกกลุ่มสาระ และการบูรณาการเนื้อหาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่ทันสมัย ตามที่ สมใจ จันทรัตน์ (2564) ได้เสนอไว้ว่า การบริหารหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมและเปิดกว้างต่อการสะท้อนผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนร่องวางอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ หลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม วางแผนอย่างเป็นระบบ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากร และจัดเตรียมทรัพยากรครบถ้วน ด้านการจัดทำหลักสูตร เปิดโอกาสให้คณะกรรมการหลักสูตรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ความต้องการ ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ดำเนินงานตามโครงสร้างหลักสูตร ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และจัดสรรสื่ออุปกรณ์ และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ใช้ระบบประเมินที่หลากหลายและชัดเจน ด้านการปรับปรุงและพัฒนา ใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง ทบทวนและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ ดังนี้ 1.ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน เช่น โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ หรือโรงเรียนในเขตเมืองกับชนบท เพื่อค้นหาปัจจัยความสำเร็จที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้ 2.ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารหลักสูตรกับผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียน เช่น ความสามารถด้านวิชาการ ทักษะในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของกระบวนการบริหารหลักสูตร 3.ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้เข้าใจรูปแบบ กลไก และปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของครู ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร 4.ควรมีการวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือขนาดเล็ก เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับสภาพจริง 5.ควรมีการศึกษาการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตร

สถานศึกษามีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการดำรงชีวิตในโลกอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุดิมา วาปีทะ. (2563). การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคาทอลิก สังฆมณฑลอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- น้ำอ้อย สุขเสนา. (2560). การศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- รัตนา คำเพชรดี. (2559). การประเมินผลหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนรู้. วารสารวิชาการการศึกษาและพัฒนา, 6(3), 35–44.
- วสุ อังศุเกียรติถาวร. (2561). การศึกษาการบริหารหลักสูตรรายวิชาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.
- เสาวนีย์ นวลน้อย. (2559). การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ เขต 2 ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา, และคณะ. (2560). การพัฒนาหลักสูตร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม
ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา
อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ*

THE GUIDELINES FOR PROMOTING THE LEARNING MANAGEMENT OF
DHAMMA STUDIES IN THE DIGITAL AGE ACCORDING TO
BAHUSSUTA IV BY THE OFFICE OF RELIGIOUS EDUCATION, BANG BO
DISTRICT, SAMUT PRAKAN PROVINCE

พระใบฎีกาชาญชัย อคฺคธมฺโม (จินกלב)¹, พระครูสังฆรักษ์ณัฏฐกรกฤษณ์ ภุริยปณฺโญ (กัตียัง)²
และ ณัฐนิชา ปัญญานิภา³

Phrabaidika Chanchai Akkhadhammo (Jeenklap)¹, Prakrusangkarak Chakkit Bhuripanno (Katiyang)²
and Natnicha Pannipa³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนและครูสอนจำนวน 50 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้เป็นการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในยุคดิจิทัล พบว่า

* Received 3 September 2025; Revised 7 September 2025; Accepted 15 September 2025

เนื้อหาควรกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย, กิจกรรมทางการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม, กระบวนการสื่อสาร สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฟัง และแหล่งการเรียนรู้ มีพื้นที่เงียบสงบ ระบบเสียงดี และ 3) แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพุทธุต พบว่า มีการจัดเนื้อหาที่กระชับ หลากหลาย ในขณะที่โครงสร้างเนื้อหา ชัดเจน ใช้เทคนิคช่วยจำและแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อย เนื้อหาส่งเสริมทักษะการพูดและสื่อสาร เกิดการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถาม และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการปฏิบัติ

คำสำคัญ: การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้, พระปริยัติธรรม แผนกธรรม, หลักพุทธุต 5

Abstract

This research aims to: 1) Study the current state of promoting learning management of Pariyatti Dhamma (Dhamma Studies) in the digital era at the Office of Religious Education, Bang Bo District, Samut Prakan Province. 2) Examine the methods for promoting learning management of Pariyatti Dhamma in the digital era based on the Bahusacca 5 principle at the same institution. And 3) Propose guidelines for promoting learning management of Pariyatti Dhamma in the digital era according to the Bahusacca 5 principle at the Office of Religious Education, Bang Bo District, Samut Prakan Province. This was a mixed-methods research, in which quantitative research was supported by qualitative data. The sample group consisted of 50 students and teachers, selected through purposive sampling, along with 7 key informants. The research instruments included questionnaires and in-depth interviews. Data analysis involved calculating means, standard deviations, and conducting content analysis.

The research findings revealed that: 1) The current state of promoting Dhamma Studies (Pariyatti Dhamma) learning management in the digital era at the Office of Religious Education, Bang Bo District, Samut Prakan Province is, overall, at a high level. 2) The methods of promoting Dhamma Studies learning management in the digital age should include concise, clear, and easy-to-understand content; learning activities that encourage student participation; communication processes that create a supportive atmosphere for listening; and learning environments that are quiet, with good sound systems. 3) The guidelines for promoting Dhamma Studies learning management in the digital age, based on the principle of "Bahusacca" (extensive learning), involve organizing content that

is concise and diverse, with a clear structure, the use of memory aids, and dividing content into smaller parts. The content should enhance speaking and communication skills, stimulate analytical thinking and questioning, and connect to real-life experiences and practice.

Keywords: Promotion of Learning Management, Dhamma Studies Curriculum of Monastic Education, Bahussuta IV

บทนำ

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความทั่วถึงในการจัดการศึกษา สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้มีความกระชับ ชัดเจน และน่าสนใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมได้ทั้งในชีวิตสมณะและชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การคิดวิเคราะห์เชิงลึก และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางมากกว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งนอกจากจะเป็นการธำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรมมีความร่วมสมัยและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน (พระมหาอาคม อตถเมธี, 2565)

ปัญหาปัจจุบันของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล พบว่ายังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ครูผู้สอนจำนวนหนึ่งยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อดิจิทัล ขณะที่ผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รูปแบบการสอนยังคงเน้นการบรรยายและถ่ายทอดเชิงท่องจำมากกว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ขาดการบูรณาการเนื้อหากับการดำรงชีวิตจริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ ความต่อเนื่อง และสมาธิในการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมในยุคดิจิทัลยังไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ (พระปริยัติสุนทร โอภาส โอภาโส, 2566)

ในขณะที่ Krumsvik (2013) กล่าวถึง การพัฒนาเรียนรู้และรูปแบบการสอนให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพขึ้นได้ โดยอาศัยหลัก 4 ประการ คือ 1) การออกแบบเนื้อหา 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา การจะทำให้การจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนต้องใช้หลักพุทธ 5 ประการด้วย 1) พุทธศุตตา (ฟังมาก) 2) ธตา (จำได้) 3) วจนา ปริจิตา (คล่องปาก) 4) มนसानุเปกขิตา (ความตั้งใจขบคิด) และ 5) ญาณสุปฏิวิธธา (ความแทงตลอดด้วยปัญญา) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงมีความสนใจในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง อีกทั้งยังเป็นการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ นักเรียน และผู้สอน ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 511 คน (สำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, 2568) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน และผู้สอน ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 50 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา หรือ ดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีประสบการณ์สอนนักเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (IOC) ได้ค่า เท่ากับ 1.00 และ ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย

(Try Out) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าเท่ากับ .967 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง ประเภหคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ ตามตัวแปรที่ศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกใช้การแจกแบบสอบถาม จำนวน 50 ชุด ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประมาณ 30 – 50 นาที/คน รวมทั้งสิ้น 7 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกสนับสนุนเชิงปริมาณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามเชิงปริมาณ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล		N = 50 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการออกแบบเนื้อหา	3.89	0.46	มาก	4
2.	ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน	4.01	0.79	มาก	2
3.	ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร	4.03	0.58	มาก	1
4.	ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้	3.91	0.67	มาก	3
โดยภาพรวม		3.95	0.24	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$, $\sigma=0.24$) โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร ($\mu=4.03$, $\sigma=0.58$) ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ($\mu=4.01$, $\sigma=0.79$) ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้ ($\mu=3.91$, $\sigma=0.67$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการออกแบบเนื้อหา ($\mu=3.89$, $\sigma=0.46$) ตามลำดับความสำคัญ

2. ผลการศึกษาวិธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านการออกแบบเนื้อหา เนื้อหาควรกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้เทคโนโลยีช่วยถ่ายทอด, ควรออกแบบเนื้อหาให้มีโครงสร้างชัดเจน เป็นระบบ ใช้สื่อที่หลากหลาย และเน้นการทบทวนซ้ำ พร้อมเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อให้จำหลักธรรมได้อย่างยั่งยืน, เนื้อหาควรเอื้อต่อการฝึกพูดจริง, ควรออกแบบเนื้อหาที่ทำลายทางปัญญาโดยเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตจริง และใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

2) ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น, ควรเน้นกิจกรรมที่ทบทวนซ้ำอย่างเป็นระบบรวมถึงการตั้งคำถามสม่ำเสมอ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยกระตุ้นความจำให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน, ควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายทอดธรรมะผ่านการสาธยาย อภิปราย เล่านิทาน หรือเทศนา โดยใช้ทั้งสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางธรรมะและสร้างความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม, ควรใช้กิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์

3) ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร ควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฟังอย่างตั้งใจรวมถึงใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์และประสิทธิภาพของการฟัง, ควรออกแบบการสื่อสารที่ชัดเจน มีการทบทวนซ้ำเป็นระบบ ผ่านการพูด ฟัง เขียน และใช้สื่อหลากหลาย รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเล่า, ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดหลากหลายรูปแบบ, ควรออกแบบกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ

4) ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้ ควรมีพื้นที่เงียบสงบ ระบบเสียงดี และสื่อเสียงดิจิทัล, ควรจัดสื่อหลากหลาย และมีระบบติดตามการทบทวน เพื่อส่งเสริมการจำอย่างสม่ำเสมอและยั่งยืน, ควรจัดห้องฝึกพูดที่พร้อมด้วยอุปกรณ์ และสร้างเวทีฝึกพูดในหลากหลายบริบท พร้อมสื่อและต้นแบบที่ช่วยให้พัฒนาทักษะการพูดอย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ, ควรจัดเตรียมข้อมูลและสื่อหลากหลาย พร้อมพื้นที่และเครื่องมือที่ส่งเสริมการตั้งคำถาม อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า

1. พหุสูตรตา (ฟังมาก) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา จัดเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่าย หลากหลายรูปแบบเสียงและสื่อเพื่อส่งเสริมการฟัง 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน สร้างกิจกรรมเน้นการฟังและทบทวนผ่านการฟังซ้ำและอภิปราย 3) การออกแบบกระบวนการ

สื่อสาร ใช้ช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่าย และมีการตอบกลับอย่างรวดเร็ว และ 4) การออกแบบ
แหล่งการเรียนรู้ จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้เน้นสื่อเสียงและมัลติมีเดีย

2. ธดา (จำได้) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา เน้นโครงสร้างเนื้อหาชัดเจน ใช้
เทคนิคช่วยจำและแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อย 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน กิจกรรม
ทบทวนและประเมินความจำด้วยแบบทดสอบหรือเกม 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร ส่ง
ข้อความสรุปใจความสำคัญและเตือนความจำผ่านช่องทางออนไลน์ และ 4) การออกแบบ
แหล่งการเรียนรู้ สร้างฐานข้อมูลและแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่าย มีระบบทบทวนและบันทึกข้อมูล

3. วรณา ปริจิตา (คล่องปาก) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา เน้นเนื้อหาที่
ส่งเสริมทักษะการพูดและสื่อสาร 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน กิจกรรมฝึกพูดในกลุ่ม
และอภิปราย 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร เปิดช่องทางพูดคุยได้ตอบทั้งออนไลน์และ
ออฟไลน์ และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ จัดเตรียมคลังสื่อเสียงและวิดีโอสำหรับฝึกพูด

4. มนसानุเปกขิตา (ความตั้งใจขบคิด) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา จัด
เนื้อหาที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถาม 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน กิจกรรม
อภิปราย โครงงาน และวิจารณ์ 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร สร้างช่องทางแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นและซักถาม และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ จัดแหล่งเรียนรู้ที่เน้นงานวิจัย
บทความ และเนื้อหาเชิงวิเคราะห์

5. ทิฏฐิยา สุปฏิวิฑฐา (ความแทงตลอดด้วยปัญญา) ประกอบด้วย 1) การออกแบบ
เนื้อหา เน้นเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการปฏิบัติ 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน
กิจกรรมจำลองสถานการณ์และการทำโครงงาน 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร ส่งเสริม
การสื่อสารสองทางและการสะท้อนความคิด และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ แหล่ง
เรียนรู้ที่สนับสนุนการปฏิบัติและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุค
ดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ
ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่
น่าสนใจ คือ การออกแบบกระบวนการสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดในการ
วิจัย แสดงว่าอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญอย่างมากกับการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ยุค
ดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของพระปริยัติธรรมที่เดิมเน้นการสอนแบบบรรยายหรือแบบดั้งเดิม
แต่ปัจจุบันกลับมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารให้มีความหลากหลาย ทันสมัย และเปิด
โอกาสให้เกิดการปฏิสัมพันธ์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจตุรงค์ จิรฐิติโต (วงศ์
เกิดศรี) (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระ

ปรียัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสาราณียธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า สภาพความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระปรียัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสาราณียธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่ออุปกรณ์ และการประสานงาน มีค่าเฉลี่ย 3.55 ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การให้ความสำคัญกับการสื่อสาร และการใช้สื่อดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม โดยงานวิจัยที่ 1 เน้นด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น วิดีทัศน์ เสียงเทศน์ และเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนงานวิจัยที่ 2 พบว่า ด้านสื่ออุปกรณ์และการประสานงานซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการสื่อสารเพื่อสร้างเอกภาพในการจัดการศึกษา ก็มีระดับคะแนนอยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าทั้งสองงานวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของระบบการสื่อสารและสื่ออุปกรณ์ในบริบทของการเรียนรู้พระปรียัติธรรมในยุคดิจิทัล

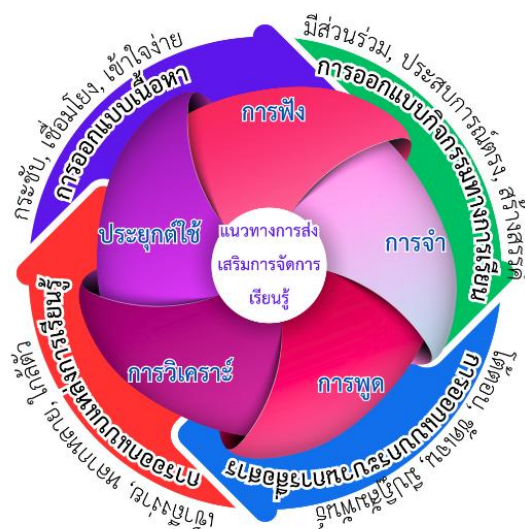
2. วิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพุทธศต 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางปะ จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ที่พบว่า ควรเน้นกิจกรรมที่ทบทวนซ้ำอย่างเป็นระบบรวมถึงการตั้งคำถามสม่ำเสมอ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยกระตุ้นความจำให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืน, ควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายทอดธรรมะผ่านการสาธยาย อภิปราย เล่านิทาน หรือเทศนา โดยใช้ทั้งสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางธรรมะและสร้างความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม, ควรใช้กิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ เป็นการผสมผสานระหว่างการสืบทอดวัฒนธรรมทางธรรมะดั้งเดิมกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจเนื้อหาหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังพัฒนาทักษะการสื่อสาร การตีความ และการประยุกต์ธรรมะในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกากิตติเชษฐ์ สุขวาทโน (ตันติพงษ์วัฒน์) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรในยุคไทยแลนด์ 4.0 อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูมีการเตรียมตัวก่อนสอนเสมอมีเจตคติที่ดีในการจัดการสอนมีการใช้เทคนิคต่างๆที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นำมาปฏิบัติได้ด้วยตนเองตามหลักธรรมวินัยใช้สื่อหลากหลายรูปแบบในการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจมากขึ้นมีกระบวนการสำคัญที่ช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนในหลากหลายวิธีการผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนดีขึ้นมีความพร้อมด้านร่างกาย สติปัญญาและสภาพแวดล้อม องค์ความรู้ทั้ง 5 ด้านโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรในยุคไทยแลนด์ 4.0 ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พระปรียัติธรรม โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารทางธรรมะอย่างเหมาะสม ซึ่ง

ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในบริบทของยุคดิจิทัลและไทยแลนด์ 4.0

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ มนฐานุเพกขิตา (ความตั้งใจขบคิด) จัดเนื้อหาที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถาม กิจกรรมอภิปราย โครงงาน และวิจารณ์ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ หลักมนฐานุเพกขิตา หรือความตั้งใจขบคิด ควรได้รับการเน้นย้ำ เนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสายสิทธิ์ สารโท (สิทธิโท) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพหุสูตร 5 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด พบว่า แนวทางการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพหุสูตร 5 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด ด้านมนฐานุเพกขิตา ควรเปิดโอกาสให้ได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ และรับฟังข้อคิดเห็นที่แตกต่างกัน จัดหาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ สอดคล้อง กับกระบวนการเรียนรู้ มีการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ จัดระบบความคิดและ วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลัก "มนฐานุเพกขิตา" โดยเน้นการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็น ซักถาม และวิพากษ์อย่างมีเหตุผล รวมถึงการจัดแหล่งเรียนรู้ สื่อการสอน และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการคิดอย่างมีระบบและการเรียนรู้ด้วยตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (พระใบฎีกาชาญชัย อัครคมโม และคณะ, 2568)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้ 1) การออกแบบเนื้อหาในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นความ กระชับ ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียน เชื่อมโยงข้อมูลกับชีวิตจริงได้ง่าย ควรจัดลำดับเนื้อหาที่ เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับระดับการ เรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมเปิดโอกาสให้มีการทบทวนเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบดิจิทัล 2) กิจกรรมควรเน้นการมี ส่วนร่วม ของผู้เรียน ส่งเสริมให้เกิด ประสบการณ์ตรง เช่น การอภิปราย การจำลองสถานการณ์ การเล่านิทานธรรมะ หรือการใช้เกมธรรมศึกษา เพื่อกระตุ้น ความคิด สร้างสรรค์ และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักমনสานุเปกขิตา 3) ควรใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่ ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถ ตอบโต้ได้ ทั้งผ่านช่องทางสื่อดิจิทัล หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการ มีปฏิสัมพันธ์ แบบสองทางระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และ 4) แหล่งเรียนรู้ควร เข้าถึงง่าย หลากหลาย และมีความ ใกล้ตัว ทั้งในรูปแบบของชุมชนวัด หอสมุดธรรมะ สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ธรรมศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาธรรมได้ทุกที่ ทุกเวลา และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ อยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนเห็นว่าด้านการออกแบบ กระบวนการสื่อสารมีความสำคัญสูงสุด ตามด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และ เนื้อหา สำหรับวิธีการส่งเสริม พบว่าควรจัดเนื้อหากระชับ ชัดเจน ใช้เทคโนโลยี สร้างกิจกรรม

มีส่วนร่วม ปรับกระบวนการสื่อสารและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการฟังและปฏิสัมพันธ์ ส่วนแนวทางตามหลักพุทธ 5 ได้แก่ การจัดเนื้อหาสำหรับฟังและทบทวน (พุทธศุตตา), โครงสร้างเนื้อหาและเทคนิคช่วยจำ (ธตา), ส่งเสริมทักษะพูดและสื่อสาร (วจนา), กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ (มนสาอนุเปกขิตา) และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (ทัญญูยา สุปญฺญิวิตา) จากข้อสรุปจึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) ด้านการออกแบบเนื้อหา ครูผู้สอน ควรจัดทำสื่อประกอบการสอนในรูปแบบอินโฟกราฟิกหรือวิดีโอสั้น ๆ ที่กระชับเข้าใจง่าย เพื่อให้ นักเรียน สามารถเข้าถึงสาระธรรมได้รวดเร็วและน่าสนใจยิ่งขึ้น 2) ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของสำนักงานศึกษา ควรรวบรวมและจัดทำเว็บไซต์ศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ธรรมะดิจิทัล เพื่อให้ ครูและนักเรียน สามารถเข้าถึงเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายได้สะดวก และ 3) ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ครูผู้สอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน Google Classroom หรือ Zoom โดยใช้แบบฝึกทักษะหรือเกมออนไลน์ เพื่อกระตุ้น นักเรียน ให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และฝึกคิดวิเคราะห์ผ่านเครื่องมือดิจิทัลที่ใช้งานง่าย **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษา “การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูผู้สอนพระปริยัติธรรม” เพื่อจะได้แนวทางในการอบรมและพัฒนาครูให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 2) ควรศึกษา “ความพร้อมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนพระปริยัติธรรมในยุคดิจิทัล” จะได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียน และ 3) ควรศึกษา “การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และชุมชนในบริบทพระปริยัติธรรม” จะได้แนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา และเพิ่มความยั่งยืนในการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- พระใบฎีกาชาญชัย อคฺคธมฺโม, พระครูสังฆรักษ์ณจักรกฤษณ ฐิริปัญโญ และ ณัฐนิชา ปญฺญนิภา. (2568). แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพุทธ 5 ของสำนักงานศึกษา อำเภอบางป๋อ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกากิตติเชษฐ์ สุขขุฑฺฒโน (ตันติพงษ์วนิช). (2564). การจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรในยุคไทยแลนด์ 4.0 อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส). (2566). การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : ทำอย่างไรจึงจะประสบผลสำเร็จ กรณีวัดจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระมหาจตุรงค์ จิรฐิติโต (วงศ์เกิดศรี). (2566). แนวทางการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสภาราษฎรธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอาคม อุดมเมธี. (2565). การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสายสิทธิ์ สารโท (สิทธิโท). (2564). แนวทางการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักสูตร 5 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. (2568). ข้อมูลผู้สอนและนักเรียน สำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางบ่อ.
- Krumsvik, R. J., & Jones, L. Ö. (2013). Teachers' digital competence in upper secondary school: (Work in Progress). International Conference on Information Communication Technologies in Education.

การส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร*

PROMOTING ABILITY OF COMPUTATIONAL THINKING THROUGH
BLENDED LEARNING MODEL BY USING INQUIRY-BASED LEARNING
FOR MATTAYOMSUKSA 3 AT BURAPHAPITTAYAKARN MUNICIPAL
SCHOOL

ธนวัฒน์ อุตัยสา¹, สนิท เตเมืองซ้าย² และ ขจรพงษ์ ร่วมแก้ว³

Tanawat Authaisa¹, Sanit Teemueangsai² and Khajonpong Ruamkaew³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹⁻³Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's E-mail: tanawattonny741@gmail.com¹, E-mail: sanit.t@rmu.ac.th²,

E-mail: Khajoppong.ru@rmu.ac.th³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปฏิบัติการการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร 2) ศึกษาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) แบบ PAOR มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Act) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 25 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการจัดการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ แบบสัมภาษณ์นักเรียนรายบุคคล แบบบันทึกอนุทินของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้การผสมผสานแบบออนไลน์และออนไลน์สามารถยกระดับ

* Received 10 August 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 1 September 2025

ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณได้ในแต่ละการจัดการเรียนรู้แต่ละรอบ 2) ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, S.D.= 0.21)

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ, การเรียนรู้แบบผสมผสาน, การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the implementation of computational thinking ability promotion through inquiry-based blended learning for Mathayom 3 students at Burapha Pittayakarn Municipality School. 2) study the computational thinking ability of students after learning through inquiry-based blended learning, and 3) study the satisfaction of students towards blended inquiry-based learning. This research used PAOR action research processes which consisted of 4 steps: Plan, Action, Observe and Reflect. The target group is 25 Mathayom 3/1 students at Burapha Pittayakarn Municipality School, selected by purposive sampling. The research instruments were blended learning plans with inquiry-based learning, computational thinking ability test, individual student interviews, student diaries, and satisfaction questionnaires. The statistics used for data analysis Percentage, mean, standard deviation.

The results of the research were as follows: 1) promotion of computational thinking ability with inquiry-based blended learning using a combination of online and on-site delivery can improve computational thinking ability in each learning cycle. 2) The computational thinking ability of students after learning through inquiry-based blended learning increased. 3) The students' satisfaction with inquiry-based blended learning was at a high level. ($\bar{x} = 4.13$, S.D.= 0.21)

Keywords: Computational thinking ability, Blended learning, Inquiry-based learning.

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องยอมรับว่าเราไม่สามารถทนต่อพลวัตที่เกิดขึ้นและกำลังจะเกิดขึ้นของสังคมโลกได้เนื่องจากการสื่อสารเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันอย่างเข้มข้นในด้านการศึกษา วิชาชีพ และเศรษฐกิจ ดังนั้นการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งนอกจากการพัฒนาความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีแล้ว เราควรมีปลูกฝังการพัฒนาทักษะหรือความสามารถของเยาวชนไทยในด้านใดบ้าง ทักษะที่ควรนึกถึงเป็นสิ่งแรกคือทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันการศึกษาไทยความมุ่งหวังของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ของประเทศไทยกำหนดไว้ว่า วิชาวิทยาศาสตร์มีเป้าหมายเพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาและเข้าใจวิทยาศาสตร์ โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการต่าง ๆ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ควรสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสค้นคว้าและวิเคราะห์ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) ซึ่งเป็นความสามารถพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรมี เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนหรือปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถค้นพบและเรียนรู้ความจริงต่าง ๆ ด้วยตนเอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558) โดยการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการใช้วิธีการและทักษะทางวิทยาศาสตร์ (สุวัฒน์ นิยมคำ, 2531)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ได้พบว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานได้รับการพัฒนาโดยพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม รวมถึงศักยภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมมักเน้นการท่องจำมากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งอาจทำให้แหล่งข้อมูลในการค้นคว้าความรู้มีจำกัด การแก้ไขปัญหาข้อจำกัดของการเรียนในห้องเรียนและการเรียนออนไลน์สามารถทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนจากการเลือกเรียนเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง มาเป็นการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างทั้งสองแบบ โดยนำจุดเด่นของแต่ละรูปแบบมาใช้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถลงมือทำ และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้กลยุทธ์

การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นไปที่นักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาการเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ระหว่างนักเรียนด้วยกันเองหรือในสังคมการเรียนรู้ออนไลน์ นักเรียนสามารถใช้เวลาในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา รวมถึงการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้และงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มนักเรียนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยที่คุณภาพของการเรียนการสอนไม่ลดลง (จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2553)

จากปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการสืบเสาะหาความรู้มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ ผ่านการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร อำเภอเมืองมหาสารคาม เพื่อแก้ปัญหการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งเป็นรูปแบบวิจัยที่แก้ปัญหาในชั้นเรียน เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติการทำไปสู่การแก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนดังกล่าว เพื่อการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานร่วมกับการจัดการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ ที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและครูในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปฏิบัติการการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Act) ขั้นสังเกตการปฏิบัติ (Observe) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect)

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการจัดการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ จำนวน 3 แผน ได้แก่เรื่อง 1) แนวคิดและองค์ประกอบของIoT 2) ซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชัน 3) Python เบื้องต้น แผนละ 2 ชั่วโมง หากคุณภาพโดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาเกี่ยวกับสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลในแต่ละแผนการเรียนรู้

3.2 แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ หากคุณภาพโดยนำแบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณไปหากคุณภาพโดยความเที่ยงตรง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน นำแบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณไปทดสอบกับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบรายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ

3.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียนรายบุคคล หากคุณภาพโดยนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา

3.4 แบบบันทึกอนุทินของนักเรียน

3.5 แบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วยความพึงพอใจ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านบทเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ละด้านมีจำนวน 5 ข้อ หากคุณภาพโดยนำแบบสอบถามความพึงพอใจขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาที่ใช้วัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง แล้วคัดเลือกเอาข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดวันเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้กับผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร และทำบันทึกข้อความชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และแจ้งความประสงค์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3. ติดต่อขอความร่วมมือแก่ครูประจำวิชา เพื่อชี้แจงขอความร่วมมือจากนักเรียน

4. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทบาทหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดสอบ และขอความร่วมมือในการสอบด้วยความตั้งใจ เพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง

5. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ เรื่อง แนวคิดและองค์ประกอบของIoT ในวงรอบปฏิบัติการแรก

6. หลังสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ แบบสัมภาษณ์นักเรียนรายบุคคล และแบบบันทึกอนุทินของนักเรียน

7. ดำเนินการตรวจให้คะแนนแบบวัด หากคะแนนเป็นไปตามเป้าที่ตั้งไว้ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อประเมินผลการวิจัย หากคะแนนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์นักเรียนรายบุคคล และแบบบันทึกอนุทินของนักเรียน มาสังเคราะห์และปรับปรุงการสอบในวงรอบปฏิบัติการต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปฏิบัติการการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร

ตารางที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1

ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (การปรับปรุงแก้ไข)	เครื่องมือเก็บข้อมูล	หลังการจัดกิจกรรม(ประเด็นปัญหาที่พบ)	ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ
- สร้างแผนการเรียนรู้แบบเทคนิคสืบเสาะหาความรู้โดยการเรียนรู้ผสมผสาน เรื่องแนวคิดและองค์ประกอบของIoT	- แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวคิดและองค์ประกอบของIoT - แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ - แบบสัมภาษณ์	- การค้นหาสื่อการเรียนรู้บนกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนเป็นไปได้ยาก - เวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมช้ากว่ากำหนดเนื่องจาก	ระดับความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.59, S.D. = 0.48) ยังไม่ผ่านเป้าประสงค์

	รายบุคคล - แบบบันทึกอนุทิน	นักเรียนบางส่วนไม่สนใจครูอธิบายคำสั่งทำให้ต้องทวนคำสั่งหลายรอบ - กิจกรรมบางส่วนมีความยากเกินไปสำหรับนักเรียน	

จากตารางที่ 1 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.59$, S.D. = 0.48) ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ การค้นหาสื่อการเรียนรู้บนกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนเป็นไปได้ยาก เวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมช้ากว่ากำหนดเนื่องจากนักเรียนบางส่วนไม่สนใจครูอธิบายคำสั่งทำให้ต้องทวนคำสั่งหลายรอบ ตลอดจนกิจกรรมบางส่วนมีความยากเกินไปสำหรับนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมในรอบถัดไป

ตารางที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2

ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (การปรับปรุงแก้ไข)	เครื่องมือเก็บข้อมูล	หลังการจัดกิจกรรม (ประเด็นปัญหาที่พบ)	ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ
- สร้างแผนการเรียนรู้แบบเทคนิคสืบเสาะหาความรู้โดยการเรียนรู้ผสมผสาน เรื่องซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชัน - จัดหมวดหมู่และเพิ่มช่องทางลัดในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้เพื่อสะดวกต่อการค้นหา	- แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชัน - แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ - แบบสัมภาษณ์รายบุคคล - แบบบันทึกอนุทิน	- นักเรียนบางกลุ่มทำงานล่าช้าทำให้เกิดปัญหาในการส่งงานไม่ทันกลุ่มอื่น - นักเรียนบางคนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์น้อยกว่านักเรียนรายอื่นทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง	ระดับความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.81) ยังไม่ผ่านเป้าประสงค์

- ชี้แจงนักเรียนเรื่อง การตั้งใจฟังคำสั่งที่ ครูอธิบายซึ่งมีผล กับคะแนนจิตพิสัย รายบุคคลของ นักเรียน - ทำการปรับปรุง ความยากของ กิจกรรมและความ ซับซ้อนให้เหมาะสม กับนักเรียน			

จากตารางที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 0.81) ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ นักเรียนบางกลุ่มทำงานล่าช้าทำให้เกิดปัญหาในการส่งงานไม่ทันกลุ่มอื่น นักเรียนบางคนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์น้อยกว่านักเรียนรายอื่นทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมในรอบถัดไป

ตารางที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3

ก่อนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ (การปรับปรุงแก้ไข)	เครื่องมือเก็บข้อมูล	หลังการจัดกิจกรรม (ประเด็นปัญหาที่ พบ)	ความสามารถใน การคิดเชิงคำนวณ
- สร้างแผนการ เรียนรู้แบบเทคนิค สืบเสาะหาความรู้ โดยการเรียนรู้ ผสมผสาน เรื่อง Python เบื้องต้น - ชี้แจงนักเรียน เกี่ยวกับการส่งงาน ตามเวลาที่กำหนด ซึ่งมีผลกับคะแนน จิตพิสัยรายบุคคล ของนักเรียน และ	- แผนการจัดการ เรียนรู้ เรื่อง Python เบื้องต้น - แบบวัด ความสามารถในการ คิดเชิงคำนวณ - แบบสัมภาษณ์ รายบุคคล - แบบบันทึกอนุทิน - แบบสอบถามความ พึงพอใจ	- นักเรียนมี ความสามารถในการ คิดเชิงคำนวณ เพิ่มขึ้น มีการฝึก วิเคราะห์ปัญหาเพื่อ ทำการแยกปัญหา การกำหนดรูปแบบ ของวิธีแก้ปัญหาเพื่อ ไม่ให้เกิดความ ซับซ้อนในการ แก้ปัญหาและ สามารถออกแบบ	ระดับความสามารถ ในการคิดเชิงคำนวณ อยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.28) ผ่านเป้าประสงค์แล้ว

แนะนำการวางแผนการทำงานเพื่อจะได้ทำงานแบบมีแบบแผน - ให้นักเรียนที่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยแนะนำนักเรียนคนอื่นที่ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ต่ำ		วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน - นักเรียนมีพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.21)	

จากตารางที่ 3 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนมีพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.21) และนักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.28) บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้

ตารางที่ 4 ระดับความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติที่ 1

องค์ประกอบ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. การย่อยปัญหา	2.80	1.08	ระดับปานกลาง
2. การคิดเชิงนามธรรม	2.32	0.94	ระดับน้อย
3. การหารูปแบบ	2.44	0.58	ระดับน้อย
4. การออกแบบขั้นตอนวิธี	2.80	0.91	ระดับปานกลาง
ภาพรวม	2.59	0.48	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 4 ผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.59$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการคิดเชิงนามธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.32$, S.D. = 0.94)

ตารางที่ 5 ระดับความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติที่ 2

การคิดเชิงคำนวณ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
การย่อยปัญหา	3.52	0.58	ระดับดี
การคิดเชิงนามธรรม	3.08	0.81	ระดับปานกลาง

การหารูปแบบ	2.84	0.68	ระดับปานกลาง
การออกแบบขั้นตอนวิธี	3.60	0.81	ระดับดี
รวม	3.26	0.28	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 5 ผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.26$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบขั้นตอนวิธีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.81) ด้านการหารูปแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$, S.D. = 0.68)

ตารางที่ 6 ผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติการที่ 3

การคิดเชิงคำนวณ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
การย่อปัญหา	4.56	0.65	ระดับดีมาก
การคิดเชิงนามธรรม	3.64	0.81	ระดับดี
การหารูปแบบ	3.36	0.56	ระดับปานกลาง
การออกแบบขั้นตอนวิธี	4.52	0.65	ระดับดีมาก
รวม	4.02	0.28	ระดับดี

จากตารางที่ 6 ผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการหารูปแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.56) ด้านการย่อปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.65)

ตารางที่ 7 ผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนในทุกวงรอบปฏิบัติการ

การคิดเชิงคำนวณ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
การย่อปัญหา	3.62	0.48	ระดับดี
การคิดเชิงนามธรรม	3.01	0.64	ระดับปานกลาง
การหารูปแบบ	2.88	0.47	ระดับปานกลาง
การออกแบบขั้นตอนวิธี	3.64	0.60	ระดับดี
รวม	3.26	0.22	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในทุกวงรอบปฏิบัติการ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมของความสามารถในการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับ

ปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบขั้นตอนวิธีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.60) ด้านการหารูปแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = 0.47)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้

ตารางที่ 8 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ

ด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
1	กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน	4.36	0.48	มาก
2	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเรียน	4.56	0.50	มากที่สุด
3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.12	0.88	มาก
4	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ	4.56	0.50	มากที่สุด
5	กิจกรรมการเรียนรู้มีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ	4.12	0.78	มาก
รวม		4.34	0.28	มาก
ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้				
6	บรรยากาศของการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้	4.04	0.73	มาก
7	บรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาอย่างอิสระและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย	3.92	0.75	มาก
8	บรรยากาศของการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.44	0.50	มาก

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
9	บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง	4.56	0.50	มากที่สุด
10	บรรยากาศของการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	3.80	0.81	มาก
รวม		4.15	0.29	มาก

ด้านบทเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

11	บทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสามารถเกิดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณและเรียนรู้ด้วยตนเองได้	3.84	0.85	มาก
12	บทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาจากการทบทวนความรู้ด้วยตนเองได้	3.84	0.89	มาก
13	บทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้น	3.92	0.86	มาก
14	บทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการสร้างชิ้นงานได้	3.88	0.83	มาก
15	บทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.12	0.78	มาก
รวม		3.92	0.37	มาก
เฉลี่ยรวม		4.13	0.21	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ ด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$, S.D.= 0.28) ด้านบทเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, S.D.= 0.37)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ทดสอบสมมติฐานและอภิปรายผลเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษา พบว่า การส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคำนวณด้วยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ จากการวิจัยมีการดำเนินการโดยมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นตอนเป็นการจัดการการเรียนรู้แบบผสมผสานได้แก่การเรียนรู้แบบออนไลน์ และการเรียนแบบออนไซต์

โดยผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในวงรอบปฏิบัติที่ 1 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.59$, S.D.= 0.48) ผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในวงรอบปฏิบัติที่ 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.26$, S.D.= 0.28) และผลการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ในวงรอบปฏิบัติที่ 3 ภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.02$, S.D.= 0.28) ผลการวิเคราะห์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนสามารถฝึกฝนการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบสามารถแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสามารถกำหนดรูปแบบของวิธีแก้ปัญหาเพื่อลดความซับซ้อน และออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนตามหลักการคิดเชิงตรรกะ ทั้งนี้เนื่องมาจาก ลักษณะเฉพาะของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่มยังกระตุ้นให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาหลักซึ่งยิ่งขึ้น อีกทั้ง การที่ครูมีบทบาทในการเป็นผู้ชี้แนะ มากกว่าการถ่ายทอดความรู้โดยตรง ช่วยให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้อย่างอิสระและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bybee et al. (2006, pp. 41-42) กล่าวถึงข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ดังนี้ 1. ผู้เรียนถูกกระตุ้นจากสถานการณ์ เพื่อสร้างความรู้และแนวคิดอย่างมีความหมาย 2. ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและความรู้ของตนเองอย่างเต็มที่ โดยเรียนรู้วิธีการการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 3. ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ โดยสามารถกำหนดเป้าหมายและติดตามผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร กล้าแก้ว (2565) ได้ศึกษาการเสริมสร้างกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มด้วยการเรียนรู้

ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติการเสริมสร้างกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มด้วยการเรียนรู้ผสมผสานแบบกลุ่มสืบเสาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร สรุปผลไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสวนนั้น ถือกลยุทธการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของการกลุ่มสืบสวนได้รับการใช้อย่างกว้างขวางในห้องเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา นักเรียนที่มีผลงานระดับต่ำและปานกลางมีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นเนื่องจากการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยใช้เทคนิคสืบเสาะหาความรู้ ที่จัดการเรียนรู้ร่วมกับการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงตา จวนเจริญ (2565) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างแบบห้องเรียนปกติร่วมกับห้องเรียนออนไลน์ โดยมีสื่อสารสนเทศเป็นตัวกลางในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ครูมีหน้าที่ในการกำกับ ติดตาม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกิจกรรมเท่านั้น และได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bernath (2012) การเรียนแบบผสมผสานหรือ Blended Learning หมายถึงโปรแกรมทางการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Learning กับการสอนในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Burna and Surabhi (2020) ได้ศึกษาการเรียนรู้แบบผสมผสานในระดับอุดมศึกษา: การเปลี่ยนไปสู่ห้องเรียนเชิงประสบการณ์ พบว่า ผลการวิจัยบ่งชี้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของเครื่องมือการเรียนรู้แบบผสมผสานกับเครื่องมือแบบดั้งเดิม นักเรียน Generation Z มีส่วนร่วมมากขึ้นกับการใช้เครื่องมือการเรียนรู้แบบผสมผสานและสนุกกับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยจากการการศึกษาในครั้งนี้ จึงเสนอแนะให้นำเครื่องมือการเรียนรู้แบบผสมผสานมาใช้สำหรับนักการศึกษาที่ต้องการปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปเป็นการเรียนรู้แบบโต้ตอบเพื่อสร้างห้องเรียนเชิงประสบการณ์แก่นักเรียน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการศึกษา พบว่า ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณดีขึ้นในแต่ละวงรอบปฏิบัติการ เฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องมาจาก รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระบวนการเรียนรู้ที่จัดเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงคำนวณในด้านการวิเคราะห์ปัญหา การแยกองค์ประกอบของปัญหา การออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และการลงข้อสรุปด้วยเหตุผลเชิงตรรกะ อีกทั้งการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงรอบ โดยอาศัยการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์และบันทึกอนุทินของนักเรียน ทำให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนให้

เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของนักเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แหมมณี (2553) ได้นิยามความหมายของ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ว่า การดำเนินการเรียนการสอน โดยครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ครูช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ ฐิติเพชรกุล และประภาวรรณ สมุทรเผ่าจินดา (2564) ได้พัฒนารูปแบบการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมพีเคชั่นเป็นฐานในรายวิชาการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมพีเคชั่นเป็นฐานมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 2) ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบเกมพีเคชั่นและ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนภาพรวมในระดับดี และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมพีเคชั่น เป็นฐานฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้สอดคล้องกับแนวคิดของเว็บไซต์สอนลูกเขียนโปรแกรม by Dek-D.com (2560) การคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) คือ กระบวนการแก้ปัญหาในหลากหลายลักษณะ เช่น การจัดลำดับเชิงตรรกศาสตร์ การวิเคราะห์ ข้อมูล และการสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาไปทีละขั้นทีละตอน (หรือที่เรียกว่าอัลกอริทึม) รวมทั้งการย่อย ปัญหาที่ช่วยให้รับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนหรือมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดได้ วิธีคิดเชิงคำนวณมีความจำเป็นในการพัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ สำหรับคอมพิวเตอร์ แต่ในขณะเดียวกันวิธีคิดนี้ยังช่วยแก้ปัญหาในวิชาต่าง ๆ ได้ด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงษ์ จันทรเสนา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้โปรแกรมเชิงจินตภาพที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้โปรแกรมเชิงจินตภาพ พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานสามารถ ทำคะแนนด้านทักษะการคิดคำนวณหลังเรียนได้สูงกว่าคะแนนด้านทักษะการคิดคำนวณก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leonard et al. (2016) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 124 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการออกแบบหุ่นยนต์ และเกมมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมการสอนทางคอมพิวเตอร์ แสดงให้เห็นว่าการคิดเชิงคำนวณควร

ส่งเสริมด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนได้แก้ปัญหาผ่านการออกแบบ และสร้างชิ้นงานขึ้นมา

3. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 จากการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสคิด วิเคราะห์ ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้สึกสนุกและท้าทาย อีกทั้งการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการออกแบบบทเรียนที่เชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทใกล้ตัวนักเรียนอย่างเหมาะสม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การที่ครูมีการวิเคราะห์และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามผลสะท้อนจากนักเรียน ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับความสนใจและความต้องการ ที่แท้จริงของนักเรียน จึงส่งผลให้ความพึงพอใจรวมในทุกด้านอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพคุณภาพหรือระดับความพึงพอใจที่มีผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่มีบุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงษ์ จันทรเสนา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้โปรแกรมเชิงจินตภาพที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้โปรแกรมเชิงจินตภาพ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาหลังเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้โปรแกรมบทเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Shelly (1995) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกในทางบวกเป็นความรู้สึก ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้ความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับและความสุขนี้สามารถทำให้เกิดความสุข หรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้ จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกในทางบวกอื่น ๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวก และความสุขมีความสัมพันธ์อย่างสลับซับซ้อน และระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่า ระบบความพึงพอใจโดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร กล้าแก้ว (2565) ได้ศึกษาการเสริมสร้างกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มด้วยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มด้วยการ

เรียนรู้ผสมผสานแบบกลุ่มสืบเสาะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้โดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.59) ซึ่งยอมรับเนื่องจากการเรียนแบบผสมผสานด้วยวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มจากการแสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการปฏิบัติและกระบวนการคิด โดยนำขั้นตอนของการสืบเสาะหาความรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมลงในรูปแบบของการเรียนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติกับการเรียนแบบออนไลน์ เป็นการนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แสดงให้เห็นว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณดีขึ้นในแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ วิชาวิทยาการคำนวณ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 ครูสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น ๆ

1.2 ครูควรจัดเตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและความเร็วสูง เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น ลดปัญหาทางเทคนิคที่อาจสร้างความเบื่อหน่าย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้

1.3 ครูควรชี้แจง ทำความเข้าใจร่วมกับผู้ร่วมวิจัยในขั้นตอนและลักษณะของรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการก่อนล่วงหน้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานมีการกิจกรรมแบบออนไลน์และออนไลน์ควรหาวิธีผสมผสานแบบอื่นเพิ่มเข้ามา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในด้านต่างๆ

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการเรียนรู้ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้กับวิธีการสอนแบบอื่นๆ ตลอดจนศึกษาความคงทนในการสอนวิธีนั้น ว่าแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2553). หลักการออกแบบเว็บไซต์ทางการศึกษา: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนินทร์ ฐิติเพชรกุล, & ประภาวรรณ สมุทรเผ่าจินดา. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานในรายวิชาการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์. วารสารราชพฤกษ์, 19(2), 45–55.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: พีบาลานซ์ดีไซน์แอนด์ปรินติ้ง.
- ดวงตา จวนเจริญ. (2065). การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ทิตินา เขมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพร กล้าแก้ว. (2565). การเสริมสร้างกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มด้วยการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- วีระพงษ์ จันทรเสนา. (2563). การพัฒนาการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้โปรแกรมเชิงจินตภาพที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถการเขียนโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <http://chemistry.ipst.ac.th/?p=903>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชุมชม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุวัฒน์ นิยมคำ. (2531). ทฤษฎีและทางปฏิบัติในการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร: เจเนอรัลบุ๊คส์เซ็นเตอร์.
- สอนลูกเขียนโปรแกรม by Dek-D.com. (2560). การคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) คืออะไร มาทำความรู้จักกัน. Dek-D's School. เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2567 จาก <https://school.dek-d.com/blog/featured/การคิดเชิงคำนวณ>
- Bernath, R. (2012). Effective approaches to blended learning for independent schools. Retrieved from <http://www.testden.com/partner/blended%20learn.html>
- Burna, N., & Surabhi, K. (2020). Blended learning in higher education: A transition to experiential classrooms. *International Journal of Educational Management*, 34(9), 1357–1374. <https://doi.org/10.1108/IJEM-04-2020-0179>
- Bybee, R. W., Taylor, J. A., Gardner, A., Scotter, P. V., Powell, C. J., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). The BSCS 5E instructional model: Origins and effectiveness. Colorado: BSCS.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Leonard, J., et al. (2016). Using robotics and game design to enhance children's self-efficacy, STEM attitudes, and computational thinking skills. *Journal of Science Education and Technology*, 25(6), 860–876. <https://doi.org/10.1007/s10956-016-9628-2>
- Shelly, D. F. (1995). Tackling family member compensation. *American Printer*, 215, 2.

การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์*

TEACHER DEVELOPMENT IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT
TO ENHANCE THE EDUCATIONAL QUALITY OF KUCHINARAI SCHOOL
UNDER THE KALASIN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE.

นายอานนท์ นนทวัน

Arnon nonthawan

โรงเรียนกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

Kuchinarai School, Kalasin Secondary Educational Service Area Office

Corresponding author, E-mail: byanon@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มตัวอย่าง 218 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ระยะที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มเป้าหมายคือ ครู 92 คน ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย t-test ระยะที่ 3 การทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มที่ทำการศึกษาคือเป็นนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธี Active Learning โดยครูที่ผ่านการอบรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความสามารถ และประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติทดสอบความแตกต่าง และระยะที่ 4 การศึกษาผลการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการทดลอง

* Received 7 September 2025; Revised 9 September 2025; Accepted 15 September 2025

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และครูที่ผ่านการอบรมมีพัฒนาการด้านความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: คุณภาพการศึกษา, การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

Abstract

This research aimed to teacher development in active Learning management at Kuchinarai School, under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin. The study was conducted in two phases. Phase 1 examined the needs for developing Active Learning management with a sample of 218 participants. The researcher selected the sample group using Purposive Sampling. Data were collected using questionnaires and interviews, and analyzed through mean, standard deviation, and Priority Needs Index (PNI). Phase 2 focused on teacher development, involving 92 teachers. The research instruments were pre-test and post-test, a performance assessment form, and an observation form. Data were analyzed using a t-test. Phase 3: Experimenting with Active Learning management. The study group comprised students taught using Active Learning methods by trained teachers. The tools used were Active Learning lesson plans and academic achievement assessments. Data analysis involved descriptive statistics and difference testing. Phase 4: Studying the outcomes of the Active Learning management experiment. Data analysis compared pre- and post-experiment achievements. The findings revealed that the need for developing Active Learning management was at a high level, particularly in terms of academic achievement and desirable student characteristics. Teachers who underwent training showed statistically significant improvement in both knowledge and Active Learning management skills. Teachers demonstrated high competency in managing Active Learning, and students expressed high satisfaction with the learning process. Additionally, students' academic

achievement significantly improved, especially in the science and technology and foreign language subject areas.

Keywords: the educational quality, Active Learning management

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและคุณภาพการพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายในปิงบประมาณ พ.ศ. 2566 เน้นการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรนี้ อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไทยยังคงต่ำ โดยเฉพาะคะแนน O-NET ที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในหลายกลุ่มสาระ และผลการประเมินจาก PISA 2022 ยังชี้ว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยในวิชา การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเร่งด่วน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565)

ในกรณีของโรงเรียนกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยคะแนน O-NET ในปีการศึกษา 2562–2565 ต่ำกว่าระดับจังหวัดและประเทศ และขาดทักษะในการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนต้องการการสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทันสมัย

จากบริบทดังกล่าว การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเสริมสร้างทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้จึงเน้นการพัฒนาครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้เรียนในระดับชาติและนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์

2. เพื่อพัฒนาครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์
3. เพื่อทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์
4. เพื่อศึกษาผลการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนาครู

กระบวนการพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ครูควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับครูและบุคลากร โดยสนับสนุนทุนวิจัยแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง และการพัฒนาครูตามสมรรถนะที่พึงประสงค์ 4) การติดตามผลการพัฒนาครู เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการสอน การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2566)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะสำคัญและบรรลุเป้าหมายการศึกษามีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

นิภาพร ช่วยธานี. (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่าด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี หลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และด้านความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรม

และเทคโนโลยี พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

Tilahun M. (2023) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และความท้าทายของ Active Learning ในโรงเรียนประถมเมือง Woldia ประเทศเอธิโอเปีย โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม แบบสังเกต และสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เปอร์เซ็นต์ กราฟ และตาราง ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมมี ทักษะคิดเชิงบวก ต่อ Active Learning แต่การใช้งานจริงยัง ต่ำ เนื่องจากนักเรียนขาดความสนใจ ครูและนักเรียนคุ้นกับการสอนแบบบรรยาย ครูขาดสื่อและเวลา ขาดความต่อเนื่อง การฝึกอบรมไม่เพียงพอ และบางครูสอนวิชาไม่ตรงสาขา

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้เรียนและครูมี ทักษะคิดเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการ แต่การนำไปปฏิบัติจริงยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา สื่อ ครูบางคนขาดความชำนาญ หรือการสนับสนุนไม่เพียงพอ จึงทำให้ผลการใช้งานยังอยู่ในระดับต่ำและไม่ต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ของโรงเรียนภูนิหารายณ์ โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 218 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 11 คน เพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพผู้เรียน และแบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทั้งในรูปแบบเอกสารและออนไลน์ โดยจัดประชุมสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อบันทึกข้อคิดเห็นจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) รวมถึงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาครูในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำการดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนภูนิหารายณ์ จำนวน 92 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง กระบวนการพัฒนาออกแบบเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการใน 4 โครงการย่อย ได้แก่ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การทำวิจัยในชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เครื่องมือวิจัยในระยะนี้ประกอบด้วย

แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม ใบความรู้ ใบงาน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม การเก็บข้อมูลเริ่มจากการทดสอบความรู้ก่อนเข้าร่วมอบรม จากนั้นจึงดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลระหว่างการอบรมด้วยใบงาน และเมื่อสิ้นสุดการอบรมจึงให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบหลังอบรม และตอบแบบประเมินความพึงพอใจ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังอบรม รวมทั้งการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 และการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อโครงการอบรม

ระยะที่ 3 การทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครูอาสาจาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระ ฯ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวม 24 คน ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 ห้องเรียน โดยมีการนิเทศตามตารางการนิเทศติดตาม ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครูผู้สอนรวบรวมสรุปข้อมูล และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ทำการจัดประชุมนำเสนอข้อมูลจากแบบบันทึกการนิเทศ ผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning วิจัยในชั้นเรียน และการสะท้อนผล PLC โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองการจัดการเรียนรู้รอบที่ 1 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566) ไปปรับปรุง และพัฒนาเพื่อทดลองการจัดการเรียนรู้รอบที่ 2 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567) และนำข้อมูลนี้ไปเป็นฐานในการดำเนินงานในระยะที่ 4

ระยะที่ 4 การศึกษาผลการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning รวบรวมข้อมูลผลการทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และนำเสนอแบบตารางและแผนภูมิ จัดการประชุมย่อยเพื่อสะท้อนผลการทดลองจัดการเรียนแบบ Active Learning โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นอาสาสมัครทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ตัวแทนนักเรียน และตัวแทนผู้ปกครอง ขยายผลสู่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลื่นต่อไป

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนกุดินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลื่น

รายการที่ประเมิน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	3.04	0.52	ปานกลาง	4.62	0.46	มากที่สุด	0.52
ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน	3.26	0.53	ปานกลาง	4.49	0.54	มาก	0.38

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนกุณินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) โดยมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) ในภาพรวมเท่ากับ 0.52

สำหรับด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) ในภาพรวมเท่ากับ 0.38

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยสรุปแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุณินารายณ์ว่า ควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอน โดยครูจะต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้พัฒนาได้อย่างเต็มที่ตามความสามารถของแต่ละคน

ระยะที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ t-test และประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการอบรมทั้ง 4 โครงการย่อย

การทดสอบ	$\bar{X}$	$S.D.$	t	Sig	E ₁ /E ₂
1. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning					
ก่อนอบรม	15.17	1.40	6.782	.000*	87.08/87.50
หลังอบรม	17.50	1.25			
2. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการทำวิจัยในชั้นเรียน					
ก่อนอบรม	14.92	1.02	7.685	.000*	86.04/84.79
หลังอบรม	16.96	1.12			
3. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)					
ก่อนอบรม	15.33	1.17	4.377	.000*	84.58/83.75

หลังอบรม	16.75	1.45			
4. โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
ก่อนอบรม	15.58	1.06	2.666	.014*	85.83/81.46
หลังอบรม	16.29	1.12			

ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ t-test (Dependent Samples) แสดงให้เห็นว่า คะแนนก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกโครงการย่อย ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการอบรมสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ทุกโครงการ

ผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อ โครงการอบรมพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 โดยรวม พบว่าครูมีความพึงพอใจในระดับสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.69) แสดงให้เห็นว่าครูให้ความเห็นชอบต่อนโยบาย วิธีการ และประโยชน์ของโครงการอบรมอย่างชัดเจน

ระยะที่ 3 ทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ผลการประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยผ่านการนิเทศติดตามทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยครูผู้สอนใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัญหาส่วนใหญ่คือ ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน มีทักษะการคิดวิเคราะห์ต่ำ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้น้อย ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง ครูจึงใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ครูมีการทำวิจัยและพัฒนา โดยนำแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมาปรับใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเอง และผู้เรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้ครูควรออกแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และครูควรได้รับการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ระยะที่ 4 ศึกษาผลจากการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning พบว่า ปีการศึกษา 2566 ในภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น (+0.03) และปีการศึกษา 2567 ในภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น (+0.13)

ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้แบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ปี 2566, +0.43) และภาษาต่างประเทศ (ปี 2567, +0.46)

การสะท้อนผลจากการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พบว่า ในปีการศึกษา 2566 พบปัญหาและข้อจำกัด ได้แก่ การจัดกิจกรรมบางประเภทใช้เวลามากเกินไป ทรัพยากรด้านอิเล็กทรอนิกส์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัด ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และครูผู้สอนบางท่านยังคุ้นชินกับการสอนแบบดั้งเดิม ทำให้ต้องมีการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม ในปีการศึกษา 2567 พบว่า ได้มีการปรับใช้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเนื้อหาและเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น พฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ของโรงเรียนภูนิหารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า ข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นที่ควรเน้นการพัฒนาครูผู้สอน โดยครูผู้สอนจะต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การนิเทศภายในเชิงพัฒนาแบบ Coaching & Mentoring และการอบรมด้านการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2562) ที่พิสูจน์ว่าโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะครูด้าน Active Learning มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นได้อยู่ในระดับมาก และจากการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ผ่านโครงการอบรมพัฒนาศุภลักษณ์ในศตวรรษที่ 21 โดยมี 4 โครงการย่อย ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ t-test แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ช่วยธานี (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ

Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ที่ระบุว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีผลให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในโรงเรียนกุณินารายณ์สะท้อนให้เห็นถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งในด้านความสามารถของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะครูมีพัฒนาการในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ของเชษฐชาย วรรณประพันธ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม พบว่า 1) สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการพัฒนาด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้หลังเรียน อยู่ในระดับมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Prince (2004) ที่ระบุว่า Active Learning ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้ควบคู่กับการประเมินผลแบบสะท้อนคิดและการทำงานเป็นกลุ่ม

ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในหลายกลุ่มสาระ โดยเฉพาะในวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ Active Learning พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC ทำให้ครูสามารถปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบท ส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้การนำนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น Project-Based Learning, Problem-Based Learning และ Flipped Classroom เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับ Active Learning ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะจำเป็นของผู้เรียนในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์ และคณะ (2563) ได้นำการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยยุค Gen Z ซึ่งกระบวนการสอนแบบ Active Learning จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงตนในยุคดิจิทัล จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ของโรงเรียนกุฉินารายณ์ สะท้อนถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ของครูเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meesuk et al. (2021) PLC ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่ชัดเจนต่อความสำเร็จในการปฏิบัติ

อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้ได้ผลลัพธ์ที่น่าสนใจและสำคัญที่ตามมา 2 เรื่องคือ

1. งานวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เกิดงานวิจัยจำนวน 24 เรื่อง จากครูอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมและทดลองใช้จริง ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหา ตั้งสมมติฐาน ออกแบบกิจกรรม และประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการสอนอย่างมีคุณภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพ (PLC) ช่วยให้เข้าใจผู้เรียนลึกซึ้งขึ้น และครูเกิดความภาคภูมิใจในบทบาท “ครูนักพัฒนา”

2. นวัตกรรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และ ANON Model ได้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับโรงเรียนกุฉินารายณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนาครูแบบมีส่วนร่วม 2) ทดลองใช้ในห้องเรียน 3) สะท้อนผลผ่าน PLC 4) ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รูปแบบนี้นำไปสู่ ANON Model ซึ่งมุ่งยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ (Achievement) ผ่านกระบวนการ ลดอุปสรรค (No) – สร้างโอกาส (Opportunity) – พัฒนาวัฒนธรรมที่ดี (Nice) โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิด PLC และกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ในหลายมิติ สามารถขยายผลไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังเน้นการสอนแบบดั้งเดิม ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญ จึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาครูผ่านการอบรมและกิจกรรม PLC ส่งผลให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพิ่มขึ้น สามารถวางแผนและจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับ Active Learning โดยเพิ่มกิจกรรมหลากหลาย ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนเชื่อมโยงประสบการณ์จริง ครูปรับบทบาทเป็น Facilitator สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และใช้การประเมินแบบต่อเนื่องพร้อมการสะท้อนคิด ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ควรต่อยอดสร้างความยั่งยืนผ่าน ANON Model โดยทำวิจัยเชิงคุณภาพในด้านความ

ฉลาดรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษา รวมทั้งทดลองสอน ปรับปรุงผ่าน PLC และขยายผลไปยังกลุ่มสาระ ฯ และวิชาอื่น เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพมหานคร.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24. แสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน.
- เชษฐชาย วรรณประพันธ์. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม. นครราชสีมา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา.
- นิภาพร ช่วยธานี. (2564). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ภัทรดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์ และคณะ. (2563). การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยยุค Gen Z. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 31(3), 1–11.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). ผลการประเมิน PISA 2565. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุ ม ข น ส ห ก ร ณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.



- Meesuk et al. (2021). Sustainable Teacher Professional Development Through Professional Learning Community: PLC. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 23(2),30-44
- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93, 223-231.
- Tilahun M. (2023). The Practice and Challenges to Implement Active Learning Methods in North Wollo Woldia Town Governmental Primary Schools. *Journal of Mathematical Techniques and omputationalMathematics*, 2(5),180-194.

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขต
พระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี
อำนาจเจริญ*

THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
PHRA SRI CHAROEN CAMPUS UNDER THE SECONDARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

สมศักดิ์ บุญประจำ¹, สุรางคณา มัณยานนท์² และ นิภา พงศ์วิรัตน์³

Somsak Boonprajam¹, Surangkana Manyanon² and Nipa Pongvirut³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻³Ratchathani University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: m6551035@rtu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานบุคคล และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 129 คน และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .93 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านการออกจากราชการ

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องมีการจัดทำกรอบอัตรากำลังตามหลักเกณฑ์ ก.ค.ศ. อย่างต่อเนื่อง จัดหาทรัพยากรบุคคลให้

* Received 3 September 2025; Revised 7 September 2025; Accepted 15 September 2025

เพียงพอกับความต้องการ 2) ผู้บริหารต้องดำเนินการสรรหาบุคลากรด้วยความยุติธรรมและโปร่งใส 3) ผู้บริหารต้องมีความยุติธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการชมเชยเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร 4) ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาวินัย มีการชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง และ 5) ผู้บริหารควรให้ข้อมูลกับบุคลากรทราบถึงกฎหมายการออกจากราชการ

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, แนวทางการบริหารงานบุคคล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the personnel administration of school administrators and 2) to study guidelines for the development of personnel administration of school administrators in Phra Sri Charoen Campus, Secondary Education Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen. The sample consisted 129 teachers, determined by Krecie and Morgan (1970). The informants included ten administrators. The research tools were a questionnaire with a reliability value of .93 and interview questions. The statistics used to analyze data included Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Content Analysis.

The research findings were:

1) The overall state of personnel administration of Phra Sri Charoen Campus school administrators under the Secondary Education Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen was high. When considering each item, it was at a high level. Dividing each aspect from the high to low, there were the workforce planning and positioning, recruitment and appointment, maintaining discipline, strengthening government efficiency, and Investigating personnel resignation.

2) The guidelines for the development of personnel administration of school administrators Phra Sri Charoen Campus included 1) The administrators should set workforce framework of workforce planning and positioning with moral principles and government regulations continuously. 2) The administrators' recruiting and selecting must be carried out transparently and fairly. 3) The administrators evaluation of the performance of teachers and education personnel must be carried out transparently and fairly while also creating morale

by giving rewards. 4) The administrators must be good role models and inform teachers and education personnel of good practices. 5) The administrators should inform teachers and education personnel to understand the rules, disciplines and duty awareness.

Keywords: Personnel Administration, Guidelines for Development, Administrators

บทนำ

สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนอันเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติในวันข้างหน้า เพื่อให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มกำลังและเต็มศักยภาพ โดยการใช้ทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ บุคคล (Man) เงินทุน (Money) อุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ซึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือบุคคล เพราะแม้ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีการวางกรอบงาน กำหนดแผนงาน โครงการ หรือระบบงานไว้ดีอย่างไรก็ตาม หากบุคคลไม่มีความรู้ความเข้าใจ ไม่มีวิสัยทัศน์ ขาดความรับผิดชอบต่อการงานที่รับผิดชอบย่อมส่งผลกระทบให้การงานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นพิเศษ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

การบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาเป็นอีกหนึ่งภารกิจสำคัญที่มุ่งเน้นและส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถดำเนินกิจการหรือปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล สามารถดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลได้อย่างคล่องตัว เกิดความเป็นอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีขวัญและกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการในภารกิจหลัก คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีภารกิจในการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาภายในสังกัด ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดอำนาจเจริญ รวมทั้งหมด 81 โรงเรียน แบ่งการบริหารจัดการเพื่อกำกับ ติดตาม ดูแลและนิเทศ ออกเป็น 13 สหวิทยาเขต จากข้อมูลการลงพื้นที่ตรวจสอบเยี่ยมสถานศึกษาตามนโยบายของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อพบเพื่อนครูในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ ซึ่งเป็นสหวิทยาเขตที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ พบว่า หลายโรงเรียนได้เกิดปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ คือ ในบางภาคเรียนครูไม่เพียงพอเนื่องจากมีการโยกย้ายหรือมีการเกษียณอายุราชการ ทำให้เกิดตำแหน่งว่าง ทำให้ครูบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องแบกรับคาบสอนที่มากเกินไปหรือบางครั้งจำเป็นต้องให้ครูที่ไม่ตรงวิชาเฝ้ารับหน้าที่ช่วยสอนแทนไปก่อนเพื่อรอครูคนใหม่มาทดแทนปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัญหาโดยตรงของกลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลดต่ำลงและคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ถึงระดับคุณภาพการบริหารงานบุคคลและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนเพื่อพัฒนาส่งเสริมและยกระดับคุณภาพการบริหารงานบุคคลโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มที่ 1 ครูผู้สอน จำนวน 129 คน จากจำนวน 193 คน เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (1970) ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของครูในโรงเรียน โดยการคำนวณตามสัดส่วนของประชากร (Probability Proportional) และวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

1.2 กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน จากจำนวน 10 คน แบ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 6 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน เพื่อศึกษาแนว

ทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยวิธีการสัมภาษณ์ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางมหาวิทยาลัยราชธานี

3.2 ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย เพื่อขออนุญาตและนัดหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการลงเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่สถานศึกษานั้นๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถามการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งช่วงคะแนนเป็น 4.51–5.00 , 3.51–4.50 , 2.51–3.50 , 1.51–2.50 และ 1.00–1.50 ซึ่งแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามลำดับ คือ มากที่สุด , มาก , ปานกลาง , น้อย และน้อยที่สุด

4.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและใช้การหาความถี่

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	การบริหารงานบุคคล	ค่าสถิติ		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1	การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.34	0.83	มาก
2	การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.27	0.82	มาก
3	การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.18	0.85	มาก
4	วินัยและการรักษาวินัย	4.20	0.85	มาก
5	การออกจากราชการ	4.16	0.80	มาก
รวม		4.22	0.84	มาก

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.83) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.82) ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.85) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.85) และด้านการออกจากราชการ ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.80)

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีแนวทางการบริหารงานรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง มีข้อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมีกระบวนการสำรวจความต้องการเพิ่มหรือลดจำนวนบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษาหรือตามหลักสูตรของสถานศึกษากำหนด (ความถี่ 10) 2) ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์ปริมาณงานของบุคลากรแต่ละคนในสถานศึกษา มีการจัดทำคู่มือและแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน มีการกำหนดขอบเขตและภาระงานของบุคลากรอย่างชัดเจน (ความถี่ 9)

2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง มีข้อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมีการดำเนินการตามกระบวนการสรรหาด้วยความยุติธรรม มีการกำหนดคุณสมบัติในการสรรหาบุคลากรอย่างชัดเจน (ความถี่ 10) 2) ผู้บริหารควรมีกระบวนการและหลักการต่างๆ ที่เหมาะสมในการสรรหาบุคคล มีการทดลองปฏิบัติหน้าที่ให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (ความถี่ 9) 3) ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาบุคลากรอย่างเหมาะสมและเป็นกลาง รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์ในการสรรหาบุคลากรอย่างทั่วถึง (ความถี่ 8)

3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ มีข้อเสนอแนะทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับตามความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรดำเนินการพิจารณาเลื่อนเงินเดือนแก่บุคลากรโดยใช้หลักคุณธรรมและมีความโปร่งใส มีการชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีการเลื่อนเงินเดือนของบุคลากรอย่างชัดเจน รวมถึงมีการยกย่องชมเชยให้รางวัลเป็นการตอบแทนเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรตามโอกาสอันสมควร (ความถี่ 10) 2) ผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลการพัฒนาตนเอง (ID - Plan) ของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์พิจารณาเลื่อนเงินเดือนของบุคลากร รวมถึงสามารถให้คำปรึกษาแนะนำประกอบผลการประเมินการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรได้นำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองในการเลื่อนวิทยฐานะต่อไป (ความถี่ 9) 3) ผู้บริหารควรมีการดำเนินการจัดปฐมนิเทศแก่บุคลากรที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งใหม่ รวมถึงมีการจัดการอบรมแก่บุคลากรเดิมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ให้ตรงตามคุณลักษณะเฉพาะงานและตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ (ความถี่ 8) 4) ผู้บริหารควรมีการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรอย่างเหมาะสมและทั่วถึง รวมถึงมีอุปกรณ์และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพียงพอต่อการใช้งานเพื่อสนับสนุนบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ (ความถี่ 7)

4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย มีข้อเสนอแนะทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและจรรยาบรรณเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรภายในโรงเรียน รวมถึงดำเนินการกับบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยด้วยความเป็นธรรม (ความถี่ 10) 2) ผู้บริหารควรมีการชี้แจงจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับวินัยแก่บุคลากร มีการกำหนดมาตรการและบทลงโทษต่อการกระทำและพฤติกรรมผิดวินัยของบุคลากรภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเหมาะสม (ความถี่ 9) 3) ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงในทุกกรณีที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับบุคลากร (ความถี่ 8)

5. ด้านการออกจากราชการ มีข้อเสนอแนะทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมีการให้ข้อมูลบุคลากรทราบถึงกฎหมายเกี่ยวกับการออกจากราชการ รวมถึงกรณีไม่พ้นทดสอบปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม (ความถี่ 10) 2) ผู้บริหารควรประเมินผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างยุติธรรมและโปร่งใส (ความถี่ 9) 3) ผู้บริหารควรกำหนดมาตรการควบคุมความประพฤติของบุคลากรให้เป็นไปตามระเบียบทางราชการ (ความถี่ 8)

อภิปรายผล

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยภาพรวมมีการ

บริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามกรอบแนวคิดการบริหารของงานบุคคล การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านการออกจากราชการ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีการจัดการด้านการบริหารงานบุคคลตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการกำหนดกรอบอัตรากำลังตามหลักเกณฑ์ ก.ค.ศ. อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจถึงสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลตามบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการบริหารที่มีความสำคัญของกระบวนการบริหารองค์โดยทั่วไป เพราะความสำเร็จของงานนั้นขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจภรณ์ ผินสุ (2558) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน รวมถึงหากพิจารณาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย ยังพบว่ามีความสอดคล้องกัน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง รองลงมา คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการออกจากราชการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เอี่ยมมาลา (2556) วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนิช ศรีลาคำ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีแนวทางการบริหารงานรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารต้องมีการกระบวนการสำรวจความต้องการเพิ่มหรือลดจำนวนบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา วิเคราะห์ปริมาณงานของบุคลากร จัดทำคู่มือและแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน กำหนดขอบเขตและมอบหมายภาระงานแก่บุคลากรอย่าง

ชัดเจน รวมถึงจัดหาทรัพยากรบุคคลให้เพียงพอกับความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชาดา สารมย์ (2562) การวิจัย เรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผนกำลังคน และกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดการโดยการจัดทำกรอบอัตรากำลังครู ตามหลักเกณฑ์ของ ก.ค.ศ. ขอรับการบรรจุแต่งตั้งจากหน่วยงานต้นสังกัด ติดต่อกับ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอสนับสนุนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่การสอน

2.2 ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารต้องมีการดำเนินการตาม กระบวนการสรรหาบุคคลด้วยความยุติธรรมและโปร่งใส และผู้บริหารควรมีการสร้างแรงจูงใจ ในเรื่องของโอกาสในความก้าวหน้าในการรับคัดเลือกเข้าทำงานหรือบรรจุแต่งตั้ง ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของมุนาดียา วาบา (2560) วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรกำหนดขั้นตอนการสรรหาบุคคลให้เป็นระบบ มีกระบวนการสรรหาบุคลากรที่เป็น ธรรม ผู้บริหารควรมอบหมายงานให้ครูใหม่ตรงกับความสามารถ

2.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารต้องมึ การดำเนินการพิจารณาการเลื่อนเงินเดือนแก่บุคลากรโดยใช้หลักคุณธรรมและมีความโปร่งใส มีการชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีการเลื่อนเงินเดือนของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการติดตามและ ประเมินผลการพัฒนาดตนเอง (ID - Plan) ของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายมี ส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์พิจารณาเลื่อนเงินเดือนของบุคลากร มีการยกย่องชมเชยให้รางวัล เป็นการตอบแทนเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรตามโอกาสอันสมควร มีการจัด สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรอย่างเหมาะสมและทั่วถึง มีอุปกรณ์และ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพียงพอต่อการใช้งานเพื่อสนับสนุนบุคลากรในการจัดการ เรียนรู้ และมีการสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมกัน แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานและพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมุนา ดียา วาบา (2560) วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรเต็มใจเข้ารับ การอบรมอยู่เสมอ ผู้บริหารควรเสนองบประมาณในการจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และควรมีการส่งเสริมครูที่มีความประพฤติดี

2.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและ จริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร มีการชี้แจงจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับ วินัยแก่บุคลากร ดำเนินการกับบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยด้วยความเป็นธรรม และมีกระบวนการในการส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบแนว ปฏิบัติด้านวินัย จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศเพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีและพฤติกรรมที่

ถูกต้องเหมาะสมของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาดา สารัมย์ (2562) การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักความถูกต้อง มีความยุติธรรม วิเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล พฤติกรรมของข้าราชการครูและบุคลากร ปฏิบัติงานแนวคิดเจตคติที่ดีในการประชุมครู ให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมวิชาชีพครู

2.5 ด้านการออกจากราชการ ผู้บริหารต้องให้ข้อมูลบุคลากรทราบถึงกฎหมายเกี่ยวกับการออกจากราชการ ประเมินผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างยุติธรรมและโปร่งใส กำหนดมาตรการควบคุมความประพฤติของบุคลากรให้เป็นไปตามระเบียบ รวมถึงมีการประสานงานและบริการด้านสิทธิประโยชน์ภายหลังจากออกจากราชการแก่บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาคอเซาะ สาแล (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอบันนังสตา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรมีการจัดทำทะเบียนเพื่อควบคุม ตรวจสอบการเกษียณอายุ การลาออกจากราชการ และสถานศึกษาควรสั่งให้ผู้ที่ได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาลให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษออกจากราชการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การบริหารงานบุคคลภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามกรอบแนวคิดการบริหารของงานบุคคล การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนกำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านการออกจากราชการ ตามลำดับ 2. แนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องมีการจัดทำกรอบอัตรากำลังตามหลักเกณฑ์ ก.ค.ศ. อย่างต่อเนื่อง จัดหาทรัพยากรบุคคลให้เพียงพอกับความต้องการ 2) ผู้บริหารต้องดำเนินการสรรหาบุคลากรด้วยความยุติธรรมและโปร่งใส 3) ผู้บริหารต้องมีความยุติธรรมและโปร่งใสในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการชมเชยเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร 4) ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาวินัย มีการชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง และ 5) ผู้บริหารควรให้ข้อมูลกับบุคลากรทราบถึงกฎหมายการออกจากราชการ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเข้ม/สัมมนาหลักสูตรการบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดทักษะการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่องค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระศรีเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). คู่มือกระบวนการ idp. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวง.
- ณัฐนิช ศรีลำคำ. (2558). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เดือนใจ คล้ายแก้ว. (2560). แนวทางการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในจังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เบญจภรณ์ ผินสุ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2561). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 3(2), 32-43.
- พรทิพย์ เอี่ยมมาลา. (2556). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- มากอเชาะ สาแล. (2565). การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอ
บันนังสตา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. ใน
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- มุนาดียา วาบา. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วิภาดา สารมัย. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุเทพ เท่งประกิจ. (2557). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2563). รายงาน ผล
การดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 , (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับ
ที่ 4) พ.ศ. 2562. ครุสภา.
- อาทิตย์ รตันสุริยา. (2557). กระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ทศนะ
ของครูในอาชีวศึกษายะลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา. ใน
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Adiele , Abraham , Nath M. (2013). Achievement of AbrahamMaslow'needs
hierarchy theory among teachers: Implications for human resource
management in the Secondary School System in River State.
Journal of Curriculum and Teaching, 2(1),140-144.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research
activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.
- Weter, J.L. (2012). The changing role of california public school personnel
Administrations. Dissertation Abstracts International, 37(9), 109 - A.
- Wiles, K.I. (1975). Supervision for better schools. Prentice-Hall.
- Wilson, J.S. (2002). Staff development : Examine elementary teacher'
perceptions of practice in one Virginia School Davison. Dissertation
Abstracts International, 63(6), 2081 - A.

คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย *

QUALITY OF SERVICE IN DISASTER PREVENTION AND RELIEF
OF WANG LUANG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION,
FAO RAI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

จิรวุฒิ สุทธิสอน¹ และ บุญเหลือ บุปผามาลา²

Jirawut Suthison¹ And boonlua Boobpamala²

¹⁻² วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

¹⁻²Pitchayabundit College. Thailand.

Corresponding Author's Email: jirawutsutthisorn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กลุ่มตัวอย่างที่ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง จำนวน 388 คน จากสูตร ทาโรยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.766 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ สถิติค่า (T-Test) และใช้สถิติเอฟ (F-Test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย รองลงมา คือ ด้านการฝึกอบรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2. ผลการการเปรียบเทียบ พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี

* Received 3 September 2025; Revised 11 September 2025; Accepted 16 September 2025

เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง ได้แก่ จัดทำแผนการฝึกอบรมที่ครอบคลุมทุกประเภทของสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม วาตภัย หรืออุบัติเหตุทางถนน

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการ, การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the quality of disaster prevention and mitigation services; 2) compare the quality of disaster prevention and mitigation services; and 3) recommend guidelines for improving the quality of disaster prevention and mitigation services. The sample consisted of 388 residents living within the Wang Luang Subdistrict Administrative Organization's jurisdiction using the Taroyamane formula. The data collection instrument was a questionnaire with a reliability of 0.766. Descriptive statistics were used for analysis, including counts, percentages, means, and standard deviations; and inferential statistics, including the T-Test and F-Test.

The research findings revealed that:

1. The overall quality of disaster prevention and mitigation services provided by Wang Luang Subdistrict Administrative Organization was high. When considering each aspect, the highest average value was disaster relief, followed by training, and the lowest average value was disaster prevention and mitigation.

2. The comparative results revealed that, overall, people of different ages had different opinions on the quality of disaster prevention and mitigation services. People of different genders also differed in their opinions. Different educational levels, occupations, and average monthly incomes showed similar opinions on the quality of disaster prevention and mitigation services.

3. Recommendations for improving the quality of disaster prevention and mitigation services at Wang Luang Subdistrict Administrative Organization include

developing a comprehensive training plan for all types of disasters that may occur in the area, such as wildfires, floods, storms, or road accidents.

Keywords: Service quality, disaster prevention and relief, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและภัยที่เกิดจากมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย หรือภัยแล้ง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สิน และความมั่นคงของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีโครงสร้างพื้นฐานจำกัด และประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการรับมือกับภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการ การเตรียมพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัย ทั้งนี้เพื่อสร้างความปลอดภัย และลดความสูญเสียให้แก่ประชาชนในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการขยายตัวของเมือง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีความเสี่ยงมากขึ้น การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างทันท่วงที และลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ในระดับนานาชาติ สหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเป้าหมายที่ 13 มุ่งเน้นเรื่องการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และได้มีการจัดทำกรอบเซนได (Sendai Framework 2015–2030) ซึ่งประเทศไทยให้การรับรอง โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทั้งที่มีอยู่และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมเตรียมความพร้อมและฟื้นฟูหลังเกิดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2016)

สถานการณ์สาธารณภัยในประเทศไทยปัจจุบันเกิดจาก 2 สาเหตุหลัก คือ ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุ ดินถล่ม แผ่นดินไหว ซึ่งมีความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้น การกระทำของมนุษย์ เช่น การทำลายป่า ใช้ทรัพยากรเกินพอดี และการขยายเมือง/อุตสาหกรรม ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหายและภูมิอากาศแปรปรวน (ถาวร ทองประทีป, 2562)

การให้บริการของภาครัฐเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการบริหารองค์กร ภายหลังรัฐธรรมนูญปี 2560 มีการผลักดันการปฏิรูปประเทศและจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบราชการให้สะดวก รวดเร็ว และประหยัดยิ่งขึ้น โดยตั้งเป้าลดขั้นตอนและระยะเวลาในการบริการลง 30–50% อย่างไรก็ตาม การบริการภาครัฐยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จึงมีการสำรวจความคิดเห็น ซึ่งพบว่าประชาชนต้องการให้ปรับปรุงใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ การบริการของเจ้าหน้าที่ ช่องทางการให้บริการ และขั้นตอนกับระยะเวลาในการดำเนินการ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560)

คุณภาพของการให้บริการ (Service Quality) เป็นสิ่งที่นักบริหารทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ และสะท้อนถึงศักยภาพขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรที่มีหน้าที่ในการให้บริการโดยตรง ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพบริการยังช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสนับสนุนการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ (Buzzell and Gale, 1987)

องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงเป็นองค์กรหลักที่สำคัญที่จะสามารถดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้ในเบื้องต้นอย่างรวดเร็วและตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้กำหนดให้ภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน รวมทั้งการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้วยจากกฎหมายและบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เข้ามามีบทบาทในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย แต่จากสภาพการณ์ในปัจจุบันพบว่า การให้บริการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อาทิ ปัญหาด้านบุคลากรที่มีจำนวนน้อยและขาดความชำนาญ อุปกรณ์บางส่วนมีสภาพชำรุด ขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่มีระบบแจ้งเตือนภัยที่ทันสมัย และประสบปัญหาเรื่องข้อจำกัดทางงบประมาณ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการให้บริการประชาชนในยามเกิดเหตุภัยพิบัติ (องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง, 2568)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาฝึกอบรมให้ความรู้ แนะนำในลักษณะพี่เลี้ยง ในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมตัวก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และภายหลังเกิดเหตุ และจัดทำเป็นองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในภายภาคหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

5. ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จำนวน 13,207 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ ยามาเน่ (Yamané) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 388 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม และด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ท (Likert – type Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางการคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยเป็นแบบคำถามปลายเปิด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จากนั้นมากำหนดกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย และตรวจสอบเนื้อหาแบบสอบถามว่า ครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อหาค่า IOC (Index of item Objective congruence) และให้ข้อเสนอแนะ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่นได้ของแบบสอบถาม (Reliability) ตามวิธีของ Cronbach's alpha coefficient มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.766

5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยพินธุบัณฑิตถึงผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ทั้ง 15 หมู่บ้าน

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัยประโยชน์ต่าง ๆ ประชาชนตอบแบบสอบถามแล้วเก็บรวบรวมกลับคืนมาในวันเดียวกัน

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ

3.1 ใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม สำหรับเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของประชาชน ที่จำแนกตามเพศ

3.2 สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป สำหรับการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของประชาชน ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนหากพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะทำการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's method)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.44 อายุระหว่าง 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.62 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 37.89 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 34.28

และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.14

ตารางที่ 1 คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม

คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการฝึกอบรม	4.01	0.46	มาก
2. ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.09	0.39	มาก
3. ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม	3.77	0.55	มาก
4. ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	3.43	0.60	ปานกลาง
รวม	3.84	0.35	มาก

2. จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา คือ ด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.01$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.43$)

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวม

ปัจจัยส่วนบุคคล	t / F	P-value	สรุปสมมติฐานการวิจัย
1 เพศ	-0.021	0.983	ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
2 อายุ	2.435	0.047*	เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
3 ระดับการศึกษา	1.273	0.275	ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
4 อาชีพ	0.657	0.657	ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.659	0.322	ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ 1) จัดทำแผนการฝึกอบรมที่ครอบคลุมทุกประเภทของสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม วาตภัย หรืออุบัติเหตุทางถนน 2) จัดตั้งจุดสำรองสิ่งของช่วยเหลือ เช่น น้ำดื่ม อาหารแห้ง ยา เวชภัณฑ์ เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ ในแต่ละหมู่บ้านหรือพื้นที่เสี่ยงภัย 3) จัดตั้งทีมอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้หน่วยงานอื่นเมื่อเกิดภัย เช่น ช่วยปฏิบัติงานร่วมกับ ปภ. หรือมูลนิธิกู้ภัย และ 4) ส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนากลุ่ม อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ให้มีความรู้ ความสามารถ และเครื่องมือที่พร้อมใช้งาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวงมีการวางแผนและดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งในด้านการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ มีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้สามารถรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และยานพาหนะที่จำเป็นสำหรับการช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนมีแผนสำรองทรัพยากรในกรณีฉุกเฉิน รวมถึง องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวงสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ ทหาร ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การรับมือกับภัยพิบัติเกิดความรวดเร็วและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของเจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี และโกศล สอดส่อง (2564) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอ

บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการฝึกอบรม รองลงมาคือด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของพายุพ ะวงษา และบุญเหลือ บุพผามาลา (2566) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.57) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.76) รองลงมาคือด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.34$, S.D.= 0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.29$, S.D.= 0.68) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของภาณุพันธุ์ ศิลากุล และบุญเหลือ บุพผามาลา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอเนกประสงค์ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอเนกประสงค์ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก รองลงมา คือด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเนกประสงค์ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเนกประสงค์ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มวัยหนุ่มสาว อาจคาดหวังบริการที่ทันสมัย รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น ระบบแจ้งเตือนภัยผ่านมือถือ แอปพลิเคชัน หรือการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย กลุ่มผู้สูงอายุอาจให้ความสำคัญกับความใส่ใจ ความเข้าใจ และการเข้าถึงบริการพื้นฐานแบบดั้งเดิม เช่น การแจ้งเตือนผ่านหอกระจายข่าว หรือการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ คนในช่วงวัยที่ต่างกันมี ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่ากัน ทำให้รับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการประเมินคุณภาพของบริการ อาจารย์ผู้สูงอายุหรือวัยทำงานอาจเคยประสบกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟป่า หรืออุบัติเหตุในพื้นที่มากกว่า ทำให้มีมุมมองที่ชัดเจนหรือคาดหวังการบริการมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่อาจไม่เคยเผชิญเหตุการณ์โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของพระศิวากร เตชปัญโญ (2562) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลดีลังอำเภอฟังฉะนาค จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลดีลัง อำเภอฟังฉะนาค จังหวัดลพบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของเจษฎาวัดโร โพธิ์ชัยศรี และโกศล สอดส่อง (2564) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอฟังฉะนาค จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ทุกกลุ่มประชากรอาจเคยเผชิญเหตุการณ์ภัยพิบัติหรือสถานการณ์ฉุกเฉินในลักษณะเดียวกัน และได้รับการบริการจากองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับที่ใกล้เคียงกัน จึงมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการที่ไม่แตกต่างกันมาก หน่วยงานอาจมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม ไม่แบ่งแยกตามกลุ่มประชากร เช่น เพศ รายได้ หรืออาชีพ ทำให้ทุกคนรู้สึกได้รับการบริการในลักษณะเดียวกัน ประชาชนในพื้นที่อาจมีระดับความคาดหวังต่อการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะมีความรู้ด้านสังคมหรือเศรษฐกิจต่างกัน รวมถึงชุมชนอาจมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง ความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรอาจไม่เด่นชัด จึงมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของเจษฎาวัดโร โพธิ์ชัยศรี และโกศล สอดส่อง (2564) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่าเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของพายัพ ตะวงษา และบุญเหลือ บุษปมาลา (2566) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา

พบว่า ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและการให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพในระดับตำบล

1. การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและชุมชนผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

การจัดทำแผนการฝึกอบรมที่รอบด้านครอบคลุมภัยพิบัติทุกประเภทในพื้นที่ (ไฟป่า น้ำท่วม วาตภัย อุบัติเหตุ) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระบุนความต้องการอบรม ส่งเสริมความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การฝึกซ้อมสถานการณ์จำลองอย่างสม่ำเสมอ สร้างความพร้อมและลดความตื่นตระหนกในสถานการณ์จริง

2. การบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้วยระบบข้อมูลและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

การจัดทำแผนปฏิบัติการช่วยเหลือที่ครบทุกขั้นตอน ตั้งแต่เข้าถึงพื้นที่ประสบภัยจนถึงการฟื้นฟูหลังภัย การกำหนดหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อประสานงานและตอบสนองอย่างรวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดตั้งจุดสำรองสิ่งของจำเป็นในพื้นที่เสี่ยงภัย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน

3. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อสนับสนุนภารกิจสาธารณะในภาวะภัยพิบัติ

การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ อย่างชัดเจนในสถานการณ์ภัยพิบัติ การตั้งทีมอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น ปก. มูลนิธิกู้ภัย การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์พื้นฐานสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย คุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มี เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ไม่แตกต่างกัน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัยคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรและอาสาสมัคร โดยจัดอบรมและฝึกซ้อมการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครเป็นประจำ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานภายนอก เช่น ปภ. หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ รวมถึงจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น แผนฝึกอบรมประจำปี

1.2 การวางแผนและเตรียมความพร้อม เช่น จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับตำบลให้ครอบคลุมทุกประเภทของภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟป่า วาตภัย ซ่อมแผนรับมือสาธารณภัยประจำปี ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 จัดหาอุปกรณ์สำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีความพร้อมใช้งาน เช่น เครื่องสูบน้ำ เรือยาง วิทยุสื่อสาร จัดสรรงบประมาณในการบำรุงรักษาและทดแทนอุปกรณ์ที่เสื่อมสภาพอย่างสม่ำเสมอ จัดตั้งคลังพัสดุฉุกเฉินที่มีเครื่องมือและเวชภัณฑ์พร้อมใช้งานตลอดเวลา

1.4 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันภัยในแต่ละหมู่บ้าน รวมถึงจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยและการปฏิบัติตนในสถานการณ์ฉุกเฉินแก่ประชาชน

1.5 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น อบรมปฐมพยาบาล การเอาตัวรอดจากอุทกภัย วาตภัย และอัคคีภัย ส่งเสริมให้ชุมชนมีแผนรับมือภัยพิบัติของตนเอง (Community-based DRR)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

2.2 ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของประชาชนต่อการให้บริการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี และโกศล สอดส่อง. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 4(2), 39-50.
- ถาวร ทองประทีป. (2562). การจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พายุพ ตะวงษา และบุญเหลือ บุปผามาลา. (2566). การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝ้อ อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี. วารสารพุทธมัต, 7(2), 118 - 130.
- พระศิวกกร เตชปิณ. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลดิ่งอำเภอฟัฒนนิคม จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาณุพันธุ์ ศิลากุล และบุญเหลือ บุปผามาลา. (2561). การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง. (2568). ข้อมูลพื้นฐาน. องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย.
- Buzzell, R. D., & Gale, B. T. (1987). The PIMS principles: Linking strategy to performance. Free Press.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2016). Annual report. Department of Disaster Prevention and Mitigation. Ministry of Interior, Thailand.
- Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.). New York: Harper and Row.

คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง
อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย*

SERVICE QUALITY OF WANG LUANG SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, FAO RAI DISTRICT,
NONG KHAI PROVINCE

ศรินาถ นรโกชนัสกุล¹ และ โกศล สอดส่อง²

Sirinart Noraphochansakun¹ And Koson Sodsong²

¹⁻² วิทยาลัยพินทุบัณฑิต

¹⁻²Pitchayabundit College, Thailand.

Corresponding Author's Email: sirinartnora@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง 2) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวัง และ 3) แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง จำนวน 388 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.827 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ($\bar{X} = 3.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.39$)

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง ได้แก่ จัดทำและเผยแพร่คู่มือขั้นตอนการขอรับบริการต่างๆ อย่างชัดเจน

* Received 3 September 2025; Revised 12 September 2025; Accepted 16 September 2025

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการ, ประชาชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the service quality of Wang Luang Subdistrict Administrative Organization, 2) compare the service quality of Wang Luang Subdistrict Administrative Organization, and 3) identify guidelines for improving the service quality of Wang Luang Subdistrict Administrative Organization. The sample consisted of 388 residents within the Wang Luang Subdistrict Administrative Organization area. The research instrument used was a questionnaire with a reliability level of 0.827. The statistical analysis included counts, percentages, means, and standard deviations. Hypothesis testing was performed using t-tests and f-tests.

The results of the study revealed that:

1. Overall, the service quality of Wang Luang Subdistrict Administrative Organization was at a high level ($\bar{X} = 3.73$). When considering each aspect, the highest mean score was on service recipient recognition and understanding ($\bar{X} = 4.30$), followed by trustworthiness ($\bar{X} = 3.77$), and the lowest mean score was on service tangibility ($\bar{X} = 3.39$).

2. The comparative results revealed that, overall, residents of different ages had different opinions on the service quality of Wang Luang Subdistrict Administrative Organization. There was a statistically significant difference at the 0.05 level. People with different genders, education levels, and occupations had similar opinions on the quality of services provided by Wang Luang Subdistrict Administrative Organization.

3. Suggestions for improving the quality of Wang Luang Subdistrict Administrative Organization's services include developing and disseminating a clear manual on procedures for requesting various services.

Keywords: Service quality, people, subdistrict administrative organization

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มุ่งปรับปรุงระบบบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนปฏิบัติงานชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลการปฏิบัติราชการได้ มีกรอบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ลด

ความซ้ำซ้อนและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างเต็มที่ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของราชการและความพึงพอใจของประชาชนเป็นสำคัญ ส่งผลให้การบริหารราชการมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสม พร้อมมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานราชการ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน, 2545)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจการสาธารณะระดับท้องถิ่น โดยใกล้ชิดกับประชาชน ทำให้สามารถให้บริการและช่วยเหลือได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง หน่วยงานต้องพิจารณาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ ให้เหมาะสมกับผลประโยชน์ของท้องถิ่นจริง ๆ และไม่ควรรับผิดชอบงานที่เป็นนโยบายระดับชาติ เช่น งานทะเบียนที่ดินหรือการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการอนุรักษ์ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย (โกวิทย์ พวงงาม, 2555)

การให้บริการประชาชนมุ่งเน้นการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐให้ทันสมัย และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ โดยเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและไม่ซ้ำซ้อน บุคลากรภาครัฐต้องมีความมุ่งมั่น คุณธรรม จริยธรรม และความเชี่ยวชาญ พร้อมสร้างระบบค่านิยมและวัฒนธรรมการทำงานที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และอบอุ่น สร้างความพึงพอใจและความประทับใจอย่างแท้จริง (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ผู้บริหารให้ความสำคัญมาก เนื่องจากกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ความพึงพอใจนี้สะท้อนถึงการบริหารที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการบริหารท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องกำหนดกรอบการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการในภารกิจหลักต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอตามแผนงานและโครงการประจำปีงบประมาณ (ดวงพร เทียนถาวร และคณะ, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีหน้าที่หลักเน้นการพัฒนาท้องถิ่นและดูแลประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ การพัฒนาท้องถิ่น วางแผนและดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน การระบายน้ำ ฯลฯ ส่งเสริมการเกษตรและอาชีพในท้องถิ่น บริการสาธารณะ เช่น จัดการเรื่องน้ำประปา ขยะมูลฝอย การไฟฟ้า และสิ่งแวดล้อม สวัสดิการสังคม เช่น ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมาจากการให้บริการของบางหน่วยงาน ที่ผู้มาใช้บริการแจ้งว่าการให้บริการมีความล่าช้า เช่น การแจ้งปัญหาการซ่อมแซมถนนสาธารณะที่ประชาชนใช้ในการ

สัญจรที่ขำรุด การให้บริการด้านสาธารณูปโภค เช่นน้ำประปาไม่ไหล รั่ว ล่าช้า อุปกรณ์ที่ให้บริการชำรุด ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการบางครั้งพูดไม่สุภาพ การตอบสนองต่อข้อร้องเรียนล่าช้ากรณีที่มีการแจ้งนอกเวลาราชการ (องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง, 2568)

จากข้อมูลและปัญหาดังกล่าวดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อคุณภาพการบริการอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาปรับปรุงหรือเป็นแนวทางในการแก้ไขในการดำเนินงานโดยมีจุดมุ่งหวังเพื่อที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการให้ได้รับความพอใจมากที่สุด อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ทราบและหาวิธีการขยายผลในการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงไปสู่ประสิทธิภาพของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จำนวน 13,207 คน ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยใช้แนวคิดการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane (1973) และการกำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 388 คน จากสมการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) คำถามทั้งหมด 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ประกอบไปด้วยคุณภาพการให้บริการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ 2) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3) ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ 4) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และ 5) ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ลักษณะของแบบสอบถาม จะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ต (Likert – type Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยเป็นแบบคำถามปลายเปิด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล จากนั้น มากำหนดกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบเนื้อหาแบบสอบถามว่า ครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) และให้ข้อเสนอแนะ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

4. การทดลองใช้เครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นตำบลใกล้เคียง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงตรงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's alpha มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.827

5. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ถึงผู้นำในแต่ละชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัยประโยชน์ต่าง ๆ ประชาชนตอบแบบสอบถามแล้วเก็บรวบรวมกลับคืนมาในวันเดียวกัน

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ และใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป หากพบว่ามีมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะทำการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.44 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.62 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 37.89 และประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม คิดเป็นร้อยละ 34.28

ตารางที่ 1 คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม

คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.39	0.77	ปานกลาง
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.77	0.60	มาก
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ	3.52	0.75	มาก
4. ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้บริการ	3.48	0.60	ปานกลาง
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	4.30	0.35	มาก
รวม	3.73	0.43	มาก

2. จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ($\bar{X} = 3.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.39$)

3. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ 1) จัดทำและเผยแพร่คู่มือขั้นตอนการขอรับบริการต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น การขอใบอนุญาตก่อสร้าง, การขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ฯลฯ 2) เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมประชาคมท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาหรือแสดงความคิดเห็น 3) พัฒนาระบบร้องเรียนออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่ม

ช่องทางการสื่อสาร และ 4) จัดสถานที่ให้บริการให้สะอาด เป็นระเบียบ มีป้ายบอกทาง มีระบบคิวที่เป็นธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคายมีการกำหนดแนวทางการให้บริการอย่างชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ พร้อมทั้งเน้นการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว บุคลากรมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และพร้อมให้บริการด้วยความสุภาพ เอาใจใส่ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจต่อการบริการที่ได้รับ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนวทาง และติดตามการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการนำผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาและยกระดับการให้บริการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสา วรณภักดิ์ และบุญเหลือ บุบผามาลา (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ดา เอี่ยมชัย (2566) ที่ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอพรหมพิรามจังหวัดพิษณุโลก พบว่าการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง และด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เป็นกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้งในการดำเนินการเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการดำเนินการเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นกรรมการนับคะแนนในการดำเนินการเลือกตั้งท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตสันต์ พรหมเกต และสุปัน สมสาร (2566) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลฝักปึง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.30) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.08$, S.D.= 0.47) รองลงมาคือด้านหลักอาหารหรือธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.65$, S.D.= 0.44) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการตัดสินใจทางการเมือง ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.27)

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุอาจเคยติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลมานานและบ่อยครั้ง จึงมีประสบการณ์ตรงในการเปรียบเทียบคุณภาพการบริการในอดีตกับปัจจุบัน ขณะที่คนวัยรุ่นหรือวัยทำงานอาจยังมีประสบการณ์น้อยหรือเพิ่งเริ่มใช้บริการคนในแต่ละช่วงวัยมีความคาดหวังจากภาครัฐต่างกัน เช่น วัยทำงานอาจคาดหวังเรื่องความรวดเร็วและประสิทธิภาพ ขณะที่ผู้สูงอายุอาจให้ความสำคัญกับความเอาใจใส่และความสุภาพของเจ้าหน้าที่ กลุ่มวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่มักเข้าถึงบริการออนไลน์หรือข้อมูลผ่านเว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดียได้ดีกว่า จึงมีมุมมองต่อการบริการที่ต่างจากผู้สูงอายุที่อาจยังคุ้นกับการติดต่อด้วยตนเองที่สำนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญธร รัตนผล (2558) วิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการด้านการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพนิมิต อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพนิมิต อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ วรรัมย์ และดร.สุวรรณ เดชน้อย (2558) วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการประชาชนของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบด้านอายุ พบว่า ประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชน จำแนกตามลำดับอายุของผู้มารับบริการที่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี , 31 – 40 ปี , 41 – 50 ปี , อายุ 50 – 60 ปี และอายุ 60 ปี ขึ้นไป โดยภาพรวมอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวงอาจมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจน ครอบคลุม และปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้รับบริการในด้านเพศ การศึกษา หรืออาชีพ จึงทำให้ทุกกลุ่มประชาชนรับรู้และประเมินคุณภาพการให้บริการในระดับที่ใกล้เคียงกัน ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายในลักษณะที่

ไม่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นช่องทางการติดต่อ ระบบออนไลน์ หรือการให้บริการแบบพบหน้ากัน ทำให้ไม่มีใครรู้สึกว่าคุณได้รับการดูแลหรือปฏิบัติแตกต่างไป รวมถึงการบริการที่องค์การบริหารส่วนตำบลให้อาจครอบคลุมงานพื้นฐาน เช่น งานทะเบียน งานสาธารณสุข งานพัฒนาชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องใช้เหมือนกัน จึงส่งผลให้ความพึงพอใจหรือความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชัยชัย สมุนตาสาทิโก (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากเพศสามารถที่จะแสดงออกในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เสมอทั้งเพศชายและเพศหญิงขึ้นอยู่กับความสนใจทางการเมืองของแต่ละบุคคลสอดคล้อง กับแนวคิดของพรศักดิ์ผ่องแผ้ว (2562) ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะกระทำ โดยมีจุดมุ่งหมาย ทั้งทางตรงและทางอ้อมต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการทำงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติรวมถึงกิจกรรมง่าย ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งการถกเถียงปัญหาการเมือง หรือการสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตสันต์ พรหมเกตุ และสุปัน สมสาร (2566) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนตำบลฝักปิง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลฝักปิง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ที่จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมประชาชนในตำบลฝักปิง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี ประสิทธิภาพและตอบสนองประชาชนอย่างครบถ้วน

1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ

การจัดทำคู่มือและเผยแพร่ขั้นตอนบริการอย่างชัดเจนช่วยสร้างความโปร่งใสและความสะดวกแก่ประชาชน

การกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนและการใช้เทคโนโลยี (เว็บไซต์/แอปพลิเคชัน) ในการให้บริการช่วยเพิ่มความรวดเร็วและเข้าถึงง่าย

2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้

การเปิดเผยข้อมูลสำคัญ เช่น งบประมาณ แผนงาน และผลการดำเนินงาน เพิ่มความโปร่งใสและสร้างความไว้วางใจแก่ประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและการติดตามโครงการช่วยสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน

3. การตอบสนองต่อผู้รับบริการ

การพัฒนาบบร้องเรียนออนไลน์และกำหนดเวลาตอบกลับที่ชัดเจน เพิ่มช่องทางการสื่อสารและความพึงพอใจ

การติดตามสถานะและแจ้งข้อมูลผ่านช่องทางที่สะดวก เช่น SMS, LINE สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ

4. การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ

การพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่และการแสดงตัวตนชัดเจนสร้างความมั่นใจและความเชื่อถือในบริการ

การจัดสถานที่บริการที่เป็นระเบียบ สะอาด และมีระบบที่เป็นธรรมช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีแก่ผู้รับบริการ

5. การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ

การนำผลการประเมินความพึงพอใจมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ได้คะแนนสูงสุดคือการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ รองลงมาคือความเชื่อถือไว้วางใจได้ ส่วนด้านที่ได้คะแนนต่ำสุดคือความเป็นรูปธรรมของบริการ ผลการวิเคราะห์พบว่าคุณภาพการให้บริการแตกต่างกันตามอายุของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างตามเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพบริการคือการจัดทำและเผยแพร่คู่มือขั้นตอนการขอรับบริการให้ชัดเจนมากขึ้น

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัยคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานที่ราชการ จัดสถานที่ให้สะอาด เป็นระเบียบ และปลอดภัย ปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมกับผู้รับบริการ เช่น มีที่นั่งพัก มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน และจัดให้มีที่จอดรถเพียงพอและเข้าถึงได้ง่าย

1.2 พัฒนารูปแบบและเครื่องมือการให้บริการ ใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบแจ้งเตือนสถานะการดำเนินงานผ่าน SMS หรือแอปพลิเคชัน และพัฒนาระบบบริการออนไลน์ เช่น การขอเอกสารราชการผ่านเว็บไซต์ ลดการเดินทาง

1.3 ปรับปรุงรูปแบบและบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ควรแต่งกายสุภาพ เหมาะสม สะอาดเรียบร้อย บุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ควรแสดงถึงความเป็นมิตร เอื้อเฟื้อและพร้อมให้บริการ

1.4 ปรับปรุงเอกสารให้ดูทันสมัย มีการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับผู้ใช้ทุกกลุ่ม และแบบฟอร์มการขอใช้บริการควรมีคำอธิบายที่ชัดเจน และเข้าใจง่าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

2.2 ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

2.3 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). การจัดการธุรกิจในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงเทพ.
- ดวงพร เทียนถาวร และคณะ. (2563). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนา.
- นิตสันต์ พรหมเกต และสุปัน สมสาร. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ. คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545. (2545). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 119ตอนที่ 34 ก, หน้า 1-16.
- ภาณุวัฒน์ วรรัมย์ และดร.สุวรรณ เชนน้อย. (2558). คุณภาพการให้บริการประชาชนของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้มากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยาลัยนครราชสีมา.

- ศักดิ์ดา เอี่ยมชัย. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอพรหมพิรามจังหวัดพิษณุโลก. คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนิสา วรรณภักดี และบุญเหลือ บุปผามาลา. (2565) .คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู. คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง. (2568). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2568. ตำบลวังหลวง: องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง.อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.). New York, NY: Harper & Row.

คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ*

QUALITY OF WORKING LIFE OF EMPLOYEES OF KOK KONG
SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG BUENG KAN DISTRICT, BUENG
KAN PROVINCE

จันทวัน วงศ์จันดี¹, และ โกศล สอดส่อง²

Chantawan Wongchandee And Koson Sodsong ²

¹⁻² วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

¹⁻²Pitchayabundit College, Thailand.

Corresponding Author's Email: ipone05now@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน 2) เปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในเทศบาลตำบลโคกก่อง จำนวนทั้งหมด 104 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.810 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.90$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ($\mu = 4.21$) รองลงมา คือ ด้านความภูมิใจในองค์กร ($\mu = 4.14$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมสัมพันธ์ ($\mu = 3.43$)

2. ผลการเปรียบเทียบ โดยภาพรวม พบว่าพนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่อง ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อง ได้แก่ พิจารณาปรับค่าตอบแทนตามลักษณะงาน ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งให้เหมาะสม

* Received 3 September 2025; Revised 12 September 2025; Accepted 16 September 2025

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, การพัฒนา, พนักงานเทศบาลตำบล

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the quality of work life of employees, 2) compare the levels of work life of employees, and 3) propose guidelines for improving the quality of work life of employees. The research population consisted of 104 employees working at Kok Kong Subdistrict Municipality. A questionnaire was used to collect data, with a reliability of 0.810. The statistical analysis included counts, percentages, means, and standard deviations. Hypothesis testing was performed using t-tests and f-tests.

The results of the study revealed that:

1. Overall, the quality of work life of Kok Kong Subdistrict Municipality employees was at a high level ($\mu = 3.90$). When considering each component, the highest mean score was Safe Workplace ($\mu = 4.21$), followed by Organizational Pride ($\mu = 4.14$), and the lowest mean score was Social Relations ($\mu = 3.43$).

2. The overall comparison revealed that employees with different genders, ages, education levels, work experience, and average monthly income had different quality of work life in Kok Kong Subdistrict Municipality. No difference.

3. Suggestions for improving the quality of work life of Kok Kong Subdistrict Municipality employees include considering adjusting compensation appropriately based on the nature of the work, duties, and responsibilities of each position.

Keywords: Quality of life, development, subdistrict municipality employees

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในทุกด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สุขภาพกายและจิตใจ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การศึกษาคุณภาพชีวิตได้รับความสนใจมากขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศตะวันตก ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญในการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับชีวิตประชาชนสำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้เน้นแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” บนพื้นฐานของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการศึกษา สุขภาวะ และทักษะที่

จำเป็น รวมถึงส่งเสริมให้สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (อนรรฆ อีสเฮาะ, 2562)

การพัฒนาองค์กรให้มั่นคงและยั่งยืนต้องเริ่มจากการสร้าง “ทุนมนุษย์” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตในอนาคต ปัจจุบันการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากขึ้นในทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากร การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดการคน เข้าทำงาน การขึ้นนำ และควบคุม ล้วนต้องอาศัย “คน” เป็นปัจจัยหลัก โดยเฉพาะด้านการบริหารบุคคลที่ได้พัฒนาเป็นศาสตร์ทางวิชาการ เรียกว่า “การบริหารงานบุคคล” หรือ “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” (สากล พรหมสถิตย์ม และคณะ, 2563)

เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์กร การส่งเสริมให้บุคลากรทำงานได้เต็มศักยภาพต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ทั้งตัวบุคคล องค์กร และสิ่งแวดล้อมภายนอก ผู้บริหารควรใส่ใจคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อให้พนักงานพึงพอใจ มีแรงจูงใจ และทุ่มเทในการทำงาน การมีสภาพแวดล้อมที่ดี รายได้เหมาะสม สวัสดิการ การฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน เกิดผลดีต่อองค์กร เช่น ลดการขาดงาน เพิ่มคุณภาพงาน และสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร นำไปสู่ประสิทธิผลที่สูงขึ้นในระยะยาว (สุจิตรา อรุณมาก และคณะ, 2560)

เทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ดำเนินการด้านรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการ กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ส่งเสริมการพัฒนาดรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ตลอดจนดำเนินการในการป้องกันอัคคีภัย บำรุงศิลปะ จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก พนักงานของสำนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จึงถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญในการ บริหารและการปฏิบัติของเทศบาลตำบลโคกก่อ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทำให้การพัฒนาท้องถิ่นสำเร็จ ตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จากหน้าที่ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ นั้นได้ทำงานเพื่อประชาชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์กับพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ ในตอนนี้พนักงานได้ประสบปัญหา เกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศไทยที่กำลังแย่ลง และสถานภาพการทำงานของพนักงาน เห็นได้ว่าพนักงานส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างทั่วไป ส่งผลให้มีปัญหาในด้านค่าใช้จ่ายอาจไม่พอเท่าที่ควร รวมไปถึงความมั่นคงในการถูกจ้างงานอาจน้อยลงไปด้วย นอกจากนี้ยังมีในด้านสภาพแวดล้อมที่อากาศร้อนขึ้นทุกวันและมีมลภาวะทางอากาศที่แย่ลง การที่พนักงานได้ปฏิบัติงานอยู่ท่ามกลางอากาศและมลภาวะทางอากาศที่แย่ลง ส่งผลให้สุขภาพร่างกายของพนักงานเสื่อม

โทรมลงอย่างรวดเร็ว จึงเกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจตามมาได้ ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้พนักงานไม่สามารถที่จะทำงานเพื่อประชาชนได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร (เทศบาลตำบลโคกก่อ, 2568)

ดังนั้น คุณภาพชีวิตการทำงาน จึงเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน เทศบาลตำบลโคกก่อ ซึ่งผู้บริหารควรให้ความสำคัญ เพราะบุคลากรของเทศบาลตำบลโคกก่อเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะต้องได้รับการบริหารและใช้อย่างมีคุณค่าเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด หากบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมส่งผลต่อการ ให้บริการประชาชนและการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายของสำนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามวิจัยว่า พนักงานของเทศบาลตำบลโคกก่อ มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด และพนักงานของเทศบาลตำบลโคกก่อที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานต่างกันหรือไม่อย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานสังกัดเทศบาลตำบลโคกก่อ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่ออำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

สมมติฐานการวิจัย

1. พนักงานที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน
2. พนักงานที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน
3. พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่ออำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

4. พนักงานที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่ออำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

5. พนักงานที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่ออำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำนวนทั้งหมด 104 คน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด (เทศบาลตำบลโคกก่อ, 2568)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ประกอบด้วย 8 ด้าน

ตอนที่ 3 เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานเทศบาลได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งสามารถตอบได้อย่างอิสระ เป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการ ตำรางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น

3. นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขในด้านความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้านรูปแบบ (Format) และภาษา (Wording) ที่ใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) 0.67 - 1.00

4. นำแบบสอบถามกลับไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient of Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.810

6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนธ์ ถึงนายกเทศมนตรีตำบลโคกก่อ เทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในเทศบาลตำบลโคกก่อ

2. ผู้วิจัยได้รับแบบตอบรับในการขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม และผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม ให้แก่กลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถามวิจัยในครั้งนี้

3. ผู้วิจัยคอยตรวจสอบข้อมูลของแบบสอบถามที่ได้รับ รวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นองค์รวมและสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารทางวิชาการต่างๆ เช่น บทความ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เอกสารเผยแพร่ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ

2.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) สำหรับเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.92 อายุระหว่าง 34 – 41 คิดเป็นร้อยละ 35.58 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.96 มีประสบการณ์ทำงาน 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.96 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.77

ตารางที่ 1 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	μ	σ	แปลผล
1. ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	3.66	0.66	มาก
2. ด้านสภาพที่ทำงานที่ปลอดภัย	4.21	0.37	มาก
3. ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน	4.03	0.45	มาก
4. ด้านความก้าวหน้า	3.98	0.38	มาก
5. ด้านสังคมสัมพันธ์	3.43	0.79	ปานกลาง
6. ด้านลักษณะการบริหารงาน	3.79	0.59	มาก
7. ด้านภาวะอิสระจากงาน	3.95	0.78	มาก
8. ด้านความภูมิใจในองค์กร	4.14	0.62	มาก
รวม	3.90	0.34	มาก

2. จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพที่ทำงานที่ปลอดภัย รองลงมา คือ ด้านความ

ภูมิใจในองค์กรและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมสัมพันธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ในภาพรวมผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับคุ้มค่างับความอดุสาหะของพนักงาน รองลงมา คือ พนักงานได้รับเงินเดือนและผลตอบแทนที่เหมาะสม เมื่อเทียบกับคนอื่นที่ปฏิบัติงานในระดับเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เทศบาลตำบลโคกกองจัดสวัสดิการต่าง ๆ เหมาะสมกับตำแหน่งงานภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ

2.2 ด้านสภาพที่ทำงานที่ปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานที่ปฏิบัติงานสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัยและบรรยากาศถ่ายเทสะดวก รองลงมา คือ เทศบาลตำบลโคกกองมีสภาพแวดล้อมที่ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เทศบาลตำบลโคกกองจัดสรรอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้แก่ พนักงานอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

2.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เทศบาลตำบลโคกกองมีการติดตามผลการพัฒนาศักยภาพของพนักงานหลังเข้ารับการอบรม รองลงมา คือ เทศบาลตำบลโคกกองสนับสนุนให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อปรับวุฒิการศึกษาและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พนักงานได้เรียนรู้เทคนิคการทำงานใหม่ ๆ เสมอ

2.4 ด้านความก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พนักงานเห็นโอกาสความก้าวหน้าในการทำงานกับองค์กรอย่างชัดเจน รองลงมา คือ เทศบาลตำบลโคกกองมีเกณฑ์มาตรฐานในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งที่เป็นธรรม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสความก้าวหน้าแก่บุคลากรทุกระดับ

2.5 ด้านสังคมสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หัวหน้างานของท่านมีความเข้าใจและให้ความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานร่วมกัน รองลงมา คือ เพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการทำงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บังคับบัญชาให้การช่วยเหลือลูกน้องในทุก ๆ ด้าน

2.6 ด้านลักษณะการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารจัดการงานในองค์กรเป็นระบบและมีแบบ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความเป็นธรรมและโปร่งใสในการบริหารงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การตัดสินใจของผู้บริหารอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและข้อมูลที่รอบด้าน

2.7 ด้านภาวะอิสระจากงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านสามารถกำหนดลำดับความสำคัญของงานในแต่ละวันได้เอง รองลงมา คือ ท่านมีอิสระในการวางแผนการทำงานของตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ท่านสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการทำงานได้ด้วยตนเอง

2.8 จากตารางที่ 15 พบว่า ด้านความภูมิใจในองค์กร โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านพร้อมที่จะทุ่มเท แรงกายแรงใจเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย รองลงมา คือ ท่านรู้สึกว่าการทำงานในเทศบาลมี คุณค่าและมีความหมาย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นพนักงานของ เทศบาลตำบลโคกก่อ

3. ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบล โคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวม พบว่าพนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน ในเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบล โคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ 1) พิจารณาปรับค่าตอบแทนตามลักษณะ งาน ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งให้เหมาะสม 2) ติดตั้งอุปกรณ์ป้องกัน อักคิภัย เช่น ถังดับเพลิง สัญญาณเตือนไฟไหม้ และระบบป้องกันไฟฟ้าลัดวงจร 3) สนับสนุน ให้พนักงานศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองผ่านแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น หลักสูตรของกรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น 4) สร้างระบบรางวัลที่ผูกกับการพัฒนา เช่น คะแนนสะสมจากการอบรม การปฏิบัติงานดีเด่น หรือความสามารถด้านภาวะผู้นำ และ 5) ส่งเสริมให้มีการสื่อสารอย่าง เปิดเผย โปร่งใส และตรงไปตรงมา

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ด้านสภาพที่ทำงานที่ปลอดภัย รองลงมา คือ ด้านความภูมิใจในองค์กรและด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมสัมพันธ์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานที่ทำงานมีความ สะอาด ปลอดภัย และมีบรรยากาศที่เป็นมิตร ซึ่งส่งผลให้พนักงานมีความพึงพอใจในการ ทำงานมากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ความร่วมมือ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร ช่วยลดความตึงเครียด และเพิ่มขวัญกำลังใจ พนักงานมีความรู้สึกมั่นคงในตำแหน่งงาน ไม่ต้อง กังวลเรื่องการเลิกจ้างหรือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ เงินเดือนและ สวัสดิการ เช่น ประกันสุขภาพ เบี้ยเลี้ยง หรือโบนัส มีความเหมาะสมกับภาระงานและค่าครอง

ชีพในพื้นที่ มีโอกาสในการอบรม สัมมนา หรือศึกษาต่อ ซึ่งช่วยให้พนักงานพัฒนาศักยภาพของตน และมองเห็นความก้าวหน้าในสายงาน รวมถึงการกระจายงานอย่างเหมาะสม ช่วยให้พนักงานไม่รู้สึกเครียดหรือล้าจากการทำงานมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอนไชบุญมีชัย และโกศล สอดส่อง (2563) วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกการต่างประเทศแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกการต่างประเทศแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านภาวะอิสระในการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ วิชาโคตร และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง (2564) วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.40$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.54$) รองลงมาคือด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.64$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ($\mu = 3.76$, $\sigma = 0.68$) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวรรณ จิตต์พะวงษ์ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการคุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานเทศบาลตำบล อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า (1) การจัดการคุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานเทศบาลตำบล อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก (2) การจัดการคุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานเทศบาลตำบล อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามลักษณะประชากร (3) การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานเทศบาลตำบล อำเภอบราญบุรี กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการคุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานเทศบาลเป็นเชิงบวก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัคราวดี ชูณอมคุณ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ ตำรวจกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค 9 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาทางด้านคุณภาพชีวิต ในการทำงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ รองลงมา คือ การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ สิทธิส่วนบุคคลในสถานที่ทำงาน และน้อยที่สุด คือ ค่าตอบแทนที่ เพียงพอและยุติธรรม และโอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล สอดคล้องกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Herzberg's Two-Factor Theory (1959) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานออกเป็น 2 กลุ่ม ปัจจัยสร้างแรงจูงใจ (Motivators): ความสำเร็จ

การยอมรับ การเติบโตในหน้าที่ ฯลฯ ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors): เงินเดือน ความมั่นคง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่ออำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวม พบว่าพนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าเทศบาลตำบลโคกก่อมีนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่เสมอภาคและเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างกันในเรื่องของเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ หรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งอาจจะสะท้อนออกมาในหลายด้าน เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ส่งเสริมให้ทุกคนรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขในการทำงาน ระบบสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนที่ครอบคลุมและเท่าเทียม ช่วยลดความรู้สึกเหลื่อมล้ำระหว่างพนักงาน วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือและเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และโอกาสในการพัฒนาและเติบโตในสายงานที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ วิชาโคตร และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง (2564) วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และสถานภาพการทำงานในปัจจุบัน โดยภาพรวมพบว่า บุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่นที่มีเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และสถานภาพการทำงานในปัจจุบัน แตกต่างกัน จะมีคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสอนไช บุญมีชัย และโกศล สอดส่อง (2563) วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกการต่างประเทศแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกการต่างประเทศ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือน ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่



สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัย คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมสัมพันธ์ ดังนั้นเทศบาลตำบลโคกก่อ ควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน โดยจัดกิจกรรมสันทนาการ และนันทนาการร่วมกัน เช่น กิจกรรมกีฬา, งานเลี้ยงประจำปี, ทริปท่องเที่ยวประจำปี เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีระหว่างพนักงาน

1.2 พัฒนาทักษะการสื่อสารและการแก้ไขข้อขัดแย้ง ด้วยการจัดอบรมหรือเวิร์กช็อปเรื่องการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การฟังอย่างเข้าใจ และการจัดการกับความขัดแย้งในที่ทำงาน

1.3 ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและเคารพซึ่งกันและกัน ด้วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความเคารพ ความเอื้ออาทร และการยอมรับความแตกต่างของบุคลากร

1.4 สร้างช่องทางหรือแพลตฟอร์มสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และความช่วยเหลือระหว่างพนักงาน เช่น กลุ่มไลน์กลุ่มเฟซบุ๊กภายในองค์กร และสนับสนุนการตั้งกลุ่มย่อยหรือชมรมที่สนใจเรื่องเดียวกัน เช่น ชมรมกีฬา ชมรมอ่านหนังสือ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพนักงานในเทศบาลตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในการทำงานในแต่ละพื้นที่

2.2 การวิจัยควรเพิ่มเติมการศึกษาในมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เช่น ความพึงพอใจในงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work-Life Balance) และสุขภาพจิตของพนักงาน

2.3 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจปัจจัยและปัญหาในเชิงลึก รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะจากพนักงานโดยตรง

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลตำบลโคกก่อง .(2568). ข้อมูลพื้นฐาน. เทศบาลตำบลโคกก่องอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2568 <https://kokkong.go.th/>.
- สากล พรหมสถิต และคณะ. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 3(1),53-63.
- สำราญ วิชาโคตร และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง. (2564). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัศนสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น. คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนิติต.
- สอนไช บุญมีชัย และโกศล สอดส่อง. (2563). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกการต่างประเทศแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนิติต.
- สุจิตรา อรุณมาก, สมเกียรติ วันทะนะ และโกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง นครปฐม จังหวัดนครปฐม. Thai Interdisciplinary and Sustainability Review, 6(1), 52–60.
- อนรรฆ อีสเฮาะ. (2562). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพาจังหวัดสงขลา. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัครวดี ชูถนอม. (2565). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการอำนวยการ ตำรวจภูธรภาค 9. ใน สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.



Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The Motivation to Work* (2nd ed.). New York: John Wiley.

การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*
THE PROMOTING THE DEVELOPMENT OF A GRASSROOTS FISHERIES
MARKET BASED ECONOMY NETWORK IN MUEANG CHONBURI
DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

เสาร์คำ ไส้แก้ว¹, บรรณวัชร พลคำ², ณปภัช พัทธกรโชค³และ ภวดิษฐ์ นันทสกุลสิทธิ์⁴
Saokum Saikaew¹, Bannawat Polcum², Napaphat Patcharakornchot³ and Phuwaditz Nunthasakulsit⁴
¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya Univesity, Chonburi Buddhist College, Thailand
Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบความรู้ และแบบประเมิน จากกลุ่มตัวอย่าง 235 คน โดยสุ่มแบบง่าย และ สัมภาษณ์ 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา และ สถิติค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน พบว่า ด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย, ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และด้านมีความสนใจร่วมกัน ตามลำดับ 2) เพื่อพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน พบว่า มีอยู่ 3 แนวทาง คือ จักขุมารู้จักสินค้า ดูของเป็น เก่งกำไรแม่นยำ วิธื้อซื้อขาย ขยายคลอง ใต้ใจลูกค้า นิสัยสัมพันธ์ สร้างความน่าเชื่อถือ เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบทั้งสองครั้ง มีความรู้หลังส่งเสริมสูงกว่าก่อนเข้าส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญ

* Received 7 September 2025; Revised 13 September 2025; Accepted 17 September 2025

ทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ตลาดประมงพื้นบ้าน, เครือข่ายเศรษฐกิจฐานราก, จังหวัดชลบุรี

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the needs for strengthening the grassroots fisheries market-based economy network in Mueang Chonburi District, Chonburi Province; (2) develop a moral economy grassroots network of the local fisheries market in Mueang Chonburi District, Chonburi Province; and (3) present and evaluate the promotion of the grassroots moral economy network of the local fisheries market in Mueang Chonburi District, Chonburi Province. The study employed a mixed-methods research design. Research instruments included a questionnaire, an interview form, a knowledge test, and an evaluation form. The sample consisted of 235 participants selected through simple random sampling, along with 9 key informants chosen through purposive sampling. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, needs assessment analysis, content analysis, and t-test statistics.

The results revealed that: (1) regarding the needs for strengthening the grassroots fisheries market-based economy network, the most urgent aspects that required promotion were, in order of priority: member participation, interactive exchange, and shared interests; (2) for the development of the grassroots moral economy network of the local fisheries market, three main approaches were identified: *Cakkhuma* (having keen eyes to recognize products, assess quality, and make accurate profit predictions), *Viduro* (ensuring smooth trade, being customer-friendly, and building buyer confidence), and *Nissayasampanno* (establishing credibility and enhancing access to financial resources); and (3) in terms of presenting and evaluating the promotion of the grassroots moral economy network, the analysis of pre- and post-test scores indicated that participants' knowledge after the promotion program was significantly higher than before, at the .01 level of statistical significance. Furthermore, the proposed approaches for promoting the grassroots moral

economy network of the local fisheries market in Mueang Chonburi District, Chonburi Province, were evaluated as highly appropriate.

Keywords: local fisheries market, grassroots economic network, Chonburi province

บทนำ

ตลาดประมงพื้นบ้าน ถือเป็นตลาดที่ดำเนินกิจกรรมการซื้อขายสินค้าประมงจากแหล่งน้ำท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาแหล่งทรัพยากรทางน้ำในการดำรงชีวิต โดยมักจะเป็นตลาดที่ไม่ใหญ่โตและมักมีการค้าขายระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่นและผู้บริโภคในชุมชนที่ใกล้เคียงตลาด ประเภทนี้มีความสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การค้าขายในตลาดประมงพื้นบ้านมักจะเกี่ยวข้องกับการซื้อขายอาหารทะเลหรือผลิตภัณฑ์ทางทะเลอื่น ๆ ซึ่งมาจากการจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือบางครั้งอาจมีการเพาะเลี้ยงจากฟาร์มในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม สำหรับตลาดประมงพื้นบ้านในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี มีอยู่ 2 แห่ง คือ 1) ตลาดประมงท่าเรือพลี ตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เปิดทุกวันเสาร์ มีร้านค้า จำนวน 286 ร้าน 2) ตลาดประมงท่าเรือพล ตำบลบางทราย อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เปิดทุกวันอาทิตย์ มีร้านค้า จำนวน 278 ร้าน โดยทั้งสองตลาดเป็นตลาดอาหารทะเลปรุงสุกจากชาวประมงในท้องถิ่น เปิดเวลา 17.00 – 21.00 น. (เสาร์คำ ใส่แก้ว และคณะ, 2568) ตลาดประมงพื้นบ้านในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่ามีปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค คือ การจัดระเบียบร้านค้า มีการต่อเติมหลังคาและแบ่งพื้นที่เพื่อการเช่าช่วง ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบของตลาด ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ค้าและทำให้องค์การสะพานปลา เสียประโยชน์ ปัญหาเช่าแผงค้า โดยผู้ค้าบางรายประสบปัญหาทางการเงิน ทำให้ไม่สามารถชำระค่าเช่าแผงค้าได้ตรงเวลา ซึ่งอาจนำไปสู่การกักเงินนอกระบบและสร้างปัญหาทางสังคมเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว มีภาครัฐได้ลงพื้นที่ตรวจสอบและสั่งการให้องค์การสะพานปลาจัดระเบียบร้านค้า ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค และพัฒนามาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัยของตลาด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและยกระดับมาตรฐานของตลาดอาหารทะเลในพื้นที่อยู่บ่อยครั้ง แต่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด (วัลลภ ศัพท์พันธุ์ และภัทรกานต์ วรยศ, 2563)

การสร้างเครือข่าย ถือเป็นเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์การ ที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในข่ายด้วย

ความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิเชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2550) ในขณะที่นักวิชาการบางท่านเห็นว่าแท้จริงแล้วเครือข่ายที่ดีและจะเข้มแข็งได้ควรประกอบด้วย 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง 5) ขบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การร่วมกัน และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) การจะกระทำให้เครือข่ายตลาดประมงพื้นบ้านเกิดความเข้มแข็งนั้นสำหรับการค้าขายที่ต้องอาศัยความน่าเชื่อถือของผู้ขาย การกลับมาซื้อซ้ำของผู้ซื้อทางพุทธศาสนามองว่า ต้องมีกลยุทธ์ในการค้าขายเพื่อมัดใจลูกค้า พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2554) และพระธรรมโกศาจารย์ (2549) ได้กล่าวถึงคำตรัสสองคัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในทศตปิปาณิกสูตรว่าปาปนิกรธรรม 3 คือ หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้า ประกอบด้วย 1) จักขุมา ตาดี รู้จักสินค้า 2) วิรูโร จัดเจนธุรกิจ และ 3) นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย

ดังนั้นผู้วิจัย มองว่าหากจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต้องแก้จากผู้ประกอบการร้านค้าโดยการส่งเสริมให้ความรู้สร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกคนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาร่วมกันผ่านงานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้านอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เกิดการเพิ่มรายได้ให้กับชาวประมงและชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดได้มากขึ้น ขายสินค้าประมงได้ในราคาที่เหมาะสม ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ทั้งด้านการผลิต การจัดจำหน่าย และการแบ่งปันความรู้ และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการลดความเหลื่อมล้ำสนับสนุนเป้าหมายของนโยบายรัฐบาลในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำเสนอและประเมินการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1) ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดประมงพื้นบ้านในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ตลาดประมงท่าเรือพลี และตลาดประมงท่าเรือพล รวมทั้งสิ้น 564 คน (สำรวจใส่แก้ว และคณะ, 2568)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้จำนวน 235 คน โดยการคัดเลือกแบบง่าย สำหรับการเก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน และผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ประกอบด้วย เป็นผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ หรือคณะกรรมการบริหารตลาด หรือผู้ที่มีความรู้ด้านหลักธรรมและการบริหารเครือข่าย สำหรับการเก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมเครือข่ายและประเมินความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริม จำนวน 30 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ประกอบด้วย เป็นผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ หรือคณะกรรมการบริหารตลาด สำหรับการเก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามการวิจัย จำนวน 35 ข้อ เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert's Scale Type มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ 0.976 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.991 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 ข้อ 3) แบบสนทนากลุ่ม 4) แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม จำนวน 12 ข้อ เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert's Scale Type มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ 0.866 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.936 และ 5) แบบประเมินความเหมาะสม เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert's Scale Type มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ 0.968 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.928

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ คือ ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 3 เก็บข้อมูลด้วยการจัดอบรม จำนวน 5 ครั้ง ประเมินความรู้ก่อน-หลังการอบรม และประเมินแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในขั้นตอนสุดท้าย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้และทำการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผล ด้วยสถิติเชิงบรรยายดังนี้ 1) ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$) 2) การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยเทคนิควิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และป้องกัน ความผิดพลาด และ 3) การนำเสนอและประเมินการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลด้วยการอบรม ซึ่งมีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริม ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่า t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและดัชนี $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม

เครือข่ายเศรษฐกิจฐานราก ตลาดประมงพื้นบ้าน	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
ด้านการรับรู้มุมมองด้วยกัน	2.57	0.52	ปานกลาง	4.06	0.50	มาก	0.367	7
ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	2.61	0.52	ปานกลาง	4.25	0.46	มาก	0.386	4
ด้านมีความสนใจร่วมกัน	2.52	0.50	ปานกลาง	4.17	0.52	มาก	0.396	3
ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย	2.50	0.54	ปานกลาง	4.20	0.59	มาก	0.405	1
ด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	2.54	0.56	ปานกลาง	4.11	0.42	มาก	0.382	6

ด้านการพึงพิงอิงร่วมกัน	2.56	0.47	ปานกลาง	4.16	0.55	มาก	0.385	5
ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	2.47	0.61	น้อย	4.14	0.40	มาก	0.403	2
โดยภาพรวม	2.54	0.53	ปานกลาง	4.16	0.49	มาก	0.389	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้านอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.54$) โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{x}=2.61$) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้มุมมองด้วยกัน ($\bar{x}=2.57$) และระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ($\bar{x}=2.47$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.16$) โดยด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{x}=4.25$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ($\bar{x}=4.20$) และสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ ด้านการรับรู้มุมมองด้วยกัน ($\bar{x}=4.06$) ส่วนความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม ด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการส่งเสริมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ($PNI_{modified}=0.405$), ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ($PNI_{modified}=0.403$) และ ด้านมีความสนใจร่วมกัน ($PNI_{modified}=0.396$)

2. การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

2.1 จักขุมารู้จักสินค้า ดูของเป็น เก็งกำไรแม่นยำ มุ่งเน้นความสามารถในการจำแนกชนิด คุณภาพ และความสดของสัตว์น้ำในท้องถื่นได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งประเมินราคาตลาดของสัตว์น้ำแต่ละชนิดได้อย่างสมเหตุสมผล และสร้างความเข้าใจในหลักการตั้งราคาอย่างมีคุณธรรม โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ 1) การจำแนกชนิดสัตว์น้ำท้องถื่น ลักษณะเด่นคุณค่าทางโภชนาการ และมูลค่าทางการตลาดของสัตว์น้ำที่พบในพื้นที่จังหวัดชลบุรี 2) การติดตามราคาตลาด ปัจจัยที่มีผลต่อราคา และแหล่งข้อมูลราคาอ้างอิง 3) พื้นฐานการคำนวณต้นทุน รายการต้นทุนที่เกี่ยวข้องในการทำประมงและการค้าสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่สนับสนุนแนวทางคือ การเสวนาในเรื่องคุณธรรมการตั้งราคากับความซื่อสัตย์ต่อตนเองและลูกค้า และสามารถวัดผลการดำเนินการได้จากการมีความมั่นใจในการคัดเลือกและประเมินคุณภาพสัตว์น้ำ และความเข้าใจโครงสร้างต้นทุนและสามารถวางแผนการเงินเบื้องต้นได้

2.2 วิธูร ี้อ่าง่าย ข่ายคล่อง ใต้ใจลูกค้า มุ่งเน้นให้เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของลูกค้ากลุ่มต่างๆ และส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการบริการ

ลูกค้าด้วยใจบนพื้นฐานของคุณธรรม โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ 1) การวิเคราะห์ตลาดและลูกค้า ใครคือลูกค้า ต้องการอะไร ซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อไหร่ 2) การบริหารจัดการสินค้าคงคลังอย่างง่าย การวางแผนการรับซื้อ การจับสัตว์น้ำให้สอดคล้องกับการขาย และ 3) เทคนิคการสื่อสารและการบริการ การพูดคุยสอบถามความต้องการ การแนะนำสินค้า การรับฟังข้อเสนอแนะ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีกิจกรรมที่สนับสนุนแนวทางคือ การเสวนา เรื่องการขายตลาดอย่างไรให้ยั่งยืน ด้วยความซื่อสัตย์และบริการที่ดี เพื่อสร้างลูกค้าประจำ และสามารถวัดผลการดำเนินการได้จากการเกิดการมองเห็นช่องทางในการขยายตลาดหรือเพิ่มประสิทธิภาพการขายในช่องทางเดิม และมีการจัดการสินค้าที่ดีขึ้น ลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นของสินค้า

2.3 นิสสัยสัมปันโน สร้างความน่าเชื่อถือ เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย มุ่งเน้นการเรียนรู้วิธีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างง่าย เพื่อให้เห็นสถานะทางการเงินของตนเอง และส่งเสริมทัศนคติและพฤติกรรมที่นำไปสู่ความไว้วางใจจากแหล่งทุนและคู่ค้า โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ 1) ความสำคัญของความน่าเชื่อถือ ทำไมความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลาจึงสำคัญในการทำธุรกิจและการเงิน 2) การวางแผนทางการเงินเบื้องต้น การตั้งเป้าหมาย การออม การประเมินความต้องการเงินทุน และ 3) การเข้าถึงแหล่งทุนในชุมชนและภาครัฐ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โครงการช่วยเหลือจากภาครัฐ มีกิจกรรมที่สนับสนุนแนวทางคือ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “เทคนิคการเลือกซื้ออาหารทะเล” และสามารถวัดผลการดำเนินการได้จากการเห็นความสำคัญและเริ่มลงมือบันทึกข้อมูลทางการเงินของตนเอง การรู้แนวทางในการสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อให้เข้าถึงโอกาสทางการเงินได้ง่ายขึ้น และ การเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการเงินอย่างมีคุณธรรมและความรับผิดชอบ

2.4 การนำเสนอและประเมินการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

คู่เทียบ	Mean	S.D.	ค่าเฉลี่ย ของ ผลต่าง	S.D. ค่าเฉลี่ย ผลต่าง	t	df	Sig 1 tailed
ก่อนเข้า รวม	2.31	0.620	1.67	0.644	10.368	15	0.000
หลังเข้า รวม	3.98	0.501					

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบคะแนนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนส่งเสริมอยู่ที่ 2.31 คะแนน และมีคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังส่งเสริมอยู่ที่ 3.98 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบทั้งสองครั้ง พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้หลังส่งเสริมสูงกว่าก่อนส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม

แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านจักขุมา รู้จักสินค้า ดูของเป็น เก่งกำไรแม่นยำ	3.68	0.53	มาก
ด้านวิธูโร ชื่อง่าย ขายคล่อง ได้ใจลูกค้า	3.67	0.51	มาก
ด้านนิสสัยสัมปโน สร้างความน่าเชื่อถือ เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย	3.75	0.52	มาก
รวม	3.70	0.52	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านนิสสัยสัมปโน สร้างความน่าเชื่อถือ เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย ($\bar{x}=3.75$) รองลงมาคือ ด้านจักขุมา รู้จักสินค้า ดูของเป็น เก่งกำไรแม่นยำ ($\bar{x}=3.68$) และน้อยที่สุดคือ ด้านวิธูโร ชื่อง่าย ขายคล่อง ได้ใจลูกค้า ($\bar{x}=3.67$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม ด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการส่งเสริมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย, ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และ ด้านมีความสนใจร่วมกัน ตรงกับผลการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงที่ปัญหาและจุดอ่อนสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมง คือ รัฐจัดการแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมและความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมง (วิโรจน์ หล้าสกุล, 2565) ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับปัญหาที่ผู้ประกอบการตลาดประมงพื้นบ้านอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ต้องการที่จะได้รับการแก้ไขโดยด่วนในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการร่วมบริหารจัดการตลาด ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน

เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งได้ประเมินว่า ผู้ประกอบการร้านค้าในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉพาะตลาดในท้องถิ่น ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการวางแผน ด้านการรับผลประโยชน์ด้านการค้นหาปัญหา ด้านการติดตามผลและด้านการดำเนินการ (ประคอง สุนทรจิตต์, สุนันทางามเดโช และ ดาวพันธ์ เฉลยพงษ์, 2564) ทั้งนี้ในทางทัศนะของผู้วิจัยมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความเปราะบางของโครงสร้างชุมชน การมีส่วนร่วมน้อยอาจเกิดจากความไม่ไว้วางใจในระบบหรือผู้นำชุมชน ขาดการสื่อสารที่โปร่งใส หรือไม่เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการมีส่วนร่วมในอดีต ซึ่งส่งผลให้ประชาชนรู้สึก “ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย” กับเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งชาวประมงหรือประชาชนทั่วไปอาจไม่เข้าใจว่าการมีส่วนร่วมจะช่วยยกระดับรายได้หรือความมั่นคงในอาชีพอย่างไร อีกทั้งยังอาจขาดทักษะในการบริหารจัดการเครือข่าย หรือไม่เคยได้รับการอบรมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม ในหลายชุมชน ชาวประมงต้องใช้เวลาในการทำงานหนักทุกวัน อาจไม่มีเวลาหรือแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งทำให้การขับเคลื่อนกลุ่มหรือกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจสะดุด

2. การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 จักขุมารู้จักสินค้า ดูของเป็น เก่งกำไร แม่นยำ มุ่งเน้นความสามารถในการจำแนกชนิด คุณภาพ และความสดของสัตว์น้ำในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งประเมินราคาตลาดของสัตว์น้ำแต่ละชนิดได้อย่างสมเหตุสมผล และสร้างความเข้าใจในหลักการตั้งราคาอย่างมีคุณธรรม, แนวทางที่ 2 วิถีโร ซื้อง่าย ขายคล่อง ได้ใจลูกค้า มุ่งเน้นให้เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของลูกค้ากลุ่มต่าง ๆ และส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการบริการลูกค้าด้วยใจบนพื้นฐานของคุณธรรม และแนวทางที่ 3 นิสสยสัมพันธ์ สร้างความน่าเชื่อถือ เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย มุ่งเน้นการเรียนรู้วิธีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างง่าย เพื่อให้เห็นสถานะทางการเงินของตนเอง และส่งเสริมทัศนคติและพฤติกรรมที่นำไปสู่ความไว้วางใจจากแหล่งทุนและลูกค้า โดยมีแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มประมงพื้นบ้านสู่การสร้างเครือข่าย ชุมชนการจัดการทรัพยากรบึงขุนทะเล ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่กล่าวถึง การพัฒนาและยกระดับความรู้ความสามารถ เพื่อเกิดการยกระดับไปสู่การสร้าง อาชีพและรายได้เสริม มีการสร้างเครือข่ายร่วมกับสถาบันการศึกษาเพื่อยกระดับและพัฒนา กลุ่มประมงพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพภูมิปัญญา คือ การรวมกลุ่มสร้างอาชีพ สร้างรายได้โดยทำเครื่องมือประมงพื้นบ้านและร่วมกันสืบทอด (พงศ์เทพ แก้วเสถียร, 2564) โดยสิ่งที่สอดคล้องกันคือ การทำงานในรูปแบบการสร้างเครือข่าย การจัดการทรัพยากรชุมชนด้วยการประสานความร่วมมือ ได้แก่ ประมงพื้นบ้าน ชุมชน ผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด และสถาบันการศึกษา โดยรูปแบบการจัดการทรัพยากร ร่วมเพื่อสร้างพื้นที่เรียนรู้อนุรักษ์ทรัพยากรชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์การดูแล การอนุรักษ์ให้กับทุกคนที่

ต้องการเข้ามาเรียนรู้ และแนวทางการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากร ชุมชนคือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายชุมชนในการจัดการทรัพยากรเพื่อให้ ชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาไปสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน และความยั่งยืนของ ทรัพยากรในชุมชน ทั้งนี้ ในทางทัศนะของผู้วิจัยมองว่า การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมในตลาดประมงพื้นบ้าน เป็นแนวทางที่ “มีหัวใจของชุมชน” อยู่ตรงกลาง และสามารถสะท้อนถึงการพัฒนาที่ “คนในพื้นที่มีศักดิ์ศรี” ไม่ใช่แค่เป็นกลไกทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ทำให้เกิดความไว้วางใจและความยั่งยืนมากกว่าการเน้นผลกำไรเพียงอย่างเดียว การมีเครือข่ายช่วยลดความโดดเดี่ยวทางเศรษฐกิจ เปิดโอกาสให้สมาชิกช่วยเหลือกันและกัน เกิดการแบ่งปันทรัพยากร แรงงาน และองค์ความรู้ ทั้งนี้ประมงพื้นบ้านไม่ใช่แค่อาชีพ แต่คือวัฒนธรรม การดำรงชีวิต และภูมิปัญญาการใส่ “คุณธรรม” ลงไปในเครือข่ายจึงทำให้การพัฒนานั้นไม่ขัดกับวิถีเดิม

3. การนำเสนอและประเมินการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรมฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนส่งเสริมอยู่ที่ 2.31 คะแนน และมีคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังส่งเสริมอยู่ที่ 3.98 คะแนน ซึ่งใกล้เคียงกับโครงการพัฒนาชุมชนเกษตร-ประมงในพื้นที่อำเภอติดชายทะเลจังหวัดชลบุรีเป็นชุมชนนวัตกรรมและสร้างผู้ประกอบการธุรกิจนวัตกรรม ด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การบริหารทางการเงิน และการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น ที่ภายหลังจากการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวทางทะเล ที่ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี และ ศูนย์เรียนรู้เกษตรแปรรูปสมัยใหม่ ที่ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ ส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพให้กับชุมชน สร้างรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์และบริการ โดยคิดเป็นผลตอบแทนทางสังคมประมาณ 36 ล้านบาทภายในระยะเวลา 5 ปี และผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี และขยายผลในโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบลสร้างรากแก้วให้ประเทศได้ (สลิล ชันโรจน์, 2563) ทั้งนี้ในทางทัศนะของผู้วิจัยมองว่า ค่าประเมินระดับมากมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมองว่า แนวทางนี้ เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ทั้งในแง่ของวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศักยภาพของคนในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่า ชุมชนมี “จุดตั้งต้น” ที่ดีสำหรับการพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจคุณธรรม ระดับคะแนนที่สูงพอสมควร บ่งบอกว่า แนวทางที่เสนอสามารถนำไปใช้จริงได้ และมีความเป็นไปได้ที่จะขยายผล ไปยังชุมชนประมงพื้นบ้านพื้นที่ใกล้เคียงหรือในจังหวัดอื่น ๆ ได้ในอนาคต หากมีการสนับสนุนอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผลประเมินระดับนี้ ยังสะท้อนว่าผู้ประเมินเห็นคุณค่าของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่เน้นเพียงผลกำไร แต่ผสมผสานคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ความร่วมมือ และการแบ่งปัน ซึ่งเป็นหัวใจของความยั่งยืนทางสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี พบว่า มีแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ 3 ประการ ได้แก่ 1) การรู้จักสินค้าและประเมินราคาได้แม่นยำ สามารถจำแนกชนิด คุณภาพ และความสดของอาหารทะเล รวมถึงการเก็บกำไรที่สมเหตุสมผล 2) การซื้อขาย ชาญฉลาด เข้าใจความต้องการลูกค้า เสริมทักษะการสื่อสาร การบริการด้วยคุณธรรม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 3) การสร้างความน่าเชื่อถือและเข้าถึงแหล่งทุน โดยส่งเสริมการบันทึกรายรับ-รายจ่าย และปลูกฝังพฤติกรรมที่นำไปสู่ความไว้วางใจ จากลูกค้าและแหล่งทุน แนวทางเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้กับตลาดประมงพื้นที่อื่น หากปรับให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และแหล่งทุนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ศึกษาและข้อมูลเชิงคุณภาพที่อาจไม่สะท้อนทุกบริบท จึงควรต่อยอดโดยศึกษาเชิงเปรียบเทียบในพื้นที่ต่าง ๆ ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวัดผลด้านรายได้ ครัวร์เร้น และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเชื่อมโยงเชิงนโยบายเพื่อการประยุกต์ใช้ที่ยั่งยืน จากข้อสรุปจึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ควรส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยการจัดตลาดนัดความรู้ ทุกเดือน ให้แต่ละกลุ่มหรือสมาชิกมาแลกเปลี่ยนเทคนิคการทำประมง การแปรรูป การขาย หรือแม้แต่การจัดการต้นทุน จับคู่เครือข่าย (Buddy Group) และสร้างกลุ่มไลน์/เฟซบุ๊กของเครือข่าย เพื่อพูดคุย ถาม-ตอบ แลกเปลี่ยนข้อมูลหรือแจ้งข่าวสารได้สะดวก **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบและกลไกการเสริมสร้างเครือข่ายที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น เนื่องจากงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในด้านต่างๆ การต่อยอดคือการลงลึกในรายละเอียดเพื่อพัฒนา รูปแบบและกลไกที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้นอย่างตรงจุด

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- ประคอง สุคนธ์จิตต์, สุนันทา งามเดโช และ ดาวพันธ์ เฉลยพงษ์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เศรษฐกิจชุมชน. วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, (36)1, 182-200.
- พงศ์เทพ แก้วเสถียร. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มประมงพื้นบ้านสู่การสร้างเครือข่ายชุมชนการจัดการทรัพยากรบึงขุนทะเล ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, (5)2, 19-35.

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีในการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- วัลลภ ศัพท์พันธุ์ และภัทรกานต์ วรยศ. (2563). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อโครงการตลาดประมงท่าเรือพลีเทศบาลเมืองชลบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิโรจน์ หล้าสกุล. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมง. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สลิล ชันโรจน์. (2563). การพัฒนาชุมชนเกษตร-ประมงในพื้นที่อำเภอติดชายทะเลจังหวัดชลบุรีเป็นชุมชนนวัตกรรมและสร้างผู้ประกอบการธุรกิจนวัตกรรม ด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การบริหารทางการเงิน และการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสาร์คำ ใส่แก้ว และคณะ. (2568). การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากตลาดประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2550). Career Development in Practice. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เอช. อาร์. เซ็นเตอร์.
- Yamane, T. (1967) Statistics: An Introductory Analysis. 2nd Edition, Harper and Row, New York.

แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลัก
อิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*
A PROACTIVE INSTRUCTIONAL APPROACH TO THE PALI
CURRICULUM IN DHAMMA STUDIES BASED ON THE IDDHIPADA V
PRINCIPLES: A CASE STUDY OF MONASTIC SCHOOLS
IN BANG RAK DISTRICT, BANGKOK

พระมหาสราวุธ วุฑฒิจาริ (แก้วโศก)¹ ประวิทย์ ชัยสุข²

และ พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน (บุตดาวงษ์)³

Phramaha Sarawut Wutthijari (Kaewphok)¹, Prawit Chaisuk²

and PhramahaYannawat Thitavaddhano (Buddavong)³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกสำหรับนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาวิธีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี เก็บข้อมูลกับนักเรียนและครูสอน จำนวน 80 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดย ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า มุ่งส่งเสริมฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาในทุกด้านของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยี และการวัดประเมินผล และ 3) แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การออกแบบการเรียนการสอนมุ่งส่งเสริมอิทธิบาท 4 ผ่านการจัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน สภาพแวดล้อมและสื่อช่วยกระตุ้น

* Received 7 September 2025; Revised 14 September 2025; Accepted 18 September 2025

สมาธิและการพิจารณาตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความหมายและสร้างแรงบันดาลใจ ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และวัดผลโดยเน้นการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พระปริยัติธรรมแผนกบาลี, หลักอิทธิบาท 4, สำนักเรียนในเขตบางรัก, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this article were: (1) to study the current conditions of proactive Pali Buddhist studies instruction in the monastic schools of Bang Rak District, Bangkok; (2) to investigate the teaching methods of proactive Pali Buddhist studies based on the Four Iddhipāda (Pathways to Accomplishment) in the monastic schools of Bang Rak District, Bangkok; and (3) to propose guidelines for proactive Pali Buddhist studies instruction in accordance with the Four Iddhipāda in the monastic schools of Bang Rak District, Bangkok. This study employed a mixed-methods research approach. Data were collected from 80 students and teachers, as well as 7 key informants. The data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the study revealed that: (1) the overall condition of proactive Pali Buddhist studies instruction was at a high level, with an average score of 3.95, and all aspects were rated at a high level; (2) the teaching methods of proactive Pali Buddhist studies based on the Four Iddhipāda (Pathways to Accomplishment) emphasized the promotion of *chanda* (desire), *virīya* (effort), *citta* (attention), and *vīmaṃsā* (investigation) in every dimension of learning management, including instructional design, learning activities, experiential learning, classroom atmosphere, the use of technological media, and assessment; and (3) the proposed guidelines for proactive Pali Buddhist studies instruction based on the Four Iddhipāda highlighted instructional design that fosters the Four Iddhipāda through the selection of content and activities aligned with learners' interests, environments and media that encourage concentration and self-reflection, meaningful and inspiring experiential learning activities, the application of modern media and technology to stimulate learning, and

assessment focusing on reflective practice to promote continuous self-development.

Keywords: Pali Dhamma Studies Curriculum, Four Iddhipāda Principles, Monastic Schools in Bang Rak District, Bangkok

บทนำ

พระปริยัติธรรมแผนกบาลีถือเป็นรากฐานสำคัญของการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา เนื่องจากภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้ในการบันทึกพระไตรปิฎก อันเป็นมรดกทางปัญญาของชาวพุทธ การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านภาษาและพระธรรมวินัยเท่านั้น หากยังช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบแนวทางการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและจิตใจ แม้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมจะมีการจัดสืบทอดต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน แต่ยังคงประสบปัญหาการสอนแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจำนวนมากเรียนแบบท่องจำ ไม่เกิดความเข้าใจเชิงลึก และขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ อีกทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาในชั้นเรียนยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงหรือเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อันธิกา ฉลาดธัญญกิจ, 2565) การเรียนรู้เชิงรุก คือ กลยุทธ์การส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ และเกิดความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขากำลังทำ (Bonwell and Eison, 1991) เมื่อทำการสังเคราะห์แนวคิดของ Meyers and Jones (1993), Fink (1999), สุพิช ชัยมงคล (2566) และ อันธิกา ฉลาดธัญญา (2565) จึงได้พบว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 1) ด้านการออกแบบการเรียน หมายถึง ผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน หมายถึง ผู้สอนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียน จัดกิจกรรมที่หลากหลาย 3) ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง หมายถึง ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียน ที่กระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 4) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียน หมายถึง ผู้สอนจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ภายในห้องเรียน 5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี หมายถึง ผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม และ 6) ด้านการวัดและประเมินผล ผู้สอนตรวจสอบ ผลการเรียนรู้และ พัฒนาการต่าง ๆ ของผู้เรียน

แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 คำว่า อิทธิบาท มาจากศัพท์สองคำนำมารวมกันคือ อิทธิ + บาท (ปาหะ) คำว่า อิทธิ หมายถึง ความสำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความสำเร็จ ความสำเร็จ ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความ เข้าถึงธรรมเหล่านั้น ดังนั้น หลักธรรมที่มุ่งสู่ความสำเร็จผลตามแนวพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติ ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือเครื่องก่อกำเนิดฤทธิ์ อันประกอบ ไปด้วยคุณธรรมพื้นฐาน 4 ประการคือ 1) ฉันทะ หมายถึง มีใจรัก ความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความอยากความพอใจ ในธรรม 2) วิริยะ หมายถึง ความไม่ย่อท้อเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ท้อถอย 3) จิตตะ หมายถึง ความเอาใจฝักใฝ่ความคิดจดจ่อ ความมุ่งมั่นจิตจดจ่อสมาธิ และ 4) วิมังสา หมายถึง ปัญญาความรู้อุต วิฉิจจัย ความเลือกสรร เขาไปกำหนด ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของสถาบันการศึกษา และวัดวาอารามหลายแห่ง ซึ่งเปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างต่อเนื่อง วัดและสำนักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวไม่เพียงเป็นศูนย์กลางการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และศาสนิกชน หากยังมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษา วัฒนธรรม วิถีชุมชน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตเมืองใหญ่ บริบทของบางรักซึ่งผสมผสานระหว่างความเป็นเมืองสมัยใหม่กับรากฐานศาสนธรรมแบบดั้งเดิม จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างหลักธรรมและนวัตกรรมการศึกษา (พระมหาสราวุฒ วุฑฒิจาริ และคณะ, 2568)

ดังนั้น การวิจัยนี้ จึงเป็นการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตบางรักมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมปัจจุบัน การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ความเพียร สมาธิ และการคิดใคร่ครวญ จนสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจเชิงลึกและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับคือ การสร้างผู้เรียนที่มีศักยภาพทางวิชาการด้านบาลีควบคู่กับคุณธรรม และเป็นกำลังสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิธีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ นักเรียนและครูสอนสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา หรือ ดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (IOC) ได้ค่า เท่ากับ 1.00 และ ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าเท่ากับ .967 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง ประเภหคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกใช้การแจกแบบสอบถาม จำนวน 80 ชุด แก่ ผู้เรียน และอาจารย์สอน ของสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร และได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 80 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่แจกทั้งหมด ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์ประมาณ 30 – 50 นาที ต่อ 1 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกสนับสนุนเชิงปริมาณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามเชิงปริมาณ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุก โดยภาพรวม		N = 80 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการออกแบบการเรียน	3.89	0.73	มาก	6
2.	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน	3.96	0.66	มาก	3
3.	ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง	4.03	0.64	มาก	2
4.	ด้านการจัดบรรยากาศการเรียน	3.91	0.62	มาก	5
5.	ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี	3.92	0.65	มาก	4
6.	ด้านการวัดและประเมินผล	4.04	0.64	มาก	1
โดยภาพรวม		3.95	0.67	มาก	

จากตารางที่ 1 นักเรียนและผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ด้านการจัดบรรยากาศการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ตามลำดับความสำคัญ ทั้งนี้ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะผู้สอนมีระบบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาพระปริยัติธรรม และตอบสนองต่อมาตรฐานการเรียนการสอน นักเรียนจึงเห็นว่าช่วยให้เข้าใจผลการเรียนของตนเอง และสามารถปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้อย่างตรงจุด ส่วน ด้านการออกแบบการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะการออกแบบการเรียนยังขาดความหลากหลายและยืดหยุ่น ไม่ค่อยปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และยังมียึดติดรูปแบบดั้งเดิม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และขาดการบูรณาการกับวิธีการเรียนรู้เชิงรุก

2. ผลการศึกษาวិธีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านการออกแบบการเรียน เน้นสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีฉันทะ คือความสนใจและความรักในเนื้อหา จัดกิจกรรมและสื่อที่ส่งเสริมวิริยะหรือความพากเพียร กระตุ้นจิตตะให้

ผู้เรียนมีสมาธิและความตั้งใจในการเรียน และส่งเสริมวิมังสาให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์และสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สูง

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน มุ่งสร้างฉันทะให้ผู้เรียนมีความสนใจและความพอใจในกิจกรรม จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวิริยะให้เกิดความพากเพียรและความมุ่งมั่นในการเรียน รวมทั้งกระตุ้นจิตตะให้ผู้เรียนจดจ่อกับกิจกรรมอย่างมีสมาธิ และส่งเสริมวิมังสาในการสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้กิจกรรมการเรียนมีประสิทธิภาพและช่วยพัฒนาทักษะความรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

3) ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เน้นสร้างฉันทะให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของประสบการณ์จริง ส่งเสริมวิริยะให้มีความพากเพียรในการปฏิบัติและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กระตุ้นจิตตะให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อกับการปฏิบัติและการเรียนรู้ และใช้วิมังสาในการวิเคราะห์และสะท้อนผลจากประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและความเข้าใจในเนื้อหาพระปริยัติธรรมอย่างลึกซึ้ง

4) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียน เน้นสร้างฉันทะผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและเป็นมิตร กระตุ้นวิริยะด้วยบรรยากาศที่สนับสนุนความขยันหมั่นเพียร ส่งเสริมจิตตะให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อในเนื้อหา และใช้วิมังสาเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงบรรยากาศการเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้สูงสุด

5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เน้นสร้างฉันทะด้วยการเลือกใช้สื่อที่น่าสนใจและเหมาะสม กระตุ้นวิริยะให้ครูและผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้และใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมจิตตะให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อกับการใช้สื่อ และนำวิมังสามาวิเคราะห์ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

6) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นสร้างฉันทะให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการประเมิน ส่งเสริมวิริยะให้มีความพยายามและตั้งใจในการเตรียมตัวสอบและประเมินผล กระตุ้นจิตตะให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อในกระบวนการวัดผล และใช้วิมังสาในการวิเคราะห์ผลการเรียนเพื่อสะท้อนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการสอนให้ตรงจุดและยั่งยืน

3. การเสนอแนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านการออกแบบการเรียน มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยด้วยการออกแบบเนื้อหาและวิธีการที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นฉันทะหรือความรักใคร่ในการเรียนอย่างแท้จริง พร้อมส่งเสริมความพากเพียรโดยการจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสม กระตุ้นให้ผู้เรียนมีวินัยและความตั้งใจในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้าน

ความเอาใจใส่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมและสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิจิตตะจดจ่ออยู่กับเนื้อหา และส่งเสริมความตระหนักรู้ผ่านการวิเคราะห์และสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดวิมัสสาหรือการพิจารณาตนเองอย่างลึกซึ้ง

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ถูกออกแบบให้สร้างความพอใจแก่ผู้เรียนโดยมีกิจกรรมที่น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อกระตุ้นฉันทะในการเข้าร่วมอย่างเต็มที่ พร้อมเสริมสร้างความพากเพียรด้วยการกระตุ้นความมุ่งมั่นและความขยันหมั่นเพียรในระหว่างกิจกรรม ส่วนความเอาใจใส่เน้นการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิจิตตะกับงาน และสร้างความตระหนักรู้ผ่านการสะท้อนผลและวิเคราะห์กิจกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง

3) ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ส่งเสริมความพอใจโดยจัดประสบการณ์ที่มีความหมายและสร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดฉันทะหรือความรักใคร่การเรียนรู้ การพากเพียรถูกกระตุ้นโดยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและขยันฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ความเอาใจใส่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้สมาธิจิตตะแก่ผู้เรียน และความตระหนักรู้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนวิเคราะห์ผลจากประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองอย่างลึกซึ้ง

4) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ สร้างความพอใจด้วยการจัดสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและเหมาะสมเพื่อกระตุ้นฉันทะในการเรียน ส่วนความพากเพียรถูกส่งเสริมผ่านบรรยากาศที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความขยันและวิริยะ ความเอาใจใส่ได้รับการกระตุ้นด้วยบรรยากาศที่สงบและเอื้อต่อสมาธิจิตตะ และความตระหนักรู้ถูกพัฒนาด้วยการวิเคราะห์และประเมินบรรยากาศเรียนรู้เพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างความพอใจด้วยการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและดึงดูดใจ กระตุ้นฉันทะและความสนใจของผู้เรียนและครู พร้อมส่งเสริมความพากเพียรโดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวินัยและต่อเนื่อง ด้านความเอาใจใส่เน้นการสร้างสมาธิและจิตตะในการใช้สื่อ และความตระหนักรู้โดยการวิเคราะห์และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

6) ด้านการวัดและประเมินผล ส่งเสริมความพอใจโดยทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของการวัดประเมินกระตุ้นฉันทะในการเตรียมตัว ประเด็นความพากเพียรถูกกระตุ้นด้วยการสร้างวินัยและความตั้งใจวิริยะในกระบวนการประเมิน ส่วนความเอาใจใส่เป็นการสร้างสมาธิและความตั้งใจจิตตะในการวัด และความตระหนักรู้พัฒนาโดยการใช้วิมัสสาสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลการวิจัย นำมาสู่การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกสำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายคือ

ด้านการวัดและประเมินผลซึ่งพบว่า ผลการศึกษาอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่น่าสนใจคือ เป็นด้านที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าได้รับความสำคัญและมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบ หรือแนวทางให้สำนักเรียนอื่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหา ฐรินฐ ฐรินฐ (อัมสิงห์) (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสำนักเรียนอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อการวัดและประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายข้อที่อยู่ในระดับมาก ประเด็นที่สอดคล้องกันของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องพบว่า มีความสอดคล้องกันในการวัดและประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับการใช้แบบฝึกหัด การสอบอย่างสม่ำเสมอ และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยทั้งสองสำนักเรียนต่างเน้นการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนการสอน มุ่งพัฒนาทักษะการแปล วิเคราะห์ และความเข้าใจภาษาบาลีของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

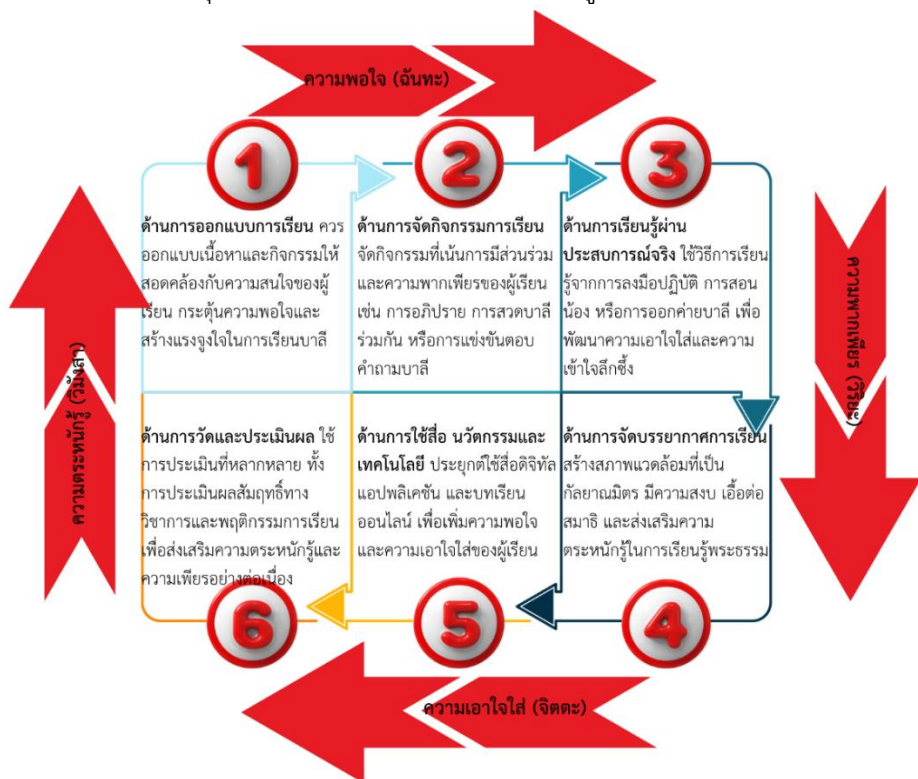
2. วิธีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบารัก กรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายคือ ด้านการออกแบบการเรียน พบว่า เน้นสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีฉันทะ คือความสนใจและความรักในเนื้อหา จัดกิจกรรมและสื่อที่ส่งเสริมวิริยะหรือความพากเพียร กระตุ้นจิตตะให้ผู้เรียนมีสมาธิและความตั้งใจในการเรียน และส่งเสริมวิมังสาให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์และสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สูง ประเด็นที่น่าสนใจคือ เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด และสามารถบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้อย่างครบถ้วนและชัดเจนที่สุด กล่าวคือ ในขั้นตอนการออกแบบการเรียน ผู้สอนสามารถกำหนดกิจกรรม เนื้อหา และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ฉันทะ, วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดมลักษณ์ พิศรูป (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา” พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ ควรเลือกแพลตฟอร์มที่สามารถติดตามความคืบหน้าของผู้เรียน เลือกการออกแบบบทเรียนออนไลน์ควรมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ดึงดูดให้นักเรียนมีความอยากเรียนรู้เลือกใช้สื่อที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนเน้นการออกแบบการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับทักษะอาชีพที่ต้องการให้ผู้เรียน ประเด็นที่สอดคล้องกันของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง พบว่า การออกแบบการเรียนการสอนโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ทั้งในบริบทของการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและการเรียนออนไลน์ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีฉันทะในเนื้อหา มีวิริยะในการเรียน มีจิตตะหรือสมาธิตั้งใจเรียน และพัฒนาวิมังสา คือการคิดวิเคราะห์และสะท้อนตน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในแต่ละบริบท

3. แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายคือ ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ที่พบว่า ควรส่งเสริมความพอใจโดยจัดประสบการณ์ที่มีความหมายและสร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดฉันทะหรือความรักใคร่การเรียนรู้ การพากเพียรภูกระตุนโดยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและขยันฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ความเอาใจใส่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้สมาธิจิตตะแก่ผู้เรียน และความตระหนักรู้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนวิเคราะห์ผลจากประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองอย่างลึกซึ้ง ประเด็นที่น่าสนใจคือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้ง ฉันทะ พากเพียร จิตตะ และ วิมังสา ได้อย่างครบถ้วนและเป็นธรรมชาติ โดยอาศัยสถานการณ์จริงเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรักใคร่ในการเรียน เกิดแรงบันดาลใจและความตั้งใจจริงในการฝึกฝน มีสมาธิจดจ่อ และสามารถสะท้อนคิดเพื่อนำไปพัฒนาตนเองได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งตรงกับหลักของอิทธิบาท 4 ที่เน้นการพัฒนา จากภายในสู่ภายนอก มากที่สุด และมีศักยภาพสูงในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระนักเรียนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรณัฐ ตันติ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2” พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูวิชาการ จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและชุมชน กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความเอาใจใส่ สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาศักยภาพครูโดยใช้การเรียนการสอนแบบ (Active Learning) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเด็นที่สอดคล้องกันของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง พบว่า ทั้งสองงานวิจัยเน้นการนำหลัก อิทธิบาท 4 มาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเฉพาะการสร้าง แรงจูงใจและความพึงพอใจในการเรียนรู้ การสนับสนุนให้ผู้เรียนมี ความมุ่งมั่นและพากเพียรในการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศที่เอื้อต่อการมี สมาธิและความตั้งใจ และการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ วิเคราะห์ สะท้อนคิด และพัฒนาตนเอง ทั้งในบริบทของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในพระปริยัติธรรม และในการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัล ซึ่งล้วนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” ได้นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นกรอบหลักที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการออกแบบการเรียน การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ผ่าน

ประสบการณ์จริง การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน การใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ หลักอิทธิบาท 4 ทำให้การเรียนการสอนมีความสมดุลระหว่างการสร้างแรงบันดาลใจ ความพากเพียร ความมุ่งมั่นในจิตใจ และการสะท้อนตรวจสอบผลการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่น และสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการและคุณธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับเป้าหมายของสำนักเรียนบาลีในเขตบางรัก ที่ต้องการสร้างผู้เรียนให้มีความรู้สึกซึ่งในพระปริยัติธรรมควบคู่กับการมีทักษะการเรียนรู้เชิงรุกที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ พร้อมต่อการประยุกต์ใช้ทั้งในชีวิตจริงและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย นำมาสู่แผนภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (พระมหาสราวุฒิ วุฑฒิจาริ และคณะ, 2568)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับสูงทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยรวม 3.95) โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้แก่ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อนวัตกรรม การจัดการบรรยากาศการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนการสอน แนวทางการจัดการเรียนการสอนเน้นการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ไปจนถึงการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริม

แรงจูงใจ สมาธิ และการสะท้อนคิดของผู้เรียน ผลลัพธ์คือ การเรียนรู้มีความหมายและมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาเชิงลึกทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และคุณธรรม สามารถนำไปใช้จริง และเกิดการพัฒนาด้านตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติคือ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผู้สอนควรจัดทำแผนการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ Active Learning ร่วมกับ หลักอิทธิบาท 4 เน้นกิจกรรมที่กระตุ้นความพอใจและแรงบันดาลใจ เพื่อสร้างความกระตือรือร้นและแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความหมายและคุณค่าของการเรียนรู้เชิงลึก 2) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรร่วมกันจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศ สงบ สะอาด และเอื้อต่อการฝึกสมาธิ เพื่อเสริมสร้าง จิตตะ ของผู้เรียน บรรยากาศที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิและจิตใจแน่วแน่ พร้อมต่อการเรียนบาลีซึ่งต้องการความเข้าใจเชิงลึกและความต่อเนื่อง และ 3) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ครูผู้สอนควรบูรณาการ สื่อดิจิทัลและกิจกรรมอภิปราย เพื่อเสริมสร้าง วิริยะ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง สื่อและเทคโนโลยีช่วยกระตุ้นความสนใจ เพิ่มแรงจูงใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถทบทวนได้ทุกที่ทุกเวลา นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้นในการเรียนบาลี

เอกสารอ้างอิง

- จิรนุช ตันติ. (2566). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภุริณัฐ ภุริณัฐ (อัมสิงห์). (2567). แนวทางการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของสำนักเรียนอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสราวุฒ วุฑฒิจาริ, ประวิทย์ ชัยสุข และ พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน. (2568). แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเชิงรุกตามหลักอิทธิบาท 4 สำนักเรียนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพิช ชัยมงคล. (2566). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- อันธิกา ฉลาดธัญญกิจ. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อุดมลักษณ์ พิศรูป. (2567). แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา, ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Bonwell, C. C. and Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. The George Washington University, School of Education and Human Development.
- Fink, L. D. (1999). Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college, courses: John Wiley & Sons.
- Meyers, C.; & Jones, T. B. (1993). Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom. San Francisco: Jossey-Bass.

นโยบายทางการเมืองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง
อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา*

POLITICAL POLICY TOWARDS FAMILY VIOLENT SOLVING OF
COMMUNITY FAMILY DEVELOPMENT CENTER, KOK MUANG SUB-
DISTRICT, KLOONG HOI KHONG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

วรรณ อ่อนประสงค์¹ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร²

Wanna Onprasong¹ and Phramaha Ekkawin Piyaweero²

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{1,2}

Faculty of Social Sciences Mahamakut Buddhist University^{1,2}

Corresponding Author's Email: Onprasong2519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดแบบเจาะจง จำนวน 14 คน ได้แก่ 1) ผู้กำหนดนโยบายทางการเมือง 2) ผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ 3) บุคลากรของรัฐ 4) คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 5) เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพ และ 6) กลุ่มตัวแทนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) มีการกำหนดนโยบายตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับพื้นที่ แต่เมื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดปัญหาในการดำเนินงานได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย (1) การบูรณาการข้อมูลและทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) การให้ความรู้เรื่องทักษะชีวิตและบริการให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหาย (3) การเชื่อมพลังทุกภาคส่วน (4) ควรจัดอบรมบุคลากรในพื้นที่ให้มีทักษะการช่วยเหลือเหยื่อ (5) การสร้างเครือข่ายความปลอดภัยที่เข้าถึงง่าย (6) การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและรวดเร็ว และ (7) การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและพัฒนาความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

* Received 20 August 2025; Revised 6 September 2025; Accepted 10 September 2025

คำสำคัญ: นโยบายการเมือง, การแก้ไขปัญหา, ความรุนแรงในครอบครัว, ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to study the general situation of political policies towards solving the problem of domestic violence and guidelines for resolving domestic violence problems at the Family Development Center in Kok Muang Subdistrict Community, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province. This is a qualitative research with 14 key informants. The researcher used an interview method. Data was collected through in-depth interviews and analyzed through content analysis.

The research finding were as follows:

1. General conditions of political policies towards resolving domestic violence problems in the Family Development Center in Kok Muang Subdistrict, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province, policies have been set from the national to the local levels. However, when the policy was put into practice, it was found that there were problems in the implementation, namely personnel, budget, materials and equipment, and management
2. Guidelines for resolving domestic violence problems at the Family Development Center in Kok Muang Subdistrict, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province include: 1) Integrating information and working with relevant agencies 2) Providing knowledge on life skills and counseling services to victims 3) Connecting all sectors 4) Training should be provided to local personnel to provide skills in helping victims 5) Creating an accessible safety network; 6) Enforcement of the law seriously and promptly; and 7) Strengthening the capacity of personnel and developing cooperation with all sectors.

Keywords: Political Policy, Problem Solving, Domestic Violence, Community Family Development Center

บทนำ

ปัจจุบันสถาบันครอบครัวประสบปัญหาที่ทำให้เกิดความคลอนแคลนหลายประการ ปัญหาที่พบทั่วไป คือ ครอบครัวไม่สมบูรณ์แบบ ครอบครัวแตกแยก และความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นปัญหาสากลที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคมและ

วัฒนธรรม ทั้งยังถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในสังคมไทยพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวปรากฏมากขึ้น ส่วนใหญ่พบการนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นเรื่องของคนในครอบครัว ไม่ควรนำไปเปิดเผยต่อคนภายนอกให้รับทราบหรือเข้ามายุ่งเกี่ยว เว้นแต่ความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น การเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส หรืออยู่ในสถานะที่บีบคั้นจนทนไม่ได้เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ผู้ถูกกระทำจำเป็นต้องรับการช่วยเหลือ เช่น การช่วยเหลือทางกฎหมาย การช่วยเหลือจากมูลนิธิที่สังกัดทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น (ชลาศัย กันมินทร์, 2562)

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนทั้งการช่วยเหลือเหยื่อ การลงโทษผู้กระทำความผิด และการฟื้นฟูผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการตั้งแต่ระดับกระทรวง จนถึงระดับพื้นที่ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนผ่านการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” หรือ ศพค. ซึ่งอยู่ในความดูแลและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละระดับ โดยทำหน้าที่สำรวจข้อมูล วางแผน และประสานความร่วมมือจากหน่วยราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับครอบครัว (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2567) อย่างเช่น ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ตามที่กระทรวงต้นสังกัดกำหนด ซึ่งจากสถิติของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (2568) พบว่าสถิติความรุนแรงในครอบครัว ประจำปี 2568 ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2567- เมษายน 2568 รวม 20 ราย โดยเป็นความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านจิตใจ และด้านเพศ สาเหตุหลักเกิดจากปัญหาทะเลาะวิวาทมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มมึนเมา /สุรา ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งทั้ง 20 ราย ดำเนินคดีไปแล้ว 2 ราย ไม่เป็นคดี 15 ราย และอยู่ระหว่างคุ้มครองสวัสดิภาพ จำนวน 3 ราย จากข้อมูลจะเห็นว่า การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ผู้รับบริการจากศูนย์ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว คณะทำงานของศูนย์ ไม่มีการสำรวจและจัดทำข้อมูลครอบครัวในความรับผิดชอบให้เป็นปัจจุบัน ไม่มีบุคลากรรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ (ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง, 2567)

จากสภาพที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในมูลนิธิเพื่อนหญิง และได้ดำเนินการในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสนใจศึกษาว่า นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้หรือไม่ และถ้ามีผลต่อการแก้ปัญหาควรกำหนดนโยบายอย่างไร และประเด็นสำคัญควรมีแนวทางอย่างไรจึงจะลดความรุนแรงในครอบครัวได้โดยการทำงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลการศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสู่การกำหนดแผนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของศูนย์ และร่วมกันลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวคือการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิมให้ครอบคลุมนิยามความรุนแรงที่กว้างขึ้น เพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้น โดยกำหนดนโยบายและมาตรการที่ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ (1) การรณรงค์และสร้างความตระหนักรู้ ผ่านแคมเปญ กิจกรรม และสื่อสารสาธารณะเพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและผลกระทบของความรุนแรง (2) การปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย เพื่อคุ้มครองเหยื่อและลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเหมาะสม (3) การจัดตั้งกลไกประสานงาน ระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ (4) การให้บริการช่วยเหลือเหยื่อ ครอบคลุมทั้งด้านกฎหมาย จิตใจ แพทย์ และเศรษฐกิจ เช่น สายด่วน ที่พักพิง การฟื้นฟูสภาพจิตใจ และสนับสนุนอาชีพ และ (5) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารเชิงบวก และการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2565) โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) จึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตั้งแต่ปี 2547 เพื่อเป็นกลไกภาคประชาชนในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาครอบครัว โดยทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา จัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรม และพัฒนาศักยภาพครอบครัว อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีอุปสรรค เช่น ขาดพลังขับเคลื่อนและความชำนาญในการทำโครงการ รัฐจึงได้ปรับปรุงมาตรฐานและกลไกการประเมินเพื่อให้การทำงานของศูนย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการบูรณาการทุกภาคส่วน พัฒนาสถาบันครอบครัว และสร้างชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562) โดยผู้วิจัยได้นำนโยบายและมาตรการของรัฐทั้ง 5 ประเด็นเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

ในส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ศึกษางานวิจัยของ อรรถพล ดำเนินผล (2564) ได้ศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวกรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ปัญหาภายในองค์กร ได้แก่ ความเข้มแข็งของคณะทำงาน (2) ปัญหาภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือและแรงสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ และ (3) ปัญหาการดำเนินงานจากส่วนกลาง คือ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่ต่อเนื่อง การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และในขณะการศึกษาของ กรมกิจการสตรี

และสถาบันครอบครัว (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบและกลไกศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน (ศพค.) เสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง มีจิตสำนึกความเป็นไทยและดำรงชีวิตแบบ พอเพียง พบว่า ศพค.ไม่เข้มแข็งเกิดจากการคิดและออกแบบการทำงานแบบสั่งการจาก ส่วนกลางที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการทำงานกับเครือข่าย ขาดทักษะการ วิเคราะห์ออกแบบงานอย่างเป็นระบบ ขาดการคำนึงถึงข้อจำกัด ขาดการมีส่วนร่วมจากทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการออกแบบโครงการ/กิจกรรมไม่ได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ กระบวนการ/ขั้นตอน การทำงานยุ่งยาก และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานบ่อยครั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลระดับปฐมภูมิ คือ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย และระดับทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร และงาน วิชาการต่าง ๆ ทั้งรูปแบบออนไลน์และรูปแบบเอกสารที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบาย ไปปฏิบัติที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม โดยกำหนดแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 14 คน ประกอบด้วย 1) ผู้กำหนด นโยบายทางการเมือง (ผู้บริหารท้องถิ่น) จำนวน 2 คน 2) ผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จำนวน 3 คน 3) บุคลากรของรัฐ จำนวน 2 คน 4) คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 3 คน 5) เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพ จำนวน 2 คน และ 6) กลุ่มตัวแทนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) จำนวน 3 คน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 นโยบายทางการเมืองกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ ตอนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน คือ 1) ศึกษาแนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย 2) นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 3) พัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำ 4) นำแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าความ สอดคล้องที่ .75 และ 5) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและใช้ในการ สัมภาษณ์ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้คือ 1) ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์และอนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 2) นัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักตามวันเวลาที่สะดวก 3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว โดยระหว่างการสัมภาษณ์ขออนุญาตบันทึกเสียง และการจดรายละเอียดสำคัญ 4) ถอดเสียงสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาข้อสรุป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยจากแบบ สัมภาษณ์ ต้องได้คำตอบ เหล่านี้ นโยบายทางการเมืองกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาและอุปสรรคของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แต่ในวัตถุประสงค์ มี 2 ข้อ (ยึดตามบทคัดย่อและผลวิจัยที่ปรากฏ) ดังนั้นการนำเสนอผลให้นำเสนอ ตามวัตถุประสงค์ใน 2 ประเด็น ส่วนข้อมูลที่สัมภาษณ์ใน 3 ประเด็น ให้นำไปใส่ ภายใต้วัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา พบว่า 1) ตำบลโคกม่วง มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตามนโยบายของรัฐ และกระทรวงพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกม่วงและมีคณะกรรมการที่มาจากความเห็นชอบของชุมชนร่วมดำเนินการ 2) สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว มีการหลายรูปแบบและมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในช่วงเดือนตุลาคม 67-เมษายน 68 รวม 20 ราย เป็นความรุนแรงทางด้านร่างกายมากที่สุด สาเหตุหลักมาจากปัญหา ยาเสพติด มีการดำเนินคดี 2 ราย ไม่เป็นคดี 15 ราย และอยู่ระหว่างคุ้มครองสวัสดิภาพ จำนวน 3 ราย 3) การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่ามีปัญหาหลัก ได้แก่ ผู้รับบริการจากศูนย์ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว คณะทำงานของศูนย์ไม่มีการสำรวจและจัดทำข้อมูลครอบครัวในความรับผิดชอบให้เป็นปัจจุบัน ไม่มีบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า นโยบายทางการเมืองในแต่ละระดับต่างมีอิทธิพลต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวดังนี้

1) นโยบายรัฐบาล มุ่งเน้น (1) การป้องกันและการบังคับใช้กฎหมาย (2) การกระจายอำนาจและสร้างเครือข่ายเพื่อบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (3) การฝึกอบรมและส่งเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรที่ดำเนินงาน แต่การดำเนินงานตามนโยบาย

ของรัฐบาล มีข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ (1) กฎหมายที่บังคับใช้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้จริง โดยเฉพาะปัญหาที่เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทย เช่น ความยากจน ยาเสพติด 2) ระบบการปฏิบัติยังล่าช้า/ไม่ทั่วถึง เช่น การช่วยเหลือยังไม่ทันต่อสถานการณ์, ประชาชนยังไม่เข้าถึงการช่วยเหลือจากรัฐ ต้องพึ่งมูลนิธิ/สื่อ และ ผู้ถูกกระทำยังกลัวผลกระทบ ไม่กล้าขอความช่วยเหลือ 3) ทศนคติและความเข้าใจของเจ้าหน้าที่บางกลุ่มยังจำกัด เช่น ตำรวจบางพื้นที่ยังมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว และ ขาดการจัดการในระดับชาติและการยกระดับนโยบายอย่างจริงจัง

2) นโยบายของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ต่อการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีทิศทางที่ดีและครอบคลุม เน้นป้องกัน ค้ำครอง พื้นฟู และทำงานแบบบูรณาการกับเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และชุมชน พร้อมสนับสนุนแกนนำและอาสาสมัครให้ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา แต่ยังมี ข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ บุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ, ระบบประสานงานและติดตามผลยังไม่เข้มแข็ง, และ การทำงานเชิงรุกกับการฟื้นฟูระยะยาวยังไม่ทั่วถึง ทำให้การแก้ปัญหาที่ยั่งยืน

3) นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการแก้ไขต่อการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 1) จุดแข็งและแนวโน้มเชิงบวกของอปท. ได้แก่ 1.1) เข้าใจบริบทชุมชนและเข้าถึงได้ง่าย อปท. มีบทบาทเชิงพื้นที่ที่สามารถเข้าใจปัญหาชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง 1.2) เริ่มมีการกำหนดนโยบายเชิงพื้นที่ หลาย อปท. เริ่มบรรจุประเด็นเด็กและครอบครัวในเทศบัญญัติเพื่อขับเคลื่อนงาน และ 1.3) เริ่มพัฒนาเครือข่ายและสนับสนุนกิจกรรม มีบางพื้นที่ตั้งคณะทำงาน, รณรงค์ให้ความรู้ในชุมชน และสนับสนุนกิจกรรมเยี่ยมบ้าน 2) ข้อจำกัดหลักของ อปท. ได้แก่ 2.1) ด้าน นโยบายและโครงสร้างการทำงาน อปท. ยังมอง “ความรุนแรงในครอบครัว” เป็น เรื่องส่วนตัว หรือ “เรื่องผัวเมีย” ทำให้ ไม่เห็นความสำคัญในการเข้าไปแทรกแซง หรือค้ำครองผู้ถูกกระทำ , การทำงานยังเป็น การกิจรองไม่ใช่งานหลัก โดยเฉพาะบทบาทของนักพัฒนาชุมชนที่ถูกมอบหมายแบบไม่เป็นทางการ และขาดคณะทำงานประจำและแผนงานชัดเจน ศพค.ในหลายแห่ง ไม่มีโครงสร้างที่ขับเคลื่อนจริงจัง 2.2) ด้าน งบประมาณ บุคลากร และความรู้ คือ ขาดงบประมาณ และไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำที่มีทักษะเฉพาะทาง เช่น นักสังคมสงเคราะห์ และ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นขาดความรู้เรื่องสิทธิสตรี เพศ และกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลให้ ไม่กล้าหรือไม่รู้ว่าจะช่วยเหลืออย่างไร 2.3) ด้านข้อมูลและระบบเฝ้าระวัง คือ ยังไม่มีการจัดทำ ฐานข้อมูลครอบครัวเสี่ยง/ความรุนแรง ขาดระบบติดตามผล จึงไม่สามารถป้องกันหรือช่วยเหลือเชิงรุกได้

ส่วนปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลโคกม่วง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา พบว่า 1) เหยื่อของความรุนแรงไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว มีความละอายต่อชุมชน/สังคม 2) คณะทำงานยังขาดการสำรวจและจัดทำข้อมูลครอบครัวให้เป็นปัจจุบัน 3) คณะทำงานยังไม่สามารถประชุมเพื่อจัดทำ

แผนการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง 5) งบประมาณ มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถงานได้อย่างต่อเนื่อง และ 6) ขาดการประชาสัมพันธ์การทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา พบว่า

1) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ศพค. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับตำรวจ ศาล อัยการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจจัดทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) และช่องทางประสานงานเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2) ด้านมาตรการการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ศพค. ควรจัดกิจกรรมที่มุ่งสร้างความรักและความผูกพันในครอบครัวผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ จัดหาอาสาสมัคร และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกและอบรบบุคลากร เพื่อช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

3) ด้านการคุ้มครอง ศพค. ควรจัดอบรมบุคลากรให้มีทักษะช่วยเหลือ จัดที่พักพิงปลอดภัยและให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ต้องสร้างเครือข่ายสหวิชาชีพ เช่น อสม. ครู ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวางแผนคุ้มครองรายกรณี

4) ด้านการบูรณาการในการช่วยเหลือ ศพค. ควรสร้างการเชื่อมพลังทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น หน่วยงานบริการสังคม ตำรวจ องค์กรเอกชน และประชาชน มี จัดตั้งทีมสหวิชาชีพระดับชุมชน พัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วม และ ทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และ บูรณาการงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงมีระบบติดตามและฟื้นฟูระยะยาว อย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการคุ้มครองผู้เสียหาย ศพค. ควรสร้างเครือข่ายความปลอดภัยที่เข้าถึงง่าย จัดพื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) และ ระบบรับแจ้งเหตุลับเฉพาะ พร้อมมี ผู้ประสานเฉพาะราย (Case Manager) ดูแลรายบุคคล บูรณาการทีมสหวิชาชีพ ให้ความช่วยเหลือครบด้าน

6) ด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิด ศพค.ควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับตำรวจ อัยการ ศาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการดำเนินคดีมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการติดตามผู้กระทำหลังได้รับการปล่อยตัวหรือคุมประพฤติ และจัดทำแผนเฝ้าระวังร่วมกับชุมชน อีกทั้งควรมีมาตรการ ฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำ ผ่านการอบรม การบำบัดฟื้นฟูจิตใจ และการให้คำปรึกษาเชิงลึก เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวด้วยกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ

7) ด้านความท้าทายและแนวโน้ม ศพค. ควรดำเนินงานในเชิงรุก ทั้งการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้ครอบคลุมกับลักษณะงาน ทำด้วยด้วยระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรม ร่วมกันจัดทำแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ ศพค. และ

ประเด็นสำคัญจะต้องร่วมปรับทัศนคติว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ต้องร่วมช่วยกันดูแลในครอบครัวและชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “นโยบายทางการเมืองที่มีต่อการแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตำบลโคกม่วง พบว่า 1) เหยื่อของความรุนแรง ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว มีความละอายต่อชุมชน/สังคม 2) คณะทำงานยังขาดการสำรวจและจัดทำข้อมูลครอบครัวให้เป็นปัจจุบัน 3) คณะทำงานยังไม่สามารถประชุมเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) งบประมาณ มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถงานได้อย่างต่อเนื่อง และ 6) ขาดการประชาสัมพันธ์การทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เรวดี ศรีตันทน์ และมาตี ลิ้มสกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานและปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) พบว่า มีปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านอุปกรณ์ และมีข้อเสนอแนะต่อกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ว่าควรกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาสอดคล้องกัน เนื่องมาจากการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนของกรมกิจการฯ ยังเป็นเพียงงานฝากให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายจัดตั้งตนเอง จึงทำให้การดำเนินงานของ ศพค.ขาดเอกภาพ ขาดทรัพยากรในการบริหารในทุกด้าน ในขณะเดียวกันสอดคล้องกับการการศึกษาของ อรรถพล ดำเนินผล (2564) ได้ศึกษาบทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหามารยาทในครอบครัวกรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีวิธีการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวเชิงรุก ได้แก่ การแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัว การเฝ้าระวังการเกิดเหตุความรุนแรง เชิงรับ ได้แก่ การส่งเสริมองค์ความรู้ให้ประชาชน การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหามารยาทในครอบครัว ในขณะที่ปัจจัยที่สนับสนุนการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ เกิดจากปัจจัยภายใน คือ องค์ความรู้ของคณะทำงาน ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหามารยาทในครอบครัว และปัจจัยภายนอก คือ การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ความร่วมมือของคนในชุมชน 3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ปัญหภายในองค์กร ได้แก่ ความเข้มแข็งของคณะทำงาน (2) ปัญหาภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือและแรงสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ และ (3) ปัญหาการดำเนินงานจากส่วนกลาง คือ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่ต่อเนื่อง การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง พบว่า การแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนนั้นจำเป็นต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาคาทั้งมาตรการการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการป้องกัน การคุ้มครอง การบูรณาการในการช่วยเหลือ การคุ้มครองผู้เสียหาย การจัดการผู้กระทำความผิด และ จะต้องพิจารณาถึงความท้าทายและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งถือว่าปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาระดับประเทศ แนวโน้มก็จะมีปัญหามากขึ้น เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ โดยผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่มักเป็นสตรี และเด็ก ซึ่งในเด็กส่งผลอย่างมากต่อพัฒนาการในการเติบโตสู่ผู้ใหญ่ นำไปสู่ปัญหาสังคม เพื่อการช่วยเหลือ ส่งเสริม ป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แต่ความรุนแรงในครอบครัวยังคงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ควรมีการส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจต่องานและปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว ร่วมกับข้อบังคับของกฎหมาย ในปัจจุบันหลายประการที่ควรมีการปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมที่สุดต่อผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบและกลไกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง มีจิตสำนึกความเป็นไทยและดำรงชีวิตแบบพอเพียง พบว่า กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว ผู้รับผิดชอบงาน ศพค. ยังคงกำหนดนโยบาย ทิศทาง และจุดยืนการขับเคลื่อนงาน ศพค. ไม่ชัดเจนที่ผ่านมา ศพค. ยังไม่มีอัตลักษณ์อะไรที่โดดเด่น หรือมีศักยภาพใดที่แตกต่าง ปัจจุบันการทำงาน ศพค. มีความซ้ำซ้อนกับงานอาสาสมัครของหลายหน่วยงาน แต่งานอาสาสมัครอื่น ๆ เป็นที่ยอมรับแตกต่างจากงาน ศพค. ที่ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่ยอมรับและนับวันยิ่งอ่อนแอลง ที่น่าห่วงใยคือมี อปท. และพมจ. จำนวนไม่น้อยที่มองว่างาน ศพค. เป็นภาระให้หน่วยงานในพื้นที่และไม่เกิดประโยชน์กับประชาชน โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้การทำงาน ศพค. ไม่เข้มแข็งเกิดจากการคิดและออกแบบการทำงานแบบสั่งการจากส่วนกลางที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการทำงานกับเครือข่าย ขาดทักษะการวิเคราะห์ออกแบบงานอย่างเป็นระบบ ขาดการคำนึงถึงข้อจำกัด ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการออกแบบโครงการ/กิจกรรมไม่ได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ กระบวนการ/ขั้นตอน การทำงานยุ่งยาก และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานบ่อยครั้ง ในขณะที่การศึกษาของพระครูพัชรกิตติโสภณ และคณะ (2565) พบว่า ควรให้เวลากับครอบครัวมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ช่วยให้บุคคลในครอบครัวเข้าใจกันและกันได้มากยิ่งขึ้น สร้างความตระหนักรู้ให้บุคคลในครอบครัวโดยใช้เหตุและผลเป็นตัวนำ การใช้เหตุผลมาพูดคุยในหัวข้อสนทนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งการอธิบายพูดคุยกันโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก จึงจำเป็นยิ่งสำหรับบุคคลในครอบครัว แนวทาง การแก้ไขโดยใช้หลักพุทธธรรม คือ การนำเอาหลักขรรยาวาสธรรมมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มที่ตัวบุคคลและแต่ละบุคคลลงมือปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาคาทุกอย่าง ควรใช้สติพิจารณา

แก้ไขปัญหาก็เพื่อหยุดการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคม เพื่อสันติ ความสงบสุขของครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสมาชิกในครอบครัว และสังคมโดยรวม. ความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ เพศ และการกระทำอื่นๆ ที่ส่งผลเสียต่อผู้ถูกกระทำ ซึ่งรัฐได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยมีการกำหนดนโยบาย ตั้งแต่ระดับนโยบายรัฐบาล กระทรวง และ ส่วนท้องถิ่น โดยมีการจัดศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ในทุกพื้นที่ ดังนั้น นโยบายทางการเมืองระดับท้องถิ่นจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวเป็นอย่างมาก เพราะเข้าถึงข้อมูลและรู้จักคน พื้นที่เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันจำเป็นต้องมีการบูรณาการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ตำรวจ อัยการ พมจ. สหวิชาชีพ มูลนิธิต่าง ๆ เพื่อร่วมกันสร้างครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาพื้นที่และประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัดแผนเพื่อสนับสนุนทั้ง คน งบประมาณ การจัดการ และ วัสดุอุปกรณ์ ในการดำเนินงานของ ศพค. 1.2) การบริหารจัดการ ศพค. ควรมีการจัดทำแผนงานอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางและเป็นระบบ 1.3) ควรมีการพัฒนาความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานของ ศพค. มีประสิทธิภาพ และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ได้แก่ 2.1) ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว” เพราะจากการศึกษาพบว่า การแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว ไม่สามารถแก้ไขด้วยหน่วยงานรัฐเพียงหน่วยงานเดียวแต่จะต้องมีภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวได้ 2.2) ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายของนักการเมืองท้องถิ่นกับการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว” เพราะในระดับท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นสามารถกำหนดเป็นนโยบายในการร่วมกันแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยการจัดทำเป็นโครงการ/กิจกรรม ลงไปยังศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2565). การพัฒนาระบบและกลไกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง มีจิตสำนึกความเป็นไทยและดำรงชีวิตแบบพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2568, จาก http://intranet.dop.go.th/intranet_older/fls/fls.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). ศูนย์ช่วยเหลือสังคมสายด่วน 1300. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2568 จาก <https://1300thailand.m-society.go.th/statdaily>
- ชลาศัย กันมินทร์. (2562). ความรุนแรงในครอบครัว: ปัญหาและแนวทางป้องกัน. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2564 จาก <https://rsucon.rsu.ac.th/files>.
- พระครูพัชรกิตติโสภณ, พระครูปัญญาสารบัณฑิต, พระมหาวิรุฬหิต นริสสุโร และ พිරพงษ์ มาลา. (2565). พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 7(2), 312–325.
- เรวดี ศรีตันทน์ และมาตี ลิมสกุล. (2563). การดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.). ใน การค้นคว้าอิสระสังคม สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริปรียา ศิริสุนทร และ ธนัสภา โรจนตระกูล. (2564). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(10), 459–475.
- ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง. (2567). การดำเนินงานของศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เพื่อยุติความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว. พัทลุง : ศูนย์ พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลโคกม่วง.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา. (2568). ความรุนแรงใน ครอบครัว. สงขลา: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา.
- อรรคพล ดำเนินผล. (2564). บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัวกรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง
อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์*
INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT FOR THE PEOPLE OF KHAM
MUANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY, KHAM MUANG DISTRICT,
KALASIN PROVINCE

ปวีณสุดา ศรีวงออน¹ และ โกศล สอดส่อง²

Paveensuda Sriwongon¹ and Koson Sodsong²

¹⁻² วิทยาลัยพินัยุบัณฑิต

¹⁻²Pitchayabundit College, Thailand

Corresponding Author's Email: piwinsuda@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง 2) เปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคำม่วง กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลคำม่วง จำนวน 363 คน ด้วยการใช้สูตรของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที และใช้สถิติเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านไฟฟ้าส่องสว่าง รองลงมา คือ ด้านทางระบายน้ำ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านถนน
2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง ไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคำม่วง ได้แก่ สำรวจสภาพถนนในเขตเทศบาลอย่างละเอียด (ทั้งถนนหลัก ถนนซอย และถนนทางเกษตร)

* Received 3 September 2025; Revised 15 September 2025; Accepted 20 September 2025

คำสำคัญ : การพัฒนา, เทศบาลตำบล, โครงสร้างพื้นฐาน

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the development of public infrastructure in Kham Muang Subdistrict Municipality; 2) compare public infrastructure development in Kham Muang Subdistrict Municipality; and 3) propose guidelines for public infrastructure development in Kham Muang Subdistrict Municipality. The sample consisted of 363 residents living within Kham Muang Subdistrict Municipality. The questionnaire was used to collect data, with a reliability of 0.848. The statistical analysis used included counts, percentages, means, and standard deviations. Hypothesis testing was performed using t-tests and F-tests.

The results of the study revealed that:

1. Overall, public infrastructure development in Kham Muang Subdistrict Municipality was at a high level. When considering each aspect, the highest average value was lighting, followed by drainage, and the lowest average value was roads.

2. Results of the comparison of public infrastructure development in Kham Muang Subdistrict Municipality showed that, overall, people of different genders, ages, education levels, and occupations expressed different opinions regarding the public infrastructure development in Kham Muang Subdistrict Municipality. No difference.

3. Proposals for infrastructure development for residents in Kham Muang Subdistrict Municipality include a detailed survey of road conditions within the municipality (including main roads, side streets, and agricultural roads).

Keywords: development, subdistrict municipality, infrastructure

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารที่เกิดจากการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลางไปสู่ระดับท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่าการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่สามารถบริหารจัดการตนเองได้ตามบริบทของท้องถิ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม สำหรับประเทศที่ประชาชนมีความพร้อมหรือมีระดับ

การพัฒนาสูง ระบบการปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยลดภาระของรัฐบาลส่วนกลาง และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุดอย่างแท้จริง (ธีรยุทธ วุฒิอรรถสาร, 2545)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560)

การถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลกลางไปยังหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยเน้นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและสร้างความสุขในชีวิตประจำวัน การให้บริการของ อบต. จึงจำเป็นต้องมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ การให้บริการที่ดีต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรัฐ และสามารถนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงทำให้ผู้บริหารสามารถรับรู้ระดับความพึงพอใจของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างทันทั่วถึง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบริการสาธารณะให้ดียิ่งขึ้น

(สำนักงานตรวจสอบภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558)

ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกรูปแบบถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการจัดทำ บำรุงรักษา และให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ต่อมาองค์กรเหล่านี้ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนราชการให้มีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะมากขึ้น ภายใต้หลักการที่ว่า ประชาชนต้องได้รับบริการสาธารณะที่มีคุณภาพดีขึ้น หรืออย่างน้อยไม่ด้อยกว่าที่เคยได้รับ พร้อมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมีความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเน้นการส่งเสริมให้ประชาชน ภาคประชาสังคม และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง การให้บริการแก่ประชาชนจึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินประสิทธิผลและคุณภาพการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา

คุณภาพการบริการและการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว (ณัฐชนนจ์ ภูจอมจิตร, 2564)

บทบาทหน้าที่การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดขึ้นจากนโยบายการกระจายอำนาจของภาครัฐโดยนโยบายดังกล่าวได้ถูกพัฒนาจากหลักการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอันเป็นหนทางนำไปสู่กระบวนการประชาธิปไตย มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ มีรายได้ สิ้นทรัพย์ มีรูปแบบการปกครองแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้าราชการฝ่ายการเมือง และข้าราชการฝ่ายประจำ รูปแบบองค์กรประกอบด้วย สมาชิกการบริหารส่วนตำบล และคณะผู้บริหาร มีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการจัดให้มีบริการสาธารณะ เป็นต้น องค์กรบริหารส่วนตำบลแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยภายใน 4 ส่วน (1.) สำนักปลัด องค์กรบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารงานทั่วไป งานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานนิติกร งานเกษตร งานการศึกษา งานนโยบายและแผน และงานประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (2.) กองคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารสินทรัพย์คงคลัง เป็นต้น (3.) กองช่าง มีหน้าที่เกี่ยวกับงานโยธาสารวจ ออกแบบ เขียนแบบ งานควบคุม งานซ่อมบำรุง งานโยธาและผังเมือง และงานการไฟฟ้า เป็นต้น และ (4.) กองสวัสดิการสังคม มีหน้าที่เกี่ยวกับงานสวัสดิการ ผู้สูงอายุ เด็กแรกเกิด ผู้พิการ งานพัฒนาชุมชน งานสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น (ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546)

เทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีขนาดและปริมาณทางกายภาพเพิ่มมากขึ้นทุกปี กระบวนการควบคุมดูแล และตรวจสอบงานด้านโครงสร้าง พื้นฐาน ย่อมเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ทำให้การควบคุมดูแล และการสำรวจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ในด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร บางโครงการไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ บางโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ดำเนินการก่อสร้างไม่ครอบคลุมและทั่วถึง อันเนื่องจากงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด อาทิ เช่น 1) โครงการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 2) ร่องระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก 3) ระบบไฟฟ้าขยายเขตเพื่อการเกษตรไม่ครอบคลุมทั่วถึง 4) ขยายเขตระบบจำหน่ายน้ำประปาหมู่บ้านไม่ทั่วถึง เป็นต้น ส่วนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ดำเนินการมาแล้วหลายปี ก็ชำรุดเสียหายเร็วประชาชนในท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานไม่คุ้มค่า และอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่า ประชาชนได้ทำการปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนโดยไม่ได้ออกอนุญาตปลูกอาคารบ้านเรือนจากหน่วยงานท้องถิ่น ทำให้ปัญหาด้าน

ปลูกสร้างอาคาร บ้านเรือนลำเซตที่สาธารณะ และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง (เทศบาลตำบลคำม่วง, 2568)

ดังนั้น จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความคิดเห็นของประชาชน เพื่อจะได้ประเมินความคิดเห็นของประชาชน ในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการที่แท้จริง ที่มีต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อันจะทำให้เทศบาลตำบลคำม่วง ได้รับทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง และเพื่อการพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานในอนาคต อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างสูงสุด ตามหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 3,881 คน (เทศบาลตำบลคำม่วง, 2568)

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) จากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ในพื้นที่เทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยวิธีการคำนวณตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ จากสูตรดังกล่าวได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 363 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาล ตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านถนน (Road) 2) ด้านไฟฟ้าส่องสว่าง (Electric lighting) 3) ด้านประปา (Plumbing) และ 4) ด้านทางระบายน้ำ (Drainage) ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชน เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม

2. จัดทำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามที่ต้องการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ครบถ้วนและครอบคลุมเนื้อหา

3. ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบเครื่องมืออีกครั้งหนึ่งในขั้นตอนนี้ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความเข้าใจของภาษา ความเข้าใจตรงกันของคำถาม และนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 3 ท่าน และนำเครื่องมือที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยคำนวณหาค่า IOC โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 เป็นต้นไป เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากการปรับปรุงแก้ไขของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848

7. วิเคราะห์แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848

8. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือถึงผู้บริหารของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้ตอบแบบสอบถาม ตามวันและเวลาที่นัดหมาย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้วนำไปส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองตามที่ได้นัดหมายไว้แล้ว เพื่อแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการ

วิจัย ขออนุญาตเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามการวิจัย 363 ฉบับ และขอรับกลับในวันเดียวกัน ด้วยตนเองทั้ง 363 ฉบับ คิดเป็น 100%

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการ
วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน (n) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จำแนกตามเพศ

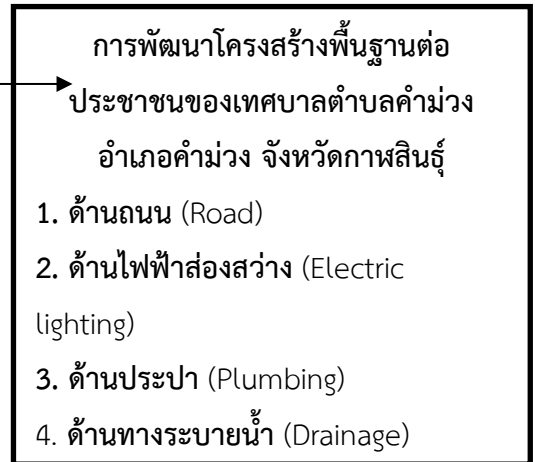
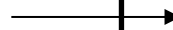
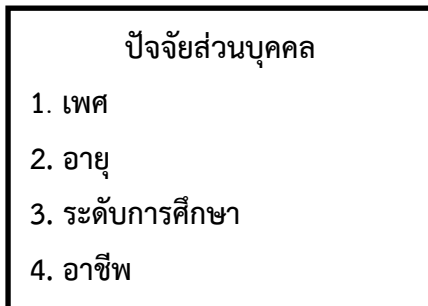
2.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) สำหรับเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นการให้ข้อเสนอแนะออกเป็นรายด้าน สำหรับการวิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.02 อายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.61 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 39.39 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 36.64

ตารางที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านถนน	3.40	0.78	ปานกลาง
2. ด้านไฟฟ้าส่องสว่าง	3.79	0.64	มาก
3. ด้านประปา	3.51	0.74	มาก
4. ด้านทางระบายน้ำ	3.52	0.62	มาก
รวม	3.56	0.53	มาก

2. จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.56) และเมื่อพิจารณา

รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านไฟฟ้าส่องสว่าง ($\bar{x} = 3.79$) รองลงมา คือ ด้านทางระบายน้ำ ($\bar{x} = 3.52$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านถนน ($\bar{x} = 3.40$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านถนน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีความพึงพอใจต่อสภาพการใช้งาน ($\bar{x} = 3.66$) รองลงมา คือ ท่านมีความพึงพอใจหลังการซ่อมแซมถนนเพียงใด ($\bar{x} = 3.60$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านได้รับความสะดวกในการใช้ถนนเพื่อสัญจร ($\bar{x} = 3.20$)

2.2 ด้านไฟฟ้าส่องสว่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไฟฟ้าส่องสว่างในเขตเทศบาลมีจำนวนเพียงพอและครอบคลุมพื้นที่ที่จำเป็น ($\bar{x} = 4.06$) รองลงมา คือ เทศบาลมีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาไฟฟ้าส่องสว่างอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วเมื่อเกิดปัญหา ($\bar{x} = 3.97$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประชาชนได้รับประโยชน์ในด้านการสัญจรไปมาและความปลอดภัย ($\bar{x} = 3.48$)

2.3 ด้านประปา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริการจ่ายน้ำของการประปาดีเพียงใด ($\bar{x} = 3.65$) รองลงมา คือ น้ำประปาที่ใช้มีคุณภาพในด้านสีกลิ่นและรสเพียงใด ($\bar{x} = 3.59$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เทศบาลตำบลควม่งช่วยให้ประชาชนมีน้ำใช้เพียงพอกับความต้องการเพียงใด ($\bar{x} = 3.38$)

2.4 ด้านทางระบายน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.52$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเภทของทางระบายน้ำมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.93$) รองลงมา คือ มีการตรวจสอบดูแลทางระบายน้ำให้สามารถใช้งานได้ดียู่เสมอ ($\bar{x} = 3.52$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทางระบายที่มีอยู่มีการครอบคลุมพื้นที่อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.37$)

3. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลควม่ง อำเภอควม่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลควม่ง อำเภอควม่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลควม่ง อำเภอควม่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ 1) สสำรวจสภาพถนนในเขตเทศบาลอย่างละเอียด (ทั้งถนนหลัก ถนนซอย และถนนทางเกษตร) 2) จัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ที่ควรดำเนินการก่อน เช่น พื้นที่เสี่ยงอุบัติเหตุ หรืออาชญากรรม 3) ติดตั้งระบบประปาหมู่บ้าน/ประปาภูเขา

สำหรับพื้นที่ที่ห่างไกลจากแหล่งน้ำประปาหลัก และ 4) ออกแบบระบบระบายน้ำที่สอดคล้องกับแนวคิด "เมืองน้ำไม่ท่วม" เช่น ใช้วัสดุซึมน้ำ ปรับภูมิทัศน์ให้ช่วยดูดซับน้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ อาจมีการบริหารงบประมาณที่ดี สามารถจัดสรรทรัพยากรไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ระบบสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และตอบสนองความต้องการของประชาชน ประชาชนในพื้นที่อาจมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแผนพัฒนา และร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน ส่งผลให้โครงการต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับความต้องการจริงของชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรี หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อาจมีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และตั้งใจพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย หรือโครงการของรัฐบาลกลาง อาจช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและครอบคลุม รวมถึงเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม เช่น ไม่เป็นพื้นที่ทุรกันดารหรือห่างไกล อาจทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพันธ์ สมบูรณ์ธรรม และบุญเหลือ บุบผามาลา (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี ผลการศึกษา พบว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการให้บริการด้านไฟฟ้าแสงสว่าง รองลงมาคือการให้บริการด้านทางระบายน้ำ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการให้บริการด้านถนน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ทางเทศบาลตำบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการก่อสร้างถนน และให้ได้ แสดงความคิดเห็นในการเสนอโครงการก่อสร้างถนนได้ อีกทั้ง การบำรุงรักษา และปรับปรุง ซ่อมแซมระบบประปาหมู่บ้านทั่วถึงพร้อมใช้งาน และการดำเนินการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างตามจุดเสี่ยงอย่างเพียงพอและเหมาะสม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวันเฉลิม วรรณไชย และโกศล สอดส่อง (2565) วิจัยเรื่องการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทับไฮ อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทับไฮ อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านไฟฟ้า รองลงมาคือด้านถนนและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านประปา ซึ่งการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธานี บุตรด้วง และ

ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ (2568) วิจัยเรื่องความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมระดับความต้องการต่อการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานของประชาชนใน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ด้านไฟฟ้าสาธารณะ และด้านน้ำประปา มีความต้องการมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79) รองลงมาคือ ด้านเส้นทางคมนาคม ($\bar{x}$ = 4.77) ด้านหอกระจายข่าว ($\bar{x}$ = 4.51) และด้านโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ($\bar{x}$ = 4.12)

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยมุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ทำให้ประชาชนในทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาถนน ระบบไฟฟ้า น้ำประปา หรือระบบระบายน้ำ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม อีกทั้งเทศบาลอาจมีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนอย่างรอบด้าน จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับใกล้เคียงกัน โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามลักษณะประชากรศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูธิป แก้วเกิดเคน และสุบิน สมสาร (2567) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลตูมใต้ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคุณภาพการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลตูมใต้ โดยภาพประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลตูมใต้ ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒินันท์ สิทธิพัฒน์ และโกศล สอดส่อง (2567) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

1. โครงสร้างพื้นฐานด้านถนน: "เส้นทางเชื่อมชุมชน สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ"

หลักการสำรวจ-ลำดับความสำคัญ: ใช้ข้อมูลความเสียหายและความถี่ในการใช้งานถนนเพื่อกำหนดแผนพัฒนา
รูปแบบการพัฒนา: ปรับผิวถนนให้เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ (ยางมะตอย/คอนกรีต/ลูกรัง) พร้อมพัฒนาโครงสร้างเสริม เช่น ทางเท้า ทางจักรยาน

2. โครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าส่องสว่าง: "แสงสว่างเพื่อความปลอดภัยและความมั่นใจของชุมชน"

สำรวจและเก็บข้อมูล: พื้นที่ขาดแสง พื้นที่เสี่ยง และอุปกรณ์ที่เสื่อมสภาพ
เทคโนโลยีที่เหมาะสม: ใช้โคมไฟ LED เพื่อประหยัดพลังงานและลดต้นทุนระยะยาว

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคำม่วง

3. โครงสร้างพื้นฐานด้านประปา: "น้ำสะอาดเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี"

การเข้าถึงอย่างเท่าเทียม: ตรวจสอบพื้นที่ที่ไม่มีระบบประปา/มีแต่ไม่เพียงพอ
การเลือกเทคโนโลยีตามภูมิประเทศ: เช่น ระบบประปาหมู่บ้าน หรือประปาภูเขาในพื้นที่ห่างไกล

4. โครงสร้างพื้นฐานด้านระบายน้ำ: "การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน สู่เมืองที่ไม่ท่วม"

แนวคิดการวางแผน: ยึดหลัก "เมืองน้ำไม่ท่วม" โดยแผนการวางผังเมืองเข้ากับระบบระบายน้ำ
การออกแบบที่ตอบโต้ภัยพิบัติ: เช่น คลองสาธารณะเชิงนิเวศที่ทำหน้าที่ทั้งระบายน้ำและเป็นพื้นที่พักผ่อน

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก แสดงถึงการวางแผนและดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา และระบบระบายน้ำ ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งด้านความสะดวก ความปลอดภัย การเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านถนน ดังนั้นทางเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 ซ่อมแซมและบำรุงรักษาถนนเดิม โดยดำเนินการตรวจสอบสภาพถนนภายในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในหมู่บ้านและชุมชนที่มีการสัญจรหนาแน่น จัดสรรงบประมาณสำหรับการปรับปรุงถนนที่ชำรุด เช่น ถนนลูกรังที่เป็นหลุมบ่อ ถนนคอนกรีตที่แตกร้าว ให้ความสำคัญกับการระบายน้ำข้างทาง เพื่อป้องกันถนนพังเสียหายในฤดูฝน

1.2 จัดระบบไฟส่องสว่างและความปลอดภัย โดยติดตั้งไฟถนนในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ โดยเฉพาะทางแยก ทางโค้ง และบริเวณหน้าโรงเรียนหรือวัด วางเครื่องหมายจราจรและป้ายเตือนอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในการสัญจร

1.3 เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละชุมชนเกี่ยวกับความต้องการในการปรับปรุงหรือสร้างถนน รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาถนน เช่น โครงการถนนชุมชน ถนนสีเขียว

1.4 บูรณาการกับหน่วยงานอื่น โดยประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น แขวงทางหลวง หรือสำนักงานโยธาธิการ เพื่อขอรับการสนับสนุนทางเทคนิคงบประมาณ และบุคลากร เชื่อมโยงแผนการพัฒนาระดับตำบลกับแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มเยาวชน เพื่อดูว่ามีความต้องการเฉพาะด้านใดที่อาจยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาแล้วกับหมู่บ้านที่ยังขาดแคลน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนาในเชิงเปรียบเทียบ ในเขตพื้นที่อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 ควรศึกษาระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเข้าร่วมประชาคม การเสนอความคิดเห็น หรือการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธ์ สมบูรณ์ธรรม และ บุญเหลือ บุปผามาลา. (2565). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล ตำบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(5), 223-236.

ณัฐชนน จ ภูจอมจิตร. (2564). ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลพยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการ นวัตกรรมปริทรรศน์*, 4(1), 1-11.

เทศบาลตำบลคำม่วง. (2568). ข้อมูลพื้นฐาน. เทศบาลตำบลคำม่วง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.poncacity.go.th/index.php>

ธาวินี บุตรด้วง และชุตติพงศ์ คงสันเทียะ. (2568). ความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- ธีรยุทธ วุฒิอรรถสาร. (2545). การเมืองไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. (2537). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 119 ก หน้า 1 (9 ตุลาคม 2546).
- ภูธิป แก้วเกิดเคน และสุป็น สมสาร. (2567). คุณภาพการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหาร ส่วนตำบลตูมใต้ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี.วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี,8(4),494-505.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .(2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก พิเศษ หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- วุฒินันท์ สิทธิพัฒน์มนต์ และโกศล สอดส่อง. (2567). การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี.วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(3), 351-363.
- วันเฉลิม วรรณไชย และโกศล สอดส่อง. (2565). การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทับไฮ อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย.วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 6(1), 97–107.
- สำนักงานตรวจสอบภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร. (2558). รายงานการตรวจสอบภายในประจำปี 2558. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297–334.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล*

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING THE DIGITAL LEARNING MANAGEMENT EFFICIENCY OF STUDENT TEACHERS AT THE FACULTY OF EDUCATION, SANTAPOL COLLEGE

สถิตย์ กุลสอน¹, วรณิ แก้วคำศรี² และ พรชัย วันทุม³

Sathit Koonsorn¹, Wannee Keawcomsri² and Pornchai Wanthum³

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

¹⁻²Faculty of education, Santapolt College, Thailand

³Faculty of education, Mahamakut Buddhish University, Kalasin Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's E-mail: kulsorn@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 155 คน และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาหน่วยฝึกประสบการณ์ จำนวน 155 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 310 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นฉบับเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า

1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ประกอบด้วย 4 ปัจจัยคือ สมรรถนะดิจิทัล การออกแบบจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ และคุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล

* Received 5 September 2025; Revised 17 September 2025; Accepted 21 September 2025

2) โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ดิจิทัล, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) study the causal relationship model of factors affecting the digital learning management efficiency of student teachers at the Faculty of Education, Santapol College, and 2) examine the goodness-of-fit between the developed causal model and the empirical data. The samples consisted of 155 student teachers enrolled in the Graduate Diploma in Teaching Profession Program, Faculty of Education, Santapol College, who were undertaking their teaching practicum during the second semester of the academic year 2024, and 155 mentor teachers at their practicum schools. A purposive sampling method was employed, resulting in a total of 310 participants. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.94. Data were analyzed using statistical software for frequency, percentage, mean, standard deviation, confirmatory factor analysis (CFA), and model fit indices to evaluate the consistency between the hypothesized model and empirical data.

The research results found that:

1) The causal relationship model of factors affecting the digital learning management efficiency of student teachers at the Faculty of Education, Santapol College consisted of four factors: digital competency, instructional design, utilization of learning technology, and digital teacher characteristics.

2) The developed model was found to be consistent with the empirical data, indicating a good model fit.

Keywords: Digital Learning Management, Student Teachers, Causal Relationship Model

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่สร้างความผันผวนอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวกลางชีวิตความเป็นอยู่ของคนกับดิจิทัล ประเทศไทยในได้ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่นำเอา

เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาแก้ปัญหาและช่วยอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน ส่งผลโดยตรงกับวิถีชีวิตกับคนในสังคมยุคสมัยใหม่ที่จะต้องปรับตัวไปพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลแบบไร้พรมแดน ส่งผลให้ทุกองค์กรต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงบนฐานความรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถและสมรรถนะทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) ครูผู้สอนสมัยใหม่ต้องมีความสามารถรู้เท่าทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลาย สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ บนพื้นฐานการเรียนรู้บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ดังนั้น ครูจึงต้องปรับตัว ให้มีวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม วิจารณ์ญาณและรู้เท่าทัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ลดาวัลย์ เจริญศิริและคณะ (2565) ที่ว่า ครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัลต้องเป็นแบบอย่างในการนำเทคโนโลยีออกแบบจัดการเรียนรู้ การควบคุมคุณภาพ การใช้ภาษาและการติดต่อสื่อสารการทำงานเป็นทีม และนำมาใช้ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

การจัดการศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการจัดการศึกษาครูผู้สอนและนักเรียนจะต้องมีการปรับตัวเอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นสร้างแรงขับเคลื่อนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฒนาการทางเทคโนโลยีดิจิทัลผสมผสานเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับบริบทภายนอก ตอบสนองการเรียนรู้ข้อมูลขนาดใหญ่บนโลกออนไลน์ เพื่อสร้างสื่อและนวัตกรรมที่ตอบรับต่อการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดของผู้เรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะมีทักษะเทคโนโลยี และ 3) ด้านคุณลักษณะ (เพ็ญจันทร์ สินธุเขต, 2560) ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนรู้พัฒนานวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการจัดการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ก้าวทันโลกเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดบรรยากาศชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้แบบสืบเสาะแสวงหาความรู้ที่หลากหลายไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ผ่านช่องทางดิจิทัลสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องการวิจัยของ ชานนท์ คำปิวทา (2565) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบคือ 1) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู 2) กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู และ 3) การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล จากรายงานสถิติการจัดการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2563 พบว่า ปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยต่ำกว่ามาตรฐาน ขาดความเสมอภาคและมีเนื้อหาที่ต้องเรียนจำนวนมากแต่

เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ในชีวิตน้อย การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้เรียนมีปัญหาทักษะพื้นฐานเช่น การอ่านและเขียนไม่คล่อง ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอน ขาดทักษะการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) และสอดคล้องการวิจัยของ สุปรียา ไตรยะพันธ์ และคณะ (2565) ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนา การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ครูผู้สอนออกแบบการเรียนรู้ไม่มีความหลากหลาย ไม่สามารถออกแบบสื่อที่ทันสมัยและจัดการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามแผนจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูผู้สอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลจึงควรปรับเปลี่ยนยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางของการเปลี่ยนแปลงอย่างบูรณาการสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยยึดการมีส่วนร่วมจัดทำและพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลแบบองค์รวมในด้านต่อไปนี้ 1) การรู้ดิจิทัล มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหา การประเมิน และการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยสร้างกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 6) การปรับตัวพัฒนาเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 7) การตระหนักในตนเอง สามารถคาดคะเนผลกระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 8) การรับรู้วัฒนธรรมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Sullivan, 2017)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลมีอะไรบ้าง และโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งครูผู้สอน นักศึกษาและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยการสังเคราะห์วรรณกรรม เอกสารงานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิระดับรองศาสตราจารย์และปริญญาเอก จำนวน 4 คน เลือกแบบเจาะจง โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือ แนวคำถามเพื่อเป็นกรอบการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบของการวิจัยด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 180 คน และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาหน่วยฝึก จำนวน 180 คน รวมทั้งสิ้น 360 คน (วิทยาลัยสันตพล, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยกำหนดขนาดอัตราส่วน 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ในรูปแบบ (Anderson, R.H., et al. 1980) สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัว เกณฑ์ขั้นต่ำของขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีไม่น้อยกว่า 300 คน การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 155 คน และครูพี่เลี้ยงจากสถานศึกษาหน่วยฝึกประสบการณ์ จำนวน 155 คน รวมทั้งสิ้น 310 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรสาเหตุ คือ ตัวแปรที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ และปัจจัยด้านคุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล

3.2 ตัวแปรผล ได้แก่ ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบเนื้อหา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการออกแบบสื่อนวัตกรรม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ระยะที่ 1 แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และเสนอแนะเกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย สมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ การมีจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

4.2 ระยะที่ 2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งเป็น 5 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2-5 แบบสอบถาม มาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ ใน 5 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้ และปัจจัยด้านคุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล และประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แบ่งตามระยะการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอน ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อกำหนดโมเดลจำลองเชิงสมมติฐานเบื้องต้นแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิระดับรองศาสตราจารย์และปริญญาเอก จำนวน 4 คน ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2567 ณ ห้องประชุมคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 และครูที่เลี้ยงในสถานศึกษาหน่วยฝึก ระหว่างวันที่ 9 – 24 มกราคม 2568 ได้รับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 320 ชุด และดำเนินการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 310 ชุดคิดเป็นร้อยละ 100

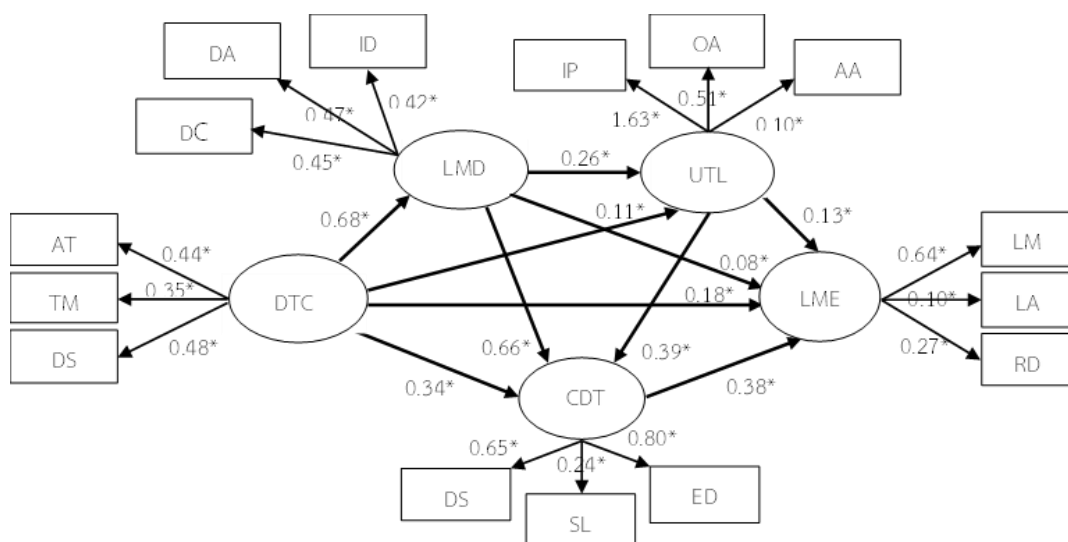
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และระยะที่ 2 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้ และปัจจัยด้านคุณลักษณะครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวแปรผล 1 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจาก ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 113.49 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 68 ระดับความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.0004 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.046 ค่าดัชนีของรากกำลังสองเฉลี่ยเศษ (RMR) เท่ากับ 0.01 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.95 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.94 ค่าไค-สแควร์ต่อองศาอิสระ (χ^2/df) เท่ากับ 1.67 ดังภาพที่ 1



* $p < .05$

$\chi^2 = 113.49$, $df = 68$, $p\text{-Value} = 0.00045$, $GFI = 0.95$, $AGFI = 0.94$, $RMSEA = 0.046$,

$R^2 = 0.68$

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัลพบเส้นอิทธิพลของปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

1. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.18
 2. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.68
 3. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.11
 4. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านคุณลักษณะครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.34
 5. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ไปยังตัวแปรผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.08
 6. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ไปยังตัวแปรปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.26
 7. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ไปยังตัวแปรปัจจัยด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.66
 8. เส้นอิทธิพลที่ออกจากตัวแปรปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ไปยังตัวแปรปัจจัยประสิทธิภาพการจัดการเรียนยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.13
 9. เส้นอิทธิพลที่ออกจากตัวแปรปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ไปยังตัวแปรปัจจัยด้านคุณลักษณะครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.39
 10. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านคุณลักษณะครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.38
- สรุป ค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพลรวม (TE) อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าสถิติที่สำคัญของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรูปแบบปัจจัยโครงสร้าง

ตัวแปรสาเหตุ	ประเภทอิทธิพล	ตัวแปรผล			
		LME	LMN	UTL	CDT
DTC	DE	0.18* (0.18)	0.68* (0.33)	0.11 (0.14)	0.34* (0.18)
	IE	0.23*	-	0.09*	0.41*

		(0.54)		(0.17)	(0.33)
	TE	0.40* (0.42)	0.67* (0.33)	0.19* (0.22)	0.72* (0.28)
LMD	DE	0.08 (0.11)	-	0.26* (0.39)	0.66* (0.24)
	IE	0.32* (0.21)	-	-	0.41* (0.17)
	TE	0.36* (0.39)	-	0.24* (0.39)	1.06* (0.44)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรสาเหตุ	ประเภทอิทธิพล	ตัวแปรผล			
		LME	LMN	UTL	CDT
LMD	DE	0.08 (0.11)	-	0.26* (0.39)	0.66* (0.24)
	IE	0.32* (0.21)	-	-	0.41* (0.17)
	TE	0.36* (0.39)	-	0.24* (0.39)	1.06* (0.44)
UTL	DE	0.13* (0.24)	-	-	0.39* (0.24)
	IE	0.07* (0.39)	-	-	0.09* (0.17)
	TE	0.19* (0.34)	-	-	0.74* (0.24)
EDT	DE	0.38* (0.34)	-	-	-
	IE	-	-	-	-
	TE	0.35* (0.34)	-	-	-

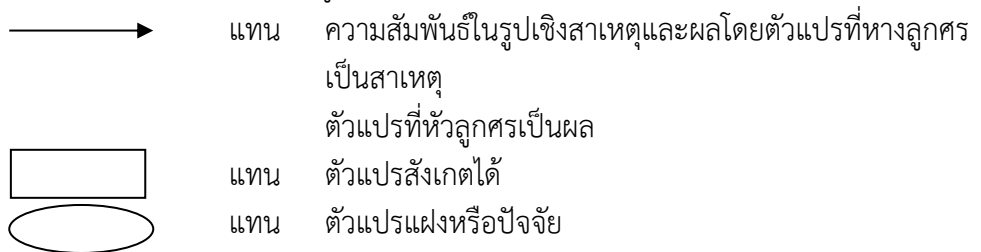
* $p < .05$

ตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ผลการวิเคราะห์	ความหมาย
(χ^2/df)	น้อยกว่า 2.00	1.86	ผ่านเกณฑ์
p – Value	มากกว่า 0.05	0.14	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	0.96	ผ่านเกณฑ์

AGFI	มากกว่า 0.90	0.94	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.03	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	90.93	ผ่านเกณฑ์
Largest Standardized Residual	± 2	1.20	ผ่านเกณฑ์

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอรูปแบบ



สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

- ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Variable) ได้แก่
 - DTC แทน สมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Competency)
- ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variable) ได้แก่
 - LMD แทน การออกแบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management Design)
 - ULT แทน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้ (Using Technology Manage Learning Manage)
 - CDT แทน คุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล (Characteristics of Digital Technology Teachers)
 - LME แทน ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล (Learning Management Efficiency)
- ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) ได้แก่
 - AT แทน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Ability to use Technology)
 - TM แทน การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล (Technology Management)
 - DS แทน การจัดระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Systematization)
 - DC แทน การออกแบบเนื้อหา (Design of Content)
 - DA แทน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Design of Activity)
 - ID แทน การออกแบบสื่อนวัตกรรม (Innovative Media Design)

- IP แทน การบูรณาการแผนการเรียนรู้ (Integration of Learning Plans)
- OA แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Organizing active learning activities)
- AA แทน การวัดประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Assessment)
- DS แทน พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ (Develop Learning Management Skills)
- SC แทน ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Skills using Technology to Manage Learning)
- ED แทน จริยธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Ethics Digital Technology)
- LM แทน กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Process)
- LA แทน กระบวนการตรวจสอบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Audit Process)
- RD แทน การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ (Research on Learning Development)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้ และปัจจัยด้านคุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยทุกด้านส่งผลทั้งทางตรงและอ้อมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนรุ่นใหม่ต้องมีความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการจัดระบบเทคโนโลยีดิจิทัลการเรียนรู้ที่รวมทั้งการพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนยุคเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจึงต้องพัฒนาตนเองทางวิชาชีพให้มีความสามารถและสมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology competency) และการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Pedagogy) ให้เท่าทันกับเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูงขึ้นในระดับโลก ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาครูผู้สอนจึงควรปรับบทบาทจากผู้บรรยายหรือผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้คำชี้แนะ สร้างแรงบันดาลใจ

ใจผู้เรียน และบูรณาการองค์ความรู้สาระวิชา ให้สอดคล้องกับความพร้อมและระดับของผู้เรียน ครูผู้สอนยุคดิจิทัลจึงต้องมีสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่จำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของทีศนา แสงระวี และคณะ (2565) ที่ว่า ครูผู้สอนในยุคดิจิทัลควรให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาการโดยพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนสูงสุด ด้วยการเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษาและสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ดังนี้ 1) การเป็นบุคคลที่ตื่นตัวทางความรู้ 2) การปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 ปัจจัยด้านการออกแบบจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ให้เกิดขึ้นอย่างกลมกลืนกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการออกแบบการจัดการเรียนรู้เข้ากับสิ่งแวดล้อมดิจิทัลที่สะท้อนถึงวิธีการจัดการเรียนรู้จากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ในบริบทจริงผ่านช่องทางสื่อสารทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์และสังคมออนไลน์ และเป็นตัวผลักดันที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สอดคล้องกับการวิจัยของ ชานนท์ คำปิวทา (2565) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลประกอบด้วย การออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล การจัดการกระบวนการเรียนรู้ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัล การอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการเรียนรู้บนฐานดิจิทัล

1.3 ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ครูยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นไปในทางสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างยืดหยุ่นเหมาะสมกับเหมาะสมกับช่วงวัย และผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการทรัพยากรทางการศึกษา ครูผู้สอนจึงควรสร้างสรรค์ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการวางแผนออกแบบจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งจัดระบบเทคโนโลยีดิจิทัลทันสมัย

ในการควบคุมพฤติกรรมการเรียนรู้ การควบคุมคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ธานินทร์ อินทรวิเศษ และคณะ (2562) ที่ว่า

อิทธิพลจากเทคโนโลยีดิจิทัลได้สร้างรอยต่อจากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ในบริบทจริงผ่านช่องทางสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และโลกออนไลน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนของผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนต้องปรับตัวให้เหมาะสมตามรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนและทำความเข้าใจนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่ และให้ความสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และทักษะให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สามารถนำไปบูรณาการใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

1.4 ปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นครู มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก คุณลักษณะของครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลต้องมีการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ความสามารถและทักษะในการบูรณาการทฤษฎีการจัดการเรียนรู้กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีดิจิทัลปัจจุบัน ครูผู้สอนจึงต้องมีการปรับวิสัยทัศน์และเจตคติของตนเองบนฐานความรู้ทักษะเพื่อสร้างความพร้อมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการปรับรูปแบบการทำงานและการจัดการเรียนรู้ไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างจริยธรรมการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่มุ่งเน้นการสร้างผลงานในเชิงนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นโลกาภิวัตน์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการกำหนดในการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน เน้นการมีส่วนร่วมสร้างกรอบและบรรทัดฐานการประพฤติปฏิบัติที่เอื้อต่อบรรยากาศส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานทางบวก ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกกาญจน์ น้อยพวง (2567) ที่ว่า คุณลักษณะของครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีการพัฒนาตนเองด้านทักษะการจัดการเรียนรู้บนฐานดิจิทัล และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยการออกแบบเนื้อหาที่เน้นการสร้างสรรคิให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเหมาะสมกับช่วงวัยของ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ลดาวรรณ เจริญศิริ และคณะ (2565) ที่ว่า คุณลักษณะครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลคือ การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการใช้เทคโนโลยี การออกแบบการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนรู้ และส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 113.49$, $df = 68$, $P\text{-value} = 0.0045$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.94$, $CFA = 1.00$, $RMSEA = 0.046$ โดยปัจจัยด้านสรรณะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการจัดการออกแบบจัดการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ และปัจจัยด้านคุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงและ

อิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ส่วนปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทุกปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้ร้อยละ 68 แสดงว่า ตัวแปรทุกปัจจัยสามารถทำนายผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้เนื่องจากโมเดลปัจจัยที่พัฒนาขึ้นได้จากการสังเคราะห์วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เกิดความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง จึงส่งผลให้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตผล มีความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องการวิจัยของ จันทิมา รุ่งเรือง (2563) ศึกษาเรื่อง โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนในยุคดิจิทัล พบว่า ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนในยุคดิจิทัลกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเหมาะสมเป็นไปได้ ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสาร ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียน สามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และคุณลักษณะของครูดิจิทัล โดยมีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การออกแบบจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวแปรปัจจัยทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ร้อยละ 68 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้คือ 1) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนั้น สถาบันการศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ 1.2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะครูเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลมากที่สุด ดังนั้น สถาบันการศึกษาหรือสถานศึกษา ควรส่งเสริมบุคลิกลักษณะครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความรู้ความเข้าใจและกำหนดมาตรฐานจริยธรรมและกฎหมายที่

เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนและธรรมชาติแต่ละรายวิชาที่สอนด้วย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองที่มีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อสร้างความเที่ยงตรงของการวิจัยมากขึ้น และ 2) ควรศึกษาประเด็นเดียวกันนี้ ด้วยวิธีวิจัยแบบอื่นให้สอดคล้องกับสถานศึกษาแต่ละประเภท ที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบยืนยันถึงข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ น้อยพวง. (2567). บทบาทของครูยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*. 8 (2), 52-71.
- จันทิมา รุ่งเรือง. (2563). โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนเอกชนในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*. 11 (1), 55-75.
- ชานนท์ คำปิวทา. (2565). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิตนา แสงระวี และเรขา ชูสุวรรณ. (2565). ครูไทยกับการจัดการเรียนรู้ยุค Digital Disruption. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*. 9(4), 13-26.
- ธานินทร์ อินทวิเศษ และคณะ. (2562). เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอน. ในยุคดิจิทัล. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*. 12(6), 478-494.
- เพ็ญจันทร์ สินธุเขต. (2560). การศึกษายุคนี้ (ยุคดิจิทัล): Thailand 4.0. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (98-110). ลำปาง, ประเทศไทย.
- ลดารวรรณ เจริญศิริ และเตือนใจ ดลประสิทธิ์. (2565). บทบาทครูในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 12 (1), 199-207.
- วิทยาลัยสันตพล. (2567). *หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (มคอ.2)*. อุดรธานี: คณะศึกษาศาสตร์.
- สุปรียา ไตรยะขันธ์ และรชฏ สุวรรณภูมิ. (2565). สภาพปัญหา แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารมจร อุบลปริทรรศน์*. 7(3), 931-944.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานสถิติการจัดการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2563. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Anderson, R.H., Goldhammer, R. & Krajewski, R.J. (1980). Clinical Supervision: Special Methods for the Supervision of Teachers. (2nd Ed.). New York : Holt.

Sullivan, L. (2017). 8 Skills Every Digital Leader Needs.

<https://www.cmswire.com/digital-workplace/8-skills-every-digital-leader-needs/>

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสตูล*

THE RELATIONSHIP BETWEEN 21st CENTURY SCHOOL
ADMINISTRATORS' SKILLS AND THE PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY IN SCHOOLS UNDER THE SATUN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เอกนารี สุขมาศ¹ และ สุนทรี วรรณไพเราะ²

Aknaree Sukmas¹ and Suntaree Wannapairo²

¹⁻² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹⁻²Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

Corresponding Author's Email: suntaree@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 320 คน ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ จำแนกเป็น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .975 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .976 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

* Received 9 September 2025; Revised 18 September 2025; Accepted 22 September 2025

ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .909$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ: ทักษะในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the skills of educational administrators in the 21st century, 2) study professional learning communities, and 3) examine the relationship between the skills of educational administrators in the 21st century and professional learning communities in schools under the Satun Primary Education Service Area Office. The sample consisted of 320 teachers under the Satun Primary Education Service Area Office for the 2025 academic year. The sample size was determined based on the Krejcie and Morgan ready-made table and stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire divided into three parts: Part 1, a questionnaire on general information about the respondents, consisting of 5 questions on gender, age, educational qualifications, work experience, and school size; Part 2, a questionnaire on the level of educational administrator skills in the 21st century under the Satun Primary Education Service Area Office, using a 5-point Likert scale with 27 items; and Part 3, a questionnaire on professional learning communities in schools under the Satun Primary Education Service Area Office, using a 5-point Likert scale with 32 items. The reliability coefficient for the questionnaire on educational administrator skills in the 21st century was .975, and the reliability coefficient for the questionnaire on professional learning communities in schools was .976. The statistical methods used to analyze the data

The research findings indicate that: 1) Overall, the skills of school administrators in the 21st century are at a high level. 2) Overall, professional learning communities in schools are at a high level. 3) The relationship between

the skills of school administrators in the 21st century and professional learning communities in schools is generally positive and strong ($r = .909$), with statistical significance at .01.

Keywords: 21st Century Skills, School Administrators, Professional Learning Community (PLC)

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) และสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา จำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษา ผ่านกฎหมายและนโยบายระดับชาติ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

แม้ว่าประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แต่การดำเนินงานในสถานศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังขาดทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์เชิงระบบ การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ (Fullan, 2014) ขณะเดียวกัน การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ในหลายโรงเรียนยังดำเนินไปอย่างไม่ต่อเนื่องหรือไม่เต็มศักยภาพ ทำให้ไม่สามารถส่งผลต่อการพัฒนาครูและผลลัพธ์ของผู้เรียนได้ตามที่คาดหวัง

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้รับการส่งเสริมให้สร้างและพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้ทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปสู่การบริหารสถานศึกษาและการพัฒนา PLC จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจอย่างเป็นระบบและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการบริหารองค์การ ล้วนเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของ PLC ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรง ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ การสร้างชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ซึ่งเมื่อผู้บริหารสามารถบูรณาการ

ทักษะเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม ย่อมเอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันและขับเคลื่อนการพัฒนา PLC ให้เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา (ศิริพร ไพศาล, 2564) ทั้งนี้ การสร้าง PLC ที่เข้มแข็งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อหนุนอย่างต่อเนื่อง (Hord, 2009) ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารกับการพัฒนา PLC จึงมีความสำคัญ เพราะช่วยระบุปัจจัยที่เป็นทั้งตัวส่งเสริมและอุปสรรคในการยกระดับคุณภาพการศึกษา อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร การกำหนดนโยบายของเขตพื้นที่ ตลอดจนการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

จากปัญหาและบริบทดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ โดยคาดว่าผลการวิจัยจะช่วยระบุทักษะสำคัญของผู้บริหารและแนวทางการสร้าง PLC ที่มีประสิทธิผล อีกทั้งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารและสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและบริบทในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับนโยบายด้านการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งเป็นกรอบอ้างอิงในการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารและครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัดสกลนครอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
2. เพื่อศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 159 โรงเรียน จำนวน 1,843 คน ปีการศึกษา 2568 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 320 คน ได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ จำแนกเป็น เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษาและขนาดสถานศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และเนื้อหา 4) จัดทำโครงร่างเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 5) สร้างแบบสอบถามตามแบบโครงร่างที่กำหนดไว้ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา 6) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อพิจารณาโครงสร้างคำถาม แก้ไขด้านความครอบคลุมเนื้อหา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในการใช้ภาษาแล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม 7) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective

Congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และ 8) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน 2) วิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1990) มีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เท่ากับ .975 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เท่ากับ .976 ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .987

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขออนหนังสือรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4.2 นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองและผ่านระบบ Google form จำนวนแบบสอบถามที่จัดส่งไปจำนวน 320 ฉบับ ได้รับคืนจำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.4 เมื่อรับแบบสอบถามคืนผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยการคำนวณหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อทราบระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น.121)

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อทราบระดับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น.121)

5.4 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์

สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวของ ชูศรี วงศ์รัตน์ (2553)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

สถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1.1 ชาย	63	19.69
1.2 หญิง	257	80.31
รวม	320	100.00
อายุ		
2.1 น้อยกว่า 31 ปี	78	24.38
2.2 31 - 40 ปี	116	36.25
2.3 41 - 50 ปี	92	28.75
2.4 51 - 59 ปี	34	10.62
รวม	320	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน		
3.1 น้อยกว่า 5 ปี	100	31.25
3.2 5- 10 ปี	92	28.75
3.4 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	128	40.00
รวม	320	100.00
วุฒิการศึกษา		
4.1 ปริญญาตรี	274	85.63
4.2 สูงกว่าปริญญาตรี	46	14.37
รวม	320	100.00
ขนาดของสถานศึกษา		
5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน	128	40.00
5.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-599 คน	167	52.19

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 600 คนขึ้นไป	25	7.81
รวม	320	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 80.31 เพศชาย จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 19.69 อายุน้อยกว่า 31 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 24.38 อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 92 คนคิดเป็นร้อยละ 28.75 อายุมากกว่า 51 - 59 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 10.63 ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 85.63 วุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 14.37 ทำงานในสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ขนาดกลาง 167 คน คิดเป็นร้อยละ 52.19 ขนาดใหญ่ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.81

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการศึกษาผลการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ด้าน	ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	n = 320		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ทักษะการสื่อสาร	4.3526	0.6152	มาก
2	ทักษะการทำงานเป็นทีม	4.3430	0.6699	มาก
3	ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์	4.3538	0.6766	มาก
4	ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.4109	0.6650	มาก
5	ทักษะการสร้างสรค์นวัตกรรม	4.3742	0.6053	มาก
6	ทักษะด้านการบริหารองค์การ	4.3570	0.7203	มาก
รวม		4.3639	0.6104	มาก

ประถมศึกษาสกล ในภาพรวมและรายด้าน

จากตารางที่ 2 พบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล มีความคิดเห็นต่อทักษะของผู้บริหาร

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.3639$, S.D. = 0.6104) เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.4109$, S.D. = 0.6650) รองลงมาคือ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.3742$, S.D. = 0.6053) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.3430$, S.D. = 0.6699)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลการศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน

ด้าน	ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา	n = 320		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	วิสัยทัศน์ร่วม	4.3523	0.7427	มาก
2	ทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.3763	0.6700	มาก
3	ภาวะผู้นำร่วม	4.3931	0.6721	มาก
4	การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ	4.4424	0.5738	มาก
5	ชุมชนกัลยาณมิตร	4.4995	0.5103	มาก
6	โครงสร้างสนับสนุนชุมชน	4.5344	0.4887	มากที่สุด
รวม		4.4382	0.5360	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลการศึกษา โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.4382$, S.D. = 0.5360) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ โครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 4.5344$, S.D. = 0.4887) รองลงมา คือ ชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.4995$, S.D. = 0.5103) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ วิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.3523$, S.D. = 0.7427)

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลการศึกษา โดยภาพรวม

ทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 (X)	ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา (Y) (n = 320)						รวม
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	
X ₁	.802**	.776**	.816**	.776**	.636**	.576**	.828**
X ₂	.836**	.841**	.840**	.803**	.585**	.625**	.855**
X ₃	.879**	.860**	.880**	.835**	.588**	.632**	.883**
X ₄	.738**	.771**	.785**	.746**	.582**	.669**	.806**
X ₅	.815**	.819**	.830**	.808**	.664**	.681**	.869**
X ₆	.824**	.789**	.811**	.754**	.587**	.641**	.830**
รวม	.879**	.871**	.891**	.847**	.652**	.680**	.909**

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ข้อมูลนี้ได้มาจากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

จากตารางที่ 4 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยรวม และรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง เท่ากับ $r = .909$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .883** รองลงมา คือ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .855** และด้านที่ต่ำสุดคือทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .806**

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายดังนี้

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทตนเองในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของประเทศ อีกทั้งจังหวัดสกลนครในฐานะจังหวัดชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตของชุมชน ส่งผลให้ผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน

โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ การบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนรู้ไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ตรงประเด็น และสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้ยังช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและความเข้มแข็งของระบบการศึกษาในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2014) ระบุว่าผู้บริหารต้องเป็น Change Leader ที่ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจและบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับความจำเป็นที่ผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัย ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยรวมซึ่งอยู่ในระดับมากนั้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของนุจริย์ พวงเพื่อง (2565) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของพัฒน์พงษ์ แสงพันธ์ (2566) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้มีการจัดโครงสร้างและระบบสนับสนุนที่ชัดเจนและเอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากรที่ครอบคลุมและมีความชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสนับสนุนจากผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูลและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในสถานศึกษาที่เข้มแข็ง ทำให้การดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับ

คุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวมให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลโดยรวม ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2544) ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนา โดยต้องเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือกับบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรวรรณ เพ็ชรนาว่า (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตวิภาวดี กรุงเทพมหานคร พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของกันต์ธร หิรัญลักษณ์ (2564) ได้ศึกษาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของไพพกา ผิวดำ (2564) ได้ศึกษาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยภาพรวม ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีความสัมพันธ์ทางบวก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายร่วมขององค์กร ทำให้ครูและบุคลากรมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง พร้อมเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และพัฒนาวิชาชีพร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน และการกำหนดแนวทางการบริหารงาน รวมถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมงานวิจัยและการสร้างแนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากรทุกระดับ จนทำให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในสถานศึกษามีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจักรกฤษณ์ โพธาพล (2566) กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ในสถานศึกษา (Professional Learning Community) โดยชี้ว่า ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วม เปิดโอกาสให้ครูมีส่วน

ร่วมในการตัดสินใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีหรือแนวคิดนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุณิสา แพทย์พิพัฒน์ (2564) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ที่ระดับนัยสำคัญ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะลักษณ์ ริมทอง และคณะ (2567) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีทน จองเซ และคณะ (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่สูง อำเภอเวียงแหง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า พฤติกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่สูง อำเภอเวียงแหง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และทักษะการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ขณะที่การดำเนินงานด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยโครงสร้างสนับสนุนชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างทักษะของผู้บริหารให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 จะมีส่วนสำคัญต่อ

การส่งเสริมและขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในสถานศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจ พร้อมเปิดใจรับฟังและยอมรับความเชี่ยวชาญของผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและลดความขัดแย้งในองค์กร

1.2 ผู้บริหารและครูควรมีความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายและทิศทางของสถานศึกษา เพื่อสร้างเอกภาพในการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.3 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาทักษะการสื่อสารควบคู่กับการสร้างโครงสร้างสนับสนุนชุมชนที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เพื่อให้การถ่ายทอดเป้าหมายและวิสัยทัศน์เป็นไปอย่างชัดเจน ลดความขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความเป็นองค์กรนวัตกรรม และการเป็นนวัตกรรมของครู เพื่อให้เห็นมิติการพัฒนาการศึกษาในเชิงลึกมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.

กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ทักษะในศตวรรษที่ 21 กับการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กันต์ธร หิรัญลักษณ์. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2566). การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นุจรีย์ พ่วงเฟื่อง. (2565). การศึกษาทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล. (2563). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อ

การบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาส์น.
- ปิยะลักษณ์ ริมทอง, จำนงค์ แจ่มจันทรวงษ์ และ จิตติอาภา ตั้งคำวานิช. (2567). การศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็น
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์
ปริทรรศน์, 7(6), 239-249.
- พัฒนพงษ์ แสงพันธ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ไพพกา ผิดำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. วารสาร
นวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 3(1), 11-18.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิราวรรณ เพ็ชรนาว่า, ทิพย์วรรณ สุขใจ และ รุ่ง วัฒนา. (2563). แนวทางการพัฒนาชุมชน
แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตวิภาวดี
กรุงเทพมหานคร. มจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 93-107.
- ศิริพร ไพลาล. (2564). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการ
ส่งเสริม PLC. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19(2), 45-58.
- ศรีทน จองเซ, รัตนา ดวงแก้ว และ ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติ
กรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนแห่งการ
เรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่สูงอำเภอเวียงแหง สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 11(3), 38-52.
- สุนิสา แพทย์พิพัฒน์. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อ
ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 . กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อน

กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 (ทบทวน)*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). HarperCollins.

DuFour, R., & Marzano, R. J. (2011). *Leaders of learning: How district, school, and classroom leaders improve student achievement*. Solution Tree Press.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. Jossey-Bass.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Hord, S. M. (2009). Professional learning communities: Educators work together toward a shared purpose—improved student learning. *Journal of Staff Development*, 30(1), 40–43.

Likert, R. (1961). *New patterns of management*. McGraw-Hill.

Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80–90.

<https://doi.org/10.1016/j.tate.2007.01.004>

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพ
องค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเป้อย่างใหญ่ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*

GUIDELINES FOR ENHANCING HUMAN RESOURCE MANAGEMENT TO
FOSTER POSITIVE ORGANIZATIONAL HEALTH IN BUPUAI YANGYAI
SCHOOL NETWORK GROUP UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

พัชรารณ บวรวัตร์¹ และ เมธาวิ โชติชัยพงศ์²
Patcharaporn Burawat¹ and Methavee Chotchaipong²
¹⁻² มหาวิทยาลัยราชธานี
¹⁻² Ratchathani University, Thailand
Corresponding Author's Email: peembow1@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเป้อย่างใหญ่ จำนวน 96 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ด้าน รวม 60 ข้อ และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง จำนวน 10 ด้าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความจำเป็นสูงสุดที่สุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร และ 2) แนวทางการพัฒนาการมี 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร 3) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร 4) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการสนับสนุนทรัพยากร 5) ด้านการ

* Received 25 August 2025; Revised 18 September 2025; Accepted 23 September 2025

สรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร 6) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู 7) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 8) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการมุ่งเน้นวิชาการ 9) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร และ 10) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล สุขภาพองค์กร กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเพ้อย่างใหญ่

Abstract

This research aims to 1) study the current state and desirable state of Human Resource Management to Foster Positive Organizational Health; and 2) The development guidelines of Human Resource Management to Foster Positive Organizational Health. Using a mixed-methods research approach, This research studied the entire population, including school administrators and teachers working in the Bupuai Yangyai School Network Group, totaling 96 people, and Key informants comprised 8 school administrators. The research instrument was a questionnaire a 5-level assessment with 30 dimensions have 60 item, and a semi-structured interview have 10 areas, Statistical analyses included mean, standard deviation, PNImodified; and analyses included content analysis.

The following results were found: 1)The current state of Human Resource Management to Foster Positive Organizational Health as a whole is at a moderate level. The desirable state of Human Resource Management to Foster Positive Organizational Health is at the highest level, PNImodified was a planning of manpower for the leadership of executives. and 2)The development guidelines consisted of 10 aspects, as follows: 1) Workforce planning for executive leadership. 2) Workforce planning for organizational strength. 3) Workforce planning for executive influence. 4) Workforce planning for resource support. 5) Recruitment and appointment for executive influence. 6) Workforce planning for teacher coexistence. 7) Recruitment and appointment for executive leadership. 8) Workforce planning for academic focus. 9) Recruitment and appointment for organizational strength. 10) Recruitment and appointment for teacher coexistence.

Keywords: Human Resource Management, Organizational Health, Bupuai Yangyai School Network Group

บทนำ

องค์กรสถานศึกษาหลายแห่งในปัจจุบันมีความตื่นตัวในการรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้าน ทุกองค์กรจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกด้านเพื่อให้องค์กรอยู่รอดและบรรลุเป้าหมายโดยการพัฒนางานองค์กรและบุคลากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy and Miskel (2011) ที่กล่าวว่า องค์กรที่มีสุขภาพสมบูรณ์นั้นเป็นองค์กรที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ลักษณะของสุขภาพองค์กรที่มีสุขภาพสมบูรณ์นั้นจะต้องมีการบริหารงานบุคคลที่ดี กล่าวคือ สมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในกิจกรรมและรับผิดชอบต่อปัญหา มีการวางแผนร่วมกันและทำงานเป็นหมู่คณะ ยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่าย ร่วมมือร่วมใจกันทำงานและแก้ไขวิกฤตการณ์โดยเร็ว มีการแก้ไขข้อขัดแย้งโดยเปิดเผยและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารงานบุคคลจึงมุ่งไปที่การจัดสุขภาพองค์กรที่ดีภายใต้เงื่อนไขที่บุคลากรจะทำงานได้อย่างมีความสุข (พิมพ์ ศรีภัทรประภา, 2564)

การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปื่อยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 นั้น มีปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนอยู่ไม่น้อยเนื่องจากสภาพสังคม ภูมิหาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลมีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปื่อยฯ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนอย่างเคร่งครัด เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และสภาพปัจจุบันปัญหาด้านสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปื่อยฯ ใหญ่ เป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายังไม่คล่องตัว โดยเฉพาะเรื่องครูจบไม่ตรงสาขาวิชาเอกที่ตนปฏิบัติการสอนอยู่ ส่งผลโดยตรงกับผู้เรียนทำให้ได้รับความรู้ที่ไม่แม่นยำหากเทียบกับโรงเรียนที่มีครูจบเฉพาะทางตรงโดยตรง ส่วนหนึ่งเนื่องสถานศึกษามีครูมีจำนวนไม่เพียงพอจึงต้องให้ครูหนึ่งคนสอนหลายวิชา และรับผิดชอบงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนเพิ่มด้วย จึงทำให้บุคลากรครูต้องรับภาระงานที่หนักทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน งานพิเศษและงานอื่น ๆ อีกทั้งบุคลากรยังมีจำนวนน้อยกว่างาน ทำให้บางครั้งบุคลากรขาดความรับผิดชอบและความทุ่มเทในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย จากปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ แสดงให้เห็นว่าสุขภาพองค์กรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะด้านการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมสามารถประสานกิจกรรมกับกลุ่มต่าง ๆ เตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง จึงจะส่งผลให้สุขภาพองค์กรของสถานศึกษามีความเข้มแข็งและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ชวนชม ชินะดังกูร, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาปรับปรุงและเสริมสร้างสุขภาพองค์กรในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ปีการศึกษา 2567 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 96 คน

1.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ได้รับรางวัลคัดเลือกให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2565-2567 ระดับเขตพื้นที่

การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 1-5 เนื่องในวันครูแห่งชาติ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified})

2.2 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=.38$, $\sigma=.12$)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.71$, $\sigma=.08$)

1.3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมณศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการ

วางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร ($PNI_{modified}=.329$)

2.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งได้มาจากการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) โดยนำเรื่องที่มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด จำนวน 10 ด้าน มากำหนดประเด็นในการสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ สามารถสรุปแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1. **ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร** มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับหลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ 4M (Man, Money, Materials, Management) เพราะเป็นหลักการสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษาในสถานศึกษาในยุค Thailand 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพ

2. **ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการแข่งขันขององค์กร** มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีการปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ กำหนดปริมาณงานให้สอดคล้องกับปริมาณคน ติดตามดูแลผลการปฏิบัติงานของครู สนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูได้ทราบปัญหาที่แท้จริงและวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. **ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร** มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีการจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะให้กับครูและบุคลากรที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ ทำให้ครูและบุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 2

4. **ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการสนับสนุนทรัพยากร** มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถด้วยวิธีการใหม่ ๆ แบบเชิงรุก เช่น การสื่อสารภายนอกโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกระบอกเสียงเกี่ยวกับกลยุทธ์ขององค์กรที่สนับสนุนคนเก่งให้มีความก้าวหน้า เพื่อจูงใจให้บุคคลที่มีความสามารถสูงสนใจเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร

5. **ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร** มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีการดำเนินการตามขั้นตอนในการสรรหาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างถูกต้อง ด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ หลีกเลี่ยงการใช้ระบบอุปถัมภ์ แต่ควรสร้างค่านิยมโดยการใช้ระบบคุณธรรมเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน

6. ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู ผู้มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถสูงหรือคนเก่ง (Talent Management) สร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรอย่างเป็นคนเก่ง เช่น การให้รางวัลพิเศษ การยกย่องชมเชย การสนับสนุนให้ศึกษาต่อ เป็นต้น เนื่องจากคนเก่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

7. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและความยุติธรรมในการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและใช้อำนาจถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ

8. ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการมุ่งเน้นวิชาการ มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกที่มีความสามารถพิเศษด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศความสามารถด้านการใช้ AI ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมีสิทธิ์เข้ารับคัดเลือกให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง “ครูอัตราจ้าง” เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

9. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการสรรหาบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ขาดแคลนตามที่สถานศึกษาต้องการอย่างแท้จริง และเสนอขอเพิ่มกรอบอัตรากำลังคนให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษา

10. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู มีข้อเสนอการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีการแจ้งสิทธิประโยชน์ที่ข้าราชการครูหรือบุคลากรทางการศึกษาพึงได้รับเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งจนกระทั่งหลังจากออกจากตำแหน่ง และส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำ PLC เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนในองค์กรทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี และมีบรรยากาศในการทำงานเป็นไปอย่างฉันทามิตร

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงพฤติกรรมให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการมุ่งเน้นวิชาการเป็นสำคัญ เพื่อคัดสรรคนดี คนเก่ง เข้ามาดำรงตำแหน่งและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และจากผลการศึกษา พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการมุ่งเน้น

วิชาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีกระบวนการการดำเนินการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ตรงตามตำแหน่งงานที่สถานศึกษาต้องการอย่างแท้จริง โดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อค้นหาหรือพยายามแสวงหาและจงใจ “บุคคลกลุ่มเป้าหมาย” ให้สนใจเข้ามาสมัครงานเพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการกระบวนการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุดา สุวรรณภิรมย์ (2563) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานบุคลากรเป็นงานที่ผู้บริหารในองค์กรทุกคนต้องให้ความสำคัญ เพราะงานด้านการบริหารบุคลากรเป็นงานที่มุ่งเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ มีทัศนคติที่ดีเข้ามาทำงานในองค์กร อีกทั้งยังดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อฝึกอบรมพัฒนาและปรับปรุงให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในองค์กรเหล่านี้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนมากขึ้น และทำงานในฝ่ายของตนเองรวมทั้งประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนส่วนใหญ่คาดหวังจะให้ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การคัดเลือกครูและบุคลากรตามมาตรฐานการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการรักษาคณเฑาะว์ให้อยู่กับองค์กรนานที่สุด เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์วิทย์ ศักดิ์ทิพย์รัตน์ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย พบว่า การวางแผนอัตรากำลังคนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดกรอบอัตรากำลังจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.) เพื่อกำหนดจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นต่ำที่จำเป็น พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการปฏิบัติและมีแผนการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่องค์กร มีการวางแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุดคือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปือยขนาดใหญ่ขาดแคลนครูที่จบตรงเอก ขาดการ

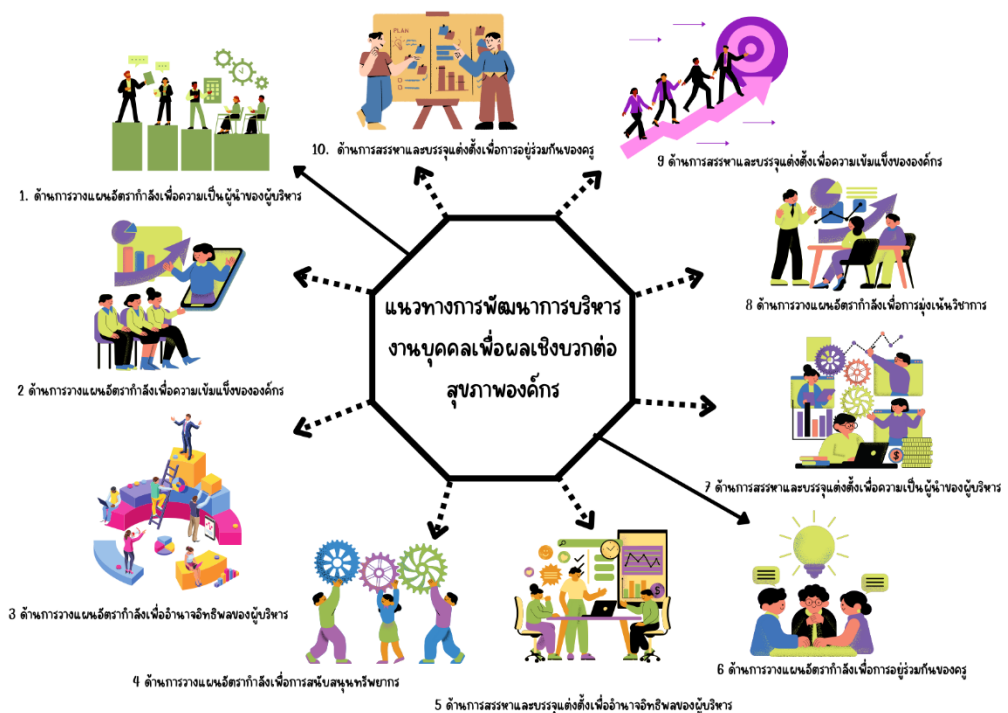
วิเคราะห์อัตราค่าจ้างที่สอดคล้องกับปริมาณงาน จำนวนครูไม่เพียงพอต่อจำนวนชั้นเรียน ครูขาดการเอาใจใส่ดูแลในเรื่องการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียนยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิวัฒน์ เจริญศิริ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูง คือ ด้านภาวะผู้นำกับการวางแผนอัตราค่าจ้าง อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษายังมีจุดอ่อนในด้านการวางแผนอัตราค่าจ้าง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีสัมพันธภาพในเรื่องของการใช้อิทธิพลที่มีต่อกันและกันระหว่างผู้นำกับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มุ่งหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันในการวางแผนอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม ซึ่งผู้นำจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการบริหารงานบุคคล เพราะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรรวมถึงความสำเร็จของงานในทุกภาคส่วน ความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงเปรียบเสมือนอาวุธประจำกายของผู้บริหาร และผู้นำที่เป็นนักบริหารมืออาชีพจึงจะสามารถสร้างอำนาจชักนำและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นได้ และสิ่งที่จะเป็นตัวกำหนดหรือชี้วัดภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานที่สำเร็จ

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุเป้อย่างใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีแนวทางการปฏิบัติ 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนอัตราค่าจ้างเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร มี 3 ข้อ 2) ด้านการวางแผนอัตราค่าจ้างเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร 3) ด้านการวางแผนอัตราค่าจ้างเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร 4) ด้านการวางแผนอัตราค่าจ้างเพื่อการสนับสนุนทรัพยากร 5) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร 6) ด้านการวางแผนอัตราค่าจ้างเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู 7) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร มี 3 ข้อ 8) ด้านการวางแผนอัตราค่าจ้างเพื่อการมุ่งเน้นวิชาการ 9) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร และ 10) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดการวางแผนอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่การบริหารงานบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งทำให้องค์กรมีสุขภาพที่ไม่ดีเท่าที่ควรเพราะครูที่มีอยู่ต้องแบกรับภาระงานที่หนักเกินไปส่งผลให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งข้อเสนอแนะการพัฒนาดังกล่าว ผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีญญา แสงสว่าง (2564) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคลากรของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 คือ ผู้บริหารควรมีการสำรวจและประเมินความรู้ความสามารถของบุคลากรเพื่อการมอบหมาย งานที่เหมาะสม จัดตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม มีการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากร อย่างพอเพียง และควรมีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรทุกคนทราบอย่าง ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจและทำงานได้อย่างถูกต้อง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเบือยขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการ บริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งได้มาจากการ จัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ที่มีลำดับความสำคัญของความ ต้องการจำเป็นสูงสุด พบว่า มีแนวทางการพัฒนา 10 ด้าน ดังนี้



ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบึงเปื่อยยางใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร และด้านที่มีความจำเป็นต่ำที่สุดคือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการมุ่งเน้นวิชาการ และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร มีแนวทางการปฏิบัติ 10 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร (2) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร (3) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร (4) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการสนับสนุนทรัพยากร (5) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่ออำนาจอิทธิพลของผู้บริหาร (6) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู (7) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร (8) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อการมุ่งเน้นวิชาการ (9) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเข้มแข็งขององค์กร และ (10) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อการอยู่ร่วมกันของครู ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้ ดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 และผู้ที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานในทุกระดับ และมีคุณสมบัติความรู้ ความสามารถอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย สนับสนุนครูให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ โดยการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ครูรู้สึกมีความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลให้ครูจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมีคุณภาพให้มากขึ้น และ 2) ด้านการวางแผนอัตรากำลังเพื่อความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญ มีการวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) ที่ชัดเจนเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำแก่ครู

เอกสารอ้างอิง

- ชวนชม ชินะดังกูร. (2560). ความสุขในการทำงานของบุคลากรการศึกษา สังกัดสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน. นครปฐม: วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 26-39.
- ณรงค์วิทย์ ศักดิ์ทิพย์รัตน์. (2566). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย. นครปฐม: ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นิวัฒน์ เจริญศิริ. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ. นครปฐม: ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์ ศรีภัทรประภา. (2564). สุขภาพองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. พิษณุโลก: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 13(2), 40-56.
- ศรัญญา แสงสว่าง. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. นครปฐม: วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(2), 225-244.
- สมาน อัสวภูมิ. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2565). การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: จี.พี. ไชเบอร์พริ้นท์.
- สุดา สุวรรณภิรมย์. (2563). การศึกษาสุขภาพองค์การของโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1. อุตรธานี: ในวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- Hoy, W.K. & Miskel, C. G. (2011). Educational administration: Theory, Research and practice (4th ed.). McGraw – Hill.

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1*
COMPETENCIES OF ADMINISTRATORS AFFECTING INTERNAL
QUALITY ASSURANCE IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON PATHOM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

หทัยรัตน์ เจติริรักษ์¹ และ สนั่น ประจงจิตร²

Hatairat Jatiruk¹ and Sanan Prachongchit²

^{1,2}มหาวิทยาลัยเกริก

^{1,2}Kirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: Bo.bo.nana1239@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 413 คน ได้มาโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan และทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.868 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2 ตัวแปร ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการพัฒนาตนเอง สามารถร่วมกันพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ร้อยละ 59.10 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.279 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร, การประกันคุณภาพภายใน, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the competency levels of school administrators; 2) to study the level of internal quality assurance

* Received 15 September August 2025; Revised 21 September 2025; Accepted 27 September 2025

implementation in schools; and 3) to examine the competencies of school administrators that influence internal quality assurance in schools under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1. The sample group consisted of school administrators and teachers under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2025, totaling 413 participants. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table, and simple random sampling was applied. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.868. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results of the study revealed that 1) the administrators' competencies were at a high level overall; 2) the implementation of internal quality assurance in schools was at the highest level overall; and 3) two variables of administrators' competencies, namely achievement orientation and self-development, could jointly predict internal quality assurance in schools at 59.10%, with a standard error of prediction of 0.279, which was statistically significant at the .01 level.

Keywords: Competencies of Administrators, Internal Quality Assurance, Schools

บทนำ

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในองค์กร (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

สมรรถนะของผู้บริหารมีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร และการจัดการระบบประกันคุณภาพภายใน โดยงานวิจัยชี้ว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงจะช่วยให้กระบวนการบริหารมีประสิทธิภาพและครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ร่วมกัน (อิชยา มุขรัรักษ์ และนันทิยา น้อยจันทร์, 2567) ขณะเดียวกัน ผู้บริหารในยุคดิจิทัลยังต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยี เพื่อจัดการข้อมูล การสื่อสาร และการติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบประกันคุณภาพ (สิริพร บุญทิพย์ และนุชนรา รัตนศิริประภา, 2567; ศิริลักษณ์ คงแก้ว และคณะ, 2568) อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ไม่สามารถขับเคลื่อนการประกันคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีบทบาทในการกำกับและสนับสนุนสถานศึกษาในพื้นที่ให้ดำเนินการตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แต่ยังคงพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น ครูมีจำนวนไม่เพียงพอและสอนไม่ตรงวุฒิ ทำให้ภาระงานมากเกินไป ขาดการบูรณาการเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพ ครูบางส่วนยังไม่ปรับการเรียนการสอนให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังขาดงานวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1, 2565) ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงความสำคัญของบทบาทผู้บริหารที่ต้องมีสมรรถนะสูง เพื่อเป็นผู้นำในการวางแผน ควบคุม และสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน หากผู้บริหารมีสมรรถนะรอบด้าน ทั้งด้านวิสัยทัศน์ การจัดการเชิงกลยุทธ์ และการใช้เทคโนโลยี จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายและการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหาร ทั้งในระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ตัวแปร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 1,755 คน (อ้างอิง ข้อมูล ณ วันที่ 25 พฤศจิกายน 2567 ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 413 คน ได้มาโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 607-608) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การสื่อสารสร้างแรงจูงใจ และผู้นำการเปลี่ยนแปลง ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดลิเคิร์ต (Likert Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน การจัดทำรายงานประเมินคุณภาพภายในประจำปี และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเช่นเดียวกัน

2.2 การสร้างเครื่องมือดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2) สร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิด โดยแยกเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามสมรรถนะของผู้บริหาร และแบบสอบถามการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) พบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00

4) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสมรรถนะผู้บริหารเท่ากับ 0.817 แบบสอบถามการประกันคุณภาพภายในเท่ากับ 0.802 และแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.868

7) ปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษา ผู้ศึกษาดำเนินการ ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือแนะนำตัวจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 เพื่อขออนุญาตแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

3.2 นำหนังสือแนะนำตัวและแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 1 สัปดาห์ ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่ส่งแบบสอบถามคืนตามกำหนด ผู้ศึกษาจะติดตามด้วยตนเอง โดยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และนัดรับแบบสอบถามคืน ภายใน 1-3 สัปดาห์

3.3 เมื่อได้รับแบบสอบถามแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากแบบสอบถามที่แจกไป จำนวน 413 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 413 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.4 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 การทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78 มากกว่าเพศชาย ร้อยละ 22 โดยตำแหน่งงานส่วนใหญ่เป็นครู ร้อยละ 75.1 และผู้บริหาร ร้อยละ 24.9 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี ร้อยละ 55.2 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 44.8 ด้านประสบการณ์ทำงานพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5–15 ปี ร้อยละ 55.7 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 25.4 ขณะที่ประสบการณ์ 16–25 ปี ร้อยละ 12.3 และมากกว่า 25 ปี ร้อยละ 6.5

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

รายการ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ	อันดับ
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.47	.54	มาก	1
2. การบริการที่ดี	4.43	.61	มาก	3
3. การพัฒนาตนเอง	4.46	.58	มาก	2
4. การทำงานเป็นทีม	4.39	.65	มาก	5
5. การสื่อสารสร้างแรงจูงใจ	4.39	.74	มาก	6
6. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.43	.66	มาก	4
รวม	4.43	.60	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.43, SD = .60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.39 – 4.47 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($M = 4.47, SD = .54$) รองลงมาคือ การพัฒนาตนเอง ($M = 4.46, SD = .58$) การบริการที่ดี ($M = 4.43, SD = .61$) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($M = 4.43, SD = .66$) การทำงานเป็นทีม ($M = 4.39, SD = .65$) และการสื่อสารสร้างแรงจูงใจ ($M = 4.39, SD = .74$)

2. ผลการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ในภาพรวม

รายการ	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.47	.50	มาก	8
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.56	.49	มากที่สุด	2
3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ	4.55	.50	มากที่สุด	4
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	4.57	.51	มากที่สุด	1
5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.55	.53	มากที่สุด	5
6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.55	.49	มากที่สุด	3
7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน	4.52	.49	มากที่สุด	7
8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.54	.49	มากที่สุด	6
รวม	4.54	.43	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.54, SD = .43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่

ระหว่าง 4.47 – 4.57 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ($M = 4.57, SD = .51$) รองลงมาคือ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($M = 4.56, SD = .49$) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($M = 4.55, SD = .49$) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ($M = 4.55, SD = .50$) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($M = 4.55, SD = .53$) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($M = 4.54, SD = .49$) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ($M = 4.52, SD = .49$) และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($M = 4.47, SD = .50$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression analysis) ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวม

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าสถิติ			
	B	SE	Beta	t
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1)	.376	.046	.472	8.247**
3. การพัฒนาตนเอง (X_3)	.248	.043	.330	5.771**
A = 1.753 R = .769 R ² = .591 SEE = .279 F = 295.877**				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 6 ด้าน พบว่า มีเพียง 2 ด้านที่สามารถพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยรวม คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) และการพัฒนาตนเอง (X_3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ .472 รองลงมา คือ การพัฒนาตนเอง (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ .330 ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ได้ร้อยละ 59.1 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.279 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y' = 1.753 + 0.376X_1 + 0.248X_3$$

และสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z' = 0.472X_1 + 0.330X_3$$

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นถึงความรอบด้านและประสิทธิภาพของผู้บริหารในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร แสนสุข (2564), ปันตดา สาริกา (2565) และวัชร อรุณโน และสุชาดา บุบผา (2566) ที่ชี้ว่าสมรรถนะผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของโรงเรียน และบางด้านสามารถพยากรณ์การประกันคุณภาพได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยต่างประเทศ เช่น Thompson (1998), Marmon (2002) และ Scott (2005) ยังยืนยันว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะรอบด้าน โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัยชี้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สะท้อนว่าสถานศึกษาใช้แผนคุณภาพเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ. และงานวิจัยของวัชร อรุณโน และสุชาดา บุบผา (2566) ที่พบว่าระดับการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับสูงมาก อย่างไรก็ตาม ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแม้อยู่ในระดับมาก แต่ยังเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งตรงกับข้อเสนอของ Thompson (1998) ที่เห็นว่ามาตรฐานควรปรับตามบริบทเพื่อความเหมาะสมและยั่งยืน

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า สมรรถนะ 2 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาตนเอง สามารถร่วมกันพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ถึงร้อยละ 59.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของทั้งสองสมรรถนะในการขับเคลื่อนคุณภาพสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Boyatzis (1982) และ McClelland (1993) ที่ชี้ว่าการมุ่งผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาตนเองเป็นสมรรถนะหลักของผู้นำที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว ตลอดจนสอดคล้องกับผลวิจัยในประเทศที่ยืนยันว่าผู้บริหารที่มีเป้าหมายชัดเจนและใฝ่พัฒนาตนเอง ย่อมสามารถผลักดันระบบประกันคุณภาพไปสู่มาตรฐานที่สูงขึ้นได้

โดยภาพรวม การวิจัยชี้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีสมรรถนะรอบด้าน และการมุ่งผลสัมฤทธิ์กับการพัฒนาตนเองเป็นปัจจัย สำคัญที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยสอดคล้องกับทั้ง งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ และสะท้อนว่าการเสริมสร้างสมรรถนะผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้ระบบการประกัน คุณภาพการศึกษามีความเข้มแข็งและยั่งยืนยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมุ่ง ผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาตนเองซึ่งมีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์การประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะรอบด้าน จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับ**ข้อเสนอแนะเชิง การนำผลไปใช้** ประการแรก ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพที่ชัดเจนและมีระบบ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดันคุณภาพการศึกษา ประการที่สอง ผู้บริหารควรพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ เช่น PLC และการอบรม ต่าง ๆ ประการที่สาม ผู้บริหารควรมีระบบบริการที่โปร่งใสและตอบสนองต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ประการที่สี่ ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยปรับตัว ผลักดัน และ สนับสนุนทรัพยากรให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา และประการที่ห้า ผู้บริหารควรสร้าง วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อ เสริมพลังร่วมของบุคลากร ทั้งนี้ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรขยายการศึกษาไปยัง เขตพื้นที่อื่นหรือโรงเรียนเอกชนเพื่อเปรียบเทียบและกำหนดแนวทางเชิงนโยบายที่เหมาะสม ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อเข้าใจปัจจัยเชิงบริบท ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพล เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของครู ตลอดจนควรพัฒนาเครื่องมือที่ ทันสมัยและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของการวิจัย รวมทั้งตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร แสนสุข. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2, ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ปนัดดา สาริกา (2565). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัชร อรุณโน และสุชาติดา บุปผา. (2566). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 8(1), 713-722.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- ศิริลักษณ์ คงแก้ว, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และนพรัตน์ ชัยเรือง. (2568). สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผล ต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7(1), 477-486.
- สิริพร บุญทิพย์ และนุชนรา รัตนศิริประภา. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(3), 116-127.
- อิชยา มุขรักษ์ และนันทิยา น้อยจันทร์. (2567). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษากลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหาร การศึกษาแห่งประเทศไทย, 6(1), 301-316.
- Boyatzis, R.E. (1982). The Competent Manager: A Model of Effective Performance. John Wiley and Sons.
- Cronbach, L.J. (1990). Essentials of Psychological Testing. 5th Edition, UCL Press, London.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.
- Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. McGraw-Hill.
- Marmon, D.H. (2002). Core Competencies of Professional Service Providers in Federally Funded Education Programs. Ph.D. Dissertation, The University of Tennessee, United States – Tennessee.

- McClelland, D.C. (1993). Introduction. In: Spencer, L.M. and Spencer, S.M., Eds., *Competence at Work: Models for Superior Performance*. John Wiley and Sons, New York, 11.
- Scott, W.R. (2005). Organizations and the natural environment: Evolving models. In *Organizations, Policy, and the Natural Environment: Institutional and Strategic Perspectives*, 453-64, Andrew Hoffman and Marc Ventresca, ed. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Thompson, R. A. (1998). Emotional competence and the development of self. *Psychological Inquiry*, 9, 308-309.

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการบริหารสถานศึกษา
ในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม จังหวัดพะเยา*

PROBLEMS AND NEEDS ASSESSMENT OF DIGITAL ERA EDUCATIONAL
ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF PHAYAO PHITTAYAKHOM
SCHOOL, PHAYAO PROVINCE

พัทธพล วงศ์วาร¹ และ สำเนา หมื่นแจ่ม²

Patthapoll Wongwan¹ and Samnao muenjaem²

¹⁻² มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹⁻²Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 64861111@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม ประชากรคือครูและบุคลากร โรงเรียนพะเยาพิทยาคม จำนวน 230 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้โปรแกรมสุ่ม ได้ครูและบุคลากรจำนวน 130 คน สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน ตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 10 คน ตัวแทนนักเรียนจำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และนำมาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้คือการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาและความต้องการการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม ที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.40 มีค่า (SD) อยู่ที่ 1.03 และสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.30 มีค่า (SD) อยู่ที่ 1.20 ส่วนความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุด คือ งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มบริหารวิชาการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.33 มีค่า (SD) อยู่ที่ 0.97 จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงงานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน เป็นงานที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ควรมีการพัฒนากระบวนการข้อมูลบุคลากรที่เชื่อมโยงข้อมูลการประเมินเลื่อนเงินเดือน และพัฒนาระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติสำหรับกระบวนการเลื่อนเงินเดือน จัดตั้ง

* Received 23 June 2025; Revised 23 September 2025; Accepted 30 September 2025

คณะทำงานพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลที่มีตัวแทนจากทุกกลุ่มงาน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล, การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม, สภาพปัญหาและความต้องการของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม

Abstract

This research aimed to study the problems and needs of educational administration in the digital era at Phayao Phittayakhom School. The population consisted of 230 teachers and staff members from Phayao Phittayakhom School. The sample size of 130 participants was determined using the Krejcie and Morgan table and selected through simple random sampling using a randomization program. Additionally, 5 school committee members, 10 parent representatives, and 10 student representatives were selected through purposive sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire for quantitative data collection. The statistical analysis included percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The research findings revealed that among the problems and needs of educational administration in the digital era at Phayao Phittayakhom School, the highest mean score ($\bar{X}$) was found in salary advancement procedures under personnel administration, with a mean ($\bar{X}$) of 3.40 and standard deviation (SD) of 1.03. The lowest mean score ($\bar{X}$) for problems was educational technology under general administration, with a mean ($\bar{X}$) of 3.30 and standard deviation (SD) of 1.20. For needs, the lowest mean score ($\bar{X}$) was curriculum development under academic administration, with a mean ($\bar{X}$) of 4.33 and standard deviation (SD) of 0.97. The research results indicate that salary advancement operations represent a critical area requiring paramount attention from school administrators. It is recommended to develop an integrated personnel database system that links performance evaluation data with salary advancement records, implement an automated notification system for salary advancement processes, and establish a digital human resource management development committee comprising representatives from all functional departments.

Keywords: School Administration in the Digital Era, School Administration in the Digital Era at Phayao Pittayakhom School, Problems and Needs of School Administration in the Digital Era at Phayao Pittayakhom School

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์จากยุคอนาล็อก ไปสู่ยุคดิจิทัล เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคแห่งสังคมโลกและเศรษฐกิจสากล ที่ทุกประเทศต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและมีภูมิคุ้มกันอย่างมั่นคง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ง่ายและรวดเร็ว ถึงแม้แหล่งข้อมูล ความรู้จะอยู่ไกลคนละซีกโลกก็ตาม การรับรู้เรื่องราวต่างๆจึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้นการพัฒนาคอนในด้าน การศึกษาเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษานับการสร้างคนเพื่อให้เกิดความเจริญให้กับประเทศ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562, น.9) ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ นาฬิกา เป็นต้น สามารถเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างกัน สามารถประมวลผลนำเสนอได้อย่างสะดวกและรวดเร็วเหมือนคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ รวมทั้งการที่คนเกือบทุกคน และทุกวัย ต่างมีเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเหล่านี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประจำปี, 2561) จึงทำให้โลกยุคดิจิทัลมีลักษณะเป็น 1) โลกที่ไร้พรมแดน หมายถึง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างไม่มีขอบเขต 2) โลกที่แคบลง หมายถึง การเดินทางติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3) โลกที่หมุนเร็วขึ้น หมายถึง วิถีความเป็นอยู่ที่สะดวก และหลากหลาย สามารถทำกิจกรรมในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้มากกว่ายุคที่ผ่านมา (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

การพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษา เพื่อให้คนไทยทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกระดับ เข้าถึงบริการทางการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกช่องทาง มีเนื้อหาวิชาความรู้ที่มีคุณภาพนำไปต่อยอดการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ และสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงวัยและตลอดชีวิต ดังนั้น เพื่อให้คนไทยทุกคนเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานและสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาในด้านการบริหารจัดการ ทำให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการทำงานและขั้นตอนการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถให้บริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวผ่านระบบเชื่อมโยงข้อมูลอัตโนมัติกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องมีแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนากำลังคน สำหรับรองรับระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล อย่างเร่งด่วน ให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป้าหมายหลัก คือ เพื่อผลิต

กำลังคนให้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด (กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565 น. 48)

จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพะเยาพิทยาคมมีจุดที่ควรพัฒนาคือ การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมมีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีปัญหาเฉพาะเจาะจงในแต่ละด้านดังนี้ ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร โรงเรียนยังขาดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลนักเรียนแบบบูรณาการการติดตามผลการเรียนรู้ และประเมินผลแบบออนไลน์ การบริหารงานธุรการและสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ด้านศักยภาพบุคลากร บุคลากรของโรงเรียนยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหาร ประกอบด้วยการใช้โปรแกรมสำนักงานขั้นสูง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบดิจิทัล การบริหารจัดการฐานข้อมูลแบบองค์รวม ด้านการบูรณาการระบบงาน ระบบการทำงานยังแยกส่วนกัน ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย กลุ่มบริหารวิชาการ ขาดระบบติดตาม และประเมินหลักสูตรแบบออนไลน์ กลุ่มบริหารงบประมาณ ขาดระบบควบคุมและรายงานการเงินแบบเรียลไทม์ กลุ่มบริหารงานบุคคล ขาดระบบฐานข้อมูลบุคลากรที่เชื่อมโยงการเลื่อนเงินเดือนและพัฒนาตำแหน่ง กลุ่มบริหารทั่วไป ขาดระบบบริหารทรัพยากรและอาคารสถานที่แบบดิจิทัล ด้านการตัดสินใจเชิงข้อมูล ผู้บริหารขาดข้อมูลเชิงลึกและการวิเคราะห์แบบเรียลไทม์ในการตัดสินใจ ทำให้ การวางแผนยุทธศาสตร์ขาดความแม่นยำ การตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้าช้า การรายงานผลการดำเนินงานไม่เป็นปัจจุบัน เหล่านี้เป็นผลจากการที่โรงเรียนยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับโลก "VUCA World" ที่มีความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบัน ในการบริหารงานทั้ง 4 งาน เพื่อระบุจุดอ่อนและข้อจำกัดที่เป็นรูปธรรม ประเมินความต้องการเทคโนโลยี ที่จำเป็นสำหรับการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารในแต่ละฝ่ายงานกำหนดลำดับความสำคัญ ของปัญหาและความต้องการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรและวางแผนพัฒนาได้อย่างเหมาะสม เสนอแนวทางการพัฒนา ที่สอดคล้องกับหลัก PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น หากโรงเรียนพะเยาพิทยาคม ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการในการการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศยุคดิจิทัลเข้ามาช่วยบริหารงาน จะช่วยโรงเรียนมีความพร้อมในการนำข้อมูลที่วางแผนการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ในการเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูล เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ลดความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และ ความคลุมเครือ (Ambiguity) ช่วยให้ได้มาซึ่งสารสนเทศถึงสภาพปัญหาและความต้องการในด้านกระบวนการบริหารงานของงานทั้ง 4 งาน ได้แก่ กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป

ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร PDCA ของ Dr. Edwards W. Deming ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุง เป็นข้อมูลที่นำไปสู่การพัฒนาและสร้างทางเลือกใหม่ ในการวางแผนการบริหารงานโรงเรียน และจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาระบบบริหารจัดการดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม ให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความถูกต้อง แม่นยำ ทันเวลา มีคุณภาพ และความโปร่งใส ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลุยส์ อรุณศิริ (2557) การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา และเปรียบเทียบปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษาและการอบรมคอมพิวเตอร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.911 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านชุดคำสั่ง ด้านหน่วยรับข้อมูล และด้านบุคลากร และ 2) เปรียบเทียบปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จำแนก ตามการอบรมคอมพิวเตอร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามขนาด สถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2. พรธีรา เชี่ยวเชิงงาน (2562) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาดำเนินการโดยศึกษาทฤษฎีแนวคิดประกอบการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับผู้บริหารหน่วยงานกลางและหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับภาครัฐและการหารือร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมาวิเคราะห์เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

กระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ อีกทั้ง บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงในการยกระดับการทำงานของภาครัฐให้มีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเข้าถึงได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ข้อสรุปว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรทั้งภาคการศึกษาและภาครัฐ แม้ว่าจะมีปัญหาและอุปสรรค แต่แนวโน้มของการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยต้องอาศัยการสนับสนุนด้านงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร และความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือครูและบุคลากร โรงเรียนพะเยาพิทยาคมจำนวน 230 คน ผู้ศึกษากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการใช้โปรแกรม random ได้ครูและบุคลากรจำนวน 130 คน นอกจากนี้มีการเลือกแบบเจาะจงแบ่งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 5 คน ตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 10 คน ตัวแทนนักเรียนจำนวน 10 คนโดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับโรงเรียนมาไม่น้อยกว่า 2 ปี 2) เป็นผู้มีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี 3) เป็นผู้เต็มใจให้ข้อมูลกับนักศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอนตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการการบริหารงานสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม มีประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง 4 งานได้แก่ 1. งานจัดทำแผนงบประมาณ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ 2. งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการ 3. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป 4. งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคล ให้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร PDCA ของ Dr. Edwards W. Deming ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุง

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการศึกษา 3) สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ของการศึกษา เสนออาจารย์ที่ปรึกษา 4) เสนอร่างเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง และความตรงเชิงเนื้อหา ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง 6) ผู้ศึกษาได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ของผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า 0.6-1.00 ทุกรายการ
แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง
7) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนมัธยมในจังหวัดพะเยา
จำนวน 30 คน ขึ้นไป 8) นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาค
ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82 และนำไปใช้กับครูและบุคลากรโรงเรียนพะเยาพิทยาคม จำนวน 130 คน
คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 5 คนตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 10 คน ตัวแทนนักเรียนจำนวน 10 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า
5 ระดับ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ผู้ศึกษาขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่ถึงกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล 2) ผู้ศึกษา
ประสานขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครูและบุคลากรโรงเรียนพะเยาพิทยาคม จำนวน 130 คน
คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน ตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 10 คน ตัวแทนนักเรียนจำนวน
10 คน 3) ผู้ศึกษาส่งแบบสอบถามและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งตารางนัดวัน เวลา ในการส่ง
แบบสอบถาม ไปยังครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง 4) ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามสภาพปัญหาและความ
ต้องการการบริหารงานสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม นำมาแจกแจงความถี่
และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดย
เปรียบเทียบกับเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550, น.69) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวม
จากแบบสอบถามตอนที่ 3 และนำเสนอเป็นความเรียง การวิเคราะห์โดยวิธีการจัดประเภทข้อมูล
จัดทำเป็นหมวดหมู่แล้วนำเสนอเป็นความเรียง สถิติที่ใช้ 1) หาค่าร้อยละ 2) หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต 3)
หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation หรือ S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 161 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตำแหน่ง/
สถานภาพปัจจุบันเป็นครู จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 80.7 นักเรียนจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อย
ละ 8.7 ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน คิด
เป็นร้อยละ 3.1 และ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 ส่วนใหญ่ มีวิทยฐานะ ชำนาญการ
พิเศษ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 ชำนาญการ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1
คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 และ ครู ไม่
มีวิทยฐานะ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน/

ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับโรงเรียน/ระยะเวลาของสถานภาพการเป็นนักเรียนในโรงเรียน/ระยะเวลาของสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน มากกว่า 10 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 2-5 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 และ 6-10 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 และส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9 ปริญญาตรี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 และ ปริญญาเอก 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการบริหาร

สถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม

ตารางที่ 1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 งาน

ที่	งานแต่งงาน	สภาพปัญหา				ความต้องการ			
		$\bar{x}$	SD	แปลผล	ลำดับ	$\bar{x}$	SD	แปลผล	ลำดับ
1	งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการ	3.30	1.13	ปานกลาง	3	4.33	0.97	มาก	4
2	งานจัดทำแผนงบประมาณ กลุ่มบริหารงบประมาณ	3.38	1.18	ปานกลาง	2	4.34	0.95	มาก	3
3	งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคล	3.40	1.03	ปานกลาง	1	4.36	0.89	มาก	1
4	งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป	3.30	1.20	ปานกลาง	4	4.34	0.89	มาก	2
รวม		3.35	1.14	ปานกลาง		4.34	0.93	มาก	

จากตารางที่ 1.1 พบว่าสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.35 และมีค่า (S.D.) อยู่ที่ 1.14 เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละฝ่ายงานพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุด คือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.40 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.03 และสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุด คือ งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.30 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.20 ส่วนความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.34 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 0.93 เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละงานพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุด คือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.36 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.89 และความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.33 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.97

โดยผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม ในแต่ละงานได้ผลดังต่อไปนี้

งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการ พบว่าสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.30 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 1.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.39 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.12 และสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ ในการกำกับติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.24 มีค่า S.D.อยู่ที่ 1.16 ส่วนความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.33 และมีค่า S.D.อยู่ที่ 0.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.37 มีค่า S.D.อยู่ที่ 1.01 และความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ ในการกำกับติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.30 มีค่า S.D.อยู่ที่ 0.88

งานจัดทำแผนงบประมาณ กลุ่มบริหารงบประมาณ พบว่าสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.38 และS.D.อยู่ที่ 1.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยปรับปรุงและพัฒนางานจัดทำแผนงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.45 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.14 และสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.34 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.18 ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.34 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 0.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยปรับปรุงและพัฒนางานจัดทำแผนงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.38 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.89 และความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)อยู่ที่ 4.30 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.91

งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคล พบว่าสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.40 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 1.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.48 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.03 และสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินการเลื่อนเงินเดือน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.37 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.07 ส่วนความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.36 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 0.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.42 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.83 และความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินการเลื่อนเงินเดือน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.29 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.86

งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป พบว่าสภาพปัญหา

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.40 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 1.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การวิเคราะห์และวางระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานโรงเรียน เป็นระบบเหมาะสมและสมบูรณ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.37 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.20 และสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือ การให้ความรู้และพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ และต่อเนื่องมี ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.23 มีค่า S.D. อยู่ที่ 1.17 ส่วนความต้องการการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคมด้านงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.34 และมีค่า S.D. อยู่ที่ 0.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การให้ความรู้และพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ และต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.34 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.83 และความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) น้อยที่สุดคือการวิเคราะห์และวางระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานโรงเรียนเป็นระบบเหมาะสมและสมบูรณ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.32 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.94

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม พบว่าสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.40 มีค่า S.D.อยู่ที่ 1.03 ส่วนความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.36 มีค่า S.D. อยู่ที่ 0.89 จากค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาและความต้องการสะท้อนให้เห็นถึง ความบกพร่องในกระบวนการบริหารงานบุคคลตามวงจร PDCA ของ Edwards W. Deming ดังนี้ การวางแผน: โรงเรียนขาดระบบการวางแผนการพัฒนาบุคลากรที่เชื่อมโยงกับการประเมินผลการปฏิบัติงานและเกณฑ์การเลื่อนเงินเดือนอย่างชัดเจน การขาดแผนพัฒนาดิจิทัลในด้านการบริหารงานบุคคลทำให้ไม่มีกรอบการทำงานที่ชัดเจน การปฏิบัติ: กระบวนการเลื่อนเงินเดือนยังคงใช้ระบบแบบดั้งเดิมที่ใช้เอกสารกระดาษ ขาดการบูรณาการระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงข้อมูลการประเมิน การอบรม และคุณสมบัติของบุคลากรเข้าด้วยกัน การตรวจสอบ: ขาดระบบติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของบุคลากรแบบเรียลไทม์ ทำให้ไม่สามารถประเมินความพร้อมในการเลื่อนเงินเดือนได้ทันทั่วทั้งที่ การปรับปรุง: การขาดข้อมูลเชิงลึกทำให้ไม่สามารถปรับปรุงกระบวนการเลื่อนเงินเดือนให้มีประสิทธิภาพและความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด Digital Human Resource Management ที่เน้นว่าการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลต้องมีระบบที่สามารถ ติดตามผลการปฏิบัติงานแบบต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ สร้างความโปร่งใสในกระบวนการ ส่วนค่าเฉลี่ยความต้องการที่สูงถึง 4.36 แสดงให้เห็นถึงความเร่งด่วนของปัญหา บุคลากรต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนความคาดหวังที่สูง

มีความเชื่อมั่นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ บุคลากรส่วนใหญ่เคยประสบปัญหาในกระบวนการโอนเงินเดือนมาก่อน สอดคล้องกับภคพร เลิกนอก (2563, น. 161) กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไว้ว่าควรนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาและอำนวยความสะดวกในการบริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์

ถ้าแยกผลตามกลุ่มบริหารงานทั้ง 4 งานจะมีรายละเอียดดังนี้ **งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา** กลุ่มบริหารวิชาการ สภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร และความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จากค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาและความต้องการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีความละเอียดรัดกุมให้สอดคล้องกับบริบท และสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีธัญญ์ภัทร์ ไตรสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 12 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก **งานจัดทำแผนงบประมาณ** กลุ่มบริหารงบประมาณ สภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยปรับปรุงและพัฒนาการจัดทำแผนงบประมาณ และความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยปรับปรุงและพัฒนาการจัดทำแผนงบประมาณ จากค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาและความต้องการสะท้อนให้เห็นถึง การปรับปรุงและพัฒนาการจัดทำแผนงบประมาณ เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดความสะดวก ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนและเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ โพสุวัน และคณะ(2555) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศทางงบประมาณของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคเดลฟายศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านการวางแผนงบประมาณ ควรนำระบบ GFMS มาใช้ในการวางแผนงานงบประมาณในสถานศึกษาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบ E-budgeting เพื่อใช้ในการวางแผนงบประมาณโดยกำหนดให้ส่วนราชการที่มีการขอใช้เงินงบประมาณทำการบันทึกข้อมูลการวางแผนงบประมาณ **งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขึ้นเงินเดือน** กลุ่มบริหารงานบุคคล สภาพปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าสภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับอนุชา สีหาวัฒน์ (2553, น. 84-85) ได้ทำการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก **งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา** กลุ่มบริหารทั่วไป สภาพปัญหาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือการวิเคราะห์และวางแผนสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานโรงเรียน เป็นระบบเหมาะสมและสมบูรณ์ และความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ การให้ความรู้และพัฒนาบุคลากรใน ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ และต่อเนื่อง สอดคล้องงานวิจัยของ ภคพร เลิกนอก (2563) เรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือในการทำงานและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พัฒนาและส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม มีการอบรมออนไลน์เพื่อให้ครูมีความรู้ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สร้างสังคมออนไลน์เพื่อประสานงานกับเครือข่าย ชุมชน ผู้ปกครองเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงานและติดต่อสื่อสารระหว่างกันให้เร็วขึ้นจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคมพบว่าสภาพปัญหาโดยรวมของกลุ่มงานทั้ง 4 งานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละฝ่ายงานสภาพปัญหาสำคัญที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุดคือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.40 มีค่า (SD) อยู่ที่ 1.03 น้อยที่สุดคือ งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 3.30 มีค่า (SD) อยู่ที่ 1.20 ส่วนความต้องการการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละฝ่ายงานความต้องการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) มากที่สุด คือ งานการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน กลุ่มบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.36 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD) อยู่ที่ 0.89 น้อยที่สุดคือ งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ที่ 4.33 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) อยู่ที่ 0.97 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะด้านบริหารงานบุคคล เช่น ระบบประเมินผลการเลื่อนเงินเดือนให้มีความรวดเร็ว แม่นยำและมีความโปร่งใส 1.2 ควรมีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะ

บุคลากร ให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการอบรมเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลในการบริหารงาน 1.3 โรงเรียนควรมีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร เพื่อปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลสำหรับการบริหารงานให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 2.2 ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้บริหารสถานศึกษา 2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลที่เหมาะสมกับการบริหารงานของโรงเรียน 2.4 มีการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบท เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์วรรณ โพสุวัน. (2555). รูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศทางงบประมาณของโรงเรียนในภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เล็กนอก ภคพร. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 7(2), 150-166.
- ศรัณย์ภัทร์ ไตรสุวรรณ. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจังหวัดนครราชสีมา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://bps.moe.go.th>.
- สีหาวิวัฒน์ อนุชา. (2553). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย กีสุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566. เข้าถึงจาก <https://www.trueplookpanya.com>.

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*

LEADERSHIP IN THE DIGITAL ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

เกริกฤทธิ์ จันทร¹ และ ศิริพร เสริตานนท์²

Krerkrit Chanroon¹ and Siriporn Seritanondh²

¹⁻² มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹⁻²Nation University, Thailand

¹Corresponding Author E-mail: krerkrit9@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และ 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา เป็นอำเภอ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 108 คน เลือกโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.982 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านความรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

* Received 9 September 2025; Revised 24 September 2025; Accepted 30 September 2025

Abstract

This research aimed to: 1) study the leadership in the digital era of school administrators under Nan primary educational service area office 2 and 2) compare the digital leadership of school administrators classified by school size and school location. The research design is quantitative research. The research samples were 108 school administrators under Nan primary educational service area office 2. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table and stratified random sampling. The research instrument was a five-level questionnaire with a reliability coefficient of 0.982. The data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, and one-way analysis of variance. The research results were found as follows; 1) the overall level of digital leadership of school administrators was at a high level. The dimension of creating a digital culture had the highest mean score and the dimension of digital literacy had the lowest mean score. 2) The comparison results of digital leadership levels of school administrators classified by school size had no significant overall differences. 3) The comparison results of digital leadership levels of school administrators classified by school location had a difference at the .05 level of significance overall.

Keywords: Leadership, Digital Leadership, School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของผู้คนอย่างรวดเร็ว ทั้งภายในและภายนอกองค์กร และจะเกิดขึ้นต่อไปอีกในอนาคต ทำให้องค์กรต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้บุคลากรหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัล (Digital Transformation) เป็นสิ่งที่องค์กรจะต้องทำเพื่อให้สามารถเป็นผู้ที่อยู่รอดในการแข่งขัน และในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจในเชิงบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การจัดการศึกษาผ่านระบบดิจิทัลมีความสะดวก รวดเร็ว คุ่มค่า เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานภายในกระทรวง ตั้งแต่ส่วนกลางไปจนถึง

สถานศึกษาภายใต้ฐานข้อมูลเดียวกัน โดยการบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงานผ่านระบบดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้เน้นปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา ปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนบทบาทครูให้เป็นครูยุคใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ วางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มและการสร้างระบบการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ เน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการคัดกรองความรู้ องค์ความรู้ และพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 – 2569 (2567) ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในฐานะผู้นำของสถานศึกษาและเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษา ต้องเข้าใจบริบทสภาพแวดล้อมภายนอกที่เข้ามามีผลกระทบต่อสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เป็นทั้งประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน ผู้บริหารจะต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติ วิธีการบริหารจัดการ และวิธีการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง เป็นผู้บริหารที่มีสมรรถนะดิจิทัล มีความเป็นมืออาชีพ มีความรอบรู้ในศาสตร์การบริหาร มีทักษะการบริหารจัดการ เพื่อการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย เรียนรู้พัฒนาตนเองมีทักษะการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี แพลตฟอร์มที่หลากหลายเพื่อการบริหารจัดการองค์กรและการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม (จิตติมา วรรณศรี, 2564) เนื่องจากการเป็นผู้นำในลักษณะเดิมที่เรียกว่า Conventional leadership ไม่สามารถนำพองค์กรขับเคลื่อนในท่ามกลางสภาวะที่เผชิญหน้ากับความซับซ้อนและความไม่แน่นอนในการดำเนินงานขององค์กรได้ องค์กรในปัจจุบันต้องการรูปแบบการเป็นผู้นำที่แตกต่างไปจากเดิม (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2561) โดยเฉพาะแนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล Education Thailand 4.0 ที่จะต้องปรับเปลี่ยนใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล (ปณณิษฐา มาเชค, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 (2568) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาหน่วยงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยมีพันธกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย ยกย่องคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และสมรรถนะด้านวิชาการที่ดี มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดย

นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นส่วนหนึ่งในการลดภาระในการปฏิบัติงาน และพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เพื่อการนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 อยู่ในระดับ มาก
2. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 144 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 108 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางจิสส์และ

มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1986 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามขนาดสถานศึกษาและที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.982 โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มุ่งสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล และด้านการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 24 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ให้เลือกตอบได้ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย 3) กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ 4) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 5) เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม 6) เสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถาม และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป นำไปเป็นแบบสอบถาม 7) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยเนชั่น เพื่อทำหนังสือส่งแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และเก็บข้อมูลทางแบบฟอร์มออนไลน์ (Google forms) จำนวน 108 ชุด และได้รับคืนแบบสอบถามที่มีสภาพสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 108 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับขนาดสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ โดยการหาค่าเฉลี่ย และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ โดยใช้ค่า F - test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	องค์ประกอบภาวะผู้นำยุคดิจิทัล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ความรู้ดิจิทัล	3.99	0.72	มาก
2	การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.11	0.71	มาก
3	การสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล	4.19	0.61	มาก
4	การใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษา	4.05	0.73	มาก
รวม		4.09	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.71) ด้านการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้ดิจิทัล ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.72)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่าง ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	สถานศึกษา ขนาดเล็ก (n = 74)		สถานศึกษา ขนาดกลางและ ขนาดใหญ่ (n = 34)		t	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ความรู้ดิจิทัล	3.91	0.76	4.16	0.62	-1.71	0.09
2. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.05	0.78	4.23	0.55	-1.19	0.24
3. การสร้างวัฒนธรรมเชิง ดิจิทัล	4.16	0.61	4.25	0.62	-.75	0.46
4. การใช้เทคโนโลยีบริหาร จัดการสถานศึกษา	4.00	0.76	4.17	0.66	-1.14	0.26
รวม	4.03	0.68	4.20	0.58	-1.27	0.21

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. ความรู้ดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	11.55	6	1.93	4.38*	0.001
	ภายในกลุ่ม	44.35	101	0.44		
	รวม	55.90	107			
	ระหว่างกลุ่ม	5.49	6	0.91	1.88	0.092

2. การมีวิสัยทัศน์ ดิจิทัล	ภายในกลุ่ม	49.18	101	0.49		
	รวม	54.67	107			
3. การสร้าง วัฒนธรรมเชิงดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	3.32	6	0.55	1.53	0.177
	ภายในกลุ่ม	36.60	101	0.36		
	รวม	39.91	107			
	ภายในกลุ่ม	38.90	101	0.39		
4. การใช้เทคโนโลยี บริหารจัดการ สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	9.72	6	1.62	3.41*	0.004
	ภายในกลุ่ม	48.01	101	0.48		
	รวม	57.73	107			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	6.71	6	1.12	2.90*	0.012
	ภายในกลุ่ม	38.90	101	0.39		
	รวม	45.602	107			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เมื่อจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ ด้านความรู้ดิจิทัล ด้านการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษา และในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และหน่วยงานต้นสังกัดระดับต่าง ๆ มีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และเกิดการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินาถ คงแก้ว (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวรรณ เลิศบุรุษ (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายที่ 1 (ธรรมารักษ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้มีนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้มีคุณภาพโดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่หลากหลายมาสู่การพัฒนา

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะสังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ต่างมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญากัต จุฑพลกุล และทัศนะ ศรีปัดดา (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสรวงศ์ พบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา สวยขุนทด และพจน์ เจริญสันเทียะ (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสรวงศ์ เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ พบว่า ด้านความรู้ดิจิทัล และด้านการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษา และในภาพรวมแตกต่างกัน จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปัวแตกต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าวังผา และภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเชียงกลางแตกต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าวังผา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บริบทเชิงพื้นที่ของแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันในด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดี แสนคำภา (2568) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของโรจนศักดิ์ อินทนน (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า

1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและตระหนักถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดระดับต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้

2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นอำเภอ พบว่า ในภาพรวม ด้านความรู้ดิจิทัลและด้านการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice)

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมเชิงลึกเพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด โดยเฉพาะด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น การสนับสนุนจากบุคลากร ทัศนคติ หรือวัฒนธรรมองค์กร

2) ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2563 – 2565. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2568 จาก

<https://bict.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/03/digital-63-65.pdf>.

กัญญาภัค จุฑพลกุล และทัศนะ ศรีปัดตา. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(10), 271 – 284.

จิตติมา วรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์.

จินตนา สวายุขุทด และพจน์ เจริญสันเทียะ. (2567). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร

- สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. วารสาร
เสียงธรรมจากมหายาน, 10(2), 108 – 121.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา : แนวคิด ทฤษฎี และ
กรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10).กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2567 จาก
<https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024>
- ปิยะวรรณ เลิศบุรุษ. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาใน
ศูนย์เครือข่ายที่ 1 (ธรรมารักษ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 2. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปณณิธฐา มาเชค. (2565). *การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล*. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรวดี แสนคำภา. (2568). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร. *วารสาร เสียงธรรมจากมหายาน*. 11(2), 335 – 348.
- โรจนศักดิ์ อินทนน. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
บริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. (2568). *แผนปฏิบัติการ ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2*.
เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2568 จาก
https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/ratchakitcha-national-strategy-2561-2580/
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ
พ.ศ. 2561 – 2580. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2568 จาก
https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/ratchakitcha-national-strategy-2561-2580/
- สิรินาถ คงแก้ว. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการศึกษาของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. ใน
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนอง
หลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1*
GUIDELINES FOR BUDGET MANAGERMENT OF SCHOOL IN
THE NONG LUANG SCHOOL GROUP UNDER THE KAMPHAENG PHET
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศรัณย์ จันทะอุป¹ และ จารุวรรณ แก่นทรัพย์²

Saran Chantaap¹ and Jaruwon Gansub²

¹⁻² วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻² Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: Sarun0013@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2) เพื่อหาแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ขั้นตอนที่ 1 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 6 คน และครูผู้สอนจำนวน 80 คน รวม 86 คน กลุ่มโรงเรียนหนองหลวง ปีการศึกษา 2567 โดยการสุ่มอย่างง่าย และขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ แหล่งผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .931 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอด้วยความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับ มาก เรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลำดับ คือ ด้านการจัดสรรงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ด้านการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน ด้านการบริหารบัญชี ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการบริหารการเงิน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุด คือ ด้านการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามลำดับ

* Received 16 September 2025; Revised 26 September 2025; Accepted 1 October 2025

2. แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ทั้ง 7 ด้าน มีแนวทางการบริหารงานงบประมาณ จำนวน 57 แนวทาง

คำสำคัญ : แนวทาง, การบริหารงานงบประมาณ, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed 1) to study the current conditions of budget management in schools within the Nong Luang School Group under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1, and 2) to propose guidelines for budget management in schools within the Nong Luang School Group under the same jurisdiction. The study was conducted in two phases. In Phase 1, quantitative data were collected from a sample consisting of 6 school principals and 80 teachers, totaling 86 participants, during the 2024 academic year. The sample was selected using simple random sampling. In Phase 2, qualitative data were collected from 5 key informants. The research instruments included a questionnaire, which demonstrated a reliability coefficient of .931, and a semi-structured interview guide. Data analysis was performed using mean and standard deviation for the quantitative part, while qualitative data were analyzed through content analysis and presented in descriptive form.

The research indicated that:

1. The school budget management in The Nong Luang School Group, Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1, overall and in each aspect, is at a high level. Considering each aspect, there is 1 aspect at the highest level. The rest are at a high level. The average values from highest to lowest are budget allocation, followed by material and asset management, monitoring, evaluation and reporting of money usage and performance, accounting management, budget preparation and proposal, financial management, and the aspect with the lowest average value is resource mobilization and investment in education, respectively.

2. Guidelines for school budget management in the Nong Luang School Group, Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1, found that the school budget management guidelines in all 7 areas have 57 budget management guidelines.

Keywords: Guidelines, Budget management, Schools

บทนำ

ปัจจุบันสถานศึกษามีฐานะเป็นหน่วยงานประมาณและหน่วยบริหารการเงินของตนเอง แต่ยังมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูแล แม้ว่าจะมีฐานะนิติบุคคลตามกฎหมาย ส่งผลให้สถานศึกษายังขาดความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามความต้องการอย่างแท้จริงทั้งนี้การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ได้กำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งการจัดหารายได้จากการให้บริการที่ต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน เพื่อให้การบริหารงบประมาณ การเงินและบัญชีของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โดยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี ต้องกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของตนไปยังสถานศึกษา ผ่านกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ประกอบกับประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด และเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการบริการทางการศึกษากับเยาวชนของชาติ ซึ่งเป็นทั้งภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พลเมืองทุกคนต้องได้รับ เพื่อพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม ตามที่รัฐต้องการ ทางด้านการบริหารงบประมาณนั้น เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มอบอำนาจให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องรับผิดชอบต่อการทำนิติกรรมที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนิติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินการบัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ที่อาจเกิดความผิดพลาด อันเนื่องมาจากการขาดความเข้าใจที่ชัดเจน จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานจะเป็นการเตรียมความพร้อม

ให้สถานศึกษา พร้อมรับการประเมินและตรวจสอบจากภายนอกซึ่งการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาแต่ละขนาดจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันปฏิรูปการบริหารจัดการ ปรับปรุงระบบงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 2)

จากการศึกษารายงานการประเมินผลการควบคุมภายใน จากหน่วยงานตรวจสอบภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 (2566) พบว่า การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 มีข้อบกพร่องมากมายอันสืบเนื่องมาจากปัญหาการใช้จ่ายเงินงบประมาณของสถานศึกษา เช่น สถานศึกษามีการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามที่แผนกำหนดและขาดการควบคุม กำกับติดตามการใช้จ่ายเงินไม่ได้ดำเนินการสำรวจความจำเป็นในการจัดหาทรัพยากรที่ต้องใช้ในการบริหารงาน และจัดการเรียนการสอน การวางแผนในการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างตามแผนที่กำหนดดำเนินการจัดซื้อวัสดุ ทำการจัดซื้อวัสดุไม่เป็นไปตามความจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำบัญชีที่ไม่เป็นปัจจุบัน หลักฐานในการรับเงินและจ่ายเงินไม่ครบถ้วนเนื่องจากขาดการควบคุม กำกับ ติดตาม การขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณตามระเบียบและกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงโดยเร่งด่วน (กลุ่มงานบริหารงานการเงินและสินทรัพย์, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 2566 : 1-2)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาที่รับผิดชอบและเพื่อเป็นข้อมูลให้กับสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 พัฒนาการบริหารงานงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1

2. เพื่อหาแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ประกอบด้วยวิธีเชิงปริมาณ และวิธีเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้วิจัยในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 6 คน ครูผู้สอน จำนวน 99 คน จำนวน 105 คน ปีการศึกษา 2567 กลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 (ไม่รวมผู้วิจัย) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 6 คน และครูผู้สอนจำนวน 80 คน รวม 86 คน กลุ่มโรงเรียนหนองหลวง ปีการศึกษา 2567 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .931

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 86 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ : 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ช่วงค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00, 3.50 – 4.50, 2.51 – 3.50, 1.51 – 2.50, และ 1.00 -1.50 หมายถึง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 120-123)

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนหนองหลวงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

1. กลุ่มแหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน จากการเลือกแบบเจาะจงและมีคุณสมบัติดังนี้ 1) กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีขั้นต้น มีประสบการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทขั้นต้นที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน และ 3) กลุ่มปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารการเงินและสินทรัพย์ ผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบภายใน และครูปฏิบัติการ ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและพัสดุ มีคุณวุฒิการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา และมีประสบการณ์บริหารงบประมาณ หรือรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และเครื่องบันทึกเสียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ตามประเด็นในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากนั้นนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา ที่กำหนด โดยการจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์และบันทึกเสียง จนครบทั้ง 9 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ผลการวิจัย

การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวม

ที่	การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน	สภาพการปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ	4.40	0.35	มาก
2	ด้านการจัดสรรงบประมาณ	4.52	0.30	มากที่สุด
3	ด้านการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน	4.41	0.29	มาก
4	ด้านการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา	4.35	0.38	มาก
5	ด้านการบริหารการเงิน	4.38	0.36	มาก
6	ด้านการบริหารบัญชี	4.41	0.32	มาก
7	ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	4.45	0.30	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.43	0.19	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับ มาก พิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ ด้านการจัดสรรงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ด้านการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน ด้านการบริหารบัญชี ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการบริหารการเงิน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุด คือ ด้านการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน มี 7 ด้าน มี 57 แนวทาง พิจารณารายด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ มีแนวทางการพัฒนา 9 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครู บุคลากรในสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดการใช้งบประมาณ ให้ครอบคลุมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนจะได้รับ 2) ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณควรยึดหลักของการสนับสนุน วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เน้นโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะดิจิทัล และการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ผู้บริหารควรจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม เพื่อให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากผลที่เกิดต่อคุณภาพผู้เรียน และตอบโจทย์พันธกิจของ

สถานศึกษาเป็นอันดับแรก 4) ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรม เพื่อดำเนินงานที่ถูกต้องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษา 5) ผู้บริหารควรนำข้อมูลที่ผ่านมาเช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผลการประเมินภายในและภายนอก มาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ความคุ้มค่า และความสอดคล้องของการใช้งบประมาณที่สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษา 6) ผู้บริหารควรวางแผนกรอบรายจ่ายงบประมาณต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7) ผู้บริหารและครู ควรตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง และปรับปรุงแผนงบประมาณ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติ 8) สถานศึกษาควรมีการวางแผนงานพัสดุ ดูแลรักษาพัสดุ ตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุของส่วนราชการ และ 9) สถานศึกษาควรจัดทำรายงานงานการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

2.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณ มีแนวทางการพัฒนา 9 แนวทาง ดังนี้ 1) สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอโครงการ ร่วมตัดสินใจพิจารณาการใช้งบประมาณตามความจำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน 2) สถานศึกษาควรนำหลักการ คุ้มค่า คุ้มทุน และคุ้มค่าผล มาใช้ทุกการใช้จ่าย เปรียบเทียบความคุ้มค่าและทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในงบประมาณที่จำกัด เช่น การเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือการจ้างวิทยากร 3) ผู้บริหารควรวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรมอย่างรอบด้านก่อนการจัดสรรงบประมาณ เริ่มจากทำความเข้าใจวัตถุประสงค์หลักของโครงการให้ชัดเจน 4) ผู้บริหารและครูควรศึกษาความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อกำหนดโครงการ/กิจกรรมให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา 5) สถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณที่พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย หรือการอบรมพัฒนาครูผู้สอนในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ 6) บุคลากรในสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการและการใช้งบประมาณที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) ผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณหลังจากดำเนินโครงการ ติดตามผลการใช้งบประมาณที่ตรงตามแผนงานและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 8) ผู้รับผิดชอบโครงการควรจัดทำเอกสารที่ดำเนินงานตามแผนที่ใช้จ่ายงบประมาณตามที่ได้รับอนุมัติ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติงานงบประมาณ และ 9) สถานศึกษาควรจัดทำแผนงบประมาณประจำปีของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการและนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่

2.3 ด้านการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน มีแนวทางการพัฒนา 7 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการโดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้หลากหลายสาขา เพื่อให้การประเมินมีมุมมองรอบด้าน 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือที่

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 3) ผู้บริหารและครู ควรใช้เครื่องมือในการประเมินที่เป็นเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้ 4) ผู้บริหารควรใช้เครื่องมือในการประเมินที่หลากหลายรูปแบบ เช่น วัดผลประเมินผลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ 5) ผู้บริหารควรนำผลการประเมินที่ได้นำไปวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการพิจารณางบประมาณในรอบปีต่อไป 6) ผู้บริหารควรตรวจสอบประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน โครงการ การใช้เงินตามโครงการ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพ 7) ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ PDCA และนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการดำเนินโครงการ

2.4 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา 8 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรมีการวางแผนด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษา 2) ผู้บริหารควรวางแผน จัดทำแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมกับการจัดสรรงบประมาณให้กับฝ่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เป็นระบบที่ชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้วยความโปร่งใส และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สถานศึกษา 4) ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณในการลงทุน เพื่อพัฒนาการศึกษาในระยะยาว เช่น การลงทุนด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะที่ทันสมัย 5) ผู้บริหารและครูควรมีแผนปฏิบัติการที่ระบุโครงการ กิจกรรมงบประมาณที่ต้องใช้ และผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้อย่างชัดเจน โดยอิงตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา 6) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการระดมทรัพยากร การใช้จ่าย บริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส รวมทั้งมีการรายงานผลอย่างเป็นระบบชัดเจน ทั้งนี้เพื่อความไว้วางใจและตรวจสอบได้ 7) สถานศึกษาควรระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เพื่อเพิ่มงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา โดยเน้นประโยชน์สูงสุดที่เกิดกับผู้เรียน 8) สถานศึกษาควรใช้จ่ายงบประมาณที่ได้จากการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการบริหารงานงบประมาณ และใช้จ่ายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของโครงการ

2.5 ด้านการบริหารการเงิน มีแนวทางการพัฒนา 7 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องงานงบประมาณเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติงานงบประมาณที่ถูกต้อง 2) สถานศึกษาควรมีช่องทางสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารงานงบประมาณที่ถูกต้อง ชัดเจน ลดความเสี่ยงและข้อผิดพลาดต่าง ๆ 3) สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานงบประมาณ งานการเงิน งานพัสดุ ของสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) ผู้ที่ผ่าน

การอบรมงานงบประมาณ งานการเงินและพัสดุ ควรเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่เพื่อนร่วมงาน 5) ผู้บริหารควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในสถานศึกษา เพื่อให้มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษา 6) สถานศึกษาควรจัดทำระบบสารสนเทศ แบบฟอร์ม งานงบประมาณให้เป็นระบบเพื่อการปฏิบัติงาน และสามารถตรวจสอบได้ง่าย 7) ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานงบประมาณภายในกลุ่มโรงเรียน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ให้คำแนะนำ ให้การปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามระเบียบทางราชการ

2.6 ด้านการบริหารบัญชี มีแนวทางการพัฒนา 8 แนวทาง ดังนี้ 1) สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อชี้แจงการใช้งบประมาณในแต่ละปีการศึกษา 2) ครูผู้รับผิดชอบควรจัดทำรายงานงบการเงิน การเบิกจ่ายต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน โดยจัดทำตามรูปแบบรายงานของทางราชการ 3) ครูผู้รับผิดชอบควรจัดทำรายงานสรุปงบการเงิน รายละเอียดการใช้-จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาตามรูปแบบแนวทางของทางราชการ ซึ่งควรสรุปรายไตรมาส หรือรายภาคเรียน พร้อมทั้งจัดทำแผนภูมิหรือสัญลักษณ์ที่ชัดเจนเข้าใจง่าย 4) สถานศึกษาควรเผยแพร่ข้อมูลการเงินผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น การติดประกาศ การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ หรือกลุ่มไลน์ของสถานศึกษา เพื่อให้ครู บุคลากรในสถานศึกษาได้ทราบถึงการใช้จ่ายที่เป็นปัจจุบัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความโปร่งใสในการบริหารงานงบประมาณ 5) สถานศึกษาควรสร้างแบบฟอร์มในการเผยแพร่ข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น การจัดซื้อ จัดจ้าง ตามโครงการต่าง ๆ หรือรายงานการประชุมภายใน เพื่อแจ้งให้ทราบถึงการใช้งบประมาณที่เหมาะสมและเงินคงเหลือของสถานศึกษา 6) ผู้บริหารควรเผยแพร่ข้อมูลการบริหารงบประมาณ ควรดำเนินการอย่างรอบคอบ โดยรักษาความเป็นส่วนตัวและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม 7) ผู้บริหารควรเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น มีการประชุมบุคลากรรายเดือน หรือเวทีเสวนาภายใน ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงบประมาณร่วมกัน และ 8) สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และรับฟังข้อเสนอแนะจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานให้ถูกต้อง

2.7 ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีแนวทางการพัฒนา 9 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบระหว่างสิ่งของที่มีอยู่กับสิ่งของที่ต้องการก่อนที่จะจัดซื้อใหม่ 2) ผู้บริหารและครูควรตรวจสอบวัสดุ ครุภัณฑ์เดิมว่าเพียงพอหรือไม่เหมาะสมกับการใช้งานมากน้อยเพียงใด โดยมีการจัดทำระบบทะเบียนครุภัณฑ์เป็นปัจจุบัน และตรวจสอบตรวจทานสม่ำเสมอ เพื่อหลีกเลี่ยงการจัดซื้อซ้ำซ้อน เป็นการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า 3) ผู้บริหารควรจัดลำดับความสำคัญของความต้องการตามผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การกำหนดลำดับความสำคัญที่ชัดเจน เช่น ความจำเป็นเร่งด่วน ผลกระทบ

ต่อคุณภาพการเรียนการสอน และสอดคล้องกับนโยบายหลัก เพื่อให้งบประมาณถูกใช้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสถานศึกษา 4) ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติ 5) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการ เสนอรายการที่จำเป็น และจัดลำดับความสำคัญของการใช้พัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษาพร้อมทั้งระบุวัตถุประสงค์การใช้ให้ชัดเจน 6) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ เพื่อการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ได้ตรงตามความต้องการ และเหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับ 7) สถานศึกษาควรจัดทำตารางการปฏิบัติงานสำรวจวัสดุ ครุภัณฑ์ และแผนงบประมาณในการจัดซื้อพัสดุ ครุภัณฑ์ เป็นประจำทุกปี เพื่อการสรรหาที่ง่ายยิ่งขึ้น 8) ผู้บริหารและครูควรดำเนินการสำรวจ ตรวจสอบคุณภาพ วัสดุ ครุภัณฑ์ เป็นประจำทุกปีงบประมาณ เพื่อสำรวจวัสดุ ครุภัณฑ์ที่คงเหลือ ที่จำหน่าย และที่ควรหาเพิ่มเติมและ 9) สถานศึกษาควรจัดทำรายงานการตรวจสอบพัสดุ ครุภัณฑ์ ประจำปี เพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงานงบประมาณตั้งแต่เริ่มต้นการสำรวจ วางแผนงาน โครงการ กิจกรรม นิเทศติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และสรุปรายงานผล อย่างเป็นระบบตามขั้นตอนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัทนียา เพ็ชรนอก (2563 : 170-172) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา กลุ่มแก้ว (2563 : 104-110) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัด ศรีสะเกษโดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การหาแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน มี 7 ด้าน มี 57 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้ข้อมูลแนวทางปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่ายต่อการปฏิบัติงานงบประมาณ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินา พวงทอง. (2563 : 128-137) ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน มีรายการปฏิบัติรวม 40 รายการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัทนียา เพ็ชรนอก (2563 : 170-172) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มี 4 องค์ประกอบ 20 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านงานแผนงาน 2) ด้านงานพัสดุ 3) ด้านงานการเงิน 4) ด้านงานบัญชี ด้านละ 5 แนวทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา กลุ่มแก้ว (2563 : 104-110) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ. ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา ควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณต้องมีข้อมูลที่ทันสมัย เพียงตรง ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ในการบริหารงบประมาณจะต้องยึดถือคุณธรรม ความเชื่อมั่นในความถูกต้อง การเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในการใช้จ่ายงบประมาณ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมรับรู้และได้เสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และควรตระหนักถึงประโยชน์สูงสุดในการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับ มาก และแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณ

ของโรงเรียน ทั้ง 7 ด้าน มีแนวทางการบริหารงานงบประมาณ จำนวน 57 แนวทาง สรุปแนวทางได้ดังนี้ ผู้บริหารและครู บุคลากรในสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดการใช้งบประมาณ ให้ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ชัดเจน สนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอและประเมินโครงการ มีส่วนร่วมพิจารณาการใช้งบประมาณที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับผิดชอบงานงบประมาณเข้ารับการอบรมหรือประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับผิดชอบงานงบประมาณเข้ารับการอบรมหรือประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้

1.2 ควรมีช่องทางสื่อสารระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นเพื่อการบริหารงานงบประมาณที่ถูกต้อง ชัดเจน ลดความเสี่ยงและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

1.3 ผู้บริหารและครู บุคลากรทางการศึกษา ควรร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบระหว่างสิ่งของที่มีอยู่กับสิ่งของที่ต้องการก่อนที่จะจัดซื้อใหม่ ควรตรวจสอบวัสดุ ครุภัณฑ์เดิมว่าเพียงพอหรือไม่ เหมาะสมกับการใช้งานมานาน้อยเพียงใด โดยมีการจัดทำระบบทะเบียนครุภัณฑ์เป็นปัจจุบัน และตรวจสอบตรวจทานสม่ำเสมอ เพื่อหลีกเลี่ยงการจัดซื้อซ้ำซ้อน เป็นการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

1.4 ผู้บริหารและครู บุคลากรทางการศึกษา ควรร่วมกันนำหลักการ คัดค้าน คัดค้าน และ คัดค้าน มาใช้ทุกการใช้จ่าย และควรเปรียบเทียบความคุ้มค่าและทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดภายใต้งบประมาณที่จำกัดและได้ผลตอบแทนทางการศึกษาที่คุ้มค่า เช่น การเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือการจ้างวิทยากร

1.5 ผู้บริหารและครู บุคลากรในสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดการใช้งบประมาณ ให้ครอบคลุมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสถานศึกษา

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการโดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้หลากหลายสาขาที่เกี่ยวข้องกับโครงการ/กิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้การประเมินมีมุมมองรอบด้านและสะท้อนความจริงของผลการดำเนินงาน และมีเครื่องมือประเมินที่มีประสิทธิภาพ

1.7 ควรมีการวางแผนด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษา เน้นการลงทุนเพื่อการศึกษาในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1

2.2 ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1

2.3 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานงบประมาณของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 เพื่อนำความรู้ ที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิมา พวงทอง.(2563). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มัทนียา เพ็ชรนอก. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตนา กลุ่มแก้ว. (2563). สภาพและแนวทางการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหา บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1. (2566). ข้อมูลฝ่ายบุคคล (2565-2566). กำแพงเพชร : สำนักงาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1. (2566). รายงานการประเมินผล การควบคุมภายใน 2566. กำแพงเพชร : สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549 ก). คู่มือการตรวจสอบภายใน สถานศึกษา : การเงินการบัญชีตามระบบควบคุมการเงินของหน่วยงานย่อย พ.ศ. 2544. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการ พัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์การ
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี *

EMOTIONAL INTELLIGENCE OF ADMINISTRATORS AND
ORGANIZATIONAL JUSTICE IN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SUPHANBURI

ชลบดินทร์ กลิ่นจันทร์¹ และ มัทนา วังถนอมศักดิ์²

Chonlabadin Klinchan¹ and Mattana Wangtanomsak²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹⁻²Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: lingfuu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 2) ความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 30 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครู 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 60 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดของโกลแมน โปยาทซิส และแมคคีย์ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .972 และความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนตามแนวคิดของกริฟฟินและมาร์เฮด มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .956 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 2 ด้าน 2) ความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก และ 3) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* Received 25 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 5 October 2025

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, ความยุติธรรมในองค์กร, ผู้บริหาร

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) The emotional intelligence of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi 2) organizational justice in schools under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi and 3) the relationship between emotional intelligence of administrators and organizational justice in schools under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi. The sample consisted of 30 schools under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi. The respondents in each school consisted of 2 persons: a school director and a teacher with the total of 60 respondents. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan sample size table. The research instrument was an opinionnaire regarding emotional intelligence of school administrator based on the concept of Goleman, Boyatzis and McKee: reliability was .972 and the organizational justice in school based on the concept of Griffin and Moorhead: reliability was .956. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The findings revealed as follows: 1) The emotional intelligence of school administrators, collectively, was found at the highest level. When considered each aspect individually, 2 were found at the highest level and 2 were at a high level. 2) The organizational justice in schools, collectively and individually, was found at a high level. And 3) The emotional intelligence of administrators and the organizational justice in schools were found to be moderately correlated, with statistical at the .01 level.

Keywords: emotional intelligence, organizational justice, administrator

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความรวดเร็วและการเปลี่ยนแปลง การเข้ามาของเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนนั้นก็คือการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญเพื่อ

ยกระดับคุณภาพชีวิต ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ทำให้โลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนเองให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตามการศึกษานั้นก็เป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเท่านั้น สิ่งสำคัญอีกหนึ่งสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาการศึกษานั้นก็คือบุคลากรทางการศึกษาที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจึงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาเพื่อที่จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ผู้บริหารการศึกษาถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาระบบการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น ความฉลาดทางสติปัญญา ทักษะ ความเชี่ยวชาญ หรือแม้กระทั่งการจัดการตนเองและการจัดการความสัมพันธ์ ซึ่งล้วนเป็นความฉลาดทางอารมณ์ทั้งสิ้น โดยความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ จัดการ และใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สามารถเผชิญความท้าทายของสิ่งแวดล้อม และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Weyers, Niekerk and Prins, 2018) ดังนั้นบทบาทของความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารในการพัฒนาระบบการศึกษา และอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญนั้นก็คือความยุติธรรมในองค์กร เนื่องจากเป็นรากฐานและองค์ประกอบสำคัญขององค์กรที่ประสบความสำเร็จ ส่งผลต่อแรงจูงใจของบุคลากร ความพึงพอใจในงานและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ซึ่งเห็นได้ชัดว่า หากผู้บริหารมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสมและสามารถบริหารงานได้โดยยึดหลักความยุติธรรมในองค์กร ก็จะส่งผลให้บุคลากรเกิดความเชื่อใจและไว้วางใจในการบริหาร เกิดความพึงพอใจ ความรักและความสามัคคีในองค์กร (Robbins, 2022)

จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2563-2565 พบว่า ยังคงประสบปัญหาด้านบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ ขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2565) ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารไม่สามารถสร้างบรรยากาศของการทำงานที่ดีได้ อาจมีวิธีการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนหรือไม่เข้าใจความต้องการของบุคลากร ไม่เกิดบรรยากาศของการร่วมมือในองค์กร ไม่สามารถโน้มน้าวหรือจูงใจให้บุคลากรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ หรือมีการมอบหมายงานที่มากเกินไป ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรเกิดความเครียด ความไม่พึงพอใจ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน (Gallagher and Thordarson, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Goleman, Boyatzis and McKee (2013) ที่เชื่อว่าผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์

สูงในมิติการตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม และการจัดการความสัมพันธ์ จะสามารถดูแลความรู้สึกและความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดแรงจูงใจและบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ และจากผลสรุปเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ในหน่วยงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563-2566 พบว่า อัตราเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ระหว่างปี พ.ศ.2563-2565 ไม่ลดลงซ้ำยังเพิ่มขึ้นอีกในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 44.44 ซึ่งเป็นเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการไม่ได้รับความเป็นธรรมในโรงเรียน เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือตำแหน่ง การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบหรือมีกระบวนการในการทำงานที่ไม่เป็นธรรมเป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2566) และจากรายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีอัตราการขอย้ายสถานศึกษาของครูในโรงเรียนที่สูงหลายปีติดต่อกัน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเครียดจากการทำงาน หรือการไม่ได้รับความเป็นธรรมในองค์กรอันจะนำไปสู่ความพึงพอใจของบุคลากร ซึ่งความพึงพอใจในงานและความเครียดจากการทำงานเหล่านี้มีผลกระทบที่สำคัญต่อองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการขาดงาน การลาออก และความล้มเหลวในการปฏิบัติงาน

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ควบคู่ไปกับการบริหารงานโดยยึดหลักความโปร่งใสและความเป็นธรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี
2. เพื่อทราบความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย มีดังนี้ 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 32 โรง และ 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี กำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) โดยได้กลุ่มตัวอย่าง 30 โรง และ 1.2 กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) และ 1.3 ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครู 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 60 คน

2. เครื่องที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ตำแหน่งหน้าที่ 5) ประสบการณ์การทำงานตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารตามแนวคิดของ โกลแมน โบยาทซิส และแมคคี (Goleman, Boyatzis and McKee) จำนวน 44 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนตามแนวคิดของ กริฟฟิน และมัวร์เฮด (Griffin and Moorhead) จำนวน 12 ข้อ โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1961)

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนำผลของการศึกษาข้อมูลมาสร้างเครื่องมือ ภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา รวมทั้งความเหมาะสมด้านเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence) ระหว่าง 0.5 ถึง 1.0 ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1 ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน รวมเป็นจำนวน 30 คน ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990) ที่มีค่า 0.7 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร คือ

0.972 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความยุติธรรมในองค์การคือ 0.956 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ คือ 0.977 และ ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 โรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนและครูเป็นผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ 4.2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (My Office) ของสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยใช้เครื่องมือสร้างแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) 4.3 ผู้วิจัยได้รับการตอบแบบสอบถามคืน จำนวน 52 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.67 และนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางประกอบคำบรรยาย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 5.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ความถี่ (Frequency: f) และร้อยละ (Percentage: %) 5.2 การวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนใช้มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และนำข้อมูลที่ได้ไปแปลความหมายตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 2016) และ 5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของฮิงเคิล วิลเลียม และสตีเฟน (Hinkle, William and Stephen, 1998)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวม

(n=52)

ด้าน	ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	การตระหนักรู้ในตนเอง (X_1)	4.58	0.51	มากที่สุด
2	การจัดการตนเอง (X_2)	4.51	0.54	มากที่สุด
3	การตระหนักรู้ทางสังคม (X_3)	4.46	0.67	มาก
4	การจัดการความสัมพันธ์ (X_4)	4.46	0.62	มาก
รวม (X_{tot})		4.50	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.51) 2) การจัดการตนเอง ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.54) 3) การจัดการความสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.62) และ 4) การตระหนักรู้ทางสังคม ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียน โดยภาพรวม

(n=52)

ด้าน	ความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ความยุติธรรมด้านการแบ่งปัน (Y_1)	4.26	0.64	มาก
2	ความยุติธรรมด้านกระบวนการ (Y_2)	4.29	0.71	มาก
3	ความยุติธรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Y_3)	4.38	0.64	มาก
4	ความยุติธรรมด้านข้อมูล (Y_4)	4.47	0.57	มาก
รวม (Y_{tot})		4.35	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.57) โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ความยุติธรรมด้านข้อมูล ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.57) 2) ความยุติธรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.64) 3) ความยุติธรรมด้านกระบวนการ ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.71) และ 4) ความยุติธรรมด้านการแบ่งปัน ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี (n=52)

ตัวแปร	ความยุติธรรมด้านการแบ่งปัน (X_1)	ความยุติธรรมด้านกระบวนการ (Y_1)	ความยุติธรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Y_2)	ความยุติธรรมด้านข้อมูล (Y_3)	ภาพรวม (Y_{tot})
การตระหนักรู้ในตนเอง (X_1)	.435**	.416**	.677**	.631**	.596**
การจัดการตนเอง (X_2)	.522**	.469**	.669**	.674**	.645**
การตระหนักรู้ทางสังคม (X_3)	.502**	.429**	.656**	.715**	.633**
การจัดการความสัมพันธ์ (X_4)	.584**	.505**	.717**	.746**	.704**
ภาพรวม (X_{tot})	.538**	.478**	.709**	.724**	.675**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีและการเปลี่ยนแปลงในบริบทการบริหารการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้บริหารผ่านการอบรมและกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริหารมีโอกาสพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ประกอบกับปัจจัยด้านประสบการณ์ในการบริหารและความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้ผู้บริหารมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สูงขึ้น อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนที่เน้นความสัมพันธ์อันดี บรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อและเสริมแรงให้ผู้บริหารต้องใช้และพัฒนาทักษะทางอารมณ์ในการปฏิบัติงานจริง ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้ผู้บริหาร

มีความสามารถโดดเด่นในองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งการตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการอารมณ์ และการจัดการความสัมพันธ์ ส่งผลให้ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์มาศ สำแดง (2566) ได้ศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dumandan and Ocay (2025) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการตัดสินใจของผู้นำโรงเรียนที่ผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้นำโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ความยุติธรรมในองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีมีนโยบายมุ่งเน้นการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความเป็นธรรม ครอบคลุมทุกกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัด ทั้งนี้สอดคล้องกับกลยุทธ์ตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผ่านเครื่องมือสำคัญ คือ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment: ITA) นโยบายและกลยุทธ์ดังกล่าวมีส่วนส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ทั้งต่อครู บุคลากร และนักเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม สัมมนา และกิจกรรมพัฒนาผู้บริหาร ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรมทางการบริหาร ส่งผลให้ผู้บริหารมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการสร้างความเป็นธรรมภายในโรงเรียน ผู้บริหารมีการตัดสินใจบนหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความเสมอภาค จัดการปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นกลาง และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของทุกฝ่าย ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความโปร่งใสและยุติธรรมในการบริหารงานของโรงเรียน ทั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร ทั้งด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม เพิ่มความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของผู้บริหาร อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรียังดำเนินการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารงาน

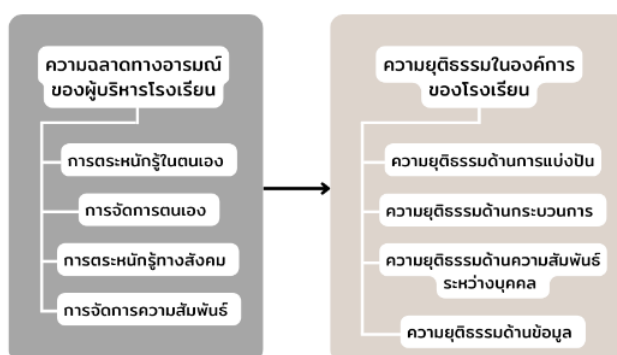
ของผู้บริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงเปิดช่องทางให้บุคลากรร้องเรียนหรือเสนอความคิดเห็นหากพบความไม่เป็นธรรม ส่งผลให้ความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Akdemir (2020) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับความยุติธรรมขององค์กร ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ของครูเกี่ยวกับความยุติธรรมขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Özgenel, Yazici and Asmaz (2022) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทตัวกลางของความยุติธรรมในองค์กรในความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำแบบคล่องตัวของผู้อำนวยการโรงเรียนและความพึงพอใจในงานของครู ผลการวิจัยพบว่าความยุติธรรมขององค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Migullas (2024) ได้ศึกษาเรื่องความยุติธรรมขององค์กรในฐานะโครงสร้างต่อแรงจูงใจของครูจังหวัดซูริเกา เดล นอร์เต เขตปลาเซร์ ผลการวิจัยพบว่า ความยุติธรรมขององค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีมีความสามารถในการตระหนักรู้และควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถตัดสินใจและดำเนินงานโดยใช้เหตุผลเป็นหลักมากกว่าการใช้อารมณ์ส่วนตัว ทำให้การบริหารงานภายในโรงเรียนมีความโปร่งใสและยุติธรรม ได้รับความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากบุคลากร นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีทักษะในการจัดการความสัมพันธ์ สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน เปิดเผย และให้เป็นปณิธานแก่บุคลากรในทุกระดับ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม สิ่งเหล่านี้เป็นผลโดยตรงจากความฉลาดทางอารมณ์ที่พัฒนาแล้วของผู้บริหาร ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความยุติธรรมในองค์กรในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมด้านข้อมูล กระบวนการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการจัดสรรทรัพยากร ทั้งนี้ ความสามารถทางอารมณ์ของผู้บริหารยังช่วยลดความขัดแย้งภายในองค์กร ทำให้บุคลากรเกิดความไว้วางใจ รู้สึกถึงความเป็นธรรม และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ตลอดจนส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนอย่างชัดเจน ส่งผลให้ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Titrek et al. (2014) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ ความยุติธรรมในองค์กร ความเป็นพลเมืองขององค์กร ผลการวิจัยพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยุติธรรมขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mustafa, Micheal, Vinsent and Badri (2022) ได้ศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ ความยุติธรรมในองค์กร และผลลัพธ์ในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรทั้งสามมิติ ได้แก่ การจัดสรร กระบวนการ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pasion (2023) ได้ศึกษาเรื่องการสำรวจความยุติธรรมในองค์กร พฤติกรรมในองค์กร และความฉลาดทางอารมณ์ในหมู่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในนูเอวาวิซกายา ประเทศฟิลิปปินส์ ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ประกอบไปด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การจัดการตนเอง 3) การตระหนักรู้ทางสังคม 4) การจัดการความสัมพันธ์กับความยุติธรรมในองค์กร ซึ่งประกอบไปด้วย ได้แก่ 1) ความยุติธรรมด้านการแบ่งปัน 2) ความยุติธรรมด้านกระบวนการ 3) ความยุติธรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4) ความยุติธรรมด้านข้อมูล แสดงได้ดังแผนภูมิที่ 1



แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียน

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากผู้บริหารมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ก็จะมีแนวโน้มที่บุคลากรจะรู้สึกว่าการมีความยุติธรรมมากขึ้น การตระหนักรู้

และจัดการตนเองของผู้บริหาร นำไปสู่การตัดสินใจที่ปราศจากอคติ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความ ยุติธรรมด้านกระบวนการและความยุติธรรมด้านการแบ่งปัน อีกทั้งการตระหนักรู้ทางสังคม และการจัดการความสัมพันธ์ ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจความรู้สึกของบุคลากร สื่อสารได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และแก้ไขความขัดแย้งด้วยความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความยุติธรรม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความยุติธรรมด้านข้อมูล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่สามารถตระหนักรู้และควบคุมอารมณ์ เข้าใจผู้อื่น และจัดการความสัมพันธ์ได้ดี จะบริหารงานอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้บุคลากร มีส่วนร่วม ส่งผลให้ครูและบุคลากรรับรู้ถึงบรรยากาศที่ยุติธรรมและไว้วางใจในองค์กร โดยมี ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะทั่วไป** จากผลการวิจัยพบว่าความฉลาด ทางอารมณ์ของผู้บริหาร ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีค่ามัธยฐานอันดับน้อยที่สุด และความ ยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียน ด้านความยุติธรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่ามัธยฐาน อันดับน้อยที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียน ควรตระหนักและให้ความสำคัญ กับการพัฒนาทักษะการตระหนักรู้ทางสังคม โดยฝึกฝนทักษะการฟังเชิงรุก เปิดใจและเข้าใจ ความรู้สึก ความต้องการ และมุมมองของผู้อื่น การแสดงออกถึงความเข้าใจ ความเห็นใจ และ การให้เกียรติ รวมถึงสังเกตบริบททางสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อีกทั้งผู้บริหาร โรงเรียนควรสะท้อนตนเองผ่านการบันทึกหรือรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้อื่น แลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ 2) ผู้บริหารโรงเรียน ควรพัฒนาแนว ทางการปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความเคารพให้เกียรติ และคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่าง เท่าเทียมกัน ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้การสื่อสารเชิงบวกเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจอย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร ลด ความตึงเครียดและความขัดแย้งภายในโรงเรียน และควรจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภายใน โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากร 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสพพชรบูรณ์ควรจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะ การตระหนักรู้ทางสังคมให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเข้าใจบริบทของบุคลากร และความหลากหลายทางสังคมอย่างลึกซึ้ง ควบคู่กับการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ระหว่างผู้บริหารเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและแนวทางการพัฒนาตนเอง 4) สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสพพชรบูรณ์ควรจัดโครงการพัฒนาทักษะการสร้างและรักษา สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากร โดยเน้นการสื่อสารอย่างเปิดเผย การให้ เกียรติ และการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค พร้อมทั้งควรกำหนดแนวทางการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการบริหารงานในมิติความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเป็นระบบ และส่งเสริม การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีในด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรม

องค์กรที่มีความยุติธรรม และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 3) ควรศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความยุติธรรมในองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.moe.go.th/>
- ทิพย์มาศ สำแดง. (2566). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(1), 41-53.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2566). รายงานสรุปจำนวนเรื่องร้องเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ 2566. สุพรรณบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565. สุพรรณบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- Akdemir, Ö. A. (2020). The relationship between school administrators' transformational leadership behaviours and teachers' perceptions of organizational justice. *African Educational Research Journal* 6(3), 54-61.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2016). *Research in Education*. (4th ed.). Englewood cliffs: Prentice Hall, Inc.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publisher.
- Dumandan, L. J. S. & Ocay, R. B. (2025). Influence of Emotional Intelligence to the Decision-making of School Heads as Mediated by Technology Leadership. *Journal of Education, Society and Behavioural Science* 38(2), 29-45.

- Gallagher, A. & Thordarson, K. (2018). Design thinking for school leaders: five roles and mindsets that ignite positive change. Virginia: ASCD.
- Goleman, D., Boyatzis, R. & McKee, A. (2013). Primal Leadership: Unleashing the Power of Emotional Intelligence. Massachusetts: Harvard Business.
- Hinkle, D. E., William, W. and Stephen G. J. (1998). Applied Statistics for the Behavior Sciences. (4th ed.). New York: Houghton Mifflin.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper & Rows Publisher.
- Likert, R. (1961). New Pattern of Management. New York: McGraw-Hill.
- Migullas, N. T. (2024). Organizational Justice as Construct to Teachers' Motivation at the District of Placer, Surigao del Norte. *Journal of Multidisciplinary Studies*, 4(2), 172-178.
- Mustafa, M. J., Vinsent, C. & Badri, S. K. Z. (2022). Emotional intelligence, organizational justice and work outcomes. *Organization Management Journal*, 20(1), 30-42.
- Özgenel, M., Yazıcı, S. & Asmaz, A. (2022). The Mediator Role of Organizational Justice in the Relationship Between School Principals' Agile Leadership Characteristics and Teachers' Job Satisfaction. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-13
- Pasion, J. P. (2023). Exploring Organizational Justice, Organizational Behavior, and Emotional Intelligence among Public Secondary School Teachers in Nueva Vizcaya, Philippines. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 14(5), 337-345.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2022). *Essentials of Organizational Behavior*. (15th ed). London: Pearson Education.
- Titrek, O., et al. (2014). The Relationship among emotional intelligence (EI), organizational justice, organizational citizenship. *International Journal of Academic Research*, 6(1), 213-220.
- Weyers, A., Niekerk, E. V., & Prins, A. (2018). Emotional Intelligence: Tipping Point in Workplace Excellence. Johannesburg: KR Publishing.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY FOR GRADE 5 STUDENTS BY USING SQ6R TECHNIQUE AND GRAPHIC ORGANIZER

วีรากร น้อยปั๊กษา

Weerakorn Noipaksa

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: weerakorn65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนอนุบาลและประถมสาธิต มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.21) 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากระหว่าง 0.20-0.82 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.24-0.86 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 ด้าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกันและแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนการทดสอบของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

* Received 9 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 5 October 2025

คำสำคัญ: การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ, เทคนิค SQ6R, ผังกราฟิก

Abstract

This research aimed 1) to compare the reading comprehension of Grade 5 students before and after learning by using SQ6R technique and graphic organizer, 2) to compare the English reading comprehension ability of Grade 5 students after learning by using SQ6R technique and graphic organizer with 70 percent criteria, and 3) to examine the satisfaction of Grade 5 students towards using the learning activities. The sample group consisted of 28 Grade 5/2 students from Naresuan University Demonstration School in the first semester of the 2025 academic year, selected by using cluster sampling. The research instruments were 1) 5 lesson plans with the highest appropriateness rating ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.21), 2) a 30-item multiple-choice reading comprehension test with IOC ranging from 0.80-1.00, the difficulty index ranging from 0.20-0.82, the discrimination index ranging from 0.24-0.86, and the reliability index at 0.84, and 3) a satisfaction questionnaire regarding the learning activities covering 4 aspects with IOC ranging from 0.67-1.00. The data were analyzed using mean score ($\bar{x}$), percentage, standard deviation (S.D.), paired sample t-test, and one sample t-test.

The results were as follows: (1) the students' English reading comprehension after learning were significantly higher at the .05 level; (2) the students' post-test scores were higher than 70 percent criteria with a statistically significant at the .05 level, and (3) the students' satisfaction towards using the learning activities were the highest level

Keywords: English Reading Comprehension, SQ6R Technique, Graphic Organizer

บทนำ

ปัจจุบันภาษาอังกฤษได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นภาษาสากล ผู้คนทั่วโลกต่างใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การประกอบอาชีพ การแสวงหาความรู้ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษย่อมได้เปรียบ ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทุกระดับชั้น โดยผู้เรียนจะต้อง

ได้รับการพัฒนาครอบคลุมทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (วิกรม จันทรจิตร, 2564) ในยุคของการติดต่อสื่อสารแบบไร้พรมแดน การอ่านถือเป็นทักษะที่ผู้เรียนมีโอกาสนำมาใช้มากที่สุด เพราะข้อมูลที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ มักจะอยู่ในรูปของภาษาอังกฤษ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังทักษะการอ่านให้กับเยาวชนไทย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต ดังที่ Koralex, D. (2012) ได้กล่าวว่า การอ่านเปรียบเสมือนถนนที่เชื่อมโยงไปสู่ความรู้ ยิ่งผู้เรียนอ่านมากเท่าใดก็จะยิ่งเกิดการเรียนรู้มากเท่านั้น สอดคล้องกับ Anderson, N. (1999) ที่กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นต้องฝึกฝนมากที่สุด เพราะมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันและการเตรียมความพร้อมสู่อนาคต

แม้ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจะมีความสำคัญอย่างมาก แต่กลับพบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจอยู่ในระดับต่ำ ดังรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET (Ordinary National Educational Test) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ช่วงปี 2565, 2566, และ 2567 ในส่วนของสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล พบว่า จากน้ำหนักคะแนนเต็ม 100 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.85 คะแนน, 22.25 คะแนน, และ 26.39 คะแนนตามลำดับ อีกทั้งยังเป็นสาระที่นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับคะแนนสอบปลายภาคของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา มหาวชิราวุธยาลันเรศวร ปีการศึกษา 2567 ในส่วนของการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 60 ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนขาดทักษะการอ่านที่มีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยหลักที่ส่งผลให้คุณภาพด้านการอ่านภาษาอังกฤษต่ำ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกฝนกระบวนการอ่านอย่างแท้จริง เพราะผู้สอนยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นการแปล การจำคำศัพท์และกฎไวยากรณ์ (ภัทรสุดา มณฑศก, 2566) ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเฉพาะสิ่งที่ผู้สอนพูด ขาดประสบการณ์ในการคิดด้วยตนเองจึงไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างแท้จริง จบใจความสำคัญไม่ได้ รู้ความหมายของคำศัพท์ไม่เพียงพอ รวมถึงไม่สามารถคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์เรื่องราวได้ (จันทร์พิมพ์ รังษี, 2565)

จากสภาพปัญหาที่พบข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เทคนิควิธีการสอน และงานวิจัยต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า เทคนิค SQ6R เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นระบบ ช่วยกระตุ้นความรู้ ประสบการณ์เดิม และความสนใจของผู้เรียน รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของบทอ่าน และสะท้อนความรู้ความเข้าใจของตนเองได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทอ่านอย่างละเอียดลออและเกิดความรู้ความเข้าใจที่คงทนมากยิ่งขึ้น ซึ่ง

ล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบของการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยเทคนิค SQ6R ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจ (Survey) 2) ขั้นตั้งคำถาม (Question) 3) ขั้นอ่าน (Read) 4) ขั้นบันทึก (Record) 5) ขั้นจดจำหรืออ่านออกเสียง (Recite) 6) ขั้นทบทวน (Review) 7) ขั้นสะท้อน (Reflect) และ 8) ขั้นรวบรวมข้อมูลใหม่ (Reshape) (Williams, 2005) โดยมีผู้วิจัยนำเทคนิค SQ6R ไปใช้พัฒนาการอ่านแก่นักเรียนและประสบผลสำเร็จหลายท่าน อาทิ ผลงานการวิจัยของ ภัทรวดี ชื่นเรือง (2566) ที่พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ6R พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเทคนิค SQ6R มาแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) พบว่า เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าข้อมูลจากเรื่องที่อ่าน (Wise & Cooper, 2019) ส่งผลให้นักเรียนสามารถจัดระบบข้อมูลและความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันระหว่างข้อมูลต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่ ซึ่งง่ายต่อการจดจำและทำความเข้าใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐกานต์ บุญป้อม (2565) ที่นำผังกราฟิกไปใช้ร่วมกับกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือในการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผังกราฟิกทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่อ่านได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้เรียนจำเป็นต้องตีความ อนุมาน และสรุปใจความสำคัญของเรื่องออกมาเป็นความคิดรวบยอด อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีการสะสมความรู้ได้ดีและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การนำเทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถเป็นแนวทางให้แก่ผู้สอนภาษาอังกฤษในการนำวิธีการสอนอ่านนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านในระดับอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 57 คน (โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือและขั้นตอนที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ รวมถึงศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก โดยแบ่งออกเป็น 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.21)

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ รูปแบบเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก ผู้วิจัยได้เริ่มจากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบและสร้างข้อสอบจำนวน 40 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า แบบทดสอบมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทุกข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 30 คน ซึ่งคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยาก (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (B) พบว่า แบบทดสอบมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.82 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.24-0.86 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 36 ข้อ คัดเลือกข้อคำถามที่จะใช้ทดสอบจริง จำนวน 30 ข้อ แล้วหาความเชื่อมั่น (r_{cc}) พบว่า มีค่า r_{cc} เท่ากับ 0.84

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นสร้างข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านเนื้อหา 3) ด้านบรรยากาศ และ 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ จำนวน 1 ชั่วโมง

3.2 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง

3.3 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจชุดเดิม จำนวน 1 ชั่วโมง

3.4 เก็บข้อมูลด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก โดยนำคะแนนของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยนำคะแนนสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	28	30	15.59	1.06	23.63*	0.00
หลังเรียน	28	30	25.12	1.45		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกเฉลี่ยเท่ากับ 15.59 ($\bar{x} = 15.59$, S.D. = 1.06) และ 25.12 ($\bar{x} = 25.12$, S.D. = 1.45) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความสามารถหลังเรียนนั้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
หลังเรียน	28	30	21	25.12	1.45	83.72	11.69*	0.00

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกเฉลี่ยเท่ากับ 25.12 ($\bar{x} = 25.12$, S.D. = 1.45) คิดเป็นร้อยละ 83.72 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียน พบว่า คะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.57	0.48	มากที่สุด	2
2. ด้านเนื้อหา	4.42	0.51	มาก	4
3. ด้านบรรยากาศ	4.52	0.55	มากที่สุด	3
4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.69	0.44	มากที่สุด	1
รวมทั้งหมด	4.58	0.53	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.= 0.53) โดยด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D.= 0.44) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D.= 0.48) ด้านบรรยากาศมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D.= 0.55) และด้านเนื้อหาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$, S.D.= 0.51) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก มีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเทคนิคการสอนแบบ SQ6R ช่วยส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากขั้นตอนที่ง่ายและยากไปตามลำดับ สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ที่ว่า กิจกรรมต้องท้าทายความคิดและความสามารถของผู้เรียน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546) โดยเทคนิค SQ6R มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการสำรวจ ผู้เรียนจะต้องสำรวจบทอ่านเบื้องต้น 2) ขั้นการตั้งคำถาม ผู้เรียนจะต้องตั้งคำถามให้สัมพันธ์กับบทอ่าน ซึ่งช่วยให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของบทอ่านและกระตุ้นความรู้และประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับบทอ่าน สอดคล้องกับเทพสุตา แพงจันทร์ศรี (2566) ที่กล่าวว่า การสำรวจและการตั้งคำถามช่วยให้ผู้เรียนมีจุดประสงค์ในการอ่าน เกิดความอยากรู้อยากเห็น ต้องการที่จะรู้คำตอบจากเรื่องที่อ่าน และช่วยให้สามารถผสมผสานระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่าได้ 3) ขั้นการอ่าน ผู้เรียนจะต้องอ่านบทอ่านอย่างละเอียด พร้อมค้นหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ 4) ขั้นการบันทึก ผู้เรียนจะต้องจดบันทึกข้อมูลสำคัญที่ได้รับจากการอ่านตามความเข้าใจและภาษาของตน 5) ขั้นการจดจำหรืออ่านออกเสียง ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจคำตอบและรายละเอียดสำคัญที่ตนได้จดบันทึกไว้ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุประเด็นหลักและสรุปใจความสำคัญของเรื่อง รวมถึงจดจำรายละเอียดต่าง

ๆ ได้ดีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วูติรัตน์ ประสาทศรี (2568) ที่กล่าวว่า ชั้นอ่านบันทึกและจดจำ ช่วยให้นักเรียนสามารถแยกแยะระหว่างประเด็นหลักและประเด็นรอง แก้ไขความเข้าใจผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ และสรุปประเด็นสำคัญได้ 6) ชั้นทบทวน ผู้เรียนจะต้องทบทวนข้อมูลที่ตนได้จดบันทึกไว้ โดยการอ่านคำถามและคำตอบ 7) ชั้นสะท้อน ผู้เรียนต้องขยายความในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องหรือไม่ ช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนข้อมูลและฝึกการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Pauk (1997) ที่กล่าวว่า กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำเนื้อเรื่องหรือความรู้ที่ได้จากบทอ่านเชื่อมโยงกับความรู้เดิม และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อบทอ่านได้ และ 8) ชั้นสร้างใหม่ ผู้เรียนจะต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนร่วมชั้นในรูปแบบของตนเอง ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำผังกราฟิกในรูปแบบของผังความคิดมาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ เข้าใจได้ง่าย ชัดเจน และจดจำได้นานมากยิ่งขึ้น ดังที่ สุพัตรา มูลละอง (2557) กล่าวว่า ผังกราฟิกช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระบบความคิดในการเรียนรู้ทำให้เห็นโครงสร้างโดยภาพรวมของเนื้อหาที่อ่านและความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทน

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R และเทคนิคผังกราฟิกของ จันทรพิมพ์ รังสี (2565) ที่นำเทคนิค SQ6R ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ภัทราภรณ์ จำลองเพ็ง (2562) ที่นำผังกราฟิกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก มีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และใช้กลวิธีการอ่านต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่การกระตุ้นความรู้และประสบการณ์เดิม การตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง การตรวจสอบและแก้ไขความเข้าใจให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรวดี ชื่นเรือง (2566) ที่กล่าวว่า เทคนิค SQ6R ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดลงมือทำ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะย่อยของการอ่านอย่างเป็นลำดับ ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาและจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Frey and Fisher (2003) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามและหาคำตอบจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้

ย้อนกลับไปอ่านบทอ่านอีกครั้ง ช่วยให้ผู้เรียนได้พินิจพิเคราะห์บทอ่าน ผ่านการทำความเข้าใจ รายละเอียดและความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงภาพรวมทั้งหมดของบทอ่าน ส่งผลให้ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงขึ้น อีกทั้งในขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องสรุปสาระสำคัญในรูปผังความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจการเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันของข้อมูลได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Wise and Cooper (2019) ที่กล่าวว่า แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับการจัดระเบียบข้อมูลที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น ช่วยให้เปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดเป็นความจำระยะยาว นอกจากนี้ ในทุกขั้นตอน ผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจไปอีกระดับได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ทางสังคมของ Vygotsky (1978) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์กับสังคม ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ หากได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความสามารถมากกว่า

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร นารินรักษ์ (2567) ที่นำเทคนิค SQ6R ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 83.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ นีอร พิมพ์เสงี่ยม (2553) ที่นำผังกราฟิกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 87.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากเทคนิค SQ6R มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนและบทอ่านสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จในการอ่านได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและความมั่นใจเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีทัศนคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ Clark and Graham (2008) ที่กล่าวว่า บทอ่านควรมีระดับภาษาที่ไม่ยากเกินความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้อ่านได้อย่างเพลิดเพลินและราบรื่น ส่งผลให้ผู้เรียนพึงพอใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ ผู้เรียนจึงมีโอกาสคิดวิเคราะห์บทอ่านอย่างอิสระ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเข้าใจร่วมกับเพื่อน สอดคล้องกับ พัชราวลัย อินทร์สุข (2554) ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง โดยมีผู้ที่มีความสามารถมากกว่าคอยให้คำแนะนำจะส่งผลให้ความสามารถในการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้นได้ ซึ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจและแรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้ ในขั้นตอนสุดท้ายผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการจัดระบบองค์ความรู้และสรุปใจความสำคัญผ่านการใช้ผังกราฟิกส่งผลให้ผู้เรียน

จัดการกับข้อมูลภายในบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะอ่านได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ มนตรี วรารักษ์สัจจะ (2554) ที่กล่าวว่า ผังกราฟิกสามารถดึงดูดความสนใจได้มากกว่าการสอนบรรยายเพียงอย่างเดียว และช่วยให้เกิดความรู้ที่คงทน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนในรายวิชาอื่น ๆ ได้

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ สังข์ลักษณ์ และจุฑารัตน์ เกตุปาน (2564) ที่กล่าวว่า เทคนิค SQ6R เป็นกระบวนการสอนที่มีขั้นตอนชัดเจนทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และยังส่งเสริมกระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวาง มีความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม และเพื่อนในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างอิสระ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.12 คิดเป็นร้อยละ 83.72 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิก โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้เพิ่มเติม ดังนี้ 1) ผู้สอนควรศึกษาหลักการใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ และ 2) ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนเวลาในแต่ละขั้นตอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกไปพัฒนาความสามารถการอ่านในระดับอื่นที่สูงขึ้น และ 2) ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับผังกราฟิกไปใช้ร่วมกับวิธีการสอนหรือเทคนิคอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

- จันทรพิมพ์ รัชชี. (2565). การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค SQ6R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนราชบุรีบำรุง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตรีรัตน์ ประสาทศรี. (2568). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษโดยการจัดการ

- เรียนรู้เทคนิค SQ6R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวณัฏฐองแหวกพุทธ ศาสตร์ปริทรรศน์, 12(1), 305–314.
- ณัฏฐกานต์ บุญป้อง. (2565). ผลการใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือร่วมกับเทคนิคแผนผังกราฟิก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทพสุตา แพงจันทร์ศรี. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความ โดยใช้การ จัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 55–69.
- ธัญยาลักษณ์ สังข์ลักษณ์ และจุฑารัตน์ เกตุปาน. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับ เทคนิคการอ่านแบบ SQ6R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3. วารสารพินเนศวร์สาร, 1(2), 77–88.
- นรินทร์ นารินทร์. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแบบฝึก การอ่าน. วารสารการบริหารการศึกษา มจร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(3), 199–212.
- นิอร พิมพ์เสงี่ยม. (2553). ผลการสอนอ่านโดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและ เจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 5(16), 55–66.
- ภัทรวดี ชื่นเรือง. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค การอ่านแบบ SQ6R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเขาทรายทับคล้อ พัทธาคม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- ภัทรสุดา มณฑศก. (2566). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์กับผังกราฟิกของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(5), 548–566.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2567). รายงานประจำปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก <https://www.niets.or.th/th/content/view/26078>
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Anderson, N. (1999). Exploring Second Language Reading: Issues and Strategies. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Clark, M. S. & Graham, S. M. (2008). The Positives of Negative Emotions: Willingness to Express Negative Emotions Promotes Relationships. Personality and Social Psychology Bulletin, 34, 394–406.



- Fisher, D. & Frey, N. (2003). Writing instruction for struggling adolescent readers: A gradual release model. *Adolescent and Adult Literacy*, 46, 396-407.
- Koralex, D. (2012). *The Read Aloud Handbook*. Michigan: Penguin Books.
- Pauk, W. (1984). The New SQ4R. *Reading World*, 23(3), 274-275.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Williams, S. (2005). Guiding Students through the Jungle of Research-Based Literature. *College Teaching*, 53(4), 137–139.
- Wise, M. & Cooper, C. (2019). Increasing the Value of Graphic. Retrieved July 19, 2025, from <https://www.edutopia.org/article/increasing-value-graphic-organizers/>

บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง*

THE ROLE OF ECCLESIASTICAL IN SANGHA'S ADMINISTRATION
KHUANKHANUN DISTRICT, PHATTALUNG PROVINCE

พระครูศาสนกิจจาทธ (ชอบ เต็มราม)¹ และ สุปรีชา ชำนาญพุทธิพธ²
Phrakru Sasanakitchathon (Chob Temram)¹, Supreecha Chamnanphutthiphon²

¹⁻²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Faculty Of Social Sciences Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: watlanzae@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 รูป สุ่มแบบมีขั้นตอน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย แบบเจาะจง จำนวน 5 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. บทบาทพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ ด้านการสาธารณูปการ ตามลำดับ

2. แนวทางส่งเสริมบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ 3) การทำงานร่วมกันในพื้นที่ระหว่างวัด ท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชนในการส่งเสริมการสงเคราะห์และการศึกษา และ 4) การปกครองคณะสงฆ์โดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการ จะต้องมีการติดตามและประเมินผลโดยพระภิกษุสงฆ์ด้วย ข้อเสนอแนะ เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะทุกระดับ

* Received 20 August 2025; Revised 15 September 2025; Accepted 20 September 2025

จะต้องมีการจัดแผนพัฒนาพระสังฆาธิการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเองและเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้มอบหมาย

คำสำคัญ: เจ้าคณะพระสังฆาธิการ, บทบาท, การปกครอง, คณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research article were to study the role of the Sangha Chief in promoting the administration of the Sangha and the guidelines for promoting the role of the Sangha Chief in promoting the administration of the Sangha in Khuan Khanun District, Phatthalung Province. This is mixed method research; The sample group used in the research is 168 people and the key informants are 5 people. The instruments used for data collection were questionnaires and interviews. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation, and content analysis was performed descriptively.

The research finding was as follows:

1. The role of the Sangha in promoting the administration of the Sangha in Khuan Khanun District, Phatthalung Province, in all 6 areas, is at the highest level. When considering each area, it is found that the area with the highest average value is the area of educational assistance, followed by the area of administration, religious education, propagation, public assistance, and public utilities, respectively.

2. Guidelines for promoting the role of the Sangha Chief and promoting the administration of the Sangha in Khuan Khanun District, Phatthalung Province, consist of 1) developing the leadership of the Sangha Chief, 2) creating knowledge and understanding about the role of the Sangha Chief, 3) working together in the area between temples, local areas, and the people to promote welfare and education, and 4) the administration of the Sangha by the Sangha Chief must be monitored and evaluated by the monks as well. Recommendations: Provincial ecclesiastical chiefs and ecclesiastical chiefs at all levels must develop a concrete plan for the development of the Sangha in order to review their roles and learn what must be done in accordance with their assigned roles.

Keywords: Sangha chief, Role, Governance, Clergy

บทนำ

“การปกครองคณะสงฆ์” เป็นภารกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดังงามเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับระเบียบ โดยพระภิกษุต้องทำหน้าที่ปกครอง นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) เน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลัก (พระมหาพุทธพิชาญ ทองจันทร์, 2565) ซึ่งหน้าที่สำคัญของพระสังฆาธิการ ได้แก่ 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบคำสั่ง มติประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดังงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี 3) ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจัยขึ้นเจ้าคณะตำบล 4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และ 6) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (พระสุระ สนิทชัย และ รชพล ศรีขาวรส, 2562)

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีวัด 43 แห่ง พระภิกษุ จำนวน 298 รูป และ สามเณร จำนวน 41 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง, 2567) ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีวัดมากเป็นอันดับสองของจังหวัดพัทลุง ดังนั้น พระภิกษุ ที่ทำหน้าที่เป็นพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และ รองเจ้าคณะตำบล จะต้องแสดงบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไข พ.ศ.2561 เพื่อให้พระภิกษุสามเณร และการบริหารจัดการวัด เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อันจะช่วยให้ได้ข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทพระสังฆาธิการที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสงฆ์ มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำองค์กรสงฆ์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อวงการคณะสงฆ์ และประชาชนทั่วไป เพื่อจะร่วมกันสืบสาน สืบทอด ถำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการปกครองคณะสงฆ์ (Ecclesiastical Governance Theory)

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัยคือการปกครองคณะสงฆ์จะยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองสงฆ์หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อยมหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้ อำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ในปัจจุบันนี้ อาจกล่าวได้ว่า มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท คือ 1) การปกครอง 2) การศึกษาสงเคราะห์ 3) การสาธารณูปการ 4) การศาสนศึกษา 5) การเผยแผ่ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์

โดย พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, 2540) พระภิกษุ ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการได้จะต้องมีพรรษา สมควรแก่ตำแหน่ง มีความรู้ความสามารถ ประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย สุขภาพร่างกายแข็งแรง และ ไม่เคยถูกลงโทษมาก่อน บทบาทของพระสังฆาธิการในสังคมตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทในสังคมเกือบทุกด้านเพราะวิถีชีวิตของสังคมไทยนั้น ไม่เคยห่างไกลพระพุทธศาสนา บทบาทของพระสังฆาธิการซึ่งสอดคล้องกับกิจการคณะสงฆ์ พระเทพเวที (ประยูรธัญญ์โต), (2534) กล่าวว่า พระสังฆาธิการ ผู้มีหน้าที่บริหารปกครองวัดและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุดโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

นอกจากนี้ยังได้ศึกษางานวิจัยของ พระมหาพุทธพิชาญ ทองจันทร์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญต่อพระ ศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นที่ความเรียบร้อยดีงามของประเทศชาติเกิดได้จากความสำเร็จของการบริหารจัดการ ของแต่ละชุมชน ฉะนั้น ความเรียบร้อยดีงามของพระสงฆ์ก็เกิดได้จากความสำเร็จของการ บริหารจัดการกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับชั้นนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ จะศึกษาถึงขอบข่ายของการ บริหารงานนี้ ซึ่งหมายถึงงานทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสา ธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ในขณะที่การศึกษาของ พงษ์เสฐียร เหลือง อดกต และ คณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix Methodology Research) ระหว่างการ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมี แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept-interview) โดยผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุใน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 298 รูป จาก 43 วัด (สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด พัทลุง, 2567) และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 รูป โดยใช้สูตรคำนวณของเครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) โดยผู้วิจัยได้กำหนดสุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ในอำเภอ ควนขนุน ประกอบด้วย 12 ตำบล ผู้วิจัยเขียนชื่อตำบลทั้ง 12 ตำบลลงในกล่อง แล้วหยิบ ออกมาจำนวน 8 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลควนขนุน ตำบลนาขยาด ตำบลดอนทราย ตำบล ชะมวง ตำบลพนมวังค์ ตำบลแพรกหา ตำบลพนางตุง และ ตำบลทะเลน้อย หลังจากนั้น กำหนดกลุ่มตัวอย่างตำบลละ 18 รูปและสุ่มอย่างง่าย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยการกำหนดแบบเจาะจง ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง จำนวน 5 รูป/คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุที่อยู่ประจำวัดในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แล้วนำรายชื่อจากวัดในพื้นที่อำเภอควนขนุน และกำหนดทุกคนเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 1) ตำบลนาขยาด 15 รูป 2) ตำบลแพรกหา 8 รูป 3) วัดในตำบลพนมวังค์ 23 รูป 4) ตำบลมะกอกเหนือ 38 รูป 5) ตำบลชะมวง 12 รูป 6) ตำบลปันแต 12 รูป 7) ตำบลทะเลน้อย 18 รูป 8) ตำบลควนขนุน 6 รูป 9) ตำบลดอนทราย 3 รูป 10) ตำบลโตนดด้วน 10 รูป 11) ตำบลพนางตุง 15 รูป และ 12) ตำบลแหลมโตนด 8 รูป

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย 1) พระปริยัติวิโรตม (พิชิต พิชิต ป.ธ.7). เจ้าคณะจังหวัดพัทลุง 2) พระมหาเชยศักดิ์ สุนทรธมโม ป.ธ.7 รองเจ้าคณะจังหวัดพัทลุง 3) พระมหาบุญฤกษ์ จิตปัญโญ ป.ธ.9 เจ้าคณะอำเภอป่าพยอม 4) พระปลัดชัยมงคล จิตธมโม. เจ้าคณะตำบลนาขยาด และ 5) นางจันทนา สุวรรณศิลป์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลักษณะขั้นตอนการสร้าง และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตามรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถาม (Questionnaires) มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และตรวจสอบเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ราย ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ศรีทรัพย์ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. และ นางจันทนา สุวรรณศิลป์ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of item objective congruence หรือ IOC) (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.66 – 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับพระในเขตอำเภอป่าพยอม จังหวัดพัทลุง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) ได้ค่าเท่ากับ 0.978 และนำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามสำหรับแนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ โดยคำถามสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกถูกพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2

แนวทางส่งเสริมบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ และ
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ขอรับหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคตรราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าคณะอำเภอควนขนุน 2) แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเดินทางไปเก็บข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายไว้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง โดยขออนุญาตบันทึกภาพและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดย 1) ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และความถี่ วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล 2) ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ระดับบทบาทของพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง” นั้น พอสรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่ มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 58 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.52 มีพรรษา 11 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 97 รูป คิดเป็นร้อยละ 57.74 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักรธรรมชั้นเอก จำนวน 96 รูป คิดเป็นร้อยละ 57.14 และมีวุฒิการศึกษาสายสามัญปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 58.93

2) บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ โดยรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ ด้านการปกครอง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.45) ด้านการศาสน

ศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.48) ด้านการเผยแพร่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.48) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.49) และ ด้านการสาธารณูปการ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.48) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยรวมทุกด้าน

(N = 168)

ข้อ	บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านการปกครอง	4.63	0.45	มากที่สุด
2.	ด้านการศึกษา	4.61	0.48	มากที่สุด
3.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.64	0.47	มากที่สุด
4.	ด้านการเผยแพร่	4.60	0.48	มากที่สุด
5.	ด้านการสาธารณูปการ	4.57	0.48	มากที่สุด
6.	ด้านการสาธารณะสงเคราะห์	4.59	0.49	มากที่สุด
โดยรวม		4.61	0.48	มากที่สุด

3) ผลการรวบรวมแนวทางส่งเสริมบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย

ด้านการปกครอง พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้นำการจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรของคณะสงฆ์ วางระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันตามพระธรรมวินัยโดยสามัคคีธรรม และการปกครองตนครองคนครองงาน ด้วยความยุติธรรมไม่มีอคติยึดหลักพระธรรมวินัยกฎเกณฑ์กติกาคือเป็นธรรมมุ่งประโยชน์ให้เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์เป็นหลักด้วยความเป็นธรรมและส่งเสริมให้คณะสงฆ์ให้ผู้ที่บังคับบัญชาได้เรียนรู้งานก่อนแล้วจึงนำไปสอนงานผู้อื่น จัดสวัสดิการมีอบรมพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในคณะสงฆ์ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในคณะสงฆ์ มีการประชุมคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนการดำเนินงานและโครงการพัฒนางานคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง

ด้านการศึกษา พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการต้องเป็นผู้นำสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรมีการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณร หรือการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุรวมทั้งการส่งเสริมให้ภิกษุสงฆ์สามเณรได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการต่าง ๆ ทุกวิธี มีการส่งเสริมการศึกษาอย่างเป็นระบบแบบแผนทั่วถึงเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งด้านคนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขความเจริญต่อไปได้

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ต้องกำหนดแนวทางการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ และส่งเสริมพัฒนาบุคลากรสงฆ์ให้มีความสามารถอบรมสั่งสอนให้แก่บุคคลเหล่านั้นได้มีความรู้อย่างเหมาะสม ตลอดจนให้ที่อยู่อาศัย อาหาร รวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจได้อย่างประเสริฐ และบริสุทธิ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ด้านการเผยแผ่ พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรมปาฐกถาธรรมอภิปรายธรรมสนทนาธรรมในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน เผยแผ่เชิงรุกทันเหตุการณ์และมองการณ์ไกล การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์สื่อออนไลน์ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนองตอบกับทุกกลุ่มอย่างทันกับยุคสมัย

ด้านการศึกษาอุปการ พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ เป็นผู้บริหารงานด้านสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ก็เพื่อบำรุงรักษาวัดให้เป็นที่ยอานวยประโยชน์แก่ประชาชน เป็นการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อย ดึงงาม และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า มีการนำในการบูรณะและพัฒนาวัดให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าแห่งวัด และพระพุทธศาสนา และมีความประหยัด โดยความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถมองสภาพเหตุการณ์ออก และจะวางแผนเตรียมรับหรือรุกในการก่อสร้างบูรณะดูแลรักษาสาธารณูปการความเป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการต่าง ๆ ไม่บกพร่องในหน้าที่งานสาธารณูปการที่ตนได้รับผิดชอบ

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ เป็นผู้ดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การเป็นผู้นำในการบูรณะและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางแห่งการสงเคราะห์เป็นผู้นำในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางศูนย์รวมแห่งความศรัทธาของผู้แสวงบุญสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณรการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างหอสมุดโรงเรียน เป็นต้น การศึกษาสงเคราะห์นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นตลอดจนเอื้ออานวยในสิ่งต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ให้แก่ชุมชนตลอดจนหน่วยงานของรัฐ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1) จากผลการศึกษา พบว่า บทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และ เจ้าคณะตำบล มีการกำกับให้พระสังฆาธิการ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับแต่งตั้งและเป็นไปตามกฎหมายของคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาอาคม อตถเมธี และ พระมหาจักรพล สิริธโร (2564) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย อยู่ในระดับมาก

2) จากการศึกษา แนวทางการส่งเสริมบทบาทเจ้าคณะพระสังฆาธิการกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ต้องเข้าใจบทบาทของตนเองอย่างท่องแท้ เพราะบทบาท เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการเป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่าบทบาท คือ สิทธิ หน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง ในขณะที่ พระเทพรัตนสุธี(สมศักดิ์โชติดิษฐ์โร (2553) ได้อธิบายว่า บทบาทในการปกครองคณะสงฆ์ระดับภาค อาจจะมีเวลาในการดูแลการปกครองคณะสงฆ์ได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค รวมทั้งอาจทำให้ขาดการวางแผนพัฒนาศาสนวัตถุ และศาสนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ “บทบาท” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่าการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครูหรืออีกนัยหนึ่งก็คือการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่และทฤษฎีบทบาทเมอร์ตัน (Merton’s role theory) ได้กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้นส่วนทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good’s role theory) กล่าวว่าไว้ว่าบทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ และทฤษฎีบทบาทของกัสกิน (Guskin’s role theory) ได้กล่าว พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน คือ ผลที่ได้จาก ตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับบทตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูกิตติญาณวิจิตร (จักรกฤษณ์ กิตติญาณ) และ พระมหาถาวร ขนติวิโช (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระเลขานุการเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ในฐานะผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า พระสังฆาธิการ จะต้องมีความรู้ในเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็นความรู้ในเรื่องของพระปริติธรรม ทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลี รวมถึงอุดมศึกษาและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พ.ร.บ) หรือกฎหมาย และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่จำเป็นจะต้องประสานงานให้ความรู้หรือเป็นผู้นำในการทำงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานพิธีการ การจัดสรรงบประมาณ การทำบัญชี การพิจารณาข้อพิพาทหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชา มีทัศนคติ กล่าวคือ มีอุดมการณ์ทำเพื่อพระพุทธศาสนาโดยเน้นในเรื่องของการจะพัฒนาคณะสงฆ์และ 3. ทำหน้าที่จัดการงานสารบรรณเป็นการบันทึกการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านไว้เพื่อวัดและประเมินการทำงานของพระสังฆาธิการตามลำดับขั้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ถือว่าเป็นพระปกครอง มีบทบาทและหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กำหนดไว้ซึ่งต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ในขณะเดียวกันในยุคปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความก้าวหน้าต่าง ๆ ดังนั้น พระปกครองจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปกครองให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง แต่ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะด้านการสาธารณูปการ ซึ่งถือว่ายังเป็นบทบาทหน้าที่ที่ยังไม่สมบูรณ์มากนัก

ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) เจ้าคณะจังหวัด ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารสูงสุดของคณะสงฆ์ในจังหวัด ต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำหน้าที่ของพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะด้านการสาธารณูปการ 2) เจ้าคณะพระสังฆาธิการของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรหรือพระภิกษุสงฆ์ในการปกครองให้มีการศึกษาโดยเฉพาะทางธรรมให้สูงมากขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป และ 3) เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

พระครูกิตติญาณวิจักษ์ (จักรกฤษณ์ กิตติญาณโณ) และ พระมหาถาวร ขนติวิไชย. (2567).

บทบาทพระเลขานุการเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ในฐานะผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 7(3), 172-184.

พระมหาพุทธพิชาญ ทองจันทร์. (2565). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์. วารสารพุทธมรรค ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 7(1), 311-323.

พระมหาอาคม อตถเมธี และ พระมหาจักรพล สิริธโร. (2564). บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 1(3), 17-25.

- พระสุระ สนิทชัย และ รชพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ.2562 “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). (2553). บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). ประไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหามกุฏราชวิทยาลัย. นครปฐม : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สงศรี ขมวงษ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง. (2567). ข้อมูลพระภิกษุ สามเณร. ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพัทลุง. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://plg.onab.go.th/th/content/page/index/id/43650>
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(1), 607-610.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะต่อความสามารถ
ในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*

THE EFFECT OF SQ5R LEARNING MANAGEMENT SUPPLEMENTED
WITH SKILL EXERCISES ON ENGLISH COMPREHENSION READING
ABILITY OF GRADE 4 STUDENTS

มัลลิกา หงษ์ชุมแพ¹ และ สมชาย พาชอบ²,

Manlika Hongchumpae¹ and Somchai Pachob²

¹⁻²วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

¹⁻²Pitchayabundit College, Thailand

Corresponding Author's Email: nn.pachob@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ระหว่างก่อนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองกุงคำไฮ จำนวน 21 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ 2) แบบฝึกทักษะ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.37-0.77 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.30-0.57 และค่าความเชื่อมั่น 0.83 และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1.ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ สูงวก่่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

* Received 25 September 2025; Revised 3 October 2025; Accepted 8 October 2025

2.ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R, แบบฝึกทักษะ,ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare English comprehension reading ability between before and after learning 2) to compare English comprehension reading ability after learning to the 70% criterion 3) to study the satisfaction towards SQ5R technique supplemented with skill exercises. The sample group is grade 4 students, semester 1 academic year 2025, 21 students at Bannongkungkamhai School, by cluster random sampling. The research instruments included: 1) lesson plans based SQ5R learning management supplemented with skill exercises. 2) skill exercises 3) English comprehension reading ability with difficulty values between 0.37-0.77, discrimination values between 0.30-0.57 reliability values were 0.83 4) the satisfaction questionnaire. The statistics for data analysis comprised: mean, standard deviation, percentage, dependent t-test and One Sample t-test.

The research findings were as follows:

1) The english comprehension reading ability of grade 4 students after SQ5R learning management supplemented with skill exercises was significantly higher than before at the .05 levels.

2) The english comprehension reading ability of grade 4 students after on SQ5R learning management supplemented with skill exercises was significantly higher than 70% at the .05 levels.

3) The satisfaction towards on SQ5R learning management supplemented with skill exercises of grade 4 students at the highest level.

Keywords: SQ5R learning management, skill exercises, Comprehension reading ability

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น การรับรู้และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการสื่อสารทั่วโลก ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถ และยกระดับอาชีพของคนที่ทำงานในยุคปัจจุบันสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยมีจุดมุ่งหมายให้ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสาร การประกอบอาชีพ รวมไปถึงการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยผู้เรียนสามารถใช้ทักษะ ภาษาต่างประเทศ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน มาถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรม ไทยไปยังสังคมโลกอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนใช้ทักษะดังกล่าว แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ตีความ นำเสนอข้อมูลความคิดรวบยอดและความคิดเห็น ในเรื่องต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการที่ผู้วิจัยได้ สอนในวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านหนองกุงคำไฮ ในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษยังไม่ถึงเกณฑ์ที่โรงเรียนได้ตั้งและ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษ ด้านความสามารถในการอ่าน อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนอ่านจับใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้ ขาดทักษะการคาดเดาความหมายจากบริบท ไม่เข้าใจสำนวนภาษา ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากอ่าน จากผลข้างต้นผู้วิจัยศึกษาเทคนิค SQ5R พบว่า เป็นเทคนิคที่ใช้ในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง โดยแต่ละขั้นตอนนั้น ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Pauk, W. (1997) ได้กล่าวว่าวิธีการสอน แบบ SQ5R เป็นวิธีการอ่านที่ดีช่วยให้เกิดกระบวนการอ่านเป็นระบบ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการอ่าน ทำให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนและเห็นภาพรวมของเนื้อหาได้อย่างชัดเจนและงานวิจัยของพรทิพย์ แสงสรวดีศักดิ์, อรรถพงษ์ ผิวเหลียงและเรณุกานต์ พงศ์พิสุทธิกุล (2568) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่าบง พบว่า 1) ผลการทดสอบประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่าบง มีประสิทธิภาพ 88.78/82.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่าบง หลังเรียนสูง

กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R อยู่ในระดับมาก

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อทำให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจมากขึ้น อีกทั้งช่วยพัฒนานิสัยรักการอ่านและใช้ความสามารถในการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ สูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโนนสัง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 10 ห้อง จำนวน 154 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองกุงคำไฮ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน

1 ห้อง จำนวนนักเรียน 21 คนได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา สาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ตัวชี้วัด เนื้อหาและหน่วยการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอ ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความตรงตามเนื้อหาความถูกต้องเหมาะสมแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการประเมิน แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.15 - 4.48

2.2 แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 ชุด สร้างแบบฝึกทักษะศึกษาหลักการ แนวคิด วิธี กระบวนการจัดทำแบบฝึกทักษะ ตรวจสอบคุณภาพแบบฝึกทักษะโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการประเมินแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.23 - 4.60 นำไปหาประสิทธิภาพ ทดลอง แบบรายบุคคล (1:1) โดยนำแบบฝึกทักษะ จำนวน 3 คน เป็นนักเรียนที่เรียนอ่อน 1 คน ปานกลาง 1 คน และ เก่ง 1 คน ซึ่งแบบฝึกมีค่า (E_1/E_2) เท่ากับ 78.30/77.76 การทดลอง แบบกลุ่มเล็ก (1:3) จำนวน 9 คน ที่ โดยเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนคละกัน คือ เก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 3 คน ซึ่งแบบฝึกมีค่า (E_1/E_2) เท่ากับ 80.20/79.23 (รัตน์ะ บัวสนธิ์, 2555)

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 พบว่า มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.37 - 0.77 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.30 - 0.57 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบ ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) โดยใช้สูตร KR-20 ค่าความ เชื่อมั่น 0.83

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึก ทักษะ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับนักเรียน

1. ปฐมนิเทศเพื่อตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อนทำการทดลอง
2. ทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ (Pre-test) จำนวน 30 ข้อ
3. ทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างครบตามแผนการจัดการเรียนรู้

4. ทำแบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ (Post-test) จำนวน 30 ข้อและนักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ ใช้สถิติทดสอบ t-test Dependent

2. เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้สถิติทดสอบ One Samples t-test

3.วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	21	30	12.33	2.76	19.177*	.000
หลังเรียน	21	30	23.24	0.76		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 12.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.76 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 23.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.76 และการทดสอบค่าที่ เท่ากับ 19.177 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึก

ทักษะกับเกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนน	n	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
คะแนนตามเกณฑ์	21	30	21.00	-	70	13.347*	0.000
คะแนนหลังเรียน	21	30	23.24	0.76	77.46		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.76 และการทดสอบค่าที เท่ากับ 13.347 คิดเป็นร้อยละ 77.46 โดยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5Rเสริมด้วยแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปราย ดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนพัฒนาในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจทำให้ผู้เรียนมีขั้นตอนและจุดมุ่งหมายในการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนให้นักเรียนสำรวจ เรื่องราวที่ได้อ่านอย่างคร่าวๆ หลังจากที่ได้สำรวจบทอ่านแล้ว ผู้สอนถามคำถามที่เกี่ยวกับบทอ่านกับนักเรียนเพื่อฝึกการ ตอบเสริมด้วยแบบฝึกทักษะ นักเรียนจะได้อ่านรายละเอียดของบทอ่านเพื่อทำความเข้าใจ และตอบคำถามที่ตั้งไว้ ผู้เรียนทบทวนคำถามที่ตั้งขึ้นก่อนหน้านี้ และหาคำตอบคำถาม โดยการออกเสียง หรือทำสรุปใจความสำคัญๆ นักเรียนทบทวนเรื่องที่อ่านทั้งหมดโดยเล่าคำถาม นักเรียนร่วมกับครูผู้สอนช่วยกันสะท้อนคิดความคิดเห็นในเรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็น เชื่อมโยงความคิดจากบทอ่านกับความรู้เดิม สอดคล้องกับแนวคิดของ Pauk, W. (1997) ที่กล่าวว่า เทคนิค SQ5R ช่วยฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดเชิงลึกและการอ่านอย่างมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสิริวัตร

สุวรรณไทร (2564) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคการอ่าน SQ5R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ขั้นตอนคุณธรรม พบว่า พบว่า 1. ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจาก การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการอ่าน SQ5R โดยใช้ขั้นตอนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้และกำหนดเนื้อหา รวมทั้งการวัดและประเมินผล และออกแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสม อีกทั้งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ของตนเอง ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สอดคล้องงานวิจัยของพรทิพย์ แสงสรทวีศักดิ์, อรรถพงษ์ ผิวเหลือง และ เรณุกานต์ พงศ์พิสุทธิกุล (2568) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่าบง 1) ผลการทดสอบประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่าบง มีประสิทธิภาพ 88.78/82.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกด้านที่ประเมิน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาการเรียนรู้ ความเข้าใจในบทเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ และบรรยากาศในชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ นักเรียนได้เรียนเนื้อเรื่องแล้ว นักเรียนเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ชัดเจน และมีความมั่นใจในการอ่าน นักเรียนได้พัฒนาความสามารถด้านการอ่านและมีเป้าหมายในการ อีกทั้งการเรียนยังส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานของ วิระวัลย์ ดีเลิศและ สุธาสิณี วิทยาภรณ์ (2567) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนแบบ SQ5R ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า 1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ ส่งผลให้ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ ไปประยุกต์ใช้ในการสอนภาษาอังกฤษ รวมถึงการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆภาษาอังกฤษ

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ ในระดับมากที่สุด ควรส่งเสริมวิธีการสอน ครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อให้บรรยากาศในห้องเรียนทำให้นักเรียนอยากเรียนมากขึ้น เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความสุขกับการเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ทางการเรียนภาษาอังกฤษทักษะอื่น ๆ เช่น การอ่านเพื่อตีความ การอ่านเชิงวิเคราะห์ ความสามารถในการทำงานร่วมกันโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบเทคนิคการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เทคนิค STAD, TGT, Think-Pair-Share เป็นต้น กับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R เสริมด้วยแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาแนวทางการสอนให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระมหาสิริวัตร สุวรรณไตร (2564) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคการอ่าน SQ5R เพื่อส่งเสริม

- ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรทิพย์ แสงสรวิศักดิ์, อรรถพงษ์ ผิวเหลือง และ เรณุกานต์ พงศ์พิสุทธิกุล (2568) การพัฒนา
ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่าบง.วารสารสันตยาภิวัฒน์.วัดหนองนกกดสกลนคร
,3(1),123-134
- รัตน์ะ บัวสนธ. (2555).วิจัยเชิงคุณภาพการศึกษา .(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: .
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิระวัลย์ ดีเลิศและสุธาสนี วิทยาภรณ์ .(2567). ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัย
กรุงเทพธนบุรี . วารสารมหาจุฬานาครพรรศน์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. วิทยาเขตนครศรีธรรมราช,11(1), 289-299
- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1. (2568). ข้อมูลพื้นฐาน.
เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2568 จาก
<https://sites.google.com/nb1.go.th/aocnb1>
- Pauk, W. (1997). SQ5R Study Technique. Retrieved January 13, 2025, from
<http://www.mhhe.com/cls/psy/ch7/sq5r.mh>

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน:พหุกรณีศึกษา*

SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS BEING THE LARGE SIZE ROYAL
SCHOOL AWARD UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICES IN THE UPPER NORTHEASTERN REGION: MULTI CASE STUDY

วีระยุทธ บาลจบ¹ และ กฤตย์ ชมภูวิเศษ²

Weerayoot Baljob¹ and Krits Chompuwiset²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹⁻²Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 66120605132@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษา และ 2) ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีพหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการบริหารสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนใช้กระบวนการบริหารตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มีขั้นตอนการบริหารงาน 4 -ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวางแผน 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ 3) ขั้นตอนการตรวจสอบ และ 4) ขั้นตอนการปรับปรุง ประยุกต์ใช้ S3P2 Model เป็นกลไกเสริมในการขับเคลื่อนคุณภาพการบริหารจัดการ

2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษา ทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนเรียนกับครูไม่ตรงวิชาเอก แนวทางแก้ไข จัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสม จัดครูที่ตรงวิชาเอกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับครูตรงวิชาเอกมากขึ้น 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ขาดการกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรจากทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบ แนวทางแก้ไข กำกับติดตามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษา 3) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ครูและบุคลากรมองว่าแผนการดำเนินงานเป็นภาระเชิงเอกสาร แนวทางแก้ไข ใช้การประชุม PLC และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ด้านการ

* Received 25 September 2025; Revised 5 October 2025; Accepted 10 October 2025

จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวทางแก้ไข จัดอบรมให้ความรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้กับครู และ 5) ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการแนวทางแก้ไข กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการทุกปีการศึกษา

คำสำคัญ กระบวนการบริหาร, ปัญหาและแนวทางแก้ไข, โรงเรียนพระราชทาน

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the school administration process, and 2) examine the problems and propose solutions for the administration of large primary schools towards becoming Royal Award Schools. A qualitative research methodology was employed using a multiple case study approach, focusing on two large primary schools that received the Royal Award for Outstanding Educational Institutions. The tools used for data collection included interviews and content analysis.

The research findings revealed that:

1. School Administration Process: Both schools implemented a quality management cycle based on the PDCA model, consisting of four key steps: 1) planning, 2) implementation, 3) evaluation, and 4) Improvement. The S3P2 Model was applied as a supplementary mechanism to enhance the quality of management and administration.

2. Problems and Solutions: Across the two case study schools, the following key issues and corresponding solutions were identified: 1) Student Quality Students were taught by teachers outside their subject specialization. Proposed solution: Allocate teaching staff appropriately, ensuring students are taught by subject-specialized teachers. 2) Curriculum and Academic Management There was a lack of systematic supervision and monitoring of curriculum implementation. Proposed solution: Establish annual supervision and monitoring mechanisms for school curriculum management. 3) Educational Administration and Management Teachers and staff perceived the operational plans as burdensome paperwork. Proposed solution: Utilize Professional Learning Community (PLC) meetings and knowledge-sharing forums to reduce paperwork burden. 4) Learner-Centered Instruction Teachers lacked knowledge

in implementing learner-centered teaching methods. Proposed solution: Provide training for teachers on learner-centered instructional approaches. and 5) School Distinction There was inadequate supervision, monitoring, and evaluation of school development projects. Proposed solution: Implement annual supervision, monitoring, and evaluation processes for all projects.

Keywords: Management Process, Problems and Solutions, Royal-Granted School

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำ หน้าที่ ต่างๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความเท่า เทียมในสังคม และ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ การศึกษา คือ เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน และสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็น ปัจจัยในการพัฒนาสังคม (ริตตินท์ ดาวสร, 2564: 60) การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของ ประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อน กระบวนการการพัฒนาทั้งใน ระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการ เสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 10) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับที่ผ่านมา โดยเฉพาะฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 27 ว่า ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน มาตรา 54 รัฐ ต้องดำเนินการให้เยาวชนทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบ การศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนั้นยังได้บัญญัติว่า การศึกษา ทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด ของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการดำเนินการ ให้เด็กเล็กได้รับ การดูแลและพัฒนา หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษา รัฐต้องดำเนินการให้ ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตามความถนัดของตน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 1)

การคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ตามพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยทรงมีพระราชประสงค์ให้

จะพระราชทานรางวัล ให้แก่นักเรียนที่มีความประพฤติดีและมีความมานะพยายามศึกษาเล่าเรียนจนได้ผลดีรวมทั้งโรงเรียนที่ จัดการศึกษาดีจนนักเรียนได้รับผลการเรียนดีเป็นส่วนรวม การคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทานนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับรางวัลพระราชทานแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2562: 1)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประกอบไปด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ อุตรธานี เลย หนองบัวลำภูหนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้งสิ้น 3,420 โรงเรียน มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ผ่านการประเมินโรงเรียนพระราชทานประจำปีการศึกษา 2558 จนถึงปีการศึกษา 2567 นับสิบปีย้อนหลัง จำนวน 5 โรงเรียน (สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล, 2568) งานคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทานนี้เป็นงานที่มีเกียรติและเป็นสิริมงคล สมควรที่ผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการประเมินและคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษานั้น คณะกรรมการต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์บริสุทธยัธยัตติธรรม โดยใช้ความรู้ความสามารถและดุลพินิจในการพิจารณาตัดสินอย่างถูกต้องตามหลักการ มีใจเป็นกลาง ไม่โน้มเอียง เพื่อให้ได้นักเรียนและสถานศึกษาที่สมควรได้รับรางวัลพระราชทานอย่างแท้จริง ทั้งนี้รางวัลพระราชทานเป็นรางวัลที่ทรงคุณค่าและเป็นเกียรติประวัติต่อผู้รับอย่างสูงสุด คุณความดีจะถูกประกาศและเผยแพร่ไปยังสาธารณชนทั่วไป

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน หน่วยงานทางการศึกษาที่จะนำข้อมูลสารสนเทศใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนพระราชทานและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษา การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) วิธีพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies) จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) การศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ และ 2) การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักการศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว มีความยืดหยุ่นสูงและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดกระบวนการและระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยใช้หลักในการเลือกบนพื้นฐานความเชื่อว่าจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลแตกต่างไปจากมิติ (Dimensions) และคุณสมบัติ (Properties) ของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ที่ผ่านมา ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้ากลุ่มงานต่าง ๆ เป็นผู้พิจารณาเลือกบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานกับข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายต่อไปเรื่อย ๆ เป็นการเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลซ้ำ ๆ กัน จนกระทั่งไม่พบข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นจึงถือว่าข้อมูลอิ่มตัว ผู้วิจัยจึงหยุดสัมภาษณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะต้องเป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

3. การเก็บข้อมูลการวิจัย

การเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงโรงเรียน 2 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงของพื้นที่ในการศึกษาเก็บ รวบรวมข้อมูล การจัดทำกระทู้กับข้อมูลเพื่อจำแนกเป็นประเภท ๆ ในการเก็บสารสนเทศ เพิ่มเติม และเปรียบเทียบสารสนเทศใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลอย่าง ต่อเนื่อง (Constant Comparison) ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ (Incidents) เหตุการณ์ กับประเภท (Categories) โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลากหลายแหล่งแล้วนำมา วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีแนวทางการเก็บข้อมูล ดังนี้ .1) การสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การวิเคราะห์ เอกสาร 3) การสังเกต และ 4) การจดบันทึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเพื่อค้นหาแบบแผนที่น่าไปสู่การทำความเข้าใจ แบบแผนการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน รวมทั้งการตีความเพื่อสรุปให้เห็นข้อค้นพบหรือคำตอบของโจทย์วิจัย โดยการนำข้อมูลมาอ่าน จับประเด็นใจความสำคัญเพื่อให้ได้เนื้อหาจัดกลุ่มความหมายให้เกิดเป็นแนวความคิด แล้วนำ แนวความคิดเหล่านั้นมาแยกแยะ ผสมผสาน และประกอบกันเพื่อสร้างแบบแผนการบริหาร สถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และความสัมพันธ์ (Relationship) ให้เห็น รูปภาพที่สมบูรณ์ และทำการตีความเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถใช้อธิบายหรือตอบคำถามการ ศึกษาวิจัย เก็บข้อมูล และวิเคราะห์เพิ่มเติมจนแสดงความสัมพันธ์และตอบคำถามวิจัยได้ ชัดเจน โดยในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน: พหุกรณีศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ใช้วิธีพหุ กรณีศึกษา (Multi-Case Studies) จากโรงเรียนที่ผ่านการประเมินรับรางวัลสถานศึกษา พระราชทาน ระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ พบว่า

1. กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โรงเรียน กรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียนมีการนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาใช้เป็นกรอบแนวทาง

หลักในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ การดำเนินงานตามวงจร PDCA นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ออกแบบและประยุกต์ใช้ S3P2 Model เป็นกลไกเสริมในการขับเคลื่อนคุณภาพการบริหารจัดการ

2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

2.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า ขาดสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ห้องคอมพิวเตอร์ มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ เครื่องคอมพิวเตอร์มีสภาพเก่า ชำรุดทรุดโทรม สนามเด็กเล่นมีสภาพเก่า ชำรุดเครื่องเล่นไม่เพียงพอกับความต้องการ ปัญหาในเรื่องผู้เรียนเรียนกับครูไม่ตรงเอก นักเรียนบางคนยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะกระบวนการคิดและการเรียนรู้จากครูที่มีความรู้ความชำนาญในวิชาเอกนั้น และปัญหาทางด้านการใช้จ่ายงบประมาณบางโครงการ / กิจกรรม ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้แผนปฏิบัติการ

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และจัดหาสื่อเทคโนโลยีให้ครบทุกชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างรอบด้าน และครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ จัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสม จัดครูที่ตรงวิชาเอกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับครู ตรงวิชาเอกมากขึ้น โดยการบริหารจัดการของโรงเรียนในการเรียกบรรจุครู ในเอกวิชาที่ขาด และจ้างครูอัตราจ้างในวิชาเฉพาะเช่น วิชาดนตรี มีการจ้างครูดนตรีพื้นบ้านเข้ามาสอนนักเรียนที่มีความถนัดในด้านดนตรีพื้นบ้าน ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยของบประมาณสนับสนุนด้านอาคารเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการ จัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งห้องปฏิบัติการทางภาษา สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สะอาด ร่มรื่น น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน มีแหล่งเรียนรู้ภายในเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขอความอนุเคราะห์จากชุมชนที่เห็นความสำคัญของสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนมีสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.2 ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ

ปัญหาในการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ พบว่า ผู้จัดทำหลักสูตรไม่เข้าใจหลักการทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการของท้องถิ่น จึงทำให้หลักสูตรสถานศึกษาไม่ครอบคลุมที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดการกำกับติดตามจากผู้บริหาร ขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรจากทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบและ

ต่อเนื่อง ขาดการออกแบบการวัดผลให้มีคุณภาพ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ออกแบบการวัดผล เฉพาะด้านความรู้ความจำเท่านั้น ยังออกแบบการวัดผลไม่ครอบคลุมถึงทักษะกระบวนการ และเจตคติของผู้เรียน ทำให้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลยังไม่มีคุณภาพ และขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย ระบบอินเทอร์เน็ตยังไม่ทั่วถึงและสัญญาณยังไม่แรงพอในความต้องการใช้ของผู้เรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารกำกับติดตามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษาให้มีการประเมิน หลักสูตรสถานศึกษาในทุก ๆ ปี นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษาให้ สามารถใช้ได้ทันในปีการศึกษาถัดไป ให้หลักสูตรครอบคลุมทุกเนื้อหา ทักษะกระบวนการ ต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการ จัดระดมทุนสนับสนุนการซื้อวัสดุ อุปกรณ์สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคประชาชน เพื่อระดมทุนในการจัดซื้อสื่อเทคโนโลยีให้เพียงพอต่อความต้องการของ ผู้เรียน จัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น จัดซื้อ ของเล่นให้กับนักเรียนในระดับปฐมวัย สนามเด็กเล่นให้เพียงพอปลอดภัยสำหรับเด็กเล็ก โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้กับครูให้มีความสามารถในการออกแบบเครื่องมือวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ที่สามารถวัดได้ ครอบคลุมทั้งความรู้ความจำ ทักษะกระบวนการ และจิตพิสัย ที่ครูสามารถนำผลการวัดและ ประเมินผลไปใช้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนรวมถึงผู้เรียนสามารถนำผลการ ประเมินไปพัฒนานตนเองในการเรียนรู้ให้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

2.3 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา พบว่า ผู้บริหารยังขาดการนิเทศ ติดตาม โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากผู้บริหารมีการประชุมและเดินทางไปราชการอยู่บ่อยครั้ง ระบบเทคโนโลยีบางพื้นที่ของโรงเรียนยังขาดสัญญาณอินเทอร์เน็ต สัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าเกิดจากมีผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตหลายคนจึงทำให้สัญญาณ อินเทอร์เน็ตช้า ครูและบุคลากรทางการศึกษาในบางส่วนอาจมองว่าแผนการดำเนินงานของ สถานศึกษาเป็นภาระเชิงเอกสาร ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ทำให้การดำเนินการตาม แผนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และการบริหารแบบระบบคุณภาพอาจใช้เวลานานในการ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดของบุคลากรทางการศึกษา และอาจขาดความต่อเนื่องหากไม่มีการติดตาม อย่างใกล้ชิด

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนจะแต่งตั้ง รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 ท่าน เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทน ในเมื่อ ผู้อำนวยการโรงเรียนไปประชุมหรือไปปฏิบัติราชการนอกสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ดำเนิน โครงการได้รับคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาโดยเร็ว ผู้บริหารได้มีการประชุมวางแผนของ บประมาณหรือการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

ระบบสารสนเทศในสถานศึกษา โดยมีการระดมทุน จากทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ผู้บริหารทำให้แผนดำเนินงานเป็นเครื่องมือนำทางจริง โดยเชื่อมโยงแผนสู่กิจกรรมในห้องเรียนและระบบติดตามที่ชัดเจน ใช้การประชุม PLC และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นพื้นที่ติดตามและปรับแผนการดำเนินงานอย่างยืดหยุ่น มีการยกตัวอย่างผลลัพธ์จากการดำเนินการตามแผนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติ เริ่มจากการพัฒนาทีมผู้นำที่มีความเข้าใจระบบคุณภาพ และทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานในแต่ละด้าน จัดให้มีการนิเทศ กำกับติดตามแบบร่วมมือมากกว่าการควบคุม ใช้ผลสำเร็จและความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้จริงมาเป็นแรงเสริมในการขยายผลสู่ทั้งองค์กร

2.4 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ครูยังขาดองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูบางท่านยังใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยการบรรยาย เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ใช้การบรรยาย เช่น รายวิชาประวัติศาสตร์ รายวิชาพระพุทธศาสนา ครูบางท่านยังไม่ถนัดใช้เทคโนโลยี เนื่องจากเป็นครูสมัยเก่าจึงไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนยังไม่มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ยังขาดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายตามสภาพจริง ขาดการนำผลการประเมินมาพัฒนานักเรียนอย่างจริงจัง ครูไม่มีการเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับผู้เรียนให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กันและกันเพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Active Learning ให้กับครูในทุก ๆ ปีการศึกษา เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้การจัดกิจกรรม Active Learning ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมให้กับผู้เรียน และจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีให้ครูรุ่นเก่าให้สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบันมีการใช้ AI เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูมีระบบการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนและสะท้อนผลให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อให้ผู้เรียนรับทราบความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2.5 ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา

ปัญหาด้านความดีเด่นของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ขาดงบประมาณในการสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานให้เพียงพอ การดำเนินงานของผู้รับผิดชอบโครงการมีการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ผู้รับผิดชอบโครงการเก่ามีการโยกย้ายสถานศึกษาทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการใหม่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ ขาด

การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เนื่องจากผู้ที่มารับผิดชอบโครงการใหม่เป็นครูที่มาจากจังหวัดอื่น ยังไม่เข้าใจบริบทของชุมชนมากพอ

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านความดีเด่นของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม จากผู้ดำเนินโครงการทุกปี การศึกษา เพื่อรับฟังปัญหาจากผู้ดำเนินโครงการสะท้อนให้ผู้บริหารได้รับทราบ โรงเรียนจึงสนับสนุนงบประมาณในการนำเงินโครงการให้ต่อเนื่อง เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จเป็นผลงานของสถานศึกษา

อภิปรายผล

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ พบว่า โรงเรียนมีการนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาใช้เป็นกรอบแนวทางหลักในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ การดำเนินงานตามวงจร PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1) Plan การวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดขึ้น 2) Do การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง 3) Check การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงานว่ามีปัญหาหรือไม่ 4) Act การวางมาตรการในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบกลไกในการดำเนินการ นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ออกแบบและประยุกต์ใช้ S3P2 Model เป็นกลไกเสริมในการขับเคลื่อนคุณภาพการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) S1 (School) โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) S2 (Smart Teacher) ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และมีความเป็นมืออาชีพ 3) S3 (Student) นักเรียนมีคุณภาพ 4) P1 (Professional Learning Community) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการ PLC และ 5) P2 (Participation) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับสุขสันต์ สุขสงคราม (2564) ได้กล่าวถึงการบริหารงานคุณภาพ PDCA ไว้ว่า กระบวนการทำงานที่เปรียบกับวงล้อที่เต็มไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เมื่อวงล้อหมุนไป 1 รอบ จะทำให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหากการดำเนินงานนั้นเกิดการสะดุด แสดงว่ามีบางขั้นตอนหายไป เช่น ส่วนของการวางแผนหายไป เรียกว่า ประเพณีไม่มีแผนการถ้าในส่วนของการตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขหายไปจะเรียกว่า พวกทำแล้วทิ้ง อีกทั้งสอดคล้องกับ พศวัต สารอวาสา (2564) ได้พัฒนารูปแบบจากความต้องการจำเป็นและการบริหารตามกระบวนการวงจรคุณภาพเดิมมี

PDCA ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ขั้นตอนการวางแผน 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ 3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Checking) 4) ขั้นตอนการปรับปรุง (Action)

2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียนดังนี้

2.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนยังขาดสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามหลักสูตรแกนกลาง เช่น ห้องคอมพิวเตอร์มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ เครื่องคอมพิวเตอร์มีสภาพเก่า ชำรุดทรุดโทรม สนามเด็กเล่นมีสภาพเก่า ชำรุด เครื่องเล่นไม่เพียงพอต่อความต้องการ ปัญหาในเรื่องผู้เรียนที่เรียนกับครูไม่ตรงเอก นักเรียนบางคนยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะกระบวนการคิดและการเรียนรู้จากครูที่มีความรู้ความชำนาญในวิชาเอกนั้น และปัญหาทางด้านการใช้จ่ายงบประมาณบางโครงการ / กิจกรรม ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ แผนปฏิบัติการ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนได้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และจัดหาสื่อเทคโนโลยีให้ครบทุกชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างรอบด้านเต็มศักยภาพที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในอนาคต ส่งเสริมให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ จัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสม จัดครูที่ตรงวิชาเอกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับครูตรงวิชาเอกมากขึ้น สอดคล้องกับ นิภาพร อุ่นวิเศษ (2566) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาในด้านคุณภาพนักเรียน นั้นเกิดจากครูไม่ครบชั้นครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ระดับชาติของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำลง นักเรียนส่วนใหญ่ยังต้องได้รับการพัฒนาการอ่านการเขียนการคิดคำนวณทักษะการคิดวิเคราะห์ การถ่ายทอดความคิดและทักษะพื้นฐานการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน นั้น จึงมีการดำเนินการ ให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) และมุ่งเน้นพัฒนา จัดกิจกรรมด้านการอ่านการเขียน คำนวณให้กับนักเรียน มุ่งเน้นการยกระดับผลสัมฤทธิ์เปรียบเทียบกับความก้าวหน้าและการพัฒนาของนักเรียน โรงเรียนจัดทำโครงการ อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณ มาแก้ไขปัญหาด้านภาษาไทยและการคิดคำนวณ

2.2. การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ

ปัญหาในการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ โรงเรียนมอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบในงานหลักสูตรจัดทำหลักสูตรขึ้นแต่ครูผู้รับผิดชอบไม่เข้าใจหลักการทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของท้องถิ่น จึงทำให้หลักสูตรสถานศึกษาไม่ครอบคลุมที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งโรงเรียนยังขาดการกำกับติดตามจาก

ผู้บริหาร ขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรจากทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ผู้บริหารต้องมีการกำกับติดตามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษาให้มีการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาในทุก ๆ ปี นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษาให้สามารถใช้ได้ทันในปีการศึกษาถัดไป ให้หลักสูตรครอบคลุมทุกเนื้อหา ทักษะกระบวนการ ต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการ จัดระดมทุนสนับสนุนการซื้อวัสดุอุปกรณ์สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อระดมทุนในการจัดซื้อสื่อเทคโนโลยีให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรา ไว้วอมราภรณ์ (2557) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน พบว่า 1) ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร กำกับติดตาม และนิเทศการใช้หลักสูตร 2) ครูผู้สอนวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาพัฒนานักเรียน วางแผนและเตรียมการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติ 3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวัดประเมินผล 4) ผู้บริหารจัดบริการและส่งเสริมให้ครูผลิต แลกเปลี่ยน และเพิ่มพูนความรู้ในการใช้สื่อการเรียนรู้ 5) ครูผู้สอนจัดกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียน เพื่อพัฒนาทักษะและส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากร ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน และจัดกิจกรรมให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยจัดเป็นโครงการและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับ วิทวัฒน์ วิชัย (2555) ได้ศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลสวนเด็ก จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเข้าสู่รางวัลโรงเรียนพระราชทาน พบว่า ในด้านผลการพัฒนาของเด็กยึดแนวทางตามหลักสูตรปฐมวัย และหลักสูตรของโรงเรียน โดยประมวลผลตามมาตรฐานตัวบ่งชี้ของการศึกษาปฐมวัย ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ด้านการบริหารงานวิชาการมีการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาการวิเคราะห์วางแผนและพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และเป้าหมายการศึกษาปฐมวัยเหมาะสมกับเด็ก สถานศึกษา และสภาพของชุมชน จัดประสบการณ์เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง และแก้ปัญหาด้วยตนเองด้านการบริหารจัดการมีการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติงานประจำปี สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตร และนโยบายในการจัดการศึกษา ตลอดจนสภาพของท้องถิ่นและสถานศึกษา

2.3 การบริหารและการจัดการศึกษา

ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ผู้บริหารยังขาดการนิเทศติดตาม โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากผู้บริหารมีการประชุมและเดินทางไปราชการอยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาในบางส่วนอาจมองว่าแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นภาระเชิงเอกสาร ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ทำให้การ

ดำเนินการตามแผนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งส่วนมากการบริหารงานแบบระบบคุณภาพอาจใช้เวลานานในการปรับเปลี่ยนวิธีคิดของบุคลากรทางการศึกษา และอาจขาดความต่อเนื่องหากไม่มีการติดตามอย่างใกล้ชิด ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนจะแต่งตั้งรองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 ท่าน เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนในเมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนไปประชุมหรือไปปฏิบัติราชการนอกสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ดำเนินโครงการได้รับคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาโดยเร็ว ผู้บริหารมีการผลักดันทำให้แผนดำเนินงานเป็นเครื่องมือนำทางจริง โดยเชื่อมโยงแผนสู่กิจกรรมในห้องเรียนและระบบติดตามที่ชัดเจน ใช้การประชุม PLC และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นพื้นที่ติดตามและปรับแผนการดำเนินงานอย่างยืดหยุ่น มีการยกตัวอย่างผลลัพธ์จากการดำเนินการตามแผนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติ จัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามแบบร่วมมือมากกว่าการควบคุม ใช้ผลสำเร็จและความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้จริงมาเป็นแรงเสริมในการขยายผลสู่ทั้งองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ วิโรจน์ จันทสิงห์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลพระราชทาน กรณีเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นส่วนรับผิดชอบของฝ่ายงานการบริหารงานบุคคล มีการจัดโครงสร้างการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีการมอบหมายงานให้ทุกคนรับผิดชอบตรงตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมีการควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแล และนิเทศอย่างใกล้ชิด สนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นเป็นระยะ ๆ ในแต่ละปีเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางานในโรงเรียนให้มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ บุคลากรมีไม่เพียงพอกับงานที่ได้รับมอบหมาย โรงเรียนแก้ปัญหาโดยจัดครูเข้ารับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับ นิภาพร อุณวิเศษ (2566) ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี กล่าวว่า ปัญหาในด้านการบริหารและการจัดการศึกษานั้น เกิดจากผู้บริหารโรงเรียนยังขาดการกำกับติดตาม นิเทศการสอนของครูอย่างเป็นระบบการบริหารจัดการด้านบุคลากรที่รับผิดชอบงาน กิจกรรมโครงการยังไม่มีมีการกระจายงานโรงเรียนยังขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญ ตามมาตรฐานตำแหน่ง ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหการบริหารและการจัดการศึกษานั้นจึงมีการดำเนินการให้ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำกับติดตามนิเทศการสอนของครูอย่างเป็นระบบในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะรายวิชาหลักให้มากขึ้น และต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

2.4 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนพบปัญหาครูยังขาดองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งครูและบุคลากรบางท่านยังไม่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากเป็นครูสมัยเก่าจึงไม่สามารถออกแบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนยังไม่มีกรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ยังขาดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายตามสภาพจริง ขาดการนำผลการประเมินมาพัฒนานักเรียนอย่างจริงจัง ครูไม่มีการเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับผู้เรียนให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กันและกันเพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน ในครั้งต่อไป ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Active Learning ให้กับครูในทุกระดับ ปีการศึกษา และจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีให้ครูรุ่นเก่าให้สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบันมีการใช้ AI เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผลลัพธ์ได้ดี ส่งเสริมให้ครูมีระบบการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนและสะท้อนผลให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อให้ผู้เรียนรับทราบความก้าวหน้าการเรียนรู้อย่างตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการเรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สมบัติ ยศปัญญา (2552) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้นจะต้องพัฒนาทั้งระบบสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในกรอบศีลธรรม และวัฒนธรรมไทย มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ครูต้องจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากการปฏิบัติจริง ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้แสดงออกอย่างอิสระตามความสามารถเป็นรายบุคคล ครูควรนำวัสดุในท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อ สื่อมีความหลากหลาย มีความเพียงพอ มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และการประเมินผลการเรียนรู้นั้นต้องประเมินอย่างหลากหลายทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และจะต้องรายงานผลให้ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ

2.5 ด้านความดีเด่นสถานศึกษา

ปัญหาด้านความดีเด่นของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ขาดงบประมาณในการสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานให้เพียงพอ การดำเนินงานของผู้รับผิดชอบโครงการมีการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ผู้รับผิดชอบโครงการเก่ามีการโยกย้าย สถานศึกษาทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการใหม่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เนื่องจากผู้ที่รับผิดชอบโครงการใหม่เป็นครูที่มาจากจังหวัดอื่น ยังไม่เข้าใจบริบทของชุมชนมากพอ ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาความดีเด่นของสถานศึกษา ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม จากผู้ดำเนินโครงการทุกปีการศึกษา เพื่อรับฟังปัญหาจากผู้ดำเนินโครงการสะท้อนให้ผู้บริหารได้รับทราบ โรงเรียนจึงสนับสนุนงบประมาณในการนำเงินโครงการให้ต่อเนื่อง เพื่อให้โครงการ

ประสบความสำเร็จเป็นผลงานของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2560) กล่าวไว้ว่า การดำเนินโครงการ/กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ นโยบาย และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ส่งผลกระทบบถึงคุณภาพนักเรียน ใช้หลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เน้นการทำงานที่เป็นระบบ เกิดประโยชน์ ในวงกว้าง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ยึดเป้าหมายความสำเร็จของงานร่วมกัน ผลงานจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมดีเด่นของสถานศึกษา เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการของนักเรียนรอบด้าน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ ผลงานได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องและชุมชน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานอย่างแพร่หลาย สอดคล้องกับ พระมหาธศรี อินทิสิริ (2566) ทำการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับ ประถมศึกษา: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก กล่าวว่า โรงเรียนได้จัดทำโครงการ หรือ กิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ นโยบาย และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ส่งผลกระทบบถึงคุณภาพนักเรียน โดยนำเอาหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เน้นการทำงานที่เป็นระบบ เกิดประโยชน์ในวงกว้าง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ยึดเป้าหมาย ความสำเร็จของงานร่วมกัน ผลงานจากการดำเนินโครงการ/ กิจกรรมดีเด่นของสถานศึกษา เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการของนักเรียนรอบด้าน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ ผลงาน ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องและชุมชน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานอย่างแพร่หลาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ มุ่งเน้นไปที่การศึกษาปัญหาในการบริหารสถานศึกษา สู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทาน โดยพบว่าปัญหาสำคัญ ได้แก่ การยกระดับคุณภาพผู้เรียน การขาดแคลนอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ขาดการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ขาดระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงบุคลากรครูบางส่วนยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการดำเนินโครงการที่ขาดความต่อเนื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาร โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่ การจัดซื้อสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย พัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน จัดสรรอัตราากำลังครูให้เหมาะสม มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการอบรมครูในด้าน Active Learning การใช้เทคโนโลยีและ AI ในการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบเครื่องมือวัดผลที่ครอบคลุมทุกด้านของผู้เรียน พร้อมทั้งมีระบบติดตามผลที่เชื่อมโยงแผนสู่การปฏิบัติจริง โดยใช้เวที PLC และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลไกสนับสนุน ผลจากการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็น

โรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ได้อย่างเป็นรูปธรรม อันนำไปสู่ความภาคภูมิใจและเป็นเกียรติประวัติสูงสุดของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน: พหุกรณีศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้โรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียนมีการนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาใช้เป็นกรอบแนวทางหลักในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ การดำเนินงานตามวงจร PDCA นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ออกแบบและประยุกต์ใช้ S3P2 Model เป็นกลไกเสริมในการขับเคลื่อนคุณภาพการบริหารจัดการ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทาน มุ่งเน้นไปที่การศึกษาปัญหาในการบริหารสถานศึกษา สู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทาน มีปัญหาการยกคุณภาพผู้เรียน การจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีให้ครบทุกชั้น นักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ขาดการกำกับติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ ขาดการกำกับ ติดตาม และนิเทศโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา ครุยังขาดองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม แนวทางในการแก้ไขปัญหา โรงเรียนได้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จัดสรรอัตราากำลังครูให้เหมาะสม ผู้บริหารมีการกำกับติดตามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษาให้มีการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาในทุก ๆ ปี ส่งเสริมให้มีการอบรมให้ความรู้กับครูให้มีความสามารถในการออกแบบเครื่องมือวัดผลที่สามารถวัดได้ครอบคลุมทั้งความรู้ ความจำ ทักษะกระบวนการและจิตพิสัย จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และนิเทศการดำเนินงานแบบร่วมมือมากกว่าการควบคุม จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Active Learning ให้กับครู ในทุก ๆ ปีการศึกษา จัดอบรมให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้ระบบ AI เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมจากผู้ดำเนินโครงการทุกปีการศึกษาเพื่อรับฟังปัญหาจากผู้ดำเนินโครงการ สะท้อนให้ผู้บริหารได้รับทราบ จากปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว สามารถนำผลการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาไปใช้ในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนเพื่อขอรับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุดของสถานศึกษา อันเป็นการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จนเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทานขนาด

ใหญ่ อันเป็นความภาคภูมิใจและเกียรติประวัติสูงสุด ของสถานศึกษารางวัลพระราชทาน มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้กับโรงเรียนที่กำลังประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน เพื่อเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารงาน โดยใช้กระบวนการบริหารงานคุณภาพตามวงจร PDCA มาใช้เป็นกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ประกอบด้วย 4 -ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวางแผน (Planning) 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Doing) 3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Checking) และ 4) ขั้นตอนการปรับปรุง (Action) 2) ผู้บริหารนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดใหญ่ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ในการบริหาร สถานศึกษาเพื่อขอรับรางวัลสถานศึกษาพระราชทานต่อไป และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรต่อยอดการวิจัย โดยทำการศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษา ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาในโรงเรียนสังกัดประถมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา 2) ควรทำวิจัยหลายระยะ เพื่อการติดตามการบริหารสถานศึกษาในการรักษามาตรฐาน ของสถานศึกษารางวัลพระราชทาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11.

กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ฐิตินันท์ ดาวศร. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 11(1), 61-76.

นิภาพร อุ่นวิเศษ. (2566) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พระมหาธศรี อินธิสิทธิ์. (2566). การบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พศวัต สาอระวาส. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนพระราชทานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภัทรา ไฉวอมราภรณ์. (2557). การศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการโรงเรียน

- ประถมศึกษาเอกชนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิธวัฒน์ วิชัย. (2555). การบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลสวนเด็ก จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเข้าสู่รางวัลโรงเรียนพระราชทาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิโรจน์ จันทสิงห์. (2542). การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลพระราชทาน กรณีเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสถานศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2560). คู่มือการประเมินนักเรียนเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา.(2562). คู่มือการประเมินนักเรียนเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล. (2568). ประกาศรางวัลพระราชทานนักเรียนนักศึกษา และสถานศึกษารางวัลพระราชทาน. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://inspec.moe.go.th/inspec/>
- สุขสันต์ สุขสงคราม. (2564). แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) กับการบริหารแบบพระพุทธศาสนา. วารสารธรรมวัตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, 2(2), 39-49.
- สมบัติ ยศปัญญา. (2552). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้
ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1*

PARTICIPATORY MANAGEMENT TO SOLVE THE PROBLEM OF
LEARNING DECLINE IN STUDENTS OF THE VACHIRAPRAKAN SCHOOL
GROUP UNDER THE JURISDICTION OF KAMPHAENG PHET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

เกรียงไกร สุขขา¹ และ จารุวรรณ แก่นทรัพย์²

Kreangkrai Sukkha¹ and Jaruwon Gansub²

¹⁻² วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻² Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: krufirst.020433@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 2) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ประชากรและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 110 คน รวม 128 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมดจำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วม ตัดสินใจ อยู่ในระดับ มาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับ มาก 2. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* Received 29 September 2025; Revised 6 October 2025; Accepted 10 October 2025

ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน มีแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 42 แนวทาง

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the state of participatory management in addressing learning regression at Wachiraprakarn School Group, under the Office of the Primary Educational Service Area, Kamphaeng Phet Area 1; and 2) identify approaches to promote participatory management in addressing learning regression at Wachiraprakarn School Group, under the Office of the Primary Educational Service Area, Kamphaeng Phet Area 1. The population and data sources used in this research included 10 school directors, 8 school board members, and 110 teachers and educational personnel, totaling 128 participants. The total sample size for this research was 104 participants. Questionnaires and interview forms were used as tools. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and content analysis.

The results of the research revealed that: 1. The state of participatory management in addressing learning regression at Wachiraprakarn School Group. The overall and individual learning achievement of the Wachiraprakarn School Group under the Office of the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 1 was at a high level. When considering each aspect in order from highest to lowest average, the highest average was Area 1, Decision-Making Participation, at a high level. The lowest average was Area 2, Operational Participation, at a high level. 2. Participatory Management Approaches to Resolving Learning Regression at the Wachiraprakarn School Group under the Office of the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 1. It was found that out of all five aspects of participatory management, 42 participatory management approaches were used to resolve learning regression.

Keywords: Participatory Management, Learning Regression, Schools

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตของประชากรทั่วโลกเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่เริ่มมีการแพร่ระบาดครั้งแรก ที่มณฑลหูอันประเทศจีน ในปลายปี 2562 และได้แพร่กระจายไปทั่วโลกอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้ป่วยติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว กรมควบคุมโรค (2563 : 1) ให้ข้อมูลว่า องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศชื่อที่ใช้เรียกอย่างเป็นทางการของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ว่า โควิด-ไนน์ทีน ซึ่งย่อมาจากคำว่า โครนา ไวรัส และดีซีส(Disease) ที่แปลว่าโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งเลข 19 ซึ่งแสดงถึงปีที่มีการรายงานการแพร่ระบาดครั้งแรก แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการพัฒนาวัคซีนและการรักษาที่ช่วยลดความรุนแรงของโรค แต่ไวรัสโควิด-19 ยังคงมีการกลายพันธุ์และแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง ประชาชนควรปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน เช่น การสวมหน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อย ๆ และรักษาระยะห่างทางสังคม เพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายของโรค

ในด้านการศึกษา อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ก็ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์นี้อย่างไม่ทันตั้งตัว สถานศึกษาเกือบทั้งระบบจำเป็นต้องประกาศปิดการเรียนการสอนโดยไม่ได้มีเตรียมการ พงศ์ทัต วณิชานันท์ (2563 : 202) กล่าวถึงรายงานของ UNESCO ว่าประเทศทั่วโลกได้ทำการปิดสถานศึกษาและโรงเรียนทั้งประเทศ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบกว่า 1.5 พันล้านคน หรือ มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมดทั่วโลก การแพร่ระบาดของโควิด-19 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อด้านการศึกษารุนแรงในหลายๆ ด้าน ดังนี้ 1. การปิดโรงเรียนและสถาบันการศึกษา การระบาดของโควิด-19 ทำให้หลายประเทศต้องปิดโรงเรียนและสถาบันการศึกษาเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส 2. การเรียนออนไลน์ สร้างความท้าทายในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและเทคโนโลยีของนักเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มีทรัพยากรจำกัด เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตที่ไม่เพียงพอ นักเรียนบางคนยังคงมีปัญหาในการปรับตัวกับการเรียนทางไกล เนื่องจากการขาดการปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน 3. ผลกระทบต่อการสอบและการประเมินผล การสอบและการประเมินผลต่างๆ ถูกปรับเปลี่ยน การประเมินผลการเรียนบางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานที่คุ้นเคย ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการประเมินความสามารถของนักเรียน 4. ผลกระทบด้านจิตใจและสุขภาพจิต การเรียนออนไลน์และการขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูทำให้เกิดความรู้สึกเครียดและวิตกกังวลในเด็กและเยาวชน 5. ช่องว่างทางการศึกษาที่กว้างขึ้น โควิด-19 ทำให้ช่องว่างทางการศึกษา (Educational gap) ยิ่งกว้างขึ้น เนื่องจากนักเรียนที่มีทรัพยากรไม่เพียงพอในการเข้าถึงการศึกษาออนไลน์ จะได้รับผลกระทบมากกว่า ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาทำให้กลุ่มนักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยหรือพื้นที่ชนบทเสียโอกาสในการเรียนรู้ 6. การปรับตัวในระยะยาว แม้ว่าในปัจจุบันสถานการณ์โควิด-19 จะคลี่คลายลงไปบ้าง แต่การเรียนออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีใน

การศึกษาได้กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบการศึกษาในหลายประเทศ ซึ่งทำให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในเรื่องของเทคโนโลยีและการรับมือกับผลกระทบทางจิตใจของนักเรียน

ตามที่ ปิยะวรรณ ปานโต (2563 : 2) ได้กล่าวว่า รัฐบาลได้มีการออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเกือบทุกพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ห้ามใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภทเพื่อจัดการเรียนการสอน เว้นแต่เป็นการดำเนินการสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกนโยบายเร่งด่วนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ และปรับรูปแบบวิธีการสอนเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565 : 2) กล่าวถึงการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2564 ที่ผ่านว่าได้กำหนด รูปแบบการเรียนเพื่อทดแทนการเรียนการสอนแบบปกติ ได้แก่ ON-AIR, ONLINE, ON-DEMAND, ON-HAND และ ON-SITE ทั้งนี้ โรงเรียนจะเลือกใช้วิธีการสอนแบบใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและบริบทของโรงเรียนนั้นๆ และเพื่อให้การศึกษาดำเนินต่อไปได้ ทำให้ทั้งครูผู้สอนและนักเรียนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อนโยบายที่เกิดขึ้น จากการเรียนปกติในชั้นเรียน เป็นการเรียนรู้ที่บ้าน และการเรียนรู้ส่วนบุคคลโดยเน้นการใช้เทคโนโลยี หรือ การเรียนแบบออนไลน์เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น นโยบายทางการศึกษาของไทยไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมหรือมีแผนที่จะรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ เมื่อทำการเปรียบเทียบ การเรียนการสอนแบบปกติในชั้นเรียนกับรูปแบบที่รัฐกำหนดขึ้น พบว่า ยังมีประสิทธิภาพไม่เท่ากับการเรียนในห้องเรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนได้รับโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะวรรณ ปานโต (2563 : 2) กล่าวว่า ผู้เรียนที่มีฐานะยากจน ครอบครัวไม่มีรายได้มากพอที่จะสนับสนุนสื่อการเรียนต่างๆ หรือบางโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบททางไกลไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตหรือไฟฟ้าเข้าถึง จึงทำให้เด็กเหล่านี้เสียโอกาสทางการเรียนรู้ นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565 : 1) ยังระบุอีกว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดผู้ปกครองในการให้การแนะนำหรือกำกับติดตามการเรียน เนื่องจากผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ในขณะที่บุตรหลานต้องเรียนด้วยตนเองอยู่ที่บ้าน อาจทำให้ผู้เรียนไม่สนใจต่อการเรียนในรูปแบบที่ได้จัดขึ้นจึงส่งผลการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นไปอย่างยากลำบากจึงเป็นที่มาของปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ประกอบด้วย วิธีเชิงปริมาณ และวิธีเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้วิจัยในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 110 คน ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 รวม 128 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน และจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา 86 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 104 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .979

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้น

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 104 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ : 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ช่วงค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00, 3.50 – 4.50, 2.51 – 3.50, 1.51 – 2.50, และ 1.00 -1.50 หมายถึง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 120-123)

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1

1. กลุ่มแหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน จากการเลือกแบบเจาะจงและมีคุณสมบัติดังนี้ 1) กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีบัณฑิต มีประสบการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวิจัยไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทบัณฑิตที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน และ 3) กลุ่มผู้มีความรู้ด้านภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทบัณฑิตที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์เรื่องของการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และเครื่องบันทึกเสียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ตามประเด็นในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยการจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์และบันทึกเสียง จนครบทั้ง 9 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1

ผลการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวม

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1	ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ	4.30	0.58	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.25	0.59	มาก
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย	4.30	0.57	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.29	0.62	มาก
5.	ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.29	0.60	มาก
รวมเฉลี่ย		4.27	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ($\bar{X}=4.27$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ($\bar{X}=4.30$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ($\bar{X}=4.30$, S.D.= 0.57) รองลงมาคือ ด้านที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 ($\bar{X}=4.29$, S.D.= 0.62) ด้านที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 ($\bar{X}=4.29$, S.D.= 0.60) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ ด้านที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ($\bar{X}=4.25$, S.D. = 0.59)

2. ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ มี 5 ด้าน มี 42 แนวทาง พิจารณารายด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีแนวทางการพัฒนา 9 แนวทาง ดังนี้

1) เปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านปัญหาการเรียนรู้ 2) ร่วมกันตัดสินใจเรื่องการแบ่งชั้นเรียนใหม่ 3) ให้ครูผู้สอนแต่ละวิชามีส่วนในการออกแบบตารางเรียนที่เหมาะสม 4) คำนึงถึงความสมดุลระหว่างวิชาหลัก วิชาเสริม และกิจกรรมพัฒนาทักษะ 5) รับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ตารางเรียนตอบสนองความต้องการจริง 6) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมเสนอช่วงเวลาที่เหมาะสม 7) ใช้ระบบโหวตหรือแบบสอบถามออนไลน์ 8) ตั้งกลไกให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมกันสะท้อนผลลัพธ์ของการปรับตารางเรียน 9) ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลมาเป็นฐานในการปรับปรุงแนวทางแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีแนวทางการพัฒนา 8 แนวทาง ดังนี้

1) จัดทำสื่อหลายระดับ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง 2) ใช้สื่อที่มีความหลากหลาย 3) ใช้การประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจหาจุดอ่อนของผู้เรียน 4) พัฒนาแบบฝึกหัดเฉพาะด้าน 5) ใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันการศึกษา เกมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ 6) กระตุ้นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน 7) ครูสามารถปรับสื่อให้เหมาะกับบริบทของห้องเรียน 8) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการนำสื่อหรือแบบฝึกหัดไปใช้ที่บ้าน

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีแนวทางการพัฒนา 8 แนวทาง ดังนี้

1) เพื่อระดมความคิดเห็นในการกำหนดเวลา รูปแบบ และวิธีการจัดสอนเสริม 2) สร้างความเข้าใจร่วมกันว่าเป้าหมายคือการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 3) ใช้ผลการสอบและการประเมินรายบุคคล เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนตามจุดอ่อน 4) กำหนดเนื้อหาช่วยสอนเสริมให้ตรงกับความต้องการจริงของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 5) หลีกเลี่ยงการจัดตารางที่กระทบต่อวิชาหลัก 6) อาจจัดในรูปแบบหลังเลิกเรียน วันหยุด หรือออนไลน์ 7) ครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมสะท้อนผลการเรียนเสริมเป็นระยะ 8) นำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบ วิธีการ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีแนวทางการพัฒนา 10 แนวทาง ดังนี้

1) นำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนสอบ แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน มารวมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเพื่อหาแนวทาง 2) เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ 3) ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ 4) ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนข้อมูลและมุมมอง 5) เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มผู้เรียนระดับชั้น หรือช่วงเวลา 6) หาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น วิธีการสอน ความถี่ในการเข้าเรียน หรือปัจจัยรอบครัว ที่ส่งผลต่อภาวะถดถอย 7) จัดทำแผนสอนเสริมรายกลุ่มหรือรายบุคคล 8) ปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาสื่อที่สอดคล้องกับผู้เรียน 9) ติดตามผลการปรับปรุง 10) นำข้อมูลเหล่านั้นกลับมาวิเคราะห์ซ้ำ

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีแนวทางการพัฒนา 7 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ 2) ครูร่วมกับผู้ปกครอง และหน่วยงานสนับสนุนทางการศึกษา วางแผนช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) ใช้การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง 4) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ศิษย์เก่าหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก มาร่วมจัดกิจกรรมเสริม 5) เพื่อเพิ่มแรงบันดาลใจ และขยายโอกาสการเรียนรู้ให้นักเรียน 6) มีระบบรายงานผลการพัฒนาของนักเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบ 7) นำข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาให้ความสำคัญในการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อที่จะช่วยกันแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Davis (1981 : 160-165) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ด้านจิตใจและอารมณ์ที่มากกว่าการกระทำเป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของบุคลากรในการรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน ยังไปสอดคล้องกับทฤษฎีวงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (2004) ที่กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ทศบุตร (2565 : 4 - 68) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นความสำคัญในการร่วมตัดสินใจ เพราะในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะต้องอาศัยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแสดงความคิดเห็น จากหลายฝ่ายเพื่อให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ทศบุตร (2565 : 88) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต2 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีภาพรวมไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารและคณะครู มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงาน เลือกโครงการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน เพราะการทำงานร่วมกันจะต้องอาศัยองค์ความรู้จากหลายส่วนมาร่วมกันต่อยอดเพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรรถพล ปานอ่วม (2565 : บทความ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 30 สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีภาพรวมไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย จะต้องมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไชยา หานุกาพ (2564 : 21) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีภาพรวมไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในเรื่องที่สำคัญต่อการบริหาร โดยกระทำด้วยความเต็มใจ เพื่อส่งเสริมให้การแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้นั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมกับการศึกษาในกระบวนการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อที่จะให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ เหมรานนท์ (2564 : 18-26) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีภาพรวมไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริง และการกระทำ การมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา การติดตามประเมินผล ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน มีการติดตามและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานร่วมกัน

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้มีการเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณะชนรับทราบในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัยอนันท์ แก้วเงิน (2563 : 21) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีภาพรวมไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาได้ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. ผลประโยชน์ที่เกิดกับสถานศึกษา 2.ผลประโยชน์ที่เกิดกับผู้บริหาร 3.ผลประโยชน์ที่เกิดกับครูและบุคลากร

2. การหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 5 ด้าน มี 42 แนวทาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถนำแนวทางมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการนี้สามารถช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ทศบุตร (2565 : 88) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Anthony (1978 : 27-29) ที่กล่าวว่า การบริหาร

แบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจ โดยเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้ความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์มาช่วยแก้ปัญหา

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ควรร่วมกันจัดสรรทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการช่วยให้การแก้ไขปัญหามีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ พรเทพ เหมรานนท์ (2564 : 12) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม และสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ 5 ชั้น (Abraham Harold Maslow) กล่าวว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการอันใหม่ที่สูงขึ้น และพฤติกรรมของคนเรามุ่งไปสู่การตอบสนองความพอใจ จึงส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของสถานศึกษา

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ควรเสริมสร้างความรับผิดชอบให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายอย่างจริงจัง ซึ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาและสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไชยา หานุภาพ (2564 : 21) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ วรณภา ใจเย็น (2564 : 108) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษานั้น มีหลักการสำคัญที่มีส่วนในการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ทำให้บุคลากรที่ทำงานเกิดความภาคภูมิใจ

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรเสริมสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในการประเมินผลระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และการแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ เหมรานนท์ (2564 : 18-26) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญยัง วอนมะณี (2560 : 11-12) ที่กล่าวว่า ในการมีส่วนร่วมนั้น หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในองค์กรหรือหน่วยงาน โดยมีส่วนร่วมในการ การปฏิบัติและการประเมินผลร่วมกัน

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ควรมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัยอานนท์ แก้วเงิน (2563 : 21) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ พรเทพ เหมรานนท์ (2564 : 18–26) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการผลประโยชน์ หมายถึง เมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัตถุสิ่งของแต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจ ให้กำลังใจ และร่วมแสดงความยินดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับ มาก และ พบว่าแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน มีแนวทางจำนวน 42 แนวทาง สรุปแนวทางได้ดังนี้ ที่ทั้งหมด 5 ด้านหลัก ได้แก่ การตัดสินใจ โดยครู นักเรียน ผู้ปกครองร่วมออกแบบตารางเรียน และรูปแบบการเรียนเสริม การปฏิบัติการ จัดสื่อและแบบฝึกหัดหลากหลายระดับ ใช้เทคโนโลยี และกระตุ้นแรงจูงใจ การกำหนดเป้าหมาย ใช้ผลประโยชน์ เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนและกำหนดเนื้อหา สอนเสริมที่ตรงความต้องการ การประเมินผลข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพปรับสื่อและวิธีสอน ตามจุดอ่อน และติดตามผลเป็นระยะ และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยเปิดโอกาสให้ ชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนและมีส่วนร่วมในกิจกรรม เสริมแรง บันดาลใจ พร้อมรายงานผลและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงอย่างยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการใช้วิธีการตัดสินใจแบบกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ควรร่วมกันจัดสรรทรัพยากรเพื่อ ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการช่วยให้การ แก้ไขปัญหามีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ผู้ร่วมดำเนินการกำหนด เป้าหมายในการแก้ปัญหา ควรเสริมสร้างความรับผิดชอบกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการ กำหนดเป้าหมายอย่างจริงจัง

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการ ร่วมกันหาแนวทางหรือแผนการปรับปรุงที่ต้องดำเนินการพัฒนาผลลัพธ์เพื่อส่งเสริมการ แก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มั่นใจได้ว่าทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

2.3 ควรมีการศึกษาการหาแนวทางเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาภาวะถดถอยในผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). คู่มือการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับประชาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พงศ์ทศ วนิชานันท์. (2563). การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร?. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopening-school-after-lockdown/>
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (Covid-19). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). สภาวะการศึกษาไทยปี 2564 สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560 : 120-123). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2566). ข้อมูลฝ่ายบุคคล (2565-2566). กำแพงเพชร : สำนักงาน.เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2567 จาก <https://kpt1.go.th/frontpage>
- อนุวัฒน์ ทศบุตร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงาน เป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- อรรถพล ปานอ่วม. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 30 สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8(1), 142-155.
- ไชยา หานุภาพ. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรเทพ เหมรณนธ์. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยอนันท์ แก้วเงิน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วรรณภา ใจเย็น. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ .(ครั้งที่ 14). เรียกใช้เมื่อ 27 สิงหาคม 2565 จาก <http://www.journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/253>.
- บุญยัง วอนมะณี. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิดแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์ รป.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Anthony, William P. Participative Management. Massachusetts: Addison-Wesley, 1978.
- Davis, Keith. (1981). Human Behavior at Work: Organizational Behavior. New York: McGrawHill Book Company.
- Deming in Mycoted. (2004). Plan Do Check Act (PDCA) (Online). Available <http://www.mycoted.com/creativity/techniques/pdca.php>.

การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระหว่างปี พ.ศ.2557-2567*
SYNTHESIS OF RESEARCH ON MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING
FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS BETWEEN 2014-2024

¹ภูวรินทร์ อินนอก, ²นวพล นนทภา และ ³รามนรี นนทภา

¹⁻³Phuwarin Innok, ²Navapon Nontapa and ³Ramnaree Nontapa

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹⁻³Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: 648010160120@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) เพื่อเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย 2) แบบสรุปรายละเอียดงานวิจัย งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีจำนวน 50 เรื่อง มาจาก 13 สถาบัน อยู่ระหว่างปี พ.ศ.2557-2567 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลด้วยวิธีของ Glass วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในปี 2564 มากที่สุด (14%) โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุด (22%) โดยงานวิจัยจากสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนเป็นสาขาที่มีการผลิตงานวิจัยมากที่สุด (48%) ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด (38.60%)

2. ผลการประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 50 เรื่อง โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.48 ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีจำนวน 34 เรื่อง (68%) และระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 16 เรื่อง (32%)

3. คุณลักษณะงานวิจัยที่ทำให้ค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่างกัน มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่ม

* Received 20 September 2025; Revised 6 October 2025; Accepted 10 October 2025

ตัวอย่าง แบบแผนการวิจัย การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และสาระการเรียนรู้ที่ศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คุณลักษณะงานวิจัย, การสังเคราะห์งานวิจัย, การวิเคราะห์ทอภิมาน, การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

This research aimed to: 1) study the characteristics of research on mathematics problem solving for lower secondary school students; 2) assess the quality of research on mathematics problem solving for lower secondary school students; and 3) compare the influence magnitude of mathematics problem solving for lower secondary school students. The research instruments consisted of: 1) a research quality assessment form; and 2) a research summary form. Fifty studies were synthesized from 13 institutions, spanning the years 2014-2024. Glass's method was used to analyze the influence magnitude. Data were analyzed using descriptive statistics and one-way analysis of variance (ANOVA). The results of the research revealed that:

1. Research on mathematics problem solving for lower secondary school students The majority of research published in 2021 (14%) was Chulalongkorn University, the institution producing the most research (22%). Research from the Curriculum and Instruction disciplines produced the most research (48%), with the highest proportion of research being conducted in Mathayom 1 (38.60%).

2. The results of the quality assessment of the 50 research studies used in the synthesis of these studies were assessed as good overall, with a mean ($\bar{x}$) of 3.10 and a standard deviation (S.D) of 0.48. Of these, 34 studies (68%) were assessed as good quality, and 16 studies (32%) were assessed as very good quality.

3. Research characteristics that influenced the magnitude of the effects of mathematics problem solving on lower secondary school students varied across four variables: population level or sample size, research design, mathematics problem solving, and learning content studied, all of which were statistically significant at the .05 level.

Keywords: Research features, Research synthesis, Meta-analysis,
Mathematical problem solving

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับความคิด กระบวนการและเหตุผล ฝึกให้คนคิดอย่างมีระเบียบ คณิตศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ และมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างแยกออกจากกันไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์ (Lester, F.K., 1977) การแก้ปัญหาเป็นการทำงานโดยใช้กระบวนการที่ยังไม่ทราบมาก่อนล่วงหน้าในการหาคำตอบของปัญหา การแก้ปัญหาเป็นทั้งทักษะ (Skill) ซึ่งเป็นความสามารถพื้นฐานในการทำความเข้าใจปัญหาและการหาคำตอบของปัญหาและกระบวนการ (Process) ซึ่งเป็นวิธีการหรือขั้นตอนการทำงานที่มีการวิเคราะห์และวางแผนโดยใช้ เทคนิคต่าง ๆ ประกอบการแก้ปัญหาเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งและมักรวมทักษะอื่น ๆ ที่สำคัญเข้าไว้ด้วยกัน เช่น การให้เหตุผล การสื่อสารและการตัดสินใจ ผู้ที่มีทักษะการแก้ปัญหาที่ดีมักมีความรู้ ประสบการณ์ ระบบความคิดและการตัดสินใจที่ดีพอ (อัมพร ม้าคอง, 2553)

กระบวนการแก้ปัญหาซึ่งเป็นที่ยอมรับแล้วนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นของการแก้ปัญหาที่ต้องการให้นักเรียนคิดเกี่ยวกับปัญหา และ ตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการค้นหา ในขั้นตอนที่นักเรียนต้องทำความเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นตอนนี้ต้องการให้นักเรียนค้นหาความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลและตัวไม่รู้ค่า แล้วนำความสัมพันธ์นั้นมาผสมผสานกับประสบการณ์ในการแก้ปัญหา เพื่อกำหนดแนวทางหรือแผนในการแก้ปัญหา ท้ายสุดเลือกยุทธวิธีที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา ขั้นตอนนี้ต้องให้นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแนวทางหรือแผนที่ได้วางไว้โดยเริ่มจากการตรวจสอบความเป็นไปได้ของแผนเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ของแผนให้ชัดเจน แล้วลงมือปฏิบัติจนกระทั่งสามารถหาคำตอบได้ ถ้าแผนหรือยุทธวิธีที่เลือกไว้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ นักเรียนต้องค้นหาแผนหรือยุทธวิธีแก้ปัญหาใหม่ถือเป็นการพัฒนาผู้แก้ปัญหาที่ดีด้วยเช่นกัน ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผล เพื่อต้องการให้นักเรียนมองย้อนกลับไปยังคำตอบที่ได้มา โดยเริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมเหตุสมผล ของคำตอบและยุทธวิธีแก้ปัญหาที่ใช้แล้วพิจารณาว่ามีคำตอบหรือมียุทธวิธีแก้ปัญหาอย่างอื่นอีกหรือไม่ (Polya, G., 1957) ยุทธวิธีที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหลากหลาย ดังนี้ การหาแบบรูป การเขียนแผนผัง หรือภาพประกอบ การสร้างแบบรูป การ

สร้างตาราง การคาดเดาและการตรวจสอบ การแจกแจงกรณีที่เป็นไปได้ทั้งหมด การเขียนเป็น ประโยคคณิตศาสตร์ การมองปัญหาย้อนกลับ การระบุข้อมูลที่ต้องการ และข้อมูลที่กำหนดให้ และการแบ่งปัญหาออกเป็นปัญหาย่อย ๆ หรือเปลี่ยนมุมมองปัญหานั้น (สถาบันส่งเสริมการ สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

ปัจจุบันสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังไม่ ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ในระดับประเทศปี 2566 พบว่าผู้เรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ย 25.38 และผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ย 19.96 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นมาตรฐานขั้นต่ำ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 พบว่า ในปี การศึกษา 2566 คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษาที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 0.99 และคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระการ เรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ลดลงจากปีการศึกษาที่ผ่านมา คิดเป็นร้อย ละ 1.65 และจากรายงานการทดสอบระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-Net) โดยสถาบันการทดสอบ ทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ปี การศึกษา 2566 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสารคามพิทยาคม สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดสกลนคร พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับโรงเรียนเท่ากับ 37.96 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของระดับประเทศ ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.38 แต่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายของสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งไว้ร้อยละ 50 ทั้งนี้ผู้เรียนมีพื้นฐานคณิตศาสตร์ไม่ดีมาจากขั้นต้น ๆ ไม่เข้าใจหลักการและความคิดรวบยอด ไม่มีทักษะการคิดคำนวณ มีจุดบกพร่องเกี่ยวข้องกั การนับทักษะการคิดคำนวณ ความคิดรวบยอดและการแปลงภาษาโจทย์เป็นภาษาคณิตศาสตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ ครูจะเป็นผู้อธิบายตัวอย่าง 2-3 ตัวอย่าง บอกให้ผู้เรียนทุกคนไปทำแบบฝึกหัด ผู้เรียนบางคนเข้าใจและทำแบบฝึกหัดได้ แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและทำแบบฝึกหัดไม่ได้ เลยทำให้เกิดความรู้สึท้อแท้ เบื่อหน่าย และไม่สนใจที่จะเรียนคณิตศาสตร์ต่อไป ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนของครูจำเป็นต้องเน้น ให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานที่เพียงพอในการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่ ต้องเผชิญ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาเพราะว่า การ แก้ปัญหาเป็นหัวใจของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (Contreras, J., 2005)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้ได้ข้อสรุปงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนํางานวิจัยที่มี ผู้ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มาสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปรวมเป็นองค์ ความรู้ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ห่อภิมาณของ Glass เพื่อให้ได้องค์

ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาที่เป็นระบบ มีความชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัย

สมมติฐานงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกันส่งผลให้ค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เอกสารและงานวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ และ การศึกษาค้นคว้าระดับบัณฑิตศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในช่วงปีพ.ศ. 2557 – 2567 จำนวน 50 เรื่อง ได้มาโดยการสืบค้นและการคัดเลือกงานวิจัย ซึ่งมีเกณฑ์และขั้นตอนในการคัดเลือกงานวิจัย ดังนี้

เกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัย

1. เป็นงานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เป็นงานวิจัยที่มีข้อมูลเพียงพอในการคำนวณค่าขนาดอิทธิพลของ Glass โดยในการวิจัยเชิงทดลองจะต้องมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตามที่ศึกษา หรือมีค่าสถิติทดสอบ อื่นๆ เช่น ค่าสถิติทดสอบที (t-test) หรือค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) เป็นต้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์งานวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรายงานการวิจัย และแบบสรุปรายงานการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบประเมินรายงานการวิจัย เป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินคุณภาพงานวิจัยเพื่อคัดเลือกเอางานวิจัยมาทำการสังเคราะห์ มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละระดับ (rubric) ตั้งแต่ระดับ 0-4 เพียงแต่ไม่ได้ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคน แต่เป็นการบันทึกงานวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ

2.2 แบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัย เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรายละเอียดต่างๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเติมคำหรือเลือกตอบ ประกอบด้วย 4 ตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย มีจำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 รายละเอียดของงานวิจัย มีจำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล มีจำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัย มีจำนวน 2 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

การสร้างแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพงานวิจัย

3.1.2 ปรับปรุงแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย จากแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

3.1.3 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่นำมาศึกษา ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาศึกษา พบว่า ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 0.67 ถือว่าแบบประเมินงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.1.4 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า ข้อคำถามให้อ่านแล้วเข้าใจง่าย ไม่กำกวม และคำถามต้องตรงประเด็นปัญหาที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยการปรับปรุงข้อคำถามให้กระชับ ได้ใจความและตรงประเด็นปัญหาที่ศึกษามากขึ้น

3.2 แบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์งานวิจัย และรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

3.2.2 กำหนดหัวข้อที่จำเป็นในการสังเคราะห์งานวิจัย และนิยามตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

3.2.3 สร้างแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบหรือเลือกตอบโดยแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยนั้นแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย ตอนที่ 2 รายละเอียดของงานวิจัย ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัย

3.2.4 นำแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่นำมาศึกษา รวมถึงความครอบคลุมของตัวแปรที่ต้องการจะบันทึก ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยที่นำมาศึกษา พบว่า ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 0.67 ถือว่าแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.2.5 นำแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า ข้อคำถามของแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยต้องครอบคลุมตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และคำถามต้องตรงประเด็นปัญหาที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัย โดยการปรับปรุงข้อคำถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและตรงประเด็นปัญหาที่ศึกษามากขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำการสำรวจงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าแบบอิสระที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และทำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2557–2567

4.2 คัดเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก โดยทำการพิจารณา 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่หนึ่งผู้วิจัยพิจารณาจากชื่อเรื่องและบทคัดย่อ ขั้นตอนที่สองพิจารณาจากวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่สามทำการพิจารณาเนื้อหาของงานวิจัยโดยละเอียด

4.3 ประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือก โดยใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

4.4 ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสรุปรายละเอียดงานวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากไฟล์งานวิจัยฉบับเต็มจากการสืบค้นข้อมูลผ่านโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (Thailis) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในระหว่างวันที่ 1-10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 โดยเก็บรวบรวมในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำงานวิจัยสำเร็จ

สถาบันที่ผลิตงานวิจัย ประเภทของการวิจัย จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ระดับชั้น ระยะเวลาที่ใช้ทดลอง ประเภทสมมติฐาน แบบแผนการวิจัย ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ วิธีการจัดการเรียนรู้ สรุปผลการวิจัย สารการเรียนรู้ที่ศึกษา ขั้นตอนการแก้ปัญหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และบันทึกข้อมูลลงในแบบสรุปรายละเอียดงานงานวิจัยที่สร้างขึ้น และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.21 - 4.00 หมายถึง คุณภาพดีมาก

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.41 - 3.20 หมายถึง คุณภาพดี

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.61 - 2.40 หมายถึง คุณภาพปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.81 - 1.60 หมายถึง คุณภาพค่อนข้างต่ำ

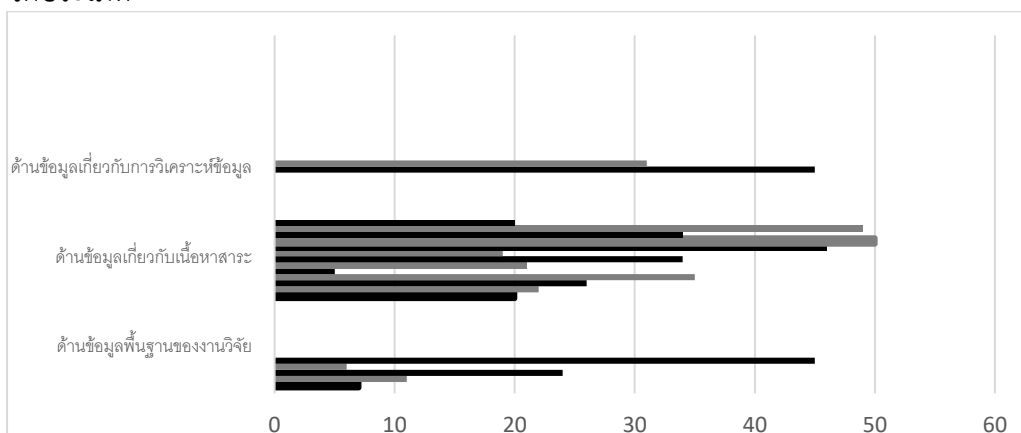
คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 0.80 หมายถึง คุณภาพต่ำ

5.2 เปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การประมาณค่าขนาดอิทธิพลโดยวิธีของ Glass และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

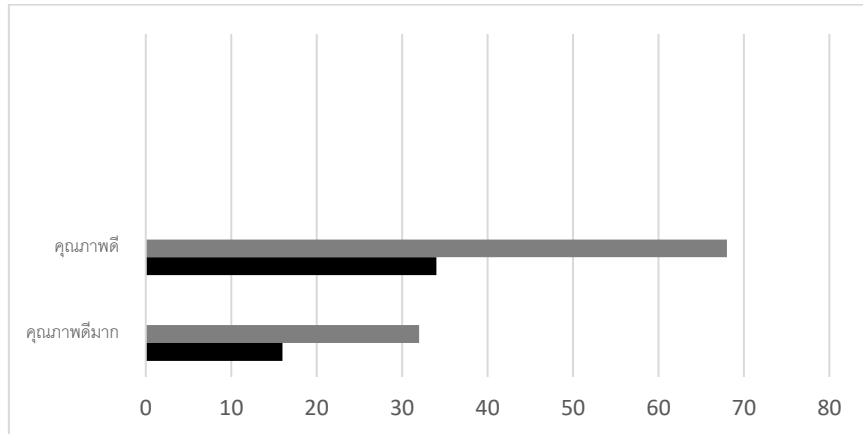
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่เป็นตัวแปรจัดประเภท



จากตาราง พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่เป็นตัวแปรจัดประเภท ด้านข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ปีที่ทำงานวิจัยสำเร็จ พบว่า งานวิจัยมีการตีพิมพ์มากที่สุดในปี 2564 และ 2564 จำนวน 7 เล่ม (ร้อยละ 14) 2) สถาบันที่ผลิตงานวิจัย พบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 11 เรื่อง (ร้อยละ 22) 3) สาขาที่ผลิตงานวิจัย พบว่า หลักสูตรและการสอน/หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยี การศึกษาเป็นสาขาที่มีการผลิตงานวิจัยมากที่สุด จำนวน 24 เรื่อง (ร้อยละ 48) และ 4) ประเภทของการวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ จำนวน 45 เรื่อง (ร้อยละ 90) ด้านข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของงานวิจัย ประกอบด้วย 12 ตัวแปร คือ 1) วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้มากที่สุด คือ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 20 เรื่อง (ร้อยละ 40) 2) ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด จำนวน 22 เรื่อง (ร้อยละ 38.60) 3) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองมากที่สุด คือ 10 - 15 คาบ/ชม. จำนวน 26 เรื่อง (ร้อยละ 52) 4) ประเภทสมมติฐาน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมมติฐานแบบมีทิศทาง จำนวน 35 เรื่อง (ร้อยละ 67.31) 5) แบบแผนการวิจัย พบว่า แบบแผนการวิจัยที่ใช้ส่วนใหญ่เป็น One Group Pretest Posttest Design จำนวน 21 เรื่อง (ร้อยละ 41.18) 6) ตัวแปรอิสระ พบว่า โดยตัวแปรอิสระที่มี การศึกษามากที่สุดคือ วิธีการจัดการเรียนรู้/วิธีการสอน/รูปแบบการสอน/รูปแบบการจัดการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 34 เรื่อง (ร้อยละ 68) 7) ตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรตามที่มีการศึกษามากที่สุดคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะอื่นๆ จำนวน 19 เรื่อง (ร้อยละ 38) 8) ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีการศึกษามากที่สุด คือ แบบทดสอบ/แบบวัด ความสามารถ/แบบวัดทักษะเป็นเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 46 เรื่อง (ร้อยละ 92) 9) งานวิจัยทุกเรื่องมีการตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงตรง (ร้อยละ 100.00) 10) การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า งานวิจัยที่มีการศึกษาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากที่สุด จำนวน 34 เรื่อง (ร้อยละ 65.38) 11) สรุปผลการวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย จำนวน 49 เรื่อง (ร้อยละ 98) 12) สาระการเรียนรู้ที่ศึกษา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสาระที่ 4 พิชคณิต จำนวน 20 เรื่อง (ร้อยละ 40) ด้านข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยตัว 2 ตัวแปร คือ 1) สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้มากที่สุด คือค่าเฉลี่ย จำนวน 45 เรื่อง (ร้อยละ 90) 2) สถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้มากที่สุด คือ ค่าสถิติทดสอบที (t-test) จำนวน 31 เรื่อง (ร้อยละ 62)

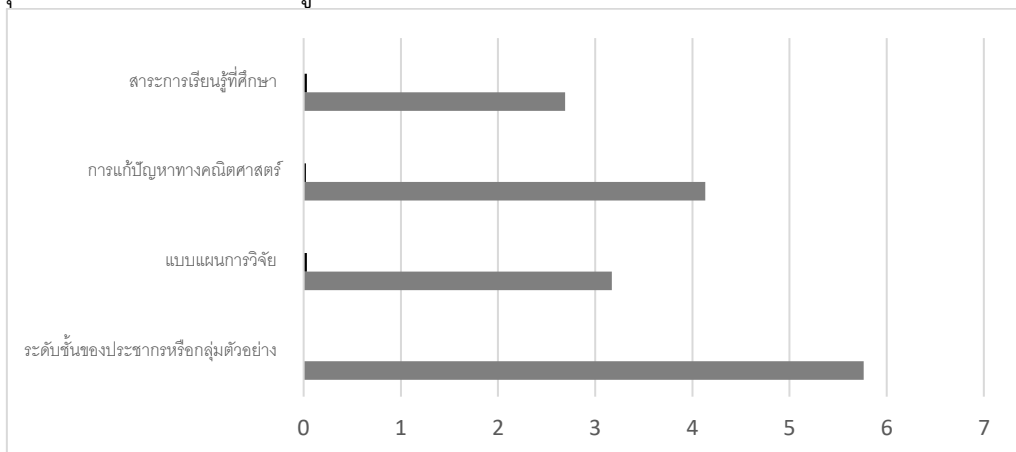
ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในภาพรวม



จากตาราง พบว่า ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในภาพรวม งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัยมีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 16 เรื่อง (ร้อยละ 32) และระดับคุณภาพดี จำนวน 32 เรื่อง (ร้อยละ 64)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัย ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยด้านข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของงานวิจัย



จากตาราง พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยด้านข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของงานวิจัย มีเพียง 4 ตัวแปรที่ทำให้มีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.000 - 0.040$) 1.ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง พบว่า งานวิจัยที่ใช้ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 5.763$, $p = 0.005$) 2.แบบแผนการวิจัย พบว่า งานวิจัยที่ใช้แบบแผนการวิจัยแตกต่าง

กัน มีขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.172$, $p = 0.033$) 3.การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 4.133$, $p = 0.022$) และ 4.สาระการเรียนรู้ที่ศึกษา พบว่า งานวิจัยที่มีการศึกษาตัวแปรสาระการเรียนรู้ต่างกันมีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.691$, $p = 0.033$)

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่เป็นตัวแปรจัดประเภท จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้านข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย พบว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยดังกล่าวเปิดทำการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และเป็นสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน/หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษามากที่สุด เพราะตัวแปรที่ผู้วิจัยศึกษาครั้งนี้เป็น การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาดังกล่าว ปีที่ตีพิมพ์มากที่สุด คือ ปี พ.ศ. 2563 เกือบทั้งหมดเป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตเพิ่มมากขึ้น ด้านข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มมากที่สุดเพราะงานวิจัยส่วนใหญ่มีการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนที่มีการแบ่งชั้นเรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด อาจเพราะเนื้อหาในระดับชั้นดังกล่าวมีเนื้อหาสาระที่ไม่ซับซ้อน โดยส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการทดลองน้อยกว่า 10-15 คาบ/ ชม. งานวิจัยส่วนใหญ่มีการตั้งสมมติฐานแบบมีทิศทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่ของงานวิจัยใช้แบบแผนการทดลอง One Group Pretest Posttest Design อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยต้องการศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน จึงมีการวัดก่อน – หลังทำการทดลองเพื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบ การศึกษาตัวแปรอิสระที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้/วิธีการสอน/รูปแบบการสอน/รูปแบบการจัดการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ตัวแปรตามที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะอื่นๆ ทั้งนี้อาจเพราะทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ประกอบด้วย 5 ทักษะกระบวนการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) งานวิจัยส่วนใหญ่จะใช้แบบทดสอบ/แบบวัดความสามารถ/แบบวัดทักษะเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพราะเป็นการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนเรียน-หลังเรียน และยังมีการใช้แผนการจัดการเรียนรู้/ แผนการสอน/หน่วยการ

เรียนรู้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบ/แบบวัดความสามารถ/แบบวัดทักษะ เป็นเครื่องมือที่ใช้การทดลองก่อนนำเครื่องมือไปใช้ จึงต้องมีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยมีการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่นและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตัวแปรการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีการศึกษามากที่สุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยตรง ทำให้เป็นที่สนใจของผู้วิจัย สาระการเรียนรู้ที่มีการศึกษามากที่สุด คือ สาระที่ 4 พิชคณิต และการสรุปผลการวิจัยส่วนใหญ่สรุปว่าสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลองที่เป็นการเปรียบเทียบผลการวิจัยก่อน – หลังทำการทดลอง ด้านข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถิติพื้นฐานในการวิจัยมากที่สุด คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผลการวิจัยในบางตัวแปรมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร พันธุ์ชมภู (2555) ที่ได้ศึกษาการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา: โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ทำการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 176 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำศึกษาส่วนใหญ่มีการตั้งสมมติฐานแบบมีทิศทาง แบบแผนการวิจัย Randomized Control Group Pretest – Posttest Design ตัวแปรอิสระที่ศึกษาเป็นวิธีการสอนหรือการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ สถิติทดสอบที (t-test)

2. ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อพิจารณาผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในภาพรวม พบว่า งานวิจัยในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี และงานวิจัยทั้งหมดอยู่ในระดับดีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องมาจากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้งผ่านกระบวนการสอบและตรวจสอบความถูกต้องจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทำให้งานวิจัยมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มลุลี เป็นสุข (2564) ที่ได้ศึกษาคุณภาพวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2550 – 2563 จำนวน 99 เรื่อง พบว่า วิทยานิพนธ์มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก พบว่า ผลการประเมินคุณภาพวิทยานิพนธ์อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 49.49 และคุณภาพระดับดี คิดเป็นร้อยละ 50.01 ในขณะที่รายการประเมินคุณภาพงานวิจัยอยู่ใน ระดับต่ำจำนวน 5 รายการ ได้แก่ เหตุผลและความจำเป็นในการทำวิจัยมีความสมเหตุสมผล ข้อตกลงเบื้องต้นของงานวิจัยเหมาะสมและมีเหตุผลรองรับ การเขียนข้อจำกัดของงานวิจัยถูกต้องชัดเจนตามหลักการวิจัย

เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางปฏิบัติ เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางวิชาการ

3. ผลการเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัย จากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบแต่เพียงว่าตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยบางตัวแปรที่ทำให้มีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ แบบแผนการวิจัย ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากวิธีการจัดการเรียนรู้/วิธีการสอน/รูปแบบการสอน/รูปแบบการจัดการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้เป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แผนการจัดการเรียนรู้/แผนการสอน/หน่วยการเรียนรู้ และชนิดของสื่อการเรียนรู้/สื่อการสอน/ชุดกิจกรรม) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานวิจัยที่ใช้แผนการจัดการ เรียนรู้/แผนการสอน/หน่วยการเรียนรู้หมายถึงครูผู้สอนมีการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และการเลือกชนิดของสื่อการเรียนรู้/สื่อการสอน/ชุดกิจกรรมที่เหมาะสมจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และสาระการเรียนรู้ (การศึกษา มากกว่า 1 สาระการเรียนรู้) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบูรณาการหลายสาระการเรียนรู้จะส่งเสริมครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันได้อย่างหลากหลายและน่าสนใจ ผลการวิจัย ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลลื เป็นสุข (2564) ได้ศึกษาอิทธิพลของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ในบางตัวแปร ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ใช้แบบแผนการวิจัย One Group Pretest Posttest Design ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบผลก่อน-หลังการทดลอง ทำให้ค่าขนาดอิทธิพลส่วนมากมีค่าเป็นบวก ส่งผลให้ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่เป็นตัวแปรจัดประเภท พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์จำนวน 50 เล่ม เมื่อพิจารณาตัวแปรคุณลักษณะของงานวิจัยด้านข้อมูลพื้นฐานงานวิจัย พบว่า เป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในปี 2564 มากที่สุด (ร้อยละ 14) โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุด (ร้อยละ 22) โดยงานวิจัยจากสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน/หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาเป็นสาขาที่มีการผลิตงานวิจัยมากที่สุด (ร้อยละ 48) งานวิจัย

ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ (ร้อยละ 90) สำหรับตัวแปรคุณลักษณะของงานวิจัยด้านข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มมากที่สุด (ร้อยละ 40) ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด (ร้อยละ 38.60) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 10-15 คาบ/ชม. (ร้อยละ 52) เกือบทั้งหมดมีการตั้งสมมติฐานแบบมีทิศทาง (ร้อยละ 67.31) แบบแผนงานวิจัยที่ใช้มากที่สุดคืองานวิจัยใช้แบบแผนการทดลอง One Group Pretest Posttest Design (ร้อยละ 41.18) โดยการศึกษาตัวแปรอิสระที่ใช้มากที่สุด คือ วิธีการจัดการเรียนรู้/วิธีการสอน/รูปแบบการ สอน/รูปแบบการจัดการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ (ร้อยละ 68) ตัวแปรตามที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะอื่นๆ (ร้อยละ 38) งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบ/แบบวัดความสามารถ/แบบวัดทักษะเป็นเครื่องมือในการวิจัย (ร้อยละ 94) ทั้งนี้ส่วนใหญ่ยังมีการใช้แผนการจัดการเรียนรู้/แผนการสอน/หน่วยการเรียนรู้ (ร้อยละ 70) โดยเครื่องมือในงานวิจัยทุกเรื่องมีการหาค่าความเที่ยงตรง (ร้อยละ 100.00) และส่วนใหญ่หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ร้อยละ 94) ค่าอำนาจจำแนก (ร้อยละ 88) ค่าความเชื่อมั่น (ร้อยละ 88) โดยการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีการศึกษามากที่สุดเป็นการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (ร้อยละ 65.38) เกือบทั้งหมดมีการสรุปผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย (ร้อยละ 98) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในสาระที่ 4 พิชคณิต (ร้อยละ 40) และเมื่อพิจารณาตัวแปรคุณลักษณะของงานวิจัยด้านข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มีการหาค่าเฉลี่ย (ร้อยละ 90) รองลงมาคือการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ร้อยละ 88) นอกจากนี้การหาค่าสถิติทดสอบสมมติฐาน (ร้อยละ 62)

2. ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อพิจารณาผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 50 เรื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.48 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี โดยงานวิจัยดังกล่าวมีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดี จำนวน 34 เรื่อง (ร้อยละ 68) และระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 16 เรื่อง (ร้อยละ 32) ในขณะที่เมื่อดำเนินการประเมินคุณภาพงานวิจัยเป็นรายข้อ พบว่า รายการประเมินอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำจำนวน 5 รายการ ได้แก่ เหตุผลและความจำเป็นในการทำวิจัยมีความสมเหตุสมผล ($\bar{X}=1.40$, $SD=0.63$) ข้อตกลงเบื้องต้นของงานวิจัยเหมาะสมและมีเหตุผลรองรับ ($\bar{X}=1.18$, $SD=0.48$) การเขียนข้อจำกัดของงานวิจัยถูกต้องชัดเจนตามหลักการวิจัย ($\bar{X}=1.20$, $SD=0.45$) เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางปฏิบัติ ($\bar{X}=1.20$, $SD=0.45$) เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางวิชาการ ($\bar{X}=1.16$, $SD=0.42$)

3. ผลการเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัย การวิเคราะห์ความแตกต่างของ

ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย จากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่าตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ได้แก่ วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง แบบแผนการวิจัย ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัย ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สารการเรียนรู้ที่ศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า มีเพียงตัวแปรระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง แบบแผนการวิจัย การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และสารการเรียนรู้ ที่ทำให้มีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยศึกษามากกว่า 1 สารการเรียนรู้ เพราะจากผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยที่มีการศึกษาตัวแปรสารการเรียนรู้ต่างก็มีค่าขนาดอิทธิพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหากสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีการศึกษามากกว่า 1 สารการเรียนรู้มาบูรณาการร่วมกัน จะช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. สำหรับครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ที่ต้องการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน นอกจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาแล้ว ควรมีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยอาจมีการหาประสิทธิภาพของสื่อ/นวัตกรรม (E1/E2) เพื่อช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาสูงขึ้น ทั้งนี้อาจให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้โดยตรงสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ผู้เรียนได้ฝึกการปฏิบัติจริงก็จะทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การสังเคราะห์งานวิจัยนั้นนอกเหนือจากการวิเคราะห์อภิमानตามวิธีการของ Glass แล้ว ยังมีอีกหลายวิธี เช่น วิธีการของ Hunter หรือวิธีการของ Hedges เป็นต้น ผู้วิจัยสามารถเลือกใช้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสามารถทำการสังเคราะห์งานวิจัยในเรื่องเดียวกันแต่ต่างวิธีการแล้ว นำมาเปรียบเทียบเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัย และเป็นแนวทางในการพัฒนาการสังเคราะห์งานวิจัยต่อไป

2. งานวิจัยที่นำมาทำการศึกษาพบที่มีความหลากหลายและในบางเรื่องไม่สามารถจัดกลุ่ม ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นในการทำการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการจัดกลุ่มด้วยรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและได้องค์ความรู้ใหม่เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้เพิ่มเติมจากการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มุลี เป็นสุข. (2564). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.มหาสารคาม
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง 2552-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- อัมพร ม้าคนอง. (2553). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร พันธุ์ชมภู. (2555). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียน คณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา : โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Contreras, J. (2005). Posing and Solving Problems: The Essence and Legacy of Mathematics. Teaching Children Mathematics, (October 2005).
- Lester, F. K. (1977). Ideas about problem solving: A look at some psychological research. Arithmetic Teacher, 25, 12-15.
- Polya, G. (1957). How to Solve It: A New Aspect of Mathematical Method, Stanford University.

แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ในยุค
ศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2*

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING STUDENTS' SELF-LEARNING
SKILLS IN THE 21ST CENTURY BASED ON YONISO MANASIKARA OF
THAMAKA II SCHOOL GROUP UNDER THE OFFICE OF
KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA II

พระสุวัฒน์ สุวฑฺฒโน (พลบนิล)¹, ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่² และ เฟติจ จงสกุลศิริ³

Phra Suwat Suvadho (Plobnil)¹, Yutthawi Kaewthongyai ² and Phadet Jongsakulsiri ³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัด สพป. เขต 2 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัด สพป. เขต 2 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัด สพป. เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรสถานศึกษา 80 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบ Six Sigma และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม มีค่า Try Out เท่ากับ .981 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้เป็นการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94 ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ มุ่งให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เป็นระบบ ทั้งด้านการเรียนรู้ คุณลักษณะ การบริหารจัดการ การสืบค้น และการประเมิน เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีวินัย รับผิดชอบ และพัฒนาตนเองได้ยั่งยืน และ 3) แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดหลากหลาย ได้แก่ การคิด

* Received 25 September 2025; Revised 8 October 2025; Accepted 14 October 2025

อย่างมีวิธี การคิดเป็นขั้นตอน การคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดเชิงบวก ซึ่งช่วยให้วางแผนแก้ปัญหา สืบค้นข้อมูล และประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง, หลักโยนิโสมนสิการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี

Abstract

This research aimed to: 1) To study the level of self-directed learning skills of students in the 21st century in the Thamaka 2 School Group under the Office of Kanchanaburi Primary Educational Service Area 2; 2) To study the methods for developing students' self-directed learning skills in the 21st century based on the principle of *Yonisomanasikāra* in the Thamaka 2 School Group under the same educational service area; and 3) To propose guidelines for developing students' self-directed learning skills in the 21st century according to the principle of *Yonisomanasikāra* in the Thamaka 2 School Group under the Office of Kanchanaburi Primary Educational Service Area 2. This study employed a mixed-methods research design. The sample group consisted of 80 school personnel determined using the Six Sigma method, and 7 key informants selected through purposive sampling. The research instruments included a questionnaire, which yielded a Try-Out reliability coefficient of .981, and an in-depth interview. The data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The study revealed that: 1) The overall level of students' self-directed learning skills in the 21st century was high, with an average score of 3.94, and all aspects were at a high level. 2) The methods for developing self-directed learning skills based on the principle of *Yonisomanasikāra* emphasized rational, careful, and systematic thinking in learning, personal attributes, management, inquiry, and evaluation, aiming to cultivate disciplined, responsible, and sustainably self-developing learners. and 3) The guidelines for developing self-directed learning skills according to the principle of *Yonisomanasikāra* indicated that learners possessed diverse thinking skills, including methodological thinking, step-by-step

thinking, logical thinking, and positive thinking, which enabled them to plan, solve problems, search for information, and self-evaluate effectively and sustainably.

Keywords: Self-directed Learning Skills, Yonisomanasikara, Office of Primary Educational Service Area Kanchanaburi

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้การศึกษาไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนหรือการถ่ายทอดจากครูผู้สอนเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ วิเคราะห์ข้อมูล และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น “ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง” จึงกลายเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เรียนในยุคปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องมี การเรียนรู้ด้วยตนเองหมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ค้นคว้า ประเมิน และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยอาศัยแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งในรูปแบบดิจิทัลและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง (สมคิด อิศระวัฒน์, 2561) ทักษะนี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน แต่ยังเสริมสร้างความมั่นใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงระบบ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม กล่าวได้ว่า การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นกลไกที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่น และก้าวทันต่อการพัฒนาของโลกที่เต็มไปด้วยความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ตามแนวคิดของ Downing and Thackrey (1971) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ 1) องค์ประกอบทางกาย 2) องค์ประกอบทางสติปัญญา 3) องค์ประกอบด้านอารมณ์ และ 4) องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1975) ที่กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ ประกอบด้วย 1) ด้านความสามารถในการเรียนรู้ 2) ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน 3) ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ 4) ด้านความสามารถในการสืบค้น และ 5) ด้านความสามารถในการประเมิน

หลักโยนิโสมนสิการ จึงเป็นการคิดอย่างแยบคาย รอบคอบ และถูกวิธี โดยอาศัยเหตุผลและปัญญาเป็นสำคัญ เป็นการคิดที่มองลึกถึงสาเหตุและปัจจัยของเรื่องราวต่าง ๆ ไม่ตัดสินเพียงผิวเผินหรือด้วยอารมณ์ การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ เพื่อหาคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และตรงจุด ในการแก้ปัญหา ตามแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต,

2549) ได้กล่าวถึงลักษณะการคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ดังนี้ 1) อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย 2) ปณมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทางหรือคิดถูกทาง 3) การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุคิดต้นเหตุคิดตามเหตุผลหรือคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) อุปาทมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผลคือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2” เพราะทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองถือเป็นทักษะสำคัญในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยข้อมูลและนวัตกรรม ขณะเดียวกันหลักโยนิโสมนสิการช่วยเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ผู้บริหาร และบุคลากร ของกลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบ Six Sigma (Harry MJ and Schroeder R., 2000) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา หรือ ดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ เป็นบุคลากรด้านการสอน ไม่น้อยกว่าชำนาญการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 25 ข้อ แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (IOC) ได้ ค่า เท่ากับ 0.95 และ ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าเท่ากับ .981 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง ประเภคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกใช้การแจกแบบสอบถาม จำนวน 80 ชุด และได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 80 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่แจก ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประมาณ 30 – 50 นาที/คน หรือ จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว รวมทั้งสิ้น 7 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกสนับสนุนเชิงปริมาณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามเชิงปริมาณ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จะนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม		N = 80 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		<i>M</i>	<i>σ</i>	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านความสามารถในการเรียนรู้	4.06	0.59	มาก	1
2.	ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน	3.97	0.52	มาก	4
3.	ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ	3.72	0.50	มาก	5
4.	ด้านความสามารถในการสืบค้น	3.99	0.45	มาก	2

5.	ด้านความสามารถในการประเมิน	3.98	0.58	มาก	3
โดยภาพรวม		3.94	0.53	มาก	

จากตารางที่ 1 บุคลากรมีความคิดเห็นต่อระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ด้านความสามารถในการสืบค้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ด้านความสามารถในการประเมิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ตามลำดับความสำคัญ

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านความสามารถในการเรียนรู้ เน้นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้ปัญญาอย่างมีวิจารณญาณและมีสติปัญญาแบบเป็นขั้นตอน ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ (โยนิโสมนสิการ) เพื่อประเมิน วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล รวมถึงการฝึกฝนให้ตระหนักรู้ตนเอง รู้จักตั้งคำถาม สืบค้นข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ส่งเสริมให้นักเรียนมีความอดทนในการเรียนรู้ มีวินัย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังเน้นการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีสมาธิ และความมุ่งมั่น เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองและพัฒนาต่อเนื่องตามหลักโยนิโสมนสิการอย่างยั่งยืน

2) ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน เน้นการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใจที่ใสใจรอบคอบ มีสติ และปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ มีความอดทน มุ่งมั่น และมีความซื่อสัตย์สุจริตในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเผชิญกับความท้าทาย มีความคิดเชิงบวก และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยยึดหลักการไตร่ตรองด้วยปัญญาเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องและการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนตามแนวทางของโยนิโสมนสิการ

3) ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ เน้นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีความสามารถในการวางแผน จัดระบบ และควบคุมตนเองอย่างมีสติและเป็นขั้นตอนตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยฝึกให้นักเรียนรู้จักกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์สถานการณ์และทรัพยากรที่มีอยู่ ตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม รวมถึงติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในการจัดการเวลา

ความรับผิดชอบในการทำงาน และสามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีสติและปัญญา เพื่อให้สามารถบริหารจัดการตนเองและงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางโยนิโสมนสิการ

4) ด้านความสามารถในการสืบค้น เน้นการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิดอย่างมีสติรอบคอบ และเป็นขั้นตอนตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยให้นักเรียนรู้จักวางแผน จัดลำดับความสำคัญ และจัดการทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีวินัย ความรับผิดชอบ และความอดทนในการบริหารจัดการตนเอง เพื่อสร้างความสามารถในการปรับตัวและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักปัญญาและสติที่มั่นคงของโยนิโสมนสิการ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถบริหารจัดการชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

5) ด้านความสามารถในการประเมิน เน้นให้นักเรียนฝึกการใช้ปัญญาและสติปัญญาในการไตร่ตรองพิจารณาอย่างละเอียด รอบคอบตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยฝึกให้นักเรียนตั้งคำถามและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของตนเองอย่างตรงไปตรงมาและเป็นธรรม พร้อมทั้งสะท้อนผลและนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินตนเองด้วยความยุติธรรม มีวินัย และมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนตามหลักปัญญาและสติที่มั่นคงของโยนิโสมนสิการ

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1) การคิดอย่างมีวิธี พบว่า ผู้เรียนสามารถเลือกแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความรอบคอบ มีวินัย และไม่ด่วนตัดสินใจโดยปราศจากการวิเคราะห์ รู้จักวางแผนการเรียนรู้ กำหนดเวลาและวิธีการที่ชัดเจน ค้นหาข้อมูลอย่างมีระบบ เลือกใช้แหล่งเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ และตรวจสอบผลลัพธ์การเรียนรู้ว่าสอดคล้องกับเป้าหมายและวิธีการที่เลือกไว้หรือไม่

2) การคิดแบบมีขั้นตอน พบว่า ผู้เรียนเรียนรู้การแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ไม่ข้ามลำดับ มีความรอบรู้ ละเอียดถี่ถ้วน และอดทนต่อกระบวนการ สามารถจัดลำดับความสำคัญ และกำหนดขั้นตอนการทำงานได้อย่างชัดเจน สืบค้นข้อมูลอย่างมีลำดับ เริ่มจากพื้นฐานไปสู่ความรู้เชิงลึก และประเมินแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง

3) การคิดอย่างมีเหตุผล พบว่า เรียนรู้โดยอาศัยการเชื่อมโยงเหตุและผล ไม่ยึดติดเพียงความเชื่อหรือความคิดเห็นส่วนตัว มีเหตุผล เปิดใจกว้าง และพร้อมรับฟังมุมมองที่แตกต่าง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ จัดลำดับความสำคัญได้เหมาะสม ค้นคว้าโดยอ้างอิง

หลักฐานที่ถูกต้อง และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนและมีเหตุผล ในการพิจารณาความถูกต้องหรือคุณค่าของการเรียนรู้

4) การคิดในเชิงบวก ผู้เรียนมีกำลังใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียน แม้เจออุปสรรคก็ พร้อมพัฒนาต่อไป มองโลกในแง่ดี มีความมุ่งมั่น และกล้าเผชิญความท้าทาย ใช้ความคิดเชิง บวกในการวางแผนและแก้ปัญหา ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ สืบค้นข้อมูล ด้วยความกระตือรือร้นและเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ และ ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยทัศนคติเชิงบวก มองเห็นข้อบกพร่องเป็นโอกาสในการปรับปรุง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1) ระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่ม โรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับของทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่ม โรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 เพราะเหตุว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผน และค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่ หลากหลายได้ด้วยตนเอง อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากครู ผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อม ทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร พงศ์ เชียงใหม่ (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผล ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าโดยรวมอยู่ ในระดับมาก ทั้งสองงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ในบริบทของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง ฝ่ายนักเรียนและฝ่ายผู้บริหารมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเองในระดับสูง ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาก็มีภาวะผู้นำที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษามีแนวโน้มสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

2) วิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตาม หลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่ มุ่งเน้นการใช้ปัญญาอย่างมีวิจารณญาณ มีสติไตร่ตรองเป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์และ แก้ปัญหาด้วยตนเอง ผีการตั้งคำถาม ค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล สร้างความเข้าใจลึกซึ้ง พัฒนา

คุณลักษณะด้านความมีวินัย อดทน สมาธิ และมุ่งมั่น เพื่อบริหารจัดการตนเองและประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพาวดี มหาทิง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามหลักโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการเน้นการฝึกคิดอย่างมีวิธีผ่านการตั้งคำถาม วิเคราะห์เหตุผล และการสะท้อนความคิดอย่างมีระบบ โรงเรียนมุ่งส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะและออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนกล้าตั้งคำถาม มีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถแยกแยะข้อมูลได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคด้านความเคยชินกับการเรียนแบบท่องจำและการพัฒนาครูให้เข้าใจแนวคิดโยนิโสมนสิการอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อผลลัพธ์ที่ยั่งยืน โดยทั้งสองงานวิจัยต่างก็ชี้ให้เห็นว่า การคิดอย่างมีวิธี มีเหตุผล และเป็นระบบ ซึ่งเป็นหัวใจของโยนิโสมนสิการ ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน และการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3) แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการเน้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีระบบและลุ่มลึก โดยประกอบด้วย 5 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ 1) ความสามารถในการเรียนรู้ ที่เน้นการคิดอย่างมีวิธีและการคิดในเชิงบวกเพื่อเปิดใจรับสิ่งใหม่ 2) คุณลักษณะของผู้เรียน ที่ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผลและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยอาศัยการคิดแบบมีขั้นตอนเพื่อวางแผนและจัดการตนเอง 4) ความสามารถในการสืบค้น ที่ต้องใช้การคิดอย่างมีวิธีและคิดแบบมีขั้นตอนในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) ความสามารถในการประเมิน ที่เน้นการคิดอย่างมีเหตุผลและคิดในเชิงบวกเพื่อนำข้อผิดพลาดมาเรียนรู้และพัฒนา ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ต้องอาศัยกระบวนการคิดอย่างโยนิโสมนสิการ เพื่อสร้างผู้เรียนที่รู้เท่าทัน ตัดสินใจเป็น และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาลย์ คำงาม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักกฏธรรม 4 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักกฏธรรม 4 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร

แนวทางที่ 3 ดำเนินการด้วยหลักโยนิโสมนสิการ มีการตรวจสอบข้อมูลว่า มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการบริหารอย่างแท้จริง โดย 1) ตรวจสอบตนเองโดยการคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง หรือ การคิดที่ถูกต้อง มีระเบียบและสร้างสรรค์ 2) นำความรู้จากหลักการนั้นกลับมาไตร่ตรองให้ลึกซึ้ง ให้เกิดความเข้าใจ ที่ถูกต้องถึงวัตถุประสงค์ 3) ทำตามหลักการให้ครบถ้วนทุกขั้นตอนที่วางนโยบายไว้ตามลำดับ โดยทั้งสองงานวิจัยต่างก็ชี้ให้เห็นว่าโยนิโสมนสิการไม่ใช่เพียงเครื่องมือทางปัญญาของปัจเจก แต่เป็นแนวทางที่นำไปประยุกต์ใช้ได้ ในทุกระดับของการจัดการศึกษา ตั้งแต่การพัฒนาผู้เรียนไปจนถึงการบริหารจัดการองค์กร ในช่วงวิกฤต เพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาอย่างรอบคอบ มีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม ในองค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (พระสุวัฒน์ สุวฑฺฒโน และคณะ, 2568)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการเน้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีระบบและกลุ่มเล็ก โดยประกอบด้วย 5 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ 1) ความสามารถในการเรียนรู้ ที่เน้นการคิด

อย่างมีวิธีและการคิดในเชิงบวกเพื่อเปิดใจรับสิ่งใหม่ 2) คุณลักษณะของผู้เรียน ที่ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผลและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยอาศัยการคิดแบบมีขั้นตอนเพื่อวางแผนและจัดการตนเอง 4) ความสามารถในการสืบค้น ที่ต้องใช้การคิดอย่างมีวิธีและคิดแบบมีขั้นตอนในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) ความสามารถในการประเมิน ที่เน้นการคิดอย่างมีเหตุผลและคิดในเชิงบวกเพื่อนำข้อผิดพลาดมาเรียนรู้และพัฒนา ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ต้องอาศัยกระบวนการคิดอย่างโยนิโสมนสิการ เพื่อสร้างผู้เรียนที่รู้เท่าทัน ตัดสินใจเป็น และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ระดับทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากสูงที่สุดถึงต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ การสืบค้น การประเมิน คุณลักษณะของผู้เรียน และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ วิธีการและแนวทางการพัฒนานั้นการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ โดยฝึกการคิดอย่างมีวิธี ใช้ปัญญาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผล รอบรู้ และสามารถวางแผน ประเมิน และเลือกใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาตนเอง จากข้อสรุปจึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 ควรจัดกิจกรรมฝึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection) และการประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น ให้เขียนบันทึกหรืออภิปรายเพื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้าของตนเอง ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถในการประเมินตนเอง และ 2) ฝ่ายแนะแนวและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 ควรจัดโครงการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน เน้นการสร้างเจตคติที่ดี มีวินัย อดทน และมีความรับผิดชอบ ผ่านกิจกรรมกลุ่มและการเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้นักเรียนทุกระดับชั้นในกลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเข้าใจองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของนักเรียน เช่น บทบาทของครู ทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางการศึกษา และแรงจูงใจของนักเรียน อันช่วยให้สามารถออกแบบแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น และ 2) พัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานหลักโยนิโสมนสิการกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในศตวรรษที่ 21 การ

ผนวกหลักการคิดเชิงวิจารณ์กับเครื่องมือดิจิทัลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นได้โปรแกรมหรือรูปแบบการสอนที่ทันสมัย สามารถกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กมลพัชร พงศ์เชียงใหม่. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัชวาลย์ คำงาม. (2565). แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักคุณธรรม 4 ในสถานการณ์การแพร่ระบาด ของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). การดูแลสุขภาพองค์รวมแนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระสุวัฒน์ สุวฑฒ, ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ และเผด็จ จงสกุลศิริ. (2568). แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มโรงเรียนท่ามะกา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพาวดี มหาหิง. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ตามหลักโยนิโสมนสิการ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2561). ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทยที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Downing. J, and D. Thackrey. (1971). Reading Readiness. London: University of London Press.
- Harry MJ and Schroeder R. (2000). Six Sigma : The Breakthrough Management Strategy Evolutionizing the World's Top Corporations. Doubleday: New York.
- Knowles. M. (1975). Self-directed learning: A guide for learning and teaching. Chicago: Follett Publishing Company.

**การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียน
โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย***
**TEACHING GUIDELINES TO INSTILL THE FOUR SOCIAL VALUES TO
STUDENTS AT KHAO KAEW WITTHAYASAN SCHOOL,
CHIANG KHAN DISTRICT, LOEI PROVINCE**

พระครูบุญประภากร ปภาโร(สุบรรณ)¹, อุดร จันทวัน² และ พระครูสุตคุณวรากร³
Phrakhruboonyaphrapakorn Pabhākarō (Suban)¹, Udon Chantavan² and Phrakhrusutakunwarakron³
¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author's Email: boonyalis007.mi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนตามหลักสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำนวน 159 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น 0.920 และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิธีตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ พบว่า 1) นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียน แตกต่างกัน 2) นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียน ไม่แตกต่างกัน 3) นักเรียนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียน ไม่แตกต่างกัน
3. เสนอแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ การเสียสละ ครูควรสอดแทรกหลักธรรมในบทเรียนทุกชั้นปี การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ปิยะวาจา ครูควรส่งเสริมการพูดให้มาก อุตถจริยา ให้นักเรียนประพฤติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ครู พ่อ แม่ หรือบุคคลอื่น สมานัตตตา ครูต้องอบรม

* Received 26 September 2025; Revised 15 October 2025; Accepted 20 October 2025

สั่งสอนนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: หลักธรรม, ปณิธาน, คุณธรรม

Abstract

This research has the objective: 1) to study the teaching conditions according to the 4 Social Objects for students at Khao Kaew Wittayasan School; 2) To compare teaching methods to instill the four social values to students at Khao Kaew Wittayasarn School. 3) To propose teaching methods to instill the four social principles in students at Khao Kaew Wittayasan School. To propose teaching methods to instill the four social principles in students at Khao Kaew Wittayasan School. The research results found that: The number of 159 people was randomly selected using a questionnaire with a reliability of 0.920 and analyzed qualitative data using a descriptive inductive method.

1. The overall teaching conditions for instilling the four social values in students at Khao Kaew Wittayasan School, Chiang Khan District, Loei Province are at a high level.

2. Comparative results of teaching methods to instill the four social values in students at Khao Kaew Wittayasan School It was found that. 1) students of different genders have different opinions on teaching methods to instill the four social values in students. 2) Students of different ages have different opinions on teaching methods to instill the four social principles in students. 3) Students with different educational backgrounds have similar opinions on teaching methods to instill the four social principles in students.

3. Propose a teaching method to instill the four social principles to students at Khao Kaew Wittayasan School. sacrifice, teachers should incorporate the principles of Dhamma into the lessons of every grade level. Organizing Activities to promote morality in students. Teachers should encourage speaking more. Attachariya: Let students behave in a way that is beneficial to teachers, parents, or other people. Samanatta: Teachers must consistently train and teach students to have morality and ethics and be good role models for students.

Keywords: Moral principles, Instilling, Morality

บทนำ

การส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skills) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นแนวโน้มสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียนยุคปัจจุบันที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างรอบด้าน และพร้อมเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม. ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในสังคมที่มีความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และความต้องการของผู้คน เพราะมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด ขณะที่ทรัพยากรและโอกาสมีจำกัด ความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องเลวร้ายเสมอไป หากสามารถจัดการอย่างเหมาะสม ก็อาจนำไปสู่การเรียนรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติจึงไม่ได้หมายถึงการไม่มีความขัดแย้งเลย แต่หมายถึงการเรียนรู้ที่จะยอมรับความแตกต่าง และร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและมีความสุข (โคทม อารียา, 2548)

โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเลย-หนองบัวลำภู เขต 19 ปัจจุบันมีนักเรียนในสังกัด จำนวน 270 คน ส่วนหนึ่งนักเรียนยังมีการแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว เช่น ขาดการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการพูดคุยสนทนากันยังไม่สุภาพ จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาให้นักเรียนทุกคนรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพูดคุยสนทนากันด้วยคำสุภาพอ่อนโยน (โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์, 2567)

ยุคปัจจุบันการศึกษาในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนยังเผชิญกับหลายปัญหา เช่น การเน้นเนื้อหาวิชาการมากเกินไป โดยละเลยทักษะชีวิตและคุณธรรม ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสและทรัพยากรทางการศึกษา การเรียนรู้แบบท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ยังขาดความเข้าใจและการดูแลแบบใกล้ชิด การเรียนการสอนปัจจุบัน จึงควรมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง พัฒนาทักษะชีวิต การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หมวด 1 มาตรา 6) โดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ความรู้และการช่วยเหลือ 2) ปิยวาจา การพูดจาอย่างสุภาพ ให้กำลังใจ 3) อัตถจริยา การร่วมทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4) สมานัตตา การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค (อังคตตฤณิกาย จตุกนิบาต มหาสุตตันตปิฎก) ซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในห้องเรียน ลดความขัดแย้ง และเพิ่มความร่วมมือ

สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นแหล่งบ่มเพาะวิชาความรู้ ทักษะชีวิต ปลุกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมอันดีแก่เยาวชนผู้ซึ่งจะเจริญเติบโตไปเป็นอนาคตของชาติ เพราะประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์สูงทั้งคุณภาพและปริมาณย่อม สามารถสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติของตนได้เป็นอย่างดี จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัด การศึกษาก็เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพทักษะชีวิตของผู้เรียน การ

บริหารสถานศึกษาอันเป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำในการกำหนดนโยบายและวางแผนงานในการพัฒนา สถานศึกษาในทุกมิติ ผู้บริหารจึงควรได้นำเอาหลักพุทธธรรม คือหลักสังคหวัตถุ 4 และขอบข่ายภาระงานทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้การบริหารงานสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช, 2560)

โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตั้งอยู่ที่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เปิดเรียนครั้งแรกมีนักเรียน 88 คน และย้ายมาอยู่ในที่ตั้งปัจจุบันเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2527 ปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีนักเรียน 253 คน บุคลากรทางการศึกษารวม 24 คน นายสหัส เต็มวงศ์ เป็นผู้อำนวยการคนปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญเพื่อหาแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยปลูกฝังหลักสังคหวัตถุ 4 ให้กับนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติวิธี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียน โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบการปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เพศต่างกัน มีระดับการปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แตกต่างกัน
2. นักเรียนที่อายุต่างกัน มีผลเปรียบเทียบการปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แตกต่างกัน
3. นักเรียนที่การศึกษาต่างกัน มีผลเปรียบเทียบการปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมตอนต้น และมัธยมตอนปลายของ โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีทั้งหมด จำนวน 270 คน โดยเปรียบเทียบตารางสังคมศาสตร์ของแคชชี มอแกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 270 คน ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. นำเสนอร่างแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
8. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย
2. ส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 159 ฉบับ พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดทำข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด

4. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. ดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน และรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงบูรณาการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ 1. ด้านทาน 2. ด้านปิยวาจา 3. ด้านอิตถจริยา 4. ด้านสมานัตตตา มีรายละเอียดดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการแปลผลแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยภาพรวม

(n = 159)

แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอยะนิงคาน จังหวัตเลย	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ข้อที่ 1 การเสียสละ แบ่งปัน	3.80	.52	มาก
2. การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ข้อที่ 2 คำพูดจาที่ไพเราะอ่อนหวาน	3.95	.45	มาก
3. การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ข้อที่ 3 การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น	3.86	.56	มาก
4. การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ข้อที่ 4 การประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย	3.95	.53	มาก
รวม	3.89	.52	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอยะนิงคาน จังหวัตเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่ามากที่สุดคือ การประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย รองลงมา คำพูดจาที่ไพเราะอ่อนหวาน และน้อยที่สุดคือ การเสียสละแบ่งปัน

สมมติฐาน ข้อที่ 1 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำแนกตามเพศ

(n=159)

แนวทางการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4	เพศ				t	Sig
	ชาย (60)		หญิง (99)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ทาน	4.43	0.35	4.65	0.27	-5.03	0.000
2. ปิยวาจา	4.54	0.27	4.53	0.35	0.20	0.083
3. อิตถจริยา	4.58	0.19	4.68	0.22	-3.44	0.001
4. สมานัตตตา	4.37	0.41	4.75	0.35	-7.32	0.000
ภาพรวม	4.48	0.23	4.65	0.23	-5.37	0.000

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีผลของการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้วอำเภอยะนิงคาน จังหวัตเลย โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 2 นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำแนกตามอายุ

(n=159)

แนวทางการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4	เพศ				t	Sig
	ชาย (60)		หญิง (99)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ทาน	4.38	0.25	4.35	0.23	0.391	0.696
2. ปิยวาจา	4.34	0.27	4.53	0.35	0.547	0.585
3. อตถจริยา	4.58	0.19	4.48	0.24	0.563	0.574
4. สมานัตตตา	4.38	0.31	4.55	0.45	0.349	0.728
ภาพรวม	4.42	0.25	4.47	0.31	0.402	0.689

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีผลของการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว อำเภอยะรัง จังหวัดเลย โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($t = 0.402$, $Sig. = 0.689$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 4 การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำแนกตามการศึกษา

(n=159)

แนวทางการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4	เพศ				t	Sig
	ชาย (60)		หญิง (99)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ทาน	4.38	0.25	4.35	0.23	0.391	0.696
2. ปิยวาจา	4.34	0.27	4.53	0.35	0.547	0.585
3. อตถจริยา	4.58	0.19	4.48	0.24	0.563	0.574
4. สมานัตตตา	4.38	0.31	4.55	0.45	0.349	0.728
ภาพรวม	4.42	0.25	4.47	0.31	0.402	0.689

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนที่มีการศึกษาต่างกัน มีผลของการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ตำบลเขาแก้ว

อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = 0.402$, Sig. = 0.689) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เสนอแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ให้กับนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ มีแนวทาง ดังนี้ ด้านการเสียสละ ครูควรสอดแทรกเนื้อของหลักธรรมในบทเรียนในทุกชั้นปี การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน โดยครูทุกคนต้องเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนด้วยการเสียสละแบ่งปัน การเสียสละเวลากำลังร่างกายเมื่อต้องใช้แรง หรือการเสียสละทรัพย์สินในโอกาสต่าง ๆ เช่น ทำบุญสร้างศาลาวัด สร้างอาคารต่างๆ และสถานที่ที่สำคัญด้านปิยะวาจา ครูให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพูดคุย ส่งเสริมมารยาทในการพูด ครู เพื่อน พ่อแม่ และบุคคลอื่นด้วยคำสุภาพ ไม่พูดโกหก นักเรียนทุกคนต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพูด โรงเรียนต้องมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษนักเรียนที่ไม่ทำตาม หรือฝ่าฝืนกฎ ระเบียบนั้นอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ด้านอัตถจริยา นักเรียนประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งโรงเรียน พ่อ แม่ และบุคคลอื่น ด้วยความประพฤติชอบทางกาย เรียกว่า “กายสุจริต” คือการเป็นผู้มีการกระทำที่ดีอย่างสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้นักเรียนเป็นคนที่มีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และความไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย ด้านสมานัตตตา ครูให้การอบรมสั่งสอนศิษย์ และการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการทำ ความดีอย่างสม่ำเสมอ การไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา ให้นักเรียนรู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น เช่น ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือเพื่อน พ่อ แม่ ครู ส่วนนี้ย่อมเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และเกิดความสงบสันติสุขภายในโรงเรียนต่อไป

อภิปรายผล

1. ด้านปิยะวาจา โรงเรียนมีการส่งเสริมเรื่อง “มารยาทในการพูด” โรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์เน้นส่งเสริมวัฒนธรรมการพูดจาไพเราะ ผ่านกิจกรรมหน้าเสาธง การอบรมคุณธรรม หรือคำขวัญของโรงเรียน ทำให้นักเรียนซึมซับและฝึกได้ง่าย และมีกฎระเบียบที่ส่งเสริมให้ใช้คำพูดสุภาพ เป็นพฤติกรรมที่สามารถฝึกในห้องเรียนหรือที่บ้านได้ง่าย เช่น พูดขอโทษ ขอบคุณ สวัสดี นักเรียนส่วนมากมักรู้สึกดีกับคำพูดให้กำลังใจ ชมเชย หรือแสดงความเป็นมิตร พูดดีแล้วได้ใจเพื่อน และมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการอบรมจากครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ (ยิ่งยศ คำหา, 2566) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุพรรณภูมิ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านการเสียสละ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่กำลังพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจ จึงยังมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับตัวเองเป็นหลัก เช่น ความต้องการความสนใจ การเสียสละต้องใช้ความเข้าใจในความทุกข์ของผู้อื่น และความพร้อมจะยอมลดสิ่งของหรือผลประโยชน์ของตน ซึ่งต้องใช้วุฒิภาวะระดับหนึ่ง และโรงเรียนมักเน้นผลสัมฤทธิ์ เช่น เกรด ความสามารถส่วนตัว การสอบแข่งขัน อิทธิพลของสื่อและวัฒนธรรมปัจจุบัน การเติบโตในสภาพสังคมที่ส่งเสริมความสำเร็จส่วนตัว ความโดดเด่น หรือความสุขส่วนบุคคล มากกว่าการให้หรือการเสียสละ นักเรียนบางคนอาจมองว่า “การเสียสละ” คือการยอมให้ตัวเองลำบาก หรือสูญเสีย หากไม่ได้รับการปลุกฝังหรือเข้าใจคุณค่าที่แท้จริง อาจรู้สึก “ไม่คุ้ม” หรือ “ไม่จำเป็น” ซึ่งสอดคล้องกับ **ยิ่งยศ คำหา** ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคูหา 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนถือเป็นการวางรากฐานของการพัฒนาคน ทั้งในด้านจิตใจ พฤติกรรม และคุณธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทในการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพ การปลุกฝังหลักธรรมจะส่งผลเชิงบวกในระยะยาวต่อพฤติกรรมของนักเรียนอย่างหลากหลาย ผลกระทบระยะยาวต่อพฤติกรรมของนักเรียน 1. ทาน การเสียสละ นักเรียนจะมีจิตสาธารณะมากขึ้น รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม กิจกรรมอาสา หรือการทำงานเพื่อชุมชน ลดพฤติกรรมเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันทั้งทรัพย์สินและเวลาช่วยเหลือผู้อื่น การเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีน้ำใจไม่หวังประโยชน์ส่วนตัว 2. ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ นักเรียนมีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รู้จักใช้คำพูดที่ให้กำลังใจ ลดการทะเลาะเบาะแว้ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ลดพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง พูดจาหยาบคาย หรือล้อเลียนในโรงเรียน 3. อัตถจริยา การประพฤติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น นักเรียนจะรู้จักคิดถึงผู้อื่น ไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง พัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี พร้อมช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อน ครู และชุมชนเมื่อมีโอกาส 4. สมานัตตตา วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย มีความเสมอภาค ไม่แบ่งชนชั้น ไม่เลือกปฏิบัติ ปรับตัวได้กับทุกกลุ่มทุกระดับ มีความนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ และเป็นมิตรกับเพื่อนร่วมรุ่น ส่งผลให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และสามารถรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี ภาพรวมของผลลัพธ์ที่คาดหวังในระยะยาว การปลุกฝังสังคหวัตถุ 4 อย่างต่อเนื่องในโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์จะช่วยให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การทะเลาะเบาะแว้ง หรือการใช้คำพูดที่รุนแรง เพิ่มความสมัครสมานสามัคคีในหมู่เพื่อนและครู สร้างเยาวชนที่มีคุณภาพพร้อมเป็น “พลเมืองดี” ในอนาคต ทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งบ่มเพาะคุณธรรมที่ยั่งยืน

แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลุกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน ข้อที่ 1 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอยะยงคาน จ้งหวัดเลย แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำแนกตามเพศ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐาน ข้อที่ 2 นักเรียนที่มีอายุต่างกัน แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอยะยงคาน จ้งหวัดเลย แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐาน ข้อที่ 3 นักเรียนที่มีการศึกษาต่างกัน แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอยะยงคาน จ้งหวัดเลย แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ จำแนกการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย แนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 แก่นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำแนวทางการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ไปเป็นแนวทางเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในโรงเรียน โดยมีแนวทาง ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บูรณาการสังคหวัตถุ 4 เข้ากับหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้แนวทางให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต19 เพื่อบูรณาการเนื้อหาของสังคหวัตถุ 4 เข้ากับรายวิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา หรือโครงการจิตอาสา
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผ่านโครงการจิตอาสาให้กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต19
3. สร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นการสื่อสารอย่างมีเมตตาและความเสมอภาค เพื่อพัฒนาครู บุคลากร และนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1. ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนต่อยอดในแต่ละองค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4
2. สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น สื่อการสอน เกม หรือบทเรียนออนไลน์ ที่สอดแทรกคุณธรรมทั้ง 4 ด้าน

3. จัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง เช่น “โครงการพ่อแม่ต้นแบบสังคหวัตถุ 4” เพื่อส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจากครอบครัวสู่โรงเรียน

4. ครอบคลุมการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้าไปในแผนการสอนของทุกกลุ่มสาระ ไม่จำกัดเฉพาะวิชาสังคมศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำหลักพุทธธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สาราณียธรรม 6 เพื่อใช้ศึกษาจัดกิจกรรมให้แก่ผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเขาแก้ววิทยาสรรพ์ เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาแรงจูงใจในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่น ๆ ของโรงเรียนในจังหวัดเลย เช่น สถานศึกษาอื่นโดยมีหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

โคทม อารียา. (2548). การใช้สันติวิธีเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้: ใน สันติวิธีจากมุมมองศาสนา (หน้า 18). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ .(2542). กิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, (19 สิงหาคม 2542).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.(2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, (6 เมษายน 2560).

ไพศาล ชัยธีระศักดิ์. (2564). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการประกอบกิจการขายประกันชีวิตในจังหวัดแพร่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. (2559). ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4: กรณีศึกษาอำเภอมะขาม จังหวัดมุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Exploring English Vocabulary Learning Strategies Through AI Integration of Thai University Students: A Case Study*

Anawin Khlakheang¹ and Amorn Cherngroongroj²

Business English Program, Faculty of Arts, Dhurakij Pundity University, Thailand

Global Business English Program, Faculty of Arts, North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: anawin.khl@dpu.ac.th¹

Abstract

This study aimed to explore the English vocabulary learning strategies of Thai university students with an emphasis on the integration of Artificial Intelligence (AI) tools. Specifically, the research sought to (1) identify the vocabulary learning strategies employed by students, (2) examine how AI tools such as ChatGPT, Quizlet, and Grammarly were integrated into their learning practices, and (3) evaluate their perceptions of AI-assisted strategies compared with traditional methods. Data were collected through a voluntary online survey conducted in March until April 2025 with 32 informants, all undergraduate students majoring in Business English at a private university in Bangkok. The survey included open-ended questions, and the responses were analyzed qualitatively using thematic analysis to capture recurring patterns and themes. The findings revealed that students combined traditional strategies (e.g., reading, note-taking, peer discussions) with technology-based approaches, highlighting a dynamic blend of methods. ChatGPT emerged as the most widely adopted AI tool, followed by Grammarly and Quizlet, each serving complementary purposes in vocabulary acquisition. Students perceived AI-assisted strategies as highly effective, particularly in providing instant feedback, contextualized examples, and enhanced motivation, though they continued to value traditional practices for deeper comprehension and authentic interaction. The study contributes to the growing body of research on AI-assisted vocabulary learning in EFL contexts by offering insights into how Thai undergraduates integrate emerging technologies with established learning strategies. The study contributed to EFL pedagogy by

* Received 23 June 2025; Revised 9 October 2025; Accepted 15 October 2025

highlighting practical ways to integrate AI tools into vocabulary instruction while preserving the value of traditional strategies.

Keywords: English vocabulary learning, AI integration, Vocabulary strategies, EFL students, Technology-assisted learning

Introduction

The process of language acquisition is inherently complex and multifaceted, involving numerous cognitive and social dimensions; thus, a comprehensive understanding of the wide array of strategies that learners employ specifically for expanding their English vocabulary is crucial for educators aiming to design and implement effective, targeted instructional practices that cater to diverse learner needs and optimize language proficiency outcomes (Brown, 2007; Nation, 2001). In recent years, the emergence of Artificial Intelligence (AI) has significantly reshaped the landscape of language education, offering learners new tools to personalize, accelerate, and reinforce vocabulary acquisition (Chou, 2021; Wang & Vasquez, 2012). Ghalebi, Sadighi, and Bagheri (2020) highlight that acquiring a foreign or second language is a complex and evolving process that benefits from strategic, adaptable methods increasingly shaped by digital technologies.

Vocabulary is defined as a collection of lexemes that includes individual words, compound terms, and idiomatic expressions (p. 307). Within this framework, a strategy refers to a systematic approach or technique applied to achieve a specific objective. Consequently, vocabulary learning strategies represent a specialized subset of general language learning strategies, involving both deliberate and automatic processes aimed at acquiring and retaining vocabulary. With technological advancements, these strategies increasingly incorporate engagement with digital resources, particularly AI-driven platforms, which facilitate memorization, contextual understanding, and personalized feedback during vocabulary learning (Kukulska-Hulme, 2020). Our dedication to fostering students' vocabulary growth is grounded in the widely accepted recognition—supported by both practical experience and empirical studies—that vocabulary forms a crucial foundation for successful language acquisition.

Extensive research, especially within the contexts of EFL (English as a Foreign Language) and ESL (English as a Second Language) learners, has consistently revealed a significant positive relationship between the breadth of learners' vocabulary knowledge and their overall language proficiency (Qian & Lin, 2020). Vocabulary knowledge plays a vital role not only in improving reading and writing skills but also in enhancing learners' oral communication abilities. Seffa (2015) examined the connection between vocabulary mastery and oral proficiency among EFL learners, highlighting that a robust vocabulary foundation is essential for effective spoken interaction. Furthermore, the rise of AI technologies has made vocabulary acquisition more accessible and interactive, enabling learners to utilize intelligent tools that offer real-time feedback, contextual examples, and personalized support tailored to their language proficiency (Xie, Wong, & Tsai, 2022).

In this study, we examined the English vocabulary learning strategies of Thai university students, with a particular focus on how AI technologies are being integrated into their learning practices. Through a qualitative analysis of students' responses, we identified thematic patterns and determined their preferred methods of vocabulary acquisition. Special attention was given to the role of AI tools—such as ChatGPT, Quizlet, and Grammarly—in shaping or supplementing these strategies. This case study seeks to contribute to the growing body of research on AI-assisted language learning by offering insights into how learners in an EFL context utilize both traditional and technology-driven approaches to enhance their English vocabulary. Despite extensive studies on vocabulary learning strategies in Thailand (e.g., Chumworatayee & Pitakpong, 2017; Boonnoon, 2019), most of these investigations have not addressed the role of Artificial Intelligence (AI) in shaping learners' vocabulary practices. Conversely, international research has increasingly focused on AI in language education (e.g., Kasneci et al., 2023; Zou & Xie, 2024), but these studies tend to discuss general affordances and challenges of AI without a specific focus on vocabulary learning strategies. Therefore, there remains a gap in the literature concerning how Thai EFL learners integrate AI tools into their vocabulary learning practices. This study addresses that gap by examining AI-integrated vocabulary learning strategies of Thai university students in an EFL context.

Objectives

1. To identify the vocabulary learning strategies employed by Thai university students in an EFL context.
2. To explore how Artificial Intelligence (AI) tools such as ChatGPT, Quizlet, and Grammarly are integrated into students' vocabulary learning practices.
3. To examine the perceived effectiveness and preferences of students regarding AI-assisted vocabulary learning compared to traditional learning strategies.

Literature Review

Vocabulary learning strategies refer to the various methods and techniques learners utilize to acquire new words and expressions, thereby expanding their overall vocabulary knowledge. Recognized as a fundamental aspect of language learning, vocabulary acquisition enables effective communication and comprehension across diverse texts and genres. It is widely accepted that a larger vocabulary contributes to greater language proficiency and learner confidence. Nonetheless, the process of learning vocabulary is complex, involving an intricate interaction of cognitive, emotional, and social factors that affect how learners acquire, retain, and use new words in different contexts (Nation, 2001; Takač, 2014). Consequently, gaining insight into these strategies is essential for educators and curriculum developers aiming to enhance language instruction.

Nation (2009) identified four primary categories of vocabulary learning strategies: (1) encoding, (2) retrieval, (3) elaboration, and (4) metacognitive strategies. Encoding strategies help learners transfer new vocabulary into long-term memory by utilizing cues such as word components, synonyms, antonyms, associations, and imagery. Retrieval strategies focus on recalling previously learned words through methods like word lists, mapping, and language games. Elaboration strategies encourage learners to connect new vocabulary with existing knowledge using examples, explanations, and comparative techniques. Kukulska-Hulme (2020) stated that metacognitive strategies involve learners actively managing their learning process via goal-setting, planning, feedback, and

self-assessment. With the integration of AI, many of these strategies are further supported and enhanced by technology; for instance, tools like Quizlet facilitate retrieval through interactive flashcards, while AI chatbots such as ChatGPT promote elaboration and metacognitive reflection by offering contextualized feedback and engaging conversational practice.

Expanding on Oxford's foundational framework, Schmitt (1997) developed a detailed classification of vocabulary learning strategies, dividing them into two main types: independent learning, where learners independently infer meanings, and collaborative learning, which involves social engagement. These categories further branch into five principal strategies: determination strategies that focus on learners' efforts to uncover word meanings; social strategies that leverage interaction with peers; memory strategies that use associations and mental connections; cognitive strategies centered on repetition and practice; and metacognitive strategies that involve planning, monitoring, and assessing one's learning progress. In the context of AI integration, these strategies can be effectively supported—for example, ChatGPT facilitates elaboration by providing immediate feedback and enabling clarification, while Quizlet supports memory and cognitive strategies through spaced repetition and gamification (Kukulska-Hulme, 2020). The success of vocabulary learning strategies depends on various individual learner characteristics such as age, proficiency level, motivation, and preferred learning styles. For EFL learners, particularly Thai university students, it is crucial for educators to evaluate their specific needs before implementing strategy-focused teaching methods. A significant difficulty in acquiring vocabulary in a second language (L2) lies in the comparatively fewer cognates available than in a learner's first language (L1). Takač (2014) highlighted that this scarcity necessitates more intensive and deliberate instruction in L2 vocabulary learning.

Chumworatayee and Pitakpong (2017) identified a significant disparity between Thai English majors' perceived value of vocabulary learning strategies (VLSs) and their actual usage. Their study of 72 students revealed moderate engagement with VLSs, despite learners rating these strategies as highly useful. Positive correlations were found between the use and perceived benefit of most strategies, except for certain techniques like seeking translations or highlighting

letters, which were less commonly practiced despite being valued. These results suggest that providing explicit instruction on VLSs could enhance vocabulary acquisition for Thai learners. In the context of AI, this gap could be reduced through AI-powered platforms that offer personalized, strategy-focused feedback and support, promoting more consistent and effective strategy use. Similarly, Boonnoon (2019) examined VLS usage among 267 Thai EFL students enrolled in academic reading courses across four disciplines. The research showed moderate overall use of strategies, with dictionary use and note-taking being the most popular, while selective attention was used the least. Statistical analysis indicated significant differences in strategy use among academic majors, with health science students demonstrating the highest levels of engagement. These findings imply that academic background influences vocabulary learning preferences. Integrating AI-driven tools tailored to disciplinary needs could address these differences by providing customized strategy support aligned with students' unique academic contexts and learning preferences.

The reviewed literature underscores the complexity and diversity of vocabulary learning strategies employed by language learners, particularly within the Thai EFL context. Previous studies have highlighted both the moderate use and high perceived value of these strategies among students, with variations influenced by factors such as academic discipline and individual learner characteristics (Boonnoon, 2019; Chumworatayee & Pitakpong, 2017). Furthermore, traditional vocabulary learning frameworks (Nation, 2009; Schmitt, 1997; Takač, 2014) provide a strong foundation for understanding strategic language acquisition processes. However, the rapid advancement of AI technologies offers new possibilities to enhance and personalize vocabulary learning through tools like ChatGPT, Quizlet, and Grammarly, which can support encoding, retrieval, elaboration, and metacognitive strategies. Despite this promising potential, there remains a gap in empirical research exploring how Thai university students specifically integrate AI tools into their vocabulary learning practices. To address this gap, the present case study adopts a qualitative approach to investigate the strategies Thai students use to learn English vocabulary, with a particular focus on the role and impact of AI integration.

Methodology

This study adopted a qualitative case study design to investigate Thai university students' vocabulary learning strategies, focusing on the integration of Artificial Intelligence (AI) tools.

Data Collection Tool

Data were collected during March until April 2025 using an online open-ended questionnaire distributed via Google Classroom. The instrument consisted of two sections: (1) demographic information (e.g., age, year of study, program) and (2) open-ended questions such as *"How do you use AI to learn English vocabulary?"* and *"Which strategies do you find most effective when learning new vocabulary?"* These questions were designed based on established frameworks of vocabulary learning strategies (Nation, 2009; Schmitt, 1997), and were reviewed by three experts in applied linguistics to ensure content validity. A pilot test with five students confirmed the clarity and relevance of the questions.

Participants

The survey was distributed to 64 undergraduate students enrolled in a Business English program at a private university in Bangkok. Of these, 32 students voluntarily participated and completed the questionnaire in full. The participants were selected through purposive sampling, as they were considered representative of EFL learners who actively engage with both traditional and AI-assisted learning strategies.

Data Analysis

Responses were analyzed using thematic analysis, following Braun and Clarke's (2006) six-step framework: (1) familiarization with data, (2) generating initial codes, (3) searching for themes, (4) reviewing themes, (5) defining and naming themes, and (6) producing the report. To enhance the trustworthiness of the analysis, peer debriefing was conducted with two fellow researchers, and coding consistency was checked across multiple readings.

Ethical Considerations

The study followed the ethical guidelines of the university's research ethics committee. Participation was voluntary, and informed consent was

obtained from all respondents. Anonymity and confidentiality were strictly maintained throughout the research process.

Results

This study aimed to explore the English vocabulary learning strategies employed by Thai university students, focusing on the integration of Artificial Intelligence (AI) tools such as ChatGPT, Quizlet, and Grammarly. Thirty-two students participated in a voluntary online survey during March until April 2025. Thematic analysis of their qualitative responses yielded rich insights aligned with the three research objectives.

Vocabulary Learning Strategies Employed by Thai University Students

Consistent with the first research objective, the findings demonstrate that students employ a diverse range of vocabulary learning strategies combining both traditional and digital approaches.

The table 1: Vocabulary Learning Strategies

No.	Strategy Type	Percentage (%)
1	Traditional Methods (Reading books, discussions, handwritten notes)	78%
2	Multimedia Resources (Videos, films, social media)	22%

Traditional methods remain foundational, with approximately 78% of respondents indicating regular use of reading books, engaging in face-to-face discussions with teachers and peers, and using handwritten notes to reinforce vocabulary. These strategies were frequently cited for their effectiveness in promoting deep comprehension and contextual learning. In addition, a considerable proportion around 22% of students reported leveraging multimedia resources such as videos, films, and social media platforms to support their vocabulary acquisition. Participants highlighted the engaging nature of such resources, which provide authentic language input and diverse contextual examples. This indicates a shift toward integrating more varied, multimodal learning experiences that supplement traditional strategies.

Integration of AI Tools in Vocabulary Learning Practices

Addressing the second objective, a prominent theme was the active integration of AI tools into students' vocabulary learning routines. AI-powered

platforms were widely utilized and valued for their interactivity, accessibility, and personalized feedback.

The table 2: Integration of AI Tools in Vocabulary Learning Practices

No.	AI Types	Percentage (%)
1	ChatGPT	69%
2	Grammarly	19%
3	Quizlet	12%

ChatGPT emerged as the most frequently mentioned AI tool, with approximately 69% of students reporting regular use. Respondents described using ChatGPT to generate example sentences, clarify meanings of unfamiliar words, and simulate conversational practice, which helped them contextualize vocabulary in real-time interactions. **Grammarly** was used by roughly 19% of students, primarily for writing support. Participants appreciated Grammarly's instant corrective feedback on vocabulary usage and grammar, which helped them self-correct and build confidence in written English. **Quizlet** was reported by about 12% of participants as an effective tool for memorization through flashcards and spaced repetition. Many noted that the platform's gamified quizzes and progress tracking features increased their motivation and retention. The integration of these AI tools reflects a clear trend toward technology-assisted learning that complements and enhances traditional strategies, providing learners with additional channels to practice and reinforce vocabulary.

Perceived Effectiveness and Preferences Regarding AI-Assisted vs. Traditional Strategies

Regarding the third objective, students generally perceived AI-assisted vocabulary learning as highly beneficial but favored a balanced approach combining both AI tools and traditional methods. Approximately 81% of participants expressed positive attitudes toward AI tools, emphasizing their convenience, accessibility, and capacity for personalized feedback. Many highlighted that AI technologies offered immediate answers and examples, which accelerated their learning and helped overcome challenges encountered in self-study. However, about 19% preferred to use AI tools as supplements rather than replacements for traditional learning methods. They valued face-to-face interactions with teachers and peers, extensive reading, and contextual usage as

essential components of vocabulary acquisition. This preference indicates that while AI facilitates personalized and adaptive learning experiences, it does not entirely substitute the richness of human-mediated and contextual learning environments.

Discussion

The findings align closely with previous research on vocabulary learning strategies. Consistent with Nation's (2009) framework, students employ a variety of encoding, retrieval, elaboration, and metacognitive strategies, integrating both traditional and technology-assisted methods. The continued use of reading, social interaction, and note-taking echoes Schmitt's (1997) distinction between independent and social learning strategies. Moreover, the significant role of AI tools in vocabulary acquisition supports Kukulska-Hulme's (2020) assertion that digital platforms provide adaptive, personalized learning experiences. The moderate use of strategies observed by Boonnoon (2019) and the gap between perceived usefulness and actual use highlighted by Chumworatayee and Pitakpong (2017) are reflected in students' selective adoption of AI tools alongside conventional practices. Overall, this study confirms that while AI integration is reshaping vocabulary learning, traditional strategies remain essential in comprehensive language development.

Recommendation

One limitation of the study lies in the relatively small number of participants ($n=32$). However, this is consistent with the nature of qualitative research, where the focus is placed on the richness of individual responses rather than statistical generalizability. Future research may consider employing a mixed-method approach or expanding the sample size to validate and triangulate the findings. Based on the findings, it is recommended that English language courses integrate AI tools such as ChatGPT, Quizlet, and Grammarly to support vocabulary learning. Students should receive guidance on how to effectively combine these AI-assisted methods with traditional strategies for a balanced approach. Additionally, incorporating AI-based activities that encourage the contextual use of vocabulary can deepen learning. Finally, further research is needed to explore

the long-term effects of AI integration, while ensuring equitable access to these technologies for all learners. tools on vocabulary acquisition and overall language proficiency, particularly among diverse learner populations. Moreover, efforts should be made to improve equitable access to AI technologies to ensure all students can benefit regardless of socioeconomic background.

References

- Boonnoon, S. (2019). Vocabulary learning strategies used by Thai EFL students in an academic reading course: A comparative study across academic disciplines. *International Journal of Language and Linguistics*, 6(2), 45–57.
- Brown, H. D. (2007). *Principles of language learning and teaching* (5th ed.). Pearson Longman.
- Chou, P.-N. (2021). Artificial intelligence in language learning: Opportunities and challenges. *Journal of Educational Technology & Society*, 24(3), 24–37.
- Chumworatayee, S., & Pitakpong, P. (2017). Vocabulary learning strategies: Perceived value and actual use among Thai English majors. *English Language Teaching*, 10(4), 32–45.
- Ghalebi, H., Sadighi, F., & Bagheri, M. S. (2020). Strategic language learning: A key to success in EFL learning. *Journal of Language Teaching and Research*, 11(5), 782–790.
- Kasneci, E. et al. (2023). *ChatGPT for education: Opportunities and challenges*.
- Kukulska-Hulme, A. (2020). Mobile-assisted language learning [MALL]: Contexts and challenges. *Language Learning & Technology*, 24(1), 1–9.
- Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge University Press.
- Nation, I. S. P. (2009). Teaching vocabulary: Strategies and techniques. *TESOL Journal*, 1(2), 12–18.
- Qian, D. D., & Lin, J. (2020). Vocabulary knowledge and language proficiency: A comprehensive review of empirical research. *Language Learning Journal*, 48(4), 430–445.
- Richards, J. C., Platt, J., & Weber, H. (1985). *Longman dictionary of applied linguistics*. Longman.

- Schmitt, N. (1997). Vocabulary learning strategies. In N. Schmitt & M. McCarthy (Eds.), *Vocabulary: Description, acquisition, and pedagogy* (pp. 199–227). Cambridge University Press.
- Seffa, M. (2015). Vocabulary knowledge and oral competence in EFL learners. *International Journal of English Linguistics*, 5(2), 89–98.
- Takač, V. P. (2014). *Vocabulary learning strategies and foreign language acquisition*. Multilingual Matters.
- Wang, Y., & Vasquez, C. (2012). Technology and language learning: A review of research and perspectives. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(3), 452–458.
- Xie, I., Wong, L., & Tsai, S. (2022). The impact of AI tools on language learning: A systematic review. *Computers & Education*, 182, Article 104470.
- Zou, D., & Xie, H. (2024). ChatGPT in English language education: Affordances and challenges. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 5, 100235. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100235>

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิงของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย*
THE GUIDELINES OF ACADEMIC ADMINISTRATION ACCORDING TO
DEMING'S CYCLE IN SCHOOL UNDER NONG KHAI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ณัชชา ปัสสาสัย¹ และ กฤตภูมิ ชมภูวิเศษ²

Natcha Passasai¹ and Krits Chompuwiset²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹⁻² Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email : sarunphobai91236@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิง การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย จำนวน 335 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ด้านสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น 0.97 และ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การออกแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิง โดยใช้แบบประเมินแนวทาง 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย พบว่า 1)สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิงโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การวัดผลประเมินผล 2) การออกแบบแนวการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดมมิง มีทั้งหมด 65 แนวทาง คือ ด้านการวัดผลประเมินผล 16 แนวทาง ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 7 แนวทาง ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 10 แนวทาง ด้านการพัฒนาหลักสูตร 14 แนวทาง ด้านการนิเทศการศึกษา 6 แนวทาง และด้าน

* Received 4 October 2025; Revised 13 October 2025; Accepted 18 October 2025

การจัดการเรียนการสอน 12 แนวทาง 3) การประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการการตามแนวคิดเดมมิ่งมีความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงานวิชาการ, แนวคิดเดมมิ่ง

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the guidelines of academic administration according to Deming's cycle. This research consisted of 3 phases as follow; first phase was to study the current conditions, desirable conditions, and needs of academic administration according to Deming's cycle. The sample group was the administrator and teachers under Nongkhai Primary Educational Service Area amount 335 people selected by stratified random sampling. The research instrument was a 5 level-rating scale questionnaire. The reliability of current conditions and desirable conditions were 0.97 and 0.98 respectively. The data was analyzed by mean, standard deviation and needs. The second phase was to design the guidelines of academic administration according to Deming's cycle by interviewed 9 experts who were chosen by purposive sampling. The third phase was to assess the guidelines of academic administration according to Deming's cycle in 3 aspects as follow the suitability, feasibility, and usefulness. And the results were in the highest level in all aspects.

The results of this research were as follow: 1) the overall of current conditions of academic administration according to Deming's cycle was in high level while the desirable condition was in the highest level and the highest priority needs Index was measurement and evaluation. 2) the designing of guidelines of academic administration according to Deming's cycle found 65 guidelines consisted of the measurement and evaluation amount 16 guidelines, the research for educational quality development amount 7 guidelines, the development and use of media technology for education amount 10 guidelines, the curriculum development amount 14 guidelines, the educational supervision amount 6 guidelines and teaching management amount 12 guidelines. 3) The assessment results of suitability, feasibility and usefulness of the guidelines of academic administration according to Deming's cycle were in the highest level in all aspects.

Keywords: Guidelines, Academic Administration, Deming's Cycle

บทนำ

การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาบุคคล สังคม และประเทศชาติ โดยการศึกษาที่มีคุณภาพช่วยพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 มาตรา 4 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 มาตรา 6 และ 30 การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายและการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 5-7) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและบริหารทรัพยากรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนและสนับสนุนนวัตกรรมประเทศ จึงต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559: 303)

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารมีหน้าที่หลัก 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด ผู้บริหารสนับสนุนครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร นโยบาย และความร่วมมือกับชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 24) การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร เน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของผู้บริหารและศักยภาพผู้เรียน (จรูญี แก้วเอียน, 2557: 3)

การบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นระบบและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรเน้นกระบวนการจัดการคุณภาพที่สถานศึกษาจะนำไปใช้ (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2541: บทนำ) โดยหนึ่งในแนวทางคือการใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาวางแผนทดลองแนวทางใหม่ (Plan) ดำเนินงานจริง (Do) ประเมินผลและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด (Check) และปรับปรุงหรือทำซ้ำตามผลการประเมิน (Act) ซึ่งช่วยให้การบริหารเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (Deming, 2004 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2552: 21)

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายมีการบริหารจัดการหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยทั่วไปใช้รูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้โรงเรียนจัดการทรัพยากรและตัดสินใจได้อย่างยืดหยุ่น พร้อมความร่วมมือจากชุมชน (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562: 34) แม้มีการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบข้อจำกัด เช่น ขาดระบบตรวจสอบและประเมินผลที่ชัดเจน การดำเนินงานวิชาการเน้นผลลัพธ์ระยะสั้น และขาดการพัฒนาครอบคลุมทุกมิติ ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการยังไม่เป็นระบบและไม่สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและบุคลากรได้เต็มศักยภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนมีความสนใจพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งในสถานศึกษา โดยมุ่งหวังว่าแนวทางดังกล่าวจะเป็นมาตรฐานที่มีคุณภาพสามารถประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อออกแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,139 คน จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 (2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สมชาย วรวิเศษมสกุล (2563: 273) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งเป็นผู้บริหาร 35 คน ครูผู้สอน 300 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย จำนวน 9 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive selection)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิด

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับตำแหน่ง และประสบการณ์ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 สภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.97 ถึง 0.97 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.98 ถึง 0.98 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา จากข้อคำถามจากแบบสอบถามในระยะที่ 1 ที่มีค่าสูงกว่าค่า $PNI_{modified}$ เฉลี่ยแต่ละด้าน มาใช้ในการสัมภาษณ์

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 แบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ซึ่งได้จากการสรุปแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 9 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากจากบัณฑิตวิทยาลัย นำไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และ เขต 2 เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลการโดยแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สร้างผ่าน Google forms และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าไปดำเนินการตอบแบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้ครบถ้วนและได้รับการตอบกลับทุกชุดคิดเป็น 100 %

3.2 ในระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3.3 ในระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำแนวทางฯ พร้อมส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) และค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550: 15-17) ในระยะที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured interview) และในระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมของสถานศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมของสถานศึกษา

ระดับการปฏิบัติ /พฤติกรรม		สภาพ ปัจจุบัน			สภาพ ที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ สำคัญ
		$\bar{X}$	S. D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล		
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.20	0.65	มาก	4.67	0.47	มากที่สุด	0.111	6
2.	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.17	0.70	มาก	4.73	0.42	มากที่สุด	0.134	4
3.	ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.10	0.72	มาก	4.70	0.43	มากที่สุด	0.146	1
4.	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.19	0.73	มาก	4.72	0.41	มากที่สุด	0.126	5
5.	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.12	0.76	มาก	4.71	0.43	มากที่สุด	0.143	3
6.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.12	0.73	มาก	4.72	0.42	มากที่สุด	0.145	2
รวม		4.15	0.72	มาก	4.71	0.43	มากที่สุด	0.134	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.65) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการศึกษา

($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.73) ลำดับที่ 3 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.76) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.73) และ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.42) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.41) และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.42) ลำดับที่ 3 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.43) ลำดับที่ 4 ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.43) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นของของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ลำดับที่ 1 คือ ด้านวัดผลประเมินผล ($PNI_{\text{modified}} = 0.146$) ลำดับที่ 2 คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.145$) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.143$) ลำดับที่ 4 คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($PNI_{\text{modified}} = 0.134$) ลำดับที่ 5 ด้านการนิเทศการศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.126$) และลำดับที่ 6 ด้านการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{\text{modified}} = 0.111$)

2. ผลการออกแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ ใน 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 แนวการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ พฤติกรรม และความสนใจ ตลอดจนการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและการประชุมมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนยุทธศาสตร์ จากนั้นลงมือปฏิบัติ (Do) โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาห้องเรียน พร้อมทั้งติดตามและนิเทศการสอน ต่อมาคือ การตรวจสอบ (Check) ที่ใช้ผลสัมฤทธิ์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการสอนและสุดท้ายคือการปรับปรุง (Act) โดยสนับสนุนให้ครูสะท้อนและปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรและสอดคล้องกับบริบทชุมชน

2.2 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ประกอบไปด้วย เริ่มจากการวางแผน (Plan) จัดทำและปรับหลักสูตรประจำปีให้สอดคล้องกับข้อมูลจริง มาตรฐาน ตัวชี้วัด และความแตกต่างของผู้เรียน จากนั้นลงมือปฏิบัติ (Do) ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

ปรับแผนการเรียนรู้ให้ตรงกับศักยภาพของผู้เรียน ต่อมาคือ การตรวจสอบ (Check) โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเกณฑ์ประเมิน และสุดท้ายคือการปรับปรุง (Act) นำผลประเมินและประสบการณ์มาพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) เน้นการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด วางแผนการประเมินที่ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย พร้อมบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้ ต่อมาในขั้นปฏิบัติ (Do) ใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และเครื่องมือให้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการอบรมครูด้านการวัดผลและประเมินผล ขณะเดียวกันในขั้นตรวจสอบ (Check) มีการทบทวนแผนการสอนและเครื่องมือวัดผลอย่างสม่ำเสมอ ใช้กระบวนการนิเทศและการประชุมร่วมวิเคราะห์ผลเพื่อความถูกต้องและเชื่อถือได้ สุดท้ายคือ การปรับปรุง (Act) โดยนำข้อมูลผลการเรียนรู้และแหล่งข้อมูลที่หลากหลายมาปรับปรุงการวัดผล จัดประชุม PLC เพื่อสะท้อนผลและพัฒนาาร่วมกัน อีกทั้งเปิดเผยข้อมูลการประเมินเพื่อสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.4 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในด้านการนิเทศการศึกษา ประกอบไปด้วย ขั้นวางแผน (Plan) สถานศึกษาจัดทำแผนนิเทศร่วมกับคณะครู กำหนดปฏิทินที่ชัดเจน และแจ้งให้ครูทราบล่วงหน้าเพื่อติดตามอย่างต่อเนื่อง ในขั้นปฏิบัติ (Do) คณะกรรมการนิเทศดำเนินการแบบให้คำปรึกษาพร้อมสะท้อนผลทันที และผู้บริหารทำหน้าที่ส่งเสริมและเป็นที่ปรึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในขั้นตรวจสอบ (Check) มีการกำกับ ติดตาม และสะท้อนผลหลังการนิเทศการสอนอย่างรอบด้าน และสุดท้ายในขั้นปรับปรุง (Act) นำผลการนิเทศไปใช้วางแผนพัฒนาครูและปรับปรุงแผนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.5 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี ประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) สำรวจความต้องการและปัญหาของผู้เรียน รวมถึงวิเคราะห์ศักยภาพของครู ใช้ผลสัมฤทธิ์และข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการเลือกสื่อ พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน จากนั้นลงมือปฏิบัติ (Do) โดยการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสื่อ พัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและ PLC และส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน ต่อมาในขั้นตรวจสอบ (Check) ใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลาย ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม PLC เพื่อพัฒนาการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ และสุดท้ายในขั้นปรับปรุง (Act) มีการปรับปรุงและพัฒนาสื่อโดยอ้างอิงข้อมูลเชิงพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อให้การใช้สื่อและเทคโนโลยีมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

2.6 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา ประกอบไปด้วย การวางแผนและติดตามงานวิจัยอย่างเป็นระบบ (Plan) จากนั้นพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม PLC รวมทั้งส่งเสริมการใช้ผลวิจัยในการปรับการสอนและพัฒนาตนเอง (Do) ต่อมา มีการติดตาม ประเมินผล ควบคุมความโปร่งใสและความถูกต้องของงานวิจัย (Check) และสุดท้ายนำผลวิจัยมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Act)

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา โดยใช้

แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

แนวการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพอันพึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา เป็นดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่ต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการวัดผลและประเมินผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของมาตรฐานและเครื่องมือประเมิน รวมทั้งครูและผู้บริหารยังขาดความรู้และทักษะด้านจิตวิทยา การออกข้อสอบ และการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำผลการวัดไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งภาระงานด้านเอกสารและงานบริหารที่มาก ส่งผลให้การประเมินบางครั้งถูกละเลยหรือต้องทำอย่างเร่งรีบ จนไม่สะท้อนผลการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรณา เอกนิพนธ์ (2561: 1490) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการที่มี ประสิทธิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครพนมเขต 1 พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการที่เป็นจริงพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การวัดผล ประเมินผล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิสร่า ชุมวงศ์ (2563: 137-139) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนว

ทางการดำเนินวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากหลักสูตรคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนและชุมชน ตลอดจนรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทำให้เกิดความคาดหวังให้หลักสูตรมีความทันสมัย สมดุลระหว่างมาตรฐานการศึกษาและบริบทท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและนโยบายภายนอกเพื่อพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืน สะท้อนถึงการบริหารวิชาการที่มุ่งเน้นคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของยุทนา เกื้อกุล (2560: 215-412) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่พบว่าการพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการ PDCA มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดเช่นกัน

1.3 ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน มีค่าสูงสุดในด้านการวัดผลและประเมินผล เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพและสะท้อนศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง โดยการวัดผลที่มีคุณภาพต้องมีความถูกต้องเที่ยงตรง และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครองและชุมชน อีกทั้งยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการสนับสนุนด้านทรัพยากรเครื่องมือ และทักษะครูให้สามารถดำเนินการประเมินได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทนา เกื้อกุล (2560: 215-412) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พบว่าความสำคัญของการพัฒนาการวัดผลประเมินผลในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นด้านสำคัญที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุฒิพัฒน์ ภิญโญกุลพัฒน์ (2558) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น รวมถึงดวงนภา เตปา (2562: 141) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านท่าบุญเรือง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าความต้องการพัฒนางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

2. การออกแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการพัฒนาและส่งเสริมแหล่ง

เรียนรู้ โดยแต่ละองค์ประกอบดำเนินงานผ่านวงจรคุณภาพ PDCA ของตนเอง ทั้งในชั้นวางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง/แก้ไข (Act) ซึ่งทำให้สามารถปรับการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ครู และชุมชนได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานของพุฒิพัฒน์ ภิัญญกุลพัฒน์ (2558: 104-108) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น

ในด้านการจัดการเรียนการสอน วงจร PDCA เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน การวางแผนกิจกรรม การสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และการติดตามผลเพื่อปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตร วงจร PDCA ช่วยให้การออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานภายนอก ด้านการวัดผลและประเมินผล วงจร PDCA ทำให้การประเมินมีความถูกต้อง เทียบตรง และสอดคล้องกับมาตรฐาน อีกทั้งสามารถนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาครูได้อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับงานวิจัยของชนิสรา ชุมวงศ์ (2563: 137-139) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 โดยใช้แนวคิด Best Practice ประกอบกับการบริหารงานตามวงจรคุณภาพ PDCA เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน พบว่าโรงเรียนที่นำหลักการดังกล่าวไปใช้สามารถปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานด้านวิชาการให้เกิดผลสำเร็จ มีคุณภาพและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นระบบ

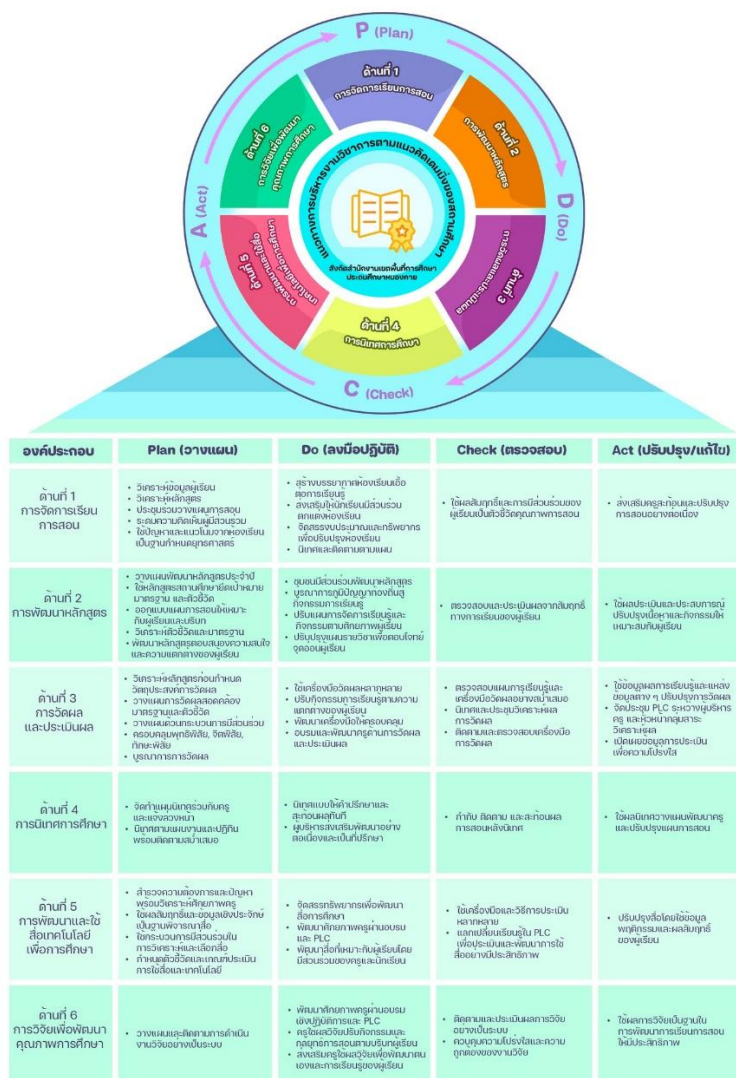
ดังนั้น แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาไม่เพียงแต่สามารถดำเนินงานวิชาการให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ แต่ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการบริหารจัดการศึกษาสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นหลัก อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถยกระดับมาตรฐานการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

3. การประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย พบว่า แนวทางดังกล่าวได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความเป็นประโยชน์และความเหมาะสม สะท้อนว่าแนวทางสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการบริหารงานวิชาการได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินเฉพาะด้านพบว่า การนิเทศศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตร ขณะที่ด้านการวัดผลและประเมินผล แม้อยู่ในระดับมากที่สุดแต่ต่ำสุดในภาพรวม สะท้อนถึงความจำเป็น

ในการพัฒนาระบบและทักษะครูให้ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอูทัย ไทยกรรณ์ และคณะ (2562: 88-104) ดังนั้น แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมีจึงมีศักยภาพสูงในการสร้างคุณภาพและความต่อเนื่องในการพัฒนาการเรียนการสอน แต่การเสริมสร้างระบบการวัดผลและประเมินผล รวมถึงพัฒนาศักยภาพบุคลากร ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้นักเรียนก้าวหน้าไปใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน (สชาติ วิริยะ, 2558: 277 - 288)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาแนวทาง ฯ ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นสรุปแนวทางการบริหารงาน
วิชาการตามแนวคิดเดิมมีง แสดงดังภาพประกอบที่ 1



ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเต็มมิ่งของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น ด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด ท่อนว่าการวัดผลและประเมินผลเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งที่สำคัญ ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการดำเนินงานทุกด้านยึดหลักวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา รวมถึงตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนและชุมชนอย่างเหมาะสม ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครู ผ่านการอบรม การสร้างเครือข่ายสนับสนุนความรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พร้อมทั้งวางแผนติดตามผลอย่างเป็นระบบตามวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการวัดผลประเมินผล ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษาและการใช้ข้อมูลประเมินผลในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่โรงเรียนมีบริบทคล้ายกัน สามารถนำแนวทางที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในแนวคิดของนักวิชาการท่านอื่นๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดเดิมมิ่ง เพื่อให้สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาได้มีนวัตกรรมการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.

กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางปฏิบัติการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ที.เอส. บี.โปรดักส์.
- กิริยณภา หนูอินทร์. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพ การบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1(4), 33- 39.
- จรุณี แก้วเอียน. (2557). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา: กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ชนิสรา ชุมวงศ์. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 หัวข้อ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ใน ศตวรรษที่ 21. หน้า 301-313. กภาพสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
- ดวงนา เตปา. (2562). การพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านท้าวบุญเรืองอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น(ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรนภา เอกนิพนธ์ และ ชุตินา มุสิกานนท์. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครพนมเขต 1. ใน ดุษฎี นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- พุดพัฒนา ภิญโญกุลพัฒน์. (2558). รูปแบบการบริหารวิชาการของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขา วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2541). TQM คู่มือสู่องค์กรคุณภาพยุค 2000. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ พับลิชชิง.
- สมชาย วรภิเษกสมกุล. (2563). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). อุดรธานี: อักษรศิลป์.

- สมศักดิ์ สันธูระเวชญ์. (2552). การประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570. หนองคาย: สพป.นค.1
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี
งบประมาณ 2567(ฉบับปรับปรุง). หนองคาย: สพป.นค.2
- สุชาติ วิริยะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. ใน วิทยานิพนธ์
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย ไทยกรรณ สุขแก้ว คำสอน และ เกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน. (2562). รูปแบบการบริหารงาน
วิชาการสำหรับ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคม
ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงคราม, 13(1), 88-104.
- Deming in Mycoted. (2004). Plan Do Check Act (PDCA). Retrieved 20 Jun 2023
From <http://www.mycoted.com/creativity/techniques/pdca.php>.

**การพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4***
**THE DEVELOPMENT OF TEACHERS' INNOVATIVE CHARACTERISTICS
IN SCHOOLS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 4**

มนินทร์ นวลเนตร¹, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม² และ จำรัส สอนกล้า³

Munin Nualnetr¹, Charoenwit Sompongtham² and Jamras Songla³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻³Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: tuktik.tikky25@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 และ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาที่นำไปสู่นวัตกรรมทางการสอนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในสังกัดจำนวน 322 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30, S.D.=.45$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความมุ่งมั่นในความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) ขณะที่การยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$) และ 2) ผลการศึกษการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาที่นำไปสู่นวัตกรรมทางการสอนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า มี 6 ด้านประกอบด้วย 1) ความกล้า, 2) ความอดทนต่อความคลุมเครือ 3) ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ 4) การรับรู้ความสามารถของตนเอง 5) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ 6) ความสนใจในการแก้ปัญหา

* Received 29 September 2025; Revised 15 October 2025; Accepted 20 October 2025

คำสำคัญ: คุณลักษณะนวัตกรรมของครู, การพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรม, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the innovative characteristics of teachers in educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Sisaket Area 4, and 2) to study the development of innovative characteristics of teachers in educational institutions leading to teaching innovations that can solve immediate problems of small schools under the Office of the Primary Educational Service Area, Sisaket Area 4. The sample consisted of 322 teachers under the organization, selected by stratified random sampling according to the proportion of school size. The research instrument was a questionnaire with a reliability value of 0.97. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that 1) the results of the study of innovative characteristics of teachers in educational institutions of the Office of the Primary Educational Service Area, Sisaket Area 4 found that overall, it was at a high level ($\bar{X}=4.30$, S.D.=.45). When considering each aspect, it was found that determination to success had the highest mean at the very level ($\bar{X}=4.55$). In contrast, acceptance of change had the lowest mean at the very level ($\bar{X}=4.16$). 2) the results of the study of the development of innovative characteristics of teachers in educational institutions leading to teaching innovations that can solve immediate problems of small schools, Office of the Primary Educational Service Area, Sisaket Area 4, found that there were 6 aspects including 1) courage, 2) tolerance for ambiguity, 3) determination to success, 4) self-awareness, 5) acceptance of change, and 6) interest in problem solving.

Keywords: Teacher Innovativeness, Development of Innovative Characteristics, Sisaket Primary Educational Service Area Office 4

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องพัฒนาและปรับระบบการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2560) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้วิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้แบบทางเดียวล้มเหลวในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนยุคใหม่ ซึ่งสะท้อนจากข้อมูลเชิงประจักษ์ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาพ.ศ. 2564–2566 ที่ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษาหรือผู้อำนวยความสะดวกในการสร้างนวัตกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (ณอมพร เลาหจรัสแสง, 2556)

กระทรวงศึกษาธิการได้เน้นย้ำการพัฒนาครูให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะ 8C ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนและการแก้ไขปัญหาในห้องเรียน ด้วยวิธีการใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) แม้จะมีนโยบายชัดเจน แต่จากการเปรียบเทียบกับประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชั้นนำของโลก เช่น ฟินแลนด์และสิงคโปร์ ซึ่งส่งเสริมให้ครูทำวิจัยและสร้างนวัตกรรมเอง พบว่าครูไทยยังขาดสมรรถนะทางนวัตกรรมดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะความสามารถในการพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ของตนเอง (Teacher as Developer) และมักใช้เทคโนโลยีในระดับพื้นฐานเท่านั้น (จิรายุทธิ์ อ่อนศรี, 2017) การบูรณาการเทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์ (Creative ICT Integration) ไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้งานอุปกรณ์ แต่หมายถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีโรงเรียนในสังกัด 209 โรง ครูผู้สอน 2,164 คน พบสภาพปัญหาสำคัญ ได้แก่ (1) โรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้น และไม่ครบวิชาเอก (2) การโยกย้ายบุคลากรทำให้งานขาดความต่อเนื่อง และ (3) ครูบางส่วนยังไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2567) ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ แต่ยังเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้นักเรียนในพื้นที่ขาดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการตามหลักสูตรแกนกลางฯ พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะทักษะการแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงในยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาเหล่านี้เรียกร้องให้ครูมีความคิดแบบนวัตกรรมเพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการเรียนรู้ (Instructional Management Innovation) เช่น การสอนคละชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ Blended Learning เพื่อชดเชยครูที่ขาดแคลนหรือการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนนโยบาย Active

Learning จำเป็นต้องอาศัยครูที่มีความกล้าในการทดลองและยอมรับความเสี่ยงในการนำวิธีการสอนใหม่มาใช้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะหลักของนวัตกรรม การพัฒนา Active Learning ที่มีคุณภาพสูงจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากครูยังยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิม กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นองค์ประกอบคุณลักษณะนวัตกรรมของครู 6 ด้าน ได้แก่ (1) ความกล้าเสี่ยง (2) ความอดทนต่อความคลุมเครือ (3) ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ (4) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (5) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ (6) การสนใจในการแก้ปัญหา โดยมีพื้นฐานจากแนวคิดคุณลักษณะผู้ประกอบการและนวัตกรรม (Sandberg, 2013; Hurmerinta and Zettinig, 2013), ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Bandura, 1997), และแนวคิดความเปิดรับการเปลี่ยนแปลง (Rogers, 2003) คุณลักษณะเหล่านี้จะนำไปสู่นวัตกรรมทางการสอน (Pedagogical Innovation) ที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียนขนาดเล็กในศรีสะเกษ เขต 4 ได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนารูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนน้อย การใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ หรือการพัฒนาาระบบพี่เลี้ยงระหว่างโรงเรียน

ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูจึงเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและทักษะศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาที่นำไปสู่นวัตกรรมทางการสอนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวนรวม 2,164 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวน 322 คน จากจำนวน 28 โรงเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบ แบ่งชั้นตาม

สัดส่วน (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน เพื่อให้เป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถามเพื่อประเมินคุณลักษณะนวัตกรรมของครู ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักได้แก่ ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 6 ด้าน 30 ข้อ และแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended)

2.2 ขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้ 1) การกำหนดกรอบแนวคิด แบบสอบถามพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะนวัตกรรม 6 ด้าน โดยอิงจากแนวคิดคุณลักษณะผู้ประกอบการและนวัตกรรม (Sandberg, 2013; Hurmerinta & Zettinig, 2013) ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง (Bandura, 1997) และแนวคิดความเปิดรับการเปลี่ยนแปลง (Rogers, 2003) 2) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และ 3) การตรวจสอบคุณภาพเชิงประจักษ์ ค่าอำนาจจำแนก นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครู 16 คน ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง 0.52 ถึง 0.82 ความเที่ยง (Reliability) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของ Cronbach ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 322 ชุด โดยได้รับแบบสอบถามคืนมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 298 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.50 ของปีการศึกษา 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์คุณลักษณะนวัตกรรมโดยรวมและรายด้าน ด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึกถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis)

4.3 กระบวนการเข้ารหัสข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมดถูกถอดความ จากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้ารหัสแบบเปิด (Open Coding) เพื่อติดรหัส (Code) ในทุกข้อความที่เกี่ยวข้องกับ

แนวทางการพัฒนาและจัดกลุ่มรหัสที่มีความหมายเดียวกันเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาเป็นแก่นสาระหลักที่ใช้ในการสรุปแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะนวัตกรของครูในสถานศึกษาของสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยภาพรวม นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับที่ของคุณลักษณะนวัตกรของครูในสถานศึกษาของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4

ด้านที่	คุณลักษณะนวัตกรของครูในสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1	ความกล้าเสี่ยง	4.30	.30	มาก	3
2	ความอดทนต่อความคลุมเครือ	4.30	.30	มาก	3
3	ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ	4.55	.46	มากที่สุด	1
4	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	4.32	.62	มาก	2
5	การยอมรับการเปลี่ยนแปลง	4.16	.53	มาก	5
6	การสนใจในการแก้ปัญหา	4.18	.48	มาก	4
ค่าเฉลี่ยรวม		4.30	.45	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าคุณลักษณะนวัตกรของครูในสถานศึกษาของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30, S.D.=.45$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความมุ่งมั่นในความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) ขณะที่การยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับ มาก ($\bar{X}=4.16$)

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะนวัตกรจำแนกตามขนาดโรงเรียน ดังตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) คุณลักษณะนวัตกรจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้าน	SSB	SSW	df	MSB	MSW	F	p-value	ผลการเปรียบเทียบ
ความกล้าเสี่ยง	1.24	19.01	2, 295	.62	.064	9.69	.000*	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ความอดทนต่อความคลุมเครือ	0.15	26.88	2, 295	.075	.091	0.82	.440	ไม่แตกต่างกัน

ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ	0.98	24.16	2, 295	.49	.082	5.98	.003*	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ด้านอื่น ๆ	*	*	*	*	*	*	*	ไม่แตกต่างกัน

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าคุณลักษณะที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์ ANOVA พบว่าความกล้าเสี่ยง ($F=9.69, p<.001$) และความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ($F=5.98, p=.003$) มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คุณลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน คุณลักษณะนวัตกรรมด้าน ความอดทนต่อความคลุมเครือ ($F=0.82, p=.440$) รวมถึงด้านอื่น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

2. ผลการศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความถี่ของการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 โดยภาพรวม

ด้าน	แนวทางการพัฒนา	ความถี่ (คน)
1. ความกล้าเสี่ยง	ควรที่จะกล้าลองวิธีการสอนใหม่ ๆ แม้ยังไม่เคยมีใครใช้มาก่อน	16
2. ความอดทนต่อความคลุมเครือ	ควรมองว่าสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนเป็นโอกาสในการคิดค้นสิ่งใหม่	16
3. ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ	ควรตั้งเป้าหมายการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	16
4. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	ควรสามารถประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของตนได้	16
5. การยอมรับการเปลี่ยนแปลง	ควรสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	16
6. ความสนใจในการแก้ปัญหา	ควรรู้วิธีการแก้ปัญหาเมื่อพบเจอปัญหาที่ท้าทายในการทำงาน	16

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา พบว่าข้อเสนอแนะในแง่สาระสำคัญของทุกด้านได้รับความเห็นชอบสูงสุดจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n=16$) คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านความกล้าเสี่ยงแนวทางที่เน้นคือการกล้าลองวิธีการสอนใหม่ ๆ ซึ่งสะท้อนความต้องการของครูในการได้รับการสนับสนุนให้ทดลองและริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน แม้จะมีความเสี่ยงหรือไม่แน่นอน ด้านความอดทน

ต่อความคลุมเครือ ครูเห็นว่าควร มองว่าสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนเป็นโอกาสในการคิดค้นสิ่งใหม่ ซึ่งแสดงถึงมุมมองเชิงบวกต่อความไม่แน่นอน โดยพิจารณาว่าสถานการณ์เหล่านั้นเป็นช่องทางในการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ครูให้ความสำคัญกับการ ตั้งเป้าหมายการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องบ่งชี้ว่าครูให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถและสมรรถนะของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้น ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง เน้นย้ำว่าครูควรสามารถประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองได้ ชี้ให้เห็นว่าครูเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการตระหนักรู้และเข้าใจศักยภาพที่แท้จริง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาและปฏิบัติงาน ด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง แนวทางหลักคือการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สะท้อนว่าครูมีความเต็มใจและเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกต่อการศึกษา ด้านความสนใจในการแก้ปัญหา ครูเห็นด้วยว่าควรรู้สึกกระตือรือร้นเมื่อพบเจอปัญหาที่ท้าทายในการทำงานแสดงให้เห็นว่าครูไม่ได้มองปัญหาเป็นอุปสรรคแต่เป็นความท้าทายที่สร้างความสนใจและแรงจูงใจในการทำงาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาคูณลักษณะนวัตกรในสถานศึกษาและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 ในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. คุณลักษณะนวัตกรของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะนวัตกรของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองสูง จึงสามารถเผชิญและจัดการกับความไม่แน่นอนได้ดี พร้อมทั้งกล้าที่จะลองแนวทางใหม่และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ผลการวิจัยที่อยู่ในระดับมากนี้ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของครูในพื้นที่ที่พร้อมจะพัฒนาเป็น นวัตกรรมทางการศึกษา แม้จะเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ความมุ่งมั่นของครูในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนการสอนแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทางวิชาชีพและความตั้งใจที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยไม่รอคอยแต่เพียงการสั่งการหรือการสนับสนุนจากภายนอก แต่มีความพร้อมที่จะริเริ่มและสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่สูงของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กล้าเผชิญกับความท้าทายต่างๆ เช่น การสอนหลายวิชาที่ไม่ใช่วิชาเอก การบริหารจัดการชั้นเรียนคละชั้น หรือการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ นอกจากนี้ ความกล้าที่จะลองแนวทางใหม่และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างยังเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนวัตกรรมการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของ

ผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนและตอบโจทยความต้องการที่แท้จริงของชุมชน งานวิจัยนี้สอดคล้องกับ Dweck (2006) ที่เน้นว่าบุคคลที่มี growth mindset จะเชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายามและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด และ Bandura (1997) ที่ชี้ว่าความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการนำสิ่งใหม่มาปรับใช้

เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า 1) ด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จอยู่ในอันดับแรก โดยครูพยายามปรับปรุงผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีแรงจูงใจในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และมองหาโอกาสพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ Guskey (2002) ที่พบว่าครูที่มุ่งปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอจะสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ Hattie (2009) ที่ระบุว่า การสะท้อนผลการสอนและปรับปรุงวิธีการอย่างต่อเนื่องมีผลกระทบสูงต่อผลลัพธ์ทางการเรียน Ryan and Deci (2000) ที่ชี้ว่าครูที่มีแรงจูงใจภายในสูงจะส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจสูงขึ้น และ Day and Gu (2009) ที่พบว่าครูที่มีแรงจูงใจทางวิชาชีพสูงสามารถพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง อยู่ในอันดับที่สอง โดยครูสามารถประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของตนได้ กล้าเสนอแนวคิดใหม่ในการพัฒนาการเรียนการสอนและมั่นใจในความสามารถของตนในการแก้ปัญหาในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Schon (1983) ที่ชี้ว่าการสะท้อนคิดต่อการปฏิบัติช่วยให้ครูเข้าใจจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงได้ชัดเจน York-Barr and Duke (2004) ที่พบว่า การประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และ Amabile (1996) ที่พบว่าความกล้าในการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรม 3) ด้านความอดทนต่อความคลุมเครือ อยู่ในอันดับที่สาม โดยครูมองว่าสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนเป็นโอกาสในการคิดค้นสิ่งใหม่ สามารถทำงานภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนได้ และปรับตัวได้เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ Dweck (2006) ที่อธิบายว่าคนที่มี growth mindset มักมองสถานการณ์ยากลำบากหรือไม่แน่นอนเป็นโอกาสเรียนรู้และพัฒนา Amabile (1996) ที่ชี้ว่าปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมจะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ Budner (1962) ที่ชี้ว่าความอดทนต่อความคลุมเครือมีผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ 4) ด้านความกล้าเสี่ยงอยู่ในอันดับที่สี่ โดยครูกล้าลองวิธีการสอนใหม่แม้ยังไม่เคยมีใครใช้มาก่อน กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น และไม่กลัวความล้มเหลวหากเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Bandura (1997) ที่กล่าวว่าความเชื่อมั่นในความสามารถตนเองส่งผลให้บุคคลกล้าเผชิญความท้าทายและทดลองสิ่งใหม่ และ Wagner (2012) ที่พบว่าทักษะและคุณลักษณะของผู้นำนวัตกรรมต้องมีความกล้าที่จะคิดใหม่ ทำใหม่ และรับความเสี่ยง 5) ด้านการสนใจในการแก้ปัญหา และด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง อยู่ในอันดับที่ห้าและหก ตามลำดับ และ 6) ด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในอันดับสุดท้ายนี้สะท้อนให้เห็นว่าครูบางส่วนยังมีความลังเลในการเปิดรับการเปลี่ยนแปลง

แม้จะเข้าใจความจำเป็นของ การปรับตัวในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ Han and Williams (2019) ที่ระบุว่า การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการส่งเสริม เพื่อให้ครูสามารถปรับใช้เทคโนโลยีและแนวทางการสอนใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 คน พบว่าแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูที่สำคัญมี 6 ด้าน ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะนำไปสู่นวัตกรรมทางการสอน (Pedagogical Innovation) ที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียนขนาดเล็กในศรีสะเกษ เขต 4 ได้อย่างเป็นรูปธรรม คุณลักษณะนวัตกรรมทั้ง 6 ด้านนี้เป็นจุดสูงสุดของการเป็นนวัตกรรม ที่จะทำให้ครูไม่เพียงแต่ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง แต่สามารถเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Maker) ที่พัฒนานวัตกรรมทางการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างยั่งยืน โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านความกล้าเสี่ยง ควรกล้าลองวิธีการสอนใหม่แม้ยังไม่มีใครใช้มาก่อน กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง และไม่กลัวความล้มเหลวหากเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะการกล้าเสี่ยงเป็นพื้นฐานสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา ครูที่กล้าทดลองสิ่งใหม่และไม่ยึดติดกับแนวทางเดิมจะสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะกับบริบทของผู้เรียนที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ Wagner (2012) ที่เน้นว่าผู้นำนวัตกรรมทางการศึกษาต้องกล้าคิด กล้าทำ และกล้ารับความเสี่ยงเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และ Bandura (1997) ที่เสนอว่า self-efficacy เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลกล้าลงมือทำสิ่งใหม่แม้ในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน 2) ด้านความอดทนต่อความคลุมเครือ ควรมองว่าสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนเป็นโอกาสในการคิดค้นสิ่งใหม่ สามารถทำงานภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนได้ และปรับตัวได้เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นเพราะในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวและมองความไม่แน่นอนเป็นโอกาสไม่ใช่อุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับ Wagner (2012) ที่เสนอว่าผู้นำและครูผู้ขับเคลื่อนนวัตกรรมต้องมีความยืดหยุ่นทางความคิด (cognitive flexibility) และ 3) ด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ควรตั้งเป้าหมายการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มองหาโอกาสพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ และมีความตั้งใจทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้เป็นเพราะการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงทักษะและความรู้ได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการสอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Dweck (2006) ที่เน้นเรื่อง growth mindset ส่งเสริมให้บุคคลมีความพยายามและตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง Locke and Latham (2002) ที่พบว่าการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทายช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และ ซึ่งสอดคล้องกับ Bandura (1997) ที่ชี้ว่า self-efficacy เป็นแรงผลักดัน

สำคัญที่ช่วยให้บุคคลกล้าลงมือทำสิ่งใหม่และมีความมุ่งมั่นแม้ต้องเผชิญกับความท้าทาย และ Fullan (2007) ที่ชี้ว่าการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายและชัดเจนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน Han and Williams (2019) ที่พบว่าครูที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มที่จะปรับใช้เทคโนโลยีและแนวทางการสอนใหม่ได้เร็วกว่า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30, S.D.=.45$) และ ผลการศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาที่นำไปสู่นวัตกรรมทางการสอนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า มี 6 ด้าน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ประกอบด้วย 1) บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการเชิงนโยบายการพัฒนาทักษะเฉพาะทางกระทรวงศึกษาธิการและสพฐ.ควรดำเนินการจัดฝึกอบรมเฉพาะทางอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง โดยเน้นทักษะที่ขาดแคลน เช่น Problem-based Learning Growth Mindset และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการกับความไม่แน่นอนและความคลุมเครือ เพื่อเสริมสร้างความกล้าคิดและกล้าทดลองของครู ตัวชี้วัดสำคัญ คือ จำนวนครูที่เข้าร่วมและผ่านการฝึกอบรม 2) บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนการส่งเสริมการเรียนรู้จากปฏิบัติจริง ควรร่วมกันสนับสนุนการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการทำวิจัยในชั้นเรียน (Action Research) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกฝนการรับมือกับสถานการณ์จริงที่ไม่แน่นอนผ่านการปฏิบัติ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบ (Role Model) ในการทดลองใช้สิ่งใหม่ๆ หรือสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้ครูปรับตัวและกล้าคิดกล้าลอง และ 4) ครูยังมีคุณลักษณะนวัตกรรมในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยมีระดับความพร้อมในด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่ำที่สุด ซึ่งถือเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อขับเคลื่อนการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1) ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะนวัตกรรมของครูในโรงเรียนต่างบริบทตามขนาดของโรงเรียน 2) พัฒนาและทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะที่มีระดับต่ำ เช่น การยอมรับการเปลี่ยนแปลง 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะนวัตกรรมของครูกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน และ 4) ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ร่วมกับครูและผู้บริหาร เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับสถานการณ์จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิรายุทธิ์ อ่อนศรี. (2560). การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูในยุคดิจิทัล. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 13(2), 45-58.
- ณอมพร เลหาจรัสแสง. (2556). *บทบาทครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2567). *รายงานสถิติการศึกษาปีการศึกษา 2567*. ศรีสะเกษ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2560). การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์: ความท้าทายและโอกาส. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 18(1), 12-25.
- Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context: Update to the social psychology of creativity*. Westview Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman.
- Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*, 30(1), 29-50. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x>
- Day, C., & Gu, Q. (2009). *Teacher emotions: Well being and effectiveness*. In P. A. Schutz & M. Zembylas (Eds.), *Advances in teacher emotion research* (pp. 15-31). Springer.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.
- Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8(3), 381-391. <https://doi.org/10.1080/135406002100000512>
- Han, J., & Williams, J. (2019). Teacher resilience and innovation adoption: Overcoming the tension. *Teaching and Teacher Education*, 83, 71-82. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.04.003>
Harvard Business Review Press.

- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hurmerinta, L., & Zetting, P. (2013). Entrepreneurial characteristics and the perception of uncertainty. In M.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705-717. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.9.705>
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Sandberg, S. (2013). Emerging market entry node pattern and experiential knowledge of small and medium-sized enterprises. *International Marketing Review*, 30(2), 106-129. <https://doi.org/10.1108/02651331311314547>
- Schon, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
- Wagner, T. (2012). *Creating innovators: The making of young people who will change the world*. Scribner.
- York-Barr, J., & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316. <https://doi.org/10.3102/00346543074003255>

การศึกษาแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่าน
พุทธทาสภิกขุผ่านหนังสือธัมมิกสังคมนิยม*
A STUDY OF JUSTICE AND EQUALITY CONCEPTS OF BUDDHADASA
BHIKKHU THROUGH THE BOOK DHAMMIC SOCIALISM

พระครูสมุห์ณรงค์เดช โชติปัญญา (ลมเชย)¹ พิศาล มุกดาร์สมี่² และ ธนศักดิ์ สายจำปา³
Phrakhru Samuh Narongdech Chotipanyo (Lomchoey)¹ Pisan Mukdarasmee² and Thanasak Saijampa³

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhotthai Thammthirat Open University, Thailand
Corresponding Author's Email: Thammaform@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความหมายความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือธัมมิกสังคมนิยม พบว่า ความหมายของ “ความยุติธรรม” และ “ความเท่าเทียม” ตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือ *ธัมมิกสังคมนิยม* รวมทั้งวิเคราะห์แนวคิดดังกล่าวในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการตีความวรรณกรรมเชิงพรรณนา (2) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลส่งผลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคมการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้แนวคิดการตีความหมายในเชิงตัวบทเอกสาร

ผลการวิจัย 1.) ความหมายความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือธัมมิกสังคมนิยม พบว่า ความหมายของ “ความยุติธรรม” และ “ความเท่าเทียม” ตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือ *ธัมมิกสังคมนิยม* รวมทั้งวิเคราะห์แนวคิดดังกล่าวในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม 2.) ผลการวิจัยแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลส่งผลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม พบว่า แนวคิดความยุติธรรม และความเท่าเทียมในบริบทของพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลส่งผลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคมของท่านพุทธทาสภิกขุมอง “ความยุติธรรม” ไม่ใช่เพียงการใช้กฎหมายหรือการลงโทษ แต่หมายถึงความถูกต้องตามธรรมะ (ธรรมยุติ) ซึ่งทุกชีวิตควรได้รับปัจจัยพื้นฐานอย่างพอเพียงโดยปราศจากการกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ แนวคิดใน *ธัมมิกสังคมนิยม* มุ่งสร้างสังคมที่เสมอภาค สันติสุข และปลอดจากความเหลื่อมล้ำ โดยชี้ให้เห็นว่าความยุติธรรมเกิดจากต้นเหตุและการยึดติดในวัตถุนิยมความจำเป็น

* Received 29 September 2025; Revised 15 October 2025; Accepted 20 October 2025

คำสำคัญ : ความคิดทางการเมือง ความยุติธรรม ความเท่าเทียม พุทธทาสภิกขุ หนังสือธรรมิกสังคมนิยม

Abstract

This research aimed to (1) study the meanings of justice and equality according to Buddhadasa Bhikkhu as presented in his book Dhammic Socialism. The study explored how Buddhadasa Bhikkhu conceptualized “justice” and “equality” through Dhammic Socialism and analyzed these ideas within the Buddhist context, which has influenced political and social thought. The research employed a qualitative methodology using documentary research and interpretive textual analysis.

The findings revealed that:

1. Regarding the meanings of justice and equality according to Buddhadasa Bhikkhu in Dhammic Socialism, both concepts are grounded in Buddhist principles that emphasize moral correctness, compassion, and natural law rather than legal enforcement or punishment.

2. The study found that Buddhadasa Bhikkhu’s ideas on justice and equality within the Buddhist context have a significant influence on political and social philosophy. He viewed justice not merely as the application of law or penalty but as Dhammayutti—righteousness according to Dhamma. All living beings, he argued, should have access to basic necessities sufficiently, without oppression or exploitation. The concept of Dhammic Socialism aims to build an egalitarian, peaceful, and harmonious society free from inequality, emphasizing that injustice originates from craving (*tanhā*) and attachment to material excess.

Keywords: Political Thought, Justice, Equality, Buddhadasa Bhikkhu, Dhammic Socialism

บทนำ

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และสถานะทางเศรษฐกิจ แนวคิดเรื่อง “ความยุติธรรม” และ “ความเท่าเทียม” ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยหลักการแห่งความเป็นธรรมและการให้

โอกาสอย่างเสมอภาคแก่ทุกคน ย่อมส่งผลให้เกิดความสงบสุข ความเชื่อมั่น และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในความแตกต่าง อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงยังคงพบความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติในหลายมิติ เช่น การเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา บริการสาธารณสุข กระบวนการยุติธรรม และโอกาสทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของสังคมโดยรวม ความไม่เท่าเทียมในสังคมอาจเกิดจากโครงสร้างทางสังคม ระบบนโยบาย หรือค่านิยมที่ฝังรากลึก ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบางกลุ่มอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ แม้จะมีการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียม แต่ก็ยังพบว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถขจัดความเหลื่อมล้ำได้อย่างแท้จริง (พระครูสมุห์ณรงค์เดช โชติปัญโญ, 2568)

“ธัมมิกสังคมนิยม” ของท่านพุทธทาสภิกขุ ได้มองถึงสังคมในด้านการเมืองที่ประกอบด้วยศีลธรรมมากกว่าระบบอื่น เพราะถือเป็นเรื่องประโยชน์สุขของสังคมเป็นสำคัญ และนำความเป็นระบบที่จะนำความปึกคึกมาสู่สังคม โดยมองว่า “ศาสนา” คือภาวะสูงสุดของศีลธรรม ระบบการเมืองโดยแก่นแท้แล้วเป็นเรื่องของศีลธรรม ดังนั้น การเมืองกับศีลธรรมจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก โดยแนวคิดเรื่องการปกครองที่ท่านเสนอ คือการมีนักปกครองที่ดี มีศีลธรรม และการจัดการศึกษาที่ดีเพื่อปลูกฝังศีลธรรมแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสังคมนิยมในเชิงธรรมะ ที่เน้นความเสมอภาค ความพอเพียง และการไม่เอาส่วนเกิน (พุทธทาสภิกขุ, 2526)

พุทธทาสภิกขุ (2526) เห็นว่าสังคมนิยมตามธรรมชาตินั้นเป็นสังคมที่ทุกชีวิตผลิตตามความสามารถและบริโภคตามความจำเป็นของตน โดยไม่กักตุนส่วนเกินเพื่อประโยชน์ส่วนตน เป็นระบบที่สะท้อนความสมดุลและความเป็นธรรมในธรรมชาติ ซึ่งหากมนุษย์ดำเนินชีวิตเช่นนี้ สังคมจะมีสันติสุขและไร้ความขัดแย้ง ทั้งยังเป็น “ธัมมิกสังคมนิยม” ที่แท้จริงเพราะตั้งอยู่บนหลักธรรมะ ไม่ใช่อำนาจหรือผลประโยชน์ (พุทธทาสภิกขุ, 2526)

แนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมดังกล่าวสัมพันธ์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวคิดของพระราชาวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต, 2544) อธิบายว่า “ความยุติธรรม” หมายถึงการทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติอย่างเสมอภาคกับผู้อื่น และวางตนให้เหมาะสมตามฐานะและเหตุการณ์ (พระราชาวรมุณี, 2544) ในทำนองเดียวกัน สมภารพรมทา (2539) อธิบายว่า ความเท่าเทียมตามทฤษฎีของ John Stuart Mill เป็นส่วนหนึ่งของความยุติธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการกระทำที่เป็นธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความคิดของพุทธทาสภิกขุในหนังสือ *ธัมมิกสังคมนิยม* เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์อิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือธัมมิกสังคณนิยม
2. เพื่อศึกษาแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลศึกษา

แหล่งข้อมูลศึกษา รวบรวมจากหลักฐานประวัติศาสตร์ เอกสารทางประวัติศาสตร์จากหอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ประกอบด้วยเอกสารชั้นต้น คือ พระราชพงศาวดารคำให้การ ราชกิจจานุเบกษา และเอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติเอกสารชั้นรอง คือ หนังสือบทความ ผลงานวิจัย และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีการสำรวจโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชนอันถือเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ด้วย

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ในการศึกษาเรื่องแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสือธัมมิกสังคณนิยม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ศึกษาแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสือธัมมิกสังคณนิยม โดยใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเครื่องมือในการวิจัย คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่างๆรวมทั้ง ข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสือธัมมิกสังคณนิยมโดยเบื้องต้น อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนการคัดเลือกและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดปัญหาในการศึกษา ปัญหาที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยลักษณะทั่วไปของปรากฏการณ์ และการวิจัยลักษณะเฉพาะเจาะจง คือ การวิจัยเพื่อหาแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลส่งผลต่อแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคมการเมืองไทย

2. การทบทวนวรรณกรรม ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมว่ามีงานวิจัยใดบ้างที่ศึกษาในหัวข้อสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ และได้สรุปแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และที่เคยมีผู้ใช้มาก่อน เพื่อนำมาปรับใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดกว้างๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเพื่อหาข้อสรุป หรือตั้งสมมติฐานจากข้อเท็จจริงที่พบจากการศึกษา การเก็บข้อมูลที่ได้จะมาจากข้อมูลเอกสาร การสังเกต และจดบันทึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปรายงานผลการศึกษารวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ จะใช้วิธีการวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลระหว่างแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสืออัมมิกสังคณนิม กับ การเชื่อมโยงด้านสังคม การเมืองไทยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลทั้งเอกสารระดับปฐมภูมิและระดับทุติยภูมิโดยการศึกษาค้นคว้าจากงานเขียน งานรวบรวมปาฐกถาธรรม ตลอดจนคำบรรยายที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมไปถึงงานวิทยานิพนธ์ งานวิจัย งานปาฐกถาและการวิพากษ์ผลงานของท่านพุทธทาสภิกขุ โดยนักวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบงานเขียนวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสามารถเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา แล้วจะใช้วิธีการวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลระหว่างแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสืออัมมิกสังคณนิม กับ การเชื่อมโยงบริบทของพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลส่งผลต่อแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคมการเมืองไทย นำมาวิเคราะห์ตามประเด็นปัญหาที่ศึกษา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา แล้วจึงสังเคราะห์และตีความเพื่อตอบประเด็นปัญหาที่ศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสืออัมมิกสังคณนิม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ศึกษาแนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุผ่านหนังสืออัมมิกสังคณนิม ผลการวิจัยพบว่า

(1) ความยุติธรรมและความเท่าเทียมตามท่านพุทธทาสภิกขุ พิจารณามองความยุติธรรมไม่ใช่แค่การใช้กฎหมายหรือการลงโทษหรือการลงโทษ หรือการมีสถาบันทางสังคมการเมือง แต่คือ ความถูกต้องตามธรรมะ (ธรรมะยุติ) ที่ทุกชีวิตควรได้รับปัจจัยอย่างพอเพียงโดยไม่ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ แนวคิดใน อัมมิกสังคณนิยัม จึงเน้นการสร้างสังคมที่เสมอภาคสันติสุข และปราศจากความเหลื่อมล้ำ ซึ่งความยุติธรรมมักเกิดจากตัณหา และการยึดติดในทรัพย์สินมากเกินความจำเป็น.

(2) แนวคิดความยุติธรรม และความเท่าเทียมในบริบทของพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลส่งผลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม แนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในพระพุทธศาสนา เน้นเมตตาและไม่เบียดเบียน ชี้ให้เห็นถึงความเสมอภาคทางจิตใจมากกว่าสังคม ส่งอิทธิพลต่อการเมืองโดยเน้นคุณธรรมของผู้นำ เช่น รูปแบบธรรมาธิปไตย และหลักทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 (หลักการครองใจประชาชน) ใช้ได้ทั้งในมิติทางสังคมและการเมือง เช่น นักการเมืองควรพูดจาไพเราะ รับฟังประชาชน และให้อากาศที่เท่าเทียม อิทธิบาท 4: หลักแห่งความสำเร็จที่ใช้ในงานบริหาร พรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ใช้เป็นแนวทางในการสร้างสังคมสงบสุข สัปปุริสธรรม 7 คุณธรรมของคนดีที่ช่วยให้สังคมมีมาตรฐาน หลักธรรมที่กล่าวมานี้มีผลต่อสังคมและการเมือง นำมาใช้ในการปกครองและสังคม ทำให้รัฐและสังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง.

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสืออัมมิกสังคณนิยัม” มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาความหมายของความยุติธรรมและความเท่าเทียมตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือ อัมมิกสังคณนิยัม 2. เพื่อศึกษาความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การศึกษาความหมายของความยุติธรรมและความเท่าเทียมตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ จากผลการวิจัยพบว่า ท่านพุทธทาสภิกขุมอง “ความยุติธรรม” (Justice) ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามกฎหมายหรือการลงโทษทางโลก แต่หมายถึง “ความถูกต้องตามธรรมะ” หรือ “ธรรมะยุติ” ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่อง ธรรมาธิปไตย ที่ถือว่า “ธรรมะ” เป็นสิ่งสูงสุดในการกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ มิใช่อำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตน (พระราชมุนี, 2544) แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความยุติธรรมในมุมมองของท่านพุทธทาสเป็นเรื่องของ “จิตสำนึกทางศีลธรรม” มากกว่า “ระบบกฎหมาย” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอริสโตเติล ที่มองว่าความยุติธรรมคือ “การให้สิ่งที่สมควรแก่บุคคลตามความเหมาะสม” (สมภาร พรหมทา, 2539) และสอดคล้องกับแนวคิดของ John Stuart Mill, (2002) ที่กล่าวว่า

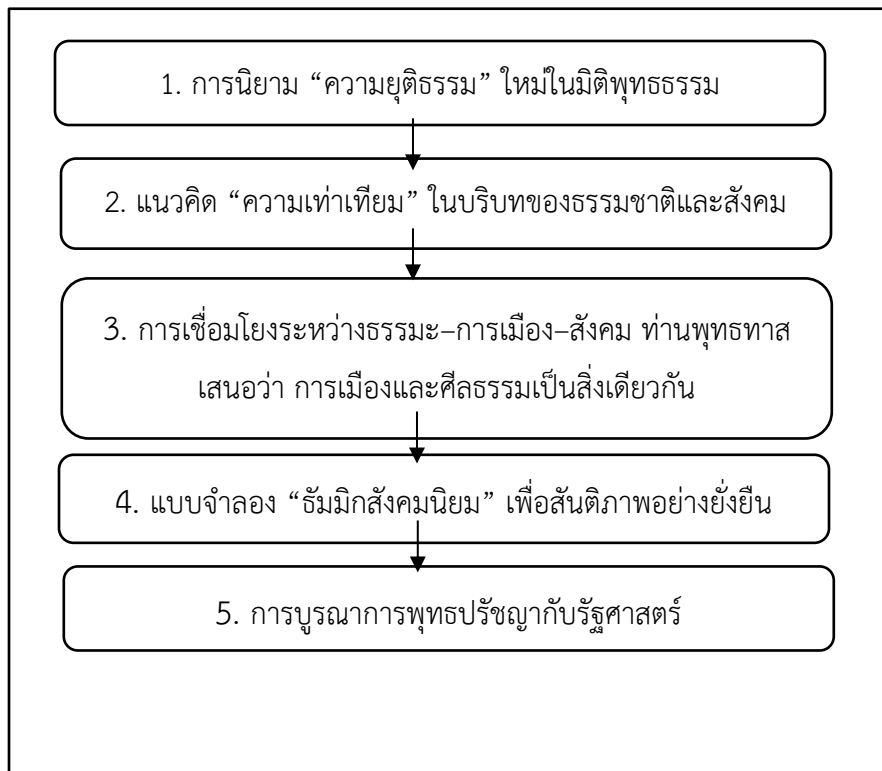
ความเท่าเทียมเป็นองค์ประกอบสำคัญของความยุติธรรม เนื่องจากความเป็นธรรมต้องมาพร้อมกับความเสมอภาคทางศีลธรรมและโอกาส (Mill, อ้างใน สมภาร พรหมทา, 2539) นอกจากนี้ ท่านพุทธทาสยังเสนอว่า ความเท่าเทียมมิได้หมายถึงการทำให้ทุกคนมีเท่ากันในทุกวิถีทาง แต่หมายถึงการมีโอกาสดำรงชีวิตตามธรรมชาติอย่างเสมอภาค ทุกคนมีสิทธิได้รับสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งแนวคิดนี้ตรงกับหลักพุทธธรรมเรื่อง อิทัปปัจจยตา (ปัจจยสัมพันธ์) ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของทุกชีวิตในสังคม และหลัก สปัจริยธรรม 7 ที่เน้นความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และการไม่เบียดเบียน (พุทธทาสภิกขุ, 2526) ดังนั้น ความหมายของความยุติธรรมและความเท่าเทียมในทัศนะของท่านพุทธทาสจึงเป็นแนวคิดที่ผสมผสานมิติธรรมะและสังคมเข้าด้วยกันอย่างลงตัว โดยชี้ให้เห็นว่าความยุติธรรมแท้จริงเริ่มต้นจาก “ความถูกต้องในใจ” ก่อนจะขยายไปสู่ “ความถูกต้องในสังคม”

2. การศึกษาความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่อง “ธัมมิกสังคมนิยม” ของท่านพุทธทาสภิกขุสะท้อนถึงการมองสังคมในฐานะ “ระบบธรรมชาติ” ที่ทุกชีวิตเกื้อกูลกันไม่เอาส่วนเกิน และอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รอลส์ (John Rawls) เรื่อง Justice as Fairness ที่เน้นให้สังคมจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (Rawls, 1971) อย่างไรก็ตาม ท่านพุทธทาสต่างจากรอลส์ตรงที่ท่านเน้น “ธรรมะ” เป็นกลไกแห่งความยุติธรรม มิใช่โครงสร้างทางการเมือง ดังที่ท่านกล่าวว่า “ถ้าการเมืองตั้งอยู่บนธรรมะ ก็ย่อมเป็นการเมืองที่น่าสันติสุขมาสู่สังคม” (พุทธทาสภิกขุ, 2526) แนวคิดนี้จึงสะท้อนอิทธิพลของพุทธธรรมต่อแนวคิดทางการเมืองแบบพุทธ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองด้วยคุณธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม และ พรหมวิหาร 4 งานวิจัยของ พระมหาวิชัย วชิรเมธี (2552) ยังสนับสนุนแนวคิดนี้ โดยชี้ว่าการปกครองที่ยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและเมตตาธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของพุทธสังคมนิยมเช่นเดียวกับแนวคิดของท่านพุทธทาส ดังนั้น แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคมในเชิงจริยธรรม โดยเสนอว่าการพัฒนาใด ๆ ต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐาน มิฉะนั้นจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อมาตยา เซน (Amartya Sen, 2009) ที่มองว่าความยุติธรรมมิได้อยู่ที่กฎเกณฑ์ทางกฎหมายเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับ “สถานะที่ผู้คนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและความเสมอภาคทางโอกาส”

สรุปอภิปรายผลโดยรวม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมของท่านพุทธทาสภิกขุใน ธัมมิกสังคมนิยม เป็นการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับโครงสร้างสังคม โดยมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมสันติสุขผ่านศีลธรรมและจิตสำนึกทางธรรม แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีตะวันตก เช่น แนวคิดความยุติธรรมของอริสโตเติล มิลล์ และรอลส์ แต่มีความโดดเด่นตรงที่เน้น “การพัฒนาใจ” เป็นรากฐานของ “การพัฒนาสังคม” ดังนั้น แนวคิดของท่านพุทธทาสจึงมิใช่เพียงข้อเสนอ

ทางศีลธรรม แต่เป็นแนวทางเชิงสังคมและการเมืองที่มุ่งสร้างสังคมแห่งธรรมะ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความยุติธรรมและความเท่าเทียมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่



สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความหมายของความยุติธรรมและความเท่าเทียมตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ผ่านหนังสือ *ธัมมิกสังคมนิยม* และ (2) ศึกษาความยุติธรรมและความเท่าเทียมในบริบทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุให้ความสำคัญกับ “ความยุติธรรมตามธรรมะ” มากกว่าความยุติธรรมตามระบบกฎหมาย โดยมองว่าทุกชีวิตควรได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความยุติธรรมในทัศนะของท่านจึงมีมิติทางจิตใจและศีลธรรมเป็นพื้นฐาน ซึ่งต่างจากแนวคิดตะวันตกที่เน้นสิทธิและหน้าที่ของบุคคล นอกจากนี้ แนวคิด “ธัมมิกสังคมนิยม” ยังสะท้อนถึงสังคมที่เกื้อกูลกันตามธรรมชาติ ลดการสะสมส่วนเกิน และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคม โดยเน้นผู้นำที่มีธรรมะ คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อันเป็น

รากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรม โดยสรุป แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุเป็นการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่อย่างสร้างสรรค์ ช่วยเสริมแนวคิดทางการเมืองเชิงศีลธรรม และเป็นแนวทางในการสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคและสันติสุขอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เชิงทฤษฎี ควรนำแนวคิด “ธัมมิกสังคมนิยม” มาศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับแนวคิดความยุติธรรมของนักปรัชญาตะวันตก เช่น John Rawls หรือ Amartya Sen เพื่อขยายความเข้าใจเชิงลึกระหว่าง “ความยุติธรรมทางศีลธรรม” และ “ความยุติธรรมทางโครงสร้างสังคม”

2. เชิงปฏิบัติ หน่วยงานด้านศาสนา การศึกษา และการเมือง ควรนำแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร หรืออบรมคุณธรรมสำหรับผู้นำชุมชนและนักการเมือง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความยุติธรรม ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. เชิงสังคมควรเผยแพร่แนวคิด “การไม่เอาส่วนเกิน” และ “การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล” สู่สาธารณะ ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสื่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความพอเพียงและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาสู่แนวคิดของนักปราชญ์พุทธอื่น ๆ เช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) หรือพระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมในมิติที่หลากหลายมากขึ้น

2. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิด “ธัมมิกสังคมนิยม” ในเชิงนโยบายสาธารณะ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา หรือสิ่งแวดล้อม เพื่อดูว่าหลักธรรมนี้สามารถนำมาใช้สร้างความเป็นธรรมในระดับโครงสร้างได้อย่างไร

2. ควรมีการวิจัยเชิงภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อแนวคิดความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อประเมินความเข้าใจและความเป็นไปได้ของการประยุกต์ใช้ในสังคมไทยร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2544). *ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.

สมภาร พรหมทา. (2539). *ปรัชญาสังคมและการเมือง*. กรุงเทพมหานคร.

พุทธทาสภิกขุ. (2526). *ธัมมิกสังคมนิยม*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระครูสมุห์ณรงค์เดช โชติปัญญา (2568). การศึกษาแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและ

ความเท่าเทียมของท่านพุทธ

พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2544). ธรรมะกับการเมือง: หลักธรรมทางการปกครอง
ในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาวิสุทธิชัย วชิรเมธี. (2552). พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ปรัชญา.

สมภาร พรหมทา. (2539). ปรัชญาการเมืองว่าด้วยความยุติธรรมของจอห์น สจ๊วต มิลล์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Adams, J. S. (1965). Inequity in social exchange. *Advances in Experimental Social Psychology*, 2, 267–299.

Mill, J. S. (2002). *Collected works of John Stuart Mill* (J. M. Robson, Ed.). Toronto: University of Toronto Press.

Mill, J. S. (2002). *Collected works of John Stuart Mill*. University of Toronto Press.

Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
สถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3*

SUGGESTION OF DATABASE SYSTEM DEVELOPMENT OF SCHOOLS
IN THE SCHOOL NETWORK 6TH (PHO SAI – RAI TAI) UNDER
UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

วรรณศิริ พุ่มทอง¹, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม², สุรศักดิ์ หลาบมาลา³
Wanthasiri Phumthong¹, Charoenwit Sompongtham², Surasak Labmala³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻³Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: wrthasiri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียน และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 กลุ่มประชากรคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ จำนวน 107 คน โดยเลือกแบบแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) ข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ดังนี้ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่มีความยืดหยุ่นและเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน รองรับการปรับปรุงและอัปเดตข้อมูลได้อย่างสะดวก โดยใช้เทคโนโลยี Web-Based หรือ Cloud-Based เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและจัดการข้อมูลให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ระบบควรสามารถเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศภายในและ API ของหน่วยงานภาครัฐ ครอบคลุมข้อมูลด้านครูและบุคลากร การลา ทรัพย์สิน คุรุภัณฑ์ เอกสาร และข่าวสาร พร้อมฟังก์ชันวิเคราะห์ข้อมูล สร้างรายงานอัตโนมัติ บันทึกต้นทุน และระบบแจ้งเตือน/ติดตาม

* Received 29 September 2025; Revised 22 October 2025; Accepted 30 October 2025

คำสำคัญ: ระบบฐานข้อมูล, การพัฒนาระบบฐาน, ความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียน

Abstract

This research aimed 1) to study database usage requirements of schools, 2) to study the suggestion of database system development of schools in the school network 6th Pho Sai – Rai Tai under Ubon Ratchathani primary educational service area office 3. The research sample consisted of administrators and teachers working in schools from the school network 6th Pho Sai – Rai Tai, with 107 participants. The samples were selected using purposive sampling. The researcher used questionnaire research instruments and semi-structured interviews. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research found 1) the database usage requirements of schools was overall at a high level, 2) the suggestion of database system development of schools in the school network 6th Pho Sai – Rai Tai under Ubon Ratchathani primary educational service area office 3 as follows: The database system should be developed to be flexible and user-friendly, allowing convenient data updates and maintenance, utilize Web-Based or Cloud-Based technology to enhance the efficiency of data access and management in accordance with the school's context, capable of integrating with internal information systems and government agency APIs, cover various areas, including teacher and personnel information, leave management, assets, equipment, documents, and announcements, feature data analysis tools, automated report generation, cost recording, and alert/monitoring functions.

Keywords: database system, the development of database systems, the database usage requirements of schools

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิตมนุษย์ การศึกษาในฐานะกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องปรับตัวและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความทันสมัย และ

ความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (2562) ได้กำหนดให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553) ที่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา

การจัดระบบบริหารและสารสนเทศของสถานศึกษา จึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ และครอบคลุมภารกิจด้านการบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาต้องมีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน รวมถึงระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง สมบูรณ์เป็นปัจจุบัน และสามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้ตลอดเวลา โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้พัฒนาแพลตฟอร์ม O-BEC เพื่อจัดเก็บ ประมวลผล และเชื่อมโยงข้อมูลการศึกษากับระบบอื่น ๆ เช่น B-OBEC, M-OBEC, และ SMIS เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริหารจัดการศึกษา อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบ Big Data เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการวางแผนเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย ครอบคลุมทั้งระดับผู้เรียน ครู สถานศึกษา และระดับกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับดำเนินการพัฒนาแพลตฟอร์มระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (Big Data) ขึ้น เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลในระบบที่กระจัดกระจายให้เป็นหนึ่งเดียวและเป็นเอกเทศ ในรูปแบบสารสนเทศฐานข้อมูลกลาง ลดเวลาขั้นตอนการทำงานสามารถกลั่นกรองข้อมูลสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ ลดการเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อน และมีข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3, 2566) กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ได้เป็นโรงเรียนในพื้นที่ตำบลโพธิ์ไทร และตำบลไร่ใต้ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 12 โรงเรียน ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ที่รับดำเนินการมอบหมายให้บุคลากรของโรงเรียนแต่ละแห่งเข้าร่วมอบรมการใช้งานและบริหารจัดการข้อมูลในแพลตฟอร์มระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งจากการผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า แม้ว่าโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ได้ จะให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ แต่ยังคงประสบปัญหาหลักหลาย

ประการ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะด้านการจัดการข้อมูลของผู้บริหารและครู ส่งผลให้การใช้ข้อมูลเพื่อการบริหารไม่เกิดประสิทธิภาพตามที่ควร การอบรมและพัฒนาทักษะที่ผ่านมาไม่สามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืนได้ งานด้านเทคโนโลยีมักถูกมอบหมายให้กับครูกลุ่มเล็กที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ซึ่งเสี่ยงต่อการขาดต่อเนื่องหากเกิดการโยกย้ายตำแหน่งทำให้ระบบขาดผู้ดูแลหลัก และข้อมูลในระบบไม่ทันสมัย โดยมีการปรับปรุงเฉพาะในช่วงที่มีการสำรวจจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเท่านั้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อการวางแผนการดำเนินงานระบบฐานข้อมูลและการจัดระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีจำนวน 12 โรงเรียน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 107 คน (BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครูผู้สอน จำนวน 96 คน
2. ประชากรผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มประชากรผู้ให้สัมภาษณ์โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้คือ (1.1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 2 สอบถามความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (Likert' Rating Scale) และ (1.2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เกี่ยวกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

2. ผู้วิจัยพัฒนา (2.1) แบบสอบถามการวิจัย จากแนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษา ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) จากนั้นทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และปรับปรุงตามคำแนะนำ นำแบบสอบถามทำการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบฐานข้อมูลของโรงเรียน อยู่ระหว่าง 0.30 - 0.69 และค่าความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.95 (2.2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากประเด็นที่มีคะแนนต่ำที่สุด 3 อันดับ จากผลการประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษาแต่ละด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานผู้ให้ข้อมูลเพื่อกำหนดวันนัดหมายเวลาในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถามกับสัมภาษณ์ข้อมูล

2. ติดต่อกับมหาวิทยาลัยราชธานีในการออกหนังสือถึง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเก็บแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ข้อมูล

3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถาม และสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตามวันเวลานัดหมาย

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ

5. ผู้วิจัยสรุปประเด็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูล

6. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ประกอบด้วย (1) แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติค่าร้อยละ อธิบายข้อมูลสถานภาพของครู ส่วนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และ (2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะทำการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ข้อมูล เพื่อสรุปข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3

ผลการวิจัย

1. ความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

ความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.76	0.15	มาก
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.00	0.17	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.82	0.17	มาก
4. ด้านการบริหารทั่วไป	3.64	0.18	มาก
รวม	3.80	0.08	มาก

ความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และเมื่อพิจารณารายด้าน โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีความต้องการใช้ฐานข้อมูลในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.82$) ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.76$) และด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.64$) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

2.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้รองรับการปรับเปลี่ยนและอัปเดตได้ง่าย ระบบฐานข้อมูลให้มีความยืดหยุ่นและเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน กรอกข้อมูลง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถดูสรุปของตนเองได้ในรูปแบบกราฟหรือตาราง ใช้เทคโนโลยี Cloud เพื่อการเข้าถึงและแก้ไขข้อมูลร่วมกัน ระบบฐานข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โดยอาจเริ่มจากเครื่องมือที่ใช้งานง่าย เช่น Microsoft Excel, Google Sheets หรือหากมีความพร้อมมากขึ้นอาจใช้ Microsoft Access ระบบฐานข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบสารสนเทศอื่น ๆ ของโรงเรียน เช่น รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา SAR, ระบบตารางสอน, การประเมินผลการเรียน ระบบฐานข้อมูลที่จัดเก็บข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดตาราง ระบบฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับครูแต่ละคน และระบบฐานข้อมูลให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง

“...ระบบฐานข้อมูลของโรงเรียน เราควรเน้นเรื่องความยืดหยุ่นกับความง่ายต่อการใช้งานครับ ครูหลายคนไม่ชำนาญเทคโนโลยีซับซ้อน การใช้เครื่องมือที่กรอกข้อมูลง่าย เช่น Excel หรือ Google Sheets จะช่วยให้ครูทำงานได้เร็วขึ้น อีกอย่างคือควรสามารถสรุปข้อมูลตัวเองเป็นกราฟหรือเป็นตารางได้ จะได้เห็นผลการเรียนหรือผลการประเมินต่าง ๆ ของนักเรียนแบบชัดเจน ส่วนตัวมองว่าการใช้ Cloud จะช่วยให้ครูหลายคนแก้ไขข้อมูลพร้อมกันได้ด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 2568)

“...ระบบฐานข้อมูลควรออกแบบให้ปรับปรุงอัปเดตง่าย ไม่ซับซ้อน และเข้าถึงได้จากทุกที่ ผ่านเครือข่ายภายในโรงเรียน เพื่อให้ครูและผู้บริหารสามารถแก้ไขข้อมูลหรือเรียกดูข้อมูลร่วมกันได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดเก็บข้อมูลครู นักเรียน ตารางเรียน และรายงานผลในรูปแบบที่สรุปได้ง่าย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2568)

2.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลแบบ Web-Based หรือ Cloud-Based เพื่อให้เจ้าหน้าที่การเงิน ผู้บริหาร สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือเรียกดูรายงานตลอดเวลา ระบบฐานข้อมูลโดยกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลอย่างเหมาะสม ระบบฐานข้อมูลแบบบูรณาการ ครอบคลุมทั้งทรัพย์สินและทะเบียนครุภัณฑ์ ระบบฐานข้อมูลให้สามารถบันทึกต้นทุนได้ครบถ้วนในแต่ละหมวด ระบบฐานข้อมูลที่สามารถสร้างรายงานโดยอัตโนมัติ และระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยง API ฐานข้อมูลระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

“...ควรเป็น Web-Based หรือ Cloud-Based ครับ เพราะเจ้าหน้าที่การเงินกับผู้บริหารจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา ไม่ต้องมารอเอกสารหรือไฟล์ Excel ที่เก็บอยู่ในคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง อีกอย่างคือควรกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลให้เหมาะสม เช่น ครูเห็นแค่รายงานของตนเอง ผู้บริหารเห็นข้อมูลรวมทั้งโรงเรียน แบบนี้จะช่วยเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 2568)

“...ผมอยากเสริมว่าระบบฐานข้อมูลควรมีการเชื่อมต่อ API กับฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ เช่น BIG DATA ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะทำให้ข้อมูลอัปเดตเรียลไทม์และตรวจสอบข้อมูลข้ามระบบได้ อีกอย่างคือการออกแบบ Web-Based หรือ Cloud-Based จะช่วยให้ผู้บริหารเรียกดูรายงานหรือปรับปรุงข้อมูลจากที่ไหนก็ได้ ไม่ต้องรอเข้ามาในโรงเรียน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2568)

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลบุคลากร แต่ละคนอย่างละเอียด ระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับการลา สำหรับจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลการลาทุกประเภท ระบบฐานข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและออกรายงานสรุป ระบบฐานข้อมูลที่สามารถยื่นคำร้องแบบออนไลน์สามารถยื่นคำขอลาผ่านระบบออนไลน์ ระบบฐานข้อมูลเชื่อมโยง API ฐานข้อมูลระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ที่เชื่อมโยงข้อมูลบุคลากรในภาพรวม

“...ข้อมูลบุคลากรต้องละเอียด ต้องเก็บข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่ข้อมูลส่วนตัว การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน จนถึงตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ระบบควรเป็นฐานข้อมูลกลางสำหรับการลา เพื่อให้บันทึกและประมวลผลการลาทุกประเภทได้สะดวก ส่วนตัวคิดว่าการมีระบบออนไลน์จะช่วยลดงานเอกสารและทำให้ติดตามข้อมูลได้ง่ายขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 2568)

“...ผมคิดว่าการเชื่อมต่อ API กับ BIG DATA ของสำนักงานเขตฯ จะเป็นประโยชน์มากครับ เพราะจะทำให้ข้อมูลบุคลากรในโรงเรียนสามารถดูภาพรวมกับข้อมูลของเครือข่ายโรงเรียนอื่น ๆ ได้ เรียลไทม์ และตรวจสอบความถูกต้องได้ง่ายขึ้น อีกอย่างคือระบบควรออกแบบให้ใช้งานง่าย ทั้งการบันทึกข้อมูล การยื่นคำร้อง และการดูรายงาน เพื่อให้ทั้งครูและผู้บริหารเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2568)

2.4 ด้านการบริหารทั่วไป ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการเก็บเอกสาร ระบบฐานข้อมูลข่าวสารโรงเรียน ที่สามารถรวบรวมข่าวสารทุกประเภทและสามารถเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มออนไลน์ของโรงเรียน ระบบการแจ้งเตือนและติดตามข้อมูลผ่านมือถือ โดยใช้ LINE Official Account ระบบฐานข้อมูลที่บันทึกรายละเอียดกิจกรรม ที่สามารถแนบเอกสารที่เกี่ยวข้อง และระบบฐานข้อมูลที่ผู้ปกครองและเครือข่ายชุมชน

“...ฐานข้อมูลกลางสำหรับเก็บเอกสารจะช่วยงานของเราได้เลย เพราะทุกอย่างจะอยู่ในที่เดียว ไม่ต้องมาหาเอกสารกระจัดกระจาย นอกจากนี้ระบบควรเก็บรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ได้ พร้อมแนบเอกสารประกอบ เช่น แผนกิจกรรม หรือไฟล์รูปภาพ จะช่วยให้ติดตามงานได้ง่ายขึ้นเยอะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 2568)

“...สำหรับผม การมีระบบฐานข้อมูลข่าวสารโรงเรียนที่รวมข่าวสารทุกประเภท และสามารถเชื่อมกับแพลตฟอร์มออนไลน์ของโรงเรียนได้ เป็นเรื่องสำคัญมากครับ เพราะจะช่วยให้อาจารย์ถึงครู นักเรียน และผู้ปกครองอย่างรวดเร็ว อีกอย่างคือการแจ้งเตือนและติดตามข้อมูล

ผ่านมือถือ เช่น LINE OA จะทำให้ทุกคนรู้ทันเหตุการณ์ ไม่พลาดข้อมูลสำคัญ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 5, 2568)

อภิปรายผล

1. ความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนตระหนักถึงความจำเป็นของการมีระบบข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน สามารถสนับสนุนทั้งงานด้านการบริหาร งานวิชาการ การรายงานผล และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ใช้ข้อมูลถือเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของการศึกษายุคดิจิทัล สอดคล้องกับ ภัคกร บุญพันธ์ (2563) พบว่า ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กฤติภัทรกร ศิริภัทรนิธิโกศล (2563) พบว่า การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุควิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวมรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าสถานการณ์ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid – 19 ซึ่งมีการแพร่ระบาดไปทั่วโลกนั้น ทำให้ทุกอย่างต้องปรับตัว และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและ การปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารงานในหลักของการบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยสะท้อนว่า โรงเรียนควรให้ความสำคัญดำเนินการพัฒนาดังนี้ (2.1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้รองรับการปรับเปลี่ยนและอัปเดตได้ง่าย มีความยืดหยุ่นและเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน มีการใช้เทคโนโลยี Cloud เลือกใช้ระบบและแพลตฟอร์มเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบสารสนเทศอื่น ๆ ของโรงเรียนได้ สามารถจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็น และมีโครงสร้างที่ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง สอดคล้องกับ Bozan, Stoner and Maden (2023) พบว่า การให้ความสำคัญกับ UX/UI ในระบบฐานข้อมูล เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดข้อผิดพลาดในการกรอกข้อมูล นอกจากนี้การกำหนดสิทธิ์การเข้าถึง (role-based access control) ช่วยเพิ่มความปลอดภัยและการจัดการข้อมูลที่เหมาะสมตามหน้าที่ของผู้ใช้งาน 2.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลแบบ Web-Based หรือ Cloud-Based เพื่อให้เจ้าหน้าที่การเงิน ผู้บริหาร สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือเรียกดูรายงานตลอดเวลา ระบบฐานข้อมูลโดยกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลอย่างเหมาะสม ระบบฐานข้อมูลแบบบูรณาการครอบคลุมทั้งทรัพย์สินและทะเบียนครุภัณฑ์ ระบบฐานข้อมูลให้สามารถบันทึกต้นทุนได้ครบถ้วนในแต่ละหมวด ระบบฐานข้อมูลที่สามารถสร้างรายงานโดยอัตโนมัติ และระบบ

ฐานข้อมูลที่เชื่อมโยง API ฐานข้อมูลระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 สอดคล้องกับ พลเดช พิชญ์ประเสริฐ (2562) พบว่า การใช้งานผ่าน Cloud ทำให้การจัดเก็บข้อมูลสะดวกรวดและมีประสิทธิภาพสูง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น ปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน และลดภาระในการจัดเก็บเอกสารแบบกระดาษ 2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลบุคลากร ระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับการลา สำหรับจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลการลาทุกประเภท ระบบฐานข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและออกรายงานสรุป ระบบฐานข้อมูลที่สามารถยื่นคำร้องแบบออนไลน์สามารถยื่นคำขอลาผ่านระบบออนไลน์ ระบบฐานข้อมูลเชื่อมโยง API ฐานข้อมูลระบบบริการข้อมูลภาครัฐ BIG DATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ที่เชื่อมโยงข้อมูลบุคลากรในภาพรวม สอดคล้องกับ กิตติมา สุขศิริ สามิตร อ่อนคง และมะลิวัลย์ โยธารักษ์ (2567) พบว่า การบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา โดยมีระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล 4 รูปแบบ คือ Google Sites Google Data Studio Google Sheets และ Google Forms ที่ครอบคลุมงานด้านการบริหารงานบุคคล มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ ในการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล 2.4 ด้านการบริหารทั่วไป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการเก็บเอกสาร ระบบฐานข้อมูลข่าวสารโรงเรียน ที่สามารถรวบรวมข่าวสารทุกประเภทและสามารถเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มออนไลน์ของโรงเรียน ระบบการแจ้งเตือนและติดตามข้อมูลผ่านมือถือ โดยใช้ LINE Official Account ระบบฐานข้อมูลที่บันทึกรายละเอียดกิจกรรม ที่สามารถแนบเอกสารที่เกี่ยวข้อง และระบบฐานข้อมูลที่ผู้ปกครองและเครือข่ายชุมชน มนพ การกล้า ชูศักดิ์ เอกเพชร และนัฏจรี เจริญสุข (2565) พบว่า การนำระบบจัดเก็บเอกสารเชิงดิจิทัล (DMS) มาใช้ในโรงเรียนช่วยลดภาระการดำเนินงานแบบกระดาษ รองรับการจัดสถิติเข้าถึงและการค้นหาที่รวดเร็ว สอดคล้องกับ ขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2568) พบว่า โรงเรียนยุคดิจิทัลควรมีระบบรวบรวมข่าวสารทุกรูปแบบ อัปเดตแบบ Real-time และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดียเป็นประจำเพื่อความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไธ้ มีความต้องการใช้ฐานข้อมูลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารงบประมาณและงานบุคคลที่มีความเข้มแข็งชัดเจน อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศภายนอก โดยควรเน้นการใช้เทคโนโลยี Web-Based หรือ Cloud-Based เพื่อรองรับการจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม

และเชื่อมโยงกับ BIG DATA ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลแบบบูรณาการ ครอบคลุมทุกด้านของการบริหารจัดการ และกำหนดมาตรฐานระบบฐานข้อมูลร่วมกันให้โรงเรียนทุกแห่งใช้อย่างเป็นรูปแบบเดียวกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ 1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าควรพัฒนาต้นแบบระบบฐานข้อมูลกลางที่มีความยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และสามารถเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ ได้ พร้อมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะด้านเพื่อเสริมทักษะบุคลากร และสนับสนุนการแต่งตั้งครูแกนนำด้าน ICT ในแต่ละโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดความรู้ด้านการใช้ระบบฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และ 1.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้สนับสนุนการสร้างกรอบมาตรฐานวิชาการสำหรับระบบฐานข้อมูลของโรงเรียน โดยพัฒนาหลักเกณฑ์การออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง อีกทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากประเด็นที่ค้นพบทั้งในเชิงศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ ประเด็นที่ควรศึกษาในการวิจัยต่อไป ได้แก่ การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ความพร้อมด้านดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ไผ่

เอกสารอ้างอิง

- กฤติภัทรกร ศิริภักธนินิโกติน. (2564). การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุควิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th/นโยบายและจุดเน้น-2565>.
- กิตติมา สุขศิริ สามิตร อ่อนคง และมะลิวัลย์ โยธารักษ์. (2567). แนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(2), 351-362.
- ขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2568). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายเมืองหน้าด่าน. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(3), 89-102.

- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1. (27 กรกฎาคม 2567). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้. (วรระศิริ พุ่มทอง)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2. (29 กรกฎาคม 2567). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้. (วรระศิริ พุ่มทอง)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3. (29 กรกฎาคม 2567). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้. (วรระศิริ พุ่มทอง)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4. (2 สิงหาคม 2567). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้. (วรระศิริ พุ่มทอง)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5. (6 สิงหาคม 2567). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายสถานศึกษาที่ 6 โพธิ์ไทร-ไร่ใต้. (วรระศิริ พุ่มทอง)
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 176 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49-53
(1 พฤษภาคม 2562).
- พลเดช พิชญ์ประเสริฐ. (2562). การพัฒนาระบบงานพัสดุผ่านคลาวด์คอมพิวเตอร์โรงเรียนโพธิ์
ธาตุประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 102-109.
- ภัคกร บุญพันธ์. (2563). ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มนพ การกล้า ชูศักดิ์ เอกเพชร และณัฐวี เจริญสุข. (2565). การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูล
สารสนเทศออนไลน์เพื่อการบริหารงานของโรงเรียนในเครือข่ายศรีลันตา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(46),
197-216.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ
พัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการ
พัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. (2566). รายงานผลดำเนินงาน
โปรแกรม Big Data ประจำปีงบประมาณ 2566. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567
จาก http://www.ubon3.go.th/pages/data_plan.php.



- BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2567). สพป.อบ.3. กลุ่ม/ศูนย์/เครือข่าย. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก <http://101.51.2.178/BigData.Ubon3/tableSchoolmis.php?op=2.1&year=2568-1&look=Group&groupCode=6>.
- Bozan, K., Stoner, C. and Maden, B. (2023). User Experience Design in the Information Systems Curriculum: Lessons Learned and Best Practices. Information Systems Education Journal, 21(1), 11-31.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี*

WORK MOTIVATION AFFECTING ORGANIZATIONAL COMMITMENT
OF TEACHERS IN PRIVATE VOCATIONAL COLLEGES UNDER THE
OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION,
RATCHABURI PROVINCE

ดุลยวัฒน์ พัฒนวงศ์ไทย¹, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ², ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา³,
และ วิเชียร อินทรสมพันธ์⁴

Dulyawat Pattanawongthai¹, Supattarasak Khumsamart², Pathomporn Indrangkura Na Ayudthya³
and Wichian Intarasompun⁴

¹⁻³ มหาวิทยาลัยธนบุรี และ ⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹⁻³Thonburi University, Thailand, ⁴Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: pdulyawat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดราชบุรี 2) ระดับความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดราชบุรี และ 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทำนาย ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 207 คน ได้มาจากการใช้หลักการคำนวณของ ทาโรยามาเน และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นจำแนกตามวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านลักษณะของงานที่ทำ รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านน้อยที่สุดคือ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ 2) ความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย

* Received 29 September 2025; Revised 16 October 2025; Accepted 20 October 2025

ด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อองค์กร รองลงมาคือ ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร และด้านน้อยที่สุดคือ ด้านความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 83.30

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, ความผูกพันต่อองค์กร, วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน, สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, จังหวัดราชบุรี

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the level of work motivation of teachers in private vocational colleges in Ratchaburi Province, (2) to study the level of organizational commitment of teachers in private vocational colleges in Ratchaburi Province, and (3) to examine work motivation that affects organizational commitment of teachers in private vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province during the academic year 2024. This study is predictive research. The sample consisted of 207 participants, determined using Taro Yamane's formula and selected through stratified random sampling based on private vocational colleges. The research instrument was a questionnaire. The reliability coefficient was 0.988. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that (1) the overall work motivation of teachers in private vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province, was at a high level. The highest mean was in the nature of the work performed, followed by responsibility. The lowest was in career advancement. (2) The overall organizational commitment of teachers was also at a high level. The highest mean was in willingness to make great efforts for the organization, followed by a strong desire to remain a member of the organization. The lowest mean was in belief in and acceptance of organizational goals and values. (3) Work motivation significantly affected organizational

commitment of teachers in private vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province, at the .01 level. Work motivation could predict 83.30% of organizational commitment.

Keywords: work motivation, organizational commitment, private vocational colleges, Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province

บทนำ

การบริหารงานในองค์การไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ล้วนต้องอาศัยปัจจัยหลัก 4M ได้แก่ คน(Man) เงิน(Money) ทรัพยากร(Material) และการจัดการ(Management) โดยที่ “คน” หรือ “บุคลากร” ถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ขับเคลื่อนให้ภารกิจและเป้าหมายขององค์การสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคปัจจุบันโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลโดยตรงต่อวิธีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการใหม่ ๆ ของบุคลากร ซึ่งมีความซับซ้อนและแตกต่างจากอดีต บุคลากรยุคใหม่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความภาคภูมิใจในผลงาน ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และโอกาสความก้าวหน้าในสายอาชีพ การไม่ตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวอาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและลดทอนคุณภาพการทำงานได้ ดังที่ Herzberg (1959) ได้เสนอไว้ว่า “แรงจูงใจ” เป็นปัจจัยหลักที่ผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท และนำไปสู่ความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพไว้ในองค์การอย่างยั่งยืน

ในบริบทของสถานศึกษา บุคลากรครูถือเป็นกลไกหลักที่สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา เพราะครูไม่เพียงเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วส่งผลให้ครูมีความคาดหวังสูงขึ้น ทั้งในเรื่องการได้รับการยอมรับนับถือ โอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ และสภาพแวดล้อมที่สร้างขวัญกำลังใจ หากสถานศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านี้ได้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการขาดแรงจูงใจ อัตราการเข้า-ออกจากงานสูง และลดความทุ่มเทในการทำงาน งานวิจัยขมพูนท พิศารท (2561) พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความก้าวหน้าในอาชีพยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ยังต้องการการแก้ไข สอดคล้องกับแนวคิดของ Steers (1977) ที่ระบุว่า ความผูกพันต่อองค์การจะเกิดขึ้นจากการยอมรับเป้าหมาย ความเต็มใจทุ่มเทแรงกายแรงใจ และความปรารถนาที่จะคงอยู่กับองค์การ หากขาดองค์ประกอบเหล่านี้ ประสิทธิภาพของการศึกษาและองค์การย่อมถดถอยลง

สำหรับวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดราชบุรี ปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญคืออัตราการลาออกของครูที่ค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของบุคลากร และคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยตรง การสูญเสียครูที่มีประสบการณ์และทักษะไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาผู้เรียนลดลง แต่ยังสร้างภาระในการสรรหาและพัฒนาบุคลากรใหม่เพิ่มขึ้นอีกด้วย ปัญหานี้มีรากเหง้ามาจากการที่ครูบางส่วนรู้สึกขาดแรงจูงใจและไม่ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ การยอมรับผลงาน และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมขวัญกำลังใจ ส่งผลให้ครูบางกลุ่มเกิดความเหนื่อยล้าและไม่ทุ่มเทเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการบริหารทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ที่ต้องเผชิญแรงกดดันทั้งจากการแข่งขันของตลาดแรงงานและจากความคาดหวังของผู้เรียนและผู้ปกครอง การจัดการปัญหานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงไว้ซึ่งคุณภาพการศึกษา และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้การอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตกำลังคนสายวิชาชีพเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา, 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และความผูกพันต่อองค์กรของครู เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางกับผู้บริหารใช้ในการวางแผน เพื่อการวางนโยบาย เป้าหมายและค่านิยมขององค์กรให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคลากร และทำให้บุคลากรรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร ทำให้เกิดความตั้งใจทุ่มเททั้งกายและใจ และมีความจงรักภักดีให้กับการทำงาน โดยจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จขององค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี

สมมติฐานการวิจัย

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็น การวิจัยเชิงพยากรณ์ (Predictive Research) มีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ในปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยครูรวมทั้งสิ้น 211 คน (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 มีครูจำนวน 207 คน ที่ได้มาจากการใช้หลักการคำนวณของ Taro Yamane (1967) และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นจำแนกตามวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบปลายปิด และมาตรประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert Scale ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.988

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี แต่ละแห่งด้วยตนเอง

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูลโดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนที่สมบูรณ์จำนวน 207 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ระดับวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม (n=207)

	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่	
1.	ด้านความสำเร็จของงานที่ทำ	4.42	0.70	มาก	3	
2.	ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.41	0.68	มาก	4	
3.	ด้านลักษณะของงานที่ทำ	4.44	0.66	มาก	1	
4.	ด้านความรับผิดชอบ	4.43	0.66	มาก	2	
5.	ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	4.39	0.78	มาก	5	
	รวม	4.42	0.70	มาก		

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.70)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะของงานที่ทำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.66) รองลงมาได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.66) ส่วนด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.78)

2. ระดับความผูกพันต่อองค์การของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์การของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม (n = 207)

	ความผูกพันองค์การ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	ด้านความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ	4.40	0.68	มาก	3
2	ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อองค์การ	4.46	0.65	มาก	1
3	ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การ	4.45	0.65	มาก	2
	รวม	4.44	0.66	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับความผูกพันต่อองค์การของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.66)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อองค์การ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.65) รองลงมาได้แก่ ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.65) ส่วนด้านความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.68)

3. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (n = 207)

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านความสำเร็จของงานที่ทำ (X_1)	.604	.209	3.076**	.002
2. ด้านลักษณะของงานที่ทำ (X_3)	.840	.273	4.348**	.000
3. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ (X_5)	.746	.293	5.109**	.000
4. ด้านความรับผิดชอบ (X_4)	.527	.203	3.355**	.001
5. ค่าคงที่ (Constant)	8.574	-	4.118**	.000
$R = 0.913$ $R^2 = 0.833$ $R^2_{adj} = 0.830$, $F = 11.257$, $df1 = 1$, $df2 = 202$, $Sig. < 0.00$, $SE_{est.} = 3.467$,				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ด้านความสำเร็จของงานที่ทำ (X_1) ด้านลักษณะของงานที่ทำ (X_3) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ (X_5) ด้านความรับผิดชอบ (X_4) สามารถร่วมกันทำนายความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ได้ร้อยละ 83.33 ($R^2 = 0.833$) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 3.467 ($SE_{est} = 3.467$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ได้ถึงร้อยละ 83.00 ($R^2_{adj} = 0.830$) ส่วนอีกร้อยละ 17.00 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านความสำเร็จของงานที่ทำ (X_1) ($\beta = 0.209$) รองลงมา ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่ทำ (X_3) ($\beta = 0.273$) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ (X_5) ($\beta = 0.293$) และ ด้านความรับผิดชอบ (X_4) ($\beta = 0.203$)

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ระดับมาก เรียงจากมากไปน้อยคือ ด้านลักษณะงานที่ทำ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จของงานที่ทำ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีการบริหารงานที่ทำให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงานใหม่ ๆ และพัฒนานวัตกรรมในวิทยาลัย ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการทำงานที่ทำทายความสามารถ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูรับผิดชอบงานที่ทำได้อย่างเต็มที่ ให้โอกาสครูในการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชีรดา

ไชยบรรดิษฐ์ (2562) ที่ได้ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ที่พบว่า แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิวิชัย โทสุรินทร์ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสา เพชรนัย (2560) ที่ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2 ที่พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัย พบว่าความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อองค์กร ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร และด้านความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสร้างทัศนคติที่ดีในด้านความรู้สึกเกี่ยวกับวิทยาลัยให้กับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจในองค์กร รู้สึกว่าองค์กรเป็นเหมือนบ้านของตนเอง ควรชี้แจงและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ที่บุคลากรจะได้รับ และสร้างความเข้าใจเห็นโอกาสในการเติบโต และความก้าวหน้าทางอาชีพในสายงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพานี สฤญ์วานิช (2552 : หน้า 98 - 99) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร คือ องค์กรที่จะประสบความสำเร็จ องค์กรที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคม องค์กรที่ให้โอกาสแก่พนักงาน ดูแลพนักงานดี สมาชิกมักจะมีความรู้สึกรักองค์กร ภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิก เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความรู้สึกร่วมกับองค์กรสูง และทำตนเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เช่น ตั้งใจทำงาน ดูแลรักษาทรัพย์สินขององค์กรเหมือนกับของของตน ใช้สรรพนามว่าของเรา เช่น องค์กรของเราหน่วยงานของเรา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิดา ไชยบรรดิษฐ์ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ที่พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิวิชัย โทสุรินทร์ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูโรงเรียนใน

สำนักงานเขตบางเขนกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้แก่ ด้านความสำเร็จของงานที่ทำ (X_1) ด้านลักษณะของงานที่ทำ (X_3) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ (X_5) ด้านความรับผิดชอบ (X_4) สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 83.30 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ครูจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น มาจากความสุขในการปฏิบัติงาน ซึ่งมาจากนโยบายและการบริหารที่ชัดเจน ความรับผิดชอบสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์กรที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรดา ไชยบรรดิษฐ์ (2562) ได้ศึกษา แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ที่พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริวิทย์ โทสุรินทร์ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขนกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจมีความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และอยู่ในระดับปานกลาง

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

จากภาพอธิบายได้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในด้านความสำเร็จของงานที่ทำ, ด้านลักษณะของงานที่ทำ, ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ, ด้านความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความสำเร็จ การยอมรับ และความก้าวหน้าในอาชีพ ปัจจัยดังกล่าวทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ ทูมเท และพัฒนานวัตกรรมการสอน นอกจากนี้ ความผูกพันต่อองค์กรของครูพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการทูมเทเพื่อองค์กร ความปรารถนาที่จะคงอยู่ในองค์กร และการเชื่อและยอมรับเป้าหมายกับค่านิยม ส่งผลให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจและมีทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา ทั้งแรงจูงใจและความผูกพันมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้ถึงร้อยละ 83.30

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรพิจารณาเลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่งให้แก่ครูด้วยความยุติธรรม โปร่งใส และการพิจารณาควรตั้งอยู่บนหลักความสามารถ ผลงาน และความยุติธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจที่แท้จริง

1.2 จากผลการวิจัยการความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ดังนั้นขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรอย่างชัดเจน โดยการที่ผู้บริหารสามารถทำให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยาลัย และควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และการสื่อสารวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูเกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของการเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาลัย

1.3 จากผลการวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรเน้นการเสริมสร้างแรงจูงใจจากปัจจัยภายในของครู เช่น การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความถนัด เพื่อให้ครูเกิดความภาคภูมิใจ

และเห็นคุณค่าของตนเอง การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม สัมมนา หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพและสร้างความมั่นใจในการทำงาน นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าของและมีบทบาทสำคัญในองค์กร การยกย่องชมเชยผลงานที่ประสบความสำเร็จจะช่วยเสริมแรงจูงใจทางจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ สุดท้ายการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและให้เกียรติซึ่งกันและกันจะช่วยให้ครูเกิดความพึงพอใจและนำไปสู่ความผูกพันต่อองค์กรอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายอื่นหรือสังกัดหน่วยงานอื่น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 2.2 ควรศึกษาวิจัยความผูกพันต่อองค์กรกับกลุ่มเป้าหมายอื่นหรือสังกัดหน่วยงานอื่น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 2.3 ควรศึกษาวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรกับกลุ่มเป้าหมายอื่น หรือสังกัดหน่วยงานอื่น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชมพูนุท พิศาสท. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตอำเภอเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ กรุงเทพฯ.
- ธีรดา ไชยบรรดิษฐ์. (2562). แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ภูริวิชญ์ โทสุรินทร์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน. ใน วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2552). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี .(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรสา เพชรนุ้ย. (2560). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Herzberg, Frederick and others. (1959). The Motivation to work. New York : John Wiley and Sons.
- Steers, R. M. (1977). Antecedents and outcomes of organizational commitment.



Administrative Science Quarterly, 22(1), 46-56.

Yamane, T. (1967). Statistics: An Introductory Analysis (2nd ed.). New York: Harper and Row.

บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษา
เอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี*
THE ROLES OF ADMINISTRATION AFFECTING ORGANIZATIONAL CLIMATE IN
PRIVATE VOCATIONAL COLLEGES UNDER THE OFFICE OF THE VOCATIONAL
EDUCATION COMMISSION, RATCHABURI PROVINCE

พรรณยมล พัฒนวงศ์ไทย¹, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ², ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ ออยุธยา³
และ วิเชียร อินทรสมพันธ์⁴

Phanyamol Pattanawongthai¹, Supattarasak Khumsamart², Pathomporn Indrangkura Na Ayudthya³
and Wichian Intarasompun⁴

¹⁻²มหาวิทยาลัยธนบุรี และ ³มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹⁻²Thonburi University, Thailand and ³Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: phanyamolpattanawongthai@gmail.com

E-mail: dr.pathomporn@thonburi-u.ac.th

E-mail: wichian.in@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับบทบาทผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน 2) ระดับบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน 3) บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพหุภาคี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 207 คน จากประชากร 211 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .991 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับบทบาทของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบทบาทการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล ส่วนด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

* Received 29 September 2025; Revised 16 October 2025; Accepted 20 October 2025

มากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความผูกพันองค์การ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์การ ส่วนด้านการได้รับการยอมรับการให้รางวัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์บรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 87.40

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน, บรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน, สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

Abstract

This study was descriptive research with the following objectives: (1) To study the level of roles of administrators in private vocational colleges, (2) to study the level of organizational climate in private vocational colleges, (3) to examine the roles of administrators that affect the organizational climate in private vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province. The sample consisted of 207 administrators and teachers from a total population of 211 in the academic year 2024, selected through stratified random sampling proportional to the population size. The research instrument was a questionnaire with reliability of .991. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that (1) the overall level of roles of administrators in private vocational colleges was at the highest level. By category, the highest mean was in the strategic direction-setting role, followed by the organizational balancing and controlling role. The lowest mean was in supporting an effective organizational culture. (2) The overall organizational climate of private vocational colleges was at the highest level. By category, the highest mean was in organizational commitment, followed by organizational structure. The lowest mean was in recognition and reward. (3) The roles of administrators significantly affected the organizational climate of private vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province, at the .01 level. These factors could predict 87.40% of the organizational climate.

Keywords: Roles of administrators in private vocational colleges, organizational climate in private vocational colleges, Office of the Vocational Education Commission, Ratchaburi Province

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและมีทิศทางชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถกำหนดเป้าหมายนโยบาย และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปฏิบัติงานของบุคลากร (ศาสตรา วงศ์ธนารัตน์, 2560) วัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง นอกจากกฎระเบียบขององค์การ ก็ถือเป็นวัฒนธรรมองค์การยังเป็นเครื่องมือที่คอยหล่อหลอมให้พนักงานมีแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน กำหนดแนวคิดแนวทางการตัดสินใจ ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต้องมีบทบาทการสร้างวัฒนธรรมขององค์การเพื่อเป็นการดำเนินงานให้ไปสู่ตามเป้าหมาย รวมถึงพฤติกรรมครูและบุคลากรในองค์การที่ส่งผลต่อแรงขับเคลื่อนองค์การสู่ความสำเร็จ ดังนั้นบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี จึงมีส่วนสำคัญต่อการทำงานเป็นอย่างยิ่ง

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพ นักเรียนและบุคลากร ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในฐานะที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ต้องเป็นสภาพของการเรียนรู้และก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อให้รู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข บรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จะทำให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน มีประสิทธิภาพ พัชชานันท์ โภษณงค์ (2562, หน้า 4) กล่าวไว้ว่า บรรยากาศในสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของบุคลากร บรรยากาศที่ดีจะทำให้ผลผลิตในการทำงานบรรลุจุดหมาย สุจิรารัตน์ รัชตพงศ์บวร. (2560) การสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์การ สิ่งสำคัญเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ในทางตรงกันข้าม ถ้าสถานศึกษานั้นมีบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ย่อมทำให้บุคลากร เกิดความเบื่อหน่าย ห่างเหิน ขาดความร่วมมือและขาดความสามัคคี ดังนั้นบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมี แบบแผน บรรยากาศในสถานศึกษา จึงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของครู มีอิทธิพลต่อผลผลิตของงาน ผู้บริหารและบุคลากรใน สถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับบรรยากาศในสถานศึกษา ถ้าบุคลากรในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันดี มีอิสระในการทำงานตามความสามารถของตน

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในงานบางอย่าง บุคลากรในสถานศึกษานั้นเกิดความพอใจในการทำงาน บรรยากาศในสถานศึกษา ก็ย่อมดีและการปฏิบัติงานก็จะมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในสถานศึกษาที่ดี จะทำให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุไปสู่จุดหมายที่สำคัญได้ทำให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่น่าพอใจและมีความหมายต่อผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีความสุข และมีความสุข

จากความเป็นมาความสำคัญของปัญหา และงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ทั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ได้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา การที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาองค์การ อันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้บริหาร และการบริหารจัดการ เพื่อให้มีคุณภาพในสถานศึกษา มีความจำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายๆด้าน ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานการวิจัย

บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพยากรณ์ (Predictive Research) มีรายละเอียดของการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูวิทยาลัยอาชีวศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 วิทยาลัย ประกอบด้วย ผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 211 คน (สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูวิทยาลัยอาชีวศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน ผู้บริหารและครู จำนวน 207 คน โดยใช้หลักคำนวณของ Taro Yamane (Yamane, T. (1967). และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นจำแนกตามวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .01

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี ดำรง เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหาร เป็นการสอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหาร วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ของลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศการทำงานในวิทยาลัยเป็นการสอบถามเกี่ยวกับ บรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็น มาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการ สร้างเครื่องมือ ของลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale)

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ร่างแบบสอบถามตามลักษณะของตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปตรวจสอบ ความถูกต้องอีกครั้ง

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงตามสิ่งที่ต้องการศึกษา ถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ เพื่อทดสอบหา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และ ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) ได้ค่าระหว่าง 0.67-1.00

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) กับบุคลากรและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม บทบาทผู้บริหาร เท่ากับ 0.981 แบบสอบถามบรรยากาศการทำงานในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี เท่ากับ 0.984 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.991

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี แต่ละแห่งด้วยตนเอง

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4. เมื่อได้แบบสอบถามคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 207 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะดำเนินการเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยค่าสถิติ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556, หน้า 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง บทบาทผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง บทบาทผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง บทบาทผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง บทบาทผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง บทบาทผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์บรรยากาศองค์การวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556, หน้า 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย4.50 – 5.00 หมายถึงบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย3.50 – 4.49 หมายถึงบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย2.50 – 3.49หมายถึงบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย1.50 – 2.49 หมายถึงบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย1.00 – 1.49 หมายถึงบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศการทำงานในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. ระดับบทบาทผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม (n = 207)

	บทบาทผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	บทบาทการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.62	0.58	มากที่สุด	1
2.	บทบาทการบริหารทรัพยากรในองค์การ	4.58	0.61	มากที่สุด	3
3.	บทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล	4.56	0.59	มากที่สุด	5
4.	บทบาทการมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม	4.57	0.62	มากที่สุด	4
5.	บทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล	4.60	0.58	มากที่สุด	2
	รวม	4.62	0.58	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.58)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน ด้านบทบาทการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.58) รองลงมา ได้แก่ ด้านบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.58) ส่วนด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.59) อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ระดับบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม (n = 207)

	บรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	ด้านโครงสร้างขององค์การ	4.54	0.65	มากที่สุด	2
2.	ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.54	0.63	มากที่สุด	3
3.	ด้านความรับผิดชอบ	4.52	0.60	มากที่สุด	4
4.	ด้านการได้รับการยอมรับการให้รางวัล	4.50	0.71	มากที่สุด	6
5.	ด้านการสนับสนุนการให้รางวัล	4.51	0.64	มากที่สุด	5

6.	ด้านความผูกพันธรรมาภิบาล	4.60	0.55	มากที่สุด	1
	รวม	4.53	0.63	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.63)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความผูกพันธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.55) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.65) และด้านโครงสร้างขององค์การ ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.65) ส่วนด้านการได้รับการยอมรับการให้รางวัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.71) อยู่ในระดับมากที่สุด

3. บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาด้านบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (n = 207)

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล (X_5)	2.954	.383	6.589**	.000
2. ด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล (X_3)	1.879	.363	6.281**	.000
3. ด้านบทบาทการบริหารทรัพยากรในองค์การ (X_2)	1.117	.230	3.946**	.000
4. ค่าคงที่ (Constant)	4.175	-	1.137	.257
$R = 0.935$ $R^2 = 0.874$ $R^2_{adj} = 0.872$, $F = 15.572$, $df1 = 1$, $df2 = 203$, $Sig. < 0.01$, $SE_{est.} = 5.435$,				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ด้านบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล (X_5) ด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล (X_3) และ ด้านบทบาทการบริหารทรัพยากรในองค์การ (X_2) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนได้ร้อยละ 87.40 ($R^2 = 0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ ที่มีค่าเท่ากับ 5.435 ($SE_{est} = 5.435$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนได้ถึงร้อยละ 87.20 ($R^2_{adj} = 0.872$)

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายตามลำดับของสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.จากผลการวิจัยพบว่าบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านบทบาทการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ด้านบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล ส่วนด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสามารถบริหารสถานศึกษาให้แข่งขันกับสถานศึกษาอื่นๆ สามารถกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมในสถานศึกษา และเล็งวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ ผู้บริหารได้รับการไว้วางใจจากครู และบุคลากรทุกฝ่าย มีการบริหารจัดการ การควบคุมดูแลและขบวนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐาน ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณยุกต์ร์ วรรณัญวัฒนชัย (2561) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี (สหวิทยาเขตวงพระจันทร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า อยู่ในระดับมาก งานวิจัยของ กรรณิการ์ ทองใบ (2562) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด งานวิจัยของ กฤติเดช สมตน (2565) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด งานวิจัยของ ณรงค์ พละตร (2566) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

2.จากผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความผูกพันธ้องค์การมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านโครงสร้างขององค์การ ส่วนด้านการได้รับการยอมรับการให้รางวัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารทำให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายรับรู้ถึงการจัดระบบโครงสร้างภายในสถานศึกษาที่เหมาะสม ผู้บริหารสามารถทำให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีการรับรู้ในเรื่องการ

กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสามารถทำให้ครูมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ผู้บริหารสามารถมอบรางวัลให้กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความเอาใจใส่ในงาน ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในการพิจารณาความต้องการและข้อเสนอแนะจากครูและบุคลากร เพื่อให้การสนับสนุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีความตระหนักในการสร้างประโยชน์และพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ ผู้บริหารมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ครูยอมรับ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ผู้บริหารมีการเสริมแรงจิตใจในการทำงาน ด้วยการกล่าวชื่นชม ยกย่องชมเชย และมีการมอบรางวัล แต่ครู และบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิรารัตน์ รัชตพงศ์บรร (2560) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธารินี กิตติกาญจน์โสภณ (2561) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

3. จากผลการวิจัย พบว่าบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล(X_5) ด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผล(X_3) และด้านบทบาทการบริหารทรัพยากรในองค์การ(X_2) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรีได้ร้อยละ 87.40 เป็นทั้งนี้เนื่องมาจากด้านบทบาทการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติตาม โดยผู้บริหารสามารถใช้กลยุทธ์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรก่อให้เกิดความตระหนักถึงเป้าหมายร่วม และความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลให้บุคลากรทุกฝ่ายมีแนวทางและทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ บัวลังกา (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สมรรถนะผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องงานวิจัยของ ริณญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์ (2563) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 บทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ควบคู่กับการบริหารคนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างบรรยากาศองค์การที่ส่งเสริมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยบทบาทของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนส่งเสริม

ให้ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนได้ดำเนินการด้านบทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มี ประสิทธิภาพให้มากขึ้นด้วยการ โดยผู้บริหารสามารถกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมในสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยบรรยากาศองค์การของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการได้รับการยอมรับการให้รางวัลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึง ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาบรรยากาศองค์การของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ให้ได้รับการยอมรับการให้รางวัล ผู้บริหารมีการจัดสวัสดิการต่างๆ แก่ครู และบุคลากรทุกฝ่าย

1.3 จากผลการวิจัยบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ขอเสนอแนะว่า การจะสร้างบรรยากาศองค์การให้สำเร็จ ผู้บริหารควรมีบทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล ให้การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิภาพ และบริหารทรัพยากรในองค์การให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด ผู้บริหารควรแสดงบทบาทภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่ครู รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความผูกพันในองค์กร นอกจากนี้ ควรส่งเสริมค่านิยมที่ดีงามและวัฒนธรรมองค์การที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และควรศึกษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ทองใบ. (2562). บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1. ใน ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กฤติเดช สมตน. (2565). บทบาทผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณรงค์ พลเดช. (2566). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธารินี กิตติกาญจน์โสภณ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการ

ปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พัชชานันท์ โภชนงค์. (2562). บรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์. (2563). บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรัญญาภัทร์ วรัญญูพัฒนชัย. (2561). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี (สหวิทยาเขตวงพระจันทร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศาสตรา วงศ์นารัตน์. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา*. วารสารการบริหารการศึกษา, 13(2), 45–58.

สุจิรารัตน์ รัชตพงศ์บรร. (2560). บรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อัจฉราภรณ์ บัวลังกา. (2554). บรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนใน
สถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3*

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING LEARNER QUALITY IN SCHOOLS IN THE SCHOOL GROUP
NETWORK 5 AND 6 UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณิชนันต์ ทองเหลือ¹, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม², ชาริ มณีศรี³

Nicanan Thonglua¹, Charoenwit Sompongtham², Chari Maneesri³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻³Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: nitchakarn1438@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ครูผู้สอนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 140 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี มอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* Received 29 September 2025; Revised 17 October 2025; Accepted 22 October 2025

มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.24 สามารถพยากรณ์คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ได้ร้อยละ 6 มีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $\hat{Y} = 3.40 + 0.23 (X_4)$, $\hat{Z} = 0.24Z_{x4}$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, คุณภาพของผู้เรียน, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) study the instructional leadership of school administrators, (2) study the level of learner quality in schools, and (3) study the instructional leadership of school administrators affecting learner quality in the school group network 5 and 6 under Ubon Ratchathani primary educational service area office 3. This research was quantitative. The research sample consisted of teachers from the school group network, specifically those in 5th and 6th grade, under the Ubon Ratchathani primary educational service area office 3, comprising 140 participants. The samples were obtained through Krejcie and Morgan's sample size determination table. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results of the research found (1) the level of the instructional leadership of school administrators in the school group network 5 and 6 under Ubon Ratchathani primary educational service area office 3 was overall at a high level, (2) the level of learner quality in the school group network 5 and 6 under Ubon Ratchathani primary educational service area office 3 was overall at a high level, and (3) the instructional leadership of school administrators in the aspect of monitoring student development had a statistically significant effect on learner quality in the school group network 5 and 6 under Ubon Ratchathani primary educational service area office three at the 0.01 level of significance, the multiple correlation coefficient was 0.24, which was able to predict 6% of the variance in learner quality. The prediction equations in terms of raw scores and standardized regression are as follows: $\hat{Y} = 3.40 + 0.23 (X_4)$, $\hat{Z} = 0.24Z_{x4}$

Keywords: Instructional Leadership, Learner Quality, School Administration

บทนำ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่ต้องมีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม ทั้งด้านความรู้ ความสามารถทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4, 2562) การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และเป็นงานหนึ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ความสามารถ และ ประสิทธิภาพของผู้บริหาร (สันติ บุญภิรมย์, 2553) ด้วยผู้บริหารมีบทบาทและความรับผิดชอบโดยตรงต่อการวางแผน การตัดสินใจ การสั่งการ ดูแลและควบคุมบุคลากรขององค์กรในการปฏิบัติงานต่าง ๆ (บุษยมาส ผาดี, 2563) และเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อต่อคุณภาพการสอนของครู มีอิทธิพลต่อระดับความสำเร็จที่สูงของผู้เรียนและมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิภาพของการดำเนินงานสถานศึกษา (Chell, 1995) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร และเป็นฟันเฟืองตัวแรกที่นำพาสถานศึกษาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมดำเนินการให้สถานศึกษามุ่งไปสู่คุณภาพและได้มาตรฐาน เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการพลั้งที่สามารถส่งแรงกระทำอันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกลุ่มคนและระบบองค์กรไปสู่เป้าหมาย (Edmonds, 1979)

ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้แนะ หรือโน้มน้าวใจข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการรวมพลังและสานสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นมีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ การจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาครู และการส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2553; อัจฉรา นิยมภา, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมดำเนินการให้สถานศึกษามุ่งไปสู่คุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อบ่มบ่มไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการและมีภาวะผู้นำทางวิชาการระดับสูง ย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพนำพาผู้เรียนไปสู่

เป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ทั้งนี้จากงานวิจัยของมูลนิธิ The Asia Foundation ที่ได้ทำการศึกษาความท้าทายสู่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทย โดยสำรวจกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งจากผลการศึกษายืนยันชัดเจนว่า “ปัญหาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ยังขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการที่ชัดเจน” และการขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการนั้น พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการ มีแนวคิด แต่ขาดความเข้าใจในเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน (มติชนออนไลน์, 2564)

กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 เป็นโรงเรียนภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ซึ่งจากการประเมินระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2562 ภายใต้อายุ 3 มาตรฐาน พบว่า 1. ด้านคุณภาพผู้เรียน ควรส่งเสริมและพัฒนาการคิด อย่างเป็นระบบ คิดวิเคราะห์ พัฒนาความรู้ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอบระดับชาติ ให้มีผลการประเมินในระดับดี ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ควรพัฒนาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อกำกับดูแลและขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมทั้งสามารถจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาการศึกษา และ 3. ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรพัฒนา ส่งเสริมพัฒนาอาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างบรรยากาศความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนที่มีความหลากหลายที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2566)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ต้นสังกัดเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาเสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำเชิงวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ให้มีสมรรถนะในการจัดการบริหารสถานศึกษาไปสู่คุณภาพและมาตรฐาน พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ความสามารถและพฤติกรรมในการนำและบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ โดยครอบคลุมการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ การจัดการหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน การกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้การสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา โดย Krug (1992) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำคือความสามารถในการมีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล โดยจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ 5 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่าครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอน ทั้งนี้ภาวะผู้นำเชิงวิชาการในยุคใหม่ไม่ใช่แค่ "ตำแหน่ง" แต่คือ บทบาทเชิงรุกที่เชื่อมโยงวิสัยทัศน์ นโยบาย และการปฏิบัติเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และปลูกศรัทธาของทั้งครูและนักเรียนให้ก้าวข้ามขีดจำกัดเดิม ๆ ไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา

คุณภาพของผู้เรียน

คุณภาพของผู้เรียนคือผลลัพธ์ปลายทางที่สะท้อนถึงความสำเร็จของกระบวนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมที่พัฒนาผ่านการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและจากประสบการณ์ชีวิต ผู้นำทางการศึกษาและครูจึงมีบทบาทสำคัญในการร่วมกันสร้าง “ผู้เรียนคุณภาพ” ที่พร้อมเผชิญโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพของผู้เรียน เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นเป้าหมายในการจัด

การศึกษาคุณภาพผู้เรียนจากมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ดังนี้ ด้านที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และด้านที่ 2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ทั้งนี้คุณภาพของผู้เรียนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยสะท้อนผ่านความสามารถ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกหลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งในห้องเรียนและจากกิจกรรมชีวิตจริง การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพจึงต้องอาศัยทั้งหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาประเด็น 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ลักษณะของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ของ Krug (1992) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจทางวิชาการ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการสอน ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอน และ 2. ระดับคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานภายใต้มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 220 คน (BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ได้ ใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 140 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 2 สอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 สอบถามคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (Likert' Rating Scale)

2. ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามการวิจัยจากแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพผู้เรียน จากนั้นทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity)

โดยทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่าข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 64 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และปรับปรุงตามคำแนะนำ นำแบบสอบถามทำการทดลองใช้ จำนวน 30 ชุด เพื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่น พบว่า การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของคำถาม อยู่ระหว่าง 0.31 - 0.98 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มหาวิทยาลัยราชธานี โดยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอเก็บข้อมูลแบบกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 140 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อบันทึกข้อมูล

4. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง เดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ.2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติค่าร้อยละ อธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา โดย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างสมการพยากรณ์

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจทางวิชาการ	4.05	0.18	มาก
2. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	4.36	0.57	มาก
3. ด้านการนิเทศการสอน	3.94	0.19	มาก
4. ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน	4.30	0.53	มาก
5. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอน	4.15	0.36	มาก
รวม	4.16	0.21	มาก

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณารายด้าน ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาคือ ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน ($\bar{X} = 4.30$) ลำดับถัดมาคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.15$) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.05$) และด้านการนิเทศการสอน ($\bar{X} = 3.94$) ตามลำดับ

2. คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของผู้เรียน โดยรวมและรายด้าน

คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.36	0.52	มาก
2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	4.38	0.50	มาก
รวม	4.37	0.50	มาก

คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณารายด้าน คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.38$) และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{X} = 4.36$)

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร	B	SE _b	β	t	p
ด้านการกำกับติดตามผลการ พัฒนานักเรียน (X_4)	0.23	0.08	0.24	2.89**	<0.01**
$R = 0.24$ $R^2 = 0.06$ $SE = 0.49$ $a = 3.40$ $\text{Adjusted } R^2 = 0.50$ $F = 8.38$					

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.24 สามารถพยากรณ์คุณภาพของผู้เรียน ได้ร้อยละ 6 ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 3.40 + 0.23 (X_4)$ และ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = 0.24Z_{x4}$

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการส่งเสริมนโยบายที่ชัดเจน ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีการขับเคลื่อนนโยบายทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเน้นย้ำบทบาทของผู้บริหารในฐานะ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้" ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและมุ่งเน้นเป้าหมายทางวิชาการเป็นหลัก ซึ่งส่งเสริมให้ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูงในทุกมิติ ผู้บริหารมีประสบการณ์ ความสามารถ และมีเจตคติที่ดีในการทำงานเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญที่สะท้อนภาวะผู้นำที่อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุกัญญา เทพินทร์ (2566) ที่ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เพราะโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มุ่งพัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด จึงมีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพตามบริบทของแต่ละโรงเรียน สอดคล้องกับ สรายุทธ สิมมาจันทร์ (2563) ที่ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจไว้อย่างชัดเจน การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู มีการปรับปรุงพัฒนาระบบการประกันคุณภาพโรงเรียน สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

2. คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากการทำงานอย่างบูรณาการของหลายปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน การพัฒนาครู การมีระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนที่มีประสิทธิภาพ และการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนี้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งล้วนเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ ชัยมงคล บุญชัย และ จารุวรรณ เขียวน้ำขุม (2564) ที่ศึกษาพบว่า คุณภาพผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา บึงกาฬ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ มัลลิกา ทาทราย (2566) ที่ศึกษาพบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียน ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.24 สามารถพยากรณ์คุณภาพของผู้เรียน ได้ร้อยละ 6 เนื่องจากการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียนของผู้บริหารเป็นปัจจัยเชิงระบบที่ทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ สนับสนุนการพัฒนาครู และสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ Hallinger (2011) กล่าวว่า การกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียนถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยสะท้อนประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพราะการติดตามอย่างเป็นระบบจะทำให้ผู้บริหารสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง และช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับ Robinson, Lloyd & Rowe (2008) ที่กล่าวว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำกับและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เช่น การสังเกตชั้นเรียน การวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ การประชุมวิเคราะห์ผลการเรียน การสะท้อนผลจากครูผู้สอน จะทำให้สามารถใช้ข้อมูลในการกำหนดมาตรการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 5 และ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการกำกับติดตามผลการพัฒนานักเรียนของผู้บริหาร มีผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 6 ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้ทราบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อ

คุณภาพของผู้เรียนน้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ควรจัดทำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านหลักสูตรและการสอน ถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่โดดเด่น และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารผ่าน PLC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 1.2 ควรยกระดับการนิเทศการสอนจากแบบควบคุมสู่แบบพัฒนา เช่น การพัฒนาเครื่องมือสะท้อนคิด ระบบติดตามผล และส่งเสริมครูผู้นิเทศภายใน 1.3 บูรณาการระบบข้อมูลในการกำกับติดตามผลการเรียนรู้ โดยนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลหรือระบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนรายบุคคล และใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน ร่วมกับครูในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และปรับแผนการสอน 1.4 ผู้บริหารควรกำกับติดตามผลการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ใช้ข้อมูลปรับปรุงการบริหาร วางแผนรายบุคคล และร่วมมือกับครู-ผู้ปกครอง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ และคุณลักษณะของนักเรียน พร้อมพัฒนาความเป็นมืออาชีพด้านวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากประเด็นที่ได้ค้นพบจากการดำเนินการศึกษามีประเด็นที่ควรทำการศึกษาครั้งต่อไปคือ 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะของครู ความร่วมมือของผู้ปกครอง ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพรวมของระบบนิเวศทางการศึกษาที่ส่งผลต่อผู้เรียนแบบองค์รวม และ 2.2 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการศึกษาโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โครงการปลูกฝังคุณธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากนั้นวัดผลก่อน-หลัง เพื่อประเมินประสิทธิผลของกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- ชัยมงคล บุญชัย และจรรวรณ เขียวน้ำชุม. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(38), 208 – 223.
- บุษยมาส ผาดี. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 1-5 (26 เมษายน 2562).
- มติชนออนไลน์. (2564). ผลวิจัยพบผอ.ขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_2586691.
- มัลลิกา ทาทราย. (2566). การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด

- สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอสพีเอ็นการพิมพ์.
- สรายุทธ สิมมาจันทร์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สันติ บุญภิรมย์. (2553). นวัตกรรมการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท บิ๊ก พอยท์ จำกัด.
- สุกัญญา เทพินทร์. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566 – 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf
- อัจฉรา นิยมภา. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการ ศักยภาพผู้บริหารยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสตาอินเตอร์ปรีน.
- BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2567). สพป.อบ.3. กลุ่ม/ศูนย์/เครือข่าย. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก <http://101.51.2.178/BigData.Ubon3/tableSchoolmis.php?op=2.1&year=2568-1&look=Group&groupCode=6>.

- Chell, J. (1995). Introducing principal to the role of instructional leadership: Summary of master's project. 27 September 2025 From <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED391222.pdf>.
- Edmonds, R. (1979). Effective schools for the urban poor. *Educational Leadership*, 37, 15-24.
- Hallinger, P. (2011). *Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research*. *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125–142.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Krug, S. E. (1992). Instructional Leadership: A Constructivist Perspective. *Educational Administration Quarterly*, 28(1), 430-443.
- Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A. & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635–674.

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*
MANAGEMENT TOWARDS EXCELLENCE FOR MORAL SCHOOLS
UNDER THE OFFICES OF SAKONNAKHON PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ยลดา หมายมั่น¹ และ พนายุทธ เชยบาล²

Yonlada Maiman¹ and Panayuth Choeibal²

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udonthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: yonlada1992naka@gmail.com, choeybal@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม และ 2) หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 และการสังเกต จำนวน 1 โรงเรียน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ระยะที่ 2 หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ 2) วิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันว่าใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ

* Received 29 September 2025; Revised 17 October 2025; Accepted 22 October 2025

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, โรงเรียนคุณธรรม, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

Abstract

The purposes of this research were 1) to study management excellence practices; Manage moral schools and 2) to find management for excellence for moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3. The research methodology is qualitative research. The researcher had conducted the research into two stages; as follows, Stage 1: Study of excellent practices of management of moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 by in-depth interviews with school administrators and teachers working in schools with excellent practices of management of moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 and there was observed one school where was selected by purposive sampling tools used It is an interview and observation type and analyze content data. Stage 2: Finding management to excellence for moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 by connoisseurship with nine experts who came from the purposive sampling. The data analysis was analyzed by content analysis.

The findings of the study were as follows: 1) Excellent operational practices of ethical school management under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 consisted of 4 areas and 24 methods. 2) Management methods for excellence for moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 consisted of 4 areas and 24 methods.

Keywords: Management, Moral Schools, under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 ได้มี

แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 100) จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทำให้องค์การต่าง ๆ ทุกประเทศทั่วโลกต้องแข่งขันกันเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551: 184) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลง ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่า หน้าที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รัฐต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 14)

สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตด้านคุณธรรมจริยธรรมและมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วผ่านยุคดิจิทัล ทำให้วัฒนธรรมของความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน ขณะเดียวกันสังคมไทยก็เผชิญกับความเสื่อมด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสะท้อนได้จากคนในสังคมที่มีการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ส่งผลให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมลดน้อยลง (จักรี วงศ์อักษรสิทธิ์, 2562: 2) คุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติ จำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม” ตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณเพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีและสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรมขึ้น เพื่อมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครูนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560: 22) รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมเป็นเรื่องที่ง่าย และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนาช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชนผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ได้ตระหนักถึงความสำคัญว่า โครงการโรงเรียนคุณธรรมเป็นโครงการที่ดี โดยมอบหมายให้กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายและให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด แต่ยังพบว่าการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ผู้บริหารยังขาดความเข้าใจในการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรม จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสนับสนุนเสริมแรงให้แก่ผู้ปฏิบัติ สร้างกลไกการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม บทบาทเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมประสบความสำเร็จ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2565: 1)

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
2. เพื่อหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยตามการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 การคัดเลือกการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งข้อมูลที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 1 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรมที่โดดเด่นมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และเป็นที่ยอมรับ เก็บข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่นอน โดยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจนกว่าจะได้รับข้อมูลที่อิมตัวร่วมกับการสังเกต ใช้หลักการเลือกตัวอย่างแบบมีกฎเกณฑ์ (Criterion Sampling) โดยได้ยึดแนวคิดของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560: 7 - 9) มาสรุปเป็นองค์ประกอบในการศึกษา จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสังเกต (Observation)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยปฏิบัติตามระเบียบวิธีวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยลงสัมภาษณ์และสังเกตภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การจัดทำข้อมูล ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาเขียนรายงานข้อมูลตามแนวทางการวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ (สุรางค์ จันทวานิช, 2561: 128 - 155)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และแบบสังเกต (Observation Form) โดยสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการและใช้บรรยาย จากนั้นอภิปราย สรุปผล เพื่อหาข้อสอดคล้องกับทฤษฎีและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

2. ระยะที่ 2 หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จำนวน 9 คน ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์หรือผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมโครงการโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 3 คน ผู้บริหารหรือหัวหน้างาน จำนวน 3 คน และครู จำนวน 3 คน

2.2 การหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม

การหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้ข้อค้นพบจากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 ในระยะที่ 1 โดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบยืนยันข้อมูล และแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ผู้วิจัยส่งแบบยืนยันข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 ซึ่งเป็นข้อที่มาจากข้อค้นพบในระยะที่ 1 ให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันข้อมูล แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบยืนยันที่ได้รับคืน

2.3.2 ผู้วิจัยกำหนด วัน เวลา สถานที่ ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

2.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยนำเสนอแบบยืนยันข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมกันยืนยันข้อมูลและหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3

2.3.4 ประมวลผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และนำข้อสรุปไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) สรุปตามประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 จากผู้ที่เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในสถานศึกษา จำนวน 9 คน ซึ่งกำหนดเกณฑ์ที่เห็นด้วยร้อยละ 50.00 ขึ้นไป ของผลกรยืนยันข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ ดังนี้

1. ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ ได้แก่ 1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมปลอดภัย สร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน 2) โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการโรงเรียนคุณธรรม และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีแบบแผน 3) โรงเรียนกำหนด

คุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและให้บุคลากรปฏิบัติตาม 4) โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรมและเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ 5) โรงเรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยนำนักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานกับโรงเรียนใกล้เคียงและนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมธรรมะเป็นประจำทุกปี 6) โรงเรียนผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากภาครัฐ โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการประเมิน และ 7) โรงเรียนสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว และได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม

2. ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ด้านคุณธรรม โดยเป็นวิทยากรและเป็นผู้นำด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรม โดยสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมร่วมพลังสร้างคนดี ภายใต้กระบวนการ PDCA อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีความโปร่งใส โดยเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนด้านคุณธรรม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์ และ 4) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคมด้านคุณธรรมและด้านต่าง ๆ

3. ด้านครู มี 7 วิธีการ ได้แก่ 1) ครูมีความเข้าใจด้านคุณธรรม โดยผ่านการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและลงมือปฏิบัติจริงในโรงเรียน 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นำไปบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างหลากหลาย และนำไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน 3) ครูประชุมร่วมกับผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างแกนนำครูนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ในโรงเรียน 4) ครูสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย จัดนิทรรศการแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) ครูมีผลงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำเสนอผลงานการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียง ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และ 7) ครูทุกคนได้รับการยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยได้รับรางวัลด้านคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ตั้งแต่รางวัลระดับสถานศึกษาจนถึงระดับประเทศ

4. ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ ได้แก่ 1) นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ โดยการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเพื่อค้นหาและปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 2) นักเรียนจัดทำโครงการคุณธรรมอย่างอิสระตาม

คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ ไลน์กลุ่มแต่ละชั้นเรียน และเพชฌัญชี่ของโรงเรียน 3) นักเรียนปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ตามที่สถานศึกษากำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ได้รับรางวัลต่าง ๆ จนเป็นที่การยอมรับของชุมชน 4) นักเรียนเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่องานจนสำเร็จ กล้าแสดงออก รวมทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนำเสนอผลงานด้านคุณธรรมกับโรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ 5) นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจในการจัดทำโครงการคุณธรรมภายใต้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแกนนำขยายผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ 6) นักเรียนในโรงเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ระยะที่ 2 หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า มี 4 ด้าน 24 วิธีการ ดังนี้

1. ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างน้อย 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมปลอดภัย สร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน 2) โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการโรงเรียนคุณธรรม และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีแบบแผน 3) โรงเรียนกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและให้บุคลากรปฏิบัติตาม 4) โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรมและเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ 5) โรงเรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยนำนักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานกับโรงเรียนใกล้เคียงและนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมธรรมะเป็นประจำทุกปี 6) โรงเรียนผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากภาครัฐ โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการประเมิน และ 7) โรงเรียนสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาวและได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม

2. ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างน้อย 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ด้านคุณธรรม โดยเป็นวิทยากรและเป็นผู้นำด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรม โดยสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมพลังสร้างคนดี ภายใต้กระบวนการ PDCA อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีความ

โปร่งใส โดยเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนด้านคุณธรรม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์ และ 4) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคม ด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ

3. ด้านครู มี 7 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างละ 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) ครูมีความเข้าใจด้านคุณธรรม โดยผ่านการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและลงมือปฏิบัติจริงในโรงเรียน 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นำไปบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างหลากหลายและนำไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน 3) ครูประชุมร่วมกับผู้บริหาร และนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างแกนนำครูนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ภายในโรงเรียน 4) ครูสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย จัดนิทรรศการแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) ครูมีผลงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียง ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และ 7) ครูทุกคนได้รับการยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยได้รับรางวัลด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ตั้งแต่รางวัลระดับสถานศึกษาจนถึงระดับประเทศ

4. ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างละ 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ โดยการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเพื่อค้นหาและปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 2) นักเรียนจัดทำโครงงานคุณธรรมอย่างอิสระตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ โฉนดกลุ่มแต่ละชั้นเรียน และเฟสบุ๊คของโรงเรียน 3) นักเรียนปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ตามที่สถานศึกษากำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ได้รับรางวัลต่าง ๆ จนเป็นที่ยอมรับของชุมชน 4) นักเรียนเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่อการทำงานจนสำเร็จกล้าแสดงออกรวมทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนำเสนอผลงานด้านคุณธรรมกับโรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ 5) นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจในการจัดทำโครงงานคุณธรรมภายใต้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแกนนำขยายผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ

6) นักเรียนในโรงเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในสถานศึกษานั้น โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดี จัดทำแผนพัฒนาด้านคุณธรรมที่เป็นระบบต่อเนื่อง ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทางด้านโรงเรียนคุณธรรม กำหนดนโยบายแผนพัฒนาและระบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่เป็นไปตามคู่มือโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ครูมีการวางแผนการจัดกิจกรรมและดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม และเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปัญญาเดช พันธวัฒน์ (2560: 169) ได้ศึกษาเรื่องการติดตามประเมินผล และสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในการประเมินโดยด้านบริบท โครงการมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน มีความต่อเนื่องของกิจกรรมหลักในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ด้านปัจจัยนำเข้าความพร้อมของทรัพยากร ในการดำเนินงานส่งผลให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการวางแผนงานตาม “คุณธรรมเป้าหมาย” และวางแผนในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน “คุณธรรมอัตลักษณ์” ด้านกระบวนการ กระบวนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องในแต่ละกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้และสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้ มีการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงใช้เป็นคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ภายใต้กรอบ “โตไปไม่โกง” ด้านผลผลิต ผู้บริหาร ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ นำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้ในการมีส่วนร่วมขยายผลสู่โรงเรียนอื่น

2. ผลการหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้จากการยืนยันว่าใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ จากผลการวิจัยมีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ ได้แก่ 1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมปลอดภัย สร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน 2) โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการโรงเรียนคุณธรรม และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีแบบแผน 3) โรงเรียน

กำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและให้บุคลากรปฏิบัติตาม 4) โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรมและเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ 5) โรงเรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยนำนักเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานกับโรงเรียนใกล้เคียงและนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมธรรมะเป็นประจำทุกปี 6) โรงเรียนผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากภาครัฐ โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการประเมิน และ 7) โรงเรียนสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว และได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาด้านโรงเรียนในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน มีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน จัดทำแผนพัฒนาด้านคุณธรรมที่เป็นระบบต่อเนื่องมีการสรุปรายงานผลตามแผน นำผลการรายงานมาวิเคราะห์และพัฒนา และสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว เพื่อเป็นวิธีการปฏิบัติในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับที่สมกิต บุญยะโพธิ์ (2559: 315) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นเลิศ พบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรบุคคลกระบวนการบริหารจัดการและความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน และ 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นเลิศ มีความสัมพันธ์กัน โดยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อองค์ประกอบด้านความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน

2.2 ด้านผู้บริหาร มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ด้านคุณธรรม โดยเป็นวิทยากรและเป็นผู้นำด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรม โดยสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมถึงสร้างคนดี ภายใต้กระบวนการ PDCA อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารปฏิบัติตามคู่มือและแนวปฏิบัติของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีความโปร่งใส โดยเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนด้านคุณธรรม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์และ 4) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคมด้านคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาผู้บริหารให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของผู้บริหารรวมถึงกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพงษ์พันธ์ ดิยะบุตร (2562: 138) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม พบว่า แนวทางพัฒนา

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 โรงเรียนมีกิจกรรมการดำเนินงาน ประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำ เพื่อร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงานผลและนำผลการดำเนินงานมาวางแผนการพัฒนาในปีต่อไป ด้านที่ 3 ครูออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียน โดยผ่านโครงงานคุณธรรม และด้านที่ 4 นักเรียน ครูและนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา

2.3 ด้านครู มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) ครูมีความเข้าใจด้านคุณธรรม โดยผ่านการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและลงมือปฏิบัติจริงในโรงเรียน 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นำไปบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างหลากหลาย และนำไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน 3) ครูประชุมร่วมกับผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างแกนนำครูนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ภายในโรงเรียน 4) ครูสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย จัดนิทรรศการแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) ครูมีผลงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียง ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และ 7) ครูทุกคนได้รับการยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยได้รับรางวัลด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ตั้งแต่รางวัลระดับสถานศึกษาจนถึงระดับประเทศ ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาครู เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมตามของครูคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้มีสื่อ นวัตกรรม วัดและประเมินผลด้านคุณธรรม นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวีระพงศ์ ถิ่นแสนดี (2559: 157) ที่ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสนาห์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนส่วนมากเกิดความตระหนักในปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนานักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2.4 ด้านนักเรียน มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ โดยการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเพื่อค้นหา

และปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 2) นักเรียนจัดทำโครงการคุณธรรมอย่างอิสระตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบเอกสารแผ่นพับ ไลน์กลุ่มแต่ละชั้นเรียน และเฟสบุ๊กของโรงเรียน 3) นักเรียนปฏิบัติตนตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ตามที่สถานศึกษากำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ได้รับรางวัลต่าง ๆ จนเป็นที่การยอมรับของชุมชน 4) นักเรียนเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่อการทำงานจนสำเร็จ รวมทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนำเสนอผลงานด้านคุณธรรมกับโรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ 5) นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจในการจัดทำโครงการคุณธรรมภายใต้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแกนนำขยายผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ 6) นักเรียนในโรงเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้มีความสำคัญของนักเรียนในการเข้าร่วมการจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อมรรรัตน์ วงศ์ศรียา (2562: 232) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแมดพัฒนาทั้ง 3 ด้านในวงรอบที่ 1 ใช้ 5 กิจกรรมประกอบด้วย 1) โครงการคุณธรรม 2) กิจกรรมพี่แกนนำสอนน้องทำดี 3) กิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 4) กิจกรรมอบรมจิตพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมวันสุดสัปดาห์ 5) กิจกรรมพบพระพบธรรมในวงรอบที่ 2 ใช้ 4 กิจกรรมประกอบด้วย 1) โครงการคุณธรรม 2) กิจกรรมพี่แกนนำสอนน้องทำดี 3) กิจกรรมสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 4) กิจกรรมอบรมจิตพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมวันสุดสัปดาห์ โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน ผลการติดตามการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด ในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ทำให้นักเรียนโรงเรียนบ้านนาแมด มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยและมีจิตสาธารณะมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ คือ 1.1) ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ 1.2) ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ 1.3) ด้านครู มี 7 วิธีการ และ 1.4)

ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ 2) ผลการหาวิธีบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้จากการยืนยันว่าใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ คือ 2.1) ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ 2.2) ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ 2.3) ด้านครู มี 7 วิธีการ และ 2.4) ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1) **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามบริบทของสถานศึกษา 1.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า การหาวิธีบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรมไปใช้เป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศ 2) **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1) ควรมีการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาอื่น 2.2) ควรมีการศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม ในการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาอื่น 2.3) ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศในด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จักรี วงศ์อักษร. (2562). ประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์. (2560). การติดตามประเมินผลและสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 10(1), 123-169.
- พงษ์พันธ์ ดิยะบุตร. (2562). การศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร

- มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี จำกัด.
- วีระพงษ์ ถิ่นอาสา. (2559). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยกระบวนการเรียน การสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สมกิต บุญยะโพธิ์. (2559). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปี บประมาณ 2566. สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโรงเรียน คุณธรรม สพฐ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2561). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ วงศ์ศรียา. (2562). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแม่ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

การบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*
SUPPLIES ADMINISTRATION IN WELFARE SCHOOL, GROUP 4
THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION

สุริภรณ์ อารีย์¹, สุรางคณา มัณยานนท์² และ พรรณี สุวตธิ์³
Sureeporn Aree¹, Surangkana Manyanon² and Pannee Suwatthee³

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻²Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: am.kk337@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานพัสดุ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุ และครู ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 โรงเรียน 156 คน โดยอาศัยสูตรและตารางสำเร็จรูปจาก เครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายตามโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI Modified)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานพัสดุ พบว่า สภาพปัจจุบันจะเป็นอยู่ในระดับมาก และ สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 1) ด้านการยืม (PNI Modified = 0.19) พัสดุหลายอย่างควรมีเลขตรวจรับ จะได้สะดวกต่อการตรวจสอบ การยืม การคืน และการตรวจสอบพัสดุประจำปี 2) ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย (PNI Modified=0.13) การจัดเก็บ การจ่ายพัสดุ ควรมีบัญชีพัสดุหรือทะเบียนที่เป็นปัจจุบัน มีการเบิกจ่ายที่ถูกต้องตามใบเบิกพัสดุ 3) ด้านการจำหน่ายพัสดุ (PNI Modified=0.11) สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบพัสดุประจำปีทุกสิ้นปีงบประมาณเพื่อทำการจำหน่ายพัสดุอย่างสุจริตโปร่งใส และด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ (PNI Modified=0.10) สถานศึกษามีการวางแผนในการบำรุงรักษาพัสดุซ่อมแซมให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา

* Received 22 October 2025; Revised 27 October 2025; Accepted 1 November 2025

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ ,โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 , สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

This research aimed to 1) study the current situation and trends of material management and 2) study the development of material management in 4 schools under the Office of Special Education Administration. The sample group used in this research consisted of school administrators, material supervisors, and teachers from 3 schools under the Office of Special Education Administration, totaling 156 people. The research used formulas and ready-made tables from Krejcie & Morgan, starting with stratified sampling and simple random sampling as appropriate for the schools. The instrument used was a questionnaire with a reliability value of 0.92. Data were analyzed by finding the mean, standard deviation, and Needs Analysis (PNI Modified).

The findings revealed that: 1) The results of the study of the current and desired conditions of the material management found that the current condition is at a high level, and the overall desired condition is at the highest level. and 2) To study the development of material management in the 4th group of schools under the Office of Special Education Administration, consisting of 1) Borrowing (PNI_{Modified} = 0.19), many materials should have a receipt number for convenience in checking, borrowing, returning and checking annual materials. 2) Storage, recording and disbursement (PNI_{Modified}=0.13), storing and paying materials should have an up-to-date inventory or register, with correct disbursement according to the material disbursement form. 3) Selling materials (PNI_{Modified}=0.11), educational institutions should have an annual inventory inspection at the end of every fiscal year to ensure honest and transparent material sales. And for maintenance and inspection (PNI_{Modified}=0.10), educational institutions should have a plan to maintain and repair materials to be ready for use at all times.

Keywords: Procurement Management, Welfare Schools, Group 4, Office of Special Education Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามในมาตราที่ 15 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 จัดการศึกษาเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาอยู่ในรูปแบบการศึกษาในระบบรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาคือ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและกำหนดขอบข่ายบริหารงานของสถานศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป โดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ในปัจจุบันได้รับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนส่งเสริมต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษาให้สำเร็จตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยสถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐภายใต้ขอบข่ายการบริหารงานด้านงบประมาณด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และมีกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารค่าใช้จ่ายของสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมต่อการกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จต่อการกิจหลักและเป้าหมายที่วางไว้ของสถานศึกษาคือ กระบวนการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ มาเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้สามารถดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ประสิทธิผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยมีกระบวนการบริหารพัสดุตามกรอบ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (กระทรวงการคลัง, 2560)

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 หมวด 13 การบริหารพัสดุ มาตรา 112 ให้องค์กรของรัฐจัดให้มีการควบคุมและดูแลพัสดุที่อยู่ในความครอบครองให้มีการใช้และการบริหารพัสดุที่เหมาะสม คัดค้านและเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐมากที่สุด และมาตรา 113 การดำเนินการตามมาตรา 112 ซึ่งรวมถึงการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษาและการจำหน่ายพัสดุ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด สำหรับแนวทางหลักของการจัดซื้อจัดจ้างที่ระบุไว้ในกฎหมาย มาตรา 8 การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานของรัฐ และต้องสอดคล้องกับหลักการ ดังต่อไปนี้ 1) คัดค้าน โดยพัสดุที่จัดซื้อจัดจ้างต้องมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการใช้

งานของหน่วยงานของรัฐ มีราคาที่เหมาะสมและมีแผนการบริหารพัสดุที่เหมาะสมและชัดเจน 2) โปร่งใส โดยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุต้องกระทำโดยเปิดเผย เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีการปฏิบัติต่อผู้ประกอบการทุกรายโดยเท่าเทียมกัน มีระยะเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการยื่นข้อเสนอ มีหลักฐานการดำเนินงานชัดเจน และมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุในทุกขั้นตอน 3) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยต้องมีการวางแผนการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุล่วงหน้าเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีกำหนดเวลาที่เหมาะสมโดยมีการประเมินและเปิดเผยผลสัมฤทธิ์ของการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ (พระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560)

การรายงานการตรวจเยี่ยมจากคณะกรรมการ การกำกับและติดตามและประเมินการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 พบว่าปัญหาในการบริหารงานพัสดุปัจจุบันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ยังขาดบุคลากรสายผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยตรงคือ เจ้าหน้าที่พัสดุ โดยเฉพาะการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ นั้นได้มีการมอบหมายให้ข้าราชการครูที่ขาดประสบการณ์ และไม่มีความรู้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุมาปฏิบัติหน้าที่ และบางครั้งก็ไม่ชัดเจนต่อกระบวนการการบริหารพัสดุนั้นจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ไม่ถูกต้องและรัดกุมไม่เป็นไปตาม ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

จากที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงทราบได้ว่าการบริหารงานในองค์กรเพื่อจะให้นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลตามที่กำหนดไว้ต้องอาศัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารซึ่งประกอบไปด้วย คน เงิน พัก และวิธีการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานในองค์กรในทั้ง 4 ประการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการบริหารพัสดุให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 ควรเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุ และครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 28 จังหวัดยโสธร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ และ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 32 จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 262 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุ และครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 156 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายตามโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และได้กำหนดน้ำหนักและคะแนนตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและความถี่

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานพัสดุเพื่อใช้เป็นกรอบ ในการสร้างแบบสอบถาม 2) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารพัสดุ ทั้ง 4 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 3) นำแบบสอบถามดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค IOC (index of Congruence) หรือดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.50 นำผลการ

พิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และ 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ลงไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดศรีสะเกษ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยยื่นคำร้องขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี โดยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอเก็บข้อมูลแบบกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 156 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.4 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างภาคเรียนที่ 1/2567 ถึง 2/2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตอนที่ 2 การบริหารงานพัสดุอยู่ในระดับใด นำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดแนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหาร งานพัสดุในสถานศึกษาโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ ดังตารางที่ 1

สภาพการบริหารงานพัสดุ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย	4.05	0.44	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด
2.ด้านการยืม	3.88	0.53	มาก	4.64	0.38	มากที่สุด
3.ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ	3.97	0.48	มาก	4.37	0.32	มากที่สุด
4.ด้านการจำหน่ายพัสดุ	3.97	0.48	มาก	4.44	0.33	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.97	0.43	มาก	4.58	0.35	มากที่สุด

จากตาราง 1 เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สภาพการบริหารงานพัสดุโดยภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันจะเป็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.43) สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

แนวทางการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	PNI Modified	ลำดับ	สรุปผล
ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย	0.13	2	ควรพัฒนา
ด้านการยืม	0.19	1	ควรพัฒนา
ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ	0.10	4	ควรพัฒนา
ด้านการจำหน่ายพัสดุ	0.11	3	ควรพัฒนา

จากตาราง 2 พบว่าการวิเคราะห์ผลการตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสอบถามเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิเคราะห์แนวทางในการบริหารงานพัสดุจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้ดังนี้ 1) ด้านการยืม (PNI Modified = 0.19)พัสดุหลายอย่างควรมีเลขตรวจรับ จะได้สะดวกต่อการตรวจสอบ การยืม การคืน และการตรวจสอบพัสดุประจำปี ควรมีการจัดให้มีการอบรม เกี่ยวกับการยืม การคืน การบำรุงรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน 2) ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย (PNI Modified=0.13) การจัดเก็บ การจ่ายพัสดุ ควรมีบัญชีพัสดุหรือทะเบียนที่เป็นปัจจุบัน มีการเบิกจ่ายที่ถูกต้องตามใบเบิกพัสดุ และมีสถานที่ในการเก็บพัสดุที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อรักษาสภาพการใช้งานของพัสดุ 3) ด้านการจำหน่ายพัสดุ (PNI Modified=0.11) สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบพัสดุประจำปีทุกสิ้นปีงบประมาณเพื่อทำการจำหน่ายพัสดุ แลกเปลี่ยน อย่างสุจริตโปร่งใส และด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ (PNI Modified=0.10) สถานศึกษามีการวางแผนในการบำรุงรักษาพัสดุซ่อมแซมให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา และสามารถตรวจสอบพัสดุที่มีอยู่ได้ โดยมีบัญชีพัสดุหรือทะเบียนที่เป็นปัจจุบัน ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษา การบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และขอเสนอแนะแนวทางการบริหารงานพัสดุ มีข้อเสนอแนะในประเด็นโดยภาพรวม ดังนี้ การบริหารงานพัสดุหลายอย่างมีเลขตรวจรับและหลายอย่างไม่มีเลขตรวจรับ ทำให้ยากต่อการตรวจสอบ การยืม การคืนและการตรวจสอบพัสดุประจำปี เมื่อพัสดุเกิดการชำรุดไม่มีการบันทึกคืนตามระเบียบพัสดุ ทำให้บุคลากรที่รับช่วงต่อไม่พบพัสดุ และในการปฏิบัติงานพัสดุครูผู้ปฏิบัติหน้าที่พัสดุยังไม่มีความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามระเบียบ

ลำดับความสำคัญของความจำเป็นในการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เรียงลำดับความสำคัญของความจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการยืม 2) ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย 3) ด้านการจำหน่ายพัสดุ 4) ด้านการบำรุงรักษาและตรวจสอบ ด้านการยืม

ด้านการยืม พบว่าการให้ยืมพัสดุนั้น หน่วยงานที่มายืมพัสดุเพื่อให้เกิดประโยชน์ของทางราชการมากที่สุด การยืมพัสดุของส่วนราชการควรให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ได้ถูกต้อง ควรมีหลักฐานการยืมพัสดุเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงเหตุผล และกำหนดวันส่งคืนตามหลักเกณฑ์ และมีการติดตามว่าพัสดุที่นำส่งคืนมีสภาพเหมือนเดิมหรือชำรุดส่วนใดหรือไม่ ควรแก่การซ่อมบำรุงหรือจ่ายค่าเสียหายเป็นเงินในการทดแทนการชำรุดหรือไม่ หากผู้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบในงานพัสดุปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับตามกฎหมายระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ต้องทำตามอย่างเคร่งครัด ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย ผู้จ่ายพัสดุมีการตรวจสอบความถูกต้องของใบเบิก และมีการลงทะเบียนทุกครั้งที่ย้าย ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่ายแต่ละครั้งเมื่อมีการจัดหาพัสดุ ควรคำนึงถึงสถานที่ในการจัดเก็บพัสดุที่เพียงพอและมีการบันทึกลงทะเบียนพัสดุทุกครั้งเสมอ มีหลักฐานการจ่ายพัสดุดังกล่าวไปยังผู้รับผิดชอบ มีการปฏิบัติตามระเบียบพัสดุอย่างเคร่งครัด มีหลักฐานในการตรวจรับพัสดุ และใบเบิกพัสดุ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวัช มูลเมืองแสน (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 ผลการวิจัยพบว่าครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการจำหน่ายพัสดุ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบและจำหน่ายพัสดุอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงาน มีการกำกับดูแลการจำหน่ายพัสดุอย่างเคร่งครัด การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และตรวจสอบการ ดำเนินการ จำหน่ายพัสดุ การแลกเปลี่ยน

พัสดุครุภัณฑ์กับหน่วยงานราชการอื่น ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ด้านการบำรุงรักษาและตรวจสอบ มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาพัสดุให้กับบุคลากรในโรงเรียนได้ทราบหลักการปฏิบัติและวิธีการตรวจสอบพัสดุให้กับบุคลากรในโรงเรียนที่ถูกต้อง เมื่อพัสดุเกิดความชำรุด ต้องมีดำเนินการซ่อมแซมให้กลับมาอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานโดยเร็ว การดูแลพัสดุให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา ให้ผู้ปฏิบัติได้รู้แนวทางในการปฏิบัติที่ได้มีการกำหนดเป็นทิศทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องในการบริหารงานพัสดุ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุภัญญา พิมพา (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการตรวจสอบพัสดุประจำปีและการจำหน่ายพัสดุ ด้านการจัดทำบัญชีและทะเบียนครุภัณฑ์ ด้านการจัดทำทะเบียนราชพัสดุ และด้านการบำรุงรักษาและการปรับซ่อม ตามลำดับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำล่ำต่ำสุดคือ ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ เพื่อให้การบริหารงานพัสดุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารควรให้คำแนะนำ และใส่ใจในการบำรุงรักษาและการตรวจสอบพัสดุ ครุภัณฑ์ในโรงเรียน อาจใช้วิธีจัดให้เจ้าหน้าที่พัสดุ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายงานพัสดุของโรงเรียนได้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครูผู้ปฏิบัติงานได้รับความรู้ การใช้งาน วิธีการการบำรุงรักษาและการตรวจสอบพัสดุ ที่ถูกต้องตามระเบียบ 1.2 ผู้บริหารควรมีแผนการบริหารงานพัสดุ การจัดทำแผนระยะการใช้งานของพัสดุ ครุภัณฑ์ ระยะเวลาที่ต้องตรวจสอบว่าเกิดการชำรุดหรือไม่ สภาพยังใช้งานได้หรือไม่ พาสุดุ ครุภัณฑ์ ประเภทไหนที่ต้องได้รับการซ่อมแซม 1.3 โรงเรียนควรมีการเน้นย้ำต่อผู้รับผิดชอบ เรื่องการบำรุงรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ที่ทางโรงเรียนได้จัดสรรให้ในการใช้งานให้ช่วยกันการบำรุงรักษาในการใช้งานให้นานและเกิดประโยชน์สูงสุด **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 4 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานพัสดุในโรงเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารงานพัสดุให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2560).พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560.ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 24 ก (ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 24 ก หน้า 13. (24 กุมภาพันธ์ 2560).
- สุวัช มูลเมืองแสน. (2563). สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโตมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5(1), 120–135.
- Krejcie, R. V., and D. W. Morgan. 1970. Determining Sample Size for Research Activities. Education and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURE ADAPTATION AND ACADEMIC CULTURE EXPERIENCE OF CHINESE STUDENTS STUDYING IN THAILAND*

Junze Qin¹ and Usaporn Klinkasorn²

¹⁻²North Bangkok University, Thailand

Email: usaporn.kl@northbkk.ac.th²

Abstract

This quantitative survey research aimed to (1) examine demographic and background information differences in cultural adaptation, academic cultural experience, and career development factors among Chinese students in Thailand, and (2) investigate the relationship between English and Thai language proficiency and scores in cultural adaptation, academic cultural experience, and career development factors. The sample comprised 200 Chinese students enrolled in undergraduate and postgraduate programs at North Bangkok University and Payap University, selected through multistage stratified random sampling. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using independent-samples t-tests, one-way ANOVA, and Pearson's correlation.

Results indicated that demographic factors—particularly field of study, academic level, and length of stay—significantly influenced cultural adaptation, academic cultural experience, and career development, while gender differences were not statistically significant. Both English and Thai language proficiency were positively correlated with all three variables, with Thai proficiency demonstrating the strongest influence. Effect size analysis revealed small to moderate practical effects, confirming the statistical findings. These results emphasize the vital role of Thai language proficiency, extended exposure to the host culture, and supportive academic environments in enhancing international students' cultural adaptation, academic success, and career development within the Thai higher education context.

* Received 15 October 2025; Revised 27 October 2025; Accepted 1 November 2025

Keywords: Cultural adaptation, Academic cultural experience, Chinese students, Thailand, Language proficiency

Introduction

International education plays a crucial role in promoting cultural exchange, knowledge development, and cross-cultural understanding. Thailand, recognized for its growing education system and regional academic reputation, has increasingly become a popular destination for international students—particularly Chinese students. According to the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (2021), the number of Chinese students studying in Thailand has steadily increased due to strong diplomatic relations between the two countries, affordable living and education costs, and cultural similarities that ease initial adjustment. These factors have enhanced educational cooperation and academic program development between Thai and Chinese institutions.

However, while studying in Thailand offers many advantages, Chinese students often encounter challenges related to cultural adaptation, which significantly influence their academic and social experiences. Differences in learning styles, classroom interaction, and communication patterns can create adjustment difficulties. Thai education emphasizes student participation, group discussions, and practical engagement, contrasting with China's lecture-based and memorization-oriented system. As Pharadee Mahakhan (2023) noted, these pedagogical and cultural differences may hinder international students' learning confidence and adaptation.

Language barriers further complicate the adaptation process. Although many Chinese students enroll in English-medium programs, their English proficiency varies, and limited Thai language ability often restricts effective interaction with local peers and instructors. Moreover, differences in daily lifestyles—such as food culture, transportation, and social norms—add to the complexity of adjustment.

Despite the growing presence of Chinese students in Thailand, research focusing specifically on their adaptation and academic cultural experiences remains limited. Most existing studies explore international students in general,

without isolating the experiences of Chinese learners—the largest international group in Thai higher education. Therefore, this study aims to examine the relationship between cultural adaptation and academic cultural experience among Chinese students studying in Thailand. The findings will contribute to improving institutional support, developing culturally responsive curricula, and formulating policies that enhance international students' educational success and cross-cultural adjustment in the Thai context.

Research Question

1. Are there significant differences in cultural adaptation and academic cultural experience between male and female Chinese students in Thailand?
2. Do Chinese students with higher self-rated English and/or Thai proficiency report higher scores in cultural adaptation and academic cultural experience compared to those with lower proficiency?
3. Do Chinese postgraduate students report higher scores in cultural adaptation and academic cultural experience than undergraduate students?
4. Are perceived social and environmental support factors (e.g., teacher support, peer interaction, and living environment) positively associated with cultural adaptation among Chinese students in Thailand?

Research Objectives

1. To examine demographic and background information differences in cultural adaptation and academic cultural experience and career development factor among Chinese students in Thailand.
2. To investigate the relationship between language proficiency (English and Thai) and scores in cultural adaptation, academic cultural experience and career development factor.

Literature Review and Research Framework

1. Cross-Cultural Adaptation

Cross-cultural adaptation refers to the process through which individuals modify their behaviors, attitudes, and communication patterns to adjust to a new cultural environment. Kim (2017) emphasized that adaptation includes both

psychological and social dimensions—coping with stress, developing belongingness, and learning accepted social norms. Individuals who demonstrate openness and flexibility can function effectively in new societies. According to Kim and Gudykunst (1988), intercultural adaptation not only reduces stress but also fosters intercultural competence and understanding among people from different cultures.

2. Culture Shock

Oberg (1960) first described culture shock as the anxiety resulting from losing familiar cultural cues when entering a foreign society. He divided this process into four stages: honeymoon, negotiation, adjustment, and adaptation. During these stages, individuals progress from excitement about novelty to eventual acceptance of the new culture. Later studies confirmed that culture shock is an essential part of the adaptation process that can lead to personal development when supported by social networks and guidance. Berry (2006) noted that facing cultural differences contributes to long-term intercultural learning and self-growth.

3. Cultural Dimensions

Hofstede's (2005) cultural dimensions theory provides an analytical framework for understanding how values and behaviors vary across societies. The six dimensions—power distance, individualism versus collectivism, masculinity versus femininity, uncertainty avoidance, long-term orientation, and indulgence versus restraint—explain how people in different nations think and act. For example, China's high power distance and collectivist orientation contrast with Thailand's more flexible, feminine, and moderately hierarchical culture. These cultural differences shape how Chinese students interact, communicate, and adapt within Thai educational settings.

4. Hofstede's Graphs for China and Thailand

Hofstede's comparative analysis demonstrates that China scores higher in power distance, masculinity, and long-term orientation, while Thailand shows higher uncertainty avoidance and femininity. Both countries share strong collectivist values. These cultural contrasts influence educational expectations and communication patterns. Chinese students may experience adjustment challenges in Thailand due to differences in classroom participation, authority

relationships, and communication styles, which are deeply rooted in these cultural dimensions (Hofstede, 2005).

5. elated Research

Previous studies have emphasized the importance of language proficiency, social support, and institutional environments in promoting cultural adaptation and academic success. Berry (2006) and Kim (2017) identified adaptation as a reciprocal process between individuals and the host culture, influenced by psychological readiness and social connection. Catalina Booth (2015) highlighted that culturally adapted programs that involve community participation enhance the success of adaptation and reduce behavioral or social difficulties. Therefore, these theoretical perspectives form a foundation for analyzing the relationship between cultural adaptation and academic cultural experience among Chinese students studying in Thailand.

Methodology

1. Research design

This study employed a quantitative cross-sectional survey design to examine relationships among cultural adaptation, academic cultural experience, and career development factors of Chinese students studying in Thailand. A one-time survey allowed for efficient collection of comparable data across demographic subgroups and for the application of inferential statistical tests (t-tests, one-way ANOVA, and Pearson correlation) to address the research questions.

2. Population and sample

The population comprised Chinese nationals enrolled in undergraduate and postgraduate programs at Thai higher education institutions. Inclusion criteria required participants to be full-time students aged 18 years or older and to have at least six months of study experience in Thailand; exchange students and incomplete responses were excluded. Using a multistage stratified random sampling procedure with universities as primary strata and academic level/field of study as sub-strata, the study collected 200 valid responses. Participants were drawn from two universities (North Bangkok University and Payap University), yielding a sample size based on Krejcie and Morgan's (1970) recommendation for survey research.

3. Research instrument (Questionnaire design)

The main instrument was a structured self-administered questionnaire developed from established theoretical frameworks: Oberg's (1960) stages of culture shock and Hofstede's (2005) cultural dimensions. The questionnaire consisted of four sections:

1. Demographic and background information (gender, age group, academic level, field of study, accommodation, length of stay in Thailand, self-rated English and Thai proficiency).
2. Cultural adaptation (items structured according to Oberg's four phases: honeymoon, negotiation/regression, adjustment, and recovery).
3. Academic cultural experience (items reflecting relevant Hofstede dimensions and classroom/academic behaviors).
4. Career development factors and open-ended items.

All closed-ended items used a five-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree). The first page of the questionnaire included an ethics statement describing study objectives, voluntary participation, and withdrawal rights.

4. Reliability and validity

Content validity was assessed by three experts in cross-cultural education; item revisions were made based on expert feedback to improve clarity and relevance. A pilot test with 30 students produced strong internal consistency: Cronbach's alpha for the overall instrument was 0.902, with subscale alphas ranging from 0.850 to 0.880, exceeding the commonly accepted threshold (Nunnally, 1978). Construct validity was examined via factor analysis: the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure = 0.842 and Bartlett's Test of Sphericity was significant ($\chi^2 = 1025.63$, $p < .001$). Factor loadings for retained items exceeded 0.50, and no problematic cross-loadings were observed.

5. Data collection procedures

Data were collected both online and in person over a two-week period. Prior to distribution, the questionnaire was pilot-tested and revised. Participants received an information sheet explaining the study purpose and data handling; informed consent was obtained from all respondents. Measures were taken to ensure confidentiality and anonymity (no personal identifiers were collected on

analytical datasets). Completed questionnaires were screened for completeness; only fully completed responses were included in the final analysis ($n = 200$).

6. Data analysis

Data were analyzed using SPSS version 26.0. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation) summarized participant characteristics and main variables. Inferential analyses included independent-samples t-tests to assess differences between two groups, one-way ANOVA to compare means across multiple groups (with Tukey's HSD post-hoc tests when applicable), and Pearson's correlation to examine relationships among continuous variables. Non-parametric tests were applied where assumptions for parametric tests were not met. The significance level was set at $p < .05$ for all hypothesis tests. Effect sizes (e.g., Cohen's d) were reported where appropriate to aid interpretation of practical significance.

7. Research ethics

Participation was voluntary. The questionnaire's first page provided participants with information on the study's objectives, voluntary participation, the right to withdraw at any time, and the intended use of data. Informed consent was obtained before participants completed the survey. Confidentiality and anonymity were preserved: data were reported in aggregate and no personal identifiers were published. (If institutional ethics approval was obtained, insert the committee name and approval number here; otherwise state that the study adhered to institutional ethical guidelines.)

8. Limitations of the methodology

The following methodological limitations should be noted:

8.1 The sample was drawn from only two Thai universities; therefore, findings may not be fully generalizable to all Chinese students across Thailand.

8.2 The cross-sectional design precludes causal inferences about relationships among variables.

8.3 Language proficiency measures were self-rated and may be subject to self-report bias.

8.4 The use of self-administered questionnaires may introduce response bias (e.g., social desirability).

8.5 Data collection over a limited two-week window may not capture temporal variability in adaptation processes.

Results

This section presents the results of the study according to the two research objectives. Statistical analyses were performed using independent sample t-tests, one-way ANOVA, and Pearson's correlation coefficient.

1. Differences in Cultural Adaptation, Academic Cultural Experience, and Career Development Factors Based on Demographic and Background Information

The findings revealed that gender differences were minimal and statistically insignificant ($p > .05$), indicating that both male and female students adapted similarly to the Thai cultural and academic environment. Regarding academic level, postgraduate students scored slightly higher in both cultural adaptation and academic cultural experience than undergraduates, but the differences were not statistically significant. Students majoring in language-related programs showed significantly higher adaptation levels than those in other fields ($p < .05$).

Length of stay in Thailand also influenced career development factors: students who had stayed longer than four years demonstrated higher networking and confidence scores than those who had been in Thailand for less than one year. English proficiency was found to significantly affect certain subdimensions of cultural adaptation—specifically Thai Activities, Confident Culture, Handle Calmly, and Fully Integrated—as well as career development factors related to skills, certificates, and networking. Thai language proficiency, however, showed significant effects across all three main domains, confirming that Thai proficiency plays a critical role in successful cultural adjustment and academic integration.

Table 1 presents the mean differences and significance levels of each demographic variable.

Differences in Cultural Adaptation, Academic Cultural Experience, and Career Development Factors by Demographic Variables

Variable	Cultural Adaptation (M)	Academic Cultural Experience (M)	Career Development (M)	Sig. (p)	Remark
Gender (Male/Female)	3.68 / 3.74	3.79 / 3.88	3.85 / 3.91	> .05	No significant difference
Academic Level (Undergrad/Postgrad)	3.70 / 3.81	3.82 / 3.90	3.88 / 3.95	> .05	Slight difference
Field of Study (Language/Others)	3.89 / 3.64	3.92 / 3.73	3.94 / 3.82	< .05	Significant difference
Length of Stay (<1 year / 4+ years)	3.60 / 3.88	3.72 / 3.93	3.70 / 3.98	< .05	Significant difference
English Proficiency (Low/High)	3.52 / 3.91	3.67 / 3.97	3.70 / 3.92	< .05	Significant difference
Thai Proficiency (Low/High)	3.40 / 3.98	3.58 / 4.01	3.60 / 3.95	< .001	Highly significant difference

Table 2 summarizes the correlation coefficients among all key variables.

Correlation Coefficients Among Language Proficiency, Cultural Adaptation, Academic Cultural Experience, and Career Development Factors

Variables	Cultural Adaptation	Academic Cultural Experience	Career Development	English Proficiency	Thai Proficiency
Cultural Adaptation	1	.867**	.795**	.236*	.811**
Academic Cultural Experience	-	1	.750**	.225*	.740**
Career Development	-	-	1	.189*	.702**
English Proficiency	-	-	-	1	.524**
Thai Proficiency	-	-	-	-	1

Note: *p < .05, **p < .01

Summary of Findings

Overall, the study indicates that Thai language proficiency and longer exposure to Thai culture significantly enhance Chinese students' adaptation, academic engagement, and career-related development. While English proficiency supports communication and learning, Thai proficiency remains the dominant factor facilitating integration into Thai academic and cultural life. These findings underscore the importance of promoting Thai language training and creating supportive social environments for international students in Thailand.

Discussion

The discussion is presented according to the two research objectives of the study.

1. Differences in Cultural Adaptation, Academic Cultural Experience, and Career Development Factors

The results indicated that field of study, duration of stay, and language proficiency significantly influenced Chinese students' adaptation and academic experiences in Thailand, whereas gender and academic level showed no significant differences. Students majoring in language-related disciplines and those who had resided in Thailand for longer periods demonstrated greater cultural adaptation and career development. These findings are consistent with Kim's (2017) cross-cultural adaptation theory, which posits that continuous interaction and communication with the host culture enhance both psychological and social integration.

Furthermore, Thai language proficiency was found to be the strongest predictor across all dimensions—cultural adaptation, academic cultural experience, and career development—highlighting the central role of host-language competence. This result supports Berry's (2006) acculturation framework, which emphasizes that successful adaptation depends on individuals' ability to maintain intercultural communication and reduce cultural stress.

2. Relationship Between Language Proficiency and Key Adaptation Factors

Correlation analysis revealed a strong positive relationship between Thai language proficiency and all three main variables, while English proficiency

showed only a weak correlation. This implies that English is primarily beneficial for academic learning, whereas Thai proficiency serves as a crucial tool for social interaction, participation, and professional integration within the Thai environment.

These findings align with Hofstede's (2005) cultural dimensions, which describe the participatory and harmony-oriented nature of Thai classrooms in contrast to the hierarchical and collectivist structure of Chinese education. Over time, as students improve their Thai language skills and gain more exposure to local culture, they become increasingly comfortable engaging in Thailand's interactive learning environment.

Summary

Overall, the findings from both objectives underscore that Thai language proficiency, extended exposure to the host culture, and supportive academic environments are the key determinants of Chinese students' successful adaptation and career development in Thailand. The integration of linguistic competence, institutional support, and academic experience fosters a comprehensive process of adjustment, aligning with established intercultural adaptation theories and contributing to long-term academic and professional growth.

Conclusion and Recommendations

In conclusion, Chinese students with higher Thai language proficiency, longer residence in Thailand, and stronger institutional support show better cultural and academic adjustment. Since Thai language proficiency has the greatest influence, universities should strengthen language and support programs to enhance adaptation.

1. Policy Recommendations

1.1 Promote national or institutional Thai language programs for international students, especially Chinese students.

1.2 Encourage cooperation between universities and the Ministry of Higher Education to support cross-cultural initiatives.

2. Practical Applications

2.1 Offer Thai language courses focused on daily communication and academic use.

2.2 Organize intercultural workshops, peer mentoring, and cultural activities.

2.3 Strengthen academic counseling and mentoring for undergraduate students.

3. Future Research

3.1 Include more universities nationwide to increase representativeness.

3.2 Use qualitative or mixed methods to explore deeper cultural experiences.

3.3 Compare adaptation patterns among other international student groups in Southeast Asia.

References

- Berry, J. W. (2006). *Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation*. *Applied Psychology*, 55(3), 303–332. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2006.00256.x>
- Booth, C. (2015). *Culturally adapted interventions and community engagement in behavioral health*. *National Registry of Evidence-Based Programs and Practices (NREPP), Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA)*.
- Hofstede, G. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Kim, Y. Y. (2017). *Cross-cultural adaptation: An integrative theory*. Routledge.
- Kim, Y. Y., & Gudykunst, W. B. (1988). *Cross-cultural adaptation: Current approaches*. Sage Publications.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Mahakhan, P. (2023). *Cultural and educational adjustment of international students in Thailand*. North Bangkok University Press.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.



Oberg, K. (1960). *Culture shock: Adjustment to new cultural environments*.

Practical Anthropology, 7, 177–182.

<https://doi.org/10.1177/009182966000700405>

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). *Report on international student enrollment in Thai higher education institutions*. MHESI.

การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรม
ต้นแบบเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยาร จังหวัดนครศรีธรรมราช*

IMPROVING THE EFFICIENCY FOR DRIVING THE MODEL MORAL
ORGANIZATION ACTION PLAN AT KO PHET SUBDISTRICT
MUNICIPALITY, HUA SAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE

อดิگانต์ เพ็ญกุล¹ และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา²

Atikan Pennukool¹ and Sitthipong Sitthiphatraprabha²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

¹⁻²Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: atikan.pen@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบของเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยาร จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเทศบาลตำบลเกาะเพชร จำนวน 371 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง ค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าเท่ากับ 0.881 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทำความดีเพื่อ ความดี และ ด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านทำตามหลักความจริงมีค่าเฉลี่ย ด้านระเบิดจากข้างใน และ ด้านทำแบบองค์กรรวม และ 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของบุคลากร การบูรณาการงานทุกฝ่ายให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน การจัดทำฐานข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสมัยและเชื่อถือได้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วน

* Received 15 October 2025; Revised 27 October 2025; Accepted 1 November 2025

ร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมของเทศบาล ส่วน การพัฒนาด้านการทำความดีเพื่อความดี ควรเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกของบุคลากรและประชาชนให้เห็นความสำคัญของการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ประสิทธิภาพ, การขับเคลื่อน, แผนปฏิบัติการ, องค์กรคุณธรรมต้นแบบ

Abstract

This research article aims to: 1) study the level of development of efficiency in driving the action plan of a model moral organization, and 2) examine the approaches for developing the efficiency of implementing the action plan of the model moral organization of Koh Phet Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. The sample group consisted of 371 residents of Koh Phet Subdistrict Municipality, selected through purposive sampling. The reliability (Cronbach's Alpha) of the research instrument was 0.881. The data were collected using a questionnaire and analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) The overall level of development of efficiency in driving the action plan of the model moral organization of Koh Phet Subdistrict Municipality was at a high level. Considering each aspect in descending order of mean scores, it was found that the highest level was in participation, followed by doing good for goodness' sake, while the lowest levels were in acting according to truth, inner change (explosion from within), and holistic practice. And 2) Recommendations for developing the efficiency of driving the model moral organization action plan include: fostering awareness and inner transformation among personnel; integrating work across all departments to ensure coherence and connection; establishing a comprehensive, up-to-date, and reliable database; and providing opportunities for citizens and stakeholders to participate in shaping the municipality's moral policies. Additionally, for the dimension of doing good for goodness' sake, it is suggested to cultivate a moral consciousness among both personnel and the public to recognize the importance of performing good deeds without expecting rewards.

Keywords: Development, Efficiency, Action Plan, Model Moral Organization

บทนำ

คุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญของความเป็นมนุษย์และเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านคุณธรรม ความรู้ และคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศสู่ความเจริญและปลอดจากการทุจริต สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายใต้โมเดลประเทศไทย 4.0 โดยเน้นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รัฐบาลได้จัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559–2564) เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน และต่อมาได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570) เพื่อสานต่อความสำเร็จ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 แผนดังกล่าวมุ่งส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู ภายใต้หลักธรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย โดยมีกลไกขับเคลื่อนผ่านการประเมินองค์กร ชุมชน และจังหวัดคุณธรรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมประชาชนให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ตั้งเป้าให้ดัชนีคุณธรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และค่า ITA ของหน่วยงานรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ภายในปี พ.ศ. 2570 จากข้อมูลปีฐาน พ.ศ. 2565 (มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2562)

เทศบาลตำบลเกาะเพชรเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนสู่องค์กรคุณธรรมต้นแบบ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารทุกระดับและความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ทำให้เกิดความสามัคคีและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ หน่วยงานมีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ประจำปีงบประมาณ 2567 อยู่ในระดับ “ผ่านดี” ด้วยคะแนนรวม 91.36 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ 85 คะแนน ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการต่อต้านการทุจริต เทศบาลยังได้เข้าร่วมการประเมินองค์กรคุณธรรมภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570) โดยได้รับผลการประเมินระดับ “องค์กรคุณธรรมต้นแบบ” ด้วยคะแนนรวม 27 คะแนน และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงแห่งเดียวในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับโล่เชิดชูเกียรติจากนายกรัฐมนตรี จากองค์กรคุณธรรมต้นแบบ 78 แห่งทั่วประเทศ การดำเนินงานของเทศบาลยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู มีการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมที่ชัดเจน กำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน พร้อมเปิดโอกาสให้บุคลากรและประชาชนมีส่วนร่วมในการปลูกฝังค่านิยมคุณธรรม เทศบาลจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบขององค์กรคุณธรรมที่มีความมุ่งมั่น พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และพร้อมต่อยอดสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต (เทศบาลตำบลเกาะเพชร, 2568)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนองค์กร คุณธรรมต้นแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กร การพัฒนาต่อยอดหรือรักษาระดับขององค์กร รวมถึงศึกษาปัญหาพฤติกรรมที่จะต้องพัฒนาหรือต้องการแก้ไขและเพื่อให้เทศบาลตำบลเกาะเพชรเป็นองค์กรแบบอย่างให้กับองค์กรอื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กร คุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กร คุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนในเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5,166 คน (รายงานข้อมูลตำบลเกาะเพชร, ข้อมูล ณ วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2568) โดยผู้วิจัยกำหนดของกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 371 คน และ ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ หรือแบ่งเป็นชั้นภูมิก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากรดังนี้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 371 คน และ คำนวณกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลเพื่อเก็บแบบสอบถามดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่ที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บางโหนด	81	6
หมู่ที่ 2 ไชยราม	357	26
หมู่ที่ 3 บางดิง	601	43
หมู่ที่ 4 เนินหนองหงส์	417	29
หมู่ที่ 5 หัวทรง	821	59
หมู่ที่ 6 เกาะเพชร	1,300	95
หมู่ที่ 7 บางปราชญ์	163	12
หมู่ที่ 8 ย่านยาว	369	27
หมู่ที่ 9 ต้นสน	1,057	74
รวม	5,166 คน	371 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของคำถามเป็นประเภทเลือกตอบ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะของคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า โดยกำหนดระดับการพัฒนาประสิทธิภาพเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103) และ ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวางแผนและศึกษาพื้นที่เก็บข้อมูล จากนั้นประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม จัดทำแบบสอบถามและนำเสนอให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้จริง การเก็บข้อมูลดำเนินการทั้งแบบภาคสนามด้วยตนเองและผ่านระบบออนไลน์ เช่น Google Form เมื่อเก็บข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอในรูปตารางและคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการทำความเข้าใจลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ การพิจารณาเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ช่วยอธิบายความแตกต่างและความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายที่อาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ทศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	156	42.05

หญิง	145	39.08
อื่น ๆ	70	18.87
รวม	371	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.05 เพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 39.08 และ อื่น ๆ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 18.87 น้อยที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 18 ปี	2	0.54
19 - 29 ปี	29	7.82
30 - 39 ปี	96	25.88
50 - 59 ปี	187	50.40
60 ปีขึ้นไป	57	15.36
รวม	371	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุ 50-59 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4. รองลงมาคืออายุ 30-39 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.88 และ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 15.36 อายุ 19-29 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็น 7.82 และ น้อยที่สุดคือ ต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.54

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	2	0.54
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	16	4.31
ปวส./อนุปริญญา	75	20.22
ปริญญาตรี	167	45.01
ปริญญาโทขึ้นไป	111	29.92
รวม	371	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 45.01 รองลงมาคือ ปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 29.92 ปวส./อนุปริญญา จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 20.22 และ น้อยที่สุดคือ มัธยมศึกษา

ตอนปลาย/ปวช. จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.31 และ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.54

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับอาชีพ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐ	169	45.55
พนักงานเอกชน	78	21.03
เกษตรกร	66	17.79
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	58	15.63
รวม	371	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 45.44 รองลงมาคือ พนักงานเอกชน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 21.03 อาชีพเกษตรกร จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.79 และ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.63 น้อยที่สุด

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	5	1.35
10,001–20,000 บาท	84	22.64
20,001–30,000 บาท	197	53.10
30,001–40,000 บาท	64	17.25
มากกว่า 40,000 บาท	21	5.66
รวม	371	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ 20,001–30,000 บาท จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 53.10 รองลงมาคือ รายได้ 10,001–20,000 บาท จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 22.64 รายได้ 30,001–40,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25 และน้อยที่สุดคือ รายได้ มากกว่า 40,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.66 และต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.35

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

1. **ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรม**
ต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยะปาริ วัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งการพัฒนา
 องค์กรคุณธรรมถือเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งเสริมสร้างคุณค่าและค่านิยมด้านความซื่อสัตย์
 โปร่งใส และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กร
 คุณธรรมต้นแบบจึงเป็นกลไกที่ใช้เชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติจริง โดยเน้นการสร้าง
 วัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม เทศบาล
 ตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยะปาริ วัง จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดำเนินการพัฒนาแผนปฏิบัติการ
 ดังกล่าวเพื่อให้การบริหารจัดการองค์กรมีความโปร่งใส สร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและ
 ชุมชน ตลอดจนขับเคลื่อนกิจกรรมด้านคุณธรรมในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาและ
 วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสะท้อนจุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค
 และ แนวทางพัฒนาให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายการสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืน
 ต่อไป ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาประสิทธิภาพการ
 ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยะปาริ
 วัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านภาพรวม

การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ องค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะ เพชร อำเภอดำรงวิทยะปาริ วัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านภาพรวม	ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการ ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กร คุณธรรมต้นแบบ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ระเบิดจากข้างใน	3.59	1.00	มาก
ทำแบบองค์รวม	3.56	0.97	มาก
ทำตามหลักความจริง	3.73	0.96	มาก
การมีส่วนร่วม	4.02	0.89	มาก
ทำความดีเพื่อความดี	3.98	0.93	มาก
รวม	3.78	0.95	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กร
 คุณธรรมต้นแบบเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอดำรงวิทยะปาริ วัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม
 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไป
 หาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ
 ด้านทำความดีเพื่อความดีมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.98$) และด้านที่น้อยที่สุด คือด้านทำตามหลักความ
 จริงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.73$) ด้านระเบิดจากข้างใน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.59$) และ ด้านทำแบบองค์
 รวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะการพัฒนาด้านระบิตจากข้างใน ควรเน้นการสร้างความตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของบุคลากร โดยควรจัดให้มีโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่บุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนากิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เชิงจิตอาสาและการพัฒนาคุณธรรมส่วนบุคคลที่ช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจจากภายในองค์กร รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้นำองค์กรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและการเรียนรู้เชิงปฏิบัติแก่บุคลากร การใช้แนวทางการโค้ช (Coaching) ในการปรับพฤติกรรมเชิงบวกและการสร้างแรงจูงใจหรือรางวัลสำหรับผู้ที่มีพฤติกรรมโดดเด่นด้านคุณธรรม จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล นอกจากนี้ ควรบูรณาการคุณธรรมเข้ากับการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี รวมทั้งจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) และสื่อรณรงค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้หยั่งรากลึกในองค์กร

ข้อเสนอแนะการพัฒนาการทำงานแบบองค์รวม ควรมุ่งเน้นการบูรณาการงานทุกฝ่ายให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน โดยควรจัดทำแผนปฏิบัติการด้านคุณธรรมที่ชัดเจนและเชื่อมโยงทุกฝ่ายในองค์กร ควรพัฒนาระบบสื่อสารภายในที่รวดเร็ว โปร่งใสและเข้าถึงง่ายเพื่อให้บุคลากรทุกคนมีข้อมูลที่ทันสมัยและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้อง การประชุมติดตามผลเป็นประจำเพื่อทบทวนความก้าวหน้าและอุปสรรคจะช่วยปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานได้ทันทั่วทั้งที่และควรเชื่อมโยงแผนคุณธรรมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

ข้อเสนอแนะด้านทำตามหลักความจริง ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสมัยและเชื่อถือได้ พร้อมส่งเสริมงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหที่แท้จริงขององค์กร การจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังข้อมูลจากประชาชนและการเชื่อมโยงข้อมูลด้านคุณธรรมเข้ากับระบบสารสนเทศขององค์กรและเผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อสาธารณะเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

โดยสรุป การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมของบุคลากร การบูรณาการการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจ การเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการส่งเสริมวัฒนธรรมการทำความดีอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานตามข้อเสนอแนะเชิงประจักษ์ดังกล่าวจะสนับสนุนให้เทศบาลตำบลเกาะเพชรยกระดับการบริหารงานเชิงคุณธรรมสู่ความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างแก่หน่วยงานอื่นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทำความดีเพื่อความดี และ ด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านทำตามหลักความจริงมีค่าเฉลี่ย ด้านระเบิดจากข้างใน และ ด้านทำแบบองค์รวม เมื่อสรุปรายด้าน พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านระเบิดจากข้างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านทำแบบองค์รวมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านทำตามหลักความจริงภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ด้านทำความดีเพื่อความดีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยานันท์ วุฒิพนมศักดิ์และคณะ (2565) เรื่องการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนา อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยของชุมชนและการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนา พบว่า เมื่อมีการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมฯ จะเกิดการพัฒนาชุมชนคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นยิ่งขึ้น โดยที่บ้านใหม่พัฒนา มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนรู้สิทธิรู้หน้าที่ตรงต่อเวลามีความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการกำหนดมาตรการทางสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชिरา ภูชนะจิตและพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (2567) เรื่อง บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมของสภาเด็กและเยาวชน พบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกองทุนพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่าน พบว่า เยาวชนมีความมุ่งมั่นและที่จะพัฒนาเครือข่ายของตน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดน่าน นำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบ เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบของเทศบาลตำบลเกาะเพชรอยู่ในระดับมากในทุกมิติ ได้แก่ ด้านระเบิดจากข้างใน ด้านการทำงานแบบองค์รวม ด้านการทำตามหลักความจริง ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการทำความดีเพื่อความดี อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นเชิงโครงสร้างและกระบวนการบางประการที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความต่อเนื่อง ความยั่งยืนและผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาองค์กรเชิงคุณธรรมที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยม

ภายในองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2564) รวมทั้งแนวคิดการบริหารจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นการเชื่อมโยงงานทุกมิติให้สอดคล้องกัน (Bryson, 2018) และ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานท้องถิ่นที่ยั่งยืน (Arnstein, 1969)

ประเด็นสุดท้ายคือ การพัฒนาด้านการทำความดีเพื่อความดี ควรเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกของบุคลากรและประชาชนให้เห็นความสำคัญของการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน ควรมีการจัดโครงการรณรงค์เพื่อสร้างทัศนคติและค่านิยมที่มุ่งเน้นการทำความดีที่แท้จริง ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาที่ตอบโจทย์ปัญหาสังคมในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสร่วมแสดงออกเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ควรจัดระบบการยกย่องเชิดชูบุคคลหรือกลุ่มที่มีผลงานโดดเด่นด้านคุณธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติความดี จัดให้มีพื้นที่และโอกาสที่ชัดเจนสำหรับการทำความดีในชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงกิจกรรมทำความดีกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงระบบ ควรพัฒนาเนื้อหาสื่อสร้างสรรค์เพื่อเผยแพร่และปลูกฝังคุณธรรม รวมทั้งสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ด้านจิตอาสาสำหรับเยาวชนและนักเรียน พัฒนาหลักสูตรอบรม “ทำความดีเพื่อความดี” สำหรับบุคลากรในองค์กร จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านจิตอาสาและการทำความดีระหว่างชุมชนเพื่อประเมินความยั่งยืนและต่อยอดโครงการในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรคุณธรรม โดยการน้อมนำหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นหลักการ กล่าวคือ ทำความดีเพื่อความดีตั้งใจพัฒนาองค์กรคุณธรรมเพื่อสร้างองค์กรที่ดี สร้างคนดี เพื่อสังคมดี มุ่งประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่มีเป้าหมายเคลือบแฝงเพื่อประโยชน์อื่นผ่านกระบวนการพัฒนาองค์กรคุณธรรม ต้องดำเนินการตามหลักการ ดัง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับการพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการองค์กรคุณธรรมต้นแบบเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อสรุปรายด้านสรุปได้ว่า ควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมของบุคลากร การบูรณาการการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจ การเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการส่งเสริมวัฒนธรรมการทำความดีอย่างต่อเนื่อง

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมแก่บุคลากรของเทศบาลตำบลเกาะเพชรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

1.2 เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรจัดทำระบบการติดตามและประเมินผลด้านคุณธรรมที่เป็นระบบและทันสมัย

1.3 เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรขยายและพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและการเปิดรับความคิดเห็นจากภาคประชาชน

1.4 เทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรส่งเสริมและพัฒนาโครงการจิตอาสาที่เชื่อมโยงกับปัญหาสังคมในพื้นที่เพื่อสร้างผลลัพธ์เชิงประจักษ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อ “การระเบิดจากข้างใน” เพื่อหาแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกด้านคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทองค์กรท้องถิ่น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับองค์กรคุณธรรมต้นแบบในพื้นที่อื่น เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้) กับระดับการมีส่วนร่วมด้านคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

2.4 ควรมีการศึกษาการประเมินผลระยะยาวของการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมในมิติของผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของโครงการในระยะยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลตำบลเกาะเพชร. (2568). *ข้อมูลพื้นฐาน*. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568.

จาก <https://www.kohpetcity.go.th>.

นิยานันท์ วุฒิพนมศักดิ์, อธิพัศน์ โรจน์กิจจากุล และ อธิวุฒิ หมั่นมี. (2565). การพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนา อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. วารสาร มจร.ทริภุญชัยปริทรรศน์, 6(2), 96-110.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชिरา ภูชนะจิตและพระมหาเอกกวิน ปิยวีโร. (2567). บทบาทของกองทุนพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่านต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของเยาวชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม. (8)3, 310

มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2562). ยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580). เรียกใช้เมื่อ 17 มิถุนายน 2568 จาก http://planning.tsu.ac.th/main/files_sec/201.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2564). *ทุจริตคิดโกงชาติจะพินาศทั้งราษฎร์รัฐ / สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต*

แห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

Arnstein, Sherry R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), pp. 216 - 224.

Bryson, J. M., & Alston, F. K. (2018). *Creating Your Strategic Plan: A workbook for public and nonprofit organizations* (Vol. 3): John Wiley & Sons.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed). NewYork: Harper and Row Publications.

อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง
ของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*

INFLUENCE OF MEDIA ON PUBLIC AWARENESS IN NAKHON HAT YAI
MUNICIPALITY SONGKHLA PROVINCE

ธนิดา เขียวหอม¹ และ กันตภณ หนูทองแก้ว²

Thanita Khiawhom¹ and Kantaphon nuthongkaew²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahakutthavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nettygaga@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และ 2) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีสัญชาติไทยและมีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูป ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 398 คน และสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอนรวม 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.951 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา พบว่า

1. อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.38) และด้านเจตคติทางการเมือง ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

2. ปัญหาเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เท่าทันสื่อ 2) ไม่มีทักษะการใช้เทคโนโลยี และ 3) รับข่าวสารจากสื่อเพียงแหล่งเดียว ข้อเสนอแนะ 1) มีการอบรมและรณรงค์ให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ 2) ส่งเสริมให้เข้าถึงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และ 3) สื่อท้องถิ่นต้องมีบทบาทในการส่งข้อมูลให้กับประชาชน

* Received 4 October 2025; Revised 25 October 2025; Accepted 1 November 2025

คำสำคัญ: อิทธิพล, สื่อ, การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

Abstract

This research aims to 1) study the level of media influence on the perception of political news and 2) study problems and suggestions regarding the influence of media on the perception of political news of citizens in Hat Yai Municipality, Songkhla Province. This is a quantitative research. The sample size was determined using a ready-made table by Taro Yamane. The sample size was 398 people and simple random sampling was used. The sample was selected using a simple random sampling method. The research instrument was a questionnaire consisting of 3 sections, totaling 25 questions, with a reliability value of 0.951. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.).

The research finding were as follows:

1. The influence of media on the perception of political news of the people of Hat Yai Municipality, Songkhla Province, was at a high level overall ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.31).

2. Problems with the public's access to political news in Hat Yai Municipality, Songkhla Province, include some groups of people lacking knowledge and understanding of the media, lacking skills in using technology to receive news, and receiving news from only one source. Recommendations: There should be training and campaigns to promote media literacy among all groups of citizens, encourage access to information from multiple sources, and support the potential of local media to communicate political information to the public.

Keywords: Influence, Media, Political awareness

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยกำหนดให้ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย” โดยใช้อำนาจผ่านกลไกทั้งนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ (โกวิท พวงงาม, 2552) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย ทั้งในแง่การใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในการ

กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 และมาตรา 41 ได้รับรองสิทธิของบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะและแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการสื่อสารการเมืองที่มองว่า “สื่อ” เป็นกลไกสำคัญในการสร้างการรับรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (McCombs & Shaw, 2016) ดังนั้น บทบาทของสื่อจึงไม่เพียงเป็นเครื่องมือสื่อสาร แต่ยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อความเข้มแข็งของประชาธิปไตยด้วย

แม้ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองมาแล้วกว่า 90 ปี แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังไม่สูงเท่าที่ควร โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2562) ขณะที่เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการเผยแพร่ข่าวสารและกำหนดวาระทางการเมือง งานวิจัยของอุษา บิ๊กกันส์ (2563) พบว่าสื่อมีอิทธิพลในการสร้างกรอบความคิด และขึ้นำการรับรู้ของประชาชนต่อประเด็นการเมือง ส่วนงานของเสรี วงษ์มณฑา (2563) ชี้ว่าสื่อยังมีส่วนหล่อหลอมทัศนคติและความเชื่อทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Agenda Setting และ Political Priming ที่อธิบายว่าสื่อสามารถเลือกนำเสนอประเด็นใดให้โดดเด่นและขึ้นำการรับรู้ของผู้รับสารได้

เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การศึกษา และการท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้ มีประชากรมากกว่า 150,000 คน และมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (นิรันดร์ พันธรัตน์, 2561) อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ครั้งล่าสุดในปี 2568 มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ 60.18 ของผู้มีสิทธิทั้งหมด แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์และสื่อออนไลน์มากถึงร้อยละ 78.4 (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2563) ปัญหาที่สะท้อนออกมาคือ ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอย่างกว้างขวาง แต่ระดับการมีส่วนร่วมจริงยังคงต่ำ อีกทั้งการเปิดรับข้อมูลจากหลายช่องทางอาจทำให้เกิดความสับสน ขาดวิจารณญาณ หรือถูกชี้นำโดยสื่อบางประเภท

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลไกส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระดับท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ ที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) หมายถึง กระบวนการส่งสาร ข้อมูล ข่าวสาร และสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ การตัดสินใจ และนโยบายสาธารณะจากผู้ส่งสาร (นักการเมือง รัฐบาล พรรคการเมือง หรือสื่อมวลชน) ไปยังผู้รับสาร คือประชาชน (McNair, 2018) และถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล ใช้ประกอบการตัดสินใจ และตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ในขณะที่ McCombs และ Shaw (1972) อธิบายว่า สื่อสามารถกำหนดวาระทางสังคมได้โดยการเลือกนำเสนอข่าวสารบางเรื่องให้เด่นกว่าประเด็นอื่น ทำให้ประชาชนมองว่าเป็นเรื่องสำคัญ ในขณะที่ Entman (1993) กล่าวว่าสื่อสามารถชี้นำ ทศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนได้โดยตรง ส่วน Habermas (1989) เน้นบทบาทของสื่อเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการอภิปราย ถกเถียง และสร้างฉันทามติทางการเมือง ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นทั้งเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การโน้มน้าวทัศนคติ และเป็นช่องทางที่ประชาชนใช้ในการแสดงความคิดเห็นหรือตรวจสอบอำนาจรัฐ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (Political Information Perception/Political Knowledge) เป็นกระบวนการที่ประชาชนเปิดรับ คัดเลือก ทำความเข้าใจ และตีความข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งจากสื่อมวลชน สื่อออนไลน์ และการสื่อสารระหว่างบุคคล (Carpini, Michael, and Keeter, 1996) โดย Klapper (1960) อธิบายว่า ผู้รับสารมักเลือกเปิดรับเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือทัศนคติของตน ส่วน Bandura (1977) ชี้ว่าประชาชนสามารถเรียนรู้พฤติกรรมและทัศนคติทางการเมืองจากการสังเกตพฤติกรรมของนักการเมืองและผู้คนในสื่อ ในขณะที่ Tichenor, Donohue and Olien (1970) อธิบายว่ากลุ่มที่มีการศึกษาและฐานะทางสังคมสูงจะได้รับประโยชน์จากสื่อมากกว่า ทำให้เกิดช่องว่างทางการรับรู้ข่าวสาร ทฤษฎีการประมวลผลสารสนเทศ (Information Processing Theory) อธิบายขั้นตอนที่ผู้รับสารตีความและจัดเก็บข่าวสาร ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างความเข้าใจและการจดจำในระยะยาว ดังนั้น การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ทั้งระดับ

การศึกษา ความสนใจทางการเมือง ความถี่ในการเปิดรับสื่อ และความสามารถในการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

สรุป

สื่อมีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน เพราะสื่อเป็นตัวกลางในการเลือก ประมวลผล และส่งต่อข้อมูล ซึ่งจะส่งผลต่อการตีความ ความเข้าใจ และการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่หนึ่ง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่เป็นเมืองใหญ่ทางภาคใต้และมีประชากรจำนวนมาก การที่ประชาชนจะรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับคุณภาพ เนื้อหา และรูปแบบการสื่อสารของสื่อที่เข้าถึง ซึ่งอาจส่งผลต่อทั้งทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองในที่สุด ดังนั้น การศึกษาวิจัย อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จึงมีความสำคัญ เพราะช่วยให้เข้าใจว่าประชาชนในพื้นที่ที่รับรู้ข่าวสารการเมืองผ่านสื่อประเภทใด สื่อใดมีอิทธิพลมากที่สุด และการรับรู้ดังกล่าวส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์และการส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวนทั้งสิ้น 137,261 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครหาดใหญ่, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีสัญชาติไทยที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จำนวน 137,631 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตารางของ ทาโร่ ยามาเน่ (ยูทง ไกรวรรณ, 2557) ระดับความคลาดเคลื่อน 0.5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะปลายปิด คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 5 ข้อ คือ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ระดับอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีลักษณะปลายปิด คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอิทธิพลสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบให้ตรงกับตามวัตถุประสงค์ และร่างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย
2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบปลายปิด และแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นการดัดแปลงเครื่องมือจากแบบสอบถามที่ได้เคยผ่านการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) มาแล้ว
3. นำเครื่องมือที่เรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แก้ไขปรับปรุง ให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม
4. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือจำนวน 3 ท่าน
5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item – Objective Congruence : (IOC)
6. นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.951
7. นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามจำนวนที่กำหนดไว้
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง
3. เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล
4. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป
5. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

2. วิเคราะห์อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสาร ทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

3. วิเคราะห์แนวทางปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอิทธิพลสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 อายุ 31-40 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.20 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 อาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 และรายได้ต่อเดือน มีรายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับอิทธิพลสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนคร หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าโดยรวมทุกด้าน ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.31) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปน้อยสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.36) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.38) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านเจตคติทางการเมือง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.35) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อิทธิพลสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมทุกด้าน

(n = 400)

ข้อ	อิทธิพลสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ด้านการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	4.48	0.38	มาก
2.	ด้านเจตคติทางการเมือง	4.41	0.35	มาก
3.	ด้านพฤติกรรมทางการเมือง	4.52	0.36	มากที่สุด
โดยรวม		4.47	0.31	มาก

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอิทธิพลสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ประกอบด้วย

1) ด้านผู้รับสาร คือ ประชาชนยังขาดความรู้ ไม่เท่าทันสื่อ แยกไม่ได้ว่าอะไรเป็นข่าวจริงหรือข่าวปลอม ทำให้ไม่สามารถคัดกรองข่าวได้ ขาดทักษะการใช้โทรศัพท์หรืออุปกรณ์ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข่าวสารได้ รวมถึงบางรายรับฟังข่าวสารการเมืองจากสื่อเพียงแหล่งเดียว จึงเกิดมุมมองที่แคบและขาดการเปรียบเทียบข้อมูล

2) ด้านสื่อ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีทั้งสื่อออนไลน์และสื่อดั้งเดิม ซึ่งสื่อทั้งสองประเภทก็จะเหมาะสมกับผู้รับสารไม่เหมือนกัน ดังนั้น ประเด็นนี้ยังพบว่าการใช้สื่อไม่เหมาะสมกับการรับรู้ข่าวสารการเมืองของกลุ่มประชาชน เช่น กลุ่มวัยผู้สูงอายุ ยังเหมาะสมกับสื่อดั้งเดิม แผ่นพับ ป้ายไวนิล วิทยุชุมชน แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน สามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้

3) ด้านผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการเมืองเพื่อให้ประชาชนรับรู้ นั้น ยังใช้ภาษาที่เข้าใจยาก หรือยังไม่ย่อภาษาให้เข้าถึงกลุ่มประชาชน ดังนั้นผู้ส่งสารจะสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

4) ด้านสาร ข้อมูลข่าวสารการเมืองที่จะส่งไปยังประชาชน ควรมีการสรุปเนื้อหาให้กระชับ เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ได้ง่าย

ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารการเมืองให้มากขึ้นนั้น เทศบาลนครหาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการ เช่น

1) การจัดกิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการณรงค์ความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) สามารถแยกแยะข่าวปลอม ข่าวจริงได้ และทักษะที่จะทำให้รู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย

2) การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์กลางที่รวบรวมข่าวสารการเมืองที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3) การจัดกิจกรรมเสวนาสาธารณะ เวทีประชาคม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงเป็นช่องทางในการให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสาร รู้ทันเหตุการณ์ทางการเมืองได้

อภิปรายผล

จากการศึกษา พบว่า สื่อมีอิทธิพลต่อเจตคติทางการเมืองของประชาชนในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจากเจตคติทางการเมือง คือ การรับรู้ ความรู้สึก หรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อเรื่องทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นไปในเชิงบวกหรือลบก็ได้ โดยเจตคติเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง เช่น การไปเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งเจตคติทางการเมืองอาจจะมาในหลายรูปแบบ เช่น ความสนใจ ความพึงพอใจ ความรัก ความศรัทธา และจะเกิดขึ้นทั้งในทางบวกและทางลบ และถ้าประชาชนมีเจตคติทางการเมืองกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในทางบวกและทางลบ ก็จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมกับสิ่งที่ตนเองมีความรู้สึกชอบต่อสิ่งนั้น ซึ่งหากสื่อมีอิทธิพลต่อเจตคติทางการเมืองและส่งผลในทางบวก จะทำให้ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น มีพฤติกรรมทางการเมืองหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ซึ่งสื่อสามารถมีอิทธิต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติทางการเมืองของประชาชนได้ ดังเช่นการศึกษาของ จารวรรณ กิตติวราวุฒิ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทและอิทธิพลของสื่อในการส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในภาคใต้” พบว่า ประชาชนในภาคใต้มีระดับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.04, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.89) โดย โทรศัพท์ เป็นสื่อหลักที่ประชาชนใช้ในการติดตามข่าวสารทางการเมือง (ร้อยละ 75.8) รองลงมาคือ สื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 68.4) และ วิทยู (ร้อยละ 42.3) นอกจากนี้ยังระบุว่าสื่อมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยใน 3 ประการ ได้แก่ การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง การทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและนักการเมือง นอกจากนี้ ยังพบว่า ระดับการศึกษา และการรู้เท่าทันสื่อ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับความรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.518, p < 0.01$ และ $r = 0.465, p < 0.01$ ตามลำดับ) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายิ่งประชาชนมีระดับการศึกษาและการรู้เท่าทันสื่อมากเท่าใด ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีความรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีศักดิ์ สมานชาติ และ สุนทรียา คำหอม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารและทัศนคติทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในภาคใต้” พบว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักที่คนรุ่นใหม่ใช้ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยร้อยละ 92.7 ระบุว่าใช้ช่องทางนี้ โดยเฉพาะ Twitter, YouTube และ TikTok ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างการ

รับรู้และปลูกฝังความสนใจทางการเมืองในหมู่คนรุ่นใหม่ ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย พหุคูณในงานวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ได้แก่ ระดับการศึกษา ความสนใจทางการเมือง เครือข่ายทางสังคม และ ความหลากหลายของแหล่งข้อมูล จึงสรุปได้ว่า สื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อเจตคติทางการเมืองเพื่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน แต่ประชาชนจะต้องเท่าทันสื่อ ใช้สื่อเป็น

นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่นำมาอภิปรายผล คือ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ประเด็นเกี่ยวกับประชาชน ซึ่งพบว่ายังขาดความรู้ ไม่เท่าทันสื่อ แยกไม่ได้ว่าอะไรเป็นข่าวจริงหรือข่าวปลอม ทำให้ไม่สามารถคัดกรองข่าวได้ ขาดทักษะการใช้โทรศัพท์หรืออุปกรณ์ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข่าวสารได้ รวมถึงบางรายรับฟังข่าวสารการเมืองจากสื่อเพียงแหล่งเดียว จึงเกิดมุมมองที่แคบและขาดการเปรียบเทียบข้อมูล เพราะหากประชาชนไม่สามารถเท่าทันสื่อได้ ใช้สื่อไม่เป็น ไม่สามารถแยกข่าวจริงข่าวปลอมได้ สื่อก็จะไม่ได้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้ ดังนั้นจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้มีทักษะเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ดังการศึกษาของ สมชาย วงศ์สวัสดิ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส” พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.89, S.D. = 0.76) โดยช่องทางหลักที่ประชาชนใช้ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง คือ สื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 78.3) และ สื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 62.5) ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยด้านศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ มีอิทธิพลต่อรูปแบบการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาและประเด็นด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง อีกทั้งยังพบว่า ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.624, p < 0.01$) กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองสูง มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สื่อมีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ทั้งในด้านการส่งเสริมความรู้ การกำหนดพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่

1.1) เทศบาลนครหาดใหญ่ ควรเสริมเจตคติทางการเมืองให้ประชาชนทำได้ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ในมิติต่าง ๆ

1.2) เทศบาลนครหาดใหญ่ ต้องดำเนินงานด้านการสื่อสารในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้ดียิ่งขึ้น เช่น สร้างแพลตฟอร์มข้อมูลท้องถิ่น หรือการพัฒนาหลักสูตรรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนโรงเรียนในสังกัด

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่

2.1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ ซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นควรมีการแจ้งข่าวให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับข่าวสารท้องถิ่นหลายช่องทาง โดยมีแนวทางการติดตามประเมินผลนักการเมืองท้องถิ่นด้วย

2.2) ควรศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมและทัศนคติของคนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น

2.3) ควรศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อออนไลน์

2.4) การวิจัยประเด็นที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยชิ้นนี้ ควรเพิ่มกระบวนการวิจัย เช่น เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) หรือการเปรียบเทียบหลายพื้นที่ เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึก และเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จารุวรรณ กิตติวรารุณี และคณะ. (2562). บทบาทและอิทธิพลของสื่อในการส่งเสริมความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในภาคใต้. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 8(1), 1-14.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทวีศักดิ์ สมานชาติ และ สุนทรียา คำหอม. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารและทัศนคติทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในภาคใต้. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 39(2), 1-18.

นรินทร์ พันธรัตน์. (2561). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของประชาชนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ยุทธ ไกรวรรณ. (2557). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย วงศ์สวัสดิ์. (2563). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส. *ปัญญา*, 30(3), 158–171.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2563). *สื่อกับการชี้นำทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา. (2563). *รายงานสถิติประชากรและเศรษฐกิจจังหวัดสงขลา*. สงขลา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครหาดใหญ่. (2568). *จำนวนประชากร*. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก <https://www.hatyaicity.go.th/news/detail/83892>.
- อุษา บั๊กกินส์. (2563). *ตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลระดับบุคคล เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย).
- Bandura, Albert. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Carpini, D., Michael X., and Keeter, S. (1996). *What Americans Know About Politics and Why it Matters*. New Haven: Yale University Press.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43, 51-58.
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* (Trans. by Burger T. with the Assistance of Lawrence F.). Polity Press, Cambridge, 161.
- Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*. New York: The Free Press.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. in Attitude Theory and. Measurement. P.90-95. New York : Wiley & Son.
- McCombs, M., & Shaw, D. (2016). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.
- McNair, B. (2018). *An Introduction to Political Communication* (5th ed.). Routledge.
- Tichenor, P. J., Donohue, G. A., & Olien, C. N. (1970). Mass media flow and differential growth in knowledge. *Public Opinion Quarterly*, 34, 159-170.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชา
ประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของ
นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงาน
อาชีวศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ*

ACHIEVEMENTS AND ANALYTICAL THINKING IN THE THAI NATIONAL
STUDIES SUBJECT THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING OF 3RD YEAR
VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS (VOC. CERT. 3) UNDER THE
OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

ปัทสกร จักสุพันธุ์¹ ระพิน ชูชื่น² และ มัธยม เรืองแสน³
Papatsorn Jaksupan¹, Rapin Chuchuen² and Mathayom Ruangsae³
¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี
¹⁻³Ratchathani University, Thailand
Corresponding Author's Email: papat.jak84@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ตาม
เกณฑ์ 80/80 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน 3. เปรียบเทียบ
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4. ศึกษาความพึงพอใจของ
นักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่
3/1 (ปวช.3) แผนกวิชาบัญชี วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน กำหนด
กลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้
จำนวน 8 แผน มีคะแนนเฉลี่ย 4.54 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลัง
เรียน มีความยากง่าย ระหว่าง .28-80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง .22-77 และค่าความ
เชื่อมั่น เท่ากับ .82 แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน มีความ
ยากง่าย ระหว่าง .28-80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง .20-85 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ
.92 และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สถิติที่ใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าที แบบ
ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า: 1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ
83.42/81.92 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่า

* Received 4 October 2025; Revised 25 October 2025; Accepted 1 November 2025

ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4. ความพึงพอใจของ นักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวม ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ใน ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน, ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้

Abstract

This research article aims to 1. study the effectiveness of the learning management plan according to the 80/80 criteria 2. compare academic achievement before and after learning 3. compare analytical thinking ability before and after learning and 4. study student satisfaction with the learning management. The sample group consisted of 40 third-year vocational certificate students (Voc.3) in the accounting department of Sisaket Technical College for the academic year 2024. The sample group was determined using cluster random sampling. The research tools included 8 learning management plans with an average score of 4.54. The academic achievement tests before and after learning had difficulty levels between .28-.80, item discrimination ranged from .22-.77, and reliability was .82. The analytical thinking ability tests before and after learning had difficulty levels between .28-.80, item discrimination ranged from .20-.85, and reliability was .92. The student satisfaction questionnaire on learning management had an IOC value of 1.00 for all items. Statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and hypothesis testing using independent t-test.

The research findings were as follows: 1. The effectiveness of the learning management plan was 83.42/81.92, meeting the specified criteria. 2. The comparison of learning achievement after learning was significantly higher than before learning at the .01 statistical level. 3. The comparison of Analytical thinking ability after learning was significantly higher than before learning at the .01 statistical level, and 4. Students' overall satisfaction with learning management was at the highest level.

Keywords: Academic achievement, analytical thinking ability, problem-based learning management, student satisfaction with learning management

บทนำ

การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ นับเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปรับปรุง และพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด เน้นการเรียนรู้ด้วยการสร้างประเด็นปัญหา เพื่อนำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบที่เหมาะสม และหลากหลาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้หนึ่ง ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียนเนื่องจากปัญหาจะไปกระตุ้นการคิดของผู้เรียน เพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหา ผู้เรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล คิดกว้าง คิดหลากหลาย และคิดสร้างสรรค์มากที่สุด เป็นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (ปนัดดา ปัดชาเขียว, 2563)

สภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ได้ประสบกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลายด้าน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้สรุปผลการรายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากหลักสูตร ตำราเรียน/หนังสือ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอน ต้องทำตามหลักสูตรการเรียนรู้เนื้อหาจากตำราเรียน/หนังสือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับต่ำ เพียงร้อยละ 38.10 ทั้งครูผู้สอน และผู้เรียน สะท้อนปัญหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน รายวิชาประวัติศาสตร์ ได้แก่ การแยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นวิชาเดี่ยว ส่งผลให้การสอนขาดการบูรณาการกับเป้าหมายของวิชาสังคมที่เตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมือง การจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ มักเป็นประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน และการทำสงคราม การสอนปัจจุบัน ยังไม่ได้เน้นการให้เด็กคิดวิเคราะห์เท่าที่ควร สอนแบบ Chalk and Talk สอนตามแบบเรียนและท่องจำ เน้นเนื้อหามากกว่าวิธีการ ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เป็นแบบท่องจำมากกว่าความเข้าใจ ไม่สามารถลำดับเหตุการณ์เชื่อมโยงกับทางประวัติศาสตร์ได้ ขาดการเรียนรู้จากสถานที่จริง และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ดังนั้น การศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ ต้องอาศัยการทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ที่เป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้การอธิบายสภาพแวดล้อม ความคิด ความรู้ ความเชื่อ ที่มีผลกระทบต่อการกระทำของผู้คนในเหตุการณ์ให้ความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งการศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ยังส่งผลให้สามารถทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ได้ ไกล่เคียงสภาพการณ์ในอดีตอย่างชัดเจนมากขึ้น (สุภณัฐ พานา, 2560)

สภาพการจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา พบประเด็นที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ พัฒนาผู้เรียนให้สำเร็จการศึกษาเพิ่มมากขึ้น พัฒนา

หลักสูตรฐานสมรรถนะให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), (2564) การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบประเด็นที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาเร่งด่วน ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มีการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษา วิเคราะห์ ทดลอง และได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดทักษะด้านวิชาชีพ เน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต และเร่งพัฒนาและยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้วยการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการคิดปฏิบัติจริง (วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ, 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ว่ามีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงสนใจที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวเพื่อให้ก้าวหน้า พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับแนวคิด และการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ และเป็นบุคคลที่มีศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการทดลอง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง โดยดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว (One-Group Pretest Posttest Design) มีการประเมินก่อนเรียน ระหว่าง และหลังเรียน ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2567 ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ กลุ่มอาชีพการเงินและบัญชี สาขาวิชาการบัญชี มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ กลุ่มอาชีพการเงินและบัญชี สาขาวิชาการบัญชี รายวิชา ประวัติศาสตร์ชาติไทย รหัสวิชา 20000-1502 เรื่อง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาสมัยอยุธยา ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช.3) กลุ่มสมรรถนะทางสังคมและการดำรงชีวิต ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวน 16 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช.3) แผนกวิชาบัญชี วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2567 มีจำนวน 3 ห้อง มีนักเรียน 120 คน (วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3/1 (ปวช.3) แผนกวิชาบัญชี วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 40 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิด ได้แก่ **1) แผนการจัดการเรียนรู้** ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ชนิดมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวม แผนมีคะแนนเฉลี่ย 4.54 สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นนำแผนไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3/2 (ปวช.3) แผนกวิชาบัญชี วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ **2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** ดำเนินการสร้างแบบทดสอบ ชนิดแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 70 ข้อ โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) ตรวจสอบและประเมินคุณภาพ พบว่า มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 60 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มเดิม) นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาหาคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า มีความยากง่าย ระหว่าง .28-.80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง .22-.77 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .82 **3) แบบทดสอบ**

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สร้างแบบทดสอบ แบบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 70 ข้อ โดยวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) ตรวจสอบและประเมินคุณภาพ พบว่า มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 60 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มเดิม) นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาหาคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า มีความยากง่าย ระหว่าง .28-.80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง .20-.85 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .92 และ **4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้** สร้างแบบสอบถาม มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า แบบสอบถาม จำนวน 12 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4. การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวน 16 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทำการทดสอบก่อนการทดลอง 1 วัน ดำเนินการทดสอบด้วยตนเอง ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ขณะที่เรียน ให้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทุกคน และเก็บคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อดำเนินการทดลองครบแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน แต่แยกฉบับ และหลังทำการทดสอบเสร็จแล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการ

หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples)

5.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชา ประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 สรุปผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ตามเกณฑ์ 80/80

	คะแนน แผนที่ 1-8 (แผนละ 58 คะแนน รวม 464 คะแนน)									คะแนน ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หลังเรียน (60)
	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5	แผนที่ 6	แผนที่ 7	แผนที่ 8	รวม คะแนน	
รวม	1866	1911	1915	1883	1950	1955	1971	2031	15482	1966
$\bar{X}$	46.6	47.78	47.88	47.08	48.75	48.88	49.28	50.78	387.05	49.15
SD	2.29	3.21	3.57	2.94	2.67	2.82	2.54	1.90	13.74	2.21
ร้อยละ	80.4	82.37	82.54	81.16	84.05	84.27	84.96	87.54	83.42	81.92
	ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) = 83.42/81.92									

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนจากแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 40 คน ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) มีคะแนนรวม จำนวน 15,482 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X}$ = 387.05, S.D. = 13.74 คิดเป็นร้อยละ 83.42 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) มีคะแนนรวม จำนวน 1,966 คะแนน

มีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 49.15$, S.D. = 2.21 คิดเป็นร้อยละ 81.92 ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.42/81.92 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) สรุปผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	D	ΣD^2	t	p
ก่อนเรียน	60	39.50	2.59	386	4132	18.890**	.00
หลังเรียน	60	49.15	2.21				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียน นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 39.50$, S.D. = 2.59 หลังเรียน นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 49.15$, S.D. = 2.21 และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) เท่ากับ 18.890** แสดงว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานในการวิจัยได้กำหนดไว้

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) สรุปผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	D	ΣD^2	t	p
ก่อนเรียน	60	39.50	2.59	370	4014	15.022**	.00
หลังเรียน	60	48.75	2.59				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ก่อนเรียน นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 39.50$, S.D. = 2.59 หลังเรียน นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 48.75$, S.D. = 2.59 และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) เท่ากับ 15.022** แสดงว่า นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานในการวิจัยได้กำหนดไว้

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สรุปผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

ข้อ ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึง พอใจ
1.	นักศึกษาชอบกิจกรรมขั้นกำหนดปัญหา ครูจัดสถานการณ์ให้นักศึกษาเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา	4.65	.53	มากที่สุด
2.	นักศึกษาชอบกิจกรรมขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา นักศึกษาได้ทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ และสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้	4.63	.59	มากที่สุด
3.	นักศึกษาชอบกิจกรรมขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักศึกษาได้กำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้า	4.45	.55	มาก

ข้อ ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึง พอใจ
	ด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การศึกษาจากใบความรู้ ใบงาน และสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต			
4.	นักศึกษาชอบกิจกรรมขั้นสังเคราะห์ความรู้ นักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด	4.63	.49	มากที่สุด
5.	นักศึกษาชอบกิจกรรมขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ นักศึกษาแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด	4.65	.48	มากที่สุด
6.	ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน นักศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดระดับองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย	4.70	.52	มากที่สุด
7.	ครูอธิบายขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้อย่างชัดเจน ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น	4.53	.51	มากที่สุด
8.	นักศึกษาสนุกสนานกับการทำกิจกรรมกลุ่มในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพราะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อน	4.55	.60	มากที่สุด
9.	นักศึกษาชอบวิธีการสอนของครูในทุกกิจกรรม/ทุกเรื่อง ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	4.65	.48	มากที่สุด
10.	เนื้อหาที่เรียน และใบความรู้มีความชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง	4.70	.46	มากที่สุด
11.	เนื้อหาที่เรียน ใบความรู้ ใบงาน และแบบทดสอบย่อย ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และทำให้มีผลการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ดีขึ้น	4.48	.64	มาก

ข้อ ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึง พอใจ
12.	เนื้อหาที่เรียน ใบความรู้ ใบงาน และแบบทดสอบย่อย ทำให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์	4.80	.41	มากที่สุด
	รวม	4.62	.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชา ประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ 1) เนื้อหาที่เรียน ใบความรู้ ใบงาน และแบบทดสอบย่อย ทำให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = .41) 2) เนื้อหาที่เรียน และใบความรู้มีความชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = .46) และ 3) ชื่นนำเสนอและประเมินผลงาน นักศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดระดับองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = .52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ นักศึกษาชอบกิจกรรมขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักศึกษาได้กำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การศึกษาจากใบความรู้ ใบงาน และสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .55)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.42/81.92 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ได้สร้างขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษา ศึกษาขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีการผ่านการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทุกชนิด จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอน และมีความเชี่ยวชาญ ด้านสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน โดยเฉพาะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทุกชนิด และผ่านการทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก่อนที่จะนำไปใช้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จึงทำ

ให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ อีกทั้ง ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยยึดหลักการที่สร้างง่าย สะดวก และไม่มีความซับซ้อนในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นของเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการเรียนการสอนแต่ละชั่วโมง ให้นักศึกษาค้นหาเพิ่มเติมหลากหลายนอกเหนือจากสิ่งที่เรียน ผู้สอนเน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างของนักศึกษา ให้นักศึกษาได้มีโอกาสร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการทำงานกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทำให้เกิดความสนุกสนาน เรียนรู้อย่างมีความสุข ทำให้นักศึกษาไม่เบื่อหน่ายและได้เรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ได้นำเสนอชิ้นงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ กนกวรรณ เขียวน้ำชุม (2563) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับชีวิตจริงได้ โดยนักเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่มได้ นักเรียนเกิดทัศนคติในการตั้งใจ มีความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นและมีพัฒนาการทางด้านทักษะต่าง ๆ ทางด้านระบบความคิด ซึ่งถ่ายโอนจากห้องเรียนไปสู่การทำงานที่สามารถประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริงได้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรชนก รัตนา และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.46/77.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษ นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานในการวิจัยได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องการวิเคราะห์ และตีความหลักฐานนักศึกษาได้ปฏิบัติไปตามกระบวนการขั้นตอนของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นการใช้ข้อมูลจากร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ในการพัฒนาให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเรื่องราว และพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยผู้สอนจัดกิจกรรมที่เน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาอยากรู้ สนใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของนักศึกษา และได้ทำการศึกษาค้นคว้าจนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการกลุ่มนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามารวบรวมกันอภิปราย ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา ซึ่งนักศึกษาจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายต่อนักศึกษา โดยมีขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา** เป็นขั้นที่ผู้สอนจัด

สถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่นักศึกษาอยากรู้ อยากเรียนได้เกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ **ขั้นตอนที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา** นักศึกษาจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งนักศึกษจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ **ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า** นักศึกษากำหนดสิ่งที่ต้องเรียนดาเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย **ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ความรู้** เป็นขั้นที่นักศึกษานำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามานำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด **ขั้นตอนที่ 5 สรุป และประเมินค่าของคำตอบ** นักศึกษาแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง และ **ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอ และประเมินผลงาน** นักศึกษานำข้อมูลที่ได้นำจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงาน ในรูปแบบที่หลากหลาย นักศึกษาทุกกลุ่มรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักศึกษาสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้วจะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญ ชำนาญการ และความคงทนผลของพฤติกรรม หรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ หรือความราบรื่นในการจัดการ ส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ สูงกว่าการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เช่นเดียวกับ ดันติกร คมคาย และคณะ (2561) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะในการคิด การเรียนรู้แบบนี้มุ่งเน้นพัฒนาในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาให้สามารถเรียนรู้โดยชี้นำตนเอง ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกฝน การสร้างองค์ความรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายต่อนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษมสันต์ พุ่มกล้า (2563) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานในการวิจัยได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษายังไม่คุ้นเคยกับการเรียนเป็นกลุ่มมาก่อน ขณะสอน ผู้สอน อาศัยความร่วมมือกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการจัดให้มีกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้

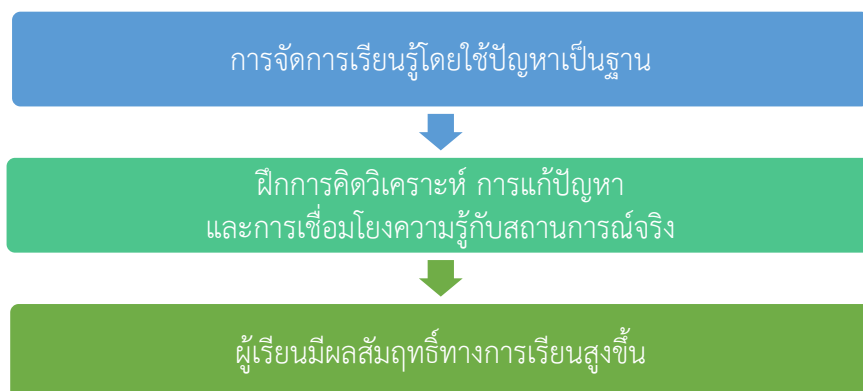
คุ้นเคย และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้สมาชิกภายในกลุ่มกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ตีความโดยการอ้างอิงข้อมูลจากหลักฐาน มีมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับเรื่องราว ในอดีตที่ได้จากการตีความหลักฐาน ผู้สอนใช้วิธีการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ในการสอนที่เน้นการใช้หลักฐานขั้นต้น ขั้นรอง เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ศึกษาและเรียนรู้ที่จะสร้างคำอธิบายได้ด้วยตนเอง หรือสร้างเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีความซับซ้อนและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นเองได้โดยการอ้างอิงหลักฐาน ส่งผลให้การใช้การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประสบความสำเร็จได้ในที่สุดและสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ กฤษณก เชียงเทัญ (2564) ที่ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความสำคัญและมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเลือกที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปันตดา ปัดชาเขียว (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีส่วนช่วยให้ให้นักศึกษาได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะเผชิญในชีวิตจริง นักศึกษาได้เรียนรู้ในเนื้อหาที่เป็นสถานการณ์ปัญหาใกล้ตัว ทำให้เกิดความสนใจ ใฝ่รู้ที่อยากจะศึกษา ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงออกในด้านที่ตนถนัด ซึ่งนักศึกษาก็จะสามารถนำเนื้อหาและทักษะที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ นำไปใช้ในการแก้สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ และจากการสังเกตนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจในการทำกิจกรรมบรรยากาศในห้องไม่ตึงเครียด โดยผู้สอนคอยตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษา ทั้งนี้มาจากหลักการสอนที่เน้นวิธีการกำหนดปัญหา การทำความเข้าใจ และนิยามปัญหา การศึกษาค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา การสรุปและประเมินค่าของคำตอบ และการนำเสนอและประเมินผลงาน จึงเป็นผลที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตันติกร คมคาย และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สนับสนุนวิชาคณิตศาสตร์ พื้นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ

พึงพอใจมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชทร โพธิ์น้อย (2560) ได้วิจัยเรื่อง การใช้ ปัญหาพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิด ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิด ด้วยการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอน จำเป็นต้องศึกษาข้อมูล จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เพื่อให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีประสิทธิภาพในการ นำมาจัดการเรียนรู้ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ครูผู้สอน ควรให้ ความสำคัญในขณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทั้ง 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา: เลือกปัญหาที่ใกล้ตัวผู้เรียน มีความน่าสนใจ และสอดคล้องกับ เนื้อหาวิชา ปัญหาควรมีความซับซ้อนพอสมควร เพื่อกระตุ้นการคิดและการค้นคว้า และครูควร กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน ไม่กว้างเกินไป

2. ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา : จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ และระดมความคิดเกี่ยวกับปัญหาที่กำหนด ครูควรใช้คำถามกระตุ้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาหลักและประเด็นย่อย และส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3. ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า : แนะนำแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต สื่อมัลติมีเดีย และการสอบถามผู้รู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง และแบ่งงานภายในกลุ่มอย่างเหมาะสม และครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก มากกว่าผู้บอกความรู้

4. ขั้นสังเคราะห์ความรู้ : เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ค้นพบ ร่วมกันอภิปราย และเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่ง ใช้เครื่องมือช่วย เช่น แผนผังความคิด แผนผังแนวคิด หรือสื่ออินโฟกราฟิก และครูช่วยตั้งคำถามเชิงลึกเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์

5. ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ : ผู้เรียนเสนอแนวทางการแก้ปัญหา พร้อมเหตุผลสนับสนุน ครูและเพื่อนร่วมชั้นร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมการประเมินทั้งตนเอง และการประเมินกลุ่ม

6. ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน : ผู้เรียนจัดทำรายงาน โปสเตอร์ สื่อดิจิทัล หรือการนำเสนอปากเปล่า มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน เช่น ความถูกต้องของเนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม และครูควรสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะในครั้งต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากกำหนดปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้น และสามารถส่งเสริมความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งหลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีพัฒนาการในด้านการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 83.42/81.92 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนอกจากนี้ ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีที่เหมาะสมกับวิชาประวัติศาสตร์ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีที่เหมาะสมกับวิชาประวัติศาสตร์ แต่กระบวนการสอนมีหลายขั้นตอน เห็นควรให้ผู้สอนพิจารณานำไปใช้ตามความเหมาะสม

1.2 ผู้สอน ควรให้เวลานักศึกษาได้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์สถานการณ์จากเหตุการณ์ปัจจุบัน หรือสถานการณ์จำลองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดทักษะ และเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง และควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาสามารถร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข สนุกสนาน เข้าเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เช่น การนำเสนอเนื้อหาด้วยเทคนิคที่น่าสนใจ

1.3 วิทยาลัยฯ ควรมีนโยบายกำหนดให้ทุกรายวิชาซีฟของหลักสูตร มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมด้วยเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และควรส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาซีฟ และรายวิชา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เช่น ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และกระบวนการวิธีการตามหลักการของการสืบสวนทางประวัติศาสตร์และการตีความทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักศึกษาเป็นสำคัญในรูปแบบอื่น ๆ เช่น แนวคิดบทเรียนออนไลน์ แนวคิด STEM แนวคิด GPAS 5 Step แนวคิดวัฏจักรการเรียนรู้ 7E แนวคิด CIPPA MODEL และแนวคิด STAD เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ เขียวน้ำชุม. (2563). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนบ้านดงน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กรชนก รัตถา. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารสถาบันวิจัย และพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 59-74.

- กฤษณก เชียงเทัญ. (2564). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาหน้าที่พลเมือง โดยใช้วิธีการสอนแบบสตอรี่ไลน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เกษมสันต์ พุ่มกล้า. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมการสอน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ตันติกร คมคาย, ทรงศักดิ์ สองสนธิ และ พงศ์ธร โพธิ์พลศักดิ์. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สนับสนุนวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 5(2), 31-39.
- ธัชกร โพธิ์น้อย. (2560). การใช้ปัญหาพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปนัดดา ปัดชาเขียว. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning). รายงานการวิจัย, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <http://www.mc.ac.th/prakard2563/vijaiakrupanadda63.pdf>
- วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ. (2566). รายงานผลการประเมินตนเอง (Self assessment report: SAR) ปีการศึกษา 2565. ศรีสะเกษ: วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ.
- วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ. (2566). ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2568. ศรีสะเกษ: วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ.
- ศุภณัฐ พานา. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามแนวคิดกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic If เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2564).



รายงานการประกันคุณภาพภายนอก: ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ด้านการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1912-file.pdf>

เรียนรู้จากความเงียบ: อัตชาติพันธุ์วรรณนาว่าด้วย
การสร้างอัตลักษณ์ของอาจารย์ใหม่*

LEARNING FROM SILENCE: AN AUTOETHNOGRAPHY
OF A NOVICE UNIVERSITY TEACHER

อนิรุทธิ์ สมเสาร์

Anirutt Somsao

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: anir.soms@nmc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่ออธิบายประสบการณ์ของอาจารย์ใหม่ที่เผชิญกับความเงียบของผู้เรียนในชั้นเรียน (2) เพื่อสำรวจและตีความกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของอาจารย์ใหม่ผ่านการสะท้อนตนเอง และ (3) เพื่อทำความเข้าใจการก่อรูปอัตลักษณ์ครูในระยะเริ่มต้นของชีวิตวิชาชีพ การศึกษาวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีอัตชาติพันธุ์วรรณนาซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนและผู้สังเกตตนเอง โดยเก็บข้อมูลจากความทรงจำ บันทึกสะท้อนคิด การสังเกตระหว่างการสอนและการวิเคราะห์ประสบการณ์ส่วนตัว

ผลการศึกษาพบว่าความเงียบของผู้เรียนไม่เพียงสร้างความไม่มั่นใจให้กับอาจารย์ใหม่ แต่ยังเป็นกระจกสะท้อนภายใน ที่เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกเกี่ยวกับการสื่อสาร การยอมรับความไม่สมบูรณ์และการสร้างอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ กระบวนการไตร่ตรองอย่างต่อเนื่องทำให้อาจารย์ใหม่ค่อย ๆ เปลี่ยนจากการมุ่งควบคุมชั้นเรียน ไปสู่การเข้าใจความเงียบในฐานะพื้นที่ของการฟังและการเติบโต ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าความเงียบมีใช้อุปสรรคต่อการสอน หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอัตลักษณ์ครูที่ตั้งอยู่บนฐานของการเรียนรู้ตนเองและความเข้าใจในผู้อื่น

คำสำคัญ: ความเงียบ, อัตชาติพันธุ์วรรณนา, การสร้างอัตลักษณ์ครู, การสะท้อนคิดตนเอง

Abstract

This study aims to (1) describe the experiences of novice university instructors in encountering student silence in the classroom; (2) explore and

* Received 22 October 2025; Revised 29 October 2025; Accepted 4 November 2025

interpret their learning and adaptation processes through self-reflection; and (3) understand the early formation of teacher identity during the initial stage of their professional life. The research adopts an autoethnographic methodology, in which the researcher assumes the dual role of instructor and self-observer. Data were collected through memory recall, reflective journaling, classroom observation during teaching, and the analysis of personal experiences.

The findings reveal that student silence not only generates uncertainty and self-doubt for novice teachers but also serves as an internal mirror—an opportunity for deep learning about communication, embracing imperfection, and professional identity formation. Through ongoing reflective practice, the novice teacher gradually shifts from a focus on controlling the classroom to understanding silence as a space for listening and growth. The study suggests that silence should not be perceived as a barrier to teaching; rather, it can serve as a starting point for cultivating a teacher identity grounded in self-awareness and empathy.

Keywords: silence, autoethnography, teacher identity formation, self-reflection

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered approach) เช่นตามทีระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารและการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครู (teacher identity) ได้รับการกล่าวถึงมากขึ้นในวงวิชาการ โดยเฉพาะทฤษฎีของ (Beauchamp & Thomas, 2009, pp. 175-189) ที่เสนอว่าการก่อรูปอัตลักษณ์ครูเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีพลวัต ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์และการสะท้อนคิดของผู้สอน การสะท้อนตนเอง (self-reflection) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจตนเองและพัฒนาความสามารถในการเผชิญกับบริบทการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของวิชาชีพครู

อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ “ความเงียบ” ของผู้เรียนในห้องเรียน โดยเฉพาะในบริบทของสังคมเอเชีย ยังเป็นปัญหาทางการสอนที่ซับซ้อนและถูกตีความอย่างหลากหลาย งานวิจัยของ (Harumi, 2011, pp. 260-269) และ (King & Yashima, 2020) พบว่าความเงียบไม่ใช่

เพียงแค่การไม่พูดออกมา แต่สะท้อนถึงภาวะภายในของผู้เรียน เช่น ความไม่มั่นใจ ความเคารพต่อผู้สอน ความวิตกกังวลหรือแม้แต่กระบวนการคิดเชิงลึกที่กำลังเกิดขึ้นภายในพวกเขา ความเจียบจึงไม่ควรถูกมองว่าเป็นอุปสรรคเสมอไป อย่างไรก็ตามในมุมมองของอาจารย์ใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์ ความเจียบมักถูกตีความว่าเป็นการปฏิเสธหรือเป็นเครื่องสะท้อนความล้มเหลวในการสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นใจในตนเอง การประเมินคุณค่าทางวิชาชีพและการพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นครูในระยะเริ่มต้น (Farrell, 2012, pp. 435-449)

ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย อาจารย์ใหม่จำนวนมากมักเริ่มต้นบทบาทการสอนโดยไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมด้านจิตวิญญาณความเป็นครูหรือทักษะด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ส่งผลให้เมื่อเผชิญกับชั้นเรียนที่เต็มไปด้วยความเจียบ การสื่อสารที่ไม่ตอบสนองหรือการขาดการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญของผู้เรียน ผู้สอนอาจประสบกับความสับสน ความวิตกกังวลและการตั้งคำถามต่อศักยภาพของตนเอง สถานการณ์เช่นนี้เปิดโอกาสและพื้นที่ภายในให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ภายในและการทบทวนบทบาทของตนในฐานะผู้สอน การศึกษานี้จึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) โดยผู้วิจัยในฐานะ “อาจารย์ใหม่” ทำหน้าที่เป็นทั้ง “ผู้สอน” และ “ผู้สังเกตตนเอง” ผ่านการบันทึกสะท้อนคิด การทบทวนความทรงจำและการวิเคราะห์ประสบการณ์ส่วนตัว เพื่อทำความเข้าใจความหมายของความเจียบ และศึกษากระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ของตนเองในบริบทวิชาชีพ

จากสถานการณ์และข้อค้นพบเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถสะท้อนให้เห็นว่า “ความเจียบ” ของผู้เรียนในชั้นเรียนไม่ใช่เพียงพฤติกรรมที่ไร้ความหมาย แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีนัยสำคัญต่อทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาการทางวิชาชีพของผู้สอน โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของเส้นทางวิชาชีพที่อาจารย์ใหม่ยังอยู่ระหว่างการปรับตัวและสร้างอัตลักษณ์ของตน การศึกษาประสบการณ์ของอาจารย์ใหม่ผ่านกรอบคิดของอัตชาติพันธุ์วรรณนา จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการเข้าถึงความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ภายในและการเปลี่ยนผ่านทางอารมณ์ ความคิดและบทบาททางวิชาชีพ การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการรับมือกับความเจียบในชั้นเรียนอย่างมีความหมาย พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบการสะท้อนตนเองที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาจารย์ใหม่ในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้เรียนและสามารถพัฒนาตนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่ออธิบายประสบการณ์ของอาจารย์ใหม่ที่เผชิญกับความเจียบของผู้เรียนในชั้นเรียน
2. เพื่อสำรวจและตีความกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของอาจารย์ใหม่ผ่านการสะท้อนตนเอง

3. เพื่อทำความเข้าใจการก่อรูปอัตลักษณ์ครูในระยะเริ่มต้นของชีวิตวิชาชีพ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความเจ็บในกระบวนการเรียนรู้

“ความเจ็บ” ในบริบทของชั้นเรียนมิใช่เพียงการขาดเสียงหรือการไม่แสดงออก หากแต่สามารถสะท้อนกระบวนการคิดอย่างลึกซึ้ง การตั้งใจฟังหรือแม้กระทั่งความกลัวที่จะถูกตัดสินในที่สาธารณะ โดยเฉพาะในวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับการไม่พูดมากหรือการเคารพผู้พูด (Nakane, 2007) ความเจ็บจึงไม่สามารถตีความได้อย่างตรงไปตรงมา ขณะที่ในบริบทของผู้เรียนในสังคมเอเชีย (Bao & Nguyen, 2020, pp. 188-197) ชี้ว่าความเจ็บอาจเป็นทั้งกลยุทธ์ในการปกป้องตนเองและเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมที่ไม่ใช่เชิงวาจา ขณะที่ (Wang et al., 2023) ซึ่งศึกษาห้องเรียนออนไลน์หลังสถานการณ์โควิด-19 พบว่าความเจ็บได้กลายเป็นพื้นที่ที่ซับซ้อน เป็นทั้งโอกาสในการสร้างพื้นที่ส่วนตัวและเป็นสัญญาณของความเปราะบางทางอารมณ์และสังคม ซึ่งสะท้อนความไม่มั่นคงของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมใหม่ จากการรอบคอบดังกล่าว ความเจ็บจึงไม่ได้เป็นเพียงปัญหาในกระบวนการสื่อสาร หากแต่เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับอารมณ์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบริบทวัฒนธรรมของชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

2. การสร้างอัตลักษณ์ของอาจารย์ใหม่

กระบวนการเป็นครูมิใช่เพียงการได้รับสถานภาพหรือบทบาททางตำแหน่ง แต่เป็นการเดินทางอย่างต่อเนื่องของการสร้างและตีความอัตลักษณ์ตนเองในบริบทของวิชาชีพการสอน (Beauchamp & Thomas, 2009, pp. 175-189) เรียกกระบวนการนี้ว่า “becoming” ซึ่งเน้นว่าความเป็นครูต้องได้รับการหล่อหลอมผ่านประสบการณ์ การปฏิบัติและการเรียนรู้ภายใต้บริบทจริงของชั้นเรียน ในช่วงเริ่มต้นของอาชีพอาจารย์ใหม่มักเผชิญกับแรงกดดัน ความคาดหวังและความไม่แน่ใจที่ส่งผลต่อการรับรู้ตนเองในฐานะครู งานวิจัยของ (Day & Kington, 2008, pp. 7-23) พบว่าอารมณ์ความสัมพันธ์ในที่ทำงานและประสบการณ์ในห้องเรียนล้วนมีบทบาทสำคัญในการก่อร่างอัตลักษณ์ของครูในระยะต้น ความผันผวนของอารมณ์และความรู้สึกไม่มั่นคงทางบทบาทจึงเป็นจุดตั้งต้นของการสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับตนเอง

3. การเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงและการสะท้อนตนเอง

Mezirow (1991) เสนอแนวคิดเรื่องการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ซึ่งเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่เรียกว่า disorienting dilemma หรือ “ภาวะสับสน” ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามกับความเชื่อเดิม ๆ และเปิดโอกาสให้เกิดการคิดใหม่ ความไม่สบายใจ ความล้มเหลวหรือความเจ็บในห้องเรียนจึงอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่ง (Schön, 1983) อธิบายเพิ่มเติมว่าการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการสะท้อนขณะปฏิบัติ (Reflection-in-action) และหลังปฏิบัติ

(Reflection-on-action) โดยการไตร่ตรองดังกล่าวจะนำไปสู่การเข้าใจสถานการณ์ การปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนและการเติบโตทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง การสะท้อนตนเองจึงไม่ใช่เพียงการทบทวนเหตุการณ์ แต่เป็นกระบวนการสร้างความหมายของประสบการณ์ที่ซับซ้อนทางอารมณ์และสังคมในบริบทของการเป็นครู

4. อัตชาติพันธุ์วรรณนาในฐานะระเบียบวิธี

การวิจัยแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) เป็นระเบียบวิธีที่เชื่อมโยงระหว่าง “เรื่องเล่าส่วนตัว” กับ “บริบททางสังคมและวัฒนธรรม” โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้วิจัยใช้เสียงของตนในการถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีความหมาย (Ellis, Adams & Bochner, 2011) ซึ่งว่าการเล่าเรื่องตนเองในเชิงวิจัยไม่เพียงเป็นการสื่อสารข้อมูล แต่เป็นการวิเคราะห์ชีวิตของตนเองในฐานะส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม ขณะที่ (Chang, 2008) เสนอแนวทางของการใช้การเขียนบันทึก การเล่าเรื่องและการตีความประสบการณ์ เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับวัฒนธรรม การวิจัยแนวนี้นี้จึงเน้นที่การวิเคราะห์อย่างมีระบบ ไม่ใช่เพียงการเล่าเรื่องส่วนตัว แต่เป็นการตีความอย่างลึกซึ้งที่สามารถสะท้อนบริบททางวิชาชีพได้อย่างชัดเจน

ในบริบทของสังคมไทย (อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568) ได้นำแนวทางอัตชาติพันธุ์วรรณนามาใช้ในการศึกษาประสบการณ์ตนเองในฐานะผู้อยู่ในพื้นที่ทางการศึกษา โดยเน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ภายในกับโครงสร้างทางสังคม เช่น ความคาดหวังของบุคคลแวดล้อม องค์กร วัฒนธรรมทางการศึกษาและบทบาททางเพศ โดยเชื่อว่าอัตชาติพันธุ์วรรณนาเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการเปิดเผยเสียงที่มักถูกละเลยในการศึกษาเชิงปริมาณ

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสังเคราะห์ได้ว่าความเจ็บในชั้นเรียนไม่ได้เป็นเพียงปัญหาด้านการสื่อสาร แต่เป็นปรากฏการณ์ที่สัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ อารมณ์ และอัตลักษณ์ของทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเริ่มต้นของชีวิตวิชาชีพ ที่ครูยังอยู่ระหว่างการค้นหาตัวตนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ภายใน การใช้แนวทางอัตชาติพันธุ์วรรณนาในการศึกษาประสบการณ์ของอาจารย์ใหม่จึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเข้าถึงความซับซ้อนของประสบการณ์ และส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกต่อบทบาท ความคิด และการเติบโตในวิชาชีพครูได้อย่างมีพลัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) ซึ่งเป็นแนวทางการวิจัยที่ผู้วิจัยนำเสนอเรื่องราวของตนเองในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมีระบบ โดยเน้นการสะท้อนคิดภายในของผู้วิจัยในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์ตรง เพื่อศึกษาความหมายของประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้และการก่อรูปอัตลักษณ์ในช่วงเริ่มต้นของวิชาชีพอาจารย์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์ส่วนบุคคลตามแนวทางของอัตชาติพันธุ์วรรณา กลุ่มตัวอย่างจึงเป็น ผู้วิจัยเอง ซึ่งมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลและผู้วิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงในฐานะอาจารย์ใหม่ที่ประสบกับความเจ็บของผู้เรียนในชั้นเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ตัวผู้วิจัยเอง ในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในบทบาทของอาจารย์ใหม่และเป็นผู้ดำเนินการสังเกต วิเคราะห์และสะท้อนคิดต่อประสบการณ์ของตนเองอย่างมีระบบตามกรอบแนวคิดของการวิจัยแบบอัตชาติพันธุ์วรรณา โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รวบรวมข้อมูล ผู้บันทึกและผู้วิเคราะห์ข้อมูลภายในตัวบุคคลเดียวกัน (Somsao & Kuroda, 2025, pp. 197-210) นอกจากนี้ยังใช้เครื่องมือเสริมในการรวบรวมและจัดระบบข้อมูล ได้แก่ (1) บันทึกการสะท้อนคิดภายหลังการสอน (2) บันทึกส่วนตัวและบันทึกประจำวัน (3) ความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์การสอน และ (4) การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนแบบไม่เป็นทางการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยผู้วิจัยเอง ซึ่งเป็นทั้งผู้สอนและผู้สังเกตการณ์ตนเองภายในบริบทของชั้นเรียนในระดับอุดมศึกษา โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตลอดหนึ่งภาคการศึกษา ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาที่มีการวางแผนการสอน ดำเนินการสอน และสะท้อนคิดภายหลังการสอนในแต่ละสัปดาห์ ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมจากหลากหลายแหล่งตามแนวทางของการวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณา ได้แก่ (1) บันทึกการสะท้อนคิดภายหลังการสอน (2) บันทึกส่วนตัวและบันทึกประจำวัน (3) ความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์การสอน และ (4) การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนแบบไม่เป็นทางการ

ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลเหล่านี้ลงในรูปแบบของเรื่องเล่าและการสะท้อนคิด เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปได้อย่างมีระบบ ทั้งนี้การเก็บข้อมูลไม่ได้จำกัดเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเท่านั้น แต่รวมถึงกระบวนการคิดและปฏิกิริยาเชิงอารมณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในบริบทชีวิตประจำวัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการสร้างอัตลักษณ์ของผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ใหม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสะท้อนคิด บันทึกส่วนตัว ความทรงจำและการสังเกตในชั้นเรียน ถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ฉากทัศน์ (Thematic Analysis) ตามแนวทางของ (Chang, 2008) ซึ่งเหมาะสมกับงานวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณา เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจัดระบบความคิดและค้นหาความหมายของประสบการณ์ที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะตัว โดยมี 4 ขั้นตอนหลักสำคัญ ได้แก่ (1) การอ่านข้อมูลอย่างละเอียด (2) การกำหนดรหัสฉากทัศน์ (3) การสังเคราะห์และสร้างความหมาย และ (4) การ

จัดเรียงเป็นเรื่องราวเชิงวิจัย (research narrative) ที่มีทั้งมิติของประสบการณ์ส่วนตัว มุมมองที่เปลี่ยนแปลงและการเชื่อมโยงกับบริบททางวิชาชีพ เพื่อสื่อสารความเข้าใจเชิงลึกต่อผู้อ่านอย่างชัดเจนและมีความหมาย ซึ่งการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความเข้าใจในประสบการณ์ของผู้วิจัยเท่านั้น แต่ยังเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นพัฒนาการการเรียนรู้และการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในบริบทจริงของชีวิตวิชาชีพ

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ในการวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณา ความน่าเชื่อถือของข้อมูลไม่ได้ตั้งอยู่บนความเป็นกลางหรือการหาข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์แบบวิทยาศาสตร์ แต่ตั้งอยู่บนความถูกต้องตามบริบท ความลึกซึ้งทางประสบการณ์และความโปร่งใสในการสะท้อนตนเองของผู้วิจัย ดังนั้นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้แนวทางต่อไปนี้ (1) การสะท้อนตนเองอย่างต่อเนื่อง (2) การตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังตามช่วงเวลา (3) การบรรยายอย่างละเอียดและโปร่งใส และ (4) ความสอดคล้องภายในเรื่องราว

ด้วยแนวทางดังกล่าวการวิจัยนี้จึงยึดหลักความน่าเชื่อถือในรูปแบบของ “ความจริงทางประสบการณ์” (experiential truth) ซึ่งเป็นหัวใจของการวิจัยแนวอัตชาติพันธุ์วรรณา และสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาที่ต้องการทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ในเชิงลึก มากกว่าการพิสูจน์ความจริงในเชิงสถิติหรือเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากบันทึกการสะท้อนคิด บันทึกส่วนตัว ความทรงจำ และการสังเกตชั้นเรียนของผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ใหม่ ผลการวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณาครั้งนี้ได้สังเคราะห์ออกเป็น 3 ฉากทัศน์หลัก ดังต่อไปนี้

1. ความเงียบที่ทำให้ไม่มั่นคง (Silence as Insecurity)

ความเงียบของผู้เรียนในห้องเรียนไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับการสื่อสาร แต่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาวะภายในของผู้สอน โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าความเงียบที่ต่อเนื่องจากผู้เรียนทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในบทบาทตนเอง ตามข้อความตอนหนึ่งในบันทึกความว่า “ฉันพูดไปสิบนาทีโดยไม่มีเสียงตอบกลับแม้แต่คำเดียว . . . ฉันรู้สึกเหมือนกำลังพูดคนเดียว . . . พูดกับลมกับอากาศ” (บันทึกส่วนตัว, สิงหาคม, 2568)

ความเงียบเช่นนี้ทำให้เกิดคำถามต่อความสามารถของตน ทั้งในด้านการสื่อสาร การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และความเป็นที่ยอมรับในฐานะครู ความรู้สึกไม่มั่นคงนี้ได้กลายเป็น “จุดสับสนสะเทือน” (disorienting dilemma) ที่สำคัญ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับบทบาทของตนในชั้นเรียน และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงภายใน

2. การเรียนรู้ที่จะฟัง (Learning to Listen)

เมื่อผู้วิจัยเริ่มตั้งคำถามต่อความเงียบและนำกระบวนการสะท้อนตนเองมาใช้ ความเข้าใจต่อความเงียบก็เริ่มเปลี่ยนแปลง จากการมองว่าเป็นสัญญาณของความล้มเหลว ไปสู่การตีความว่าเป็น “เสียง” รูปแบบหนึ่งที่ต้องการการรับฟังอย่างลึกซึ้ง เช่นความตอนหนึ่งที่ปรากฏว่า “บางทีความเงียบอาจเป็นคำตอบ เพียงแต่ฉันยังไม่ได้ฟังมันให้ลึกพอ” (บันทึกส่วนตัว, สิงหาคม, 2568)

การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงถึงการเคลื่อนจากจุดยืนที่เน้นการควบคุม ไปสู่การเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้เรียน ผ่านการฝึกฝนการฟังทั้งในระดับเนื้อหา ความรู้สึกและบรรยากาศของห้องเรียน ผู้วิจัยเริ่มตระหนักว่าความเงียบอาจสะท้อนความตั้งใจ การประมวลผลหรือแม้กระทั่งความไวใจจากผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยทักษะกระบวนการฟังอย่างตั้งใจลึกซึ้ง (deep listening) ที่ไม่เพียงรับฟังเสียงแต่รวมถึงการฟัง “สิ่งที่ผู้เรียนไม่ได้พูดออกมา”

3. การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของครู (Becoming a Teacher)

กระบวนการสะท้อนคิดต่อความเงียบและการเรียนรู้ที่จะรับฟัง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งในระดับของอัตลักษณ์ความเป็นครู ผู้วิจัยพบว่าตนเองค่อย ๆ ขยับจากการยึดติดกับบทบาทของผู้ควบคุมการสอน ไปสู่การยอมรับความเปราะบาง ความไม่แน่นอนและความหลากหลาย ในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นความตอนหนึ่งที่ปรากฏว่า “ฉันเริ่มเข้าใจว่าการสอนไม่ได้หมายถึงเพียงการพูด ถ่ายทอดความรู้ทฤษฎีให้พวกเขาฟัง แต่คือการอยู่ร่วมกับความเงียบของพวกเขาอย่างไม่ตัดสิน” (บันทึกส่วนตัว, สิงหาคม, 2568)

ความเงียบจึงกลายเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ร่วมกัน (shared space of learning) ไม่ใช่อุปสรรคตามที่เคยยึดถือความหมายนั้นไว้ แต่เป็นเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้เกิดความเข้าใจในตัวตนของผู้อื่น และในขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างอัตลักษณ์ครูในรูปแบบใหม่ที่ตั้งอยู่บนฐานของความเคารพ ความอดทนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อธิบายประสบการณ์ของอาจารย์ใหม่ที่เผชิญกับความเงียบของผู้เรียนในชั้นเรียน

จากผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ใหม่ไม่เพียงแต่ประสบกับความเงียบในมิติของการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังต้องเผชิญกับความท้าทายเชิงอารมณ์และการตั้งคำถามต่อตัวตนในฐานะผู้สอนอย่างลึกซึ้ง ความเงียบของผู้เรียนได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาวะจิตใจและความมั่นใจในตนเองของอาจารย์ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Nakane, 2007) และ (Bao & Nguyen, 2020, pp. 188-197) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเงียบในชั้นเรียนไม่สามารถแยกขาดจากบริบททางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในห้องเรียน ยิ่งไปกว่านั้น (Bao, 2014) ได้อธิบายว่าความเงียบและความไม่กล้าแสดงออก (silence and reticence) เป็นรูปแบบหนึ่ง

ของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่สอง ซึ่งมีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ การตีความความเจียบจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยทางจิตวิทยา สังคมวัฒนธรรมและการเมืองภาษา (language politics) ที่แฝงอยู่ในบริบทการเรียนการสอน ดังนั้นความเจียบจึงไม่ใช่เพียงปัญหาเชิงเทคนิค ที่ต้องจัดการด้วยเทคนิคการสอนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องได้รับการตีความและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งผ่านกระบวนการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ (critical reflection)

อีกทั้ง (Kim Pham, Chong, & Wan, 2023) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาต่อความเจียบในชั้นเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศแบบพบหน้า พบว่านักศึกษามีมุมมองที่หลากหลายต่อความเจียบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยความเจียบอาจเป็นกลยุทธ์ในการเรียนรู้ (learning strategy) เวลาในการประมวลผลข้อมูล (processing time) หรือเป็นการแสดงถึงความเคารพทางวัฒนธรรม การค้นพบนี้เสริมสร้างความเข้าใจว่าความเจียบของผู้เรียนไม่ได้หมายความว่าต้องการขาดการมีส่วนร่วมหรือความล้มเหลวในการเรียนรู้เสมอไป แต่อาจเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมที่มีคุณค่าในกระบวนการเรียนรู้ภาษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สสำรวจและตีความกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของอาจารย์ใหม่ผ่านการสะท้อนตนเอง

ผลการวิจัยเผยให้เห็นว่าอาจารย์ใหม่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง (transformative learning) อย่างลึกซึ้งผ่านการใช้การสะท้อนตนเอง (self-reflection) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของการไตร่ตรองในขณะปฏิบัติงาน (reflection-in-action) และการไตร่ตรองหลังการปฏิบัติงาน (reflection-on-action) ตามแนวคิดของ (Schön, 1983) เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานเชิงไตร่ตรอง (reflective practitioner) กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงของ (Mezirow, 1991) ซึ่งระบุว่าการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างมักเริ่มต้นจากภาวะที่ทำให้สูญเสียทิศทางหรือสถานการณ์ที่ทำลายความเชื่อและกรอบความคิดเดิม ความเจียบในชั้นเรียนจึงกลายเป็นเหตุการณ์วิกฤต (critical incident) ที่ผลักดันให้ผู้วิจัยต้องตรวจสอบ ทบทวน และปรับเปลี่ยนความเชื่อพื้นฐาน (assumptions) เกี่ยวกับการเรียนการสอน บทบาทของครู และความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

นอกจากนี้ (Bao & Nguyen, 2020, pp. 188-197) ยังชี้ให้เห็นว่าความเจียบสามารถเอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางวาจา (verbal participation) ได้อย่างไร โดยความเจียบทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งการเตรียมความพร้อมทางความคิดและกระบวนการเตรียมวาทะภาษา การค้นพบขัดแย้งกับความเชื่อทั่วไปที่มองว่าความเจียบเป็นสิ่งตรงข้ามกับการมีส่วนร่วม หมายถึงเป็นการแสดงถึงการขาดความมีส่วนร่วมและจำเป็นต้องจัดการ และสนับสนุนให้ครูผู้สอนเปลี่ยนมุมมองจากการมองความเจียบเป็นปัญหาที่ต้องกำจัดไปสู่การมองเป็นทรัพยากรที่ต้องจัดการอย่างชาญฉลาด ในกระบวนการเรียนรู้การเปลี่ยนมุมมองดังกล่าว

นำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การสอนที่หลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีเวลาในการประมวลผลและสร้างความมั่นใจก่อนการแสดงออกทางวาจา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ทำความเข้าใจการก่อรูปอัตลักษณ์ครูในระยะเริ่มต้นของชีวิตวิชาชีพ

การไตร่ตรองประสบการณ์จากชั้นเรียนได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงอัตลักษณ์วิชาชีพ (professional identity) ของผู้วิจัยอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยได้เปลี่ยนจากการยึดมั่นในบทบาทของผู้ควบคุมการเรียนรู้ (controller) ไปสู่การยอมรับบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) และผู้เรียนรู้ร่วม (co-learner) กับนักศึกษา การเปลี่ยนผ่านนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Beauchamp & Thomas, 2009, 175-189) ที่มองว่าอัตลักษณ์ครูไม่ใช่สิ่งที่คงที่หรือได้รับมาตั้งแต่แรก แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องของการ "กลายเป็น" (becoming) ที่เกิดขึ้นจากการโต้ตอบระหว่างประสบการณ์ในบริบทการสอนจริง การสะท้อนตนเองและการสร้างความหมายต่อประสบการณ์เหล่านั้น โดยการศึกษาของ (Kim Pham, Chong, & Wan, 2023) ยังเสริมมุมมองว่าการเข้าใจความเจ็บจากมุมมองของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ครูที่มีความไวทางวัฒนธรรม (culturally responsive) และเห็นอกเห็นใจ (empathetic) ผู้วิจัยได้เรียนรู้ที่จะมองความเจ็บผ่านมุมมองของผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงความต้องการเวลาในการคิด ความไม่มั่นใจทางภาษาหรือแม้กระทั่งการเคารพบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม การเข้าใจนี้ได้หล่อหลอมอัตลักษณ์ครูให้พัฒนาจากผู้ที่ต้องการ "แก้ไข" ความเจ็บไปสู่ผู้ที่สามารถ "ทำงานร่วมกับ" ความเจ็บในฐานะส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เริ่มยอมรับความไม่แน่นอน (uncertainty) และความเปราะบาง (vulnerability) ในฐานะส่วนหนึ่งของการเป็นครูและมองความเจ็บเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (shared learning space) มากกว่าปัญหาที่ต้องกำจัดหรือจัดการ การเปลี่ยนแปลงเชิงอัตลักษณ์นี้สะท้อนถึงการเคลื่อนจาก "technical rationality" ไปสู่ "reflective practice" ตามแนวคิดของ (Schön, 1983) ที่ครูไม่ใช่เพียงผู้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีและเทคนิคที่มีอยู่ แต่เป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติผ่านกระบวนการไตร่ตรองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา เรียนรู้จากความเจ็บ: อัตชาติพันธุ์วรรณนาว่าด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของอาจารย์ใหม่ ได้สร้างกรอบแนวคิดใหม่ในการทำความเข้าใจกับความเจ็บในฐานะ “พื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วม” (Silence as Shared Learning Space) ซึ่งท้าทายความเชื่อแบบทวิภาคในห้องเรียนแบบดั้งเดิมที่มองว่าความเจ็บและการมีส่วนร่วมเป็นสองขั้วตรงข้ามกัน กรอบแนวคิดนี้เสนอว่าความเจ็บเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมที่มีมิติทางจิตวิญญาณ สังคมวัฒนธรรมและการเมืองภาษาแฝงอยู่สอดคล้องกับ (Bao, 2014; Nakane,

2007) จึงเกิดเป็นหลักคิดว่าความเงียบอาจไม่ใช่ช่องว่างที่ต้องเติมเต็มด้วยเสียงพูดเสมอไป แต่เป็นพื้นที่ที่มีความหมายและคุณค่าในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยทำหน้าที่เป็นช่วงเวลาแห่งการประมวลผล การไตร่ตรอง การเตรียมความพร้อมทางปัญญา ปรัชญาและความคิด (ตามที่ปรากฏในฉาบทศน์ที่ 3: การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของครู)

การวิจัยนี้ได้เผยแนวความคิดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงผ่านการไตร่ตรองความเงียบ (Transformative Learning through Reflective Silence) ซึ่งเป็นการขยายทฤษฎีการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงของ (Mezirow, 1991) และแนวคิดผู้ปฏิบัติงานเชิงไตร่ตรองของ (Schön, 1983) มาประยุกต์ในบริบทการพัฒนาวิชาชีพครู โดยเสนอว่าจุดวิกฤติ (disorienting dilemma) ที่เกิดจากความเงียบของผู้เรียน (ดังที่ปรากฏในฉาบทศน์ที่ 1: ความเงียบที่ทำให้ไม่มั่นคง) สามารถกลายเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อพื้นฐาน กรอบความคิดและอัตลักษณ์วิชาชีพของครู กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นผ่านการพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการฟังที่เกินกว่าการรับรู้เสียงพูด แต่รวมถึงการตีความบรรยากาศอารมณ์ และความตั้งใจที่ซ่อนเร้นภายในความเงียบที่มีความหมายของผู้เรียน (ดังที่แสดงให้เห็นในฉาบทศน์ที่ 2: การเรียนรู้ที่จะฟัง และสอดคล้องกับกระบวนการ reflection-in-action และ reflection-on-action ตามแนวคิดของ Schön ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้นำเสนอเส้นทางจำลองการก่อรูปอัตลักษณ์อาจารย์ใหม่ในระยะเริ่มต้น (Novice Teacher Identity Formation Model) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเคลื่อนผ่านสามระยะที่ต่อเนื่องกัน โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งสามฉาบทศน์ ได้แก่ (1) ระยะของความไม่มั่นคงเชิงอัตถิภาวนิยม (Ontological Insecurity) ที่ความเงียบท้าทายความรู้สึกรับประกันในบทบาทครู (ฉาบทศน์ที่ 1) (2) ระยะของการปรับกรอบความหมาย (Meaning Reframing) ที่เกิดขึ้นผ่านการใช้การไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ต่อความเงียบ (ฉาบทศน์ที่ 2) และ (3) ระยะของการหล่อหลอมอัตลักษณ์ใหม่ (Identity Reconstruction) ที่เปลี่ยนผ่านตัวตนทางวิชาชีพจากผู้ควบคุมการเรียนรู้ไปสู่ผู้อำนวยความสะดวกและผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน โดยยอมรับความไม่แน่นอนและความเปราะบางเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นครุมีมืออาชีพ (ฉาบทศน์ที่ 3 และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Beauchamp & Thomas, 2009, pp. 175-189) ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เส้นทางจำลองนี้มีนัยสำคัญต่อทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาความไวทางวัฒนธรรมและความสามารถในการทำงานร่วมกับความหลากหลายในห้องเรียน (ตามที่อภิปรายในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

อาจารย์ใหม่เรียนรู้จาก “ความเงียบ” ด้วยการสะท้อนตนเอง จนค้นพบว่าการสอนคือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของความรู้แต่เพียงฝ่ายเดียว ความเงียบจึงไม่ใช่ช่องว่าง แต่คือพื้นที่ของความเข้าใจและการเติบโตทางอาชีพและจิตใจ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

ดังต่อไปนี้ (1) ควรบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการตีความความเจ็บในบริบทที่แตกต่างกันลงในหลักสูตรการเตรียมครูและการพัฒนาครูในระหว่างการศึกษาปฏิบัติงาน พร้อมทั้งเน้นการพัฒนาทักษะการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์เป็นสมรรถนะหลักของครูมืออาชีพ (2) ควรจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community) สำหรับครูใหม่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และกลยุทธ์ในการจัดการกับความท้าทายในชั้นเรียน โดยเฉพาะในประเด็นของความเจ็บและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (3) ควรพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) เกี่ยวกับความเชื่อและสมมติฐานที่มีต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และใช้การเขียนบันทึกการไตร่ตรอง (reflective journal) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปรับกลยุทธ์การสอนให้รองรับรูปแบบการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นการแสดงออกทางวาจาและความเจ็บที่มีความหมาย (4) ควรมีการศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามพัฒนาการของอัตลักษณ์ครูตลอดช่วงอาชีพ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของมุมมองต่อความเจ็บและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในช่วงเวลาที่แตกต่างกันของชีวิตวิชาชีพ และ (5) ควรมีการศึกษาจากมุมมองของผู้เรียนอย่างเป็นระบบเพื่อเข้าใจความหมาย หน้าที่ และคุณค่าของความเจ็บในกระบวนการเรียนรู้ภาษาของพวกเขาเอง เพื่อสร้างความเข้าใจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปรากฏการณ์นี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 (ร่างเผยแพร่). เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://ops.moe.go.th/>
- อนิรุทธิ์ สมเสาร์. (2025). ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ อัตชาติพันธุ์วรรณนา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 21(1), 257–289.
- Bao, D., & Nguyen, T. M. (2020). How silence facilitates verbal participation. *English Language Teaching Educational Journal*, 3(3), 188–197.
- Bao, D. (2014). *Understanding silence and reticence: Ways of participating in second language acquisition*. Bloomsbury.
- Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189.
- Chang, H. (2008). *Autoethnography as method*. Routledge.
- Day, C., & Kington, A. (2008). Identity, well-being and effectiveness: The emotional contexts of teaching. *Pedagogy, Culture & Society*, 16(1), 7–23.

- Ellis, C., Adams, T. E., & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Forum Qualitative Sozialforschung*, 12(1).
- Farrell, T. S. C. (2012). Novice-service language teacher development: Bridging the gap between preservice and in-service education and development. *TESOL Quarterly*, 46(3), 435–449.
- Harumi, S. (2011). Classroom silence: Voices from Japanese EFL learners. *English Language Teaching Journal*, 65(3), 260–269.
- King, J., & Harumi, S. (Eds.). (2020). *East Asian Perspectives on Silence in English Language Education: An Introduction*. In S. Harumi, & J. King (Eds.), *East Asian Perspectives on Silence in English Language Education* (pp. 1-16). *Multilingual Matters*.
- Kim Pham, C., Chong, S. L., & Wan, R. (2023). A phenomenographic research study of students' conceptions of silence in face-to-face English as a foreign language learning. *SAGE Open*, 13(4).
- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey-Bass.
- Nakane, I. (2007). *Silence in intercultural communication*. John Benjamins.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner*. Basic Books.
- Somsao, A., & Kuroda, A. (2025). Navigating spiritual turmoil in the doctoral journey: An autoethnographic perspective. *Journal of Education and Learning*, 14(6), 197–210.
- Wang, C. et al. (2023). Blended learning in physical education: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 14, 123456.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.123456>

แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย

หนองบัวลำภู*

GUIDELINES FOR INTERNAL SUPERVISION IN SCHOOLS BY PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY CONCEPT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LOEI NONG BUA LAM PHU

อภิสิทธิ์ พรหมสอน¹, สุชาติ บางวิเศษ² และ จุฑามาส ศรีจำนงค์³

Apisan Promsorn¹, Suchart Banwiset² and Juthamas Srijumnong³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹⁻³Loei Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author Email: apisanpromsorn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) สร้างแนวทาง และ 3) ประเมินแนวทาง วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 สร้างแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 2) ด้านการประเมินผลการนิเทศ 3) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และ 5) ด้านการวางแผนการนิเทศ

* Received 23 October 2025; Revised 25 October 2025; Accepted 5 November 2025

2. แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้
แนวทาง 5 ด้าน

3. ผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทาง
วิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows: 1) To study the current conditions, desirable conditions, and priority needs of internal supervision in schools by professional learning community concept. 2) To create the guidelines and 3) To evaluate the guidelines. The research process is divided into three phases: Phase 1: study the current situation, desired condition, and needs assessment. Phase 2: develop guidelines for internal supervision in schools by professional learning community concept. Phase 3: evaluate the guidelines for internal supervision in schools by professional learning community concept. The evaluation tool was an expert assessment form. Statistical analysis for quantitative data included frequency, percentage, mean, standard deviation, and the modified priority needs index, along with qualitative data analysis through descriptive analysis.

The results were as follows:

1. Overall, the current conditions of internal supervision in schools by professional learning community concept were at a high level while the desirable conditions were at the highest level. The modified priority needs index for internal supervision in schools by professional learning community concept were as follows: 1) development of supervision media and tools, 2) evaluation of supervision outcomes, 3) analysis of current conditions, problems, and needs, 4) implementation of supervision and 5) planning of supervision.

2. Guidelines for internal supervision in schools by professional learning community concept comprised five areas.

3. The overall assessment level of internal supervision in schools by professional learning community concept was the highest.

Keyword: Guidelines for internal supervision in schools, Professional Learning Community

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในกระบวนการสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน คือ “การนิเทศภายในโรงเรียน” ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) การนิเทศภายในนั้นมิใช่เป็นเพียงการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินการปฏิบัติงานของครูเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาครูอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง การนิเทศที่มีคุณภาพจะช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และนวัตกรรมทางการสอนระหว่างครู ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ในปัจจุบันแนวคิด “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” (Professional Learning Community : PLC) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ครูมีโอกาสสะท้อนคิดและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน จากนั้นจึงวางแผน ปรับปรุง และนำแนวทางใหม่ไปทดลองใช้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น แนวคิดนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะครูไม่ได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกื้อกูลกัน (Seashore, Anderson and Riedel, 2003)

สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู นั้นการนิเทศภายในยังคงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการนิเทศอย่างลึกซึ้ง การขาดความชัดเจนของระบบและขั้นตอนการดำเนินงาน การขาดสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่สนับสนุน

รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การนิเทศภายในในหลายโรงเรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่คาดหวัง อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบนิเทศภายในให้เข้มแข็งและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการนิเทศภายในโรงเรียน จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพครูและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการควบคุมหรือตรวจสอบเพียงฝ่ายเดียว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู, 2567)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อให้ได้แนวทางที่ชัดเจน ครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติ เพราะจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
2. เพื่อสร้างแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
3. เพื่อประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เป็นวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

1. ประชากรและตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 2,072 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2567 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู, 2567)

1.2 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยกำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้ตัวอย่าง จำนวน 415 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 93 คน และครู จำนวน 322 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาพหุกรณี (Multiple Case Study) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือเนื้อหาเท่ากับ 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 30 คน ใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 แบบประเมินอิงเกณฑ์ ตามเกณฑ์ประเมินของคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์ เพื่อการประเมินทางการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเหมาะสม (Propriety) 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และ 3) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ใช้ในการประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ส่งชุดแบบสอบถามและผ่านระบบ Google Form เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นตัวอย่าง จำนวน 415 คน

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการให้สัมภาษณ์พร้อมบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ระบุวันเวลาที่ชัดเจน และส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3.3 การประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้วิจัยส่งแบบประเมิน อิงเกณฑ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการวิจัย จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น

4.2 การสร้างแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยคัดเลือกจากค่าความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรกของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4.3 การประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ข้อ	การนิเทศภายใน โรงเรียนโดยใช้แนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ	สภาพ ปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)		แปลผล	ความ ต้องการ จำเป็น	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.		PNI Modified	
1	การวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการ	4.16	0.70	มาก	4.91	0.27	มากที่สุด	0.16	3
2	การวางแผนการนิเทศ	4.26	0.71	มาก	4.89	0.32	มากที่สุด	0.14	5
3	การสร้างสื่อและ เครื่องมือการนิเทศ	4.05	0.66	มาก	4.92	0.24	มากที่สุด	0.22	1
4	การปฏิบัติการนิเทศ	4.26	0.65	มาก	4.92	0.28	มากที่สุด	0.15	4
5	การประเมินผล การ นิเทศ	4.01	0.64	มาก	4.94	0.23	มากที่สุด	0.19	2
	โดยรวม	4.15	0.67	มาก	4.92	0.27	มากที่สุด	0.17	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.67) สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.27) และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมมีค่า PNI Modified เท่ากับ 0.17 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่า PNI Modified สูงที่สุด ตามลำดับความสำคัญ คือ 1) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ (PNI Modified = 0.22) 2) ด้านการประเมินผลการนิเทศ (PNI Modified = 0.19) 3) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ (PNI Modified = 0.16) 4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ (PNI Modified = 0.15) และ 5) ด้านการวางแผนการนิเทศ (PNI Modified = 0.14) ตามลำดับ

2. แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 5 โครงการ/กิจกรรม 12 วิธีปฏิบัติ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ ประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 5 โครงการ/กิจกรรม 12 วิธีปฏิบัติ 3) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ ประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 4 โครงการ/กิจกรรม 12 วิธีปฏิบัติ 4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ประกอบด้วย

3 วิธีดำเนินการ 4 โครงการ/กิจกรรม 12 วิธีปฏิบัติ และ 5) ด้านการประเมินผลการนิเทศ ประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 6 โครงการ/กิจกรรม 12 วิธีปฏิบัติ

3. ผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า ความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภูโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.26) รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41) และด้านที่มีค่านี้อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.48)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ การวางแผนการนิเทศ รองลงมา คือ การปฏิบัติการนิเทศ และการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ตามลำดับ และด้านที่มีค่านี้อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนในเขตพื้นที่นี้ให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในและได้นำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง ซึ่งช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ธีรจุฑา หอมอินทร์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การวางแผน การสังเกตการสอน และการวิเคราะห์ผลการสังเกตการณ์สอน ด้านที่ต่ำที่สุดคือ การให้ข้อมูลย้อนกลับ สอดคล้องกับ สันติ หัตถ์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของระบบ

การนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เสริมสร้างภาวะผู้นำ 2) กำหนดค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และประยุกต์ใช้การเรียนรู้ 4) ช่วยเหลือสนับสนุนตามเงื่อนไข 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีปฏิบัติที่ดีของแต่ละบุคคล ประเมินองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ การประเมินผลการนิเทศ รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ และการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและ ความต้องการ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวางแผนการนิเทศ สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาระบบนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยครอบคลุมทุกด้าน ทั้งการวางแผน การปฏิบัติ การสร้างเครื่องมือ การประเมิน และการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประเมินผลการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน และนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการสอนและการนิเทศให้มีคุณภาพต่อไป สอดคล้องกับ ศิริรัตน์ โกศล (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ด้านการสนับสนุนและเป็นผู้มีส่วนร่วม ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ด้านทีมเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมมีสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ นิชาภัทร วิลเลียมส์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการนิเทศที่เกิดจากกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ควรมีขั้นตอนของการวางแผน การจัดทีมงาน การลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนผลที่ได้รับ

เมื่อพิจารณาคำดัชนีลำดับความสำคัญและความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 2) ด้านการประเมินผลการนิเทศ และ 3) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ แสดงให้เห็นว่าครูและผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการ

นิเทศ เช่น แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบประเมิน และสื่อเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนิเทศมีความน่าเชื่อถือและสามารถสะท้อนผลได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ มินตรา ลายสนิทเสรีกุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา กรุงเทพมหานคร มีลำดับความต้องการจำเป็นด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยการนิเทศภายในและการให้ข้อมูลย้อนกลับอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ปณัสยา รัตนพันธุ์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย โดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัยโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 2) การเรียนรู้การใช้เครื่องมือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) การสนับสนุนการใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา 4) หลักการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัยโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 5) การพัฒนาวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัยตามลำดับ

2. ผลการสร้างแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ได้แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และ 5) ด้านการประเมินผลการนิเทศ สอดคล้องกับ วนิดา ภูวิชัย (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การดำเนินการนิเทศ 3) การประเมินผล ติดตาม และปรับปรุงการทำงาน 4) การสะท้อนผล รายงาน และเผยแพร่ผลการนิเทศ และสอดคล้องกับ อีรวิทย์ หอมอินทร์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัย

พบว่า องค์ประกอบการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการวางแผน 2) การสังเกตการสอน 3) การวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน และ 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. ผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินอิงเกณฑ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือในการศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศภายในโรงเรียนที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป สอดคล้องกับ อธิศ ไชยศิริพันธ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ วนิดา ภูวิชัย (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และ 5) ด้านการประเมินผลการนิเทศ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของการจัดการเรียนการสอน จากนั้นจึงร่วมกันกำหนดทิศทาง

เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนและเขตพื้นที่ ตลอดจนคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของครูและนักเรียน 1.2 ด้านการวางแผนการนิเทศ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมหรือโครงการโดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และทรัพยากรที่มีอยู่จริงในโรงเรียน จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ก่อนจะกำหนดเป้าหมายการนิเทศที่มีความชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 1.3 ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ ผู้บริหารและครูควรเริ่มจากการออกแบบเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศและสภาพปัญหาที่ต้องการตรวจสอบ 1.4 ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน การกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน ไปจนถึงการกำหนดกรอบเวลาและวิธีการดำเนินการที่เหมาะสม 1.5 ด้านการประเมินผลการนิเทศ ผู้บริหารและครูควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน กำหนดเกณฑ์ ตัวชี้วัด และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบประเมินผลการสอน เพื่อให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้เห็นมิติการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรทำการวิจัยโดยการนำผลการวิจัยในข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมและการดำเนินการ (Participatory Action Research)

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ อังคะนาวัน. (2561). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 13(2), 17-30.
- ณัฐพร วัตถุ. (2560). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีรวุฒิ หอมอินทร์. (2563). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 14(2), 1-14.
- นวพร อุดรินทร์. (2563). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- นิชาภัทร วิลเลียมส์ ฉลอง ชาตรุประชีวิน (2560). การพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 23(2), 120.
- ปณัสยา รัตนพันธ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัยโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มินตรา ลายสนิทเสรีกุล. (2557). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา ภูวิชัย. (2562). การพัฒนาแนวทางดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริรัตน์ โกศล. (2559). การพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สันติ หัดที. (2563). การพัฒนาระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อริศ ไชยศิรินทร์. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- Glickman, C.D., S.P. Gordon and J.M. Ross-Gordon.(2001). Supervision of Instruction: A Developmental Approach. Boston : Allyn and Bacon.
- Harris, Ben M. (1985). Supervisory behavior in education. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 597-610.

Seashore, K. R., Anderson, A. R., & Riedel, E. (2003). Implementing arts for academic achievement: The impact of mental models, professional community and interdisciplinary teaming [Online]. Available from: <http://www.sagepub.com>

ผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยในเครือข่ายโรงเรียนเทศบาลจังหวัดขอนแก่น*

THE RESULTS OF GROUP ART ACTIVITIES ON PLANNING SKILLS OF EARLY CHILDHOOD IN THE NETWORK OF MUNICIPAL SCHOOLS KHON KAEN PROVINCE

เจนจิรา พรหมพิว¹ และ นนทชนนปภ พาลินทร²

Jenjira Prompiew¹ and Nontachanonpapob Palintorn²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻²Rajthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: janjiratangmo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม และ 2) เปรียบเทียบทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างคือเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านตูม สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม จำนวน 24 แผน และ 2) แบบสังเกตทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย จำนวน 14 ข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตพฤติกรรมระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง และ 2) ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มสูงกว่าก่อนได้รับการกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวางแผนร่วมกันในกลุ่ม การแก้ปัญหา การแบ่งปัน การมีน้ำใจ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าทุกด้านมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มช่วยส่งเสริมทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม, ทักษะการวางแผนเด็กปฐมวัย

* Received 22 October 2025; Revised 30 October 2025; Accepted 6 November 2025

Abstract

This research aims to 1) Study the planning skills of early childhood children before and after participating in group art activities, and 2) Compare the planning skills of early childhood children before and after participating in the activities. The samples were 20 boys and girls aged 5–6 years, enrolled in Kindergarten 3 at Ban Toom Municipal School under the Office of Education, Khon Kaen Municipality. They were obtained by cluster random sampling, using the classroom as the sampling unit. The research instruments consisted of : 1) A set of 24 lesson plans for group art activities, and 2) An observation form for assessing the planning skills of early childhood children with 14 items. Data were collected through behavioral observation during activity participation, and analyzed using basic statistics including mean, standard deviation, and the t-test for dependent samples to compare pretest and posttest mean scores. The results revealed that : 1) The planning skills of early childhood children before participating in group art activities were at a moderate level, and after participation, at a high level; and 2) The planning skills of early childhood children after participating in group art activities were significantly higher than before participation at the .01 level of statistical significance. When considering each aspect—creative thinking, group planning, problem-solving, sharing, generosity, discipline, responsibility, and self confidence—it was found that all aspects showed significant improvement at the .01 level. The research concluded that group art activities effectively promote the planning skills of early childhood children.

Keywords: Group Art Activities, Planning Skills Early Childhood

บทนำ

การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัยช่วยส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน โดยเฉพาะทักษะการวางแผนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Executive Function (EF) ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การตั้งเป้าหมาย การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กิจกรรม เช่น การวาดภาพ ระบายสี ปั้น ตัดปะ และประดิษฐ์จากเศษวัสดุ เปิดโอกาสให้เด็กคิด วางแผน และปฏิบัติร่วมกันอย่างอิสระ ครูทำหน้าที่ชี้แนะและจัดสภาพแวดล้อมให้

เหมาะสม กิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง การวางแผนที่ดีลดความซ้ำซ้อน กำหนดขอบเขตงาน และบริหารจัดการกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของ ไวโกสกี การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะในเขตพัฒนาการใกล้เคียง (ZPD) ซึ่งเด็กจะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นเมื่อได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้น การส่งเสริมทักษะการวางแผนผ่านกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มจึงช่วยพัฒนา EF และทักษะทางสังคมควบคู่กัน เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

จากสภาพปัจจุบันของทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยเบื้องต้นพบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในระดับอนุบาลปีที่ 3 พบว่าหลายโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเรียนอ่าน เขียน หรือท่องจำ มากกว่ากิจกรรมศิลปะ และบางแห่งจัดกิจกรรมซ้ำ ๆ ทำให้กิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มไม่สม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายช่วยส่งเสริมทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย เด็กได้ร่วมมือ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวางแผนร่วมกัน การทำกิจกรรมเช่นนี้ช่วยพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ สังคม และทักษะการวางแผน นอกจากนี้ การให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนอย่างอิสระ โดยครูเป็นผู้สนับสนุน จะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ในตนเอง และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการสร้างผลงานที่เหมาะสมกับบริบท (วิภาดา อาริรมย์, 2566) ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายถือเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มโดยใช้กระบวนการวางแผนของเด็กปฐมวัยเป็นแนวทางการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติที่เน้นศูนย์กลางเด็ก (Child-Centered Learning) เปิดโอกาสให้เด็กใช้สื่อที่เหมาะสม สร้างสรรค์ผลงาน และฝึกการตัดสินใจ การสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาในกลุ่ม (Murphy, 1999) การจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอช่วยส่งเสริมทักษะการวางแผน ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดอย่างเป็นระบบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Vygotsky, 1978) อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และพึงพอใจในผลงาน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาปฐมวัยเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและพัฒนาทักษะการวางแผนของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขนิษฐา บุนนาค. (2562).

ดังนั้นเหตุผลในข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องฝึกผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เด็กได้ริเริ่ม วางแผน และจัดระบบงานอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้เกิดความสนใจสร้างสรรค์ผลงาน และพัฒนาทักษะการวางแผนอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มโดยใช้กระบวนการคิดวางแผนของเด็กจึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการวางแผน และสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในระดับต่อไป อรุณี หรดาล. (2557).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังโดยการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม (Group Art Activities) เป็นแนวทางการเรียนรู้แบบศูนย์กลางเด็ก ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ (Isenberg & Jalongo, 2001) กิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานร่วมกัน การสร้างสรรค์ผลงาน และให้เด็กเลือกสื่อและวิธีการทำงานด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Winner, 2013) งานวิจัยพบว่ากิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มช่วยพัฒนาทักษะการสังเคราะห์ความคิด การวางแผน และพัฒนาการด้านสติปัญญา สังคม และอารมณ์ของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญ (วิภาดา อาธิรัมย์, 2566)

2. ทักษะการวางแผน (Planning Skills) เป็นทักษะสำคัญของเด็กปฐมวัย ช่วยให้เด็กคิดล่วงหน้า จัดลำดับกิจกรรม และตัดสินใจเพื่อบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาทักษะนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ (Vygotsky, 1978) ที่เน้นปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ผ่าน “โซนแห่งการพัฒนาใกล้เคียง” งานวิจัยพบว่ากิจกรรมกลุ่มที่เน้นการสร้างสรรค์ เช่น วาดภาพ ประดิษฐ์ และเล่นสื่อศิลปะ ช่วยฝึกการวางแผน การแก้ปัญหา การสื่อสาร และความร่วมมือกับเพื่อนอย่างเป็นระบบ โดยมีครูคอยสังเกต แนะนำ และกระตุ้น จะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะการวางแผนและความคิดสร้างสรรค์ได้เต็มศักยภาพ (Berk, 2013)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยแสดงความคิด จินตนาการ และอารมณ์อย่างอิสระ พร้อมพัฒนาทักษะการวางแผน การสื่อสาร การแก้ปัญหา และความร่วมมือกับเพื่อนครูทำหน้าที่กระตุ้นและเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในผลงานกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบถ้วน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครจังหวัดขอนแก่น ปี 2567 จำนวน 244 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาลบ้านตุม สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม โดยหลักการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มและการวางแผนของเด็กปฐมวัย คือ จัดกิจกรรมเป็นกลุ่มในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ เวลา 10:00 น. – 10:40 น. ใช้เวลาประมาณ 40 นาที ทั้งหมด 8 สัปดาห์ ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และ วันพฤหัสบดี จากการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยจากบทเรียนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2. การสร้างแบบสังเกตทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย จำนวน 14 ข้อ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 จากเครื่องมือชุดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย หนังสือ บทความ คู่มือเอกสารการสอนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนของเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการวางแผนของเด็กปฐมวัย

2.2 วิเคราะห์แผนกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการวางแผนของเด็กปฐมวัยโดยกำหนดให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและจุดประสงค์เรียนรู้

2.3 เรียบเรียงเนื้อหาและจัดทำแผนกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการวางแผนของเด็กปฐมวัย

2.4 การสร้างแบบสังเกตทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยโดยศึกษาแนวคิดและปรับปรุงจากแผนกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ชุดกิจกรรมและแบบสังเกตต่าง ๆ จากหลักการสร้าง

2.5 แบบสังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ความสามารถในการวางแผนของเด็ก การจัดกิจกรรมศิลปะ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล พร้อมข้อเสนอแนะ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจน ความถูกต้องของภาษา และความสอดคล้องของแบบสังเกตกับวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

2.6 นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องแล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ขึ้นไป แบบสังเกต

พฤติกรรมในการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการวางแผนของเด็กปฐมวัย จำนวน 14 ข้อ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แบบสังเกต เพื่อประเมินความสามารถ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล การทดลองจากกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 ชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี (Pre-test) โรงเรียนเทศบาลบ้านตุม สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลนครจังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน คือ การจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม ซึ่งจะมีการทดลองในช่วงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ใช้เวลาวันละ 40 นาที ระหว่าง เวลา 10:00 - 10:40 น. โดยทำการทดลองแบบกลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย คือ โรงเรียนเทศบาลบ้านตุม สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลนครจังหวัดขอนแก่น

2. ผู้วิจัยจัดเตรียมห้องเรียนสำหรับกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม จัดแบ่งพื้นที่ อุปกรณ์ และสิ่งของที่ดึงดูดความสนใจ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 จากนั้น แนะนำจุดประสงค์และเนื้อหาบทเรียน พร้อมทบทวนความเข้าใจ ก่อนแบ่งเด็กเป็น 4 กลุ่ม ให้ทำกิจกรรมศิลปะตามโจทย์และแบบทดสอบการวางแผน โดยเวลาการทำกิจกรรมปรับได้ตามความเหมาะสม

3. ผู้วิจัยจะทำการทดลองตามแผนกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี (Post-test) ด้วยการสังเกตการทำงานเป็นกลุ่ม คือ การมีความคิดริเริ่มการวางแผนงานอย่างสร้างสรรค์ การมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยวางแผนกันในกลุ่ม ด้านการแบ่งปัน การมีน้ำใจ การระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะมีการทดลองในช่วงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ใช้เวลาทำการทดลอง 8 สัปดาห์ โดยทำการทดลอง 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี ในช่วงเวลา 10:00 - 10:40 น.

4. เมื่อดำเนินการทดลองจะทำการสังเกตสังเกตพฤติกรรมจากการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการวางแผนของเด็กปฐมวัย (Post-test) โดยใช้แบบสังเกตฉบับเดียวกันกับแบบสังเกตที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง พร้อมเก็บคะแนนไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและเมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมคะแนนจากแบบสังเกตสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการวางแผนของเด็กปฐมวัย เพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทดลองจากกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มและการวางแผนของเด็กปฐมวัย มาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนจากการทดลองกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มี อายุ 5-6 ปี โดยใช้ t-test (Dependent Samples) ก่อนและหลังการทำกิจกรรมมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติข้อมูลงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณการเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t การเสนอผลการวิเคราะห์ และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการทดลองครั้งนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม โดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม

ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การมีความคิดริเริ่มการวางแผนงานอย่างสร้างสรรค์	1.85	0.36	ปานกลาง	92	0.27	สูง
การมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยวางแผนกันในกลุ่ม	1.87	0.34	ปานกลาง	2.92	0.28	สูง
ความรับผิดชอบ	1.89	0.32	ปานกลาง	2.94	0.25	สูง
การระเบียบวินัย	1.84	0.37	ปานกลาง	2.9	0.3	สูง
การแบ่งปัน	1.86	0.35	ปานกลาง	2.93	0.27	สูง
การมีน้ำใจ	1.81	0.39	ปานกลาง	2.89	0.31	สูง
การแก้ปัญหา	1.83	0.38	ปานกลาง	2.91	0.29	สูง
ความเชื่อมั่นในตนเอง	1.79	0.4	ปานกลาง	2.88	0.32	สูง
รวม 8 ด้าน	15.2	1.5	ปานกลาง	22.8	1.2	สูง

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม ภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน

ระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

- 1) การมีความคิดริเริ่มการวางแผนงานอย่างสร้างสรรค์ ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 2) การมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยวางแผนกันในกลุ่ม ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 3) การแก้ปัญหา ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 4) การแบ่งปัน ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 5) การมีน้ำใจ ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 6) การระเบียบวินัย ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 7) ความรับผิดชอบ ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง
- 8) ความเชื่อมั่นในตนเอง ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม โดยการทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Samples ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม

ทักษะการวางแผน ของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การมีความคิดริเริ่มการวางแผนงานอย่างสร้างสรรค์	1.85	0.36	2.92	0.27	-25.67	< 0.001
การมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยวางแผนกันในกลุ่ม	1.87	0.34	2.92	0.28	-26.45	< 0.001

ความรับผิดชอบ	1.89	0.32	2.94	0.25	-27.12	< 0.001
การระเบียบวินัย	1.84	0.37	2.9	0.3	-25.78	< 0.001
การแบ่งปัน	1.86	0.35	2.93	0.27	-26.23	< 0.001
การมีน้ำใจ	1.81	0.39	2.89	0.31	-24.89	< 0.001
การแก้ปัญหา	1.83	0.38	2.91	0.29	-25.67	< 0.001
ความเชื่อมั่นในตนเอง	1.79	0.4	2.88	0.32	-24.45	< 0.001
รวม 8 ด้าน	15.2	1.5	22.8	1.2	-25.67	< 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย โดยรวมมีทักษะการวางแผนปฐมวัยและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการ* * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย โดยรวมมีทักษะการวางแผนปฐมวัยและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนว่าเด็กยังขาดการฝึกฝนทักษะการวางแผนอย่างเป็นระบบ และยังมีโอกาสจำกัดในการริเริ่ม ควบคุมตนเอง และแก้ปัญหาในบริบทของการทำงานร่วมกับผู้อื่น หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม เด็กมีทักษะการวางแผนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ทั้งความคิดริเริ่ม การปฏิสัมพันธ์ การแก้ปัญหา การแบ่งปัน การมีน้ำใจ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ John Dewey (1938) ที่ชี้ว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจาก “การลงมือปฏิบัติและประสบการณ์ตรง” (Learning by Doing) การที่เด็กได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ ไปจนถึงการสร้างผลงานร่วมกัน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ฝึกการคิดล่วงหน้า การตัดสินใจ และการจัดลำดับขั้นตอน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการวางแผนและความคิดเชิงระบบ

2. การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากครูและเพื่อนร่วมกลุ่มต่อการพัฒนาทักษะการวางแผน ผลการวิจัยยังพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มากขึ้น เช่น ความกระตือรือร้น ความอยากรู้อยากเห็น และความสามารถในการสำรวจเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของครูและเพื่อนร่วมกลุ่มในการสนับสนุนการเรียนรู้ใน “โซนแห่งการพัฒนาใกล้เคียง” (Zone of Proximal Development: ZPD) ครูที่มีบทบาทในการกระตุ้น ชี้แนะ และตั้งคำถามช่วยให้เด็กเกิดการคิดต่อยอด สำรวจ ทดลอง และแก้ปัญหาด้วยตนเอง อันเป็นการพัฒนา Executive Function ด้านการวางแผนอย่างเป็นลำดับ นอกจากนี้ ผล การศึกษายังสอดคล้องกับงานของ วิภาดา อาริสมย์ (2566) ที่พบว่า กิจกรรมศิลปะกลุ่มช่วย พัฒนาทักษะการวางแผน การคิดสังเคราะห์ และพฤติกรรมทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การ ช่วยเหลือ และการมีน้ำใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปะกลุ่มมีศักยภาพใน การส่งเสริมทั้งทักษะทางสังคมและทักษะการคิดระดับสูงของเด็กปฐมวัย

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นแนวทางที่ส่งเสริม ทักษะการวางแผนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมหลายด้าน ทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การ แก้ปัญหา การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความมั่นใจในตนเอง ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง มีโอกาสริเริ่มกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อ ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ทักษะ การวางแผนของเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มอยู่ในระดับปาน กลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความคิดริเริ่มการวางแผน การมีปฏิสัมพันธ์และ พุดคุยวางแผนกันในกลุ่ม การแก้ปัญหา การแบ่งปัน การมีน้ำใจ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ศิลปะเป็นกลุ่ม พบว่าทักษะทุกด้านอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดง ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการวางแผนของเด็ก ปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ครูสามารถนำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มไปปรับใช้ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการวางแผนของ เด็กปฐมวัย โดยเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติและคิดวางแผนร่วมกัน 1.2 ครูควรเตรียมความพร้อม ทั้งตัวเด็กและตนเอง สังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กแต่ละบุคคลเพื่อนำไปปรับปรุงการจัด กิจกรรม 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรนำกิจกรรมผลการจัดกิจกรรมศิลปะ เป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัย ไปส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของ

เด็กปฐมวัย เช่น พัฒนาทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย 2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมจากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่สามารถส่งเสริมทักษะการวางแผนของเด็กปฐมวัยได้ เช่น การจัดประสบการณ์แบบโครงงาน การจัดกิจกรรมศิลปะนอกห้องเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชนิษฐา บุนนาค. (2562). การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สำหรับเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.youngciety.com/article/journal/experience-plan.html>.
- วิภาดา อาริรมย์. (2566). การพัฒนาความสามารถการคิดสังเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชธานี*.
- สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น. (2567). *รายงานสถิติข้อมูลนักเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ปีการศึกษา 2567*. ขอนแก่น: เทศบาลนครขอนแก่น
- อรุณี หรดาล. (2557). *พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- Berk, L. E. (2013). *Child development* (9th ed.). Pearson Education.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York, NY: Macmillan.
- Murphy, C. (1999). *Principles of effective teaching and learning*. New York, NY: HarperCollins.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Winner, E., Goldstein, T. R., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for art's sake? The impact of arts education*. OECD Publishing.

การศึกษาพลวัตของอาจารย์มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาวัยผู้ใหญ่: อัตชาติพันธุ์วรรณนาในบริบทบัณฑิตศึกษา*

EXPLORING THE DYNAMICS OF YOUNG UNIVERSITY LECTURERS
TEACHING ADULT LEARNERS: AN AUTOETHNOGRAPHIC STUDY
IN GRADUATE EDUCATION

อนิรุทธิ์ สมเสาร์

Anirutt Somsao

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: anir.soms@nmc.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สำรวจประสบการณ์เชิงอัตวิสัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่เผชิญในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอายุและประสบการณ์วิชาชีพสูงกว่า (2) วิเคราะห์รูปแบบของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์รุ่นใหม่กับนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ผ่านกระบวนการสร้างอำนาจเชิงความร่วมมือและการยอมรับความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ของผู้เรียน และ (3) ศึกษาผลกระทบของพลวัตด้านอายุและประสบการณ์ที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) โดยสะท้อนและวิเคราะห์ประสบการณ์การสอนภายใต้บริบทวัฒนธรรมของบัณฑิตศึกษา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าอำนาจในการสอนไม่ได้จำกัดอยู่ที่ตำแหน่งหรือวุฒิการศึกษา หากแต่อยู่ที่ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์และการจัดการเรียนรู้เชิงกระบวนการ นอกจากนี้ความเปราะบางเชิงกลยุทธ์ของผู้สอนยังมีส่วนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะเน้นการออกแบบหลักสูตรและพัฒนาศักยภาพอาจารย์ให้ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา โดยส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนอย่างมีคุณค่า

คำสำคัญ: อัตชาติพันธุ์วรรณนา, อาจารย์รุ่นใหม่, นักศึกษาวัยผู้ใหญ่, อำนาจในชั้นเรียน

* Received 22 October 2025; Revised 31 October 2025; Accepted 7 November 2025

Abstract

This study aims to: (1) explore the subjective experiences of early-career university lecturers in teaching postgraduate students who are older and possess more extensive professional experience; (2) analyze the patterns of collaborative learning between these lecturers and adult learners through the co-construction of power and the recognition of learner expertise derived from lived experience; and (3) examine the impact of age and experience dynamics on the development of professional relationships, classroom engagement, and the design of flexible and responsive learning experiences that accommodate learner diversity. The research employs an autoethnographic methodology, drawing on reflective and critical analysis of the lecturer's teaching experiences within the cultural context of graduate education. The process includes memory recall, analysis of teaching journals and reflective logs, identification of critical incidents, and reflective interpretation.

The research findings indicate that pedagogical authority is not confined to academic rank or qualifications, but rather lies in the ability to build meaningful relationships and facilitate process-oriented learning. Moreover, the strategic vulnerability of the lecturer contributes to creating an open and genuinely participatory learning environment. The study recommends curriculum design and academic staff development that are responsive to the diversity of postgraduate learners, and that promote learning which meaningfully integrates and values learners' experiential knowledge.

Keywords: Autoethnography, Novice Lecturer, Mature Students, Classroom Power Dynamics

บทนำ

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยดำเนินไปภายใต้กรอบวัฒนธรรมทางการศึกษาที่มีลักษณะลำดับชั้นสูง (high power distance) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมไทยที่ยอมรับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (Graham, 2019) ในระบบนี้ผู้สอนมักถูกมองว่าเป็นผู้ทรงความรู้และมีสถานะทางวิชาการที่สูงกว่าผู้เรียน ส่งผลให้บทบาทของผู้เรียนมักจำกัดอยู่ที่การรับฟัง ปฏิบัติตามและไม่ตั้งคำถามต่อผู้สอน การศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ในไทยจึงมักสะท้อนแนวโน้มของการฝาก

ความรู้ (banking model) ตามที่ (Freire, 1970) วิจารณ์ ซึ่งลดทอนความเป็นพลวัตของกระบวนการเรียนรู้และจำกัดการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในฐานะผู้ร่วมสร้างความรู้ โดยบริบทดังกล่าวยิ่งชัดเจนและซับซ้อนมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ห้องเรียนระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งผู้เรียนจำนวนมากเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์วิชาชีพยาวนาน เช่น ครู นักบริหาร หรือข้าราชการระดับสูง ผู้สอนในระดับนี้จึงไม่ได้เผชิญเพียงความคาดหวังในเชิงเนื้อหา หากยังต้องเผชิญกับพลวัตเชิงอำนาจ สถานะและประสบการณ์ของผู้เรียนที่อาจสูงกว่าตน โดยเฉพาะในกรณีของผู้สอนที่ยังอายุน้อยหรือเพิ่งเข้าสู่วิชาชีพอาจารย์ การเผชิญหน้ากับนักศึกษาที่มีประสบการณ์มากกว่าในระดับวิชาชีพ จึงกลายเป็นความท้าทายทางอัตลักษณ์ (identity tension) ที่มีไข่เพียงปัญหาเฉพาะตัวของผู้สอนแต่เป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างอำนาจและค่านิยมทางสังคมที่ฝังลึกในระบบการศึกษาไทย (ตติยา ปฐยาวัต, 2019)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะอาจารย์อายุน้อยในวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งพบว่าในชั้นเรียนระดับปริญญาโท นักศึกษากว่าร้อยละ 80 มีอายุมากกว่าและมีประสบการณ์ในสายงานการศึกษามากนับสิบปี ความแตกต่างดังกล่าวไม่เพียงสร้างความตึงเครียดทางจิตใจแก่ผู้สอน แต่ยังก่อให้เกิดภาวะเปราะบางทางอัตลักษณ์และความกังวลเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการดำรงบทบาทของตน ผลกระทบดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์ในระยะยาว ถึงแม้การเป็น “อาจารย์อายุน้อย” จะสามารถมองได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการในวิชาชีพ แต่ในบริบททางวัฒนธรรมที่ให้น้ำหนักกับอาวุโสประสบการณ์และตำแหน่งทางวิชาการ ความอ่อนวัยหรือความใหม่ในวิชาชีพกลับกลายเป็นข้อจำกัดที่ผู้สอนต้องตรึงอยู่ตลอดเวลา การรับมือกับสายตาประเมินจากนักศึกษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า (อิตรรัตน์ พิมพาภรณ์ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2016) การรักษาภาพลักษณ์ของผู้รู้ ทั้งที่ตนเองยังอยู่ระหว่างการเรียนรู้และการจัดการกับอารมณ์เปราะบางของตนเอง จึงกลายเป็นภาระซ่อนเร้นที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างจริงจังในวรรณกรรมทางวิชาการไทย นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ที่ยังผูกติดอยู่กับอำนาจทางวิชาการแบบดั้งเดิม ทำให้ความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนถูกลดคุณค่าลงและส่งผลให้การสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วมแบบมีส่วนร่วมยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (Sitsira-at, 2018) โดยเฉพาะในบริบทบัณฑิตศึกษาที่ควรเป็นพื้นที่สำหรับการตั้งคำถาม วิพากษ์และแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีประสบการณ์ทั้งในเชิงทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในหลายมิติ ประการแรกเพื่อตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจในห้องเรียนระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะบทบาทของอาจารย์อายุน้อยที่ยังไม่มีสถานะทางวิชาการหรือประสบการณ์ในระดับสูง ประการที่สองเพื่อเสนอความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับความรู้ อัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนผ่านการสำรวจประสบการณ์ของผู้สอนจากมุมมองภายใน (Somsao & Kuroda, 2025) และประการที่สามเพื่อส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมสร้าง (co-constructed learning) และแนวทางการสอนเชิงวิพากษ์

(critical pedagogy) ที่ช่วยปลดปล่อยความรู้จากกรอบอำนาจ และเปิดพื้นที่ให้การเรียนการสอนเป็นกระบวนการร่วมคิด ร่วมตั้งคำถามและเติบโตร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (ตติยา ปิฐยาวัต, 2019; ถิรัตน์ พิมพ์ภรณ์ และ พัทธกษ ศิริวงศ์, 2016) ในแง่วิธีวิจัยการเลือกใช้อัตชาติพันธุ์วรรณนา (autoethnography) ไม่เพียงสะท้อนท่าทีเชิงวิพากษ์ต่อกระบวนการทัศน์แบบปฏิฐานนิยมในงานวิจัยการศึกษา หากยังเป็นการยืนยันว่าประสบการณ์ส่วนตัวของผู้สอนเองสามารถเป็น “พื้นที่แห่งความรู้” ที่สะท้อนพลวัตของสังคมการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง (Somsao & Kuroda, 2025) งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีเป้าหมายไม่ใช่เพียงเพื่อเข้าใจตนเอง แต่เพื่อชวนให้ผู้อ่านโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในบทบาทผู้สอนหันกลับมาตั้งคำถามกับอัตลักษณ์ของตนเองและบทบาทของตนในกระบวนการสร้างความรู้อย่างมีความหมายร่วมกับผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจประสบการณ์เชิงอัตวิสัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่เผชิญในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอายุและประสบการณ์วิชาชีพสูงกว่า
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์รุ่นใหม่นักศึกษาวัยผู้ใหญ่ผ่านกระบวนการสร้างอำนาจเชิงความร่วมมือและการยอมรับความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ของผู้เรียน
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของพลวัตด้านอายุและประสบการณ์ที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) ซึ่งเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ผสมผสานระหว่างอัตชีวประวัติและชาติพันธุ์วรรณนาเข้าด้วยกัน โดยเปิดโอกาสให้นักวิจัยสะท้อนประสบการณ์ส่วนตนภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่กว้างขึ้นและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจทางวิชาการเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม (Ellis & Adams, 2014; Somsao, 2025)

1. กลุ่มประชากรและตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์เชิงปัจเจกตามแนวทางของอัตชาติพันธุ์วรรณนา กลุ่มตัวอย่างจึงได้แก่ตัวผู้วิจัย ซึ่งมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลและผู้วิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์อัตวิสัย

2. กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาคำนี้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนประสบการณ์การสอนของอาจารย์รุ่นใหม่อย่างรอบด้าน

โดยใช้แนวทางเก็บข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง (multi-source triangulation) อิงแนวทางของ (Chang, 2008) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การทำงานกับความทรงจำและการวิเคราะห์ย้อนหลัง เกี่ยวกับประสบการณ์สอนนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ตลอดภาคการศึกษา
2. การวิเคราะห์บันทึกการสอนและสมุดสะท้อนคิด ซึ่งรวบรวมทั้งบันทึกตามโครงสร้างและบันทึกความคิดที่เกิดขึ้นทันทีหลังการสอน
3. การสะท้อนประสบการณ์และเหตุการณ์วิกฤต ที่สะท้อนพลวัตสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์รุ่นใหม่กับนักศึกษาวัยผู้ใหญ่

3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้วิธีผสมผสานระหว่างการวิเคราะห์เนื้อหาและการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ตามแนวทางของ (Chang, 2008) และ (Somsao & Kuroda, 2025) เพื่อให้ได้ทั้งความเข้าใจเชิงพรรณนาและตีความเชิงลึก

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการศึกษาเชิงอัตชีวประวัติผู้วิจัยในฐานะอาจารย์รุ่นใหม่ที่สอนนักศึกษาวัยผู้ใหญ่เผยให้เห็น 5 ฉากทัศน์หลักที่สะท้อนความซับซ้อนของบริบทการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยฉากทัศน์เหล่านี้เกิดจากการจัดวางเรื่องเล่าเชิงอัตชีวประวัติผู้วิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลจากความทรงจำ บันทึกส่วนบุคคล เหตุการณ์สำคัญและการสะท้อนคิดตลอดภาคการศึกษา

ฉากทัศน์ที่ 1 “อำนาจในพื้นที่การเรียนรู้” ภาคการศึกษาปี 2568 ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ใหม่ระดับบัณฑิตศึกษาต้องสอนนักศึกษาที่เป็นครูและผู้บริหารซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า วันแรกของการสอนเต็มไปด้วยความกดดันและความไม่ไว้วางใจ ผู้วิจัยตั้งคำถามกับตนเองว่าจะสร้างความน่าเชื่อถือได้อย่างไรในเมื่อมีเพียงทฤษฎี แทนที่จะใช้ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้วิจัยบันทึกไว้ว่า “จะสร้างความน่าเชื่อถือกับนักศึกษาที่มีประสบการณ์จริงได้อย่างไรในเมื่อเรามีแค่ทฤษฎี” (สมุดบันทึกส่วนตัว, กรกฎาคม, 2568) ผู้วิจัยเลือกเปิดพื้นที่ให้แลกเปลี่ยน เช่น การตอบคำถามของนักศึกษาด้วยคำถามเพื่อรับฟังประสบการณ์จริง ส่งผลให้ชั้นเรียนค่อย ๆ เปลี่ยนจากบรรยากาศแบบลำดับขั้นสู่ความร่วมมือ จุดเปลี่ยนเกิดขึ้นเมื่อคุณสมชาย ครูมัธยมมากประสบการณ์ ตั้งคำถามเรื่องแรงกดดันจากการสอบระดับชาติ ผู้วิจัยยอมรับอย่างซื่อสัตย์ว่าไม่มีประสบการณ์ตรง ทำให้เขาเปิดใจแบ่งปันประสบการณ์จริง จนเกิดบทเรียนที่ลึกซึ้งถึงเกินทฤษฎี

ประสบการณ์นี้เผยให้เห็นว่า “อำนาจ” ในพื้นที่การเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวุฒิหรืออายุ แต่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับประสบการณ์จริง การยอมรับข้อจำกัดของตนเองแทนการใช้อำนาจทางวิชาการช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม และเปิดทางให้เกิดการเรียนรู้

ร่วมกันอย่างแท้จริง ห้องเรียนจึงเปลี่ยนจากพื้นที่ถ่ายทอดความรู้แบบเดิม สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนเป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียนในเวลาเดียวกัน

ฉากทัศน์ที่ 2 การเรียนรู้แบบสองทาง ในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้วิจัยสอนร่วม เกิดช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้สำคัญจากประสบการณ์ของนักศึกษาที่เป็นครูประถมวัยอายุ 40 ปี หลังการทบทวนทฤษฎีของ Tyler และอาจารย์สังกัด อุทรนันท์ เขาได้แสดงความเห็นว่า ทฤษฎีไม่เพียงพอสำหรับบริบทโรงเรียนชายขอบที่ต้องปรับหลักสูตรให้เหมาะกับภาษาและวัฒนธรรมของชุมชน โดยเล่าประสบการณ์การจัดหลักสูตรโดยใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษาไทยและนำวัสดุจากชุมชนมาใช้ เมื่อฟังเรื่องเล่าผู้วิจัยตระหนักว่าประสบการณ์ของนักศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ บรรยายภาคในห้องเรียนเริ่มเปลี่ยนจากการสอนแบบทางเดียวเป็นการแลกเปลี่ยนอย่างมีชีวิต นักศึกษาคนอื่นร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของตน ผู้วิจัยจึงปรับแนวทางการสอนโดยย้ำว่า “*ครุมีความรู้จากตำรา ส่วนพวกคุณมีประสบการณ์จริง เรามาเรียนรู้กันคนละครึ่งทาง*” (ความทรงจำจากห้องเรียน, 2568)

ฉากทัศน์นี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการสอนแบบถ่ายทอดความรู้สู่การเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม ความรู้ไม่ได้ผูกติดกับอำนาจของผู้สอน แต่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน การยอมรับความเสมอภาคทางปัญญาเปิดทางให้เกิด “การเรียนรู้แบบสองทาง” ที่ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับความรู้ร่วมกัน ซึ่งนั่นคือหัวใจแท้จริงของการศึกษา

ฉากทัศน์ที่ 3 ต้นทุนที่ซ่อนอยู่ของการสอนข้ามวัย ภาคการศึกษานี้เผยให้เห็นต้นทุนทางอารมณ์ของการเป็นอาจารย์หน้าใหม่ที่ต้องสอนนักศึกษาซึ่งมีประสบการณ์และอายุมากกว่า ผู้วิจัยต้องเผชิญความกดดันจากการพิสูจน์ตนเองและความรู้สึกไม่มั่นใจ บันทึกส่วนตัวสะท้อนภาวะเหนื่อยล้าจากการพยายามรักษาภาพความเป็น “อาจารย์ที่รู้ทุกอย่าง” เช่น เมื่อสมศักดิ์ (นามสมมติ) ตั้งคำถามเรื่องการควบคุมชั้นเรียน ผู้วิจัยยอมรับในใจว่าไม่มีประสบการณ์ตรง แม้จะอ้างอิงงานวิจัยได้แต่กลับรู้สึกเหมือน “เด็กที่กำลังแต่งตัวเป็นผู้ใหญ่” ความกลัวการถูกเปิดโปงทำให้ต้องเตรียมการเกินจำเป็น จนใช้พลังงานใหญ่ไปกับการปกปิดความไม่รู้ กระทั่งวันหนึ่งเมื่อนักศึกษาถามว่าหากอยู่ในสถานการณ์จริงจะทำอย่างไร ผู้วิจัยเลือกตอบตรงไปตรงมาว่า “*ครุไม่รู้จริง ๆ...อยากฟังจากประสบการณ์ของคุณ*” (ความทรงจำจากห้องเรียน, 2568) ท่าทีนี้ทำให้บรรยากาศผ่อนคลายและเปิดใจมากขึ้น ผู้วิจัยจึงปรับแนวทางมาใช้ “ความเปราะบางเชิงกลยุทธ์” โดยยอมรับขอบเขตประสบการณ์ของตนควบคู่การอ้างอิงเชิงวิชาการ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างความจริงใจและความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

ภาวะไม่มั่นใจของผู้วิจัยสะท้อนแรงกดดันเชิงโครงสร้างของอาจารย์หน้าใหม่ที่ถูกคาดหวังให้เชี่ยวชาญตั้งแต่เริ่มต้น การใช้ความเปราะบางเชิงกลยุทธ์ช่วยลดแรงกดดันทางอารมณ์และเปลี่ยนความไม่รู้ให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน การยอมรับข้อจำกัดอย่างซื่อสัตย์กลายเป็นแบบอย่างให้นักศึกษาล้ำยอมรับความไม่แน่ใจของตนเอง ความแข็งแกร่งทาง

วิชาการจึงไม่ได้มาจากการปกปิดจุดอ่อน หากแต่มาจากการใช้ความไม่รู้เป็นจุดเริ่มต้นของการเติบโตและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างแท้จริง

ฉากทัศน์ที่ 4 การปรับวิธีสอนให้เหมาะกับระดับประสบการณ์ที่ต่างกัน ภาคการศึกษานำมาซึ่งความท้าทายใหม่จากความหลากหลายของนักศึกษาทั้งระดับวุฒิและประสบการณ์ ตั้งแต่ครูจบใหม่ไปจนถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมากประสบการณ์ ในรายวิชาจิตวิทยาการบริหารการศึกษา ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการสอนเชิงทฤษฎีพื้นฐาน แต่กลับพบว่าครูใหม่สับสน ขณะที่ผู้บริหารรู้สึกเบื่อหน่าย ความพยายามสอน “แบบกลาง ๆ” เพื่อให้ครอบคลุมทุกคนกลับไม่ตอบโจทย์ใครเลย จึงเกิดคำถามในใจว่า “เรารู้จักผู้เรียนดีพอหรือยัง” และ “เรากำลังพูดกับเขา หรือแค่พูดในสิ่งที่คิดว่าเขาควรฟัง” จากนั้นผู้วิจัยจึงนำกระบวนการสะท้อนคิดตนเอง (self-reflection) เข้ามาใช้ โดยให้นักศึกษาออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายจากประสบการณ์จริงและบริบทงานที่เผชิญ ผลลัพธ์คือนักศึกษาเกิดแรงจูงใจมากขึ้น เรียนรู้จากจุดที่ตนพร้อมจริง ๆ และเชื่อมโยงทฤษฎีกับสถานการณ์ของตนได้อย่างมีความหมาย ผู้วิจัยเองก็เรียนรู้ที่จะยืดหยุ่น ยอมปล่อยให้การเรียนรู้มีหลายเส้นทาง แต่ทั้งหมดมาบรรจบกันในเป้าหมายเดียวกัน

ฉากทัศน์นี้สะท้อนการเปลี่ยนมุมมองจากการเห็นความหลากหลายของผู้เรียน เป็นปัญหาที่ต้องจัดการ ไปสู่การมองว่าเป็น “โอกาสในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้” การใช้กระบวนการสะท้อนคิดตนเองช่วยเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้อย่างแท้จริง ความรู้จึงไหลเวียนในทุกทิศทาง แทนที่จะถูกส่งทางเดียวจากผู้สอน บทบาทของอาจารย์ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็น “ผู้อำนวยการความสับสน” ที่ออกแบบสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่แตกต่าง หลากหลาย และมีความหมายสำหรับทุกคน

ฉากทัศน์ที่ 5 จากผู้ให้ความรู้สู่ผู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วงแรกของการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ผู้วิจัยยังยึดติดกับภาพของ “ครูที่ดี” ว่าต้องรู้จัก ตอบได้ทุกคำถามและรักษาความถูกต้องทางวิชาการ แต่เมื่ออยู่ในห้องเรียนจริงกลับพบว่าความพยายามเป็นผู้ให้คำตอบทำให้นักศึกษาหลายคนเงิบ ไม่ใช่เพราะไม่เข้าใจ แต่เพราะกลัวคำตอบของตนไม่ถูกต้องพอ จนเกิดพลังอำนาจที่ไม่สมดุลในชั้นเรียน จุดเปลี่ยนเกิดขึ้นเมื่อพูดคุยกับมาเรีย (นามสมมติ) ครูประถมที่กำลังทำวิจัยและตั้งคำถามอย่างสิ้นหวังว่า “หนูจะใช้ทฤษฎีแก้ปัญหาเด็กที่พูดไทยกลางไม่คล่องได้ยังไงคะ” (ความทรงจำจากห้องเรียน, 2568) ผู้วิจัยรู้สึกสะเทือนใจ (บันทึกส่วนตัว, กรกฎาคม, 2568) เพราะคำถามนั้นสะท้อนการแสวงหาความหมายมากกว่าคำตอบทางวิชาการ ผู้วิจัยตระหนักว่าความรู้ไม่ได้มาจากการควบคุมบทสนทนา แต่อยู่ที่การสร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ใช้เสียงของตน เมื่อวางบทบาท “อาจารย์ ดร.” ลงและขยับสู่ผู้ร่วมเรียนรู้ บรรยากาศในห้องเรียนก็เปิดกว้างขึ้น นักศึกษากล้าคิด กล้าพูด และเห็นคุณค่าของประสบการณ์ตนเองในฐานะองค์ความรู้ร่วม

ความหมายของการสอนไม่ได้อยู่ที่ความสมบูรณ์ของเนื้อหาหรือคำตอบที่ถูกต้อง หากอยู่ที่ความกล้าเดินร่วมกับผู้เรียนในเส้นทางแห่งความไม่แน่นอน การเปิดพื้นที่ให้ความไม่รู้จัก ความลังเล และความแตกต่างได้มีที่ทาง คือหัวใจของการเรียนรู้ที่แท้จริง เพราะความรู้ที่ลึกซึ้ง เกิดจากการตั้งคำถามร่วมกัน ไม่ใช่เพียงการฟังคำอธิบายที่ดี หน้าที่ของครูจึงไม่ใช่เพียง “ผู้นำทาง” แต่คือ “ผู้กล้าเดินไปพร้อมกับผู้เรียน” ในเส้นทางที่ยังไม่มีแผนที่แน่นอน และนั่นคือความกล้าหาญทางวิชาชีพอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สำรวจประสบการณ์เชิงอัตวิสัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ เฝหิฏในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอายุและประสบการณ์วิชาชีพสูงกว่า

ประเด็นแรงงานทางอารมณ์ (emotional labor) เผยให้เห็นความท้าทายที่อาจารย์รุ่นใหม่ต้องเผชิญ การต้องพิสูจน์ความน่าเชื่อถือกับนักศึกษาที่มีท่าทีสงสัยส่งผลทางจิตใจเป็นอย่างมาก สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเองของ (Clance & Imes, 1978) อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่า การแสดงความเปราะบางอย่างมีสติ (strategic vulnerability) ช่วยเปลี่ยนความรู้สึกไม่มั่นใจเป็นโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ที่แท้จริง เมื่อยอมรับข้อจำกัดอย่างสัตย์ซื่อไปพร้อมกับความมั่นใจในความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาวิชาของตน แรงต้านจากนักศึกษามีแนวโน้มลดลงและความวิตกกังวลของตนเองก็เบาลงด้วยเช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงตัวตนทางวิชาชีพ กล่าวคือผู้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวตน (identity transformation) จากผู้ให้ความรู้เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ (Mezirow, 1991) ที่ต้องการการสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้งและคงความต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการควบคุมตนเองที่มีเป้าหมายและเกิดขึ้นภายในบริบทสังคมและวัฒนธรรม (Beauchamp & Thomas, 2009) ซึ่งนำไปสู่ภาวะผู้นำเชิงแท้ของครู (authentic leadership) ที่เน้นความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญและค่านิยมทางศีลธรรม (Starr, 2011) แทนที่จะขึ้นกับตำแหน่งลำดับชั้น การพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีลักษณะเป็นความร่วมมือ มีเอกภาพและมีรากฐานมาจากการปฏิบัติจริงโดยครูในฐานะผู้นำต้องเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลลัพธ์ของนักเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์รูปแบบของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์รุ่นใหม่นักศึกษาวัยผู้ใหญ่ผ่านกระบวนการสร้างอำนาจเชิงความร่วมมือและการยอมรับความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ของผู้เรียน

การนิยามอำนาจใหม่ในบริบทการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผลการศึกษาแบบอัตชชาติพันธุ์วรรณนาครั้งนี้เปิดเผยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของแนวคิดเรื่องอำนาจในการศึกษา จาก

รูปแบบดั้งเดิมที่ยึดโยงกับวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ มาเป็นอำนาจเชิงความร่วมมือ (collaborative authority) ที่ก่อตัวขึ้นผ่านความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การค้นพบนี้ท้าทายกรอบคิดเดิมที่เชื่อว่าอำนาจทางการศึกษาเป็นสิ่งที่มากับตำแหน่งหรือประสบการณ์เท่านั้น โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้สอนอายุน้อยกว่านักศึกษา สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาที่วิพากษ์โครงสร้างอำนาจเชิงลำดับชั้น ดังที่งานวิจัยของ (Symonds, 2021) ที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบดั้งเดิมระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และสร้างอิทธิพลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ ปรากฏการณ์ความขัดแย้งของอำนาจที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างอำนาจรูปแบบใหม่ที่ไม่ขึ้นอยู่กับลำดับชั้นแบบดั้งเดิม แต่เกิดจากกระบวนการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ การยอมรับว่าความรู้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นร่วมกันได้ ไม่ใช่เพียงสิ่งผูกขาดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงอย่างเดียว (Zaky, 2024) เสริมมุมมองนี้ด้วยการชี้ให้เห็นว่าการใช้อำนาจของผู้สอนมีอิทธิพลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาและการบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ต้องการการปรับเปลี่ยนพลวัตของอำนาจให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ การค้นพบความหมายนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Bøe et al., 2017) ที่แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีอิสระในการเรียนรู้ของนักศึกษา พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ร่วมกับการที่ท้าทาย เปิดกว้างและซับซ้อน ซึ่งต้องการให้นักศึกษารสร้างสิ่งใหม่และมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างอำนาจเชิงความร่วมมือจึงเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการศึกษาที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางไปสู่การศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างความรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้แบบถ่ายทอดซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกัน (reciprocal learning) ที่เกิดขึ้นสนับสนุนแนวคิดการร่วมสืบสวนของ (Freire, 1970) และท้าทายการศึกษารูปแบบที่นักศึกษาเป็นเพียงผู้รับความรู้ เมื่อประสบการณ์ของนักศึกษาถูกนำมาร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ความสนใจใคร่รู้ในชั้นเรียนดีขึ้นอย่างชัดเจน งานวิจัยปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนแบบถ่ายทอดซึ่งกันและกันเป็นกลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางวิชาการคล้ายคลึงกันและแบ่งปันบทบาทครูและนักเรียน (Mafarja et al., 2006) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการปฏิบัติการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษา แรงจูงใจและความรู้สึกเป็นชุมชน ซึ่งแนวคิดนี้ขยายความโซนการพัฒนาที่ใกล้เคียง (zone of proximal development) ของ (Vygotsky, 1978) โดยชี้ให้เห็นว่าในห้องเรียนมีหลายโซนเกิดขึ้นพร้อมกัน นักศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติเชิงวิชาชีพสูงช่วยเหลือนักศึกษาที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ขณะที่อาจารย์ทำหน้าที่นำเสนอกรอบทฤษฎีและงานวิจัยล่าสุดที่เกี่ยวข้อง สิ่งนี้ได้สร้างชุมชนการปฏิบัติ (community of practice) ตามแนวคิดของ (Lave & Wenger, 1991) ที่ผสมผสานความรู้เชิงทฤษฎีและประสบการณ์จริงอย่างมีประสิทธิภาพ การร่วมเรียนในลักษณะเช่นนี้เกี่ยวข้องกับการเรียนเชิงรุกที่นำสู่การ

เสริมสร้างเครือข่ายร่วมกันและความสัมพันธ์ทางวิชาชีพที่มาจากความหมายอย่างลึกซึ้ง (Tomkin et al, 2019) แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแนวทางนี้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลกระทบของพลวัตด้านอายุและประสบการณ์ที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน

การเผชิญหน้ากับความท้าทายของห้องเรียนที่มีผู้เรียนหลากหลายทั้งอายุ ประสบการณ์วิชาชีพ และระดับความรู้พื้นฐานกลายเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมทางการสอน (Pedagogical Innovation) ผลการศึกษาในฉกทศน์ที่ 4 เผยให้เห็นว่ากลยุทธ์การนำกระบวนการสะท้อนคิดตนเอง (Self-reflection) มาใช้กับนักศึกษาโดยอิงพื้นฐานประสบการณ์จริงสร้าง "พื้นที่แห่งการเป็นเจ้าของ" (Ownership Space) ที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง การค้นพบนี้สอดคล้องกับหลักการ Universal Design for Learning (UDL) ของ (Rose & Meyer, 2002) แต่ขยายความเข้าใจโดยชี้ให้เห็นมิติใหม่ คือ การเปลี่ยนจากการมอง "ความแตกต่าง" เป็นสิ่งที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับ มาเป็นการมอง "ความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย" เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ผู้อำนวยการโรงเรียนมีความเชี่ยวชาญเชิงปฏิบัติ (Practical Expertise) ที่เสริมความเชี่ยวชาญเชิงทฤษฎี (Theoretical Expertise) ของอาจารย์ได้ ขณะที่ครูใหม่นำมุมมองสดใหม่และคำถามที่ท้าทายสมมติฐานเดิม

แนวคิด "ความเชี่ยวชาญเชิงปรับตัว" (Adaptive Expertise) ของ (Hatano & Inagaki, 1986) ได้รับการพิสูจน์ผ่านประสบการณ์ของผู้วิจัย โดยหมายถึงความสามารถในการประยุกต์ความรู้อย่างสร้างสรรค์ให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ที่ไม่เคยเผชิญมาก่อน ไม่ใช่เพียงความรู้ลึกในเนื้อหา (Routine Expertise) การศึกษาเผยให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญนี้เกิดขึ้นผ่านการโต้ตอบกับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงการเปลี่ยนจากแบบจำลอง "ฉายภาพเดียว" (Projection Model) ที่อาจารย์วางแผนทุกอย่างล่วงหน้า ไปสู่พลวัตแห่งการร่วมสร้างที่ทิศทางการเรียนรู้เกิดจากการเจรจาต่อรองระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา

สิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพไม่ได้เกิดจากการพยายามซ่อนช่องว่างระหว่างอายุและประสบการณ์ แต่เกิดจากการยอมรับและใช้ประโยชน์จากความต่างนั้นอย่างโปร่งใส สร้างความเคารพซึ่งกันและกันที่เกิดจากการเห็นคุณค่าของความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้

จากการศึกษาเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาเกี่ยวกับพลวัตของอาจารย์มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ในการสอนนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ระดับบัณฑิตศึกษา ผู้วิจัยค้นพบว่าอำนาจทางการศึกษาไม่ได้เกิด

จากตำแหน่งหรือวุฒิการศึกษา แต่เกิดจากความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมและการยอมรับข้อจำกัดของตนเองอย่างจริงใจ ความเปราะบางเชิงกลยุทธ์จึงกลายเป็นจุดแข็งสำคัญในการสอน เพราะช่วยลดแรงกดดันทางอารมณ์และเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างแท้จริง การเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้ร่วมสร้างความรู้ ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในเชิงวิชาการและความสัมพันธ์ ทำให้เกิด “ความเชี่ยวชาญเสริม” ที่ผสมผสานระหว่างทฤษฎีกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน

นอกจากนี้การสอนแบบปรับตัวได้และยืดหยุ่นต่อความแตกต่างของผู้เรียนช่วยให้ทุกคนเริ่มต้นจากจุดที่ตนพร้อมจริง ๆ และเกิดแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ การนำกระบวนการสะท้อนคิดมาใช้ทำให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างแท้จริง การเปลี่ยนตัวตนของผู้สอนจาก “ผู้รู้บนเวที” สู่ “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” จึงเป็นหัวใจของการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ยุคใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์ ความกล้าที่จะไม่รู้ และความไว้วางใจในพลังการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ องค์ความรู้เหล่านี้สะท้อนว่าการสอนที่มีความหมายที่สุดไม่ได้อยู่ที่การให้คำตอบที่ถูกต้อง หากอยู่ที่การร่วมตั้งคำถามและเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนอย่างเท่าเทียม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เผยให้เห็นว่าความสัมพันธ์แบบร่วมมือ การเปิดเผยความเปราะบางเชิงกลยุทธ์ และการเรียนรู้ร่วมกันคือหัวใจสำคัญของการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะเมื่ออาจารย์มีอายุน้อยกว่านักศึกษา การเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนและความผูกพันในห้องเรียนหลากหลายบริบท โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ (1) สถาบันการศึกษาควรจัดอบรมพัฒนาอาจารย์รุ่นใหม่ เน้นทักษะด้านความสัมพันธ์ การสะท้อนคิดและการใช้ความเปราะบางอย่างมีกลยุทธ์ เพื่อรับมือกับแรงกดดันและบทบาทที่เปลี่ยนไป (2) ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เช่น การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาที่มีประสบการณ์ต่างกัน เพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (3) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด และสร้างโอกาสให้อาจารย์ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชนปฏิบัติ และสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอว่า (1) ควรศึกษากระบวนการสร้างและต่อรองอำนาจเชิงความร่วมมือ (Collaborative Authority Negotiation) ในชั้นเรียนที่มีพลวัตของวัยและประสบการณ์ต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรม บริบททางสังคม และอารมณ์ ส่งผลต่อการยอมรับอำนาจของอาจารย์รุ่นใหม่อย่างไร โดยใช้วิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาหรือแนวพหุกรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างบริบทที่ต่างกัน และ (2) ควรสำรวจการพัฒนาอัตลักษณ์วิชาชีพของอาจารย์ผ่านแนวคิดการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง โดยมุ่ง

วิเคราะห์กระบวนการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้มีอำนาจเหนือผู้เรียน ไปสู่ผู้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน งานวิจัยนี้ควรใช้วิธีวิจัยเชิงชีวประวัติศาสตร์ (Narrative Inquiry) หรือการวิเคราะห์ชีวิต (Life History Methodology) เพื่อเข้าใจพลวัตภายในของอาจารย์แต่ละคน ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและความคาดหวังของสถาบัน

เอกสารอ้างอิง

- ตติยา ปัฐยาวัต. (2019). ความหมายของการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย. *Thammasat Journal*, 38(2), 49–80.
- ถิรรัตน์ พิมพารณ และ พัทธ์ ศิริวงศ์. (2016). การให้ความหมาย ที่มาของความหมายและองค์ประกอบ ความสุขในการทำงานของกลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยใน เจนเนอเรชั่นวาย: การวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(1), 109–144.
- Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189.
- Bøe, T., Gulbrandsen, B., & Sørebo, Ø. (2017). How to stimulate the continued use of ICT in higher education: Integrating information systems continuance theory and agency theory. *Computers in Human Behavior*, 50, 375–384.
- Chang, H. (2008). Chapter 3: Autoethnography. In *Autoethnography as method* (pp. 43–57). Left Coast Press.
- Clance, P. R., & Imes, S. A. (1978). The imposter phenomenon in high achieving women: Dynamics and therapeutic intervention. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 15(3), 241–247. <https://doi.org/10.1037/h0086006>
- Ellis, C., & Adams, T. E. (2014). Autoethnography: An overview. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 36(4), 273–290.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Continuum.
- Graham, S. H. (2019). *The relationship between Thai culture and the learning and teaching of English in north-eastern Thailand*. <http://oro.open.ac.uk/59050/>

- Zaky, H. (2024). Understanding online power dynamics in higher education: Teachers' conceptual realization and students' perceptions of teaching effectiveness. *Journal of Global Research in Education and Social Science*, 18(4), 214-232.
- Hatano, G., & Inagaki, K. (1986). Two courses of expertise. In H. Stevenson, H. Azuma, & K.
- Tomkin, J. et al. (2019) Evidence that communities of practice are associated with active learning in large STEM lectures. *International Journal of STEM Education*, 6(1).
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey-Bass.
- Symonds, E. (2021). An “unavoidable” dynamic? Understanding the “traditional” learner–teacher power relationship within a higher education context. *British Journal of Sociology of Education*, 42(7), 1070–1085.
- Rose, D. H., & Meyer, A. (2002). *Teaching every student in the digital age: Universal design for learning*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Sitsira-at, S. (2018). A study of psychosocial factors related to preserving Thai traditions of undergraduate students. *International Journal of Engineering and Technology*, 7, 1314. <https://doi.org/10.14419/IJET.V7I4.38.27813>
- Somsao, A. (2025). The fundamental understanding of autoethnography. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 21(1), 257–289.
- Somsao, A., & Kuroda, A. (2025). Navigating spiritual turmoil in the doctoral journey: An autoethnographic perspective. *Journal of Education and Learning*, 14(6), 197–210.
- Starr, K. (2011). Principals and the politics of resistance to change. *Educational Management Administration & Leadership*, 39(6), 646–660.
- Mafarja, N., Mohammad, M.m., Zulfaidi, H. & Fadzil, H.M. (2006). Using reciprocal teaching to enhance academic achievement: A systematic literature review. *Teaching and Teacher Education*, 9(7), <http://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18269>



Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การ
เรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3*

PARENTAL PARTICIPATION IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION TO
DEVELOP THE LEARNING OUTCOMES OF STUDENTS IN
OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION
OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 3

คมกริช ศรีธัญรัตน์¹, เมธาวี โชติชัยพงศ์²

Khomkrit Srithanyarat ¹, Methavee Chotchaipong ²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻²Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Khomkrit4949@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน และ 2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ดังนี้

* Received 15 October 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 7 November 2025

โรงเรียนและผู้ปกครองควรร่วมมือกันส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยสร้างความเข้าใจในเป้าหมายทางการศึกษา ส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และค่านิยมที่ดี ผู้ปกครองควรติดตามพัฒนาการของบุตรหลาน สนับสนุนการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียน ขณะที่โรงเรียนควรรักษาการสื่อสารสองทาง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งสองฝ่ายควรเป็นแบบอย่างและร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, ผลลัพธ์การเรียนรู้, โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

This research aimed to 1. study parental involvement in educational management to improve learning outcomes of students, 2. study the recommendations for enhancing parental involvement in educational management to improve learning outcomes in opportunity expanding schools under the Ubon Ratchathani primary educational service area office 3. The research sample consisted of parents of students in in opportunity expansion schools under the Ubon Ratchathani primary educational service area office 3 with 400 participants. The samples were obtained through Krejcie and Morgan's sample size determination table. The researcher used 1) questionnaire research instruments, and 2) Semi-structured interviews. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research found 1) the level of parent participation for educational administration to Improve learning outcomes of students in the opportunity expansion schools under the Jurisdiction of the Ubon Ratchathani primary educational service area office 3 was overall at a high level, 2) recommendations for enhancing parental involvement in educational management to improve learning outcomes in opportunity expanding schools under the Ubon Ratchathani primary educational service area office 3 as follows: schools and parents should collaborate to enhance student learning by building a shared understanding of educational goals, fostering discipline, responsibility, and positive values, parents should monitor their children's academic, social, and emotional development, support analytical thinking and learning motivation, while schools should maintain consistent two-way communication and provide

opportunities for parents to participate in decision-making and school activities, both parties should serve as role models and work together to create a learning-conducive environment that promotes students' holistic development.

Keywords: parental participation, learning outcomes, opportunity expanding schools

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีวัฒนธรรม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้สิทธิทางการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และให้รัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมสำหรับเด็กทุกคน ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ และหน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) เพื่อพัฒนาให้ประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้เจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะบุคคล ครอบครัว และชุมชน ในการร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ และประเมินผลทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งยังเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนร่วมระดมทรัพยากรสนับสนุนการศึกษา ซึ่งนับเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างพลังทางสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4, 2562) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2567) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกยกระดับการศึกษามาขึ้นพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในมาตรฐานที่ 14 ด้านกระบวนการ ระบุว่า สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และสร้างความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่าย ความร่วมมือดังกล่าวช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากชุมชน ทั้งด้านทรัพยากรและกำลังใจ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังมีระดับการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองถูกจำกัดอยู่ในมิติของการ

สนับสนุนทรัพยากร เช่น การบริจาคเงินหรือสิ่งของ มากกว่าการมีส่วนร่วมในด้านวิชาการ อาทิ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอความคิดเห็นต่อหลักสูตร หรือเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อภาวะดังกล่าว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านความรู้ของผู้ปกครอง ภาระงานที่มาก และค่านิยมทางสังคมที่มองว่าหน้าที่ในการจัดการศึกษาของบุตรหลานเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบันยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัว การพึ่งพาเทคโนโลยีในการเลี้ยงดูบุตร หรือการขาดความอบอุ่นและความเอาใจใส่ในครอบครัว (สุ ภั ส จ ริ า ว ง ช ม า ตี ช ร ฐ , 2559; บุ ช บ า ณ์ ญา ณ ส ม เ ต จ , 2559; สุ ท ธิ ก า น ต์ ร อ ด ร ะ อ ง , 2565) ทั้งนี้จากปัจจัยข้างต้นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของผู้เรียนและคุณภาพของสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนไม่เพียงช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเท่านั้น แต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และพร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ได้อย่างมั่นคง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจึงมิใช่เพียงการช่วยเหลือโรงเรียน แต่เป็นการร่วมพัฒนาอนาคตของชาติผ่านการสร้างรากฐานที่มั่นคงให้แก่ผู้เรียนในทุกมิติ

โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 54 โรงเรียน จากผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพนักเรียน ปีการศึกษา 2562 – 2564 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2564 ภาพรวมเขตพื้นที่การศึกษามีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระ ซึ่งเป็นสิ่งที่เขตพื้นที่การศึกษาต้องศึกษา ออกแบบ วางแผนเพื่อแก้ปัญหาอย่าง เร่งด่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567) จากการสำรวจข้อมูลของผู้ศึกษาจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า โรงเรียนในพื้นที่ประสบปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเรียนการสอน แม้โรงเรียนจะเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แต่กลับได้รับความร่วมมือน้อย อีกทั้งยังพบว่าผู้ปกครองจำนวนมากขาดการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนของบุตรหลาน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ภาระงานที่มาก และข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังประสบปัญหาด้านทรัพยากรและงบประมาณที่ไม่เพียงพอ รวมทั้งขาดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากศิษย์เก่าและผู้ปกครองยังไม่ประสบ

ผลสำเร็จ เนื่องจากชุมชนโดยรอบโรงเรียนมีฐานะยากจน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ซึ่งมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถาม ได้แก่ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรหลานกำลังศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 15,878 คน (BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567) ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างที่แนะนำขั้นต่ำจำนวน 376 คน แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สามารถยอมรับได้เชิงประชากรศาสตร์ โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ได้แก่ (1) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรหลานกำลังศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 ที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จำนวน 10 คน (2) ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 โดยเป็นผู้

ที่เคยได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น จำนวน 5 คน และ (3) ครูในโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 ที่เคยได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ทำคุณประโยชน์ทางการศึกษา จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มประชากรผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยวิธีการเลือกแบบแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้คือ (1) แบบสอบถาม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 ภายใต้ตัวแปรบูรณาการระหว่างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ของ Epstein (2011) และ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2567) 18 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ ระหว่าง 0.45 - 0.93 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และ (2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยครอบคลุมเนื้อหาตัวแปรบูรณาการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มหาวิทยาลัยราชธานี โดยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรหลานกำลังศึกษาโรงเรียนในสังกัด

2. เก็บข้อมูลแบบสอบถามกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรหลานกำลังศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3

3. สัมภาษณ์ข้อมูลกับผู้ให้สัมภาษณ์ตามวันเวลาในวันเวลาที่ทำการนัดหมายในหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูล

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อบันทึกข้อมูล จำนวน 400 ชุด คิดเป็น 100% และสรุปประเด็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3

5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง เดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ประกอบด้วย (1) แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติค่าร้อยละ อธิบายข้อมูลสถานภาพของครู ส่วนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 และ (2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการหาความถี่

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสโดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตาม สมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.22	0.323	มาก
2. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.99	0.279	มาก
3. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตาม ความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้	4.13	0.368	มาก
4. การทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.78	0.315	มาก
5. การทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร สถานศึกษา	3.93	0.328	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
6. การทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้	3.79	0.318	มาก
7. การจัดการเรียนรู้ในบ้านของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.95	0.378	มาก
8. การจัดการเรียนรู้ในบ้านของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.83	0.311	มาก
9. การจัดการเรียนรู้ในบ้านของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้	3.83	0.322	มาก
10. การเป็นอาสาสมัครของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.81	0.342	มาก
11. การเป็นอาสาสมัครของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.11	0.325	มาก
12. การเป็นอาสาสมัครของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้	3.76	0.330	มาก
13. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.81	0.334	มาก
14. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.92	0.318	มาก
15. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้	3.91	0.296	มาก
16. การร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.90	0.318	มาก
17. การร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.13	0.342	มาก
18. การร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้	3.87	0.325	มาก
รวม	3.93	0.077	มาก

พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.08) และเมื่อพิจารณารายด้าน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.22 - 3.76

2. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3

2.1 ด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ (1) โรงเรียนควรสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ของผู้ปกครองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ โดยจัดประชุมเชิงสร้างสรรค์เพื่อชี้แจงหลักสูตรและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (2) ผู้ปกครองควรส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบของบุตรหลานผ่านการกำหนดกิจวัตรประจำวันอย่างเป็นระบบ และ (3) ผู้ปกครองควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.2 ด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรกำหนดขอบเขตและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนให้กับบุตรหลาน เช่น การกำหนดเวลาทำการบ้าน เวลาเล่น และเวลาพักผ่อน เพื่อสร้างวินัยและความรับผิดชอบ 2) ผู้ปกครองควรติดตามพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมของบุตรหลาน สังเกตพฤติกรรมและอารมณ์ของบุตรหลาน เพื่อปรับแนวทางการเลี้ยงดูให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย 3) ผู้ปกครองควรสนับสนุนทักษะสังคมและคุณธรรมของบุตรหลาน และ 4) ผู้ปกครองควรอบรมบุตรหลานให้มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ทั้งที่บ้านและโรงเรียน มีความตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

2.3 ด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรสร้างบรรยากาศครอบครัวที่อบอุ่นและปลอดภัยภายในบ้าน สนับสนุนเด็กด้วยคำชมเชยและกำลังใจ ให้บุตรหลานมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก และกล้าเรียนรู้ และ 2) ผู้ปกครองควรอบรมเลี้ยงดูโดยเน้นให้บุตรหลาน ฝึกวินัย จัดเวลา คิดแก้ปัญหา และหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้

2.4 ด้านการทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) โรงเรียนควรมีการจัดประชุมผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังปัญหา และร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน 2) โรงเรียนควรมีช่องทางการสื่อสารสองทางที่สะดวกและต่อเนื่อง ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน และ 3) โรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการ

กำหนดและติดตามเป้าหมายการเรียนรู้ ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองมีบทบาทในการ ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนที่บ้าน และสื่อสารกลับให้ครูทราบ เพื่อนำมาประเมินผลการเรียนร่วมกัน

2.5 ด้านการทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรสื่อสารกับครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามความก้าวหน้าเรื่องเวลาเรียน การบ้าน และพฤติกรรมของบุตรหลาน และนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้ในการดูแลที่บ้านเพื่อส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบของเด็กอย่างเหมาะสม 2) ผู้ปกครองควรเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และสื่อสารกับครูและบุตรหลาน และ 3) ผู้ปกครองควรร่วมมือกับครูในการสนับสนุนให้บุตรหลานมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน)

2.6 ด้านการทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนวัตตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้ปกครองควรติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ ร่วมมือกับครูในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และปรับปรุงแนวทางการเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียนร่วมกัน ให้สอดคล้องกับบุตรหลาน

2.7 ด้านการจัดการเรียนรู้ในบ้านของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรติดตามงานที่ครูมอบหมาย คอยให้คำแนะนำเมื่อบุตรหลานประสบปัญหาโดยไม่ทำแทน และส่งเสริมให้บุตรหลานฝึกคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง 2) ผู้ปกครองควรจัดสภาพแวดล้อมและเวลาเรียนที่เหมาะสม และ 3) ผู้ปกครองควรส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กระตุ้นให้บุตรหลานตั้งคำถาม ทดลอง และคิดหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.8 ด้านการจัดการเรียนรู้ในบ้านของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงความสนใจในการอ่าน การค้นคว้า หรือกิจกรรมทางวิชาการ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้บุตรหลาน

9 ด้านการจัดการเรียนรู้ในบ้านของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนวัตตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรสร้างแรงจูงใจในการเรียนแก่บุตรหลาน โดยการให้รางวัลหรือคำชมเชยเมื่อบุตรหลานทำได้ดี และช่วยให้บุตรหลานตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ และ 2) ผู้ปกครองควรสนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หรือทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ร่วมกับบุตรหลาน

2.10 ด้านการเป็นอาสาสมัครของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและเข้าร่วมกิจกรรมอาสาที่โรงเรียนจัด เพื่อเป็นแบบอย่างให้บุตรเห็นความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.11 ด้านการเป็นอาสาสมัครของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรเข้าร่วมเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การทำความสะอาดโรงเรียน การจัดงานวันสำคัญ หรือการปลูกต้นไม้ จะช่วยปลูกฝังคุณลักษณะด้าน ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และจิตสาธารณะให้กับบุตรหลาน และ 2) ผู้ปกครองควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น แสดงความสุภาพและมีน้ำใจ จะช่วยปลูกฝัง คุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ ความเคารพ และการทำงานเป็นทีมให้กับบุตรหลาน

2.12 ด้านการเป็นอาสาสมัครของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรส่งเสริมและสนับสนุนบุตรหลานเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมอาสา ให้บุตรหลานมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสา เช่น การจัดกิจกรรมชุมชนหรือช่วยงานโรงเรียน จะช่วยฝึกความรับผิดชอบ การวางแผน และการจัดการตนเอง 2) ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในคณะกรรมการโรงเรียนหรือกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อร่วมเสนอแนะแนวทางพัฒนาการเรียนรู้และสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.13 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรเข้าร่วมการประชุมผู้ปกครอง-ครูเป็นประจำ เพื่อรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน และ 2) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองร่วมกับครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และแผนพัฒนาทักษะ เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะตามหลักสูตรและความถนัดของนักเรียน

2.14 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูและผู้ปกครองคนอื่นช่วยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความมีน้ำใจ

2.15 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมเสริมนอกห้องเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน

2.16 ด้านการร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบริบทชุมชนและวัฒนธรรม และ 2) ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างในการมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมและสร้างแรงบันดาลใจ

2.17 ด้านการร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองควรสนับสนุนกิจกรรมอาสาสมัครของบุตรหลานในชุมชน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.18 ด้านการร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้ปกครองควรร่วมมือกับชุมชนในการจัดแหล่งเรียนรู้ภายนอก เพื่อให้บุตรหลานมีโอกาสเรียนรู้นอกห้องเรียน

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองในพื้นที่ส่วนใหญ่ตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของบุตรหลาน อีกทั้งโรงเรียนขยายโอกาสถือเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สอดคล้องกับ ประทุมพร น้อยบุญ และกุลชลี จงเจริญ (2561) พบว่า ปัจจัยในระดับครอบครัวและชุมชนมีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และการลงทุนทางการศึกษาจากครอบครัวจะส่งผลต่อศักยภาพของเด็กในระยะยาว (การสนับสนุนทรัพยากร เวลา และการติดตามเรียนที่บ้าน) สอดคล้องกับ บุญยาพร สนทนา รุจิร ภูสาร และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2565) พบว่า ชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและเห็นคุณค่าการศึกษา จะมีระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงกว่า และการมีส่วนร่วมดังกล่าวมักกระจายไปในหลายด้าน เช่น การร่วมตัดสินใจ การร่วมกิจกรรม และการร่วมสนับสนุนทรัพยากร ทั้งนี้จากผลการศึกษาศาสมารถลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1.1 ด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ปกครองปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้แก่บุตรหลาน รองลงมาคือ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริงรู้ สอดคล้องกับภาวิณี พุ่งไธสง (2565) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลาน ส่งผลดีต่อการปรับตัวและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในการเข้าสู่ระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาาระดับปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งต้องการการสนับสนุนจากผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด 1.2 การร่วมมือกับชุมชนของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและส่วนร่วมให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมไทย รองลงมาคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน เช่น งานวัฒนธรรม ทศนศึกษา จิตอาสา หรือโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับ กนกวรรณ

สุภาราญ (2563) พบว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนได้หลายด้าน เช่น การปรับปรุงพฤติกรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และการสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม สอดคล้องกับ Epstein (2018) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะด้านคุณธรรมและทักษะทางสังคมของผู้เรียน และ 1.3 การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ โดยผู้ปกครองมีการวางรากฐานพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้บุตรหลานสามารถเติบโตเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพ รองลงมาคือ ผู้เรียนมีวินัย มีความพร้อมในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโรงเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง สุนิสา คล้ายคลึง (2560) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่ได้จำกัดเพียงแค่การสนับสนุนทางการเงินหรือการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวางรากฐานพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาของบุตรหลาน เพื่อให้พวกเขาสามารถเติบโตเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ Saa'da (2021) พบว่า การวางรากฐานพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของเด็ก โดยช่วยให้เด็กมีวินัย มีความพร้อมทางสังคมโรงเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมถึงมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 3 อยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู การสื่อสารกับโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การเป็นอาสาสมัคร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการร่วมมือกับชุมชน 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 แนวทางพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ได้แก่ 1.1.1 ควรสร้างเครือข่ายผู้ปกครองร่วมพัฒนาโรงเรียน โดยการตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองในทุกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองมีบทบาทร่วมวางแผนกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนานักเรียนตามสมรรถนะ 1.1.2 ควรจัดระบบการเรียนรู้ คู่บ้าน-โรงเรียน โดยครูทำหน้าที่มอบกิจกรรมเสริมที่ผู้ปกครองสามารถร่วมทำกับบุตร เช่น อ่านหนังสือวันละหน้า พูดคุยวันละเรื่อง และ 1.1.3 โครงการเปิดโรงเรียนสู่ชุมชน โดยเชิญชวนผู้ปกครองและชุมชนมาร่วมเป็นวิทยากรพิเศษ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และใช้พื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น ศูนย์อาชีพท้องถิ่น วัด หรือศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และ 1.2 ผู้ปกครองสามารถนำผลวิจัยนี้ไปใช้ในการส่งเสริมบุตรหลาน ได้แก่ 1.2.1 ควรจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในบ้าน ปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน 1.2.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ควรให้รางวัลทางจิตใจ และ 1.2.3 ร่วมกิจกรรมโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเข้าร่วมงานวันสำคัญ กิจกรรมอาสา

หรือโครงการส่งเสริมคุณธรรม และช่วยเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษามุมมองครูและผู้บริหารต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เปรียบเทียบผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ และวิเคราะห์ผลกระทบของกิจกรรมอาสาสมัครผู้ปกครองต่อพัฒนาคุณลักษณะทางสังคมและจริยธรรมของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สุภาราญ. (2563). *ทำไมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียน*. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2567 จาก https://www.educathai.com/knowledge/articles/425?utm_chatgpt.com.
- บุญยาพร สนทนา รุจิรี ภู่อาระ และภาวิดา ธาธาศรีสุทธิ. (2565). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(8), 139 – 155.
- บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ. (2559). *ภาวะวิกฤติของเด็กไทยในปัจจุบัน*. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2567 จาก <http://www.sahavicha.com/?name=article&file=readarticle&id=294>.
- ประทุมพร น้อยทุ และกุลลลิจ จงเจริญ. (2561). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมิตรมวลชนเชียงใหม่ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 9(2), 131-149.
- ประทุมพร น้อยทุ. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมิตรมวลชนเชียงใหม่อำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57ก. หน้า 1-5 (26 เมษายน 2562).
- ภาวิณี พุ่งไธสง. (2565). การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพื่อการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์*, 9(1), 55–60.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90 (6 เมษายน 2560).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

- อุบลราชธานี เขต 3. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2567 จาก
<https://drive.google.com/file/d/1rH8wvmMECzV0CPffJQddsltul3ea9Ykx/view>.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2567). คู่มือกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอก พ.ศ. 2567 – 2571 ฉบับสถานศึกษาและผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สุทธิกานต์ รอดเรือง. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุนิสา คล้ายคลึง. (2560). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยกะปิสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภัทจิรา วงษ์มาดิษฐ์. (2559). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. 2567. สพป.อบ.3. โรงเรียนเปิดขยายโอกาส. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2567 จาก
<http://101.51.2.178/BigData.Ubon3/tableSchoolmis.php?op=2.1&year=2568-1&look=M>.
- Epstein, J. L. (2018). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Routledge.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.
- Saa'da. N. (2021). Parental involvement and self-regulated learning: The case of arab learners in Israel. Journal of Interdisciplinary Studies in Education, 10(2), 1-26.

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*

MODEL CARING THE ELDERLY IN THAILAND DURING THE COVID-19 OUTBREAK

เดชภักดิ์ กลิ่นบัวแก้ว¹ และ นฤมล อนุนนธีพัฒน์²

Dechcharaphat Kinbuakaew¹ and Nalaumon Anusonphat²

¹สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ ²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹Office of Small and Medium Enterprise Promotion and ²Faculty of Humanities and Social Science,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author E-mail : analaumon@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยวิธีรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือหรือตำรา วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ และวารสารพยาบาลและเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ ปริทัศน์งานวิจัย บทความงานวิจัย และบทความ บทความ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มี 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รูปแบบที่ 3 รูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ รูปแบบที่ 4 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยา และรูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่” และ 2) ข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ภาครัฐควรมีการเตรียมการวางแผนเชิงรุกในการดูแลผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ จัดทำทะเบียนผู้สูงอายุทุกคนที่อยู่ในชุมชนรับผิดชอบเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการดูแลหรือรักษา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาการกินอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และควรส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

* Received 1 July 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 7 November 2025

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, รูปแบบการดูแล, การแพร่ระบาดของโควิด 19

Abstract

The objectives of this research were To 1) study the care model for the elderly in Thailand during the COVID-19 pandemic and 2) study the policy proposals for the care of the elderly in Thailand during the COVID-19 pandemic. The study used documentary research methods. Data were collected from primary documents, including articles, research reports, theses, books or textbooks, health research and development journals, and nursing journals, and secondary documents, including research reviews, research abstracts, and article abstracts. The results revealed that there were five models of care for the elderly in Thailand during the COVID-19 pandemic: Model 1: Building knowledge and understanding and providing advice for the elderly; Model 2: Promoting the health of the elderly to stay away from COVID-19; Model 3: Managing the care for the elderly; Model 4: Providing assistance and relief; and Model 5: Implementation model of “Recovery to the new normal” activities. 2) Policy proposals for the care of the elderly in Thailand during the COVID-19 pandemic revealed that the government should prepare a proactive plan for effective care for the elderly. Create a registry of all elderly people in the community to facilitate care and treatment. Promote the transfer of knowledge and wisdom of a sufficiency economy to the community. Promote appropriate welfare arrangements for the elderly to ensure they receive benefits and promote a good quality of life.

Keywords: Elderly, care patterns, COVID-19 pandemic

บทนำ

สถานการณ์ปัญหาทั่วโลกจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากส่งผลต่อ สุขภาพร่างกายแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น ความตื่นกลัว ความวิตกกังวลการติดเชื้อ ซึ่งเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง หรือการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ รวมทั้งการ ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการรักษา ประกอบกับต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ตกต่ำ ทำให้รายได้น้อยลงหรือต้องตกงาน ตามมา ยิ่งทำให้ประชาชนเกิดความเครียด สะสมจนอาจลุกลามเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่รุนแรง

ในอนาคต (กรมสุขภาพจิต, 2563) สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีการติดเชื้อในหลายพื้นที่ซึ่งผู้สูงอายุถือเป็นประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและมีอาการรุนแรงมากกว่ากลุ่มวัยอื่น เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ระบบภูมิคุ้มกันจะอ่อนลงตามธรรมชาติ และอาจมีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคระบบทางเดินหายใจ จึงจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ตามมาตรการที่ทางราชการกำหนด เพื่อป้องกันและลดการแพร่กระจายของโรค สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้สูงอายุ (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) ลดความเสียหายและผลกระทบที่รุนแรง เช่น ลดการแพร่กระจายเชื้อ ลดความรุนแรงของโรค ลดอัตราการครองเตียงในโรงพยาบาล และลดอัตราการเสียชีวิต การฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดขณะนี้ (Adams et al., 2021) โดยการฉีดวัคซีนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเหมือน ผู้ป่วยที่เคยเป็นโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ทำให้การแพร่ระบาดของโรคสงบลง เมื่อควบคุมการแพร่ระบาดได้การใช้ชีวิตประจำวันจะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ (Wang et al., 2020) รัฐบาลจึงมีความพยายามที่จะกำหนดมาตรการการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดเพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ปลอดภัย หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) แต่ปัจจุบันยังมีการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งวัคซีนที่เคยได้รับอาจจะไม่สามารถป้องกันโควิด 19 ได้ เมื่อระยะเวลาผ่านไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการฉีดวัคซีนเข็มกระตุ้นซ้ำ (Sonderskov et al., 2021 ; Wu et al., 2022) เพื่อกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันที่เพิ่มขึ้นเพื่อลดโอกาสในการติดเชื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ยังมีการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง (Andrews et al., 2022)

นอกจากนี้รัฐบาลได้ขอความร่วมมือให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงรวมทั้งผู้สูงอายุเก็บตัวอยู่ในบ้านให้มากที่สุด เพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อ อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุจำนวนมากต้องการการดูแลจากญาติหรือผู้ดูแลที่ยังมีความจำเป็นต้องออกไปนอกบ้านเพื่อทำงานหรือ ไปหาซื้อของกินของใช้เข้ามาในบ้าน จึงมีโอกาสนำเชื้อจากภายนอกมาสู่ผู้สูงอายุ อีกทั้งการจำกัดบริเวณให้ผู้สูงอายุอยู่แต่ในบ้านเป็นเวลานานติดต่อกันหลายเดือน อาจส่งผลให้สภาพร่างกายและสมองของผู้สูงอายุถดถอยลงจนเกิดภาวะฟุ้งฟิงในระยะยาว รวมทั้งเกิดความเครียด ทั้งหมดนี้จะส่งผลกระทบกับทั้งครอบครัวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จึงมีความจำเป็นต้องมีรูปแบบในการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (กรมการแพทย์, 2565)

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ไขปัญหาคูดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำเอกสารมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ใหม่ โดยวิเคราะห์จากเอกสารฉบับภาษาไทย จำนวน 8 ฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2563-2568 และ ฉบับต่างประเทศ จำนวน 6 ฉบับ ตั้งแต่ ค.ศ. 2021-2022 ดังนี้

1. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Literature) เอกสารปฐมภูมิ เป็นเอกสารที่ผู้เขียนเอกสารนั้นนำเสนอผลงานวิชาการที่เป็นความคิดและประสบการณ์ของตนโดยตรง เนื้อหาสาระในเอกสารเกิดจากการที่ผู้เขียนเอกสารนั้นได้ศึกษางานวิชาการได้อ่านมาก ได้คิดพิจารณาไตร่ตรอง ตลอดจนจนจบการประสบการณ์ตรงมาประมวลเป็นผลงานวิชาการ เอกสารปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางการศึกษา มี 3 ประเภท ดังนี้

1.1 บทความ และผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ บทความและผลงานวิจัยที่ลงพิมพ์ในวารสารวิชาการแต่ละเรื่องล้วนเป็นเอกสารปฐมภูมิที่มีความทันสมัย ตัวอย่างวารสาร เช่น วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ วารสารพยาบาล

1.2 รายงานการวิจัย เอกสารปฐมภูมิประเภทนี้ได้แก่รายงานการวิจัยที่เป็นผลงานของบุคคลหรือคณะบุคคลหรือของหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการวิจัย มีรายละเอียดและเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์มากกว่ารายงานการวิจัยที่เป็นผลงานในวารสาร

1.3 วิทยานิพนธ์ หรือปริญญาานิพนธ์ เอกสารปฐมภูมิประเภทนี้เป็นรายงานการวิจัยที่เป็นผลงานของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาตรี ศึกษานิพนธ์ และมหาบัณฑิต เป็นรายงานการวิจัยที่มีความสมบูรณ์ด้านการนำเสนอ

1.4 หนังสือหรือตำรา เป็นผลงานวิชาการที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนและนำเสนอถึงผู้อ่านในรูปของหนังสือหรือตำรา

2. เอกสารทุติยภูมิ เอกสารทุติยภูมิ เป็นเอกสารที่ผู้เขียนเอกสารได้ศึกษาปริทัศน์ (Review) ผลงานทางวิชาการของผู้เขียนท่านอื่น แล้วนำเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ เอกสารทุติยภูมิมีคุณค่าต่อการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้นักวิจัยติดตามองค์ความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจได้โดยใช้เวลาน้อยกว่าการติดตามศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ มีดังนี้

2.1 ปริทัศน์งานวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกันมาสรุปให้ได้ภาพรวมขององค์ความรู้ในเรื่องที่ศึกษา พร้อมทั้งแนวทางที่ควรศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

2.2 บทคัดย่องานวิจัย เป็นเอกสารอ้างอิงทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลสำหรับนักวิจัยใช้สืบค้นรายงานการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาเฉพาะในประเทศไทยจึงค้นคว้าการวิจัยในประเทศไทย

3.4 บทคัดย่อบทความ เป็นเอกสารอ้างอิงทั่วไปที่มีการจำหน่ายเป็นประจำ ประกอบด้วยข้อมูลสำหรับนักวิจัยใช้สืบค้นหาบทความจากวารสารต่าง ๆ ได้ เช่น บทคัดย่อบทความวารสาร

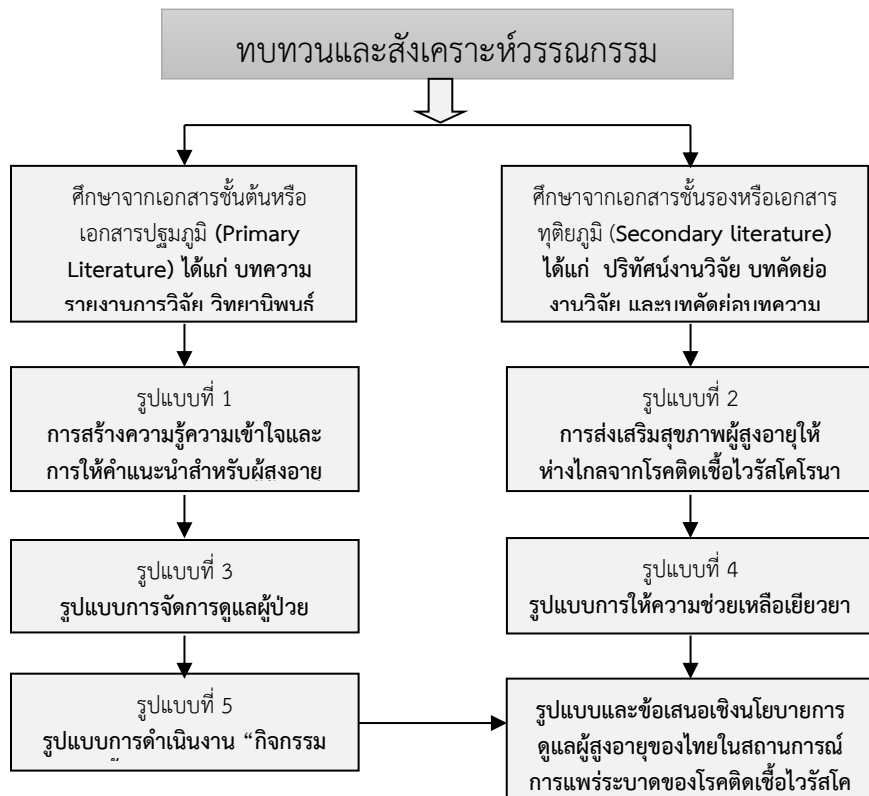
เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยใช้หลัก ดังนี้ (Bailey, 1994)

1. มีความถูกต้อง
2. มีความน่าเชื่อถือ
3. มีความเป็นตัวแทน
4. มีความชัดเจน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยการทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปได้ดังแผนภาพที่ 1



ภาพที่ 1 การทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรม

การสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การนำความคิดด้านการศึกษาที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุ (2) รูปแบบที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (3) รูปแบบที่ 3 รูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ (4) รูปแบบที่ 4 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยา และ (5) รูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีปกติใหม่ และข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสังเคราะห์แต่ละประเด็นสรุปและบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของไทยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุ
ภาครัฐดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การล้างมืออย่างถูกวิธีด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้งก่อนรับประทานอาหาร และหลังเข้า ส้วม รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา ปาก จมูก 2) การดูแลตัวเองด้วยการเลือกทานอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ ๆ หากทานอาหารร่วมกันให้ใช้ช้อนกลาง ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนให้เพียงพอ 3) ดูแลส่งเสริมสุขภาพจิต หากมีอารมณ์เครียดด้วยตนเอง เช่น ฟังเพลง ร้องเพลงหรือเล่นดนตรี ปลุกต้นไม้ 4) หากมีอาการไอ จาม ให้ไอ จาม ใส่กระดาษทิชชู แล้วทิ้งทิชชูลงในถุงพลาสติก ปิดปากถุงให้สนิทก่อนทิ้ง 5) หลีกเลี่ยงออกจากบ้านในช่วงที่มีการระบาดของโรคหรือบริเวณที่มีคนหนาแน่น 6) หากมีโรคประจำตัว ควรจัดเตรียมยาสำรองสำหรับรักษาโรคประจำตัว ของผู้สูงอายุไว้ภายใต้ดุลยพินิจของแพทย์หากจำเป็นให้ญาติไปพบแพทย์แทน 7) ให้คำแนะนำสำหรับผู้เดินทางในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค ได้แก่ (1) ให้มีการแยกห้องนอนและห้องน้ำ สำหรับผู้ที่เดินทางกลับจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่างประเทศ หรือพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค (2) สังเกตอาการตนเอง หากมีอาการไอ ไอ จาม มีน้ำมูก ให้สวมหน้ากากอนามัย หากมีอาการหอบ หรือ หายใจลำบาก ควรรีบไปพบแพทย์ (3) ควรหลีกเลี่ยงการออกไปในที่ชุมชน สาธารณะโดยไม่จำเป็น ไม่การใช้สิ่งของร่วมกับผู้อื่น (4) จัดให้น้ำดื่มแยกเฉพาะ แยกการรับประทานอาหาร ให้ดื่กแบ่งอาหารมารับประทานต่างหาก และเก็บล้างภาชนะด้วยน้ำยาล้างจาน ผึ่งให้แห้งและตากแดด (5) ล้างมือเป็นประจำด้วยน้ำสะอาด พร้อมสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ก่อนรับประทานอาหาร (6) ดูแลตัวเองด้วยการออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนให้เพียงพอ 8) ให้คำแนะนำสำหรับสมาชิกในครอบครัวที่มี

ผู้สูงอายุและผู้เดินทางกลับจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่างประเทศ (กรมควบคุมโรค , 2565)

2. รูปแบบที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภาครัฐมีการประเมินสุขภาพจิตการค้นหาค้นหาปัญหาทางอารมณ์และความเครียด การประเมินภาวะซึมเศร้า และเลือกวิธีการดูแลช่วยเหลือตามผลการคัดกรองจะทำให้ได้ดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพจิตได้ใกล้ชิดมากขึ้น ให้ข้อมูลข่าวสารและติดต่อสื่อสารกับผู้สูง เน้นเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องใกล้ชิดทางกายภาพ แนะนำผู้สูงอายุให้หยุดรับข่าวสารที่มากเกินไป สร้างวัคซีนใจในชุมชน ประกอบด้วย การสร้างชุมชนที่รู้สึกปลอดภัย การสร้างชุมชนที่รู้สึกสงบ การสร้างชุมชนที่มีความหวังและการสร้างชุมชนที่เข้าใจให้ออกมามาตรการที่จะช่วยเสริมสร้างวัคซีนใจโดยใช้จุดแข็งของการทำงานในระดับชุมชน คือ ใช้ศักยภาพที่สำคัญที่มีอยู่ในชุมชนและ ใช้สายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดูแลกันในยามวิกฤตโดยหลักการนี้เป็นหลักการที่ครอบคลุมสามารถนำไปประยุกต์เพื่อป้องกันการระบาดของโรคอื่น ๆ ได้ในอนาคต ในการส่งเสริมทางด้านสังคม รัฐบาลแนะนำผู้สูงอายุให้รักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านทางโซเชียลมีเดียหรือทางโทรศัพท์หรือวิดีโอคอลโดยหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและสถานที่สาธารณะกรณีผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตประจำวันเช่น ให้ข้อมูลในการซื้อของออนไลน์ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารเรียนรู้สำหรับการรองรับสังคมสูงวัยในภาวะวิกฤติโควิด-19 ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้โดยเริ่มจากการทำหน้าที่ในการค้นหาค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิของการรับเบี้ยสูงอายุ (แจ่มจันทร์ เทสสิงห์, 2564)

3. รูปแบบที่ 3 รูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ภาครัฐมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดกิจกรรมในสถานดูแลผู้สูงอายุ ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้สูงอายุควรมีการปฏิบัติตน และการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อการป้องกันการรับสัมผัสและแพร่กระจายเชื้อโรค จัดให้มีจุดคัดกรองสุขภาพสำหรับ ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้มาติดต่อ และญาติบริเวณทางเข้าอาคารที่ครอบคลุมผู้มารับบริการทุกคน โดยสังเกตอาการผิดปกติของระบบทางเดินหายใจเช่น ไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หรือหายใจลำบาก หรือใช้เครื่องวัดอุณหภูมิร่างกาย กรณี มีไข้อุณหภูมิร่างกาย ตั้งแต่ 37.5 องศาเซลเซียสขึ้นไป ร่วมกับอาการระบบทางเดินหายใจ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้แจ้งหัวหน้าและไปพบแพทย์ทันที กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคนใดคนหนึ่งในสถานดูแลผู้สูงอายุป่วย ให้สถานดูแลผู้สูงอายุกำหนดมาตรการสำหรับผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ป่วย โดยให้กักกันตนเอง เพื่อสังเกตอาการที่บ้าน 14 วัน (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) การจัดการดูแลจึงมุ่งเน้นชุมชนเป็นฐาน ปรับปรุงที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุโดยการบริการดูแลที่บ้าน เช่น บริการเยี่ยมบ้าน จัดตั้งศูนย์ที่มีผู้จัดการดูแลประจำศูนย์ที่เป็นพยาบาล นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรฝึกอบรม (สุทธิพร มูลศาสตร์, 2563)

4. รูปแบบที่ 4 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ภาครัฐให้ความช่วยเหลือจ่ายเงินเยียวยาฯ ให้ผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบ การพักชำระหนี้ผู้สูงอายุของกองทุนผู้สูงอายุ จัดทำคู่มือมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จัดที่รองรับผู้สูงอายุที่ตกงาน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ประสานความช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยกลไก อพม. และทีม One Home พม. ในการลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน 1) ด้านสุขภาพ ส่งเสริม ป้องกัน พื้นฟูและพัฒนาาระบบสุขภาพ 2) ด้านสังคม ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม พัฒนาศักยภาพและคุ้มครองสิทธิ สวัสดิการให้ผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน 3) ด้านสภาพแวดล้อม มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุและเพื่อเป็นการตอบสนองการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

5. รูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟู สุวิถีปกติใหม่” ภาครัฐมีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวิถีปกติใหม่ เพื่อเป็นการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 ตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด เพื่อคลายความเครียดและวิตกกังวลให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวสู่วิถีปกติใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมฟื้นฟูร่างกาย ฟื้นฟูสมอง ศิลปะ ฟื้นฟูดนตรีฟื้นฟูกลุ่มสัมพันธ์ส่งเสริมอาชีพ และกิจกรรมนันทนาการ ผู้สูงอายุที่รับบริการในหน่วยงานได้ร่วมทำกิจกรรมด้านอาชีพะบำบัด การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และมีสุขภาพแข็งแรง มีพืชผัก ผลไม้ที่สะอาด ปลอดภัยไว้สำหรับการบริโภค (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)



ภาพที่ 2 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟู สุวิถีปกติใหม่”
ที่มา (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

รูปแบบที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุ	รูปแบบที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	รูปแบบที่ 3 รูปแบบการจัดการดูแลผู้สูงอายุ	รูปแบบที่ 4 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยา	รูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่”
- ภาครัฐดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การล้างมือ การรับประทานอาหาร การดูแลตัวเอง การดูแลส่งเสริมสุขภาพจิต - มีการจัดเตรียมยาสำรองสำหรับรักษาโรคประจำตัวของผู้สูงอายุไว้ภายใต้ดุลยพินิจของแพทย์ - ให้คำแนะนำสำหรับผู้เดินทางกลับจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่างประเทศ หรือพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค - ให้คำแนะนำสำหรับผู้สมาชิกในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุและผู้เดินทางกลับจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและต่างประเทศ และอิตาลี - สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และวิธีการปฏิบัติตัวจากการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	- ภาครัฐมีการประเมินสุขภาพจิตการค้นหาปัญหาทางอารมณ์และความเครียด การประเมินภาวะซึมเศร้า ดูแลช่วยเหลือตามผลการคัดกรองจะทำให้ได้ดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพจิตได้ใกล้ชิดมากขึ้น - ใช้สายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดูแลกันในยามวิกฤต - ส่งเสริมทางด้านสังคมช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตประจำวัน	- ภาครัฐมีกิจกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาจัดกิจกรรมในสถานดูแลผู้สูงอายุ - ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการปฏิบัติงานและการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อการป้องกันการรับสัมผัสและแพร่กระจายเชื้อโรค - มีการกำหนดมาตรการสำหรับผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ป่วย - บริการด้วยทีมสหสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ กายภาพบำบัด นักโภชนาการ การติดตามอาการอย่างใกล้ชิด - สนับสนุนส่งเสริมดำเนินการตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อและเว้นระยะห่างทางสังคมอย่างเคร่งครัด	- ภาครัฐให้ความช่วยเหลือจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบ - มีการพักชำระหนี้ผู้สูงอายุของกองทุนผู้สูงอายุ - จัดทำคู่มือมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 - จัดที่รองรับผู้สูงอายุที่ตกงาน - ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) - ส่งเสริม ป้องกัน พัฒนาและพัฒนาระบบสุขภาพ เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ มีการบูรณาการในระดับพื้นที่หรือท้องถิ่น - ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม พัฒนาศักยภาพและคุ้มครองสิทธิสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ - ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงมีสุขภาพดีได้รับโอกาสในการทำงานและประกอบอาชีพอิสระ - สนับสนุนเรื่องการออม การส่งเสริมอาชีพ การจ้าง	- ภาครัฐมีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่ เพื่อเป็นการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ covid – 19 - จัดกิจกรรมฟื้นฟูร่างกาย ฟื้นฟูสมอง ศิลปะ ฟื้นฟูดนตรีฟื้นฟูกลุ่มสัมพันธ์ส่งเสริมอาชีพ และ กิจกรรมนันทนาการ การดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่” - มีเป้าหมายเพื่อพัฒนามาตรการ กลไก นวัตกรรมกิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่กิจกรรมฟื้นฟูคลายความตึงเครียดให้ผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการดูแล พืชผักสวนครัว แปลงดอกไม้ ตามศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อลดความเหงา จัดกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าของตนเองและมีสุขภาพแข็งแรง มีพืชผัก ผลไม้ที่สะอาด

รูปแบบที่ 1 การสร้าง ความรู้ความเข้าใจและ การให้คำแนะนำ สำหรับผู้สูงอายุ	รูปแบบที่ 2 การส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุให้ ห่างไกลจากโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019	รูปแบบที่ 3 รูปแบบการ จัดการดูแลผู้ป่วย สูงอายุ	รูปแบบที่ 4 รูปแบบ การให้ความช่วยเหลือ เยี่ยมเยียน	รูปแบบที่ 5 รูปแบบ การดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถี ปกติใหม่”
			งานผู้สูงอายุ การอบรม เพื่อวัยเกษียณ - มีการใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่ทันสมัยเข้า มาอำนวยความสะดวก ในการใช้ชีวิตของ ผู้สูงอายุและเพื่อเป็น การตอบสนองการใช้ ชีวิตในยุคปัจจุบัน รวมถึง - ส่งเสริมการใช้ นวัตกรรม ในการฟื้นฟู สุขภาพ และการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว	ปลอดภัยไว้สำหรับการ บริโภค

2. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมการวางแผนเชิงรุกในการดูแลผู้สูงอายุภาครัฐในสถานการณ์ การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อช่วยให้การบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพสูง 2) หน่วยงานหรือสถานพยาบาลภาครัฐควรจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทุกคนที่อยู่ในชุมชนรับผิดชอบเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการดูแลหรือรักษา 3) ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณในการสำรวจและวิจัยความต้องการและปัญหาภาวะเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ 4) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณในการจัดระบบการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตและอื่น ๆ เพื่อให้ญาติหรือผู้สูงอายุสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่แพทย์ หรือโรงพยาบาลได้ทันท่วงทีหากเกิดภาวะเจ็บป่วยหนักหรือรุนแรง 5) ภาครัฐควรมีการมอบหมาย อสม.ประจำหมู่บ้านจัดเตรียมสถานที่หรือจุดให้บริการผู้ป่วยสูงวัยเพื่อส่งต่อผู้ป่วยในการ 6) ภาครัฐควรเพิ่มทักษะการใช้อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุให้มีทักษะการใช้โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตและเสริมสร้างความรู้ทักษะทางคอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุจะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็ว 7) ภาครัฐควรจัดทำคู่มือการดูแลตนเองสำหรับผู้สูงอายุผู้ดูแลตนเองได้ที่บ้านในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 8) ภาครัฐควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการกินอยู่แบบ

เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อการดำรงชีวิตด้วยความอยู่รอดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.6 ภาครัฐควรสำรวจและส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปัจจุบัน เช่น เพิ่มค่าครองชีพและการช่วยเหลือเยียวยาสำหรับผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่

1. รูปแบบที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุ ภาครัฐดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การล้างมือ การรับประทานอาหาร การดูแลตัวเอง การดูแลส่งเสริมสุขภาพจิต หลีกเลี่ยงออกจากบ้านในช่วงที่มีการระบาดของโรคหรือบริเวณที่มีคนหนาแน่น รักษาระยะห่างจากบุคคล หากมีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ จัดเตรียมยาสำรองสำหรับรักษาโรคประจำตัวของผู้สูงอายุไว้ภายใต้ดุลยพินิจของแพทย์หากจำเป็นให้ญาติไปพบแพทย์แทน ให้คำแนะนำสำหรับผู้เดินทางกลับจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่างประเทศ หรือพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค ให้คำแนะนำสำหรับสมาชิกในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุและผู้ที่เดินทางกลับจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่างประเทศ และอธิบายสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และวิธีการปฏิบัติตัวจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. รูปแบบที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภาครัฐมีการประเมินสุขภาพจิตการค้นหาปัญหาทางอารมณ์และความเครียด การประเมินภาวะซึมเศร้า ดูแลช่วยเหลือตามผลการคัดกรองจะทำให้ได้ดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพจิตได้ใกล้ชิดมากขึ้น ใช้สายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดูแลกันในยามวิกฤต ส่งเสริมทางด้านสังคม ช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. รูปแบบที่ 3 รูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ภาครัฐมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดกิจกรรมในสถานดูแลผู้สูงอายุ ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการปฏิบัติตน และการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อการป้องกันการรับสัมผัสและแพร่กระจายเชื้อโรค กำหนดมาตรการสำหรับผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ป่วย บริการด้วยทีมสหสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ การติดตามอาการอย่างใกล้ชิด สนับสนุนส่งเสริมดำเนินการตามมาตรการการป้องกันการติดเชื้อและเว้นระยะห่างทางสังคมอย่างเคร่งครัด

4. รูปแบบที่ 4 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ภาครัฐให้ความช่วยเหลือจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบ การพักชำระหนี้ผู้สูงอายุของกองทุนผู้สูงอายุ จัดทำคู่มือมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จัดที่รองรับผู้สูงอายุที่ตกงาน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)

5. รูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีปกติใหม่” ภาครัฐมีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวิถีปกติใหม่ เพื่อเป็นการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบไปด้วยกิจกรรมฟื้นฟูร่างกาย ฟื้นฟูสมอง ศิลปะ ฟื้นฟูดนตรีฟื้นฟูกลุ่มสัมพันธ์ส่งเสริมอาชีพ และ กิจกรรมนันทนาการ การดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีปกติใหม่” มีเป้าหมาย เพื่อพัฒนามาตรการ กลไก นวัตกรรมงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อรองรับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงเกิดเป็นนวัตกรรมการจัดกิจกรรม ฟื้นฟูวิถีปกติใหม่ที่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมฟื้นฟูคลายความเหงา ความตึงเครียดให้ผู้สูงอายุในช่วง สถานการณ์ที่ต้องดูแลตัวเอง และนำไปสู่ความยั่งยืน ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่จำเป็นต่อการจัด “กิจกรรมฟื้นฟู วิถีปกติใหม่” โดยต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้วยการดูแล พืชผักสวนครัว แปลงดอกไม้ตามศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อลดความเหงา ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าของตนเองและมีสุขภาพแข็งแรง มีพืชผัก ผลไม้ที่สะอาด ปลอดภัยไว้สำหรับการบริโภค

2. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมการวางแผนเชิงรุกในการดูแลผู้สูงอายุภาครัฐเพื่อช่วยในการบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ จัดทำทะเบียนผู้สูงอายุทุกคนที่อยู่ในชุมชนรับผิดชอบเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการดูแลหรือรักษา ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการสำรวจและวิจัยความต้องการและปัญหาภาวะเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ จัดสรรงบประมาณในการจัดระบบการติดต่อสื่อสาร มอบหมาย อสม.ประจำหมู่บ้านจัดเตรียมสถานที่หรือจุดให้บริการผู้ป่วยสูงวัย ควรเพิ่มทักษะการใช้อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุให้มีทักษะการใช้โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุจะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็ว ควรจัดทำคู่มือการดูแลตนเองสำหรับผู้สูงอายุดูให้สามารถดูแลตัวเองได้ที่บ้าน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการกินอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

อภิปรายผล

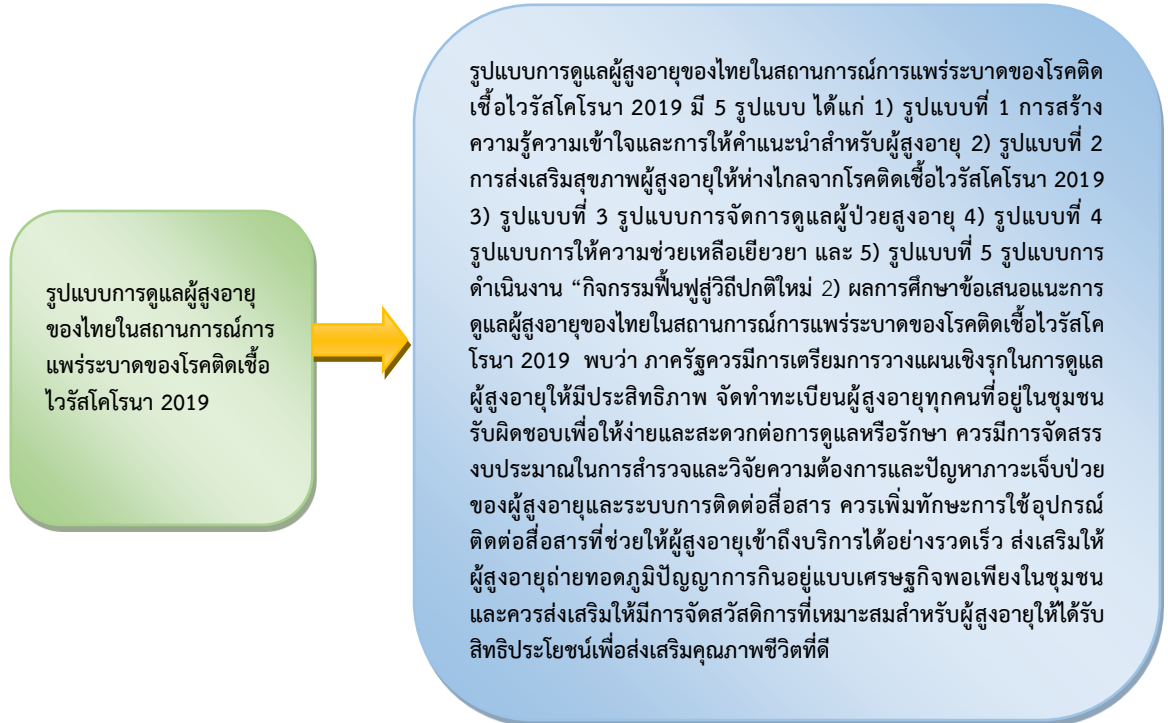
การศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า มี 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รูปแบบที่ 3 รูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ รูปแบบที่ 4 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยา และ รูปแบบที่ 5 รูปแบบการดำเนินงาน “กิจกรรมฟื้นฟูวิถีชีวิตใหม่ สอดคล้องกับ แจ่มจันทร์ เทศสิงห์ (2564) ศึกษาบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า บทบาทในการดูแลสุขภาพกาย กำหนดผู้ดูแลหลักผู้สูงอายุให้ชัดเจน จัดหาอุปกรณ์ป้องกัน การค้นหาปัญหาทางอารมณ์และความเครียดของแต่ละคนให้ได้ มีการติดตามผู้สูงอายุทุกรายไม่ว่าบุคคลนั้นจะรายงานว่ามีปัญหาสุขภาพจิตหรือไม่ก็ตาม ให้ความช่วยเหลือทางจิตใจผ่านเครือข่ายไม่เป็นทางการ แนะนำผู้สูงอายุให้ติดต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผ่านทางโซเชียลมีเดียหรือทางโทรศัพท์หรือวิดีโอคอล โดยหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและสถานที่สาธารณะ กรณีผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ให้ข้อมูลในการซื้อของออนไลน์หรือให้ผู้ดูแลหรือ อสม.ซื้อของให้ เป็นต้น การดูแลผู้สูงอายุที่มีอาการป่วยถ้าหากผู้สูงอายุในบ้านมีอาการเจ็บป่วยไม่สบายขั้นตอนแรกที่ ดูแลคือแยกผู้สูงอายุออกจากผู้อื่นเพื่อลดความเสี่ยงต่อการมีโรคแทรกซ้อนและปรึกษาแพทย์พยาบาล กรณีที่ผู้สูงอายุมีการติดเชื้อเกิดขึ้นอาการอาจไม่ชัดเจน เช่น อาจไม่มีไข้หรืออาจมีอาการอ่อนเพลียเบื่ออาหารหรือรับประทานอาหารทางสายยางไม่ได้ ซึมสับสนเฉียบพลันความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองลดลงอย่างรวดเร็วควรรีบปรึกษาแพทย์พยาบาลเพราะมีความเสี่ยงสูงที่อาการจะรุนแรงมากกว่าในวัยอื่น ๆ พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลทำให้ภาครัฐต้องปรับบทบาทขนานใหญ่ ในด้านการให้บริการของภาครัฐจะต้องมีความรวดเร็ว ใช้เวลาน้อย ทันท่วงที เหตุการณ์ มีความเป็นธรรม โปร่งใส/ตรวจสอบได้ เข้าถึงทุกกลุ่มโดยเน้นการให้บริการตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ดียิ่งขึ้น ส่วนในด้านวิธีการ บริหารจัดการ ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งการสร้างความรู้ความไว้วางใจให้กับประชาชน ทั้งนี้ ภาครัฐ จะต้องเพิ่มบทบาทในการเป็นผู้นำ (Lead) ในการร่วมคิด ร่วมทำ รวมทั้งปรับกระบวนการและวิธีการ ทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ ๆ มาปรับใช้ตามความเหมาะสม และความสามารถทางงบประมาณการคลังของประเทศ

2. ผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมการวางแผนเชิงรุกในการดูแลผู้สูงอายุภาครัฐเพื่อช่วยให้การบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ จัดทำทะเบียนผู้สูงอายุทุกคนที่อยู่ในชุมชนรับผิดชอบเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการดูแลหรือรักษา ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการสำรวจและวิจัยความต้องการและปัญหาภาวะเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ จัดสรรงบประมาณในการจัดระบบการติดต่อสื่อสาร มอบหมาย อสม.ประจำหมู่บ้านจัดเตรียมสถานที่หรือจุดให้บริการผู้ป่วยสูงวัย ควรเพิ่มทักษะการใช้อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุให้มีทักษะการใช้โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุจะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็ว ควรจัดทำคู่มือการดูแลตนเองสำหรับผู้สูงอายุดูให้สามารถดูแลตัวเองได้ที่บ้าน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการกินอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ แจ่มจันทร์ เทศสิงห์ (2564) ศึกษาบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ควรเตรียมการเชิงรุกเพื่อช่วยให้บริการที่มีประสิทธิภาพสูง โดยจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุทุกคนที่อยู่ในชุมชน สำรวจความต้องการ ภาวะเจ็บป่วย จัดเตรียมอินเทอร์เน็ต เพิ่มทักษะการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล เสริมสร้างความรู้ทักษะทางคอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุ จะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการหลายอย่างได้โดยง่าย นอกจากนี้ภาครัฐ ควรจัดหาอุปกรณ์และการ บริการอินเทอร์เน็ต สำหรับผู้มีรายได้น้อยใช้ฟรี ควรมุ่งให้ผู้สูงอายุดูแลตัวเองได้ที่บ้าน โดยจัดทำคู่มือสำหรับบริการสำหรับผู้สูงอายุทั้งรูปเล่ม หรือคอมพิวเตอร์ พัฒนาการเรียน ผ่านระบบออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการทำกิจกรรมกลุ่มผ่านระบบออนไลน์ ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการกินอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการใหม่สำหรับผู้สูงอายุให้ได้รับสิทธิเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดฝึกอบรมให้แก่บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
 - 1.2 ภาครัฐควรจัดสิทธิประโยชน์ การช่วยเหลือเยียวยาและสวัสดิการที่เหมาะสมกับความต้องการผู้สูงอายุของไทยที่ได้รับผลกระทบ
 - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรออกตรวจเยี่ยมติดตามและประเมินอาการผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในสภาวะเจ็บป่วยเพื่อดูแลสุขภาพและสภาพจิตใจที่มีประสิทธิภาพ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุของไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
 - 2.2 ควรศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมไทยของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
 - 2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

2.4 ควรศึกษาความต้องการและการแก้ไขปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2565). แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: กรมการแพทย์.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 “พลังผู้สูงวัย รวมใจลูกหลาน นำไทยพ้นภัยโควิด -19. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กรมควบคุมโรค. (2565). แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในช่วงที่มีการระบาดของเชื้อโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมโรค.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). องค์ความรู้การดูแลสุขภาพใจในสถานการณ์การระบาดโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). คำแนะนำสถานดูแลผู้สูงอายุในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- แจ่มจันทร์ เทศสิงห์. (2564). บทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 7(2), 19.
- ผู้บริหารส่วนราชการ (นบส.2) รุ่นที่ 12. (2565). แนวทางการบริหารหน่วยงานภาครัฐ ในยุค New normal. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.).
- สุทธิพร มุลศาสตร์. (2563). แนวโน้มการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมในประเทศไทยหลังการระบาดทั่วโลก ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารพยาบาล, 69(3), 44.
- Adams, S. H., Schaub, J. P., Nagata, J. M., Park, M. J., Brindis, C. D., & Irwin Jr, C. E. (2021). Young adult perspectives on COVID-19 vaccinations. *Journal of Adolescent Health*, 69(3), 511-514.
- Andrews, N., et al. (2022). Effectiveness of COVID-19 Booster Vaccines Against COVID-19 Related Symptoms, Hospitalization and Death in England. *Nature Medicine*, 28(4), 831-837.
- Bailey, K. D. (1994). *Methods of Social Research*. New York: Free Press.
- Sonderskov, K. M., Vistisen, H. T., Dinesen, P. T., & Østergaard, S. D. (2021). COVID-19 Booster Vaccine Willingness. *Dan Med J*, 69, A10210765.



- Wang, J., Jing, R., Lai, X., Zhang, H., Lyu, Y., Knoll, M. D., & Fang, H. (2020).
Acceptance of COVID-19 Vaccination During the COVID-19 Pandemic in
China. *Vaccines*, 8(3), 482.
- Wu, F., Yuan, Y., Deng, Z., Yin, D., Shen, Q., Zeng, J., ... & Sun, C. (2022).
Acceptance of COVID-19 Booster Vaccination Based on The Protection
Motivation Theory : A Cross-Sectional Study in China. *Journal of Medical
Virology*, 94(9), 4115-4124.

ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ*
DISRUPTIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

กรกช โสภา

Korakot Sopa

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี¹

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: noah6702ringer@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และ 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผัน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ความถี่และร้อยละ และ ระยะที่ 2 ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน จำนวน 232 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .984 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์หรร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบเอฟแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบ 55 ตัวชี้วัด และ ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การ

* Received 15 July 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 7 November 2025

บริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมาก จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับกันแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบพลิกผัน, ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the components and indicators disruptive leadership of school administrators under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization and 2) to study and compare disruptive leadership of school administrators under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization classified by types of school. The research was conducted associated with 2 phases. The first phase was to investigate the component of the disruptive leadership of school administrators. The best practice was studied out of 3 school administrators who were selected purposively for the in-depth interviewing frequency, and there were 5 experts to verify the components and indicators of disruptive leadership. The instruments were the unstructured interviewed and the verified form. Content analysis and percentage were used for data analysis. The second phase was to study and compare the disruptive leadership of school administrators. The samples were 232 teachers. They came from stratified random sampling. The instrument was a 5 rating scales questionnaire with the reliability of 0.984. Data was analyzed by Statistical Package for the Sciences for percentage, mean and standard deviation. F-test for independent sample, one-way analysis of variance and Scheffe's method were employed. The research found that 1) There were 7 components and 55 indicators. Disruptive leadership of school administrators under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization was at a high level. When classified by school size, it was at a high level for all sizes, and the comparison showed significant differences."

Keywords: Disruptive Leadership, Disruptive Leadership of School Administrators, Disruptive Leadership of School Administrators under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization.

บทนำ

เมื่อโลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดและมีการพัฒนาไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยในปัจจุบันเทคโนโลยีและระบบดิจิทัล กำลังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเป็นภาวะผู้นำของทุกวงการสำหรับภาคการศึกษาในยุคที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จึงจำเป็นต้องปูพื้นฐานการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กมลวรรณ จันทร, 2564: 1003) ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้นำการบริหารการศึกษาให้มีภาวะผู้นำแบบพลิกผัน เพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำระดับสูงในอนาคตคนใหม่จะต้องรับผิดชอบและเข้าใจในเรื่องความเป็นดิจิทัล เพื่อพัฒนาความได้เปรียบของภาวะผู้นำในยุคปัจจุบันและอนาคต โดยสร้างกระบวนการใหม่ que สร้างผลกระทบต่องค์การ บุคลากร และผู้รับบริการโดยรวมกล้าที่จะตั้งคำถามกับสถานการณ์ปัจจุบันขององค์การ เปิดใจหาวิธีที่ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการบริหารเพื่อประโยชน์ต่อบุคลากรองค์การ และผู้รับบริการมากขึ้น (Wheatley et al., 2011: 2)

ภาวะผู้นำแบบพลิกผัน (Disruptive Leadership) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีความสามารถ ในการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย การเรียนรู้ตลอดเวลา ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำดิจิทัล การเสริมพลังอำนาจ ความมุ่งมั่น ความกล้าเสี่ยงและการสร้างเครือข่าย (สำเร็จ นางสีคุณ, 2565: 13) ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากภาวะผู้นำแบบพลิกผันเป็นสิ่งที่ผู้บริหารในปัจจุบันจำเป็นต้องมี เนื่องจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก โดยมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการดำรงชีวิตในทุกด้าน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความกล้าหาญ มั่นใจในตนเอง เต็มใจที่จะตั้งคำถามที่ท้าทายต่อสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดนอกกรอบและสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ เพื่อสร้างการเติบโตขององค์การและนำพาผู้ร่วมงานก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคพลิกผันอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งทำการแข่งขันกับสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาก่อแวนและปั่นป่วนการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ต้องเปลี่ยนจากผู้ถูกก่อแวนและปั่นป่วน ไปเป็นผู้ที่ไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกันของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการ ที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่น และไม่ตายตัว (ปฐมพร เปียถนอม, 2563: 121)

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ทำให้องค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีพันธกิจในการพัฒนาการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของวงการศึกษายุคปัจจุบัน จึงได้มีการส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษา โดยมีนโยบายขับเคลื่อนสถานศึกษาเข้าสู่การเป็นสถานศึกษาอัจฉริยะ Smart School เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากลอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกโรงเรียนในสังกัด ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เกิดการพลิกผันตนเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามาช่วยในการบริหารโรงเรียน เน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้เท่าทันโลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัลและได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นมืออาชีพ และมุ่งพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (ปฏิพัทธ์ เรืองพยุศักดิ์, 2563: 6-9)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำแบบพลิกผันซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลและผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา และเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการศึกษายุคพลิกผันและในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 579 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565: 325)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 237 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

2.1.2 ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินและตรวจสอบให้แบบสอบถามมีความครอบคลุมถูกต้องตามนิยามของภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Item - objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
จุดประสงค์ของการวัดหรือนิยามศัพท์เฉพาะ

$$\sum R = \text{ผลรวมของคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

ซึ่งผู้วิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติดังนี้

2.1.2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน

2.1.2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน และ

2.1.2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 1 คน

ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในคะแนนในการตรวจสอบความตรง ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อเห็นว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน -1 เมื่อเห็นว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

2.1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 แบบสอบถามที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.08 – 1.00 จำนวน 55 ข้อ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ตามขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เสนอสังกัดเพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2 ผู้วิจัยส่งด้วยหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมแบบสอบถามที่สร้างผ่าน Google Form และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าไปดำเนินการตอบแบบสอบถามออนไลน์ด้วยตนเอง ถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 237 ฉบับ

3.1.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาผลการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามขั้นตอนดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านภาวะผู้นำแบบพลิกผัน โดยมีเกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 คน โดยเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

3.2.1 เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตามขนาดของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ/เชี่ยวชาญ

3.2.2 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

3.2.3 มีผลงานดีเด่นเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ เช่น เคยได้รับรางวัลหรือมีผลงานวิจัยและผลงานวิชาการเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบพลิกผัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตามขั้นตอนดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.1.2 การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบพลิกผัน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) เพื่อแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา
4.51 – 5.00	ภาวะผู้นำแบบพลิกผันอยู่ในระดับมากที่สุด

- 3.51 – 4.50 ภาวะผู้นำแบบพลิกผันอยู่ในระดับมาก
 2.51 – 3.50 ภาวะผู้นำแบบพลิกผันอยู่ในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 ภาวะผู้นำแบบพลิกผันอยู่ในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 ภาวะผู้นำแบบพลิกผันอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

4.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามขั้นตอนดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำไปตรวจสอบกับบุคคลแวดล้อมของแหล่งข้อมูลอีก 3 คน เพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล (Data Triangulation) และนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วไปสร้างแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า มี 7 องค์ประกอบ 55 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านความคิดสร้างสรรค์ มี 6 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านดิจิทัล มี 6 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านการเสริมพลังอำนาจ มี 6 ตัวชี้วัด 4) องค์ประกอบด้านด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 10 ตัวชี้วัด 5) องค์ประกอบด้านความกล้าเสี่ยง มี 8 ตัวชี้วัด 6) องค์ประกอบด้านความมุ่งมั่น มี 10 ตัวชี้วัด และ 7) องค์ประกอบด้านการสร้างเครือข่ายและบูรณาการ มี 9 ตัวชี้วัด

2. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมาก จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกันแตกต่างกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล และการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของ ผู้บริหารสถานศึกษา	สถานศึกษาขนาดเล็ก			สถานศึกษาขนาดกลาง			สถานศึกษาขนาดใหญ่			F
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	

1. ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.24	.99	มาก	4.50	.42	มาก	4.54	.38	มากที่สุด	1.54
2. ด้านการความเป็นผู้นำ ดิจิทัล	4.24	.47	มาก	4.43	.46	มาก	4.52	.42	มากที่สุด	1.80
3. ด้านการเสริมพลัง อำนาจ	3.95	.57	มาก	4.44	.40	มาก	4.46	.42	มาก	4.87**
4. ด้านการสร้างการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	4.09	.68	มาก	4.52	.35	มากที่สุด	4.49	.46	มาก	3.91*
5. ด้านความกล้าเสี่ยง	3.98	.94	มาก	4.43	.46	มาก	4.39	.61	มาก	2.34
6. ด้านความมุ่งมั่น	4.17	.94	มาก	4.52	.46	มากที่สุด	4.50	.53	มาก	1.56
7. ด้านการสร้างเครือข่าย และบูรณาการ	4.00	.94	มาก	4.46	.51	มาก	4.42	.60	มาก	2.31
โดยรวม	4.00	.94	มาก	4.46	.51	มาก	4.42	.50	มาก	3.20*

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$) = 4.00, 4.46 และ 4.42 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสถานศึกษาขนาดเล็กอยู่ในระดับมากที่สุด ด้าน สถานศึกษาขนาดกลางด้านการสร้างการเรียนรู้ตลอดเวลากับด้านความมุ่งมั่น ($\bar{X}$) = 4.52) อยู่ในระดับมากที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับ มาก สถานศึกษาขนาดใหญ่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$) = 4.54) กับด้านการการความเป็นผู้นำดิจิทัล ($\bar{X}$) = 4.52) อยู่ในระดับมากที่สุดนอกนั้นอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเสริมพลังอำนาจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงดำเนินการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ (Sheffe's Method) ผลปรากฏดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวม

ขนาดสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	เล็ก	กลาง	ใหญ่
		4.10	4.47	4.47
เล็ก	4.10	-	.38*	.38*
กลาง	4.47	-	-	.00
ใหญ่	4.47	-	-	-

* $P < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมจำแนกเป็นรายคู่ตามขนาดสถานศึกษา ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กแตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีภาวะผู้นำแบบพลิกผันโดยรวมสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ด้านการเสริมพลังอำนาจ

ขนาดสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	เล็ก	กลาง	ใหญ่
		3.95	4.44	4.46
เล็ก	3.95	-	.49*	.51*
กลาง	4.44	-	-	.02
ใหญ่	4.46	-	-	-

* $P < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ด้านความคิดสร้างสรรค์จำแนกเป็นรายคู่ตามขนาดสถานศึกษา ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างกับขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดกลางมีภาวะผู้นำแบบพลิกผันสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ด้านการเรียนรู้ตลอดเวลา

ขนาดสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	เล็ก	กลาง	ใหญ่
		4.09	4.52	4.49
เล็ก	4.09	-	.44*	.41*
กลาง	4.52	-	-	.03
ใหญ่	4.49	-	-	-

* $P < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกเป็นรายคู่ตามขนาดสถานศึกษา ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีภาวะผู้นำแบบพลิกผันด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 7 องค์ประกอบหลัก 55 ตัวบ่งชี้ ดังนี้คือ 1) องค์ประกอบด้านความคิดสร้างสรรค์ 6 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำดิจิทัล มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านการเสริมพลังอำนาจ มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด 4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวน 10 ตัวชี้วัด 5) องค์ประกอบด้านความกล้าเสี่ยง มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด 6) องค์ประกอบด้านความมุ่งมั่นมีจำนวน 10 ตัวชี้วัด และ 7) องค์ประกอบด้านการสร้างเครือข่ายและการบูรณาการ มีจำนวน 9 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ นางสีคุณ (2565: 51) ที่ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบพลิกผัน ได้ จำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) 2) ความกล้าเสี่ยง (Courageous Risk) 3) ความเป็นผู้นำดิจิทัล (Digital Leader) 4) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 5) ความมุ่งมั่น Persistent) 6) การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) และ 7) การสร้างเครือข่ายและการบูรณาการ (Networking and Integration) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โมลด์ (Mould, 2018: 25) ที่ได้ทำการสรุป องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบพลิกผัน ว่า มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้อยู่เสมอ การบริหารที่ผู้บริหารจุดประกายวิธีการและกระบวนการใหม่ ๆ เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ อยู่เสมอ 2) ความกล้ารับความเสี่ยง การบริหารองค์การที่พร้อมรับความเสี่ยงและไม่กลัวความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้น 3) ความมุ่งมั่นผลักดันผลสัมฤทธิ์ การบริหารองค์การที่มุ่งเน้นการผลักดันผลสัมฤทธิ์บริหารการศึกษา 4) ผู้นำดิจิทัล การทำงานขององค์กรให้ผู้บริหารที่มีความคล่องตัวในการบริหารองค์การดิจิทัล ให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการด้วยวิธีการที่หลากหลาย 5) การปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามแผนหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ 6) เครือข่ายบริหารการศึกษากการเสริมสร้างทักษะเครือข่ายการบริหารการศึกษา และ 7) ความคิดสร้างสรรค์ การมีความคิดสร้างสรรค์ต่อยอดจากมาตรฐานการบริหารการศึกษา

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ดีขึ้นโดยผู้บริหารมีหน้าที่หลักคือเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษามีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับ ขวัญฤดี ตันตระกูลบัณฑิตย์ (2561: 64) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) คือความสามารถทางสมองของมนุษย์ที่คิดแบบแปลกใหม่ คิดได้กว้างไกลหลายแง่มุมหลายทิศทาง นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์คิดทางแก้ปัญหาแบบใหม่ รูปแบบของแนวคิด (Idea) มีหลายแบบแผน ได้แก่ แนวคิดที่ได้มาจากการเชื่อมโยงความคิดเข้าด้วยกัน แนวคิดที่มาจากการดัดแปลง แนวคิดที่ได้จากการเปรียบเทียบ และแนวคิดที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ทั้งหมดนี้นำไปสู่การมีความคิดสร้างสรรค์ทั้งสิ้น

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีภาวะผู้นำแบบพลิกผันโดยรวมสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก รวมถึงด้านการเสริมพลังอำนาจและด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีงบประมาณในการบริหารจัดการมากกว่า ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพได้มากกว่า สอดคล้องกับที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2555: 195) ได้ให้ความหมายของการเสริมพลังอำนาจ ว่าเป็นการสนับสนุนให้อำนาจ การเสริมความสามารถ การอนุญาต การเปิดโอกาสให้บุคคลและกลุ่มบุคคลพัฒนาภารกิจของตนและองค์การอย่างมั่นใจ เป็นการเพิ่มอำนาจในการบริหารการศึกษา คือกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาแบ่งปันอำนาจ และช่วยผู้อื่นในการใช้อำนาจด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์เพื่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ อำนวยความสะดวกและเป็นการกระจายอำนาจและสร้างทีมงาน สอดคล้องกับที่ สิตาภา เกื้อคลัง (2561: 28) สรุปว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เองหรืออาจจะเกิดจากความช่วยเหลือ ซึ่งหมายถึงการให้การศึกษาและหากจะให้การเรียนรู้ของประชาชนพอเพียงก็จะต้องจัดเตรียมการศึกษาไว้ให้พร้อมเพื่อบุคคลทั่วไปจะได้เข้ามาศึกษาความรู้ได้ตลอดชีวิต ในปัจจุบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะหมายรวมไปถึงการศึกษาทุกประเภทที่บุคคลได้รับทุกช่วงชั้นของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของมนุษย์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบ 55 ตัวชี้วัด ดังภาพต่อไปนี้



สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มี 7 องค์ประกอบ 55 ตัวบ่งชี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ หรือผู้นำองค์กรในบริบทอื่นซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาษาผู้นำแบบพลิกผันได้ โดยสามารถนำเอาตัวชี้วัด ภาวะผู้นำแบบพลิกผันไปพัฒนาต่อในบริบทที่แตกต่างกัน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความกล้าเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อเรียงลำดับกับประเด็นอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ควรได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้เกิดความกระฉับกระชวยในการบริหารงานและเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจบริหารสถานศึกษา กล้าที่จะยอมรับกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารสถานศึกษา

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากนั้น ควรจัดทำเป็นโมเดลในการบริหารและแนวคิดการบริหาร เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาตนเองในเรื่องตัวแปรทั้ง 7 ด้าน เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เท่าทันกับโลกยุคปัจจุบันและอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.3 ควรพัฒนาตัวแบบองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.4 ควรมีการศึกษาเรื่องการนำผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ไปทำวิจัยโดยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบและพัฒนาการพัฒนาการ บริหารโดยใช้ภาวะผู้นำแบบพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษาผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการบริหารการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จันท. (2564). รายงานการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). คู่มือหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ขวัญฤดี ตันตระกูล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารและ ความพึงพอใจในการทำงานของนักบัญชีสำนักงานบัญชี ในจังหวัดขอนแก่น. วารสารฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(1), 1450-1466.
- ปฐพีพัทธ์ เรื่องพยุศักดิ์. (2563). งานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของ บริษัทสาขาในเครือองค์กรข้ามชาติ. ใน วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปทุมพร เปียถนอม. (2563). ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคการแทนที่ด้วยสิ่งใหม่กับทิศทาง

- การศึกษาไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(3), 115-123.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน).
กรุงเทพมหานคร: สำนักราชบัณฑิตยสถาน.
- สำเร็จ นางสีคุณ. (2565). การพัฒนาตัวบ่งชี้ *DISRUPTIVE LEADERSHIP* สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิตาภา เกื้อคลัง. (2561). องค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ของ กศน. ตำบล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ศีษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Mould. (2018). *Exploring Executive Leadership Approaches*. Retrieved January
25, 2020, From [https://www.twentyrecruitment.com/blog/2018/10/
exploring- executive-leadership-approaches](https://www.twentyrecruitment.com/blog/2018/10/exploring-executive-leadership-approaches)
- Wheatley et al.. (2011). *Walk out walk on: A learning journey into Communities
daring to live the future now*. San Francis

ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์*

THE POTENTIAL OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING TECHNIQUES IN CREATING COMPETITIVE ADVANTAGE FOR ONLINE PRODUCT BUSINESSES

พรพรรณ สีเทียน¹, ระวีวรรณ วจีสุวรรณ² และ วาสนี สุขโกศรี³
Pornpan seethian¹, Raweewan Wajeesuwan² and Wasinee Sukpooke³
¹⁻³ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
¹⁻³ Northern College, Thailand
Corresponding Author's Email: Pornpan@northern.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ในจังหวัดตาก จำนวน 350 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25–35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001–40,000 บาท และส่วนใหญ่ขายสินค้าผ่านช่องทาง TikTok ส่วนในด้านศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.17$, S.D.=0.811) โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม รองลงมาคือการวิเคราะห์ลูกค้ายอดค่าสูง การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ขณะที่ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.18$, S.D.=0.794) โดยด้านความสามารถในการตอบสนองความต้องการลูกค้าและการเข้าถึงตลาดได้รวดเร็วเป็นปัจจัยเด่น

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่การวิเคราะห์ลูกค้ายอดค่าสูงไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* Received 17 October 2025; Revised 2 November 2025; Accepted 10 November 2025

คำสำคัญ: เทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์, ความได้เปรียบทางการแข่งขัน, ธุรกิจสินค้าออนไลน์

Abstract

The purpose of this research was to examine the potential of strategic management accounting techniques that influence the competitive advantage of online product businesses. This study employed a survey research design. The sample consisted of 350 online business entrepreneurs in Tak Province. A questionnaire was used as the research instrument, and data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as multiple linear regression analysis to test the research hypotheses.

The results revealed that most respondents were female, aged between 25–35 years, held a bachelor's degree, had a monthly income of 30,001–40,000 baht, and mainly sold products via TikTok. The potential of strategic management accounting techniques was found to be at a high level ($\bar{x}=4.17$, $S.D.=0.811$). The highest emphasis was placed on activity-based cost analysis, followed by high-value customer analysis, value chain analysis, and competitor cost comparison analysis. Meanwhile, the competitive advantage of online product businesses was at the highest level ($\bar{x}=4.18$, $S.D.=0.794$), particularly in customer responsiveness and market accessibility.

The hypothesis testing indicated that activity-based cost analysis, value chain analysis, and competitor cost comparison analysis had a statistically significant influence on the competitive advantage of online product businesses at the 0.05 level. In contrast, high-value customer analysis had no statistically significant effect.

Keywords: Strategic Management, Accounting Techniques, Competitive Advantage, Online Product Business

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่การแข่งขันทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ธุรกิจสินค้าออนไลน์เติบโตอย่างต่อเนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่หันมาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น ประกอบกับต้นทุนในการเริ่มต้นธุรกิจที่ต่ำ ทำให้มีผู้ประกอบการเข้าสู่ตลาดจำนวนมาก ส่งผลให้การแข่งขันสูงขึ้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ความได้เปรียบทางการแข่งขันหมายถึงศักยภาพขององค์กรในการดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจที่สามารถสร้างสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ จุดเด่น หรือราคาที่เหมาะสม ซึ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Anoree, 2021) กลยุทธ์นี้ทำให้ธุรกิจสามารถยืนหยัดและเติบโตในตลาดที่มีการแข่งขันสูงได้อย่างมั่นคง แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขัน เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ หรือการเจาะตลาดเฉพาะกลุ่ม ทั้งนี้ Punyaruang (2016) ได้เสนอว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ได้แก่ การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) การมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน (Focus) และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Responsiveness) ในยุคที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา องค์กรจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถช่วยวางแผน ควบคุม และประเมินผลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ หนึ่งในเครื่องมือสำคัญคือ เทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลเชิงการเงินและไม่ใช้การเงินในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้ธุรกิจสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว

ธุรกิจการขายสินค้าออนไลน์ ถือเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มาแรงและมีศักยภาพของไทย ซึ่งปัจจุบันไทยการครองตำแหน่งการขายสินค้าของผู้ประกอบการที่ขายสินค้าออนไลน์ตามแพลตฟอร์ม มาเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศไทย โดยในปี 2567 ได้มีการซื้อขายออนไลน์ส่งออกกระจายไปทั่วประเทศไทยรวมมูลค่า 118,531.66 ล้านบาทโดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มจำพวกเครื่องสำอางค์ ความสวยงาม และสินค้าแปรรูปผลิตภัณฑ์ (Ministry of Commerce, 2021) นอกจากนี้ธุรกิจผลิตอาหารมักประสบปัญหาด้านราคาวัตถุดิบ เนื่องจากราคาวัตถุดิบในตลาดที่มีความผันผวน ส่งผลทำให้ต้นทุนมีความไม่แน่นอน และการบริหารจัดการยังไม่ดีมากนัก ซึ่งทิศทางในการกำหนดธุรกิจขึ้นอยู่กับความพอใจของลูกค้าหรือผู้บริโภคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ธุรกิจจึงต้องปรับตัวเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจึงจะสามารถอยู่รอดได้ อีกทั้งจำเป็นที่ธุรกิจต้องมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การควบคุมการผลิต และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของลูกค้าเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน

ในสภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรง การบัญชีบริหารได้ถูกนำไปใช้ ในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ เทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Accounting Techniques) ซึ่งเน้นการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อสนับสนุนการวางแผนกลยุทธ์ การตัดสินใจ และการควบคุมองค์กรในระยะยาว เทคนิคเหล่านี้ เช่น การวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม

(Activity-Based Costing), Balanced Scorecard, และการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมินต้นทุนที่แท้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกของกิจการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารกิจการ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของธุรกิจเป็นอย่างมาก การบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความได้เปรียบทางแข่งขัน ทำให้กิจการสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ โดยเครื่องมือการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีมากมายหลายชนิด ซึ่งแต่ละเครื่องมือล้วนมีประโยชน์ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องการข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ด้านใด (Phinit, 2017) เทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์สามารถทำให้การบริหารงานในธุรกิจมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา และการสนับสนุนการดำเนินงานมากขึ้น จากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารจะเห็นว่าความสำเร็จในการดำเนินงาน จะต้องเกิดจากกระบวนการด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการตัดสินใจ ด้านการควบคุม และด้านการจัดการต้นทุน ซึ่งทางผู้บริหารหรือระดับหัวหน้างานต้องประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การควบคุม และพัฒนาธุรกิจให้มีความเติบโตอย่างยั่งยืน ตลอดจนการพัฒนาธุรกิจให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ธุรกิจหรือหน่วยงานได้กำหนดไว้ (Puengklay, 2019) และการศึกษาของ Arunruangsirilert (2017) พบความสัมพันธ์ระหว่างการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์และผลการดำเนินงานว่าหากผู้บริหารของกิจการมีการนำการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของกิจการจะส่งผลให้การจัดการองค์กรมีความก้าวหน้าในทุกด้าน ทั้งด้านการคำนวณต้นทุนลูกค้า และเมื่อผู้บริหารมีการนำการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ทำให้องค์กรสามารถวางแผนต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายได้ รวมถึงเพื่อลดค่าใช้จ่ายในระยะยาวขององค์กร ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ เป็น 4 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม (Activity-Based Costing: ABC) ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง (Customer Profitability Analysis) และด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (Benchmarking)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ นำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารการดำเนินงานให้ธุรกิจเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันต่อไปนอกจากนี้ธุรกิจสินค้าออนไลน์ จะได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ ในการสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อธุรกิจ โดยใช้เทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย

ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัย คือ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมุ่งเน้นศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก มีจำนวนนิติบุคคลคงอยู่ 2,038 ราย (กรมพัฒนาการค้า, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก มีจำนวนนิติบุคคลคงอยู่ 2,038 ราย ณ มีนาคม 2567 โดยธุรกิจ “SMEs” (กรมพัฒนาการค้า, 2567) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามหลักการของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความน่าเชื่อถือร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ ± 5 จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 350 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล โดยรูปแบบของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และช่องทางการขายสินค้าออนไลน์ มีลักษณะแบบสอบถามปลายปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ มีลักษณะปลายปิด จำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามในส่วนนี้เป็นลักษณะแบบทดสอบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) และ ให้คะแนนแต่ละระดับตั้งแต่ค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 1 ถึงค่าคะแนนมากที่สุด คือ 5

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ มีลักษณะปลายปิดจำนวน 25 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามในส่วนนี้เป็นลักษณะแบบทดสอบ

มาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) และ ให้คะแนนแต่ละระดับตั้งแต่ค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 1 ถึงค่าคะแนนมากที่สุด คือ 5

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวิจัยและด้านการศึกษา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้โดยค่า IOC (The Index of Item Objective Congruence) โดยมีเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.95 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลอง (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะศึกษา จำนวน 30 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.786 เป็นค่าที่ยอมรับได้

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยอาศัยเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลของประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตาก โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก ซึ่งในการแจกแบบสอบถามไปจำนวน 400 ฉบับ ตอบกลับมาจำนวน 350 ฉบับ คิดเป็น 87.50 %

3.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารกับงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและจากแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต หนังสือและตำรา กับงานวิจัยในอดีตซึ่งมีความเกี่ยวข้อง กับงานวิจัยในครั้งนี้และสิ่งพิมพ์ทางวิชาการและวารสารทั้งที่เป็นระบบออนไลน์และระบบเอกสาร

4.สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ ได้แก่

1. สถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Multiple Linear Regression

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ มีผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ค่าความถี่ ร้อยละข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=350)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	107	30.57
หญิง	243	69.43
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	92	26.29
25 – 35 ปี	167	47.71
สูงกว่า 35 ปี	91	26.00
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	63	18.00
อนุปริญญา/ปวส.	106	30.29
ปริญญาตรี	181	51.71
รายได้ต่อเดือน (บาท)		
ต่ำกว่า 20,000	93	26.57
20,001 – 30,000	79	22.57
30,001 – 40,000	178	50.86
ช่องทางการขายสินค้าออนไลน์หลัก		
Facebook	61	17.43
Line OA	52	14.86
TikTok	237	67.71

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 69.43 มีช่วงอายุ 25 – 35 ปี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 47.71 การศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาตรี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 51.71 รายได้ต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 50.86 และช่องทางการขายสินค้าออนไลน์ Tiktok จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 67.71 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ ของผู้ประกอบการธุรกิจในจังหวัดตาก

การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วัดระดับความความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดตาก เกี่ยวกับศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ ของผู้ประกอบการธุรกิจในจังหวัดตาก มี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม (Activity-Based Costing: ABC) ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง (Customer Profitability Analysis) และด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (Benchmarking) จากข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลเกี่ยวกับศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ ของผู้ประกอบการธุรกิจในจังหวัดตาก

ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม	4.22	0.817	มากที่สุด
2. ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า	4.17	0.790	มาก
3. ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง	4.18	0.813	มาก
4. ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง	4.11	0.826	มาก
รวม	4.17	0.811	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ ของผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่า ($\bar{x}=4.17$, S.D.=0.811) หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คือ ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม ($\bar{x}=4.22$, S.D.=0.817) รองลงมา คือ ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง ($\bar{x}=4.18$, S.D.=0.813) ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า ($\bar{x}=4.17$, S.D.=0.790) และด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ($\bar{x}=4.11$, S.D.=0.826) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก

การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วัดระดับความความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก เกี่ยวกับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ จำนวน 400 ชุด

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลเกี่ยวกับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า	4.06	0.832	มาก
2. ด้านความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า	4.24	0.744	มากที่สุด
3. ด้านคุณภาพสินค้า/บริการ	4.20	0.789	มาก
4. ด้านการเข้าถึงตลาดได้เร็ว	4.23	0.800	มากที่สุด
5. ด้านความพึงพอใจของลูกค้า	4.19	0.808	มาก
รวม	4.18	0.794	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่า ($\bar{x}=4.18$, S.D.=0.794) หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า ($\bar{x}=4.24$, S.D.=0.744) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงตลาดได้เร็ว ($\bar{x}=4.23$, S.D.=0.800) ด้านคุณภาพสินค้า/บริการ ($\bar{x}=4.20$, S.D.=0.789) ด้านความพึงพอใจของลูกค้า ($\bar{x}=4.19$, S.D.=0.808) และ ด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า ($\bar{x}=4.06$, S.D.=0.832) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐานการทดสอบสมมติฐานเพื่อทดสอบว่า ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก จำนวน 1 สมมติฐาน ได้แก่

สมมติฐานที่ 1 ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในจังหวัดตาก โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยโมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สันไม่ควรมีค่าสูงกว่า 0.800 ($r<0.800$) (Hair et al, 2010)

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ของตัวแปร

ศักยภาพของเทคนิคบัญชี บริหารเชิงกลยุทธ์	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)			
	ด้านการ วิเคราะห์ต้นทุน ตามกิจกรรม	ด้านการ วิเคราะห์ห่วง โซ่คุณค่า	ด้านการ วิเคราะห์ลูกค้า มูลค่าสูง	ด้านการวิเคราะห์ ต้นทุน เปรียบเทียบกับ คู่แข่ง
ด้านการวิเคราะห์ต้นทุน ตามกิจกรรม	1			
ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่ คุณค่า	.583**	1		
ด้านการวิเคราะห์ลูกค้า มูลค่าสูง	.554**	.516**	1	
ด้านการวิเคราะห์ต้นทุน เปรียบเทียบกับคู่แข่ง	.484**	.465**	.448**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน ทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 6 คู่ พบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.465 ถึง 0.583 แสดงว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ไม่เกิน 0.80 จึงนำไปทดสอบเพื่อหาสมการถดถอยสหสัมพันธ์ (Multiple Regression; MRA)

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอยของศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหาร เชิงกลยุทธ์	การสร้างความได้เปรียบ ทางการแข่งขัน		t	Sig.
	β	Std. Error		
(Constant)	1.848	0.164	11.291	0.000*
ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตาม กิจกรรม	0.084	0.038	2.197	0.029*
ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า	0.131	0.037	3.490	0.001*
ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง	0.062	0.035	1.751	0.081
ด้านการวิเคราะห์ต้นทุน เปรียบเทียบกับคู่แข่ง	0.214	0.039	5.455	0.000*
R Square = 0.894 Adjusted R Square = 0.892 Std. Error of the Estimate = 0.042				

หมายเหตุ* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาตามตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอยของศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ พบว่า ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ จำนวน 4 ด้าน มีด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม ($\beta = 0.084$) ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า ($\beta = 0.131$) และด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ($\beta = 0.214$) มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง ($\beta = 0.062$) ไม่มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (Error of the Estimate) เท่ากับ 0.042 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (R Square) ร้อยละ 89.40 หมายถึง ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ได้ถึงร้อยละ 89.40 ส่วนที่เหลือ 10.6 คือปัจจัยอื่น

อภิปรายผล

ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ พบว่า ศักยภาพของเทคนิคบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ จำนวน 4 ด้าน มีด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการวิเคราะห์ลูกค้ามูลค่าสูง ไม่มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญณัฏฐพร วัชรະปັນจิตากุล และ สมบูรณ์ สาระพัด. (2565) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์กับรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในประเทศไทย พบว่าประสิทธิผลการประยุกต์ใช้เทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก การมีประสิทธิภาพในการประยุกต์ใช้เทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์นั้น วัดผลสำเร็จจากการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และดำเนินงานเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา แรงงาน ทรัพยากร และสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินงานนั้น ๆ การบริหารงานในแต่ละกิจการดำเนินงานไปได้ด้วยดีนั้น จำเป็นต้องมีผู้บริหารจัดการซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ในการบริหารงาน วิเคราะห์และพยากรณ์ให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abdelraheem et al., (2017) เรื่อง Strategic cost

and activating competitive advantage พบว่า การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ช่วยให้บริษัทสามารถลดต้นทุนและสนับสนุนความได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้การคิดต้นทุนเชิงกลยุทธ์ยังเป็นวิธีการบัญชีสมัยใหม่ที่ช่วยให้บริษัทต่าง ๆ สามารถจัดหาข้อมูลต้นทุนที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเติมเต็มข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรในระยะสั้นและระยะยาว และสอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ ศิริคะแนนรัตน์ และคณะ (2563) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการปฏิบัติบัญชีการจัดการกับผลการดำเนินงานของกิจการ: กรณีศึกษาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดขอนแก่น พบว่า บัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านต้นทุนทำให้อุรกิจสามารถทราบต้นทุนและผู้บริหารสามารถควบคุมต้นทุนในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Thapayom (2019) เรื่อง เทคนิคการบัญชีการจัดการเชิงกลยุทธ์และผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนขององค์กร: หลักฐานเชิงประจักษ์จากนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง ประเทศไทย พบว่า ด้านการบัญชีลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและประสิทธิภาพที่ยั่งยืนขององค์กร และการศึกษาของ Al-Mawali, H., Zainuddin, Y., & Ali, N. (2012) เรื่อง ระบบบัญชีบริหารและผลการดำเนินงานขององค์กร: บทบาทของความสอดคล้องเชิงกลยุทธ์ พบว่า การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของลูกค้า (CPA) มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร นอกจากนี้การบัญชีลูกค้ายังเป็นวิธีการที่มีคุณค่าในการวัดผลการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยปรับปรุง บริษัท ต่าง ๆ เพื่อเติมเต็มความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ ควรให้ความสำคัญกับการนำเทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหาร ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนตามกิจกรรม ด้านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และด้านการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ซึ่งจะส่งผลให้มีศักยภาพต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคนิคการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจอื่น ๆ เช่น ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจ SME ฯลฯ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคนิคทางการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ต่อไป
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคทางการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์ตัวอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสินค้าออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). รายงานจำนวนนิติบุคคลในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก <https://www.dbd.go.th>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญฤกษ์พร วัชรระปณิตตากุล และ สมบูรณ์ สาระพัด. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์กับรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันของธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สัมฤทธิ์ ศิริคะเนรัตน์, นีรนาท เสนาจันทร์, มลลิกา เจแคน, ลักขโณ ยอดแคล้ว, และวิภาภรณ์ ศรีหาธาตุ. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการปฏิบัติบัญชีการจัดการกับผลการดำเนินงานของกิจการ: กรณีศึกษาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดขอนแก่น*. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาวดี พินิจ และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธุ์. (2561). *ประสิทธิผลของข้อมูลบัญชีการจัดการที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ*. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านนวัตกรรมการจัดการ. (ครั้งที่ 2). ก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 อย่างยั่งยืน, 23 มิถุนายน 2560. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Al-Mawali, H., Zainuddin, Y., & Ali, N. (2012). Management accounting systems and organizational performance: The role of strategic alignment. *International Journal of Accounting and Finance*, 4(3), 234–252.
- Anoree, S. (2021). *Factors affecting competitive advantage and success of entrepreneurs and small and medium enterprises in Ratchaburi province*. Master's Thesis. Business Administration (Master of Business Administration Program) Graduate School, Silpakorn University.
- Abdelraheem, A. A. E., Serajeldin, B. E. A. & Jedo, A. A. A. (2017). Strategic cost and activating competitive advantage. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 1(4), 337-342.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Ministry of Commerce. (2021). Exporting Halal food. Bangkok: Department of export promotion.
- Phinit, S. (2017). *The effectiveness of managerial accounting information affecting competitiveness and of business*. The 2nd national

- conference on innovation of management: move forward Thailand 4.0 to the sustainable development*, June 23, 2017. Bangkok: Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. (in Thai)
- Punyaruang, K. (2016). *Strategies competitive advantage that affect the success of the operation base on the balance scorecard concept in small and medium enterprises food processing in Supanburi province*. Master's Thesis. Business Administration. Silpakorn University. (in Thai)
- Thapayom, A. (2019). Strategic management accounting techniques and organizational sustainable performance: Evidence from industrial estates in Rayong area, *Thailand. Research Journal of Modern Management Science* 12(1), 51-74.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.

THE DESIGN OF THE UNIVERSITY-BASED CURRICULUM OF "LANGUAGE ACQUISITION" BASED ON GARDNER'S MULTIPLE INTELLIGENCES THEORY*

Li Shuntian¹ and Usaporn Klinkasorn²

¹⁻²North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: usaporn.kl@northbkk.ac.th²

Abstract

This study employed a Design and Development (D&D) mixed-methods approach to design and implement a university-based course entitled "*Language Acquisition*," grounded in Gardner's Theory of Multiple Intelligences (MI). The objectives were: (1) to integrate MI Theory into curriculum design to enhance linguistic and cultural learning; (2) to implement and evaluate the "*Language and Wind*" course as a practical application of the MI-based model; and (3) to construct a diversified evaluation system aligned with the curriculum. The participants were 132 undergraduate students and 10 instructors from Guangxi University of Foreign Languages, selected through purposive sampling. Four instruments were employed: a knowledge test, competence rubric, attitude questionnaire, and structured interviews with classroom observations. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, paired-sample *t*-tests, and Pearson's *r*, while qualitative data underwent thematic analysis following Braun and Clarke's framework.

The findings revealed that the MI-based curriculum effectively achieved all three objectives. Integrating MI Theory enhanced students' linguistic, cognitive, and cultural learning. The implementation of the "*Language and Wind*" course improved engagement, creativity, and teamwork through project-based learning. The diversified evaluation system ensured fairness, inclusivity, and motivation. Overall, the study highlights that MI-based curriculum design supports academic achievement and dialectal cultural preservation in higher education.

* Received 15 July 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 8 November 2025

Keywords: Multiple Intelligences, Dialect Preservation, University-based Curriculum, Design and Development Research

Introduction

The preservation of regional dialects in China has become a growing concern in both cultural and educational contexts. In Guangxi, dialects such as Guiliu Hua are rapidly diminishing among younger generations due to urbanization, mass media influence, and the nationwide dominance of Mandarin. Although the Chinese government has emphasized dialect protection, most initiatives remain symbolic and lack effective integration into higher education (Han, 2023). Universities, as essential platforms for fostering cultural awareness and linguistic competence, have yet to establish pedagogical frameworks that link dialect preservation with modern language instruction (Wang, 2023).

Conventional university language curricula tend to prioritize linguistic accuracy and grammatical mastery, relying mainly on linguistic and logical intelligences. While effective for standard language learning, such approaches overlook the multidimensional capacities essential for dialect learning, including interpersonal, musical, spatial, and bodily-kinesthetic intelligences. This limitation has led to students' weak emotional connection, cultural empathy, and creativity in using their native dialects.

Gardner's (1983) Multiple Intelligences (MI) Theory provides a theoretical foundation to address these challenges. Dialect learning is inherently multimodal—combining rhythm, tone, expression, and social interaction. Therefore, MI-based instruction can transform dialect education from a cognitive task into a holistic cultural experience.

This study aims to design and evaluate a university-based *Language Acquisition* curriculum grounded in MI Theory to enhance students' understanding, engagement, and cultural identity related to the Guiliu Hua dialect. The research also seeks to offer a practical model for integrating local culture into higher education, thereby supporting China's broader mission of cultural sustainability and innovation

Research Question

1. How to integrate Gardner's Multiple Intelligences Theory to design the course "Language Acquisition" in order to stimulate students' interest and participation in Guangxi's local dialect and culture?
2. How to apply the theory of multiple intelligences to optimize the course of "Language Acquisition" in order to improve students' language expression, cultural understanding and interpersonal communication skills?
3. How to construct diversified assessment methods to measure the specific impact of the "Language Acquisition" course on the protection and inheritance of Guangxi local dialect culture?

Research Objectives

1. Integrate Gardner's Multiple Intelligences Theory for curriculum design of the course "Language Acquisition".
2. Practicing the "Language and Wind" course.
3. Constructing a diversified evaluation system based on the curriculum model to assess the "Language and Style" course.

Literature Review and Research Framework

1 Research Status of Multiple Intelligences Theory

The Multiple Intelligences Theory (MIT) proposed by Gardner (1983) redefined human intelligence as diverse and multifaceted, identifying eight types—linguistic, logical-mathematical, spatial, bodily-kinesthetic, musical, interpersonal, intrapersonal, and naturalistic—and later adding existential intelligence. Since its introduction, MI theory has greatly influenced global education, promoting curriculum innovation, student-centered learning, and diverse assessment methods.

Internationally, MI theory has been widely applied in language, art, and cross-cultural education, while in China it has mainly guided basic education reform. Research in higher education, especially related to dialect and cultural curriculum design, is still limited. Chinese and foreign scholars agree that integrating MI theory enhances learning motivation and creativity. Aguayo (2021)

and Mustari (2024) emphasized the roles of musical and spatial intelligences in dialect learning, while Saddhono (2021) explored multilingualism and identity in Southeast Asia, offering insights for Guangxi's education context.

2. Research Status of Local Dialect Culture in Guangxi

Guangxi, as a Zhuang autonomous region, has rich linguistic diversity including Zhuang, Cantonese, Guiliu Hua, and Hakka. These dialects embody regional history, culture, and ethnic traditions. Previous studies have mainly focused on dialect distribution and linguistic structure, but university-level teaching often lacks theoretical design and student engagement.

With growing emphasis on intangible cultural heritage, Guangxi's dialect education has gained attention. Universities have begun integrating dialect culture into general courses and fieldwork activities to strengthen identity and pride. However, teaching and evaluation remain limited in scope. Wang (2023) and Yang (2021) emphasized the value of Guangxi's linguistic diversity and oral traditions, while scholars have highlighted dialects as tools for communication and cultural inheritance. Research has warned of gradual dialect loss, and studies have linked language education with everyday life to foster practical use. Han (2023) and other scholars noted the decline of dialect use among younger generations and urged systematic curriculum design for preservation, supported by digital tools such as dialect corpora and speech recognition technology.

3. Combination of Multiple Intelligences Theory and Local Dialect Cultural Education

Applying Gardner's theory to Guangxi's dialect education moves beyond rote learning and promotes holistic student development. Research focuses on three areas: curriculum design, teaching strategies, and evaluation systems.

Studies have suggested incorporating MI theory into dialect course design by using folk songs, poetry, and storytelling to stimulate linguistic, musical, and interpersonal intelligences. Yang (2021) and researchers have advocated role-playing, field research, and community engagement to improve observation, communication, and teamwork, while scholars have proposed process-based and diversified assessment—creative projects and group performance—to reflect multiple intelligences.

Western evidence supports these findings. Gardner (1999) showed that MI-based teaching enhances intercultural understanding, as in Brittany's bilingual revitalization program integrating folk culture into language education. This model provides valuable insight for Guangxi's multi-ethnic context—Zhuang, Han, Yao, Miao, and Dong—where MI-oriented dialect teaching can preserve endangered languages, enhance cultural inclusiveness, and foster global awareness

.4. Research Status and Innovation of the Language Acquisition Course

Language Acquisition, a school-based course on Guangxi's local dialect and culture, aims to deepen students' understanding through field investigation and experiential learning. Studies by Xu (2020) show that the course enhances research and critical thinking skills through social practice activities, while researchers have noted a lack of systematic integration of Multiple Intelligences (MI) Theory. Scholars also identified challenges such as insufficient resources and imperfect evaluation systems in applying MI-based teaching.

Integrating Gardner's theory provides a new model emphasizing practice and innovation. Yang (2021) and researchers have suggested combining dialect songs, drama, and storytelling to develop linguistic, musical, and bodily-kinesthetic intelligences while strengthening cultural identity. Studies have proposed multi-sensory learning—listening, speaking, and performing—to increase engagement, and scholars have emphasized ongoing evaluation to ensure sustainability.

By integrating MI theory with dialect education, the Language Acquisition course supports the inheritance of Guangxi's dialect culture and students' multiple intelligences, bridging theory and practice while fostering educational innovation and cultural preservation.

Research Framework

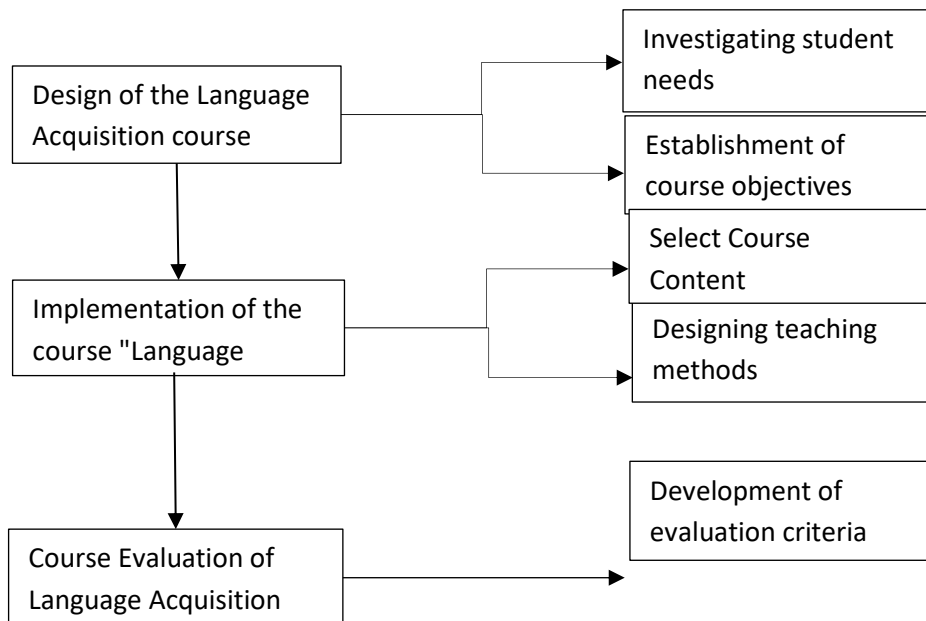


Figure 1 : Research Framework

Methodology

This study employed a **mixed-methods approach** integrating quantitative and qualitative data to develop and evaluate a university-based *Language Acquisition* curriculum grounded in Gardner's Multiple Intelligences (MI) Theory for the preservation of the *Guiliu Hua* dialect. The methodology is described in four sections: participants, research design, instruments, and data analysis.

1. Participants

The study involved **132 undergraduate students** and **10 instructors** from the College of Arts and Letters, Guangxi University of Foreign Languages. Participants were selected through **stratified random sampling**, based on students' academic year and exposure to dialect use (frequent, occasional, or minimal). All participants had completed at least one general Mandarin course prior to the study to ensure comparable linguistic backgrounds.

2. Research Design

The research followed a **quasi-experimental single-group pretest-posttest design**, supplemented by qualitative data from interviews and classroom observations. The intervention lasted for **12 weeks**, during which students engaged in three integrated modules: *Recognizing Dialects*, *Exploring Dialect Culture*, and *Practical and Creative Expression*. The design aimed to measure changes in students' knowledge, engagement, teamwork, and creativity related to dialect learning.

3. Instruments and Validation

Four main instruments were used:

3.1 Knowledge and Understanding Test – 20-item multiple-choice test assessing conceptual understanding of dialect culture.

3.2 Competence Rubric – evaluating teamwork, creativity, and communication on a 5-point scale. Content validity was verified by three experts in language education (CVI = 0.92).

3.3 Attitude Questionnaire – 15 Likert-scale items assessing motivation and engagement (Cronbach's α = 0.87).

3.4 Structured Interviews and Observations – used to capture student and teacher reflections during implementation. The qualitative tools followed a semi-structured protocol to ensure consistency and reliability.

4. Data Collection

Data were collected over a period of one academic semester through both quantitative and qualitative methods. The quantitative phase involved administering the Knowledge Test, Competence Rubric, and Attitude Questionnaire to 132 students before and after the course implementation. The qualitative phase included semi-structured interviews with 10 teachers and classroom observations across four project sessions.

All data collection procedures were conducted under ethical research guidelines, with participants providing informed consent. The integration of multiple data sources ensured triangulation and enhanced the validity and credibility of the study findings.



5. Data Analysis

Quantitative data were analyzed using **descriptive statistics** (mean, standard deviation) and **inferential statistics**, including **paired-sample t-tests** to compare pretest and posttest scores and determine the significance of improvement. Additionally, correlations between engagement, teamwork, and learning outcomes were examined using Pearson’s *r*.

Qualitative data from interviews and observations were analyzed through **thematic analysis** following Braun and Clarke’s six-phase model. Emerging themes were triangulated with quantitative findings to strengthen the credibility and validity of interpretations.

Ethical approval was obtained from the university research committee, and all participants provided informed consent. The combination of quantitative rigor and qualitative depth ensures a comprehensive evaluation of the MI-based curriculum’s impact on dialect learning and cultural preservation.

Results

This section presents the key results of the study, highlighting the
1. Integration of Gardner’s Multiple Intelligences Theory into Curriculum Design

The integration of Gardner’s (1983) Multiple Intelligences (MI) Theory provided the foundation for developing a learner-centered curriculum. Quantitative analysis revealed significant improvement in students’ understanding of dialect culture after implementation ($t(131) = 9.45, p < .001$).

Table1 Integration of Gardner’s Multiple Intelligences Theory into Curriculum Design

Focus Area	Curriculum Application	Mean (SD)	<i>t</i>	<i>p</i>
Cultural Foundations	Incorporating dialect stories, music, and cultural exploration into lessons	4.52 (0.46)	8.92	< .001
Autonomous Development	Encouraging self-directed projects and reflective journals	4.60 (0.41)	9.17	< .001

Social Participation	Designing group and community-based activities	4.48 (0.44)	9.01	< .001

All dimensions showed statistically significant improvement. Students demonstrated deeper cultural appreciation, greater independence in learning, and enhanced teamwork skills, confirming that integrating MI theory effectively connects cognitive and cultural development.

2. Implementation and Practice of the “Language and Wind” Course

The “Language and Wind” course emphasized project-based and experiential learning. Students engaged in fieldwork, group projects, and performances that connected theoretical knowledge with practical application. Correlation analysis showed strong relationships between engagement, teamwork, and creativity ($r = .72, p < .01$).

Table 2 Implementation and Practice of the “Language and Wind” Course

Activity Type	Description	Mean (SD)	r	p
Visiting Teaching Method	Field visits and interviews with local communities	4.58 (0.42)	.69	< .01
Project-Based Learning	Group projects and short videos on dialect culture	4.63 (0.39)	.74	< .01
Cultural Presentation	Storytelling and performance-based activities	4.70 (0.36)	.72	< .01

The results indicate that hands-on learning and collaboration significantly improved students’ engagement and creativity. Through community interaction and group performance, students developed confidence in communication and a deeper sense of cultural identity.

3. Construction of a Diversified Evaluation System

A diversified evaluation framework was developed to align with the MI-based curriculum, combining formative and summative assessments. Student feedback reflected a high level of satisfaction ($M = 4.68, SD = 0.43$).

Table 3 Diversified Evaluation System Based on MI-Oriented Curriculum

Evaluation Dimension	Method and Tools	Mean (SD)
Formative Assessment	Attendance, participation, group reports, peer feedback	4.70 (0.40)
Summative Assessment	Final projects, video presentations, teacher evaluation	4.65 (0.45)
Combined Evaluation	Integration of teacher and peer assessments	4.69 (0.41)

The evaluation system effectively reflected multiple learning outcomes and encouraged fairness and inclusivity. Students perceived the assessment process as motivating and supportive of both personal growth and sustained engagement.

Summary of Findings

The results confirmed the successful achievement of all three research objectives:

1. The MI-based curriculum integrated cultural, linguistic, and social learning dimensions effectively.
2. The “Language and Wind” course promoted active, authentic, and creative learning experiences.
3. The diversified evaluation system enhanced fairness, inclusivity, and motivation for continuous learning.

Overall, the integration of multiple intelligences, experiential learning, and multidimensional evaluation enhanced students’ engagement, creativity, and appreciation of dialect culture in higher education.

Discussion

The findings indicate that integrating Gardner’s (1983) Multiple Intelligences (MI) Theory into a university-based language curriculum enhanced students’ understanding, engagement, and creativity in dialect learning. The discussion below interprets the results based on the three research objectives.

1. Integration of MI Theory into Curriculum Design

The curriculum effectively applied MI Theory by integrating linguistic, interpersonal, intrapersonal, and creative intelligences into instructional activities. Learning through storytelling, performances, and community interviews promoted experiential learning and strengthened students' cultural understanding and motivation. The MI-based design not only enriched academic learning but also fostered appreciation of dialect culture and local identity.

2. Practice of the “Language and Wind” Course

Implementation emphasized project-based and fieldwork learning. Students conducted dialect research, group projects, and cultural presentations that connected theory with real-life contexts. These experiences developed critical thinking, teamwork, and creativity, reflected in the strong correlation between engagement and collaboration ($r = .72$). The MI-based model thus supported both cognitive and emotional growth essential for dialect preservation.

3. Construction of a Diversified Evaluation System

A comprehensive evaluation system combining formative and summative assessments was established. Class participation, peer feedback, and final projects were used to assess diverse intelligences and competencies. This inclusive framework ensured fairness, authenticity, and motivation, while accurately reflecting student progress. Overall, diversified evaluation enhanced learning outcomes and reinforced the sustainability of dialect education in higher education.

Suggestions

Based on the study's results and limitations, the following recommendations are proposed:

1. Future Research Design

Future studies should employ longitudinal quasi-experimental designs with both experimental and control groups to validate the sustained effects of MI-based dialect curricula.

2. Assessment of Behavioral Outcomes

Incorporate performance-based and behavioral assessments to evaluate students' real-world application of dialect learning, teamwork, and creativity.

3. Cross-Institutional and Cultural Validation

Implement and test the curriculum across multiple universities and dialect regions to enhance generalizability and explore the adaptability of MI pedagogy across cultural contexts.

4. Integration with Community and Family Contexts

Strengthen collaboration with local communities, families, and cultural organizations to encourage authentic use and intergenerational transmission of dialects.

By enhancing methodological rigor and promoting long-term evaluation, future research can extend the foundation laid by this study to develop sustainable strategies for dialect preservation and culturally responsive education.

References

- Aguayo, B. B., Ruano, C. A., & Vallejo, A. P. (2021). Multiple intelligences: Educational and cognitive development with a guiding focus. *South African Journal of Education*, 41(2), 1–10.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York, NY: Basic Books.
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. New York, NY: Basic Books.
- Han, Q. (2023). The preservation and transmission of dialect culture in the context of language ecology. *Journal of Humanities, Arts and Social Science*, 7(8), 101–108.
- Mustari, M., Zubair, M., Kurniawansyah, E., & Sumardi, L. (2024). Analysis of the implementation of adaptive school-based management in the Independent Curriculum in West Lombok High Schools. *Jurnal Kependidikan: Jurnal Hasil Penelitian dan Kajian Kepustakaan di Bidang Pendidikan, Pengajaran dan Pembelajaran*, 10(1), 195–205.

- Saddhono, K., & Hartanto, W. (2021). A dialect geography in Yogyakarta–Surakarta isolect in Wedi District: An examination of permutation and phonological dialectometry as an endeavor to preserve Javanese language in Indonesia. *Heliyon*, 7(7), e07683.
- Wang, Y. (2023). Research on the diversity and protection strategy of Guangxi dialects from the perspective of ecolinguistics. *Popular Literature and Art*, (1), 123–125.
- Xu, F. (2020). Exploration of the path of social practice courses in colleges and universities to promote moral education—Taking “Writing and Picking Up the Wind” of Chinese language majors as an example. *Higher Education Forum*, (10), 29–33.
- Yang, W. (2021). How to utilize dialect advantages to promote the inheritance and development of native ethnic music culture—Taking Guangxi as an example. *Imago Literature Creation*, (7), 88–89.
- Yu, J. (2023). Analysis of strategies for teachers to respond to school-based curriculum development. *Frontiers in Educational Research*, 6(4), 1–8.

พุทธสถาปัตยกรรมพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช*

BUDDHIST ARCHITECTURE OF THE PHRA MAHATHAT CHEDI

NAKHON SI THAMMARAT PAGODA

พระยอดคม คุณสิทโธ (ชัยนิริตชัย)¹, ณัฐมน ตั้งพานทอง², และ ศิโรตม์ ทองก้อน³

Phra Yodkom Khunsitho Chainiratsai¹, Nattamon Thungphanthong² and Sirot Tonggon³

¹วัดดอนเจดีย์, จังหวัดตาก, ²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย และ ³นักวิจัยอิสระ

¹Wat Don Chedi, Tak Province, ²Mahamakut Buddhist University, Thailand and ³Independent Researcher

Corresponding Author's Email: ¹yordkomchainirattisai@gmail.com, ²nattamon.thu@mbu.ac.th and

³foreteller2016@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลทางศาสนาที่ส่งผลต่อการก่อสร้างและพัฒนาการทางสถาปัตยกรรม มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระบรมธาตุเจดีย์ภายใต้อิทธิพลทางศาสนาต่าง ๆ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเชื่อและหลักธรรมทางศาสนา 3) เพื่อศึกษาบทบาทของเจดีย์ในการเผยแพร่และรักษาพระพุทธศาสนาในภาคใต้ 4) เพื่อประเมินความสำคัญทางจิตวิญญาณและจิตวิญญาณของเจดีย์ต่อชุมชนท้องถิ่นและความสำคัญทางจิตวิญญาณของพระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาแบบพหุวิธี (Multi-Method Approach) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ พระสงฆ์ผู้ดูแลวัด และผู้นำชุมชนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) อยู่ในระดับดี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลตามหลักของ Lincoln และ Guba

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ต่อเนื่องตั้งแต่สมัยศรีวิชัย นครศรีธรรมราช จนถึงรัตนโกสินทร์ แสดงถึงการผสมผสานอิทธิพลของมหายาน เถรวาท และพราหมณ์-ฮินดู (2) องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ฐานแปดเหลี่ยม ตัวระฆัง และยอดฉัตร สะท้อนหลักธรรมสำคัญในพุทธศาสนา ได้แก่ อริยมรรคมีองค์แปด ธรรมจักร และพระรัตนตรัย (3) พระบรมธาตุเจดีย์ทำ

* Received 22 October 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 10 November 2025

หน้าที่เป็นศูนย์กลางศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ธรรมะและสร้างความต่อเนื่องทางศรัทธาของชุมชน ทั้งในพิธีกรรม การศึกษา และการแสวงบุญ สรุปได้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์มิได้เป็นเพียงโบราณสถาน แต่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ของชาวนครศรีธรรมราชอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พระมหาธาตุเจดีย์, จังหวัดนครศรีธรรมราช, พุทธสถาปัตยกรรม

ABSTRACT

This research aims to study the religious influences that contributed to the construction and architectural development of Buddhist monuments in Southern Thailand. The objectives of the study are: (1) to investigate the historical evolution of Phra Borommathat Chedi under different religious influences; (2) to analyze architectural elements that reflect religious beliefs and doctrines; (3) to examine the role of the chedi in disseminating and preserving Buddhism in the southern region; and (4) to assess the cultural and spiritual significance of the chedi to local communities, particularly Phra Borommathat Chedi at Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province. This study employed a qualitative research approach using a multi-method design, including documentary study, field survey, and in-depth interviews. The key informants consisted of 15 participants: experts in art history, resident monks, and local community leaders. Research instruments included a structured observation form and a semi-structured interview guide, both validated by three experts, yielding a high Content Validity Index (CVI). Data were analyzed through content analysis and thematic analysis, with data trustworthiness verified according to the criteria of Lincoln and Guba.

The findings revealed that: (1) Phra Borommathat Chedi demonstrates a continuous historical development from the Srivijaya and Nakhon Si Thammarat periods to the Rattanakosin era, reflecting a synthesis of Mahāyāna, Theravāda, and Brahman-Hindu influences; (2) its architectural components—such as the octagonal base, bell-shaped stupa, and spire—embody essential Buddhist principles including the Noble Eightfold Path, the Dhammacakka, and the Triple Gem; and (3) the chedi has functioned as a religious and cultural center for Southern Thailand, serving as a medium for the transmission of the Dhamma and

for sustaining community faith through rituals, education, and pilgrimage. It can be concluded that Phra Borommathat Chedi is not merely an ancient monument but a profound spiritual symbol that continues to shape the cultural and spiritual identity of the people of Nakhon Si Thammarat.

Keywords: Phra Mahathat Chedi, Nakhon Si Thammarat Province, Religious Architecture

บทนำ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างอารยธรรมต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดำรงค์ เรืองประภา (2548) ได้กล่าวว่า “ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและหลากหลาย เนื่องจากเป็นเส้นทางการค้าและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางสังคมและการหลอมรวมของวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบ ขณะเดียวกัน สุรพล ดำริห์กุล (2551) ได้ชี้ให้เห็นว่า “การศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้จำเป็นต้องพิจารณาบทบาทของการค้าทางทะเลที่เชื่อมโยงอินเดีย จีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่งผลต่อการเผยแพร่ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ” การเป็นจุดผ่านของเส้นทางการค้าทางทะเลทำให้ภาคใต้กลายเป็นพื้นที่ที่มีการแลกเปลี่ยนทั้งในด้านศิลปกรรม ความเชื่อ และสถาปัตยกรรมอย่างต่อเนื่อง

นครศรีธรรมราชในฐานะศูนย์กลางทางการเมืองและศาสนาของภาคใต้ มีบทบาทสำคัญในการรับและถ่ายทอดอิทธิพลทางศาสนาจากภายนอก โดยเฉพาะจากอินเดียและศรีลังกา (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2553) ความสำคัญดังกล่าวสะท้อนผ่านสถาปัตยกรรมทางศาสนา เช่น พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมานับพันปี (ประเสริฐ ฐ นคร, 2552) เจดีย์แห่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวนครศรีธรรมราช หากยังเป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนการผสมผสานของอิทธิพลทางศาสนา ทั้งมหายาน เถรวาท และพราหมณ์-ฮินดู (มานิตย์ วัลลิโกดม, 2550) อย่างไรก็ตาม การศึกษาพัฒนาการทางศาสนาและอิทธิพลต่อสถาปัตยกรรมยังคงมีความท้าทาย เนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์บางส่วนขาดช่วง ทำให้การวิเคราะห์จำเป็นต้องอาศัยวิธีการตีความอย่างรอบด้านจากหลักฐานทางโบราณคดีและสถาปัตยกรรมเปรียบเทียบ (วิมล ศรีสุข, 2549; สมพงษ์ เกษตรสิน, 2550)

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและสถาปัตยกรรมเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจบทบาทของศิลปกรรมในฐานะสื่อกลางแห่งศรัทธาและวัฒนธรรม ศิลปะทางศาสนาไม่เพียงเป็นการสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อประกอบพิธีกรรม

เท่านั้น แต่ยังเป็น การแสดงออกทางจิตวิญญาณและสัญลักษณ์ทางปรัชญา (สุภัทร ดิษยวรรณ, 2551) แนวคิดทางสถาปัตยกรรมศาสนาในบริบทของพระพุทธศาสนาอธิบายว่า องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ฐาน ระฆัง และยอดฉัตร ล้วนสื่อถึงหลักธรรม เช่น อริยมรรคมีองค์แปด ธรรมจักร และพระรัตนตรัย ซึ่งสะท้อนการเชื่อมโยงระหว่างรูปธรรมกับนามธรรมในพุทธปรัชญา ในเชิงทฤษฎี การศึกษานี้ยังครอบคลุมแนวคิด “พหุอิทธิพลทางศาสนา” (Religious Syncretism) ที่อธิบายการหลอมรวมและปรับใช้ความเชื่อจากหลายระบบศาสนาให้อยู่ร่วมกันในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของภาคใต้ในช่วงประวัติศาสตร์ (ปราณี วงศ์เทศ, 2549) ทั้งนี้ หลักการศึกษาจะพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดทางประวัติศาสตร์ศิลปะ (Art Historical Approach) และแนวทางมานุษยวิทยาศิลปกรรม (Anthropology of Art) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของพระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและสังคมของชุมชน (อนุชา ทองคำ, 2548; วิชัย ธรรมศิลป์, 2551)

แรงจูงใจสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาจากความต้องการทำความเข้าใจพลวัตของความเชื่อทางศาสนาและการหล่อหลอมของอารยธรรมผ่านสถาปัตยกรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาและอัตลักษณ์ของชาวนครศรีธรรมราชมาอย่างยาวนาน การศึกษานี้มุ่งหวังให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่าง “ความเชื่อ-ศิลปกรรม-ชุมชน” เพื่อสร้างความเข้าใจลึกซึ้งต่อรากฐานทางวัฒนธรรมของภาคใต้ ในเชิงคุณค่า ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรมศาสนา โดยเฉพาะในประเด็นการรับอิทธิพลและการปรับตัวของศาสนาในบริบทท้องถิ่น (ปราณี วงศ์เทศ, 2549) อีกทั้งยังมีความสำคัญเชิงสังคม เนื่องจากจะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง และเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม (สุภัทร ดิษยวรรณ, 2551) งานวิจัยนี้จึงไม่เพียงตอบโจทย์ทางวิชาการ แต่ยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาคใต้ของประเทศไทย

ปัญหาและความท้าทายในการศึกษา การศึกษาอิทธิพลทางศาสนาต่อสถาปัตยกรรมโบราณมีความซับซ้อนหลายประการ วิมล ศรีสุข (2549) ได้ชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญว่า “การขาดแคลนเอกสารและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในบางช่วงเวลา ทำให้การศึกษาต้องอาศัยการตีความจากหลักฐานทางโบราณคดีและการเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมในภูมิภาคอื่น” สมพงษ์ เกษตรสิน (2550) เสริมว่า “ความซับซ้อนของการผสมผสานทางวัฒนธรรมในภาคใต้ ทำให้การแยกแยะอิทธิพลจากแหล่งต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความระมัดระวังและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย สุภัทร ดิษยวรรณ (2551) ได้เสนอแนะว่า “การศึกษาเจดีย์ในบริบททางศาสนาต้องพิจารณาทั้งมิติทางกายภาพและจิตวิญญาณ รวมถึงบทบาททางสังคมและการใช้งานในแต่ละยุคสมัย เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครบถ้วน”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระบรมธาตุเจดีย์ภายใต้อิทธิพลทางศาสนาต่างๆ
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเชื่อและหลักธรรมทางศาสนา
3. เพื่อศึกษาบทบาทของเจดีย์ในการเผยแพร่และรักษาพระพุทธศาสนาในภาคใต้
4. เพื่อประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของเจดีย์ต่อชุมชนท้องถิ่น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

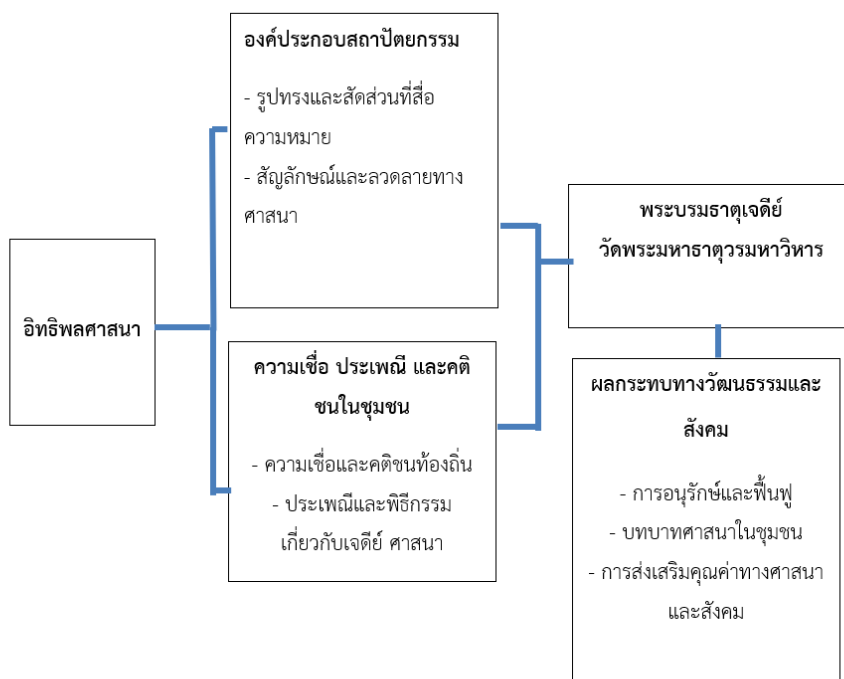
การศึกษาครั้งนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า “สถาปัตยกรรมศาสนาไทยเป็นผลสะท้อนของอิทธิพลทางศาสนา ความเชื่อ และคติชนของชุมชน” โดยมีจุดเน้นในการทำความเข้าใจว่า รูปแบบและองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมทางศาสนา เช่น พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มิได้เป็นเพียงสิ่งก่อสร้างเชิงกายภาพ แต่เป็นสื่อกลางของคติความเชื่อ ศรัทธา และวัฒนธรรมที่หลอมรวมอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน

กรอบแนวคิดของการวิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญสี่ประการที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ คือ (1) อิทธิพลทางศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานทางความคิดและค่านิยมที่กำหนดรูปแบบของศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม (Phra Dhammapitaka, 1999); (2) องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม ที่สะท้อนผ่านรูปทรงและวัสดุซึ่งสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ตลอดจนลวดลายทางศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับคติทางศาสนา (Piriya, 2013; Nithi, 1998); (3) ความเชื่อ ประเพณี และคติชนในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างและการใช้พื้นที่ศาสนสถาน โดยสะท้อนผ่านพิธีกรรมและค่านิยมร่วมของท้องถิ่น (Geertz, 1973; Phongphit, 1994); และ (4) ผลกระทบทางวัฒนธรรมและสังคม ที่เกิดจากสถาปัตยกรรมทางศาสนาในฐานะศูนย์กลางของศรัทธาและพื้นที่ประกอบกิจกรรมชุมชน ทั้งในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม การสร้างอัตลักษณ์ร่วม และการส่งเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณ (Rapoport, 1969; Sthapitanonda & Mertens, 2012).

ดังนั้น พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จึงทำหน้าที่เป็นกรณีศึกษาหลักที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตระหว่างศาสนา สถาปัตยกรรม และสังคม โดยกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง “อิทธิพลของศาสนา” ที่กำหนด “รูปแบบและความหมายของสถาปัตยกรรม” และ “ความเชื่อของชุมชน” ซึ่งร่วมกันส่งผลต่อ “การสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” ของสังคมท้องถิ่นในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวคิดนี้มุ่งอธิบายว่าการรับรู้ความงามและความศักดิ์สิทธิ์ในสถาปัตยกรรมไทยเกิดจากการบูรณาการระหว่างมิติทางศาสนา มิติทางศิลปกรรม และมิติทาง

วัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงบทบาทของศาสนาในฐานะพลังทางจิตวิญญาณที่หล่อหลอมสังคมและรูปแบบทางศิลปะให้คงอยู่ในสำนึกของชุมชนไทย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้แนวทางการศึกษาแบบพหุวิธี (Mixed Methods)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนาม โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมไทยในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดสุนทรียศาสตร์และบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรม การศึกษาเอกสารประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี จารึกและตำนานท้องถิ่นที่กล่าวถึงการสร้างวัดหรืออาคารศาสนสถาน รวมถึงการทบทวนงานวิจัยและบทความทางวิชาการของนักวิชาการไทยที่ศึกษาเรื่องสถาปัตยกรรมและศิลปะไทยในมิติสุนทรียศาสตร์ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการเปรียบเทียบและสังเคราะห์แนวคิดหลักในการวิจัย

นอกจากนี้ ได้ดำเนินการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษาที่มีลักษณะโดดเด่นทางสถาปัตยกรรม เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบ ความงาม และการใช้ประโยชน์ของอาคาร โดยการสำรวจประกอบด้วยการบันทึกลักษณะทางสถาปัตยกรรม การถ่ายภาพ การวัดขนาดองค์ประกอบต่าง ๆ ของอาคาร รวมถึงการสังเกตการณ์รูปแบบการใช้งานของพื้นที่ในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพและประโยชน์ใช้สอยในบริบทจริง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นกระบวนการหลักในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจมุมมองของผู้เกี่ยวข้องในด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดจำนวน 15 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ จำนวน 5 ท่าน (รหัส ศศ-1 ถึง ศศ-5)

เป็นนักวิชาการระดับมหาวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิในวงการศิลปกรรมไทย มีประสบการณ์วิจัยด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมภาคใต้มากกว่า 10 ปี ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของรูปแบบเจดีย์ อิทธิพลทางศาสนา และการตีความเชิงสัญลักษณ์ในงานศิลปกรรม

2.2 พระสงฆ์ผู้ดูแลวัด จำนวน 3 รูป (รหัส พส-1 ถึง พส-3)

เป็นพระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและวัดสำคัญใกล้เคียง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สอยพื้นที่ภายในศาสนสถานหลักธรรมที่สะท้อนในรูปแบบเจดีย์ และคติความเชื่อทางศาสนาในท้องถิ่น

2.3 ผู้นำชุมชนและผู้รู้ท้องถิ่น จำนวน 7 ท่าน (รหัส ขท-1 ถึง ขท-7)

เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น นักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และผู้นำชุมชนในเขตเมืองเก่า นครศรีธรรมราช ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับพระบรมธาตุเจดีย์ รวมถึงความเชื่อ ประเพณี และการสืบทอดศรัทธาทางศาสนาในระดับครอบครัวและชุมชน

ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดได้รับการบันทึก ถอดความ และตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ให้ข้อมูล (member checking) ก่อนนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) เพื่อสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามให้เห็นภาพรวมเชิงบูรณาการของสุนทรียศาสตร์ในสถาปัตยกรรมไทย

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Codes)

รหัส ผู้ให้ ข้อมูล	ตำแหน่ง/ บทบาท	ความเชี่ยวชาญ	ลักษณะข้อมูล ที่ให้	การใช้ข้อมูลใน งานวิจัย
ศศ - 1 ศศ - 2 ศศ - 3 ศศ - 4 ศศ - 5	ผู้เชี่ยวชาญด้าน ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านศิลปกรรม ไทยและ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม มีประสบการณ์ วิจัยมากกว่า 10 ปี	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ พัฒนาการของ รูปแบบเจดีย์ อิทธิพลทาง ศาสนา การ ตีความเชิง สัญลักษณ์ใน งานศิลปกรรม และแนวคิดทาง สุนทรียศาสตร์	ใช้ในการวิเคราะห์ พัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ของ พระบรมธาตุเจดีย์ และตีความ องค์ประกอบทาง ศิลปกรรมเชิง สัญลักษณ์
พล - 1 พล - 2 พล - 3	พระสงฆ์ผู้ดูแล วัด	พระภิกษุใน ตำแหน่งเจ้า อาวาสหรือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร และวัดใกล้เคียง	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การใช้สอย พื้นที่ศาสนสถาน หลักธรรมที่ สะท้อนใน รูปแบบเจดีย์ และคติความเชื่อ ทางศาสนาใน ท้องถิ่น	ใช้ในการวิเคราะห์ บทบาททาง ศาสนาและ หลักธรรมที่ สะท้อนใน องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรม
ขท-1 ขท-2 ขท-3 ขท-4 ขท-5 ขท-6 ขท-7	ผู้นำชุมชนและ ผู้รู้ท้องถิ่น	ผู้ทรงภูมิปัญญา ท้องถิ่น นัก อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และผู้นำชุมชน ในเขตเมืองเก่า นครศรีธรรมราช	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชน กับพระบรมธาตุ เจดีย์ ความเชื่อ ประเพณี การสืบ ทอดศรัทธาทาง ศาสนา และ คุณค่าทาง วัฒนธรรม	ใช้ในการวิเคราะห์ ความสำคัญทาง วัฒนธรรมและจิต วิญญาณของเจดีย์ ต่อชุมชน รวมถึง บทบาทของเจดีย์ ในฐานะศูนย์กลาง ศรัทธา

3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งาน ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว เครื่องมือทุกชุดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และได้รับค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (CVI) อยู่ในระดับ 0.80 ทุกข้อคำถาม ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ถอดความและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ปรากฏซ้ำหรือมีนัยสำคัญ และเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับกรอบแนวคิดและทฤษฎีด้านสุนทรียศาสตร์และสถาปัตยกรรมไทย เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงแนวคิดและอธิบายปรากฏการณ์เชิงคุณค่าในเชิงลึก

5. การตรวจสอบข้อมูลและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Data Verification and Trustworthiness)

เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลตามหลักของ Lincoln & Guba (1985) ได้แก่ ความเชื่อมั่น (Credibility): ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) ได้แก่ เอกสาร ภาคสนาม และการสัมภาษณ์ รวมถึงการยืนยันข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ (Member Checking) ความคงเส้นคงวา (Dependability): บันทึกกระบวนการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถตรวจสอบซ้ำได้ ความยืนยันได้ (Confirmability): ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และหลักฐานจริงในการตีความโดยปราศจากอคติส่วนบุคคล ความสามารถในการถ่ายโอนผล (Transferability): บรรยายบริบทของพื้นที่และข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระบรมธาตุเจดีย์ภายใต้อิทธิพลทางศาสนาต่าง ๆ

ผลการศึกษาพบว่า พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยอาณาจักรตามพรลิงก์ราวพุทธศตวรรษที่ 13 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาเถรวาทสายลัทธิวาทนิกที่เข้ามาพร้อมคณะธรรมทูตจากลังกา ต่อมามีการผสมผสานกับแนวคิดทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนมหายานในบางช่วง โดยเฉพาะในลักษณะ

ของพิธีกรรมและรูปแบบศิลปกรรมบางส่วน เช่น การประดับลวดลายเทพชุมนุมและสัญลักษณ์จักรวาลคติ ทั้งนี้ การบูรณะหลายสมัย เช่น สมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงปัจจุบัน ได้คงไว้ซึ่งแก่นของความเป็นศิลปะลังกาแต่มีการปรับให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ระยะเวลาศรีวิชัย (พ.ศ. 1200-1700) พบว่า การก่อสร้างเจดีย์องค์แรกในสมัยศรีวิชัยมีจุดประสงค์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่นำมาจากศรีลังกา ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ทางศาสนาระหว่างสองภูมิภาค ในระยะแรกนี้เจดีย์ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เป็นลักษณะเด่นของศรีวิชัย แต่ยังคงมีการผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ (ศศ-2, ศศ-4) พบว่า พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมีพัฒนาการต่อเนื่องตั้งแต่สมัยอาณาจักรตามพรลิงก์จนถึงปัจจุบัน โดยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาเถรวาทสายลังกาวงศ์ ผสมผสานกับแนวคิดพราหมณ์-ฮินดูและมหายานในบางช่วง ซึ่งสะท้อนผ่านลวดลายเทพชุมนุมและจักรวาลคติในองค์เจดีย์ นอกจากนี้ พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูล (พส-1) ยังกล่าวว่า การบูรณะในแต่ละยุค “คงไว้ซึ่งแก่นแท้ทางธรรม แต่ปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสังคมท้องถิ่น”

ลักษณะสำคัญในระยะนี้ รูปแบบเจดีย์แบบดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียและศรีลังกา การใช้วัสดุท้องถิ่นในการก่อสร้าง การจัดวางตามหลักโบราณสถานแบบมหายาน

ระยะนครศรีธรรมราช (พ.ศ. 1700-2000) การเปลี่ยนผ่านสู่พระพุทธศาสนาเถรวาท ในสมัยนครศรีธรรมราชส่งผลให้มีการปรับปรุงและขยายเจดีย์ให้สอดคล้องกับหลักธรรมเถรวาท การมาของพระสงฆ์จากลังกาในสมัยนี้ทำให้เกิดการปฏิรูปทางศาสนาที่สะท้อนผ่านการเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรม

ระยะไทย (พ.ศ. 2000-ปัจจุบัน) การบูรณปฏิสังขรณ์ในสมัยรัตนโกสินทร์แสดงให้เห็นการผสมผสานระหว่างศิลปกรรมท้องถิ่นกับแบบแผนไทยส่วนกลาง การปรับปรุงในรัชกาลต่าง ๆ ไม่ได้ทำลายเอกลักษณ์เดิม แต่เป็นการเพิ่มเติมที่สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา

2. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเชื่อและหลักธรรมทางศาสนา

ผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบของพระบรมธาตุเจดีย์สะท้อนหลักธรรมและความเชื่อทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ตัวองค์ระฆังเจดีย์เป็นสัญลักษณ์แห่ง “ธรรมจักร” หรือพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ยอดปลีแสดงถึงนิพพานอันสูงสุด ส่วนฐานกลมหหลายชั้นเปรียบเหมือนโลกธาตุหรือภูมิธรรมที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องก้าวข้ามเพื่อบรรลุความหลุดพ้น นอกจากนี้ การวางผังโดยมีระเบียงล้อมรอบและเจดีย์บริวาร 149 องค์ ยังสะท้อนแนวคิดจักรวาลตามคัมภีร์พุทธภูมิจักรวาลที่พระบรมธาตุเป็นศูนย์กลางของโลก (เขาพระสุเมรุ) และเป็นที่สถิตแห่งพระบรมสารีริกธาตุ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของพระบรมธาตุเจดีย์ไม่ได้มีเพียงหน้าที่ด้านความงาม แต่ยังทำหน้าที่เป็น สื่อการสอนทางธรรม และ แบบจำลองของ

จักรวาล ในทางพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (ศศ-3) และพระสงฆ์ผู้ดูแลวัด (พส-2) สอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของเจดีย์ทุกส่วนมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ฐานแปดเหลี่ยมหมายถึงอริยมรรคมีองค์แปด ตัวระฆังหมายถึงธรรมจักร และยอดฉัตรหมายถึงพระรัตนตรัย ผู้รู้ท้องถิ่น (ขท-5) ยังเสริมว่า ลวดลายแต่ละชนิดสะท้อนคติธรรม เช่น “ดอกบัว” สื่อถึงความบริสุทธิ์ของจิต และ “ครุฑจับนาค” หมายถึงการต่อสู้ระหว่างกิเลสและธรรม

รูปทรงและสัดส่วน ลักษณะระฆังคว่ำเป็นการนำเอารูปแบบจากลังกามาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและวัสดุท้องถิ่น สัดส่วนของเจดีย์สะท้อนหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องไตรภูมิและการเดินทางสู่นิพพาน องค์ประกอบหลัก ฐานเจดีย์รูปแปดเหลี่ยมสะท้อนอริยมรรคมีองค์แปด ตัวระฆัง แสดงถึงการครอบคลุมของพระธรรม ยอดฉัตร สื่อถึงพระรัตนตรัยและสถานะทางศาสนา ลวดลายและการประดับ วดลายบนเจดีย์ออกเป็นหลายประเภท โดยระบุว่า “ลวดลายแต่ละชนิดมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมพุทธศาสนา

3. บทบาทของเจดีย์ในการเผยแพร่และรักษาพระพุทธศาสนาในภาคใต้

จากการศึกษาพบว่า พระบรมธาตุเจดีย์มีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะศูนย์กลางศาสนา และวัฒนธรรมของภาคใต้มาโดยตลอด ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบพิธีกรรม และการเผยแพร่ธรรมะ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งเป็นที่ตั้งของเจดีย์เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม และเป็นแหล่งรวมพระสงฆ์ผู้ทรงศีลาจารวัตร เป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีสำคัญของรัฐและประชาชน เช่น งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาและความร่วมมือของชุมชน นอกจากนี้ เจดีย์ยังทำหน้าที่เป็น “สื่อกลางทางจิตวิญญาณ” ที่ช่วยคงไว้ซึ่งความต่อเนื่องของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ภาคใต้ ศูนย์กลางการศึกษาพระธรรม วัดพระมหาธาตุทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระไตรปิฎกและการฝึกอบรมพระสงฆ์ตั้งแต่สมัยโบราณ จากการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ (พส-3) ระบุว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระธรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ และยังคงเป็นสถานที่อบรมพระภิกษุทั่วภาคใต้ ส่วนผู้นำชุมชน (ขท-2, ขท-4) ยืนยันว่า พิธีกรรมสำคัญ เช่น งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความศรัทธาของประชาชนกับวัด “การมีพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานทำให้วัดแห่งนี้กลายเป็นจุดหมายปลายทางของการแสวงบุญจากทั่วภาคใต้

ศูนย์กลางการศึกษาทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลางการศึกษาพระไตรปิฎก และฝึกอบรมพระสงฆ์มาตั้งแต่สมัยโบราณ แสดงถึงสถานะทางวิชาการและศาสนูปถัมภ์ที่สูงส่ง

ศูนย์กลางการแสวงบุญ การประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุทำให้วัดแห่งนี้กลายเป็น ศูนย์กลางศรัทธา และจุดหมายปลายทางของการแสวงบุญจากทั่วภาคใต้

เครือข่ายเผยแพร่เป็น จุดเริ่มต้น ของการส่งพระสงฆ์ไปเผยแพร่ธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคใต้ และเป็น ประตูก่อเชื่อมโยง ในการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและการปฏิบัติกับศรีลังกาอย่างต่อเนื่อง

4. ความสำคัญทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของเจดีย์ต่อชุมชนท้องถิ่น

ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่า พระบรมธาตุเจดีย์เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาและอัตลักษณ์ของชาวนครศรีธรรมราช เป็นสัญลักษณ์ของ “เมืองพระ” ที่หล่อหลอมความเป็นหนึ่งเดียวทางจิตใจของคนในชุมชน การบูชาพระบรมธาตุถูกสืบทอดเป็นประเพณีและวิถีชีวิต เช่น พิธีแห่ผ้าขึ้นธาตุ การบูชาพระธาตุตามวันเกิด และการสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งล้วนสะท้อนถึงพลังศรัทธา ความกตัญญู และการดำรงอยู่ของคติพุทธในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ พระบรมธาตุยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และมรดกวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับรากเหง้าทางจิตวิญญาณของท้องถิ่น ข้อมูลจากผู้รู้ท้องถิ่น (ขท-1, ขท-6) ชี้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์เป็น “หัวใจทางจิตวิญญาณของชาวนครฯ” การสักการะพระธาตุตามวันเกิดและพิธีบูชาเจดีย์สะท้อนอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญ (ศศ-5) มองว่า ความต่อเนื่องของศรัทธานี้ทำให้เจดีย์มิใช่เพียงโบราณสถาน แต่เป็น “ศูนย์กลางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ของคนทุกวัย”

กล่าวโดยสรุป พระบรมธาตุเจดีย์มิได้เป็นเพียงโบราณสถาน แต่เป็น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศาสนาที่สำคัญยิ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาที่หล่อเลี้ยงและกำหนดทิศทางของพุทธศาสนาเถรวาทในภาคใต้ของประเทศไทยอย่างยาวนาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง พุทธสถาปัตยกรรมพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางประวัติศาสตร์ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาในภูมิภาคภาคใต้อย่างลึกซึ้ง พระบรมธาตุเจดีย์มิได้เป็นเพียงศาสนสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรม หากแต่เป็น “เอกสารทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่มีชีวิต” ที่บันทึกการเปลี่ยนแปลงทางศาสนา การเมือง และวัฒนธรรมของดินแดนนี้มาอย่างต่อเนื่อง (กรมศิลปากร, 2565; สำนักโบราณคดี, 2563)

1. การสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาผ่านสถาปัตยกรรม

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของพระบรมธาตุเจดีย์สามารถแบ่งได้เป็นสามระยะสำคัญ โดยแต่ละระยะสะท้อนอิทธิพลทางศาสนาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของยุคสมัยนั้นอย่างชัดเจน ใน ระยะเวลาศรีวิชัย (พ.ศ. 1200–1700) การก่อสร้างเจดีย์องค์แรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุจากลังกา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างคาบสมุทรมลายูกับเกาะลังกา สถาปัตยกรรมในช่วงนี้ยังปรากฏอิทธิพลของพุทธศาสนามหายาน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของอาณาจักรศรีวิชัย แต่ขณะเดียวกันก็มีการผสมผสาน

ความเชื่อท้องถิ่น เช่น ความเชื่อเรื่องนาค เทพารักษ์ และภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณ สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการหลอมรวมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นก่อนการรับพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์อย่างสมบูรณ์ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2550)

ระยานครศรีธรรมราช (พ.ศ. 1700–2000) เป็นช่วงที่พระพุทธศาสนาเถรวาทได้รับการสถาปนาอย่างมั่นคง การมาของคณะสงฆ์จากลังกาเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลต่อแนวคิดและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการบูรณะและขยายองค์เจดีย์ในระยนี้มีใช้การสร้างใหม่ทั้งหมด แต่เป็น “การปฏิรูปทางสถาปัตยกรรม” เพื่อสื่อหลักธรรมของเถรวาทอย่างเป็นรูปธรรม (สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2505) การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Smith (2018) ที่มองว่าสถาปัตยกรรมศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมและการยืนยันอำนาจทางศาสนาและการเมือง

ระยไทย (พ.ศ. 2000–ปัจจุบัน) โดยเฉพาะการบูรณปฏิสังขรณ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ การปรับปรุงเจดีย์ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของศิลปะลังกาไว้ ขณะเดียวกันก็เพิ่มเติมน้องประกอบใหม่ที่สะท้อนรสนิยมศิลปกรรมแบบไทย เช่น การประดับกระเบื้องเคลือบและลวดลายพุทธจักรวาล สะท้อนถึงความตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความศรัทธาที่มีต่อพระบรมธาตุในฐานะ “สัญลักษณ์ของชาติ” และศูนย์กลางพุทธศาสนาในภาคใต้ (กรมศิลปากร, 2565)

2. ความหมายทางธรรมที่ฝังอยู่ในองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมพบว่า พระบรมธาตุเจดีย์เป็นสถาปัตยกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อสารหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง รูปทรงระฆังคว่ำและฐานแปดเหลี่ยมไม่ได้เป็นเพียงการเลียนแบบแบบแผนจากลังกา แต่เป็นการดัดแปลงให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและแนวคิดจักรวาลวิทยาในพุทธศาสนา

องค์ประกอบแต่ละส่วนของเจดีย์สะท้อนความหมายเชิงธรรม ตัวฐานแปดเหลี่ยมเปรียบดัง อริยมรรคมีองค์แปด ระฆังกลางหมายถึง พระธรรมจักร และยอดฉัตรสื่อถึง พระรัตนตรัย ทั้งหมดจึงเป็นแบบจำลองของจักรวาลที่แสดงเส้นทางการบรรลุธรรมจากโลกมนุษย์สู่นิพพาน (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2549) นอกจากนี้ ลวดลายประดับ เช่น เทพขุมทุม ดอกบัว และนาคเกี่ยว ล้วนมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมและปฏิจจสมุปบาท แสดงให้เห็นถึงความพิถีพิถันในการออกแบบ เพื่อให้สถาปัตยกรรมทำหน้าที่เป็น “สื่อการสอนธรรม” ที่ย้ำเตือนผู้แสวงบุญให้ระลึกถึงหนทางแห่งความหลุดพ้น

3. บทบาทของพระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะศูนย์กลางทางสังคมและศาสนา

ผลการวิจัยยังเน้นย้ำว่าพระบรมธาตุเจดีย์และวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางการศึกษาพระธรรมและกิจกรรมทางศาสนามาตั้งแต่สมัยโบราณ (กรมศิลปากร, 2565) การประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุทำให้วัดแห่งนี้กลายเป็นจุดหมายปลายทางของการแสวงบุญและเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชนภาคใต้ พิธีกรรมสำคัญ เช่น การ

แห่ผ้าขึ้นธาตุ มีบทบาทเชื่อมโยงผู้คนกับหลักธรรมและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวทางจิตวิญญาณของชุมชน

ยิ่งไปกว่านั้น วัดพระมหาธาตุยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระธรรมและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างไทยและลังกา โดยมีการส่งพระสงฆ์ไปศึกษาธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่คาบสมุทรมลายู (สมศักดิ์ ปริกสุวรรณ, 2548) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพระบรมธาตุเจดีย์มิได้เพียงธำรงไว้ซึ่งมรดกทางสถาปัตยกรรม หากยังมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเถรวาทในภูมิภาค

โดยสรุปผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชเป็น “พุทธสถาปัตยกรรมแห่งสัจธรรม” ที่เชื่อมโยงโลกวัตถุกับโลกธรรมได้อย่างกลมกลืน ทั้งในแง่รูปทรงสัญลักษณ์ และบทบาททางสังคม สถาปัตยกรรมของเจดีย์จึงมิใช่เพียงสิ่งก่อสร้าง แต่เป็น “ภาษาทางศิลป์” ที่บอกเล่าแนวคิดจักรวาลทางพุทธศาสนา ถ่ายทอดหลักธรรม และสืบต่อจิตวิญญาณของชุมชนมายาวนานกว่าพันปี

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นกรณีตัวอย่างที่สำคัญของการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุนิยม โดยสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของวัฒนธรรมไทยที่สามารถรักษาอัตลักษณ์และความศรัทธาทางศาสนาไว้ได้ ขณะเดียวกันก็ปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปกระบวนการปรับตัวดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพของสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปรับตัวเชิงสัญลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรม เช่น การอนุรักษ์รูปแบบดั้งเดิมขององค์เจดีย์และลวดลายศิลปกรรมควบคู่กับการบูรณะโดยใช้เทคนิคสมัยใหม่ ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับชุมชนดั้งเดิม ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการ “อยู่ร่วมอย่างสมดุลระหว่างอดีตและปัจจุบัน” ภายใต้กรอบคิดของวัฒนธรรมแบบพุทธ นอกจากนี้ ความต่อเนื่องของประเพณีที่ดำรงอยู่ควบคู่กับการปรับตัว ยังแสดงให้เห็นถึง ภูมิปัญญาในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีได้เป็นการยึดติดกับรูปแบบเดิมอย่างตายตัว แต่เป็นการเลือกสรรองค์ประกอบที่มีคุณค่ามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของสังคมร่วมสมัย แนวทางนี้จึงเป็นตัวอย่างของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่เน้น “ความยืดหยุ่นเชิงสร้างสรรค์” (creative resilience) ทำให้พระบรมธาตุเจดีย์มิใช่เพียงอนุสรณ์แห่งศรัทธาในอดีต แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการดำรงชีวิตทางวัฒนธรรมในปัจจุบันกล่าวโดยสรุป องค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การอนุรักษ์และการปรับตัวทางวัฒนธรรมมิได้เป็นกระบวนการที่ขัดแย้งกัน หากแต่เป็นกระบวนการที่เสริมกันอย่างเกื้อหนุน โดยการรักษาประเพณีควบคู่กับการปรับตัวอย่าง

เหมาะสมจะช่วยให้มรดกทางวัฒนธรรมดำรงอยู่อย่างมีชีวิต มีคุณค่าทางจิตวิญญาณ และความหมายต่อสังคมร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การศึกษาอิทธิพลของศาสนาที่ส่งผลต่อพระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเจดีย์แห่งนี้ผ่านการพัฒนาใน 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ ระยะศรีวิชัย การวางรากฐานภายใต้อิทธิพลมหายาน ระยะนครศรีธรรมราช การปรับเปลี่ยนสู่เถรวาทจากลังกา ระยะไทย การบูรณปฏิสังขรณ์และการอนุรักษ์แต่ละระยะมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนบริบททางการเมือง สังคม และศาสนาในยุคหนึ่งๆ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม การผสมผสานของรูปแบบสถาปัตยกรรมจากหลายแหล่งทำให้เจดีย์แห่งนี้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นตัวแทนของศิลปกรรมภาคใต้ ลักษณะเด่น รูปทรงระฆังคว่ำที่ได้รับอิทธิพลจากลังกาฐานแปดเหลี่ยมที่สะท้อนหลักธรรมพุทธศาสนา ลวดลายประดับที่ผสมผสานศิลปะหลายยุคสมัย บทบาททางสังคมและศาสนา เจดีย์แห่งนี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและการเรียนรู้ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาพระพุทธศาสนาในภาคใต้อย่างกว้างขวาง" มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักฐานเชิงสถาปัตยกรรมและวัสดุอย่างลึกซึ้ง (Deep Architectural and Material Analysis) เช่น การศึกษาเปรียบเทียบเชิงสัณฐานวิทยา (Morphological Comparison): ควรมีการเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเจดีย์ในแต่ละระยะ
2. การขยายขอบเขตการวิเคราะห์บทบาททางสังคมและศาสนา (Broadening Socioreligious Analysis) การศึกษาความหมายเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Significance) อิทธิพลของนิกายศาสนา (มหายาน/เถรวาท) ส่งผลต่อรูปแบบและจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาพระบรมสารีริกธาตุอย่างไร
3. การใช้หลักฐานปฐมภูมิและมุมมองเชิงพื้นที่ (Utilizing Primary Sources and Spatial Perspective) การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ของเครือข่ายวัด ทำการวิเคราะห์การกระจายตัวของวัดที่ได้รับอิทธิพลจากวัดพระมหาธาตุฯ

เอกสารอ้างอิง

- ดำรงค์ เรืองประภา. (2548). ภาคใต้ในฐานะศูนย์กลางการค้าและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมโบราณ. นครศรีธรรมราช: สถาบันศิลปวัฒนธรรมภาคใต้.
- ประเสริฐ ฐ นคร. (2552). พระบรมธาตุเจดีย์กับอิทธิพลทางศิลปกรรมในภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ปราณี วงศ์เทศ. (2549). ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย: การรับและการปรับอิทธิพลจากต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มานิตย์ วลิลโถม. (2550). วิวัฒนาการของเจดีย์ในประเทศไทย: การผสมผสานระหว่าง มหายานและเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร.
- วิชัย ธรรมศิลป์. (2551). การปรับตัวทางวัฒนธรรมและศาสนาในสถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2553). นครศรีธรรมราช: ศูนย์กลางทางศาสนาและการเมืองของภาคใต้. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- วิมล ศรีสุข. (2549). การตีความเชิงสัญลักษณ์ในงานสถาปัตยกรรมโบราณภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ เกษตรสิน. (2550). การผสมผสานทางวัฒนธรรมในงานศิลปกรรมภาคใต้ของประเทศไทย. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สุภัทร ดิษยวรรณ. (2551). เจดีย์กับบริบททางศาสนาและสังคม: การวิเคราะห์ในเชิงจิต วิญญาณ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2551). เส้นทางการค้าทางทะเลและการเผยแพร่วัฒนธรรมในคาบสมุทร ภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสน่ห์ จันทรเจริญ. (2547). การศึกษาพระบรมธาตุเจดีย์ในมิติทางศาสนาและวัฒนธรรม. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- อนุชา ทองคำ. (2548). พระพุทธศาสนาในภาคใต้: การพัฒนาและความสัมพันธ์กับเครือข่าย พุทธศาสนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. Basic Books.
- Nithi, S. (1998). *Traditional Thai architecture: Form and identity*. Silpakorn University Press.
- Phira, K. (2013). *Art and cosmology in Thai temples*. River Books.
- Phongphit, S. (1994). *Thai cultural values and moral development*. Chulalongkorn University Press.
- Phra Dhammapitaka (P. Payutto). (1999). *Buddhadhamma (revised edition)*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Rapoport, A. (1969). *House form and culture*. Prentice-Hall.
- Sthapitanonda, N., & Mertens, B. (2012). *Architecture of Thailand: A guide to traditional and contemporary forms*. Editions Didier Millet.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของ
องค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลาง อำเภอลำปลายงอง
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PUBLIC PARTICIPATION IN PUBLIC POLICY FORMULATION OF CHANG
KLANG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, CHANG
KLANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ชุตินา สืบสาย¹ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)²

Chutima Suabsay¹ and Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim)²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

¹⁻²Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ekkawin.piy@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลาง อำเภอลำปลายงอง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลาง อำเภอลำปลายงอง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนตำบลข้างกลาง จำนวน 385 คน และ สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้านที่น้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 2) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลาง ประกอบด้วย แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แนวทางส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลข้าง

* Received 22 October 2025; Revised 3 November 2025; Accepted 10 November 2025

กลาง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, นโยบายสาธารณะ, องค์การบริหารส่วนตำบลลำลูกเกด

Abstract

The objectives of this research article were: (1) to examine the level of public participation in public policy formulation of Chang Klang Subdistrict Administrative Organization, Chang Klang District, Nakhon Si Thammarat Province, and (2) to explore approaches for promoting public participation in public policy formulation of Chang Klang Subdistrict Administrative Organization, Chang Klang District, Nakhon Si Thammarat Province. This study employed a mixed-methods research design. The population and sample consisted of 385 residents of Chang Klang Subdistrict and 10 key informants for in-depth interviews. The research instruments included a questionnaire and an interview form. Data were analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation as well as content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of public participation in public policy formulation of Chang Klang Subdistrict Administrative Organization was high. When considering each aspect in descending order of the mean score, participation in decision-making ranked the highest, followed by participation in implementation and participation in monitoring and evaluation, while participation in idea contribution and participation in receiving benefits ranked the lowest; and (2) the approaches for promoting public participation in public policy formulation of Chang Klang Subdistrict Administrative Organization include strategies to encourage participation in idea contribution, participation in decision-making, participation in implementation, participation in monitoring and evaluation, and participation in receiving benefits.

Keywords: Public Participation, Public Policy, Chang Klang Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 249 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากรและพื้นที่ซึ่งต้องรับผิดชอบประกอบกัน โดยเฉพาะมาตรา 253 ซึ่งได้ระบุถึง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบโดยประชาชน กล่าวคือ ในการดำเนินงานให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่ประชาชนรับทราบ ตลอดทั้งให้มีกลไกต่าง ๆ ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) และตามอำนาจหน้าที่ตามแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามมาตรา 16 โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลใช้บริหารประเทศที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน นโยบายสาธารณะที่ดีเมื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลก็จะช่วยแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ปัจจุบันนโยบายสาธารณะไม่จำเป็นต้องเกิดจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียวแต่เกิดจากการผลักดันของประชาชนหรือนักวิชาการก็ได้ซึ่งการจะทำให้นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นจริงและดำเนินต่อไปด้วยความต่อเนื่องต้องอาศัยการสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจและทรัพยากรที่จะทำให้นโยบายเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ ดังนั้นกระบวนการทำนโยบายสาธารณะจึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนในรายละเอียดแท้จริงแล้วไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับบริบทเฉพาะของพื้นที่หนึ่งและปัจจัยแวดล้อมทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนการสนับสนุนให้มีพื้นที่แสดงความคิดเห็น การเข้ามามีส่วนร่วมและทำทีของผู้มีส่วนได้เสียในนโยบายและตลอดทั้งกระบวนการนโยบายดังกล่าวด้วย จึงไม่ยากที่นโยบายสาธารณะและกระบวนการนโยบายสาธารณะจะมีความยั่งยืน (พินนารา อินตะประเสริฐ, 2564, หน้า 7-8)

การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสได้ร่วมแสดงทัศนคติ ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและนำเอาความคิดเห็นของประชาชนมาประกอบในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐและต้องใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่น การแบ่งปันข้อมูลระหว่างผู้ที่มีส่วน

ได้ส่วนเสียและเป็นการทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ เป็นการสร้างฉันทามติ ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง เป็นการง่ายในการนำไปปฏิบัติ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายสาธารณะมีความสำคัญและประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากเทศบาลเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ให้สามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชน ทำให้ท้องถิ่นสามารถออกนโยบายสาธารณะที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากกว่า (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550, หน้า 2)

ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับ มาตรา 253 ระบุถึง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบโดยประชาชนกล่าวคือ ในการดำเนินงาน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาปนาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนได้รับทราบ ตลอดจนมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและนโยบายสาธารณะยังส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรงและประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่จึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ และการแสดงความคิดเห็นการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจึงเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 10,257 คน เมื่อคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 385 คน และ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิเพื่อให้ได้ตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง

ทุกตำบลเท่า ๆ กัน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกคือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชน กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มข้าราชการการเมืองและกลุ่มเอกชน จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ส่วนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง และ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง และ ส่วนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลนี้โดยผู้วิจัยขออนุญาตและประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง โดยออกหนังสือขอเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ฯ จากนั้นจัดเตรียมเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกจะทำการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน จากนั้นจึงสรุปและจัดเตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน ร้อยละ 54.81 เพศหญิง จำนวน 174 คน ร้อยละ 45.19 น้อยที่สุด มีอายุ 30-44 ปี จำนวน 183 คน ร้อยละ 47.53 รองลงมา คือ อายุ 45-59 ปี จำนวน 95 คน ร้อยละ 24.68 และ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 68 คน ร้อยละ 17.66 ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ จำนวน 149 คน ร้อยละ 38.70

รองลงมาคือ เกษตรกร จำนวน 78 คน ร้อยละ 20.26 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 59 คน ร้อยละ 15.32 โดยมีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 187 คน ร้อยละ 48.57 รองลงมา คือ อาชีวศึกษา/ปวช./ปวส. จำนวน 886 คน ร้อยละ 22.34 มัธยมศึกษา มีจำนวน 63 คน ร้อยละ 16.36 และประชาชนส่วนใหญ่ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่มากที่สุดคือ มากกว่า 20 ปี จำนวน 179 คน ร้อยละ 46.49 รองลงมาคือ 11-20 ปี จำนวน 114 คน ร้อยละ 29.61 5-10 ปี จำนวน 56 คน ร้อยละ 14.55

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพรวม)

ภาพรวม	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด	3.50	1.01	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.79	0.94	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	3.76	0.86	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	3.75	0.83	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.50	0.94	มาก
รวม	3.66	0.92	มาก

จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.76$) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.75$) ด้านที่น้อยที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า

การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความเห็นของประชาชนมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมาคือ เข้าร่วมเวทีประชาคม/การรับฟังความคิดเห็นเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) และมีโอกาสเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในชุมชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.50$)

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความมั่นใจว่าสิ่งที่ตนตัดสินใจมีผลต่อทิศทางการพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาคือ ประชาชนมีสิทธิในการร่วมตัดสินใจนโยบายของท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.04$) และเคยเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมที่มีการตัดสินใจเรื่องโครงการต่าง ๆ ของชุมชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.91$)

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความเต็มใจช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะในชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) รองลงมาคือ เคยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น ปรับปรุงถนน ลอกคูคลองหรือกิจกรรมสาธารณะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$) และน้อยที่สุด คือ เป็นอาสาสมัครหรือคณะกรรมการในโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$)

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความเห็นของประชาชนมีผลต่อการปรับปรุงโครงการในอนาคตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.35$) รองลงมาคือ เคยตรวจสอบหรือสอบถามความคืบหน้าของโครงการที่ดำเนินในพื้นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) และน้อยที่สุด คือ เคยให้ข้อเสนอแนะหรือร้องเรียนเมื่อโครงการไม่เป็นไปตามที่วางไว้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.39$)

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รับรู้ว่ามีสิทธิของตนในฐานะประชาชนได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) รองลงมาคือ การพัฒนาท้องถิ่นก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ทุกคนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) และน้อยที่สุดคือ ได้รับสิทธิหรือบริการที่เกิดจากนโยบายสาธารณะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$)

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติมในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลางในด้าน 1. การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด แสดงให้เห็นว่า มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเสนอแนะความคิดเห็นและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนานโยบายสาธารณะบ้าง แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน การแสดงออกความคิดเห็นมีน้อย อีกทั้งเวลาของประชาชนส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมได้เต็มที่ เครือข่ายภาคการศึกษา เช่น โรงเรียน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงข้อเสนอเข้าสู่แผนพัฒนา อย่างไรก็ตามการระดมความ

คิดเห็นยังไม่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงและมีความหลากหลายเพียงพอจึงควรพัฒนาเวทีระดมความคิดเห็นย่อยหรือช่องทางออนไลน์เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น 2. การตัดสินใจพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับหนึ่งเพื่อแสดงความคิดเห็นในประเด็นสำคัญ การใช้เสียงส่วนใหญ่ของเครือข่ายเป็นฐานตัดสินใจทำให้การบริหารมีความโปร่งใสและยึดโยงกับประชาชนมากขึ้น อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมนี้ยังจำกัดอยู่ในบางกลุ่มประชาชน อีกทั้งมีความรู้สึกที่ว่าประชาชนไม่มีอำนาจตัดสินใจที่แท้จริง เพราะต้องผ่านผู้นำหรือผู้บริหารทำให้ความรู้สึกเป็นเจ้าของนโยบายยังไม่เต็มที่ 3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติงานถือว่ามีอยู่บ้าง โดยเฉพาะในกิจกรรมประเพณีสำคัญ งานสาธารณประโยชน์และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลใช้ผู้นำชุมชนและเครือข่ายเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง ประชาชนมีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมืออย่างดีแต่การเข้าร่วมยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาจากการประกอบอาชีพ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมบางครั้งยังไม่ครอบคลุม 4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลของประชาชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในลักษณะการเข้าร่วมประชุมหรือมีตัวแทนชุมชนติดตามผลโครงการที่ดำเนินการ อย่างไรก็ตามกลุ่มที่มีบทบาทมักเป็นตัวแทนเพียงบางส่วน ทำให้การติดตามและประเมินผลยังไม่สะท้อนมุมมองของประชาชนทั้งหมด และ 5. การรับผลประโยชน์ ประชาชนได้รับผลลัพธ์จากการดำเนินนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน เช่น การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สุขภาพอนามัยที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยบางกลุ่มอาจได้รับประโยชน์น้อยกว่ากลุ่มอื่นเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือการกำหนดนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การกำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงต้องเน้นการสร้างช่องทางที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีบทบาทเท่าเทียมกัน การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชน การสื่อสารอย่างทั่วถึง และการสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วม แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งและทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

1. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง เน้นการสร้างกลุ่มย่อยเพื่อให้ประชาชนรู้สึกสบายใจในการแสดงความคิดเห็นและเพิ่มการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงทุกคนอย่างทั่วถึง เช่น การจัดเวทีกลางแจ้งหน้าสำนักงาน อบต. การใช้เครือข่ายการเสนอความคิดเห็นและการเปิดเวทีย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นในหลายพื้นที่ แนวทางเหล่านี้มีจุดเด่นคือการแก้ปัญหาการเข้าถึงและสร้างช่องทางหลากหลาย

ช่วยให้ประชาชนทุกกลุ่มมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและสร้างความหลากหลายของข้อเสนอในการกำหนดนโยบาย

2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แนวทางส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง จึงมุ่งเน้นให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนการแต่งตั้งและกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ให้มีการพบปะระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนเพื่อชี้แจง ทำให้เกิดความมั่นใจและกล้าตัดสินใจมากขึ้น รวมถึงการสนับสนุนตัวแทนที่สามารถสะท้อนความเห็นของคนในชุมชน แนวทางนี้ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจจริง

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรส่งเสริมจูงเน้นการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ รวมถึงการเชิญชวนถึงบ้านเพื่อสร้างแรงจูงใจ เช่น การให้ของที่ระลึกเล็กน้อย การกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกทำงานตามความถนัดและความพร้อมของตนเอง นอกจากนี้ ยังเน้นให้ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ลงพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจ แนวทางเหล่านี้ช่วยให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมากขึ้นและเพิ่มแรงขับเคลื่อนร่วมของชุมชน

4. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรมีแนวทางส่งเสริมที่เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและวิธีการติดตาม พร้อมพัฒนาแบบประเมินผลที่เป็นรูปธรรมและง่ายต่อการใช้งาน อีกทั้งเน้นให้มีข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินเพื่อปรับปรุงงานในอนาคต การสร้างตัวแทนจากทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมและการพัฒนาช่องทางการสื่อสาร เช่น การประชุมรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ เป็นอีกแนวทางสำคัญ แนวทางเหล่านี้สามารถเพิ่มความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนว่าการติดตามของพวกเขามีคุณค่าและมีผลต่อการตัดสินใจจริง

5. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ แนวทางส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง เสนอให้มีการประชาสัมพันธ์สิทธิและโครงการของ อบต. อย่างทั่วถึง รวมถึงการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มและเน้นการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและเยาวชน การวางแผนอย่างบูรณาการเพื่อให้ผลประโยชน์เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงและยั่งยืน เป็นแนวทางที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็นธรรมในการได้รับประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและด้านที่น้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด และ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยังไม่ได้มีโอกาสอย่างเต็มที่ในการเสนอความคิดเห็นหรือร่วมกำหนดแนวทางนโยบายเพราะการบริหารงานมักมาจากการกำหนดทิศทางของผู้บริหารหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งประชาชนจำนวนหนึ่งยังขาดข้อมูลที่เพียงพอและขาดความตระหนักถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมส่งผลให้การร่วมคิดและการรับผลประโยชน์จากนโยบายนั้นยังไม่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา กะตากุลและคณะ (2567, หน้า 28) พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับบทความวิชาการของ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโรและคณะ (2566, หน้า 8-12) ซึ่งระบุว่า การเมืองการปกครองกับความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนานั้น ทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองภายใต้การขับเคลื่อนผ่าน 3 สถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียนและเป็นไปตามหลักการปกครองทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่อปริหานิยธรรม 7 ประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยา เดชเกิดและคณะ (2567, หน้า 87) พบว่า ระดับนโยบายการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยรวมทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ส่วนงานวิจัยของสิริพร อินทรจุฑกุล และ สุขุม กันกา (2567, หน้า 52) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานโยบายสาธารณะองค์การบริหารส่วนตำบลตำหนักธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการร่วมการตัดสินใจ ด้านการร่วมปฏิบัติและด้านการรับฟังความคิดเห็น ด้านการควบคุม ด้านการวางแผนร่วมและด้านการให้ข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายนวรุธ แก้วสนิท และ พชร สาตร์เงิน (2566, หน้า 426) พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก รวมถึงงานวิจัยของ ธชาดา พิมลิมและคณะ (2566, หน้า 35) พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายกองทุนหลักประกันสุขภาพภาครัฐ ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนสอก อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ สุป็น สมสาร (2563, หน้า 149) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เนื่องจากลักษณะพื้นที่หรือบริบทของชุมชนมีความแตกต่างกับพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยจึงทำให้

ผลการวิจัยแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้งานวิจัยของพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) และคณะ (2565, หน้า 64) พบว่า ควรมีการนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามหลักอภิธานิธรรม 7 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กริธา คงพยัคฆ์และคณะ (2562, หน้า 29) พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านปิยาวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำ ไพเราะ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะจะทำให้การปฏิบัติมีความโปร่งใสและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างกลาง โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านหลักดังนี้ (1) ด้านการร่วมคิด ควรเพิ่มช่องทางการแสดงความคิดเห็นทั้งในรูปแบบเวทีย่อย เวทีสาธารณะและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง (2) ด้านการตัดสินใจ ควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและจัดให้มีตัวแทนประชาชนในคณะทำงานหรือคณะกรรมการเพื่อสะท้อนความคิดเห็นของคนในชุมชนอย่างแท้จริง (3) ด้านการปฏิบัติงาน ควรสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมและกำหนดบทบาทที่เหมาะสมสำหรับประชาชนตามความถนัดและความพร้อม (4) ด้านการติดตามและประเมินผล ควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลที่มีรูปแบบชัดเจน โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ พร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา และ (5) ด้านการรับผลประโยชน์ ควรวางแผนจัดสรรงบประมาณและดำเนินโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ครอบคลุมทุกกลุ่ม รวมถึงการสื่อสารให้ประชาชนรับรู้สิทธิและโอกาสในการเข้าถึงผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเน้นการมีส่วนร่วมเฉพาะบางขั้นตอนแต่ยังขาดช่องทางให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นของการคิดริเริ่มนโยบาย รวมถึงยังมีข้อจำกัดด้านข้อมูล ความเข้าใจและช่องทางการเข้าถึง การกำหนดแนวทางที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจะช่วยให้การกำหนดนโยบายสาธารณะสะท้อนความต้องการของชุมชนได้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา เดชเกิดและคณะ (2567, หน้า 87) พบว่า หน่วยงานควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนในการทำงาน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย การวางแผนและการดำเนินงาน อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนางหลงต้องมีการเพิ่มช่องทางการแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสและกระตุ้นให้กลุ่มที่หลากหลายเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามในการปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด

สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพร อินทรจุฑกุล และ สุชุม กันกา (2567, หน้า 52) พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนานโยบายสาธารณะองค์การบริหารส่วนตำบลตาดหนักธรรมจะต้องคำนึงถึงการทำงานร่วมกัน ในรูปแบบของคณะกรรมการ มีการติดต่อประสานงาน ประชาคม ร่วมกันภายในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำในการตัดสินใจร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกส่วนงานได้แสดงความคิดเห็น ปรีกษาหารือร่วมกันโดยใช้ระบบประชาธิปไตยมาเป็นตัวตัดสินใจ ในการวางแผนการดำเนินงาน ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติร่วมกันและรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบ แต่งานวิจัยของสุปิ่น สมสาร (2563, หน้า 149) พบว่า ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างข้อบัญญัติของเทศบาลเกี่ยวกับโครงการหรือนโยบายสาธารณะ การวางแผนงานโครงการหรือนโยบายสาธารณะ วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการหรือนโยบายสาธารณะรวมทั้ง ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในนโยบายสาธารณะและมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะของประชาชนในเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู สอดคล้องกับงานวิจัยของธชาดา พิมสิมและคณะ (2566, หน้า 35) พบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายกองทุนหลักประกันสุขภาพภาครัฐ (1) ด้านการตัดสินใจ ประชาชนได้ประชุมวิเคราะห์สภาพปัญหาสาธารณสุขในชุมชน มีส่วนร่วมวางแผนการบริหารแก้ปัญหาในชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์การ (2) ด้านการดำเนินงาน ประชาชนได้มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางติดตามการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน มีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผนงาน (3) ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนได้เข้าใช้บริการสุขภาพจากกองทุนสุขภาพ มีความพึงพอใจในการบริการสุขภาพมากขึ้น ได้รับสิ่งตอบแทนอย่างเหมาะสมจากกองทุนสุขภาพ (4) ด้านการติดตามและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับการทำงาน มีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายงบประมาณดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการติดตามงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงศ์ บุษราคม (2565, หน้า 129) พบว่า กำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม 18 หมวดส่งผลต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผลการดำเนินการในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนและควรขยายไปยังพื้นที่ตำบลอื่น ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของธรรมนูญตำบลให้ชัดเจนมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางและยังมีข้อจำกัดหลายประการทั้งเชิงโครงสร้างและเชิงพฤติกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ โดยเน้นทั้งในเชิงนโยบาย เช่น การกำหนดโครงสร้างและงบประมาณเพื่อสนับสนุน

การมีส่วนร่วมและในเชิงปฏิบัติ เช่น การสร้างช่องทางการแสดงความคิดเห็น การให้ความรู้และสร้างแรงจูงใจ ตลอดจนการติดตามประเมินผลอย่างโปร่งใสและเป็นระบบ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ส่งผลให้กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลางมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรมีการจัดระบบประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยใช้สื่อที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย อาทิ สื่อออนไลน์ บ้ายประชาสัมพันธ์และการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
2. องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรพัฒนาเวทีการแสดงความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มย่อยหรือเวทีเชิงลึกเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงออกความคิดเห็น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เยาวชนและผู้สูงอายุ ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการเข้าร่วมเวทีขนาดใหญ่
3. องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของประชาชนและผู้นำชุมชน ผ่านกิจกรรมการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมติดตามประเมินผลเพื่อเพิ่มความมั่นใจและทักษะในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรกำหนดนโยบายที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผล รวมทั้งมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของประชาชนอย่างชัดเจนในเชิงโครงสร้าง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การสนับสนุนการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมและกิจกรรมส่งเสริมการติดตามประเมินผลโดยประชาชน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลช้างกลาง ควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ อาทิ สถานศึกษา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมและทำให้ผลประโยชน์จากนโยบายกระจายไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ทักษะ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชนและโครงสร้างอำนาจที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการ

แสดงออกของประชาชนเพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่สามารถประยุกต์ใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิผล

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือวัดระดับการมีส่วนร่วมที่มีความชัดเจนและเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ในการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะยาว รวมทั้งเพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). *คู่มือการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กริธา คงพยัคฆ์และคณะ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 29-41.
- จินตนา กะตากุลและคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 9(1), 28-40.
- ธาดา พิมลิมและคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายกองทุนหลักประกันสุขภาพภาครัฐศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนสกออำเภอสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 6(2), 35-45.
- นายนารุท แก้วสนิท และ พชร สาตร์เงิน. (2566). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลวังจันทร์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 6(5), 426-444.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) และคณะ. (2565). การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(1), 64-80.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 8-12

- พินนารา อินต๊ะประเสริฐ. (2564). *SDG Updates | ทำไมนโยบายสาธารณะไทย (ยัง) ไปไม่ถึงความยั่งยืน?*. ออนไลน์จาก: <https://www.sdgmovement.com/2021/09/07/sdg-updates-reasons-why-thais-public-policy-has-not-yet-sustainable/>.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วุฒิพงศ์ บุชรากัม. (2565). การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพ ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(4), 129–143.
- สิริพร อินทรจุฑกุล และ สุขุม กันกา. (2567). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานโยบายสาธารณะองค์การบริหารส่วนตำบลตำหนักธรรม อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่. *วารสาร มจร โกศีย์ปริทรรศน์*, 2(2), 52–62.
- สุริยา เดชเกิดและคณะ (2567). นโยบายการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 11(8), 87-99.
- สุปิ่น สมสาร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(2), 149–161.
- Taro Yamane. (1970). *Statistic: an Introductory Analysis*. 2nd ed. New York: Harper & Row.

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพ
ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช*
DEVELOPING AN EFFICIENT WASTE MANAGEMENT PROCESS IN
NAKHON SI THAMMARAT CITY MUNICIPALITY

เพ็ญพร โอษฐ์ฤทธิ์¹ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม)²

Phenphon Osrit¹ and Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim)²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

¹⁻²Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ekkawin.piy@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณคือประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 399 คนคน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะจำนวน 5 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า :

1. ระดับพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน Reduce (ลดการใช้) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้าน Reuse (การใช้ซ้ำ) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้าน Repair (การซ่อมแซม) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้าน Recycle (รีไซเคิล) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และ ด้าน Reject (หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียว) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 2. แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช คือ ความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ประชาชนโดยมีการเสนอให้จัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ในชุมชนและสถานศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง การเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจ เช่น การจัดตั้ง

* Received 22 October 2025; Revised 3 November 2025; Accepted 10 November 2025

ธนาการขยะ การให้ส่วนลดสำหรับผู้ที่น่ามาขณะมาเองและการจัดหาจุดบริการซ่อมแซมฟรี รวมถึงการพัฒนาระบบการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้

คำสำคัญ : การพัฒนา, กระบวนการ, การจัดการ, ขยะ, ประสิทธิภาพ

Abstract

The objectives of this research article are as follows 1) examine the level of developing an efficient waste management process in Nakhon Si Thammarat Municipality and 2) propose guidelines for its improvement. A mixed-methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The quantitative data was collected from 399 residents within the municipality, while qualitative insights were obtained from five key informants, including experts and stakeholders involved in waste management. The research instruments consisted of a structured questionnaire and in-depth interview guidelines. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

Research findings indicated that: 1. The findings revealed that the overall level of efficient waste management development was high. By dimension, Reduce was rated the highest, followed by Reject, Repair, and Reuse, all at high levels, whereas Recycle was at a moderate level.

2. The proposed guidelines emphasized enhancing public knowledge, understanding, and environmental awareness through awareness campaigns in communities and schools, incentive mechanisms such as waste banks and discounts for reusable containers, and free repair service points. Additionally, the study recommended adopting modern technologies to further improve the efficiency of waste management systems in the municipality.

Keywords: developing, process, management, efficient, waste

บทนำ

สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยปี 2566 พบว่า ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 26.95 ล้านตันหรือประมาณ 73,840 ตัน/วัน เฉลี่ยเท่ากับ 1.12 กิโลกรัม/คน/วัน เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรปี 2566 ทั้งนี้เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ประมาณร้อยละ 5 ที่มีปริมาณขยะมูลฝอย 25.70 ล้านตัน สำหรับปริมาณขยะมูลฝอยภาคกลางมีปริมาณขยะมูลฝอยสูงที่สุด 31,339 ตัน/วัน ซึ่งเป็นขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานครมากที่สุด 12,748 ตัน/วัน รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณขยะมูลฝอย 17,873 ตัน/วัน ภาคใต้ 9,705 ตัน/วัน ภาคตะวันออก 7,073 ตัน/วัน ภาคเหนือ 4,582 ตัน/วัน และภาคตะวันตก 3,268 ตัน/วัน ซึ่งยังไม่แนบขยะที่ตกค้างในแต่ละปี โดยขยะมูลฝอยเป็นขยะที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นควรมีการวิจัยในประเด็นการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในกระบวนการจัดการขยะให้ถูกต้องและยั่งยืน โดยเปลี่ยนระบบจากการแก้ไขปัญหาปลายเหตุมาแก้ไขปัญหาจากต้นเหตุและแสวงหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการขยะ ส่วนเทศบาลนครนครศรีธรรมราชในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจะสามารถนำแนวทางไปแก้ไขปัญหาขยะที่เป็นปัญหาวิกฤติของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 94,394 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2568) กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 399 คน โดยกำหนดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1970) และ เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิเพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลในตำบลในเมือง จำนวน 166 คน ตำบลลี้ จำนวน

61 คน ตำบลท่าวัง จำนวน 66 คน ตำบลนาเคียน จำนวน 5 คน และตำบลโพธิ์เสด็จ จำนวน 101 คน

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ/แบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าและตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ข้อ เป็นปลายเปิดเพื่อให้ตอบได้อย่างอิสระ โดยสร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 รูป/คน เพื่อหาค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) จากการวิเคราะห์ค่า $IOC=1$ และ นำเครื่องมือที่ได้จากการแก้ไขไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) ใ้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = .866

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ปัญหาของกระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ข้อ และ ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ข้อ โดยแบบสอบถามในตอนนี้เป็นปลายเปิดเพื่อให้ตอบได้อย่างอิสระ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า $IOC=1$

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 399 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ถึง เทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้เพื่อประกอบการวิเคราะห์ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 ราย ขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรในพื้นที่ ติดต่อผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อขออนุญาตและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ จำนวนและค่าร้อยละ ตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ข้อมูลโดยการรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาเขียนในรูปแบบพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 399 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.68 และ เพศชายร้อยละ 28.32 มีอายุระหว่าง 41–50 ปี ร้อยละ 34.09 รองลงมาคือ อายุ 31–40 ปี ร้อยละ 26.31 และอายุ 51–60 ปี ร้อยละ 23.81 ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/พนักงาน ร้อยละ 44.11 รองลงมาคือ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 16.29 และ เกษตรกร/ประมง ร้อยละ 14.04 มีรายได้มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 35.84 รองลงมาคือ รายได้ระหว่าง 20,001–25,000 บาท ร้อยละ 19.05 และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 68.17 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท ร้อยละ 19.80

2. ระดับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ของระดับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ภาพรวม

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ภาพรวม		ระดับการพัฒนากระบวนการจัดการ ขยะแบบมีประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	$S.D.$	แปลผล
1.	Reduce (ลดการใช้)	3.82	0.93	มาก
2.	Reuse (การใช้ซ้ำ)	3.52	0.86	มาก
3.	Repair (การซ่อมแซม)	3.53	0.96	มาก
4.	Recycle (รีไซเคิล)	3.51	0.96	ปานกลาง
5.	Reject (หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียว)	3.67	0.92	มาก
รวม		3.61	0.93	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า ระดับพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน Reduce (ลดการใช้) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ด้าน

Reuse (การใช้ซ้ำ) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) ด้าน Repair (การซ่อมแซม) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) ด้าน Recycle (รีไซเคิล) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.51$) และ ด้าน Reject (หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุครั้งเดียว) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) วิเคราะห์รายได้พบว่า

ด้าน Reduce (ลดการใช้) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สนับสนุนร้านค้าหรือธุรกิจที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) รองลงมาคือ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชรณรงค์ส่งเสริมหรือให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้มีจิตสำนึกลดปริมาณขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) เทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนลดปริมาณขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$) มีความรู้หรือความเข้าใจในการลดปริมาณขยะในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) และน้อยที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบให้ใช้ได้เพียงครั้งเดียวแล้วทิ้งส่งผลให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มขึ้นท่านจึงหลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์เช่นนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$)

ด้าน Reuse (การใช้ซ้ำ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตัวของท่านเองเคยซ่อมหรือดัดแปลงของใช้ที่เสียหายแทนการซื้อใหม่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) และ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชรณรงค์ให้ประชาชนใช้ขวดน้ำส่วนตัวแทนการซื้อขวดน้ำพลาสติกทุกครั้งเวลาซื้อน้ำชาหรือกาแฟมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$) รองลงมาคือ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนนำกล่องหรือภาชนะเก่ามาใช้เก็บของในชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$) เทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีการส่งเสริมให้ประชาชนนำถุงผ้าหรือถุงพลาสติกเก่ากลับมาใช้ซ้ำเป็นประจำมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.45$) และน้อยที่สุดคือ ตัวของท่านเองเคยนำของใช้เก่ามาประดิษฐ์เป็นของใหม่ เช่น ของตกแต่ง ของใช้ในบ้าน กระดาษมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$)

ด้าน Repair (การซ่อมแซม) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ที่ชำรุดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่เป็นวิธีการลดปริมาณขยะในเทศบาลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$) รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีจุดให้บริการซ่อมแซมหรือศูนย์ซ่อมสิ่งของที่เข้าถึงได้ง่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$) และ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีสถานที่สำหรับการซ่อมแซมเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อให้ประชาชนเข้ารับบริการแทนการนำไปทิ้งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$) และ น้อยที่สุดคือ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อพัฒนาทักษะในการซ่อมแซมสิ่งของ

เครื่องใช้เบื้องต้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในทักษะการซ่อมแซมเครื่องใช้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ด้าน Recycle (รีไซเคิล) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สนใจร่วมกิจกรรมหรือโครงการรีไซเคิลที่จัดโดยเทศบาลหรือชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ เคยขายหรือมอบขยะรีไซเคิลให้กับร้านรับซื้อของเก่าและการรีไซเคิลขยะของ เทศบาลช่วยลดปริมาณขยะได้จริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และ น้อยที่สุด คือ เคยแยกขยะประเภทต่าง ๆ เช่น ขวดพลาสติก กระดาษ กระจก เศษอาหาร ก่อนทิ้งลงขยะเป็นปกติทุกวันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) และ รู้จักสถานที่รับขยะรีไซเคิลและสถานที่รับบริจาคขยะรีไซเคิลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$)

ด้าน Reject (หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียว) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสะดวก ความเคยชินเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สิ้นเปลืองมากกว่าผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ซ้ำได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือ ได้รับทางเลือกให้ใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนของใช้แบบใช้แล้วทิ้งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เทศบาลเคยจัดกิจกรรมหรือรณรงค์เกี่ยวกับการปฏิเสธสิ่งของที่ก่อขยะในพื้นที่ของท่านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) และมีพฤติกรรมในการปฏิเสธการใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) และ น้อยที่สุด คือ ร้านค้าในชุมชนให้ความร่วมมือในการลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ก่อขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

การจัดการขยะในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ประกอบด้วย ด้านการลดใช้ขยะ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการคัดแยกขยะและขาดจิตสำนึกและวินัยในการทิ้งขยะ ส่งผลให้มีปริมาณขยะมากและทิ้งไม่เป็นที่เป็นทาง นอกจากนี้ยังขาดงบประมาณและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การจัดการขยะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนรวมถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่นิยมใช้ผลิตภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งและระบบการจัดเก็บที่ไม่เพียงพอ โดยด้านการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ ปัญหาที่พบคือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจและแรงจูงใจในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ซ้ำ ด้านการซ่อมแซม ปัญหาหลักคือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการซ่อมแซมสิ่งของด้วย

ตนเองทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาลึก ๆ น้อยๆ ด้านการรีไซเคิลขยะประชาชนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ ทำให้มีการทิ้งขยะปะปนกัน ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียวประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ จากปัญหาของกระบวนการจัดขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชจึงนำไปสู่แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช

1. แนวทางการลดการใช้ขยะ เน้นการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการลดปริมาณขยะตั้งแต่แหล่งกำเนิด การคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี
2. แนวทางการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ ควรมีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการซ่อมแซมและดัดแปลงสิ่งของที่ชำรุดเพื่อยืดอายุการใช้งาน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ
3. แนวทางการซ่อมแซม ควรมีการดำเนินการตามหลัก 5Rs โดยเฉพาะการพัฒนาให้มีการซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดแทนที่จะทิ้ง
4. แนวทางการรีไซเคิลขยะ เน้นการสร้างความรู้ความตระหนักและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้และรณรงค์การคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ
5. แนวทางการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียว ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนใช้ถุงผ้า ปิ่นโต กล่องข้าวและขวดน้ำส่วนตัวแทนการใช้แบบครั้งเดียว

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนากระบวนการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน Reduce (ลดการใช้) ด้าน Reuse (การใช้ซ้ำ) ด้าน Repair (การซ่อมแซม) ด้าน Recycle (รีไซเคิล) ด้าน Reject (หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียว) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากในทุกด้าน กล่าวคือ ด้าน Reduce (ลดการใช้) สนับสนุนร้านค้าหรือธุรกิจที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้าน Reuse (การใช้ซ้ำ) ตัวของท่านเองเคยซ่อมหรือดัดแปลงของใช้ที่เสียหายแทนการซื้อใหม่ ด้าน Repair (การซ่อมแซม) การซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ที่ชำรุดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่เป็นวิธีการลดปริมาณขยะในเทศบาล ด้าน Recycle (รีไซเคิล) สนใจร่วมกิจกรรมหรือโครงการรีไซเคิลที่จัดโดยเทศบาลหรือชุมชน และ ด้าน Reject (หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ใช้ครั้งเดียว) ความสะอาด ความเคยชินเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สิ้นเปลืองมากกว่าผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ซ้ำได้ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5R อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับแนวคิด 5R เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก การลดปริมาณวัสดุ เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็กเพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย การลด

ความเป็นพิษ เป็นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (สุภักชัย บติการ, 2561, หน้า 17-22) ทั้งนี้ตามหลักทฤษฎีการบริหารที่ประกอบด้วย Planning, Organizing, Staffing, Directing และ Controlling สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยรัตน์ วงศ์จุมมะลิและคณะ (2565, หน้า 83) พบว่า เทศบาลเมืองน่านมีกระบวนการจัดการขยะตามหลักวิชาการที่มีมาตรฐานและได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการแก้ไขปัญหาขยะที่ลดผลกระทบได้อย่างเป็นระบบ ทันเวลา ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนโดยดำเนินงานในรูปแบบองค์กรความร่วมมือกับทุกภาคส่วนใช้แนวทางการจัดการขยะร่วมกับการลดขยะต้นทางด้วยหลักการ 3Rs จนก่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา ทศนไพบูลย์ (2560, หน้า 67) พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการขยะ พบว่า มีการดำเนินการทุกรายการ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในภาพรวม พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการขยะตามกฎหมายแต่บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือมีไม่เพียงพอและการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร รอดปิงหวานและคณะ (2561, หน้า 116) พบว่า 1. วิธีการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนได้แก่ การนำขยะมูลฝอยไปทิ้ง พบว่า นำไปทิ้งที่ว่างนอกบ้านร้อยละ 55.0 การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง พบว่า คัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำไปขาย ร้อยละ 38.4 การกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า นำขยะมูลฝอยกองไว้แล้วเผาทิ้ง ร้อยละ 35.4 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุรัตน์ เดชสุรางค์ และ จุฑาทิพ คล้ายทับทิม (2567, หน้า 241) พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก เช่น บ้านนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช โดยจุดเริ่มต้นของ ชุมชน Like (ไร่) ขยะบ้านนาไม้ไผ่ เมืองคอน สามารถ สร้างขยะเป็นรายได้ จากการนำขยะที่เด็ก ๆ เดินเก็บจากข้างถนนและขยะที่ชาวบ้านส่งมอบให้มาคัดแยก นำไปขายสร้างรายได้คืนกลับมายังชุมชน โดยความสำเร็จในโครงการนี้ เกิดขึ้นได้จาก ความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ซึ่งโครงการนี้ได้เชื่อมต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ (ประอรพิชญ์ คัจฉวัฒนา, 2566) โดยชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ เช่น ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนปลอดขยะ เมื่อเห็นขยะในพื้นที่ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมเยาวชนจิตอาสาจัดตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์การเก็บและคัดแยกขยะ นอกจากนี้เทศบาลยังได้จัดตั้ง ธนาคารรับซื้อขยะ ตั้งบริเวณ 3 จุดคือ โรงเรียน หมู่บ้านและเทศบาล โดยให้คนในชุมชนบริหารจัดการกันเอง จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดเรื่องราวที่ดีในชุมชนมากมายคนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการบริหารจัดการชุมชนและแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2567)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางพัฒนาหรือแนวทางแก้ไขคือ มุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ประชาชนเป็นอันดับแรก โดยมีการเสนอให้จัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอในชุมชนและสถานศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ การให้ส่วนลดสำหรับผู้ที่น่ามาขายขยะ และการจัดหาจุดบริการซ่อมแซมฟรีเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าของขยะและหันมาใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ รวมถึงการพัฒนาระบบการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ การปรับปรุงระบบการเก็บขยะและการส่งเสริมธุรกิจรับซื้อของรีไซเคิล แสดงให้เห็นว่า แนวทางการแก้ไขที่เสนอนั้นเป็นการตอบสนองต่อปัญหาที่พบในทุก ๆ ด้านอย่างครอบคลุม ทั้งนี้เป็นเพราะ แนวทางการแก้ไขที่เสนอนั้นเป็นการตอบสนองต่อปัญหาที่พบในทุก ๆ ด้านอย่างครอบคลุม ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพไม่ได้อาศัยเพียงโครงสร้างหรือระบบการเก็บขยะของเทศบาลเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหลักในการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง การปลูกฝังความรู้และจิตสำนึกจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุด เนื่องจากเมื่อประชาชนเข้าใจวิธีคัดแยกขยะและเห็นคุณค่าของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าก็จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ยั่งยืน ถ้ามีมาตรการสร้างแรงจูงใจ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะหรือกิจกรรมแลกขยะเป็นส่วนลดถือเป็นกลไกที่ช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริง สอดคล้องงานวิจัยของ วิทยา ทัศนไพบูลย์ (2560, หน้า 67) พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร มี 9 กลยุทธ์ได้แก่ พัฒนาการจัดทำแผนจัดการขยะ พัฒนาการจัดทำงบประมาณในการบริหารจัดการขยะ สร้างเสริมสมรรถนะผู้บริหารและบุคลากรในการจัดการขยะร่วมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงในการบริหารจัดการขยะร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกการจัดการขยะให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีหน่วยงานหลักในท้องถิ่นรับผิดชอบจัดการขยะ พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในการจัดการขยะ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการขยะและ และ ปรับปรุงกระบวนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร รอดบึงหวานและคณะ (2561, หน้า 116) พบว่า การพัฒนารูปแบบสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ดำเนินการขั้นที่ 1) การสร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ขั้นที่ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้เทคนิคกระบวนการระดมความคิดและขั้นที่ 3) ปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ แต่ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาระบบในการจัดการขยะต่อไปเพราะเทศบาลนครนครศรีธรรมราชกำลังเผชิญปัญหาท้าทายเรื่องขยะล้นเมืองในปัจจุบัน ทั้งนี้งานวิจัยของ เกศิ จันทราประภาวัฒน์ (2564, หน้า 67) พบว่า การบริหารจัดการขยะในยุค Renewable Energy

4.0 ใช้เทคโนโลยีการฝังกลบเทคโนโลยีเตาเผาขยะ เทคโนโลยีการผลิตก๊าซเชื้อเพลิงจากขยะ เทคโนโลยีการย่อยสลายขยะและเทคโนโลยีเชื้อเพลิงจัดการขยะและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวุฒิ ดวงมุสิกและคณะ (2566, หน้า 16) พบว่า แนวทางการบริหารจัดการขยะได้แก่ 1) การกำหนดให้มีนโยบายเกี่ยวกับการให้บริการการเก็บขนขยะมูลฝอยอย่างชัดเจนและเป็นระบบ 2) การกำหนดเวลาและพื้นที่ในการเก็บขนขยะมูลฝอยให้ชัดเจนและ 3) การนำ Social Media เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาขยะขึ้นอยู่กับในแต่ละท้องถิ่นที่จะมีแนวทางแก้ไขอย่างไรขึ้นอยู่กับความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ทั้งนี้ถ้ามีการละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังร่วมด้วย แต่อย่างก็ตามมีงานวิจัยหลายชิ้นเสนอแนะให้นำหลักธรรมหรือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ เช่น งานวิจัยของ เกศิ จันทราประภาวัฒน์และคณะ (2566, หน้า 59) พบว่า พุทธวิธีการจัดการโดยการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 เพื่อเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดเป็นพุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการและยังเป็นผลลัพธ์ที่เทศบาลนครลำปางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และดำเนินตามนโยบายของเทศบาลนครได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ รุ่ง วรรณดิษฐ์และคณะ (2566, หน้า 81) พบว่า แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ฉันทะคือ สร้างความรู้ความเข้าใจในรักษาสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนเข้าใจถึงแผนงานหรือโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อม วิริยะคือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อร่วมกันเสนอปัญหา วางแนวทางแก้ไขปัญหาและถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชน จิตตะคือ ปลุกจิตสำนึกร่วมกันในการลงมือปฏิบัติในการรักษา สิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจากตนเองและ วิมังสา คือ สร้างการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนและนำไปปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน ส่วนงานวิจัยของ สิริฐิณิศา ธารสกุลปรกรณ์ และ สายันท์ อินันใจ (2567, หน้า 53) พบว่า ด้านการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลป่าเมต โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 และงานวิจัยของชัยณรงค์ ขาวเงิน (2564, หน้า 1240) พบว่า ปัจจัยเชิงพุทธจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะโดยคนในชุมชน ต.สระกระโจม ประกอบด้วยหลักการบริโภคอย่างมีสติ หลักการดำเนินชีวิตโดยมีสัมมาสติและการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่สัมมาสติจะช่วยให้คนสามารถดำเนินการเช่นนั้นต่อไปได้ หลักการดังกล่าวจะส่งเสริมให้คนลดความต้องการสิ่งที่ไม่จำเป็น ลดการสร้างขยะและเพิ่มความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ โดยแนวทางจัดการปัญหาขยะโดยคนในชุมชนตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วยหลักการบริโภคอย่างมีสติ การดำเนินชีวิตโดยมีสัมมาสติและการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนมีพฤติกรรมตามหลัก 5R ได้แก่ Reduce, Reuse, Repair, Recycle และ Reject ค่อนข้างดี โดยเฉพาะด้านการลดใช้ การใช้ซ้ำและการซ่อมแซม แต่ยังต้องพัฒนาเรื่องการรีไซเคิลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาหลักคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจและความเคยชินในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงระบบสนับสนุนและเทคโนโลยียังไม่ทั่วถึง จึงเสนอแนวทางพัฒนาโดยการสร้างจิตสำนึกผ่านกิจกรรมรณรงค์สร้างแรงจูงใจ เช่น ธนาคารขยะและปรับปรุงระบบการจัดการและเทคโนโลยีให้ทันสมัยเพื่อให้การจัดการขยะเกิดผลอย่างยั่งยืนในชุมชน

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรจัดให้มีจุดรับขยะรีไซเคิลและศูนย์ซ่อมแซมสิ่งของภายในเขตเทศบาลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการส่งมอบขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้และลดการทิ้งขยะโดยไม่ผ่านการคัดแยก

1.2 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรพัฒนาระบบแอปพลิเคชันเพื่อสื่อสารข้อมูลตารางเก็บขยะ การให้คำแนะนำในการแยกขยะและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลหรือสิทธิประโยชน์แก่ครัวเรือนที่ดำเนินการแยกขยะได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้การแยกขยะต้นทางทั้งในครัวเรือนและสถานประกอบการในเขตเทศบาลอย่างจริงจังและกำหนดมาตรการลงโทษหรือรางวัลให้เหมาะสม

2.2 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรกำหนดมาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น การลดค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะหรือให้แต้มสะสมแก่ครัวเรือนและสถานประกอบการที่ปฏิบัติตามการแยกขยะอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยทางสังคมและพฤติกรรมของประชาชนที่มีผลต่อการแยกขยะและการรีไซเคิลในเขตเมืองเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางการรณรงค์และการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม

3.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดการขยะ เช่น การใช้ระบบ Internet of Things (IoT) สำหรับติดตามและจัดการเส้นทางเก็บขยะหรือเทคนิคการรีไซเคิลเชิงนวัตกรรมที่เพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุเหลือใช้

เอกสารอ้างอิง

- เกศิ์ จันทราประภาวัฒน์. (2564). การบริหารจัดการขยะตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุค Renewable Energy 4.0. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 67-81.
- เกศิ์ จันทราประภาวัฒน์และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการขยะของเทศบาลนครลำปาง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(1), 59-73.
- ณัฐวุฒิ ดวงมุสิกและพระมหาเอกกวิน ปิยวีโร. (2566). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(3), 16-29.
- ชัยณรงค์ ขาวเงิน. (2564). การจัดการปัญหาขยะโดยคนในชุมชนตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 9(3). 1240.
- ประอรพิชญ์ คัจฉาพัฒนา. (2566). แשרเรื่องเล่าจาก บ้านนาไม้ไผ่ เมืองคอน ต้นแบบ ชุมชน Like (ไร่) ขยะ ความสำเร็จที่ต่อยอดสู่การใช้ “ขยะ” เชื่อมคนสองวัย ให้มีหัวใจเดียวกัน. จาก:
<https://www.salika.co/2023/09/30/waste-management-in-community-model-scg/>.
- ปิยรัตน์ วงศ์จุมมะลิและคณะ. (2565). กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองน่าน ภายใต้แนวคิดสังคมปลอดขยะ กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองน่าน ภายใต้แนวคิดสังคมปลอดขยะ. *วารสารปาริชาติ*, 35(2), 83-99.
- รุ่ง วรรณดิษฐ์และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 6(1), 81-98.
- วิชญารัตน์ เดชสุรางค์ และ จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2567). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 6(3), 241-252.
- วิทยา ทัศนไพบูลย์. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 7(13), 67-82.
- สุภักชัย บดีการ. (2561). การศึกษาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครศรีธรรมราช. *พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

- สิทธิธินิศา ธารสกุลปรกรณ์และสายัณห์ อินนันใจ. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลป่าเมต อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 10(1), 53-69.
- สิทธิพร รอดปึงหวานและคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนชายฝั่ง อำเภอบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน*, 4(1), 116-126.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2567). *ด.ขุนทะเล...ต้นแบบชุมชนปลอดขยะ*. จาก: <https://www.thaihealth.or.th>.
- Taro Yamane. (1970). *Statistic: An Introductory Analysis*. 2nd ed. New York: Harper & Row.

การแก้ปัญหาการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด*
USING SPELLING EXERCISES ON THAI FINAL-CONSONANT
CATEGORIES TO IMPROVE THAI WORD WRITING ACCURACY AMONG
GRADE 4 STUDENTS

นันทิกร อุดมศิลป์¹, จาตุรนต์ ศรีจินดา² และ ธัญญารักษ์ ศรีกลั่นแค้น³

Nanthikorn Udomsin¹, Chaturon srichinda² and Thanyaras Siriklinkhae³

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: nanthikorn2499@gmail.com¹,

chaturon2021@gmail.com² and thanyaras.si@northern.ac.th³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อแก้ปัญหาการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด และ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนก่อนและหลังการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองสัก อำเภอมะนัง จังหวัดตาก จำนวน 4 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย จำนวน 6 แผน และแบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด 1 ชุด เก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เรื่อง “มาตราตัวสะกดในภาษาไทย” วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และผลต่างของคะแนน

ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมด้วยแบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด นักเรียนมีความสามารถในการเขียนคำถูกต้องมากขึ้น โดยเฉพาะคำในกลุ่มมาตราแม่กก แม่กน และแม่กด คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.25 ($S.D. = 1.19$) และหลังเรียนเท่ากับ 16.50 ($S.D. = 3.25$) ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.25 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.25 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน แสดงให้เห็นว่าการฝึกผ่านแบบฝึกหัดช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ อักษรวิธีและพัฒนาความถูกต้องในการเขียนคำไทยอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปได้ว่า แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียนขนาดเล็ก ช่วยส่งเสริมทั้งความรู้ด้านภาษาไทยและพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

* Received 22 October 2025; Revised 3 November 2025; Accepted 10 November 2025

คำสำคัญ: มาตรฐานตัวสะกด, แบบฝึกหัด, การเขียนคำภาษาไทย, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ประถมศึกษา

Abstract

This study aimed (1) to address Thai spelling errors among Grade 4 students through a spelling exercise set based on Thai final-consonant categories, and (2) to compare students' writing achievement before and after participation in the intervention. The participants were four Grade 4 students at Ban Khlong Sak School, Tak Province, during the first semester of the 2024 academic year. The study employed an experimental one-group pretest–posttest design. The research instruments included six Thai language lesson plans and one set of spelling exercises emphasizing the rime/final-consonant patterns. Data were collected using pre- and post-tests on “Thai final-consonant categories,” and analyzed using descriptive statistics—mean, standard deviation, and gain score.

The results revealed that students' posttest performance was significantly higher than their pretest scores. The mean pretest score was 11.25 (S.D. = 1.19), while the posttest mean was 16.50 (S.D. = 3.25), yielding a mean gain of 5.25 points or a 26.25% improvement relative to the 20-point scale. Students showed marked improvement in spelling accuracy, especially for common final-consonant categories (mae-kok, mae-kon, mae-kot). The findings indicate that systematic and repetitive practice through the exercise set effectively enhanced orthographic understanding and writing accuracy.

In conclusion, the spelling exercise set based on Thai final-consonant categories proved to be an effective and feasible instructional tool for small classrooms, promoting both linguistic accuracy and active learning engagement among primary school students.

Keywords: Thai spelling, final-consonant categories, exercise-based instruction, writing achievement, primary education

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของไทย มีสถานะเป็นภาษาทางราชการ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และเป็นรากฐานสำคัญของ

การดำรงชีวิตและการเรียนรู้ของประชาชนไทยทุกคน การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียนจึงเป็นสมรรถนะหลักของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่มุ่งพัฒนาทักษะการสื่อสารและความเข้าใจภาษาของผู้เรียนเพื่อรองรับสังคมฐานความรู้ ตามนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้การอ่านออกเขียนได้เป็น “ทักษะพื้นฐานสำคัญ” ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องพัฒนาอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการวางรากฐานการรู้หนังสือและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุชัดว่า ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นต้องสามารถอ่านและเขียนได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยและหลักอักขรวิธี เพื่อใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การเขียนภาษาไทยที่ถูกต้องเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดได้ชัดเจน มีโครงสร้างภาษาเป็นระบบ และเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ การฝึกทักษะการเขียนที่ถูกต้องจึงเป็นทั้ง “เครื่องมือ” และ “เป้าหมาย” ของการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญของการพัฒนาทักษะทางภาษาและการรู้หนังสือขั้นต้น

แม้ภาษาไทยจะเป็นภาษาหลักของประเทศ แต่ผลการประเมินสมรรถนะการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนไทยยังสะท้อนถึงปัญหาด้านการเขียนที่ไม่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง จากรายงานของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) พบว่า นักเรียนไทยระดับประถมศึกษาจำนวนไม่น้อยยังมีปัญหาในการเขียนคำไทยให้ถูกต้องตามมาตรฐานภาษา โดยเฉพาะคำที่มีพยัญชนะสะกดท้าย (Final consonants) เช่น กลุ่มแม่กก แม่กด และแม่กน ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันและในแบบเรียน งานวิจัยของ กรรณิการ์ พวงเกษม (2535) และ วรธนา แซ่ตั้ง (2541) ชี้ให้เห็นว่า “การสะกดคำผิดในมาตราตัวสะกด” เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาไทย และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาไทยในระยะยาว ขณะที่ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน (2549) อธิบายว่าความสามารถในการเชื่อมโยงเสียงกับอักษร เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา นอกจากนี้ มนทิรา ภักดีณรงค์ (2540) พบว่า นักเรียนที่ขาดโอกาสในการฝึกทักษะการเขียนซ้ำ ๆ จะมีแนวโน้มเขียนคำผิดสะกดมากกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะคำที่มีตัวสะกด ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและการเสริมแรงที่เหมาะสม แนวคิดนี้สอดคล้องกับกฎแห่งการฝึกของ Edward Thorndike (1932) ที่ระบุว่า “การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้ฝึกซ้ำและได้รับการเสริมแรงทางบวก”

ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในต่างจังหวัด เช่น โรงเรียนบ้านคลองสัก จังหวัดตาก ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่มากและมีข้อจำกัดด้านครูผู้สอนและทรัพยากรทางการ

ศึกษา พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนหนึ่งยังไม่สามารถเขียนคำไทยได้ถูกต้องตามมาตรฐานตัวสะกด การออกเสียงที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นเหนือทำให้การถอดเสียงเป็นอักษรผิดเพี้ยน เช่น การละตัวสะกดหรือการใช้พยัญชนะไม่ตรงตามหลักภาษา ปัจจัยนี้ส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดสะสมและลดความมั่นใจในการเขียนของผู้เรียน งานของ นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ (2546) ชี้ว่า นักเรียนในพื้นที่ชนบทจำนวนมากขาดโอกาสในการเข้าถึงแบบฝึกหัดที่หลากหลายและเหมาะสมกับระดับความสามารถ ส่งผลให้เกิดช่องว่างของพัฒนาการด้านภาษาไทยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ปัจจัยด้านภาษาถิ่นยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสะกดคำไทยที่ถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ Shane (1961) และ Fitzgerald (1964) ที่ยืนยันว่า การออกเสียงในภาษาถิ่นส่งผลต่อความแม่นยำในการสะกดคำและพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

จากความเป็นมาและปัญหาที่กล่าวมา การพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้นักเรียนฝึกสะกดคำได้อย่างเป็นระบบ ผ่านการฝึกซ้ำ การลงมือทำจริง และการเสริมแรงทางบวก ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยอย่างยั่งยืน งานวิจัยของ ปิยวรรณ มณีรัตน์ (2563) และ สมศรี พันธมณี (2562) พบว่า การใช้แบบฝึกหัดมาตราตัวสะกดสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังช่วยสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาไทยได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองสัก จังหวัดตาก ซึ่งเป็นบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ผลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับผู้เรียนกลุ่มเดียวกันในโรงเรียนอื่น ๆ ได้ และเป็นข้อมูลประกอบเชิงประจักษ์ (Evidence-based Practice) ที่ช่วยสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อแก้ปัญหาการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกหัด

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนคำภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเขียนได้เป็นสมรรถนะพื้นฐานของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียน “อ่านได้ เขียนได้ และสื่อสารได้อย่างถูกต้องตามอักขรวิธี” เพื่อเป็นฐานของการเรียนรู้วิชาอื่นและการดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ยังเน้นย้ำการยกระดับคุณภาพภาษาไทย โดยเฉพาะความถูกต้องทางอักขรวิธีในระดับประถมศึกษา อันสอดคล้องกับกรอบทักษะศตวรรษที่ 21 และแนวทางของ UNESCO ที่ยกให้การรู้หนังสือ (literacy) เป็นสมรรถนะแกนสำหรับสังคมฐานความรู้ ในเชิงทฤษฎี การเรียนรู้ทักษะการเขียนสะกดคำไทยสัมพันธ์กับ ความเข้าใจอักขรวิธีโดยเฉพาะ “มาตราตัวสะกด” และการแม่ปเสียง-อักษร และ กลไกการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม ที่ยืนยันบทบาทของการ “ฝึกซ้ำ” และ “การเสริมแรง” ต่อการก่อรูปพฤติกรรมทางภาษาอย่างแม่นยำและคงทน (Thorndike, 1932) การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ให้ผู้เรียน “ลงมือปฏิบัติ-ฝึกซ้ำ-สะท้อนคิด” จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของทักษะการสะกดคำ

อักขรวิธีภาษาไทยเป็นระบบสำคัญที่เชื่อมโยง “เสียง” และ “ตัวอักษร” เพื่อให้เกิดรูปคำที่ถูกต้องตามมาตรฐานภาษาไทย โดยเฉพาะ “มาตราตัวสะกด” ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเสียงสะกดท้ายพยางค์ เช่น แม่ก ก แม่กน แม่กด แม่กบ ฯลฯ ทำหน้าที่ควบคุมรูปและเสียงของคำในตำแหน่งพยางค์ท้าย การเข้าใจและสามารถจำแนกมาตราตัวสะกดได้อย่างถูกต้องถือเป็น “เงื่อนไขสำคัญ” ของการเขียนภาษาไทยที่ถูกต้องตามหลักอักขรวิธี (กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535; วรรณ แซ่ตั้ง, 2541; มนทิรา รักดีณรงค์, 2540) ผู้เรียนระดับประถมศึกษา มักเกิดความผิดพลาดในการเขียนคำที่มีตัวสะกดท้าย โดยเฉพาะคำสามัญที่ใช้บ่อย เช่น กลุ่มแม่ก แม่กด และแม่กน ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจในโครงสร้างมาตราและความเชื่อมโยงระหว่างเสียง-อักษร (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน, 2549; สมศรี พันธมณี, 2562) ปัญหานี้พบมากในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านครูผู้สอนและทรัพยากร ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกซ้ำ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่เพียงพอ (นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ, 2546) ซึ่งหากปล่อยให้สะสมไป จะส่งผลกระทบต่อความสามารถทางภาษาโดยรวมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาอื่น (ปิยวรรณ มณีรัตน์, 2563) การส่งเสริมความเข้าใจในมาตราตัวสะกดผ่านแบบฝึกหัดเชิงระบบที่เน้นการจำแนกและฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นวิธีที่ทั้ง “สอดคล้องกับหลักภาษาไทย”

และ “ได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีการเรียนรู้” ตลอดจนสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กของไทยที่ต้องการสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพแต่ไม่ซับซ้อน (มนทิราภักดีณรงค์, 2540; สมศรี พันธมณี, 2562; ปิยวรรณ มณีรัตน์, 2563)

อักษรวิธภาษาไทย โดยเฉพาะมาตราตัวสะกด เป็นหัวใจสำคัญของการเขียนสะกดคำอย่างถูกต้อง ผู้เรียนระดับประถมศึกษายังมีข้อบกพร่องในเรื่องนี้ เนื่องจากขาดความเข้าใจเชิงระบบและการฝึกอย่างต่อเนื่อง แนวคิดพฤติกรรมนิยมของ Thorndike สนับสนุนว่าการฝึกซ้ำและการเสริมแรงช่วยสร้างความแม่นยำทางภาษาได้อย่างยั่งยืน ขณะที่แนวทาง Active Learning เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติจริงและสะท้อนคิด ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษาไทย การพัฒนาแบบฝึกหัดเชิงระบบจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจและความถูกต้องในการเขียนสะกดคำของนักเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

รูปแบบการวิจัย: เชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design) ประชากร: นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองสัก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง: นักเรียน ป.4 จำนวน 4 คน จากห้องเรียนเดียวกัน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่มีปัญหาการเขียนคำไม่ถูกต้อง (พิจารณาจากการทดสอบเบื้องต้นและการสังเกตของครูผู้สอน)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย 6 แผน (เน้นกิจกรรมฝึกสะกดคำตามมาตราตัวสะกด)

2.2 แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด 1 ชุด (มุ่งกลุ่มแม่กง แม่กน และแม่กด)

2.3 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน เรื่อง “มาตราตัวสะกดในภาษาไทย” จำนวน 20 ข้อ (คะแนนเต็ม 20) หมายเหตุ: เครื่องมือทุกชนิดผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและการประถมศึกษา ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลา 6 สัปดาห์ (สัปดาห์ละ 1 ครั้ง)

ขั้นตอน

- 1) Pretest วัดความสามารถการเขียนคำตามมาตราตัวสะกด (20 คะแนน)
- 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแผน 6 แผน โดยใช้ แบบฝึกหัดมาตราตัวสะกด เป็นสื่อหลัก เน้น “ลงมือฝึก-ฝึกซ้ำ-สะท้อนคิด”
- 3) Posttest วัดผลหลังเรียนด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกัน/เทียบเท่า (20 คะแนน)

ได้รับความอนุเคราะห์ความร่วมมือจากโรงเรียนและผู้ปกครอง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ใช้ สถิติเชิงพรรณนา: ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

4.2 คำนวณ ผลต่างคะแนน (Gain Score) ระหว่างก่อน-หลังเรียน และ ร้อยละการเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม 20 คะแนน

4.3 นำเสนอผลด้วยตารางและคำอธิบายเชิงวิเคราะห์เพื่อสะท้อนประสิทธิผลของแบบฝึกหัดมาตราตัวสะกดในชั้นเรียนขนาดเล็ก

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยการแก้ปัญหาการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้อง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองสัก อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียน

ตารางที่ 1 ผลคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง มาตราตัวสะกดในภาษาไทย จำนวนประชากร จำนวน 4 คน

	คะแนนก่อนการทดลอง(20 คะแนน)	คะแนนหลังการทดลอง(20 คะแนน)	ผลต่างของ คะแนน
นักเรียน 1	10	14	4
นักเรียน 2	13	19	6
นักเรียน 3	11	16	5
นักเรียน 4	11	17	6
รวม	45	66	21

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อน-เรียน เรื่อง มาตราตัวสะกดในภาษาไทย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด จะเห็นว่าหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด จำนวนประชากร 4 คน มีคะแนนหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาสูงขึ้น

ตารางที่ 2 ผลคะแนนเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน เรื่อง มาตราตัวสะกดใน ภาษาไทย

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
แบบทดสอบก่อน-เรียน เรื่อง มาตราตัวสะกดในภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	11.25	1.1875	16.5	3.25

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดในภาษาไทย มีคะแนนหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด ให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 คน โดยก่อนการจัดกิจกรรมใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ $\bar{x} = 11.25$ และหลังการจัดกิจกรรมใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ $\bar{x} = 16.5$

สรุปผลการวิจัยการใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนเพิ่มขึ้นจาก 11.25 คะแนนเป็น 16.50 คะแนน เพิ่มขึ้น 5.25 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.25 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน

1. นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการด้านการเขียนคำสะกดมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มมาตราแม่กก แม่กน และแม่กด ซึ่งเป็นมาตราที่พบข้อผิดพลาดบ่อยในช่วงก่อนเรียน

2. ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียน แสดงถึงประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้ำและจดจำรูปแบบการสะกดคำได้ถูกต้องมากขึ้น

3. แบบฝึกหัดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ในห้องเรียนขนาดเล็กได้จริง และเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาการเขียนคำผิดในระดับประถมศึกษา

ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ ปิยวรรณ มณีรัตน์ (2563) และ สมศรี พันธมณี (2562) ที่พบว่าการใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำสะกดช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสนับสนุนแนวคิดของ Thorndike (1932) ที่ว่า “การฝึกซ้ำ” เป็นกลไกสำคัญของการเรียนรู้ทักษะทางภาษา

แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนคำไทยของนักเรียนประถมศึกษา สามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กและกลุ่มผู้เรียนที่มีพื้นฐานการเขียนอ่อน เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลดข้อผิดพลาดในการเขียนคำได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า การใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองสัก จังหวัดตาก โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งยืนยันสมมติฐานของการวิจัยว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านแบบฝึกหัดที่เน้นการฝึกซ้ำจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความถูกต้องในการเขียนคำไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike (1932) ภายใต้กฎแห่งการฝึก (Law of Exercise) ที่ระบุว่า “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกซ้ำและการเสริมแรงอย่างเหมาะสม” การจัดกิจกรรมแบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างเสียงกับตัวอักษรผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและฝึกซ้ำหลายครั้ง นำไปสู่การสร้าง

พฤติกรรมการเขียนที่ถูกต้องและมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่มุ่งเน้นการสร้างพฤติกรรมใหม่ผ่านการฝึกซ้ำ (Drill and Practice) และการเสริมแรง (Reinforcement) ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ปิยวรรณ มณีรัตน์ (2563) ที่พบว่าการใช้แบบฝึกหัดมาตราตัวสะกดช่วยเพิ่มคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ สมศรี พันธมณี (2562) ที่รายงานว่า การใช้แบบฝึกหัดร่วมกับกิจกรรมกลุ่มสามารถลดความผิดพลาดในการเขียนคำไทยได้มากถึงร้อยละ 35-45 สะท้อนให้เห็นว่าแบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียนระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ และตั้งใจเรียนมากขึ้นจากการใช้แบบฝึกหัดที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงและได้รับแรงเสริมในทางบวกอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเขียนคำมากขึ้น สามารถสะกดคำในกลุ่มมาตราแมกก แมกน และแมกดได้ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มนทิรา ภักดีณรงค์ (2540) ที่ชี้ว่า การฝึกทักษะการเขียนอย่างเป็นระบบสามารถเพิ่มความแม่นยำในการเขียนคำได้มากกว่า 30% นอกจากนี้ ปัจจัยด้าน ภาษาถิ่น ในบริบทของโรงเรียนบ้านคลองสัก จังหวัดตาก ซึ่งผู้เรียนมีพื้นฐานการออกเสียงตามภาษาท้องถิ่นเหนือ มีผลต่อความถูกต้องในการถอดเสียงเป็นอักษรไทย การใช้แบบฝึกหัดที่ออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนจึงช่วยลดข้อผิดพลาดและสร้างความเข้าใจอักขรวิธีได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ (2546) ที่แนะนำให้โรงเรียนขนาดเล็กใช้สื่อการสอนและแบบฝึกหัดที่สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนมากกว่าการพึ่งพาสื่อเทคโนโลยีราคาแพง เมื่อพิจารณาผลในภาพรวม การใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ส่งผลเชิงบวกต่อทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ Fitzgerald (1964) และ Shane (1961) ในต่างประเทศ ที่ยืนยันว่าการใช้แบบฝึกหัดสะกดคำอย่างเป็นระบบช่วยพัฒนาทักษะการเขียนและความจำทางภาษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

การใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดจึงเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและพื้นที่ชนบท เนื่องจากเป็นสื่อที่ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน ลงมือปฏิบัติได้จริง และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนคำภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน ผู้เรียนสามารถสะกดคำได้ถูกต้องมากขึ้น โดยเฉพาะคำในกลุ่มมาตราแมกก แมกน และแมกด ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่มักเกิดข้อผิดพลาดมาก

ที่สุดก่อนการทดลอง นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีพฤติกรรมทางการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปในทางบวก เช่น มีความกระตือรือร้นมากขึ้น มีความมั่นใจในการเขียนคำ และสามารถเชื่อมโยงเสียง – อักษรได้ดีขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรนำแบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยประจำสัปดาห์ เพื่อฝึกซ้ำและสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียน

1.2 ครูผู้สอนสามารถประยุกต์แบบฝึกหัดนี้เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น เกมภาษาไทย การทำงานกลุ่ม หรือกิจกรรมแข่งขัน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้

1.3 เหมาะสำหรับใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กและพื้นที่ชนบทที่มีทรัพยากรจำกัด เนื่องจากเป็นสื่อที่ใช้งานง่าย ลงมือได้จริง ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถสรุปอ้างอิงได้ในวงกว้างมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาผลของแบบฝึกหัดกับมาตราตัวสะกดอื่น ๆ และระดับชั้นที่สูงขึ้น เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อ

2.3 เพิ่มระยะเวลาในการฝึกฝนและติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของความรู้และทักษะการเขียนคำของผู้เรียน

2.4 ควรศึกษาแนวทางการบูรณาการแบบฝึกหัดร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันแบบฝึกหัดออนไลน์ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

สมศรี พันธมณี. (2562). ผลของกิจกรรมแบบฝึกหัดสะกดคำต่อการเขียนภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 16(2), 45–56.

กรรณิการ์ พวงเกษม. (2535). การเขียนคำไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษา.

นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ. (2546). การออกแบบแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยในโรงเรียนขนาดเล็ก. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนทิรา รักดิณรงค์. (2540). ผลของแบบฝึกหัดต่อความสามารถในการเขียนคำไทยของนักเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยวรรณ มณีรัตน์. (2563). การใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกดกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- วรรณา แซ่ตั้ง. (2541). การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน. (2549). การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานผลการประเมินคุณภาพการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนไทย ปีการศึกษา 2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Fitzgerald, J. (1964). *Phonics and Spelling Development in Children*. USA: Harper & Row.
- Shane, H. (1961). *Spelling Instruction in Elementary School*. USA: Macmillan.
- Thorndike, E. L. (1932). *The Fundamentals of Learning*. New York: Teachers College Press.

บทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหาร
สถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก
กรุงเทพมหานคร*

IMPACTS AND ROLES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) ON SCHOOL
ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF SCHOOLS IN NETWORK GROUP 45,
NONG CHOK DISTRICT, BANGKOK.

อามัน อับดุลซาลาม¹ และ ศิริพร เสรีตานนท์²

Aman Abdulsalam¹ and Siriporn Seritanon²

¹⁻²มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹⁻²Nation University, Thailand

Corresponding Author's Email: munk2524@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 113 คน โดยเปิดตารางเครชีและมอร์แกน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา รายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การรับรู้เกี่ยวกับข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) รายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดผลกระทบเชิงลบ รายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI), การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45

* Received 22 October 2025; Revised 2 November 2025; Accepted 10 November 2025

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the roles and impacts of artificial intelligence (AI) technology on school administration in Network Group 45 schools under the Nong Chok District Office, Bangkok. 2) analyze the advantages, disadvantages, and challenges associated with the use of artificial intelligence (AI). 3) propose guidelines for maximizing the benefits and minimizing the negative impacts of AI technology on school administration. The sample consisted of 113 participants, including school administrators, teachers, and educational personnel, determined using the Krejcie and Morgan sampling table. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .93. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation.

The results revealed that: 1) the overall perception of the roles and impacts of AI technology on school administration was rated at a high level in all aspects. 2) the perceptions regarding the advantages, disadvantages, and challenges of AI utilization were also at a high level in all aspects. 3) the proposed guidelines for implementing AI to maximize its benefits and minimize negative impacts were also at a high level in all aspects.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), School Administration, School in network group 45

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษา AI มีศักยภาพในการประมวลผลข้อมูล การเรียนรู้ และการตัดสินใจเสมือนมนุษย์ จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ (e-Learning) ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2023; OECD, 2021) การนำ AI มาใช้ในสถานศึกษายังช่วยลดภาระงานด้านเอกสารของครู ยกย่องคุณภาพการบริหารจัดการ และส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตามการบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในบริบทของสถานศึกษาไทยยังประสบข้อจำกัดหลายประการ ทั้งการขาดความรู้และทักษะด้าน AI ของผู้บริหารและครู ความ

ไม่เพียงพอของทรัพยากรดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองและชนบท (กรมวิชาการ, 2566) แม้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ในระดับพื้นที่ เช่น เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ยังพบอุปสรรคในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง (ฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตหนองจอก, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เพื่อสะท้อนบทบาทและผลกระทบ สภาพปัญหา ข้อดีข้อเสีย และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนานโยบายและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษายุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวนรวมทั้งสิ้น 165 คน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนลำบุหรีพวง จำนวน 15 คน 2) โรงเรียนสุเหร่าคลองสิบเอ็ด จำนวน 14 คน 3) โรงเรียนสุเหร่าสนามกลางลำ จำนวน 16 คน และ 4) โรงเรียนหนองจอกพิทยาสรรพ์ จำนวน 120 คน (สำนักงานเขตหนองจอก, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 คน ได้มาจากการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยพิจารณาสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียนตามจำนวนประชากร

ตาราง 1 ประชากร และสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานศึกษา

สถานศึกษา	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง ตาราง Krejcie and Morgan
	ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา	คำนวณแบ่งสัดส่วน
1. โรงเรียนลำบุหรีพวง	15	10
2. โรงเรียนสุเหร่าคลองสิบเอ็ด	14	10
3. โรงเรียนสุเหร่าสนามกลางลำ	16	11
4. โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์	120	82
รวม	165	113

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert's rating scales)

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย 1.การตรวจสอบความเที่ยงตรง มีขั้นตอนดังนี้ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำร่างแบบสอบถามที่สร้างไว้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา ตลอดจนเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ตามหลักวิธีของโรวินลลีและแฮมเบลตัน จากข้อคำถามในแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.67 ทุกข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายอื่น (โรงเรียนสุเหร่าหะยิมินา สำนักงานเขตหนองจอก) แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหา

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามหลักวิธีของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 แล้วนำไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอลงชื่อจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำการวิจัย

2. จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามแบบชุดเอกสารเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. กำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลในเดือนสิงหาคม - กันยายน 2568 และได้มีการติดตามอยู่เสมอ

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอในรูปตารางและความเรียง โดยการหา 1) ค่าความถี่ (Frequency) และ 2) ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และ 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบ ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา	N = 113		ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านที่ 1 บทบาทและผลกระทบของ AI ต่อการบริหารสถานศึกษา				

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบ ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา	N = 113		ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. AI มีบทบาทในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหารสถานศึกษา	3.91	.61	มาก	6
2. AI มีบทบาทในการเพิ่มความแม่นยำของการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา	4.04	.69	มาก	3
3. AI มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา	4.15	.66	มาก	2
4. AI มีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์	3.96	.63	มาก	5
5. AI ส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีระบบและโปร่งใส	3.71	.80	มาก	8
6. AI มีบทบาทในการให้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา	3.88	.63	มาก	7
7. AI มีบทบาทในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา	3.98	.64	มาก	4
8. AI สนับสนุนการสร้างสรรค่นวัตกรรมทางการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา	4.30	.62	มาก	1
9. AI ช่วยให้สถานศึกษาสามารถคาดการณ์แนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างแม่นยำ	3.76	.80	มาก	10
10. AI มีบทบาทในการวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง และจุดอ่อนของระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	3.77	.77	มาก	9
รวม	3.95	.47	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในด้านบทบาทและผลกระทบของ AI ต่อการบริหารสถานศึกษาพบว่า โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$ และ $S.D. = .47$) เมื่อพิจารณา

ในรายข้อสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ AI สนับสนุนการสร้างสรรคนวัตกรรมทางการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$ และ $S.D. = .62$) ลำดับที่ 2 คือ AI มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$ และ $S.D. = .66$) และ ลำดับที่ 3 คือ AI มีบทบาทในการเพิ่มความแม่นยำของการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$ และ $S.D. = .69$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบ ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา	N = 113		ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านที่ 2 ข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของการใช้ AI ในปัจจุบัน				
1. การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลให้บทบาทและแนวทางการบริหารจัดการของสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไป	4.27	.66	มาก	1
2. AI มีส่วนช่วยลดภาระงานด้านการบริหารจัดการบางประเภทในสถานศึกษา	3.96	.83	มาก	10
3. การนำ AI มาใช้ ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องพัฒนาทักษะและความรู้ด้าน AI อย่างต่อเนื่อง	4.15	.68	มาก	4
4. การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลต่อแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	4.13	.71	มาก	5
5. การใช้ AI ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินงานเชิงรุกและวางแผนได้แม่นยำยิ่งขึ้น	3.98	.61	มาก	8
6. AI ทำให้เกิดความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากบุคลากรและชุมชนต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา	4.15	.52	มาก	3
7. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ AI อาจสร้างความกดดันต่อบุคลากรบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา	3.99	.74	มาก	7

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบ ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา	N = 113		ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
8. การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลต่อรูปแบบการทำงาน ร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและ บุคลากรในสถานศึกษา	4.17	.46	มาก	2
9. AI สนับสนุนให้กระบวนการตัดสินใจในการบริหาร สถานศึกษามีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดีขึ้น	3.97	.65	มาก	9
10. การพึ่งพาเทคโนโลยี AI มากเกินไปอาจเป็นความ เสี่ยงหรือข้อจำกัดในการบริหารจัดการสถานศึกษาใน บางสถานการณ์	4.02	.79	มาก	6
รวม	4.08	0.43	มาก	

จากตาราง 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในด้านข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา พบว่าโดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$ และ $S.D. = .43$) เมื่อพิจารณาในรายข้อสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลให้บทบาทและแนวทางการบริหารจัดการของสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไป มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$ และ $S.D. = .66$) ลำดับที่ 2 การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$ และ $S.D. = .46$) และ ลำดับที่ 3 AI ทำให้เกิดความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากบุคลากรและชุมชนต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$ และ $S.D. = .52$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษา

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบ ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา	N = 113		ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านที่ 4 แนวทางการใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบเชิงลบ				
1. สถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาด้าน AI ให้กับบุคลากรทั้งหมด อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.42	.67	มาก	3
2. ควรมีการพัฒนาคู่มือและแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา	4.45	.55	มาก	2
3. การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการใช้ AI ที่ชัดเจน จะช่วยลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษา	4.30	.61	มาก	7
4. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากร ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด เป็นสิ่งสำคัญต่อการประยุกต์ใช้ AI ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน	4.49	.52	มาก	1
5. ควรมีการประเมินและติดตามผลการใช้ AI ในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพ	4.24	.52	มาก	8
6. ควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อค้นหาแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.31	.50	มาก	6
7. หน่วยงานต้นสังกัดควรให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรที่จำเป็น (เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ เทคโนโลยี) สำหรับการประยุกต์ใช้ AI ในสถานศึกษา	4.41	.55	มาก	4
8. ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ด้านการใช้ AI ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในเครือข่าย	4.23	.60	มาก	9
9. การสร้างความตระหนักและส่งเสริมจริยธรรมในการประยุกต์ใช้ AI ควรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา	4.12	.64	มาก	10
10. ควรมีระบบและกลไกในการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จาก AI ก่อนนำมาใช้ในการตัดสินใจเชิงบริหารสถานศึกษา	4.41	.59	มาก	5

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบ ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษา	N = 113		ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
รวม	4.34	.40	มาก	

จากตาราง 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 45 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในด้านการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษาพบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$ และ $S.D. = .40$) เมื่อพิจารณาในรายข้อสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากร ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด เป็นสิ่งสำคัญต่อการประยุกต์ใช้ AI ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$ และ $S.D. = .52$) ลำดับที่ 2 ควรมีการพัฒนาฝีมือและแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$ และ $S.D. = .55$) ลำดับที่ 3 สถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาด้าน AI ให้กับบุคลากรทั้งหมดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$ และ $S.D. = .67$)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าบทบาทและผลกระทบของ AI ต่อการบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ AI สนับสนุนการสร้างสรรคนวัตกรรมทางการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 2 คือ AI มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และลำดับที่ 3 คือ AI มีบทบาทในการเพิ่มความแม่นยำของการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจในศักยภาพของ AI ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งในมิติของการวิเคราะห์ข้อมูล การสนับสนุนการตัดสินใจ และการอำนวยความสะดวกในงานเอกสารและงานธุรการ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Zawacki-Richter et al. (2019) และสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Nguyen et al. (2021) โดยพบว่า ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักการศึกษาและการพิจารณาด้านจริยธรรม ผู้บริหารและครูตระหนักถึง “ผลกระทบ” ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ AI มากเกินไป เช่น ความเสี่ยงจากการพึ่งพาเทคโนโลยี หรือการขาดทักษะที่จำเป็นของบุคลากรบางส่วน ความสำเร็จของการใช้ AI ในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของ

บุคลากรและวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล ดังนั้น การสร้างความเข้าใจและเพิ่มทักษะการใช้ AI ที่เหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลดผลกระทบเชิงลบต่อการบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้อดี ข้อเสีย และความท้าทายของการใช้ AI ในปัจจุบัน โดยรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลให้บทบาทและแนวทางการบริหารจัดการของสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 2 การประยุกต์ใช้ AI ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา และลำดับที่ 3 การนำ AI มาใช้ ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องพัฒนาทักษะและความรู้ด้าน AI เน้นความเป็นระบบ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ชัดเจน และส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการบริหาร การใช้ AI มีส่วนช่วยในการลดภาระงานซ้ำซ้อนของผู้บริหารและครู ทำให้สามารถจัดสรรเวลาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้มากขึ้น ข้อจำกัดของการใช้ AI ที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนออกมาได้แก่ ความเสี่ยงจากการขาดความเข้าใจในเทคโนโลยี การพึ่งพาระบบมากเกินไป และความท้าทายด้านจริยธรรมข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Mon, Wasfi, Hayajneh, & Slim (2023) และซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2023) ที่เน้นว่า “การเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารแบบดิจิทัล” ต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาทุนมนุษย์และจิตสำนึกทางจริยธรรมของผู้ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ด้านการเรียนรู้ ด้านการจัดการสอน และด้านการบริหารจัดการให้การสนับสนุนการจัดตารางเรียน การจัดตารางการทำงาน การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยทางไซเบอร์ นอกจากนี้ยังมีฟังก์ชันการทำงานพร้อมตัวช่วยในการให้คำแนะนำอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้การบริหารงานรวดเร็วและง่ายขึ้น ประสพการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้รับการพัฒนา โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ปรับเปลี่ยนหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เป็นแบบรายบุคคล อีกทั้งระบบการสอนอัจฉริยะ ยังช่วยให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและผสมผสานการมีส่วนร่วมของนักเรียนเข้าด้วยกัน ในทางกลับกัน มีความท้าทายมากมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ในด้านการศึกษา จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อนำไปใช้งานได้ง่ายและทำให้ปัญญาประดิษฐ์มีความน่าเชื่อถือ ต้องอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้งของผู้บริหาร ครูและบุคลากร รวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบเชิงลบ โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากร ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด เป็นสิ่งสำคัญต่อการประยุกต์ใช้ AI ในสถานศึกษาอย่างยิ่งย่น ลำดับที่ 2 ควรมีการพัฒนาฝีมือและแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา และลำดับที่ 3 สถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาด้าน AI ให้กับบุคลากรทั้งหมดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของ Ge & Hu (2020)

และ Karan B.Angad (2023) พบว่า การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้ากับระบบการศึกษา ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (K-12) ควรสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของความคิด การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในหลักสูตรของโรงเรียนอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงและความท้าทายของความเป็นธรรม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใสและจริยธรรม การประยุกต์ใช้นวัตกรรมของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการการศึกษาและการสอนขั้นสูง ประยุกต์ใช้ AI สร้างระบบนิเวศปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษา ซึ่งผู้สอน ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จะถูกเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบผ่านชุดกิจกรรมการสอนต่าง ๆ ช่วยในการบริหารจัดการผู้เรียนตั้งแต่การรับเข้าเรียนจนถึงการสำเร็จการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครูผู้สอน มีส่วนช่วยปรับปรุงคุณภาพการสอน และเสริมสร้างการบริหารจัดการการเรียนการสอน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารสถานศึกษา พบว่ามีแนวทางที่ควรนำไปใช้และประเด็นที่ควรศึกษาต่อไปในอนาคต โดยในเชิงการปฏิบัติหน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนการนำ AI ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดอบรมพัฒนาทักษะดิจิทัลและจริยธรรมทางเทคโนโลยีให้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบการตัดสินใจเชิงข้อมูลภายในสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคธุรกิจและสถาบันอุดมศึกษา เพื่อยกระดับการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการศึกษา และมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ศึกษาเพิ่มเติมในบริบทของโรงเรียนหรือเขตพื้นที่อื่นเพื่อเพิ่มความทั่วไปของผลการวิจัย 2) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อเข้าใจประสบการณ์ของผู้บริหารและครูอย่างลึกซึ้ง 3) ดำเนินการวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อสร้างเครื่องมือหรือระบบ AI ที่สามารถนำไปใช้จริงได้ในสถานศึกษา 4) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์การศึกษา ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการใช้ AI และ 5) ทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการใช้ AI และเทคโนโลยีรูปแบบอื่น เพื่อระบุข้อได้เปรียบและข้อจำกัดของ AI อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2566). รายงานผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม จาก https://www.moe.go.th/digital_learning_report.pdf
- Ge, Y., & Hu, Y. (2020). Application of AI innovation in education. *Journal of Educational Technology*, 41(3), 45–58.
- Ge, Z., & Hu, Y. (2020). Innovative application of artificial intelligence (AI) in the management of higher education and teaching. *Journal of Physics: Conference Series*, 1533(3), 032089.
- Kamalov, F., Calonge, D. S., & Gurrib, M. (2023). New era of artificial intelligence in education: Towards a sustainable multifaceted revolution. *Sustainability*, 15(16), 12451. <https://doi.org/10.3390/su151612451>
- Karan, B., & Angadi, G. R. (2023). Potential risks of artificial intelligence integration into school education: A systematic review. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 43(3–4), 67–85. <https://doi.org/10.1177/02704676231224705>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Nguyen, A., & Nguyen, J. (2022). Ethical principles for artificial intelligence in education. *Education and Information Technologies*, 27(12), 17251–17273. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11316-w>
- OECD. (2021). *AI in education: Guidance for policy makers*. OECD Publishing.
- UNESCO. (2023). *AI and education: Guidance for policy makers*. UNESCO Publishing.
- Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16, Article 39. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>

ผลของการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักศึกษาวิชาชีพครู*

EFFECTS OF ENHANCING PROBLEM-BASED LEARNING ON PRESERVICE TEACHER STUDENTS' PROBLEM-SOLVING ABILITY

บุษราคัม อินทสุก¹, จิรพันธ์ สง่าวิทยากุล² และจินตามณี เลิศมนโนกุล³

Busarakham Intasuk¹, Jirapan Sangavittayakul² and Chindamanee Learntmanokul³

¹⁻³ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻³ Faculty of Education, Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: busarakham.in@northern.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลเรียนรู้ด้านการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อความสามารถในการแก้ปัญหา 2) เพื่อศึกษาผลการประเมินตนเองของนักศึกษาต่อการแก้ปัญหการเรียนรู้ในห้องเรียนประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น แบบแผนการวิจัยการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ในรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 83 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และแบบประเมินตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบทดสอบที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการศึกษา พบว่า

1) ผลการเรียนรู้ด้านการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าความรู้ในการแก้ปัญหการเรียนรู้ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบหลังเรียนของนักศึกษาในเนื้อหาการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม ได้ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 62.48 ซึ่งสูงกว่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบ t ที่ไม่เป็นอิสระ พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ผลการประเมินตนเองของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพครูในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

* Received 22 October 2025; Revised 5 November 2025; Accepted 10 November 2025

คำสำคัญ: การออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม, การแก้ไขปัญหา, การสอนซ่อมเสริม, นักศึกษาวิชาชีพครู

Abstract

This research article aimed to: 1) investigate the pre-service teachers' knowledge in designing remedial lessons by using problem-solving technique, and 2) examine the pre-service teachers' self-assessment regarding problem-solving in elementary classroom instruction. A preliminary experimental design employing a one group pretest-posttest model was utilized. The participants were 83 preservice teachers enrolled in the Curriculum and Learning Management course during the first semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. Research instruments included a pretest and posttest on remedial lesson design and a self-assessment questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, percentage, standard deviation, and inferential statistics through a paired-sample t-test.

The research results revealed that:

1) The preservice teacher demonstrated a moderate level of knowledge in solving learning-related problems through remedial lesson design. The posttest average score was 62.48%, which was higher than the pre-test average. A paired-samples t-test showed that the difference was statistically significant at the 0.05 level.

2) The self-assessment results indicated that the participants highly valued problem-based instructional approaches, perceiving them as beneficial for enhancing teaching competencies and future professional practice.

Keywords: remedial lesson design, problem-solving, remedial instruction, preservice teachers

บทนำ

การพัฒนาทักษะการคิดเป็นทักษะที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากในศตวรรษที่ 21 มีกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและความเปลี่ยนแปลงนั้นมีผลต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคม แต่ละประเทศจึงมีนโยบายส่งเสริม

การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนเมื่อศึกษาเล่าเรียนและประกอบอาชีพ ตลอดจนถึงดำเนินชีวิตในสังคม

ความสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ในฐานะที่เป็นความสำคัญประเด็นใหม่ที่ประชากรโลกควรให้ความสำคัญอันเนื่องจากการหลั่งไหลเข้ามาของชาวสารและนวัตกรรมใหม่ นักการศึกษาหลายท่านได้เน้นย้ำถึงควมสำคัญของการปลูกฝังทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการจัดการเรียนการสอนได้แก่ Dewey, Bloom และ Anderson & Krathwohl สำหรับผู้สอนและนักศึกษาวิชาชีพครูนั้นการคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะหลักที่สำคัญในการพัฒนาตนเองเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงหรือใช้ในการทำงาน อาจกล่าวได้ว่าผู้สอนและนักศึกษาวิชาชีพครูต้องมีความสามารถของทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการคิดอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) แสวงหาหรือคิดค้นสื่อการสอนที่หลากหลายและระบุปัญหาหลักที่พบในการจัดการเรียนรู้ได้ 2) สร้างช่องทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายได้ และ 3) ระบุเกณฑ์และใช้เกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมได้ การสร้างทักษะการคิดตามแนวคิดของทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงควรแทรกอยู่ในบทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในการประกอบอาชีพ (Larson & Miller, 2011)

สมรรถนะของวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ได้เน้นการฝึกปฏิบัติในสถานศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติและเป็นแนวทางที่นำไปสู่การเสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาการปฏิบัติงานวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับสมรรถนะครูที่กำหนดไว้ในด้านมาตรฐานความรู้และด้านมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ กล่าวคือ ต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ จัดทำแผนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงอย่างเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา, 2562) การผลิตครูผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญเพื่อสร้างครูผู้สอนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับสมรรถนะที่กำหนด

สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นที่เน้นการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการทำงานจริงผ่านการลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมการพัฒนาการคิด การทำงาน การจัดการ และการแก้ไขปัญหา อันเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพครูซึ่งเป็นนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) นำความรู้ในกระบวนการออกแบบและหาคุณภาพของบทเรียนซ่อมเสริมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในความร่วมมือกับวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นโดยใช้พื้นฐานจากการออกแบบการสอนซ่อมเสริม กิจกรรมการสอนซ่อมเสริม และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหการเรียนการสอนที่พบในห้องเรียน และเป็นการสร้างโอกาสสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติการสอนในห้องเรียน

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาการส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของโรงเรียนที่นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) ประสบขณะจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนซ่อมเสริมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและฝึกออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่พบในห้องเรียนโดยแสวงหาและสืบค้นกลวิธีและแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการเรียนรู้ด้านการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อความสามารถในการแก้ปัญหา
2. เพื่อศึกษาผลการประเมินตนเองต่อการแก้ปัญหาการเรียนรู้ในห้องเรียนของนักศึกษาโดยการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) แบบแผนการวิจัยการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (One-Short Case Study) ตามแนวคิดของ Best and Kahn (2006: 177-178)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 83 คน กำหนดการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แผนการสอนโดยกำหนดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) สังเคราะห์เนื้อหาการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เน้นการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมสำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าคุณภาพของแผนการสอน ทั้งฉบับ 4.20 หลังจากนั้นปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้เนื้อหาการสอนซ่อมเสริมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู ทดสอบก่อนเรียน ดำเนินการสอน และมอบหมาย

กิจกรรมการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม ประเมินผลงานการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม และทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการสอนการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) แผนการสอนที่เน้นปัญหาเป็นฐาน จำนวน 5 หัวข้อ 26 ชั่วโมง
- 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
- 4) แบบประเมินตนเองของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแผนการสอนให้ ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประเมินการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พิจารณาด้านเนื้อหา กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และเกณฑ์การประเมิน การตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) แผนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 5 แผน ระยะเวลา 13 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 26 ชั่วโมง เนื้อหาประกอบด้วยบทเรียน 5 บท คือ บทนำ แนวคิดในการจัดการสอนซ่อมเสริม กระบวนการจัดการสอนซ่อมเสริม การออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม และการประเมินผล แผนการสอนได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของบทเรียนกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ได้ค่าคุณภาพของแผนการสอนทั้งฉบับ 4.20

2) แบบประเมินตนเอง จำนวน 13 ข้อคำถาม ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน (IOC) 0.84

กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตร

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและข้อมูลพื้นฐานเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) ในเนื้อหาการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560 ร่วมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) และเนื้อหารายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นวิชาชีพครูบังคับ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบกิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ร่างรูปแบบกิจกรรมและนารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 5 แผน ผลประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 4.20 ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ออกแบบแบบประเมินตนเอง จำนวน 13 ข้อ ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

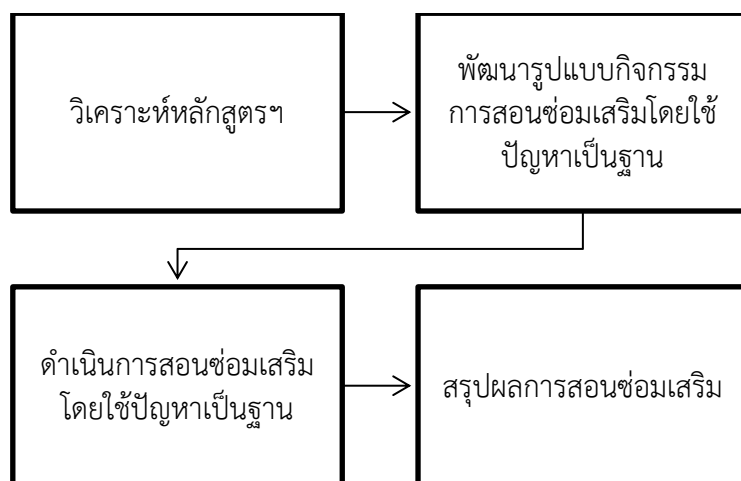
ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

จัดการสอนนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมาย มอบหมายกิจกรรมการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม ประเมินผลงานการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม ประเมินผลสอนการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมโดยการทดสอบหลังเรียน เปรียบเทียบกับผลการทดสอบก่อนเรียนของนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการสอน

นักศึกษาประเมินตนเองต่อผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยใช้แบบสอบถาม

สรุปกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการแก้ปัญหาการเรียนสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรุ ด้วยแผนภาพที่ 1 ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรุ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยอาศัยเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แผนการสอนที่ใช้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพรุ) ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 83 คน เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารกับงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและจากแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต หนังสือและตำรา กับงานวิจัยในอดีตซึ่งมี

ความเกี่ยวข้อง กับงานวิจัยในครั้งนี้และสิ่งพิมพ์ทางวิชาการและวารสารทั้งที่เป็นระบบออนไลน์ และระบบเอกสาร

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ ได้แก่

สถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลของการเรียนรู้ด้านการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อความสามารถในการแก้ปัญหา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยใช้บทเรียนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ใช้ระยะเวลาดำเนินงาน 3 เดือน นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 83 คน มีผลการทดสอบความรู้ด้านการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม คะแนนเต็มคิดเป็นร้อยละ 100 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 39.95 คะแนนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 62.48

เมื่อพิจารณาระดับนัยสำคัญของสถิติของตัวแปรแบบไม่เป็นอิสระของผลการทดสอบหลังเรียนและก่อนเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการทดสอบทางสถิติ t แสดงผลการทดสอบด้วยตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบ t และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._D$	t	Sig. (1 tailed)
ก่อนเรียน	39.95	10.67	22.53	11.00	5.79*	0.0003
หลังเรียน	62.48	9.60				

* $P < 0.05$

จากตารางที่ 1 พบว่าการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.95 และ 62.48 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการประเมินตนเองต่อการแก้ปัญหการเรียนรู้ในห้องเรียนของนักศึกษาโดยการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม

ผลการประเมินตนเองของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยการสร้างบทเรียนซ่อมเสริมเพื่อแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นการประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แสดงด้วยตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินตนเองของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านพบปัญหาตามสภาพจริงในห้องเรียน	4.03	0.77	เห็นด้วย
2. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านแก้ปัญหการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.09	0.63	เห็นด้วย
3. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านเข้าใจบริบทของห้องเรียนตามสภาพจริง	4.30	0.64	เห็นด้วย
4. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านสืบค้นและแสวงหาแนวทางแก้ปัญหของนักเรียน	4.21	0.5	เห็นด้วย
5. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนเพิ่มขึ้น	4.15	0.62	เห็นด้วย
6. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเพิ่มขึ้น	4.12	0.74	เห็นด้วย
7. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านเข้าใจผู้เรียนและจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.18	0.63	เห็นด้วย
8. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านสามารถบูรณาการความรู้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.09	0.63	เห็นด้วย
9. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	4.24	0.71	เห็นด้วย
10. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการส่งข้อมูลระหว่างสมาชิก	4.24	0.70	เห็นด้วย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
11. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจร่วมกัน	4.39	0.56	เห็นด้วย
12. การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในอนาคต	4.30	0.73	เห็นด้วย
13. จัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพครู	4.60	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยรวม	4.23	0.51	เห็นด้วย

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินตนเองของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่าโดยภาพรวมนักศึกษาเห็นด้วยกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ($\bar{X}=4.23$, S.D. =0.51) มีรายละเอียดของผลการประเมินตนเองที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้ จัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพครู เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X}=4.60$, S.D. =0.61) การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจร่วมกัน ($\bar{X}=4.39$, S.D. =0.56) และการจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในอนาคต ($\bar{X}=4.30$, S.D. =0.73) การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านเข้าใจบริบทของห้องเรียนตามสภาพจริง ($\bar{X}=4.30$, S.D. =0.64) ส่วนความคิดเห็นที่เห็นด้วยน้อยที่สุด 3 อันดับ คือ การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านพบปัญหาตามสภาพจริงในห้องเรียน ($\bar{X}=4.33$, S.D. =0.77) การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านแก้ปัญหาการเรียนรู้อของผู้เรียน ($\bar{X}=4.09$, S.D. =0.63) การจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านสามารถบูรณาการความรู้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.09$, S.D. =0.63) และการจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.12$, S.D. =0.74)

อภิปรายผล

1. ผลการเรียนรู้ด้านการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนของสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 อาจเนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติในสถานการณ์จริง การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา และเรียนรู้กลยุทธ์การคิด

แก้ปัญหาที่เน้นกระบวนการกลุ่ม (De Graff & Kolmos, 2003) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด การจัดการ และการประยุกต์ใช้ตามแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ของ Bruner และ Piaget โดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและบทบาทของผู้สอนในการเป็นโค้ชอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับวรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์ และคณะ (2563) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามศาสตร์และเกิดทักษะการแก้ปัญหา และ อัญชัน เพ็งสุข (2564) และ Boye & Agyei (2023) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างรู้ปัญหาและแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้

ประการที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเน้นการเตรียมความพร้อมผู้เรียน เสนอปัญหาและพบปัญหา กำหนดปัญหา ระดมสมองและวิเคราะห์ปัญหา ศึกษา ค้นหาข้อมูล ดำเนินการแก้ปัญหา ประเมินกระบวนการแก้ปัญหา และประเมินตนเอง (ศัสยมน ส้งเว และคณะ, 2564) ขึ้นวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน เน้นกระบวนการกลุ่มและปฏิบัติกิจกรรมภาระงานร่วมกัน รวมถึงแสวงหาวิธีแก้ปัญหาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (De Graff & Kolmos, 2003) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ดำเนินการสอนโดยใช้กระบวนการปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน และการกำกับติดตามของผู้สอน (Wang, 2021)

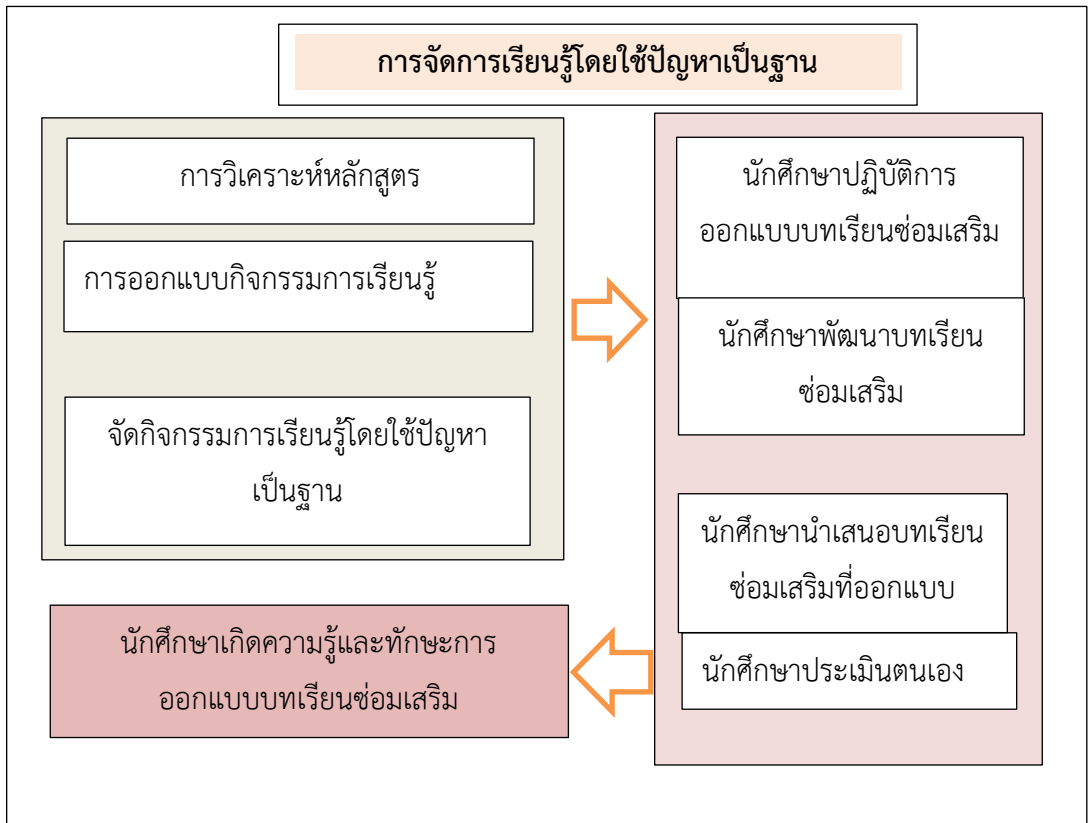
ประการที่ 3 ข้อจำกัดของการจัดการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ คือ ต้องใช้เวลานานในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนที่เป็นนักศึกษากลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นการสอนที่แตกต่างจากการสอนในห้องเรียนดั้งเดิม งานที่ได้รับมอบหมายยากเกินไปสำหรับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างบางกลุ่ม และระยะเวลาในการทำกิจกรรมไม่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mansor et al (2015) และวรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์ และคณะ (2563)

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการแก้ปัญหาการเรียนรู้ห้องเรียนประถมศึกษา นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพครูในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาด้วยการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นการสอนที่ใช้เนื้อหาในชีวิตจริง กิจกรรมการสอนซ่อมเสริมเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ในระดับพื้นฐานของผู้เรียนได้ (Frigillano, 2023; Wang, 2021)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในแผนการสอนที่ออกแบบแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูคือ การศึกษาบริบทของหลักสูตรเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงด้วยการมอบหมายกิจกรรมการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริม ประเมินผลงานการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมของนักศึกษา เป็น

ผลให้นักศึกษาเกิดความรู้และความเข้าใจในการสร้างบทเรียนซ่อมเสริมด้วยการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปได้ในชีวิตจริง แสดงด้วยภาพดังนี้



สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้สรุปได้ว่าการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถเชื่อมโยงกับการนำความรู้ในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชีวิตจริงได้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด การจัดการ และการประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ จากการประเมินตนเองของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างยังแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1. ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมการออกแบบบทเรียนซ่อมเสริมในการวิจัยครั้งนี้มีเวลาจำกัด ผู้สอนควรกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง เพื่อให้ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีโอกาสนำบทเรียนที่ออกแบบไปปฏิบัติกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม

2. กระบวนการกำกับติดตาม ควรสร้างช่องทางในการกำกับติดตามที่เป็นช่องทางเลือกนอกเหนือจากการกำกับติดตามในห้องเรียน ได้แก่ ช่องทางออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชันที่สะดวกและง่ายต่อนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในการเข้าถึงและสื่อสารได้

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษากระบวนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และกระบวนการสื่อสารเพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่ม

2. การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเปรียบเทียบกับจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น

เอกสารอ้างอิง

วรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสาร และวรากร ตันชนะเทวินทร์. (2563). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL). วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 10(4), 29-36.

ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา. (2562). เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 109 ง หน้า 10 (7 พฤษภาคม 2563).

ศัสยมน สังเว, เรขา อรัญวงศ์ และพิทักษ์ นิลนพคุณ. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นทักษะการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13(36), 101-108.

อัญชัน เฟื่องสุข. (2565). การพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้สถานการณ์จำลอง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) 12(3), 103-114.

Best, J. W. & Kahn, J. V. (2006). Research in Education. Tenth Edition. Boston, MA: Pearson Education.

Boye E. S. and Agyei, D. D. (2023). Effectiveness of Problem-based Learning Strategies in Improving Teaching and Learning of Mathematics for Pre-service Teachers in Ghana. Social Sciences & Humanities Open, 7(2023), 1-7.

De Graaff, E. and Kolmos, A. (2003). Characteristics of Problem-Based Learning. International Journal of Engineering Education, 19(5), 657-662.

- Frigillano, S. D. (2023). Online Remedial Teaching: Pre-Service Teachers' Experiences and Insights. *The New English Teacher*, 17(2), 28-45.
- Larson, L.C. & Miller, T.N. (2011). 21st Century Skills: Prepare students for the future. *KAPPA DELTA PI Record*, 4(3), 121-123.
DOI:10.1080/00228958.2011.10516575
- Mansor, A.N., Abdullah, N.O., Wahab, J. A., Rasul, M.S., & Raof, R.A. (2015). Managing Problem-based Learning: Challenges and Solutions for Educational Practice. *Asian Social Science, Canadian Center of Science and Education*, 11(4), 259-268.
- Wang, C.C. (2021). The Process of Implementing Problem-based Learning in a Teacher Education Programme: An exploratory case study. *Cogent Education*, 8(1996870),
from <https://doi.org/10.1080/2331186x2021.1996870>.

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมือง ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE APPLICATION OF BRAHMAVIHARA DHAMMA FOR POLITICAL RECONCILIATION OF PEOPLE IN MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศักดิ์สิทธิ์ ชุมแก้ว¹ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)²

Saksithon Chumkaew¹ and Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim)²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสคราท

¹⁻²Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ekkawin.piy@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชน จำนวน 400 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ .980 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. แนวทางการส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ เมตตาส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมที่ให้ทุกฝ่ายได้พูดคุยอย่างสร้างสรรค์ กรุณา ช่วยสร้างพลังการช่วยเหลือและการเยียวยาผ่านกิจกรรมอาสาสมัคร มุทิตา ยกย่องความสำเร็จของทุกกลุ่ม

* Received 28 October 2025; Revised 7 November 2025; Accepted 15 November 2025

เพื่อปลูกฝังความสุขใจ ขณะที่ อุเบกขา ส่งเสริมผ่านการรู้เท่าทันสื่อและอบรมให้พลเมืองมีใจเป็นกลาง

คำสำคัญ: พรหมวิหารธรรม, ความปรองดอง, การเมืองของประชาชน

Abstract

This research article aimed to 1) study the level of application of Brahnavihara dhamma for political reconciliation of people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, 2) compare the application of Brahnavihara dhamma for political reconciliation of people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, classified by gender, age, educational level, occupation, and monthly income; and 3) explore guidelines for promoting the application of Brahnavihara dhamma for political reconciliation of people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. The sample consisted of 400 residents. The research instrument was a questionnaire, with an overall reliability coefficient of .980. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as one-way Anova.

Research findings indicated that:

1. The level of application of the Brahnavihara principles for fostering political reconciliation among people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province was found to be high in all aspects.
2. The comparison of the application of the Brahnavihara principles for fostering political reconciliation among people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, classified by gender, age, educational level, occupation, and monthly income, revealed that, overall, there were statistically significant differences at the .05 level.
3. The guidelines for promoting the application of the Brahnavihara principles to foster political reconciliation among people in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province consist of four aspects. Metta is promoted through organizing activities that encourage constructive dialogue among all parties. Karuna emphasizes creating supportive energy through volunteer and relief activities. Mudita focuses on recognizing and appreciating the achievements of

all groups to cultivate a sense of shared happiness. Meanwhile, Upekkha is promoted through media literacy and training citizens to maintain neutrality.

Keywords: Brahmavihāra Dhamma, reconciliation, political of people

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองโดยประชาชนเป็นใหญ่ ดังนั้นการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยคือ รูปการณ์ปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้จากรัฐบาล การเลือกตั้ง และการปกครองโดยเสียงข้างมาก แต่ประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาได้เผชิญความท้าทายปัญหาทางการเมืองมายาวนานโดยเฉพาะความขัดแย้งของคนในสังคมที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองที่แตกต่างกันออกไปส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเกิดขึ้น จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยมีการแบ่งขั้วแยกข้างทางการเมืองซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จนอาจเรียกได้ว่าเป็นทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมืองและส่งผลกระทบในวงกว้างต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยมีหลายระดับ เช่น การแสดงออกผ่านการถกเถียงในระบบรัฐสภาตามครรลองประชาธิปไตย การไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มการเมืองนอกรัฐสภาจนนำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองและลุกลามเป็นการก่อความไม่สงบ การใช้มาตรการปราบปรามโดยรัฐและความรุนแรงทางการเมือง รวมถึงการรัฐประหาร (พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม, 2560) ทั้งนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงที่ผ่านมาได้มีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของภาคประชาชนเกิดขึ้นโดยมีการชุมนุมปิดศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช บางกลุ่มผู้ชุมนุมในจังหวัดนครศรีธรรมราชทยอยเดินทางไปยังกรุงเทพมหานครเพื่อสมทบกับการชุมนุม ความขัดแย้งทางการเมืองที่ยังหาทางออกไม่ได้ ทำให้ชาวบ้านหลายคน ทั้งใน จ.นครศรีธรรมราช เห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายควรหันหน้าเข้าหากันแล้วร่วมกันปฏิรูปเพื่อให้ประเทศเดินไปข้างหน้า ชาวบ้านบางส่วนยังเห็นว่าการยุบสภาอาจจะไม่ใช่ทางออกที่ดีมากนักเพราะหากมีการเลือกตั้งใหม่ไม่ว่าพรรคการเมืองใดขึ้นมาบริหารประเทศก็必将เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ จึงเสนอให้มีการตั้งสภาประชาชนเพื่อให้คนทุกภาคส่วนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารประเทศอาจเป็นเรื่องยากเพราะนักการเมืองไม่ว่าจะมาจากพรรคการเมืองใดก็ย่อมหวังอำนาจและผลประโยชน์แต่พลังของประชาชนที่ออกมาเคลื่อนไหวก็เพียงพอที่จะยุติความขัดแย้ง (ไทยพีบีเอส, 2556)

พุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่ไม่ใช่เพียงหลักปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น แต่หลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนายังเป็นหลักคำสอนที่มีเนื้อหาครอบคลุมในการดำเนินชีวิต วิถีชีวิตความเป็นอยู่ มุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของไทยในหลายกรณีด้วยกันและหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนเคารพกฎหมายเคารพเสรีภาพของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมและกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม (กันตพจน์ เศรษฐารัตน์, 2565, หน้า 1) โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบหรือความขัดแย้งทางการเมืองประกอบกับจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความโดดเด่นในแง่ของเมืองพระพุทธศาสนามีความเข้มแข็งทางพระพุทธศาสนาและประชาชนชนส่วนใหญ่เคารพนับถือพระพุทธศาสนาจึงควรนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ อนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาและการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน มีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยรัฐสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาผ่านนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ เช่น บ้าน วัด โรงเรียนเพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนซึมซับหลักพระธรรมคำสอนมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตปฏิบัติหน้าที่แห่งตนไปตามทำนองคลองธรรม (พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม), 2567)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่าจำเป็นต้องมีการศึกษาการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามที่ว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการลดความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการนำมาใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์การเมืองในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความปรองดองและสมานฉันท์และลดความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรคือ ประชาชนที่มีสิทธิในการเลือกตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช จำนวน 130,802 คน (ข้อมูลจากทะเบียนราษฎร ณ ข้อมูลวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2567)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณจากตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยเทคนิควิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้แบบแบ่งชั้นเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายและสามารถสะท้อนภาพรวมของประชากรในอำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยแยกตามตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีการจัดทำให้ครอบคลุมทั้งในด้านการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ส่วนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจความถูกต้องตามมาตรฐานวิชาการโดยมีค่า IOC=1 และ ค่า Reliability ของ Cronbach's Alpha =.980

การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยทำการแจกจ่ายแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเลือกมาอย่างเป็นระบบโดยอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยและคำแนะนำในการตอบแบบสอบถามในขณะเก็บข้อมูลผู้เก็บข้อมูลจะทำการตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นเพื่อลดข้อผิดพลาด เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จจะถูกบันทึกลงในระบบฐานข้อมูลที่มีความปลอดภัยเพื่อไม่ให้ข้อมูลสูญหาย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีข้อมูลขาดหายหรือข้อมูลที่ไม่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ได้และข้อมูลจะต้องได้รับการจัดระเบียบในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติได้โดยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล SPSS

การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ระดับการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐาน (เพ็ญแข ศิริวรรณและคณะ, 2551) แนวทางการส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนโดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน เช่น การทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ผลการวิจัย

การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อ	การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.	เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข)	3.80	0.675	มาก
2.	กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์)	3.77	0.043	มาก
3.	มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี)	3.92	0.017	มาก
4.	อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง)	3.91	0.009	มาก
รวม		3.85	0.326	มาก

ตารางที่ 1 จากข้อมูลพบว่า การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) ($\bar{x}=3.92$) รองลงมาคือ อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) ($\bar{x}=3.91$) เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) ($\bar{x}=3.80$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์) ($\bar{x}=3.77$) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า

1. ด้านเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) รวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านยินดีร่วมกิจกรรมทางสังคมกับผู้ที่มิจุดยืนทางการเมืองแตกต่าง ($\bar{x}=3.90$) รองลงมาคือ ท่านสนับสนุนให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติแม้จะมีความคิดเห็นต่างกัน ($\bar{x}=3.84$) ท่านรับฟังความคิดเห็นทางการเมืองของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ ($\bar{x}=3.83$) ท่านปรารถนาให้ผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างจากข้าพเจ้ามีความสุข ($\bar{x}=3.79$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดรุนแรงต่อผู้เห็นต่างทางการเมือง ($\bar{x}=3.68$)

2. ด้านกรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์) รวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านรู้สึกเห็นใจเมื่อเห็นผู้อื่นถูกวิจารณ์หรือโจมตีทางการเมือง ($\bar{x}=3.84$) รองลงมาคือ ท่านช่วยชี้แนะ/แนะนำผู้ที่ขาดความเข้าใจทางการเมืองอย่างสุภาพ ($\bar{x}=3.79$) ท่านมองเห็นความสำคัญของการให้อภัยในการเมือง ($\bar{x}=3.78$) ท่านพยายามคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชนด้วยวิธีที่สันติ ($\bar{x}=3.76$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านสนับสนุนการช่วยเหลือผู้เสียเปรียบจากความขัดแย้งทางการเมือง ($\bar{x}=3.66$)

3. ด้านมูทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) รวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x}=3.99$) รองลงมาคือ ท่านมองว่าความสำเร็จของผู้อื่นทางการเมืองไม่ใช่อุปสรรคของท่าน ($\bar{x}=3.95$) ท่านชื่นชมเมื่อผู้อื่นแสดงออกทางการเมืองโดยไม่ใช้ความรุนแรง ($\bar{x}=3.91$) ท่านยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่ถูกต่อต้าน ($\bar{x}=3.88$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านสนับสนุนและยินดีเมื่อเห็นการเมืองในชุมชนเป็นธรรมและโปร่งใส ($\bar{x}=3.87$)

4. ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) รวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านพยายามไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายการเมืองใดฝ่ายหนึ่ง ($\bar{x}=3.99$) รองลงมาคือ ท่านพยายามวางใจเป็นกลางแม้มีความเห็นส่วนตัวทางการเมือง ($\bar{x}=3.97$) ท่านรับฟังเหตุผลจากทุกฝ่ายโดยไม่ตัดสินล่วงหน้า ($\bar{x}=3.88$) ท่านหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำแบ่งแยกหรือดูหมิ่นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ($\bar{x}=3.87$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านสามารถควบคุมอารมณ์เมื่อถกเถียงประเด็นการเมือง ($\bar{x}=3.86$)

2. การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แสดงให้เห็นว่า การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้านได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value	สรุปผล
เพศ	ระหว่างกลุ่ม	3	1620.905	810.452	8.095	.000	แตกต่างกัน
	ภายในกลุ่ม	397	39746.685	100.118			
	รวม	399	41367.590				

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value	สรุปผล
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	5	6694.649	1338.93	15.215	.000	แตกต่างกัน
	ภายในกลุ่ม	394	34672.941	88.002			
	รวม	399	41367.590				

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value	สรุปผล
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3	5901.881	1967.294	21.966	0.00	แตกต่างกัน
	ภายในกลุ่ม	396	35465.709	89.560			
	รวม	399	41367.590				

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value	สรุปผล
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	4	5070.329	1267.582	13.794	0.00	แตกต่างกัน
	ภายในกลุ่ม	395	36297.261	91.892			
	รวม	399	41367.590				

จากตารางที่ 5 พบว่า การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value	สรุปผล
รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	3	5866.486	1955.495	21.813	0.00	แตกต่างกัน
	ภายในกลุ่ม	396	35501.104	89.649			
	รวม	399	41367.590				

จากตารางที่ 6 พบว่า การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. แนวทางการส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การนำหลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 มาประยุกต์ใช้ถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยบรรเทาและคลี่คลายความขัดแย้ง เมตตาสามารถส่งเสริมได้โดยการจัดกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้พูดคุยอย่างสร้างสรรค์และรณรงค์การสื่อสารอย่างปรารถนาดี กรุณา จะช่วยสร้างพลังการช่วยเหลือและการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบผ่านกิจกรรมอาสาสมัครและการบำเพ็ญประโยชน์ มุทิตา สามารถพัฒนาได้ด้วยการยกย่องความสำเร็จของทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค เพื่อปลูกฝังความสุขใจเมื่อผู้อื่นทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ขณะที่ อุเบกขา ควรได้รับการส่งเสริมผ่านการรู้เท่าทันสื่อ การอบรมให้พลเมืองมีใจเป็นกลางและการสร้างกลไกตรวจสอบข้อมูลที่ประชาชนยอมรับร่วมกัน แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างความสมดุลในการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน

หากพิจารณาตามหลักพรหมวิหารธรรมแล้ว จะเห็นว่า เมตตาและกรุณา มีบทบาทสำคัญในการลดความเกลียดชังและเสริมสร้างการเอื้ออาทรต่อกัน ส่วนมุทิตามีความหมายเชิงบวกที่ช่วยเปลี่ยนบรรยากาศจากการแข่งขันมาเป็นการยอมรับและยินดีร่วมกับผลงานของผู้อื่น ขณะที่อุเบกขาทำหน้าที่ถ่วงดุลทางอารมณ์และเหตุผล ทำให้ประชาชนสามารถพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างเที่ยงตรง การผสมผสานทั้ง 4 หลักเข้าด้วยกันจึงเป็นกลไกที่สมบูรณ์ในการสร้างความปรองดอง เพราะมิได้มุ่งเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ยั่งยืนในระดับจิตใจของประชาชน

อภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่องการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ภาพรวมของการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) รองลงมาคือ อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์) ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การนำหลักธรรมต่าง ๆ มาใช้ในการสร้างความปรองดองหรือการขัดแย้งทางการเมืองเป็นวิธีการที่ดีเนื่องจากสามารถช่วยลดความรุนแรงทางการเมืองได้เนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความปรารถนาที่จะให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและปราศจากความขัดแย้งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดจรรย์พันธ์ กิตติภาโร (บุญกาญจน) (2560) พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาในการสร้างสันติสุขของชุมชนในอำเภอบางกรวยโดยภาพรวมมีความเห็นต่อรูปแบบการสร้างสันติสุขของชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนาในอำเภอบางกรวยอยู่ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิณจิรธนากร (อนุสรณ ฐานทตฺโต) (2556) พบว่า ความคิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรมใช้ในการสร้างสันติสุขในตำบลบางแก้วโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาบุญส่ง ปุณณภาโคและคณะ (2566) พบว่า 1) การส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนเทศบาลตำบลหมูสีมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

การเปรียบเทียบการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างก็มีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ ฐานทตโต) (2556) พบว่า การทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างสันติสุขในตำบลบางแก้ว ด้านอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกันซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่อย่างไรก็ตามด้านเพศ สถานภาพและรายได้ต่อเดือนไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้อาจเป็นเพราะบริบทของพื้นที่แตกต่างกันออกไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาบุญส่ง ปุณณภาโคและคณะ (2566) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างก็มีความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนเทศบาลตำบลห่มสืไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยของพระสุทัศน์ ยโสธโร และ วันชัย ยอยรู้รอบ (2561) พบว่า ประชาชนส่วนมากมีความรู้เรื่องหลักพรหมวิหารธรรมคือ หลักเมตตา หลักกรุณา หลักมุทิตาและหลักอุเบกขาอยู่ในระดับสูง การทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากบริบทพื้นที่แตกต่างกันออกไปในการศึกษาประเด็นเดียวกัน

การนำหลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 มาประยุกต์ใช้ถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยบรรเทาและคลี่คลายความขัดแย้ง เมตตาสามารถส่งเสริมได้โดยการจัดกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้พูดคุยอย่างสร้างสรรค์และรณรงค์การสื่อสารอย่างปรารถนาดี กรุณา จะช่วยสร้างพลังการช่วยเหลือและการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบผ่านกิจกรรมอาสาสมัครและการบำเพ็ญประโยชน์ มุทิตา สามารถพัฒนาได้ด้วยการยกย่องความสำเร็จของทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค เพื่อปลูกฝังความสุขใจเมื่อผู้อื่นทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ขณะที่ อุเบกขา ควรได้รับการส่งเสริมผ่านการรู้เท่าทันสื่อ การอบรมให้พลเมืองมีใจเป็นกลางและการสร้างกลไกตรวจสอบข้อมูลที่ประชาชนยอมรับร่วมกัน แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างความสมดุลในการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ ฐานทตโต) (2556) พบว่า ข้อเสนอคือ 1) ด้านเมตตาควรมีการแบ่งปันช่วยเหลือกันในบางครั้งที่มีโอกาสอำนวย ถ้าบุคคลในตำบลเดียวกันรู้จักเมตตา กัน ช่วยเหลือกันทุกคนก็จะเป็นสุข บุคคลในชุมชนต้องมีน้ำใจและมีความแบ่งปันซึ่งกันและกัน 2) ด้านกรุณา ควรช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอและด้อยโอกาสเมื่อมีโอกาส การช่วยเหลือคนที่ทุกข์ให้พ้นทุกข์จะทำให้สังคมมีแต่ความสุข ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่เห็นแก่ตัว 3) ด้านมุทิตาจิต ควรไม่โอ้อวดหรือว่าร้ายผู้อื่น โดยที่ตนเองก็ยังไม่ดีพอ ควรยินดีกับเพื่อนร่วมโลก ไม่ควรอิจฉาหรือกล่าวนิทาและ 4) ด้านอุเบกขา ควรวางเฉยในสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ ไม่เข้าเติมเมื่อผู้อื่นทำผิดพลาด ควรให้กำลังใจเพื่อให้ผู้อื่นมีแรงสู้ต่อไปและควรนำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ส่วนงานวิจัยของกรวิชัย บุญมี (2567) พบว่า หลักพุทธธรรมโดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และสาราณียธรรม 6 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสำนึก

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยหลักธรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและการตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวม อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมพุทธวัฒนธรรมและหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการบูรณาการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง งานวิจัยของพระครูจิรกาญจนวงศ์ ญาณุตตโม (2568) พบว่า วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นมายาวนาน วัดมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ แหล่งให้การศึกษาและศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนในทุกมิติ ในขณะที่ชุมชนเองก็มีบทบาทสำคัญในการทำนุบำรุงวัด อุปถัมภ์พระสงฆ์และร่วมทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันนี้เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาและวิถีชุมชนมีความมั่นคงสืบต่อมายาวนาน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นนี้กำลังถูกท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบัน วิถีชีวิตที่เร่งรีบ ความเจริญทางวัตถุและกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ความผูกพันระหว่างวัดและชุมชนเริ่มห่างเหิน การฟื้นฟูและธำรงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันดำเนินการ ส่วนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างความสามัคคีเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลักธรรมสำคัญ เช่น สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) และ อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ที่เน้นการมีใจรักในสิ่งที่ทำ ความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่และการใช้ปัญญาไตร่ตรอง การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสร้างความสามัคคีบนรากฐานของการเกื้อกูลกันจะช่วยสานสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดและชุมชนให้กลับคืนมา ส่งเสริมให้สังคมมีศีลธรรมจริยธรรมลดความขัดแย้ง สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป และงานวิจัยของ การันย์ พรหมแก้วและคณะ (2568) พบว่า สำหรับแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้ง สามารถดำเนินการได้ 3 แนวทางหลักได้แก่ การบังคับและกดดันโดยใช้อำนาจรัฐและกฎหมายซึ่งมีประสิทธิภาพในสถานการณ์เร่งด่วน การประนีประนอมโดยใช้การเจรจาและคนกลางเพื่อค้นหาความร่วมมือและการแก้ปัญหาร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ระบบราชการและประชาชนในพื้นที่ และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งถูกนำเสนอใน 3 รูปแบบได้แก่ การแก้ไขโดยไม่ใช้กฎข้อบังคับ เช่น เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรมและเมตตามโนกรรม การใช้กฎข้อบังคับ เช่น สีสสามัญญตาและทิกขุสามัญญตาและการกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมตามหลักสาดรณโกติ แนวทางดังกล่าวมุ่งสร้างความยั่งยืนและสมานฉันท์ในสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยประชาชนมีการปฏิบัติตามหลักเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างทางความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสันติ ทั้งนี้สามารถประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเป็นแนวทางในการสร้างความปรองดองทางการเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม การนำผลการวิจัยไปใช้จึงสามารถดำเนินการได้ในหลายระดับตั้งแต่ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ โดยจัดกิจกรรมเปิดพื้นที่สนทนากองเมืองอย่างสันติ จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร พัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมอบรมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและการเป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะเมื่อแนวทางเหล่านี้ถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างบรรยากาศของสังคมการเมืองที่เคารพความแตกต่าง ลดความเกลียดชังและส่งเสริมการมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความปรองดองและความสงบสุขของสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) ควรจัดกิจกรรม เวทีสนทนาสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกฝ่ายสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการรับฟังอย่างเข้าใจและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และ ส่งเสริมการณรงค์ การใช้ถ้อยคำเชิงบวกในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหลีกเลี่ยงการสื่อสารด้วยความรุนแรง และสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.2 กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์) ควรจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสันติภาพชุมชนเพื่อช่วยไกล่เกลี่ยและคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองในระดับครอบครัวหรือชุมชนย่อย

1.3 ด้านมุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) ควรจัดเวที ยกย่องและชื่นชมบุคคล/กลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์

1.4 ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) จัดกิจกรรม เสวนาข้ามพรรค/กลุ่มการเมือง โดยเน้นการแลกเปลี่ยนด้วยข้อมูล เหตุผล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายพื้นที่ศึกษา เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือเปรียบเทียบกับระหว่างหลายจังหวัด

2.2 ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเยาวชน วัยทำงานและผู้สูงอายุที่มีมุมมองต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการสร้างความปรองดองทางการเมืองแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรวิชัย บุญมี. (2567). การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 9(4), 76-85.
- การันย์ พรหมแก้วและคณะ. (2568). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 8(1), 46-58.
- กันตพจน์ เศรษฐารัตน์. (2565). วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยโดยใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา. *หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 10*. วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักศาลรัฐธรรมนูญ.
- พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ ฐานทตโต). (2556). การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระครูปลัดจักรพันธ์ กิตติภาโร (บุญญาญจน). (2560). รูปแบบการสร้างสันติสุขของชุมชนตามหลักพุทธศาสนาในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระครูจิรกาญจนวงศ์ ญาณุตตโม. (2568). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเป็นกลไกสร้างความสามัคคีในสังคมบนรากฐานการเกื้อกูลต่อกัน. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(1), 296-302.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)และคณะ. (2567) ความสัมพันธ์พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 1-13.
- พระใบฎีกาบุญส่ง ปุณฺณภาโคและคณะ. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 1(3), R0871.
- พระสุทัศน์ ยโสโร และ วันชัย ยอยรู้รอบ. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพุทธศาสนาของประชาชน ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 23(2), 100-108.



- พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม. (2560). *วิเคราะห์ระดับความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วย Big Data*. เข้าถึงได้จาก: <https://www.the101.world/measuring-political-conflict/>.
- เพ็ญแข ศิริวรรณและคณะ. (2551). *สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- ไทยพีบีเอส. (2556). *มวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชร่วมชุมนุมใน กทม*. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/209626>.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.

**ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1***
**CREATIVE LEADERSHIP OF SMALL SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1**

จตุพล ถนอมศักดิ์¹ และนิคม นาค้าย²

Juttupol Tanomsak¹ and Nikom NakAi²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹⁻²Education Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: juttupol.tan67@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 1 ประชากรคือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 รวม 76 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้น 66 แห่ง ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก รวมจำนวนทั้งสิ้น 132 คน โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนตามอำเภอและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมและด้านความยืดหยุ่น ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้แก่ ด้านแรงจูงใจ ด้านวิสัยทัศน์และด้านจินตนาการตามลำดับ

* Received 2 October 2025; Revised 6 November 2025; Accepted 15 November 2025

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร, สถานศึกษาขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

Abstract

The purpose of this study creative leadership of small school administrators under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1. The population consisted of 76 small schools under the Office of the Basic Education Commission, Sukhothai Educational Service Area 1. The sample consisted of 66 small schools. The sample consisted of 66 small schools. The sample size was determined using a ready-made table by Krejcie & Morgan. The respondents consisted of 132 administrators and teachers in small schools. The method used was proportional comparison by district and simple random sampling. The data collection tool in this research was a questionnaire with a 5-level rating scale with an IOC value between 0.60 and 1.00. The reliability of the whole questionnaire was 0.987. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that the creative leadership of small school administrators under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1 was at a high level overall ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.59). When considering each aspect, it was found to be at the highest level, with the average values ranked from highest to lowest being teamwork and flexibility, respectively. The highest level was also ranked from highest to lowest being Incentive, vision, and imagination, respectively.

Keywords: CREATIVE LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS, SMALL SCHOOL, SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

บทนำ

สภาพปัจจุบันโลกมีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่คาดคิด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้กลายเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับ ผู้นำองค์กรสมัยใหม่ Puccio, Mance, and Murdock (2011 อ้างถึงใน กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ 2555 : 55) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ (creative environment) ไว้ในหนังสือ Creative Leadership: Skill That Drive Change ไว้ว่า

สภาพแวดล้อม ที่สนับสนุนให้เกิดความสร้างสรรค์จะมีทั้งมิติด้านบวก (positive) และมิติด้านลบ (negative) อันจะเป็นแรงจูงใจนำไปสู่ความคิดใหม่ๆ ขณะที่ Amabile and Khaire (2008 : 100-109) เสนอว่า ในยุคที่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จ ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ทางธุรกิจกระตุ้นให้พนักงานกล้าทดลองสิ่งใหม่ๆ และบริหารจัดการกระบวนการสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Guilford (1980 : 715-735) กล่าวว่าบุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะต้องมีความฉับไวที่รู้ปัญหาและมองเห็นปัญหา มีความว่องไว และสามารถจะเปลี่ยนความคิดใหม่ๆ ได้ง่าย แก้ปัญหาเป็นจึงจะทำให้ชีวิตสามารถดำเนินไปได้ อย่างมีความสุข ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังได้รับการยืนยัน โดยมีผลการวิจัยเชิงประจักษ์ของ Carmeli, Gelbard, & Reiter-Palmon (2013 : 95-122) ที่แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ของทีม และผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรม โดยผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในทีม เช่นเดียวกับงานวิจัยของเกรียงไกร นามทองใบ (2564 : 24) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการจูงใจนำบุคคลอื่นๆ โดยดำเนินการกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการทดลองในองค์กร เพื่อจะทำให้บุคคลในองค์กรสามารถคิดนอกกรอบ กล้าที่จะคิด กล้าที่จะตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ แม้ว่ากระบวนการคิดสร้างสรรค์ของภาวะผู้นำนั้นจะมีกระบวนการที่ดีมาก แต่ก็ยังมีอุปสรรคซึ่งเกิดจากทั้งตนเองหรือจากผู้อื่น เพราะผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันนี้ส่วนมากขาดความคิดสร้างสรรค์ หรือขาดองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์

ในมิติการพัฒนาองค์กรและการจัดการการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง Harris (2009 อ้างถึงใน ฉิรดา เวชญาลักษณ์, 2567 : 123) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อประสานงานกับบุคคล ที่มีความคิดเห็นที่ตรงกันและแตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยเวลาและโอกาส เพื่อให้มีโอกาสร่วมกัน อันจะนำไปสู่การคิดเชิงสร้างสรรค์ถึงแม้ไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ต้องกล้าเปลี่ยนความคิดเดิม และเผชิญความเชื่อมั่นกับวิธีการใหม่ที่จะสร้างขึ้นเป็นภาวะผู้นำที่พัฒนาสมรรถนะและความสามารถต่างๆ ของบุคคลภายในองค์กรเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ในทุกสถานที่ ที่สำคัญคือต้องมีภาวะผู้นำที่ปราศจากการยึดมั่นถือมั่น นอกจากนี้ ฉิณัฐ ชวรงาน (2565 : 25) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของที่สามารถผลักดันผู้ร่วมงานให้ร่วมกันปฏิบัติงาน โดยมีลักษณะการทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมายและ

ประสานงานกับผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ ที่สำคัญจะต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ๆ ในการนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

สถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน ในชุมชนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2566 มีสถานศึกษาขนาดเล็กในประเทศไทยมากถึง 14,981 แห่ง จากสถานศึกษาทั้งหมด 29,312 แห่งทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 51.11 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สํานักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) และในปีการศึกษา 2567 มีสถานศึกษาขนาดเล็กในประเทศไทยมากถึง 15,309 แห่ง จากสถานศึกษาทั้งหมด 29,152 แห่งทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 52.51 (สํานักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) จากข้อมูลพบว่ามีสถานศึกษาขนาดเล็ก เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2566 จำนวน 328 แห่ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.40 และคาดการณ์ว่าจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิสัยทัศน์ ที่มุ่งให้องค์กรมาตรฐาน ยึดหลักธรรมาภิบาล สร้างคนดี มีความสุข มีพื้นที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภองกงไกรลาศ อำเภอคีรีมาศ และอำเภอบ้านด่านลานหอย ปีการศึกษา 2567 มีสถานศึกษาในสังกัดมีสภาพเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นจำนวนทั้งสิ้น 76 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1, 2567) ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวนดังกล่าวส่วนมากประสบปัญหาขาดแคลนครูปฏิบัติการสอน มีความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงและรักษาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กขาดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประการแรก คุณภาพการศึกษาอาจลดลงเนื่องจากไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ประการที่สอง โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กในพื้นที่ห่างไกลอาจลดลง หากสถานศึกษาขนาดเล็กไม่สามารถรักษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาได้ ประการที่สาม ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทอาจเพิ่มสูงขึ้น หากสถานศึกษาขนาดเล็กไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับสถานศึกษาในเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของ Robinson (2007 : 120) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดที่สามารถปรับเปลี่ยนองค์การให้มีคุณภาพ บนพื้นฐานที่ว่าในสถานศึกษาหนึ่งอาจมีผู้นำหลายคน ซึ่งแสดงบทบาทภาวะผู้นำในลักษณะต่างๆที่มากมาย ภาวะผู้นำมิได้จำเพาะแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่

หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การให้โอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครู อาจารย์และบุคคลต่าง ๆ เพื่อเป็นหนทางให้คนเหล่านี้ ได้พัฒนาตนเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์

จากความเป็นมาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ชนบทของประเทศไทยอย่างยั่งยืนทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 รวมทั้งสิ้น 76 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 66 แห่ง จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (1986 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) ผู้วิจัย กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามจำนวนตัวเลขที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 66 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 66 คน รวมทั้งสิ้น 132 คน โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนตามอำเภอและการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert (1967 : 90-95) ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1.ด้านวิสัยทัศน์ 2.ด้านความยืดหยุ่น 3. ด้านจินตนาการ 4. ด้านแรงจูงใจ และ 5. ด้านการทำงานเป็นทีม วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อความคำถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of item Objective Congruence) ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด

(2560 : 71-72) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.987

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความอนุเคราะห์คณะกรรมการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

2. นำหนังสือราชการประสานขอความร่วมมือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อส่งไปยังสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 66 แห่ง เพื่อตอบแบบสอบถามในระบบ Google Forms

3. ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องของแบบสอบถาม จำนวน 132 ฉบับ ได้ฉบับสมบูรณ์กลับคืน จำนวน 132 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์แบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ใน 5 ด้าน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ Likert (1967 : 90-95)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ดังแสดงตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดเล็ก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะ ผู้นำ	ลำดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.48	0.59	มาก	4
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.52	0.59	มากที่สุด	2
3. ด้านจินตนาการ	4.45	0.63	มาก	5
4. ด้านแรงจูงใจ	4.49	0.63	มาก	3
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.53	0.62	มากที่สุด	1
รวม	4.49	0.59	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ ด้านความยืดหยุ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.59) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจินตนาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.63)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมและด้านความยืดหยุ่น ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้แก่ ด้านแรงจูงใจ ด้านวิสัยทัศน์และด้านจินตนาการ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างใกล้ชิด บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการที่สามารถปรับเปลี่ยนแผนงานได้ทันที สามารถนำแนวคิดใหม่ๆ มาประยุกต์และกระตุ้นพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันจิรา น้าขาว (2562 : 22) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนมีการร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา ใช้ความรู้ความสามารถทั้งของผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน สนับสนุนให้ครูสืบเสาะหาความรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีการตรวจสอบความเชื่อร่วมกัน มีการรวบรวมวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสนธยา สมลิคุณ (2566 : 48) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของตนเองอยู่เสมอ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานในยุคปัจจุบัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของเฉลิมพร แดงโสภา (2566 : 84) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเห็นความสำคัญในการพัฒนางานที่จะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชนอย่างมีคุณภาพ จากผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สามารถอภิปรายจำแนกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความใกล้ชิดกับครู นักเรียน และชุมชน แสดงออกถึงความน่าเชื่อถือและเป็นต้นแบบ ส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ ได้อย่างชัดเจน ถ้ายทอดวิสัยทัศน์สู่แผนการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแนตี นุชภู (2567 : 77) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนครราชสีมา ด้านวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา และยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาส ชุ่นหัวน (2562 : 114) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารมีการปรับปรุงวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงมีการออกแบบและคิดค้นหาวิธีทำงานใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาหน่วยงานอยู่เสมอ เช่นเดียวกับงานวิจัยของเกศณี กฐินเทศ (2562 : 75) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารมีการส่งเสริม สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ครูและผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของณิรดา เวชญาลักษณ์ (2567 : 127) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์คือการที่ผู้นำใช้ความสามารถทางเชาว์ปัญญา กล้าในการตัดสินใจที่จะดำเนินการความคิดใหม่ๆ มีทักษะการคิดเชิงบวก มีความรู้และทักษะในการสื่อสาร มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert J. Sternberg (2006 อ้างถึงใน แนนตี นุชญู, 2567) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำสถานศึกษาที่ดีนั้นต้องประกอบไปด้วย การตัดสินใจที่ชาญฉลาด มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ในการวิเคราะห์ความคิดของตนและของบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร มีความสามารถในการโน้มน้าวใจบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นคุณค่าของตนเองและทำให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน

ด้านความยืดหยุ่น พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นในการทำงาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงถึงการแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเข้าใจในสถานการณ์ของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา และนำพาบุคลากรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ เล็กวงษ์ (2563 : 41) ได้ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านความยืดหยุ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากผู้บริหารมีความชำนาญการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภราดร มาชานนท์ (2561 : 78) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากผู้บริหารสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคล สภาพแวดล้อมและสถานการณ์มีความสามารถในการแก้ปัญหาหลากหลายวิธี ตามสถานการณ์ มีความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของพิมพ์ธนพร นันถิวงศ์ (2563 : 60) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าด้านความยืดหยุ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจาก ผู้บริหารเปิดโอกาสร่วมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของครูและข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2010 อ้างถึงใน สุพัตรา รังคะวงษ์, 2565 : 63) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลง ผู้นำจะต้อง

มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ และความยืดหยุ่น (Flexibility) ก็เป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับแนวคิดของ Danner (2008 : 155) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สิ่งสำคัญต้องมีคือ ความไว้วางใจ และความยืดหยุ่นในกระบวนการในภาพรวม อีกทั้งยังมีส่วนเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการทำงานร่วมกันสนับสนุนให้เกิดความสร้างสรรค์จากบุคคลหนึ่งไปบุคคลหนึ่ง

ด้านจินตนาการ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเสนอประสบการณ์เดิมมาผสมผสานกับความคิดใหม่ ๆ สร้างความคิดโดยใช้เหตุผลและประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถการสร้างภาพลักษณ์ในการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์ (2562 : 76) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านจินตนาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเตือนใจ สุนกุล (2562 : 108) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านจินตนาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นกันเองกับบุคลากรในสถานศึกษา มีความเชื่อมีความศรัทธาและความคาดหวังในการทำงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของหทัยรัตน์ วิโย (2564 : 230) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีจินตนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่น พยายามในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพไม่หวั่นไหวกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรอบข้างมองอุปสรรคและปัญหาว่าเป็นเรื่องที่ทำลายในการทำงาน สามารถไตร่ตรองตัดสินใจอย่างรอบคอบในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างสร้างสรรค์

ด้านแรงจูงใจ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังยอมรับนับถือในวิธีการดำเนินงานของผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้การจัดการศึกษาได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการบริหารจัดการภายใน-นอกสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิตติขาม เจะหะ (2564 : 68) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านแรงจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานร่วมกันของบุคลากรอย่าง

สม่ำเสมอ มีความสามารถในการติดต่อและประสานงานกับบุคลากรในแต่ละฝ่ายงานได้ทันต่อเวลาที่กำหนด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐ ช่วงาน (2565 : 71) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างแรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างแรงจูงใจเป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจและดำเนินการ เช่นเดียวกับงานวิจัยของเสาวนีย์ เกียรติพรศักดิ์ (2566 : 72) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านแรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากรให้แสดงศักยภาพของตนในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสามารถกระตุ้นให้กำลังใจให้กับครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ประพุดิตินเป็นแบบอย่างที่ดีมีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ครูและบุคลากรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้ความสำคัญกับครูและบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ John P. Kotter (อ้างถึงใน กิตติ์ กาญจน์ ปฏิพันธ์, ม.ป.ป : 26) ศาสตราจารย์ด้านพฤติกรรมองค์การและบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่กล่าวว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องมีความสามารถในการกระตุ้น ให้กำลังใจและจูงใจคนในการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Lisa Olsson (2012, อ้างถึงใน จันจิรา น้ำขาว, 2562 : 66) ได้ศึกษาภาวะผู้นำความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำสามารถกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ตามมีความคิดสร้างสรรค์ได้ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ตามปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ รวมถึงการพัฒนาและสนับสนุนด้านแหล่งทรัพยากรความรู้ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงขึ้น

ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ บุคลากรในสถานศึกษาเมื่อประสบกับปัญหา คำนึงถึงความพึงพอใจในการทำงานภายในทีม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกโดยวางแผนและตัดสินใจร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา มีการทำงานร่วมกันกับบุคคลในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาดา เสาเสนา (2566 : 101) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม เน้นการจูงใจ กำหนดบทบาทหน้าที่และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้การทำงานเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพวัน คงสุข (2561 : 55) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจให้สมาชิกในทีมงานภายในสถานศึกษารวมมือกันทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรแต่ละทีมงานมีความเข้าใจ ผูกพัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของนคร ชูสอนสาย (2565 : 83) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องมาจากผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ทีมงานมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีทักษะการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม ในภาวะวิกฤตต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทและเป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาการวิจัย ด้วยรูปแบบ ADMIT Model โดยพิจารณาจากประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังภาพ



ภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ADMIT Model

จากภาพ 3 แสดงถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ด้วยรูปแบบ ADMIT Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. **Admiration** ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งมั่นทำงานอย่างภาคภูมิใจ แสดงความมุ่งมั่นในการมาทำงาน ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ร่วมทำงานกับครูและบุคลากรสร้างความพึงพอใจเป็นที่ชื่นชมและผูกพันให้บุคลากรในสถานศึกษา

2. **Data-driven management** ผู้บริหารใช้การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ วิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง โดยสำรวจความต้องการของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน แล้วนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างตรงประเด็น เพื่อสื่อสารวิสัยทัศน์และบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสู่ความเป็นเลิศ

3. **Motivation** ผู้บริหารให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ เปิดรับความคิดใหม่ เปิดเวทีให้ครูเสนอความคิดเห็นและนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ ควบคุมอารมณ์ และแก้ปัญหา ร่วมกันอย่างมีสติเพื่อขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

4. **Innovation** ผู้บริหารส่งเสริมนวัตกรรมในสถานศึกษาขนาดเล็ก สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นจินตนาการ คิดนอกกรอบ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุเป้าหมาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน

5. **Teamwork** ผู้บริหารสร้างความสามัคคีในทีม ส่งเสริมให้ครูรุ่นใหม่และรุ่นเก่าทำงานคู่กัน กำหนดเป้าหมายร่วม มอบหมายงานชัดเจน และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างบุคลากร

ADMIT Model เป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สามารถนำมาปรับใช้ในสถานศึกษาได้ โดยผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสาน การเป็นแบบอย่าง การบริหารด้วยข้อมูล การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมนวัตกรรมอย่างลงตัว โดยอาศัยความจริงใจ การรับฟัง ความอดทน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เมื่อนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ADMIT Model จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความยั่งยืนให้กับสถานศึกษาขนาดเล็กได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อการบริหารในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การนำนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาปรับประยุกต์สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

2. ผลการศึกษาพบว่า ด้านความยืดหยุ่น ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนใจผู้ร่วมงาน ให้เห็นคุณค่าในการทำงานและความสำเร็จในการปฏิบัติงานทั้งภายใน – นอกสถานศึกษาดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนใจผู้ร่วมงาน มองปัญหาร่วมกันเพื่อให้เห็นทางออกได้หลายทิศทาง สามารถปรับเปลี่ยนความคิด คิดหาคำตอบด้วยการเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ ควบคุมอารมณ์ แก้ปัญหาอย่างมีสติ ในการขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จทั้งภายใน - นอกสถานศึกษา

3. ผลการศึกษาพบว่า ด้านจินตนาการ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างสรรค์นวัตกรรมและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสรรค์นวัตกรรมและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศการทำงานที่สนับสนุนความคิดจินตนาการ ในการทำงานขับเคลื่อนในสถานศึกษา คิดนอกกรอบเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. ผลการศึกษาพบว่า ด้านแรงจูงใจ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นทำงาน ภาคภูมิใจในอาชีพเป็นแบบอย่างให้กับบุคลากรภายในสถานศึกษาดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมุ่งมั่นทำงาน แสดงถึงภาคภูมิใจในอาชีพเป็นแบบอย่างให้กับบุคลากรภายในสถานศึกษา เสริมสร้างให้เกิดความพึงพอใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้การขับเคลื่อนการจัดการศึกษา สร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา

5. ผลการศึกษาพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความสามัคคีในการดำเนินกิจกรรมโดยอาศัยเป้าหมายร่วมกัน ของบุคลากรในสถานศึกษาดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ความสามัคคีในการดำเนินกิจกรรมโดยอาศัยเป้าหมายร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา มอบหมายงานที่ชัดเจนภายในทีมให้กับบุคลากรในสถานศึกษา โดยมุ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

2. ควรศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาจินตนาการร่วมกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (ม.ป.ป). ภาวะผู้นำ: Leadership. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/ziscG>.
- เกศณี กฐินเทศ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จุฑามาส ชื่นห้วน. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ณัฐ ช่วยงาน. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณิรดา เวชญาติลักษณ์. (2567). ภาวะผู้นำ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อการประยุกต์ใช้ทางการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 127.
- นคร ชูสอนสาย. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- แนตี นุชภู. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10) . กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์ธนพร นันถิวงศ์. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ภราดร มาชานนท์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภัทรา รังคะวงษ์. (2565). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาดา เสาเสนา. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- ประถมศึกษาตาก เขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุรศักดิ์ เล็กวงษ์. (2563). บทบาทภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1.(2567) ข้อมูลสารสนเทศทาง
การศึกษา สถิติทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567
จาก <https://shorturl.asia/t69zr>.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). จำนวนโรงเรียน นักเรียน ครู/ลูกจ้าง
และห้องเรียน จำแนกตามขนาดจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2566. เรียกใช้เมื่อ 15
กันยายน 2567 จาก http://www.bopp.go.th/?page_id=3544.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). จำนวนโรงเรียน นักเรียน ครู/ลูกจ้าง
และห้องเรียน จำแนกตามขนาดจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2567. เรียกใช้เมื่อ 15
กันยายน 2567 จาก http://www.bopp.go.th/?page_id=4551.
- เสาวนีย์ เกียรติพรศักดิ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. ใน สารนิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อัมพวัน คงสุข. (2561). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.
ใน สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อิตติขาม เจะหะ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Amabile, T. M., & Khaire, M. (2008). Creativity and the role of the leader.
Harvard Business Review, 86(10), 100-109.
- Carmeli, A., Gelbard, R., & Reiter-Palmon, R. (2013). Leadership, creative
problem-solving capacity and creative performance: The importance of
knowledge sharing. Human Resource Management, 52(1), 95-121.
- Danner, S. E. (2008). Creative leadership in art education: Perspectives of an art
educator. Thesis M.A., Ohio University, United States of America. 155.
- Guilford, J. P. (1980). Cognitive styles: What are they? Journal of Educational
and Psychological Measurement, 40, 715-735.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in

- Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Puccio, G. J., Mance, M., & Murdock, M. C. (2011). *Creative leadership: Skills that drive change* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA : Sage.
- Robinson, K. (2007). *The Principles of Creative Leadership*. New York: McGraw-Hill, 120.

ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการ
ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร*
Problems and Obstacles in Drug Prevention and Suppression of
the Drug Prevention and Suppression Operation Center, Don Tan
District, Mukdahan Province

พิพิธธนวดี สมคะเณย์¹ และ ปิยะวัตร ภูนาชัย²

Pipiddhanawadee Somkhane¹ and Piyawat Phunachai²

¹⁻²สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

¹⁻²Political Science program, Kalasin University, Thailand

Corresponding author. E-mail: Somkhane25@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด และ (2) เพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง 101 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเพื่อวัดระดับปัญหาที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1) ระดับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ปัญหาด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ ปัญหาด้านลักษณะของพื้นที่และงานที่ปฏิบัติ และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกำลังพล ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชาตามลำดับ

2) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า (1) ควรมีการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไข

* Received 22 October 2025; Revised 31 October 2025; Accepted 15 November 2025

ปัญหาเสพติด และจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกันของหลายฝ่ายอย่างชัดเจน (2) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน (3) ควรมีการดำเนินการในศูนย์เพื่อประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับพื้นที่ (จังหวัด/อำเภอ) อย่างจริงจัง เพื่อติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือ สร้างอาชีพและโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ

คำสำคัญ: ปัญหาและอุปสรรค, การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

Abstract

The objectives of this research article were: (1) to study the problems and obstacles in the prevention and suppression of narcotics; and (2) to find recommendations for solving the problems and obstacles in the prevention and suppression of narcotics of the Don Tan District Narcotics Prevention and Suppression Operations Center, Mukdahan Province. This was a quantitative research study using a sample group of 101 people. The research instrument used was a questionnaire to measure the level of problems and obstacles in the prevention and suppression of narcotics on a 5-point Likert scale. Data were analyzed using a computer program package. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The study results found that.

1) The level of problems and obstacles in the prevention and suppression of narcotics at the Operations Center, overall, was at a moderate level. When considering individual aspects, the problems and obstacles in the prevention and suppression of narcotics, ranked from highest to lowest, were at a high level in two aspects: problems regarding budget and equipment/tools, and problems regarding the nature of the area and the operations performed. They were at a moderate level in three aspects, ranked from highest to lowest: problems and obstacles arising from personnel, problems regarding cooperation from the public, other agencies, or organizations, and problems regarding support from supervisors, respectively.

2) The study results regarding recommendations for the problems and obstacles in the prevention and suppression of narcotics found that: (1) There

should be coordination between public and private organizations in the prevention and resolution of drug problems, and a clear joint action plan should be established by multiple parties. (2) The government should allocate sufficient budget and resources, including providing modern equipment/tools necessary for operations. (3) The Operations Center should seriously coordinate the care of rehabilitated individuals at the local level (province/district) in order to provide follow-up care and assistance, create employment and economic opportunities, and thus prevent relapse into drug use.

Keywords: Problems and Obstacles, Drug Prevention and Suppression, Drug Prevention and Suppression Operational Center

บทนำ

จากสถานการณ์โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นขบวนการทางการเมือง ระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งขบวนการค้ายาเสพติดที่พัฒนากระบวนการในการผลิต การลำเลียง การขนส่งจากแหล่งผลิตตามแนวชายแดนเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อกระจายสู่พื้นที่ตอนใน ดังจะเห็นได้จากปริมาณการผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำยังมีปริมาณสูงไม่ต่างจากปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลจากกลุ่มผู้ผลิตในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำได้เพิ่มปริมาณการผลิตมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติดสังเคราะห์ ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ เนื่องจากยังมีการลำเลียงเคมีภัณฑ์/สารตั้งต้นเข้าสู่แหล่งผลิตยาเสพติด นอกจากกลุ่มการผลิตหลักเดิมที่เป็นผู้มั่งคั่งในภูมิภาคแล้ว ยังมีกลุ่มการผลิตใหม่ที่เกิดขึ้น โดยทำการผลิตเฉพาะในขั้นอัดเม็ดยาบ้า ทำให้ชายแดนภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือถูกใช้เป็นพื้นที่หลักในการลักลอบนำเข้ายาเสพติด โดยการค้ายาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือยังมีการนำเข้ายาเสพติดตามแนวชายแดนในสัดส่วนที่สูงที่สุด พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนรองลงมา โดยผ่านโครงสร้างเครือข่ายการค้าตามแนวชายแดน และในพื้นที่ตอนใน ทำให้เกิดการลำเลียงซุกซ่อนยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำยาเสพติดมายังแหล่งแพร่ระบาดในจังหวัดต่าง ๆ ขบวนการค้ายาเสพติดยังคงทำการค้าเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกประเทศ และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการค้า เช่น การลักลอบลำเลียงยาเสพติดต่อครั้งในจำนวนที่มาก การใช้ผู้ลำเลียงซึ่งเป็นคนขนไปสู่ผู้ซื้อปลายทาง การชดเชยยาเสพติดที่เสียหายจากการถูกจับยึดก่อนถึงมือผู้รับ และการนำยาเสพติดจำนวนมากเข้ามาพักเก็บเพื่อกระจายเพื่อรอการสั่งซื้อ การตัดตอนการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยไม่ผ่านคนกลาง การสร้างตัวตายตัวแทนในระดับล่าง ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำการค้ายาเสพติดในไทยทั้งในการเป็นผู้จำหน่ายและผู้รับจ้างลำเลียงยาเสพติด โดยชาวต่างชาติที่เกี่ยวข้อง คือ เมียนมา สปป.ลาว

กัมพูชา รวมทั้งออสเตรเลีย เป็นจุดเชื่อมของการซื้อขายยาเสพติดไปยังประเทศอื่น นอกจากนี้ ชาวแอฟริกันตะวันตกที่มีเครือข่ายการค้ายาเสพติดเชื่อมโยงไปทั่วโลกอยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดข้ามชาติ ด้วยการจัดหาผู้หญิงไทยหรือในกลุ่มประเทศอาเซียนลำเลียงยาเสพติดออกนอกประเทศบางส่วนยังทำการค้าในระดับขายปลีกให้กับผู้เสพทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การทำการค้ายาเสพติดด้วยการใช้สื่อสังคม (Social Media) เป็นช่องทางทำการค้ายาเสพติดทั้งเสนอขายและสั่งซื้อ โดยเฉพาะในระดับขายส่งรายย่อยและขายปลีกให้ผู้เสพควบคู่กับการใช้บริการรับส่งพัสดุภัณฑ์เป็นช่องทางลำเลียงยาเสพติดตรงถึงมือผู้เสพ และการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (E-Banking) เป็นช่องทางจ่ายค่ายาเสพติดตรงถึงมือผู้ค้า ถูกตรวจพบมากขึ้น และพบว่าบางเครือข่ายไปถึงขั้นการใช้สกุลเงินดิจิทัล (Bitcoin) ในการค้า ซึ่งนอกจากมีผลให้เครือข่ายการค้ายาเสพติดย่อย ๆ เกิด และเพิ่มขึ้นได้ง่าย การแพร่ระบาดของยาเสพติดผ่านช่องทางการค้าเหล่านี้เป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้การสืบสวนปราบปรามทำได้ยากขึ้น (ศิริสุข ยืนหาญ, 2561)

การสืบสวนปราบปรามจังหวัดมุกดาหารก็เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดนติดแม่น้ำโขงจำนวน 3 อำเภอ คืออำเภอหว้านใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร และอำเภอดอนตาล รวมระยะทางประมาณ 72 กิโลเมตร ซึ่งนับว่าเป็นจุดเสี่ยงที่กลุ่มผู้กระทำความผิดกฎหมายมักใช้เป็นช่องทางในการลักลอบลำเลียงสิ่งผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการลักลอบลำเลียงขนส่งยาเสพติดเข้ามา เพื่อกระจายต่อไปยังพื้นที่ขึ้นในและประเทศที่ 3 ซึ่งในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารมีจุดผ่านแดนถาวร จำนวน 2 จุด และมีพื้นที่เสี่ยงที่กลุ่มผู้กระทำความผิดกฎหมายมักใช้เป็นช่องทางกระทำความผิด คือพื้นที่รอยต่ออำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และอำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร พื้นที่ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอดอนตาล พื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร และพื้นที่รอยต่ออำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอขามุนี จังหวัดอำนาจเจริญ และมีพื้นที่ใน 3 อำเภอ ที่กลุ่มผู้ค้ายาใช้เป็นแหล่งพักยาเสพติด ในฝั่ง สปป.ลาว จำนวน 8 จุด แหล่งพักยาเสพติดตามเกาะดอนต่าง ๆ จำนวน 6 เกาะดอน ทำข้ามตามประเพณี จำนวน 22 ท่า โดยในจำนวนนี้มีจุดทำข้ามที่ล่อแหลมต่อการกระทำความผิดกฎหมาย จำนวน 16 จุด ประกอบกับในลำน้ำโขงยังมีปัญหาเส้นเขตแดนที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งในพื้นที่ไม่มีกลไกความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการกระทำความผิดกฎหมายทั้งในและนอกประเทศใช้เป็นช่องทางในการลักลอบนำเข้าและส่งออก สิ่งผิดกฎหมายในพื้นที่ชายแดน และยังมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มนักค้าภายในประเทศ และเชื่อมโยงไปถึงกลุ่มผู้ส่งยาเสพติดในประเทศที่สาม โดยมีกลุ่มขบวนการคนในพื้นที่ให้การสนับสนุนและติดต่อประสานงานกับกลุ่มลำเลียง (นักบิน) ทั้งที่เป็นคนในพื้นที่และมาจากนอกพื้นที่เข้ามาลักลอบลำเลียงนำส่งไปยังประเทศที่สามโดยผ่านเข้าไปยังพื้นที่ตอนใน - ภาคกลาง - ภาคใต้ และปลายทางคือประเทศที่สาม จึงทำให้

สถานการณ์ด้านยาเสพติดในมีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563)

สถานการณ์ด้านยาเสพติดอำเภอดอนตาล ที่มีพื้นที่ชายแดนที่ติดต่อกับแม่น้ำโขงเป็นระยะทางกว่า 22 กิโลเมตร ภูมิประเทศของแม่น้ำโขงมีลักษณะเป็นเกาะดอนอยู่กลางลำน้ำโขง ขบวนการค้ายาเสพติดอาศัยจุดอ่อนของภูมิประเทศตามช่องทางทางธรรมชาติติดชายแดน เป็นช่องทางในการลำเลียงนำยาเสพติดเข้ามาพักอยู่ตามเกาะดอนก่อนลำเลียงข้ามโดยทางเรือหางยาว แล้วให้กลุ่มนักบินในพื้นที่กระจายสู่พื้นที่ชั้นใน โดยมีนายทุนในพื้นที่ร่วมกับราษฎรลาวร่วมกันผลิตและลักลอบนำเข้ามาและกระจายในพื้นที่ตอนใน ปัจจุบันยังมีการนำเข้ายาเสพติดตามแนวชายแดนค่อนข้างสูง โดยผ่านโครงข่ายเครือข่ายการค้าตามแนวชายแดนและในพื้นที่ตอนในทำให้เกิดการลำเลียง ชุกซ่อนยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำยาเสพติดมาจำหน่ายแพร่ระบาด ในจังหวัดต่าง ๆ ขบวนการค้ายาเสพติดยังคงทำการค้าเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกประเทศ และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการค้า เช่น การลักลอบลำเลียงยาเสพติดต่อครั้งในจำนวนที่มาก การใช้ผู้ลำเลียง ซึ่งเป็นคนขนไปสู่ผู้ซื้อปลายทาง การชดเชยยาเสพติดที่เสียหายจากการถูกจับยึดก่อนถึงมือผู้รับ และการนำ ยาเสพติดจำนวนมากเข้ามาพักเก็บเพื่อกระจายหรือรอการสั่งซื้อการแพร่ระบาดของยาเสพติด ยังเป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อน และส่งผลกระทบต่อสังคม และชุมชนอย่างมากซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล, 2562)

จากเหตุผลข้างต้นผู้ศึกษาต้องการทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของ ศป.ปส.อ.ดอนตาล เพื่อได้แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของ ศป.ปส.อ.ดอนตาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของ ศป.ปส.อ.ดอนตาล ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ ดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 135 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ ดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 101 คน โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยเพื่อแจกแบบสอบถาม โดยการใช้สูตรทา โร ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง (1973, p. 127 อ้างถึงใน อรุณ จิรวรรณกุล, 2552)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของวิจัย เพื่อใช้วัดระดับปัญหาที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอ ดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ ดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ด้วยคำถาม 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบ แบบสอบถาม

ระดับผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารต่าง ๆ
- 3) กำหนดขอบเขตโครงสร้างของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 4) สร้างแบบแบบสอบถาม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อคิดเห็นและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและถูกต้องสมบูรณ์ทุกด้าน
- 5) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เนื้อหา ภาษา และการวัดผลประเมินผล โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย 0.97 โดยกำหนด ดังนี้ (จินดา รัตน์ สมคะณย์, 2557)
- 6) นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 คน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการใช้ค่า Reliability ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่า Cronbachs Alpha = 0.86 ได้ค่า Reliability ของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อถือ สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้ต่อไป
- 7) นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสร้างแบบสอบถามโดยพัฒนามาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น รวมทั้งปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบสอบถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

2) การนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้คือ 101 คน

3) นำแบบสอบถามมาประมวลผลและวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) ดังนี้

1) แบบสอบถามชุดที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ

2) แบบสอบถามชุดที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร จะวิเคราะห์แยกเป็นในด้านของปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายข้อ โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ตามระดับปัญหาที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แล้วนำข้อมูลมาแปรค่าเฉลี่ยปัจจัยของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อระดับปัญหาและอุปสรรค แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (กัลยา วาณิชบัญชา, 2561)

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กำหนดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง เป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง เป็นปัญหาและอุปสรรคมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง เป็นปัญหาและอุปสรรคปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง เป็นปัญหาและอุปสรรคน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง เป็นปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด

3) แบบสอบถามชุดที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะ โดยใช้การแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

สรุปได้ว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม รวม 101 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำแนกตามอายุ อายุมากที่สุด 55 ปี จำนวน 1 คน อายุน้อยที่สุด 27 ปี จำนวน 2 คน และอายุ 35 ปี มีมากที่สุด คือจำนวน 9 คน จำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 54.45 จำแนกตามระดับรายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้สูงกว่า 15,000 บาท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 62.37 จำแนกตามอายุราชการส่วนใหญ่มากที่สุด 33 ปี จำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มากที่สุดจำนวน 27 ปี ตามลำดับ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางระดับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมและรายด้าน

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกำลังพล	3.35	0.87	ปานกลาง
ปัญหาด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้	3.81	0.85	มาก
ปัญหาลักษณะของพื้นที่และงานที่ปฏิบัติ	3.79	0.98	มาก
ปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา	3.04	0.95	ปานกลาง
ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ	3.35	0.93	ปานกลาง
รวม	3.46	0.91	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$, $S.D = 0.91$) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือปัญหาด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, $S.D = 0.85$) รองลงมาปัญหาด้านลักษณะของพื้นที่และงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$, $S.D = 0.98$) ปัญหาด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกำลังพล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, $S.D = 0.87$) ปัญหาด้าน

การให้ความร่วมมือของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ($\bar{x}=3.35, S.D.=0.93$) ปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ($\bar{x}=3.04, S.D.=0.95$) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะต่อปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ควรมีการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกันของหลายฝ่ายอย่างชัดเจน

2) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

3) ควรมีการดำเนินการในศูนย์เพื่อประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับพื้นที่ (จังหวัด/อำเภอ) อย่างจริงจัง เพื่อติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือ สร้างอาชีพและโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ปัญหาด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ ปัญหาด้านลักษณะของพื้นที่และงานที่ปฏิบัติ และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกำลังพล ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ และปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา

1. ด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีในการดำเนินงานด้านยาเสพติดยังล้าสมัย รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.81, S.D.=0.85$) ซึ่งสอดคล้องกับ สุนทรพิรรณ กำปันทอง (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ชุดปราบปรามยาเสพติด ตำรวจภูธรจังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า อุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยด้านทรัพยากรอย่างชัดเจน โดยเฉพาะปัญหาด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง ปัญหาหลักด้าน งบประมาณ คือ งบประมาณมีปัญหาเป็นอย่างมาก และไม่ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร บางครั้งเจ้าหน้าที่ต้องใช้เงินส่วนตัวในการดำเนินงาน เช่น การล่อซื้อหรือการปฏิบัติการกึ่งนอกพื้นที่ ซึ่งทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องและขาดขวัญกำลังใจ ปัญหาการขาดงบประมาณนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับปัญหาด้านเครื่องมือและเทคโนโลยี โดยพบว่าหน่วยงานขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการปราบปรามยาเสพติด

เช่น อุปกรณ์สืบสวนทางเทคโนโลยี หรือเครื่องมือป้องกันตัวที่เพียงพอ การที่เทคโนโลยีและเครื่องมือล้ำสมัย รวมถึงงบประมาณที่จำกัด ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูง และไม่สามารถรับมือกับรูปแบบการค้ายาที่แนบเนียนและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นของกลุ่มนักค้ายาเสพติดได้ การขาดแคลนเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนขยายผลและการจับกุมในพื้นที่ที่มีความไม่สงบ

2. ปัญหาด้านลักษณะของพื้นที่และงานที่ปฏิบัติ เนื่องจากพื้นที่อำเภอดอนตาล มีพื้นที่ค่อนข้างซับซ้อนไม่ว่าจะเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ชายแดนติดแม่น้ำโขงเป็นระยะทางกว่า 22 กิโลเมตร ประกอบกับภูมิศาสตร์ของแม่น้ำโขงที่เป็นเกาะดอนขนาดใหญ่ทอดตัวยาวตามแนวพรมแดนจำนวน 4 เกาะดอน ประกอบกับหลายจุดมีลักษณะเป็นป่ารกทึบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.79, S.D.=0.98$) ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒนธธร ตันติเวทยานนท์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามแนวชายแดนแม่น้ำโขง ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่เป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนประสิทธิภาพของนโยบาย แต่ความท้าทายหลักมาจากการที่พื้นที่ชายแดนแม่น้ำโขงมีความยาวและความกว้างของพื้นที่มาก ทำให้ยากต่อการควบคุมและสกัดกั้นอย่างทั่วถึง ลักษณะของแม่น้ำโขงที่มีความผันผวนและเกาะแก่ง รวมถึงการเข้าถึงพื้นที่ที่ยากลำบาก เอื้อต่อการลักลอบขนส่งยาเสพติดทางน้ำที่เพิ่มสูงขึ้น การลำเลียงทางน้ำทำให้การขนส่งยาเสพติดเกิดขึ้นได้ครั้งละมาก ๆ และยากลำบากต่อการป้องกันและปราบปรามของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ การเข้าถึงพื้นที่ที่ซับซ้อนยังทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ยังขาดเอกภาพด้านการข่าว และการทำงานเชิงบูรณาการทำได้ยาก เนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทั้งทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง ซึ่งการประสานงานในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิศาสตร์เป็นอุปสรรคเช่นนี้เป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่ง การแก้ไขปัญหาจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนายุทธศาสตร์การปราบปรามที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชายแดนน้ำ โดยต้องมีการจัดหายุทธโธปกรณ์ที่ทันสมัยและเทคโนโลยีการตรวจจับที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานทางน้ำและพื้นที่ป่ารกทึบ

3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกำลังพล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดมีอย่างไม่เพียงพอ รวมทั้งการขาดประสิทธิภาพความร่วมมือในการทำงานด้านยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.35, S.D.=0.87$) ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภรณ์ สมยา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ ปัญหาสำคัญที่เกิดจากกำลังพล การขาดแคลนกำลังพลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง โดยพบว่าแม้จะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ แต่หลายนายขาดการอบรมในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี

การสืบสวนสมัยใหม่ และการวิเคราะห์เครือข่ายยาเสพติดข้ามชาติที่ซับซ้อน ซึ่งถือเป็นการขาดประสิทธิภาพเฉพาะด้านที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานปราบปรามในปัจจุบัน

4. ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ เนื่องจากชุมชนอาจไม่ให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติด รวมทั้งอาจเกิดจากการกลัวว่าจะได้รับอันตรายจากกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.35, S.D.=0.93$) ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการการถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรและยั่งยืน : รายงานผลการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า อุปสรรคสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ปัญหาและความหวาดกลัว การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลากหลายกลุ่ม (ผู้ค้า ผู้เสพ ผู้เกี่ยวข้อง) อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มักพบในชุมชนคือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาดูแลปัญหาโดยตรง เนื่องจากกลัวอันตรายและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น หากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด หรือเกรงกลัวอิทธิพลของผู้ค้ายา ในชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่าประชาชนบางส่วนอาจมองว่าปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องไกลตัว หรือโยนภาระในการแก้ไขปัญหามาให้หน่วยงานอื่น โดยมีมุมมองว่าการดูแลกลุ่มผู้เสพหรือปราบปรามผู้ค้าควรเป็นหน้าที่ของตำรวจและหมอมากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการที่ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาในฐานะเป็นปัญหาร่วมกันอย่างแท้จริง การขาดความร่วมมือนี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. ปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในหน่วยงานมีผู้บังคับบัญชาสูงสุดเพียงคนเดียว ซึ่งต้องดูแลงานหลายฝ่าย ทำให้การจัดสรรงบประมาณหรือการดูแลจากผู้บังคับบัญชาอาจไม่ทั่วถึง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04, S.D.=0.95$) ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทระ เหล่ามีผล (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเชิงโครงสร้างและการจัดสรรทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลของผู้บริหารที่ไม่ทั่วถึง ผู้มีอำนาจ (ซึ่งรวมถึงผู้บังคับบัญชาในระดับสูง) ให้การสนับสนุนการกระทำผิด (ยาเสพติด) ในพื้นที่บางแห่ง หรือแม้กระทั่งเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเหล่านี้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นอุปสรรคที่รุนแรงที่สุดที่เกิดจากการดูแลและกำกับที่ไม่ทั่วถึงของผู้บังคับบัญชา ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ และขาดความเชื่อมั่นในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

6. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยได้สรุปข้อเสนอแนะคือ ควรมีการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา

เสพติด และจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกันของหลายฝ่ายอย่างชัดเจน และรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนควรมีการดำเนินการในศูนย์เพื่อประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับพื้นที่ (จังหวัด/อำเภอ) อย่างจริงจัง เพื่อติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือ สร้างอาชีพและโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ ธนาคม มาตวิจิตร และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานกำหนดวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารในหน่วยงานควรทำงานร่วมกันเป็นทีม หน่วยงานควรมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และหน่วยงานควรมีการบูรณาการในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกับหน่วยงานทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป เป็นอย่างดี ฝ่ายกฎหมายและฝ่ายบริหารของหน่วยงานควรให้การสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างเต็มที่ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของหน่วยงานควรร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการสร้างโอกาสทางอาชีพ จะช่วยให้ผู้ที่เคยติดยาเสพติดสามารถกลับมาเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมได้อีกครั้ง

การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น แท้จริงแล้วไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือผู้ใดผู้หนึ่ง หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนทุกภาคส่วนที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการนำนโยบายของรัฐบาลมาสู่การปฏิบัติ ในบางครั้งก็ไม่อาจนำมาปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงบประมาณในการดำเนินการ เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีที่ใช้ไม่ทันสมัย ทำให้ตามหลังกลุ่มผู้ค้าที่มีทุน ในการจัดหาเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสอดแนมการเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้สภาพพื้นที่ก็ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกัน ปราบปรามยาเสพติดเช่นกัน เพราะในหลายๆ ครั้งเราจะพบว่า กลุ่มผู้ค้ามักใช้ ความซับซ้อนของพื้นที่เป็นช่องทางในการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ดังนั้นภาครัฐจึงควรจัดสรรงบประมาณด้านการป้องกัน ปราบปรามยาเสพติดให้เพียงพอ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นก็จะสามารถป้องกันได้อย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การ

ขาดแคลนแบบเดิม แต่ได้พัฒนาไปสู่ปัญหาเชิงโครงสร้าง 3 มิติที่ซ้อนทับกัน ได้แก่ มิติเทคโนโลยี (Tech Disparity), มิตินโยบาย/บทบาทหน้าที่ (Role Conflict), และมิติเครือข่ายผลประโยชน์ท้องถิ่น (Local Symbiotic Network) การแก้ไขปัญหาจึงต้องพุ่งเป้าไปที่การสร้างสมดุลด้านเทคโนโลยี การจัดสรรงบประมาณให้ยืดหยุ่น การพัฒนาทักษะใหม่ให้กำลังพล และการสร้างกลไกการดูแลหลังการบำบัดที่ทำงานร่วมกับภาคเอกชนอย่างจริงจังในระดับตำบล เพื่อทำลายวงจรยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอคอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอคอนตาล (ศป.ปส.อ.คอนตาล) และเพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ จำนวน 101 คน ผลการศึกษาที่สำคัญมีดังนี้

1. ระดับของปัญหาและอุปสรรค โดยรวมแล้ว เจ้าหน้าที่ประเมินว่าระดับของปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรค (Ranking of Obstacles) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานมากที่สุด 5 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ปัญหาด้านงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นอุปสรรคที่ได้รับการประเมินว่ารุนแรงที่สุด ซึ่งบ่งชี้ถึงความไม่เพียงพอของเงินทุนและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการ ปัญหาด้านลักษณะของพื้นที่และงานที่ปฏิบัติ เกี่ยวข้องกับความท้าทายทางภูมิศาสตร์ เช่น พื้นที่ชายแดนติดแม่น้ำโขง (อ.คอนตาล) ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการลักลอบนำเข้ายาเสพติด ด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกำลังพล เน้นย้ำถึงข้อจำกัดหรือปัญหาที่เกิดจากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานเอง ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ สะท้อนถึงการขาดการสนับสนุนหรือการทำงานร่วมกันจากภาคส่วนภายนอก ปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา เป็นอุปสรรคที่ถูกประเมินว่าน้อยที่สุดในบรรดาปัญหาทั้งหมด แต่ยังคงเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา (Key Recommendations)
งานวิจัยนี้ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของ ศป.ปส.อ. ดังนี้

1) เสริมสร้างการบูรณาการและการวางแผนร่วม ควรมีการประสานงานอย่างเข้มข้นระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และต้องมีการ

จัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกันของหลายฝ่ายอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทิศทางการทำงานที่เป็นหนึ่งเดียว

2) เพิ่มประสิทธิภาพด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้เพียงพอต่อการกิจอย่างเร่งด่วน และควรจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานปราบปรามที่ต้องเผชิญกับขบวนการค้ายาเสพติดที่มีเทคโนโลยีสูง (เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์และธุรกรรมการเงินดิจิทัล)

3) พัฒนาระบบการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู (Aftercare) ควรมีการดำเนินการในศูนย์ฯ เพื่อ ประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับพื้นที่ (จังหวัด/อำเภอ) อย่างจริงจัง โดยเน้นการติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือ สร้างอาชีพ และโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ (Relapse) ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ปัญหาเสพติดรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการและยั่งยืน โดยเน้นการยกระดับนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ เทคโนโลยี การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และการวิจัยเชิงลึกเพื่อพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงมีเป้าหมายเพื่ออุดช่องว่างทางยุทธศาสตร์ และเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการปราบปรามเพียงอย่างเดียวไปสู่การดูแลและสร้างโอกาสอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาว โดยได้สรุปข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรจัดทำแผนแม่บทการปรับปรุงเครื่องมือและงบประมาณฉุกเฉินเฉพาะกิจ โดยให้ความสำคัญกับการอุดช่องว่างทางเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐกับขบวนการค้ายาเสพติด

1.2 รัฐบาลควรออกคำสั่งหรือกำหนดเป็นนโยบายหลักในการจัดตั้งศูนย์ประสานการดูแลและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ (Local Aftercare and Economic Opportunity Hub) โดยมี ศป.ปส. เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยง

1.3 ควรยกระดับการจัดการปัญหาในพื้นที่เสี่ยงสูงบริเวณชายแดนแม่น้ำโขง โดยเน้นการแก้ไขปัญหายาเชิงโครงสร้างและเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงประเมินเพื่อศึกษา ผลกระทบของนโยบายการบำบัดฟื้นฟูต่อประสิทธิภาพการทำงานของ ศป.ปส.อ. และบุคลากร โดยเฉพาะในมิติของความขัดแย้งของ

บทบาทหน้าที่ (Role Conflict) ที่เกิดขึ้นจากเดิมที่เน้นการปราบปรามเปลี่ยนมาสู่การเน้นการดูแลรักษา

2.2 ควรวิเคราะห์ช่องโหว่ทางกฎหมายและเทคนิคในการสืบสวนธุรกรรมทางการเงินดิจิทัลของขบวนการค้ายาเสพติด รวมถึงการพัฒนาชุดข้อมูลบ่งชี้ภัยคุกคาม เฉพาะสำหรับพื้นที่ชายแดน

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดเครือข่ายผลประโยชน์ท้องถิ่น (Local Symbiotic Network) ที่สนับสนุนการลักลอบนำเข้ายาเสพติด และทดลอง สร้างรูปแบบการประสานงาน ข้าราชการร่วมระหว่างชุมชน หน่วยเรือ และหน่วยงานฝั่ง สปป.ลาว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสกัดกั้นยาเสพติด

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 – 2565. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- จินดารัตน์ สมคะณย์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติทางรัฐศาสตร์. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิราภรณ์ สมยา. (2562). ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธนาคม มาตวิจิตร และคณะ. (2563). ประสิทธิภาพของการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของจังหวัดราชบุรี. วารสารลวงศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม หน้า 115-126.
- พัฒนธรร ตันติเวชยานนท์. (2558). การศึกษาประสิทธิภาพการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ภัทร เหล่ามีผล. (2558). ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริสุข ยืนหาญ. (2561). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง สถานการณ์ยาเสพติด ในปัจจุบัน

- และแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระยะ 20 ปี. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2564 จาก <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/7669>
- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ศอ.ปส.) อำเภอดอนตาล. (2562). แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอดอนตาล, (เอกสารภายใน).
- สุนทรีพรรณ กำปันทอง. (2551). ปัญหาและอุปสรรคในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ชุดปราบปราม ยาเสพติด ตำรวจภูธรจังหวัดยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน หน้า 39 – 50.
- สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร และคณะ. (2561). โครงการการถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรและยั่งยืน : รายงานผลการวิจัย. เชียงใหม่ ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรุณ จิรวัฒน์กุล. (2552). สถิติทางวิทยาศาสตร์สุขภาพเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.

สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน*

RIGHTS OF THE ACCUSED IN CRIMINAL CASES DURING CUSTODY BY THE INVESTIGATING OFFICER

วิชาญ จันทรอินทร์¹, จันทรสม จันทรอินทร์² และ สมาน กาบมาลา³

Vichan Chanin¹, Chansom Chanin², and Saman Kabmala³

¹⁻³หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻³ Master of Laws Program, Northern University College, Thailand

Corresponding author E-mail: saman.kabmala@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน วิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายไทย แนวคำพิพากษาศาลฎีกา และแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวน รวมถึงประเมินปัญหา ข้อจำกัด และช่องว่างในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เอกสารการวิจัย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหา ได้แก่ สิทธิในการได้รับแจ้งเหตุแห่งการจับกุม สิทธิในการเข้าถึงทนายความ และสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติจริงยังพบความไม่สอดคล้องและข้อจำกัด เช่น การไม่แจ้งสิทธิครบถ้วน การควบคุมตัวเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด และการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงทนายความ ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดมาตรฐานปฏิบัติ คู่มือสำหรับพนักงานสอบสวน การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และกลไกตรวจสอบที่ไม่ชัดเจน งานวิจัยเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติ ได้แก่ การแจ้งสิทธิผู้ต้องหาอย่างครบถ้วน การเข้าถึงทนายความอย่างเต็มที่ การจัดทำมาตรฐานปฏิบัติ (SOP) คู่มือสำหรับพนักงานสอบสวน การติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น ICCPR และหลักการขององค์การสหประชาชาติ แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย

คำสำคัญ : สิทธิผู้ต้องหา, การควบคุมตัว, พนักงานสอบสวน, กฎหมายไทย, มาตรฐานสิทธิมนุษยชน

* Received 22 October 2025; Revised 31 October 2025; Accepted 15 November 2025

Abstract

This study aims to examine the rights of criminal suspects during detention by investigative officers, analyzing Thai legal provisions, Supreme Court rulings, and the practices of investigative officers, as well as assessing problems, limitations, and gaps in the protection of suspects' rights. This qualitative research employed document analysis and Content Analysis.

The study found that the Criminal Procedure Code and the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 clearly stipulate suspects' rights, including the right to be informed of the reasons for arrest, the right to access legal counsel, and the right to a fair trial. However, in practice, inconsistencies and limitations were observed, such as incomplete notification of rights, detention beyond the legally permitted period, and restricted access to legal counsel. These issues were mainly caused by the lack of standard operating procedures (SOPs), insufficient training for officers, and unclear monitoring mechanisms. The study proposes legal and procedural improvements, including complete notification of suspects' rights, full access to legal counsel, development of SOPs and manuals for investigative officers, continuous monitoring and evaluation of practices, and alignment with international standards, such as the ICCPR and UN principles. These measures would ensure that the detention of suspects is conducted transparently, fairly, and in accordance with human rights standards, thereby enhancing public confidence in the Thai justice system.

Keywords: Suspects' rights, Detention, Investigative officers, Thai law, Human rights standards

บทนำ

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขั้นตอนการควบคุมตัวผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวนถือเป็นช่วงสำคัญที่รัฐใช้อำนาจจำกัดเสรีภาพพื้นฐานของบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมาย การควบคุมตัวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหลบหนี ทำลายพยานหลักฐาน หรือก่ออันตรายประการอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม อย่างไรก็ตาม แม้การควบคุมตัวจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย แต่ก็มีมีความเกี่ยวพันโดยตรงกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครอง เช่น เสรีภาพในร่างกาย สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม สิทธิที่จะไม่ให้

การปรักปรำตนเอง และสิทธิในการเข้าถึงทนายความตั้งแต่ชั้นสอบสวน (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 28, 29, 40).

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดขั้นตอนของการจับ การแจ้งข้อกล่าวหา การแจ้งสิทธิ การควบคุมตัว และกำหนดระยะเวลา 48 ชั่วโมง ก่อนพนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปขออำนาจศาลฝากขัง (ป.วิ.อาญา มาตรา 83, 87, 134/1) ซึ่งเป็นช่วงเวลาวิกฤติ (critical stage) ที่ต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ทั้งยังต้องสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มาตรา 9 และ 14 ที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับกุมและผู้ต้องหาในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม

การควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นมาตรการสำคัญในขั้นตอนการสอบสวนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมุ่งหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน ป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหลบหนี หรือก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการสืบสวน อย่างไรก็ตาม แม้การควบคุมตัวจะเป็นกลไกทางกฎหมายที่จำเป็น แต่การใช้อำนาจดังกล่าวก็มีความเสี่ยงที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นสอบสวนที่ผู้ต้องหาอยู่ในภาวะเปราะบางและต้องพึ่งพาการคุ้มครองสิทธิจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก จากการศึกษา งานวิจัย พบว่าผู้ต้องหาจำนวนมากไม่ได้รับรู้สิทธิของตนเองอย่างครบถ้วน ทั้งในเรื่องสิทธิที่จะมีทนายความเข้าร่วมสอบสวน สิทธิที่จะไม่ให้การโดยถูกบังคับ หรือสิทธิในการติดต่อและแจ้งญาติภายหลังถูกจับกุม ทำให้ผู้ต้องหาบางรายอาจถูกกดดันให้รับสารภาพหรือให้การโดยไม่สมัครใจ ซึ่งสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมในหลายกรณี (Lippman, 2016) ปัญหาเหล่านี้มักเกิดขึ้นในช่วงวิกฤติของกระบวนการสอบสวน ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้ต้องหา ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเต็มที่ และยังไม่มีการไต่สวนนอกเข้ามามตรวจสอบอย่างเพียงพอ

นอกจากนี้ แม้กฎหมายไทย เช่น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะมีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างชัดเจน แต่การนำไปปฏิบัติจริงในบางพื้นที่ยังพบความไม่สอดคล้อง เช่น การไม่แจ้งสิทธิอย่างครบถ้วน การไม่อนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมสอบสวน หรือการควบคุมตัวเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นปัญหาที่ถูกสะท้อนอย่างต่อเนื่องในรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย (สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2564) ช่องว่างระหว่างบทบัญญัติกฎหมายกับการปฏิบัติจริงนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม อีกทั้งประเทศไทยเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับกุมและผู้ต้องหา เช่น การต้องได้รับแจ้งเหตุแห่งการจับกุมโดยทันที สิทธิในการเข้าถึงทนายความ และสิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม (United Nations, 1966) การดำเนินงานของ

เจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องอยู่ภายใต้กรอบมาตรฐานสากลควบคู่กับกฎหมายภายใน หากการปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักสากลอาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของระบบยุติธรรมไทยในเวทีระหว่างประเทศ

ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมในสังคม หากเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในการควบคุมตัวโดยไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ย่อมทำให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจและตั้งข้อสงสัยต่อความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม การศึกษาสิทธิของผู้ต้องหาในระหว่างถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการปฏิบัติ พร้อมทั้งเสนอแนวทางปรับปรุงที่สามารถยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักสิทธิมนุษยชนสากล และความคาดหวังของสังคมในด้านความยุติธรรม

จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาสิทธิของผู้ต้องหาในระหว่างการถูกควบคุมตัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในมิติของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการตรวจสอบว่าอำนาจของพนักงานสอบสวนมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรม (rule of law) และมาตรฐานสากลหรือไม่ และควรได้รับการปรับปรุงหรือพัฒนาประการใดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหาเมื่อถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวผู้ต้องหา
3. เพื่อประเมินปัญหา ข้อจำกัด และช่องว่างของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในกระบวนการควบคุมตัวในชั้นสอบสวน
4. เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายหรือแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์กฎหมาย (Doctrinal Legal Research) เพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย แนวปฏิบัติ และมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)** ประกอบด้วย กฎหมายและมาตรฐานที่มีผลบังคับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการจับกุม การควบคุมตัว สิทธิของผู้ต้องหา ปฎิญญาและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น ICCPR (1966) Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention (UN)

2. **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)** ประกอบด้วย หนังสือวิชาการกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา ตำราด้านสิทธิมนุษยชน บทความวิชาการ บทความวิจัย และวารสาร รายงานจากหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รายงานจากองค์กรสากล เช่น UN, Amnesty International, HRW

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าเอกสารอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านกฎหมาย แนวปฏิบัติ และหลักสิทธิมนุษยชนสากล เริ่มจากการค้นคว้าบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระเบียบหรือข้อบังคับของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการวิเคราะห์กรอบอำนาจและสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน และรวบรวมแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการจับกุม ควบคุมตัว และสิทธิของผู้ต้องหาในระยะเวลา 10–15 ปีที่ผ่านมา เพื่อนำมาศึกษาแนวทางการตีความกฎหมายของศาลและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ซึ่งช่วยสะท้อนถึงข้อจำกัดหรือความคลาดเคลื่อนของการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในชั้นสอบสวน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการศึกษาแนวคิด ข้อกฎหมาย ปัญหา และข้อสังเกตจากเอกสารและคำพิพากษา

2. การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย (Legal Analysis) วิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายตามหลักนิติศาสตร์ วิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมาย (Legal Gaps) วิเคราะห์ปัญหาในการตีความกฎหมาย และวิเคราะห์ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล

3. การเปรียบเทียบกฎหมาย (Comparative Analysis) เพื่อเปรียบเทียบแนวปฏิบัติของไทยกับประเทศที่มีระบบกฎหมายใกล้เคียงหรือมีมาตรฐานสูง

4. สังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations) เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายหรือแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวน

ผลการวิจัย

การศึกษา สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวนสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหาเมื่อถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน ผลการศึกษา พบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในระหว่างการถูกควบคุมตัว โดยเฉพาะในด้านต่อไปนี้

1.1 สิทธิในการได้รับแจ้งเหตุของการจับกุม ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุแห่งการจับกุมอย่างชัดเจน รวมถึงการอธิบายข้อกล่าวหาและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแจ้งเหตุเป็นพื้นฐานสำคัญของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักนิติธรรม

1.2 สิทธิในการเข้าถึงทนายความ กฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิในการปรึกษาทนายความหรือผู้แทนทางกฎหมายในระหว่างการสอบสวน ซึ่งเป็นสิทธิที่สำคัญในการป้องกันการถูกบังคับให้ให้การโดยไม่สมัครใจ และช่วยให้ผู้ต้องหาสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลครบถ้วนในกระบวนการสอบสวน

1.3 สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เช่น การไม่ถูกควบคุมตัวเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการได้รับการคุ้มครองจากการสอบสวนที่มิชอบ

1.4 ข้อจำกัดและช่องว่างในการปฏิบัติ แม้บทบัญญัติจะคุ้มครองสิทธิอย่างชัดเจน แต่การตีความบางประเด็นยังกว้างและเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจแตกต่างกัน เช่น คำว่า “เหตุอันควร” หรือการกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวที่สามารถตีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การปฏิบัติจริงอาจไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชน

1.5 ข้อเสนอเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความจำเป็นในการสร้างแนวทางปฏิบัติและคู่มือที่ชัดเจนสำหรับพนักงานสอบสวน เช่น วิธีแจ้งสิทธิ การตรวจสอบระยะเวลาในการควบคุมตัว และการบันทึกการสอบสวนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สิทธิของผู้ต้องหาถูกคุ้มครองอย่างเต็มที่และลดความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิเสรีภาพ

2. การวิเคราะห์แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวผู้ต้องหา

พบว่า ศาลได้วางแนวทางการตีความกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจับกุม การสอบสวน และการควบคุมตัวให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม ตัวอย่างเช่น ศาลมักตอกย้ำว่าการควบคุมตัวต้องมีเหตุอันควรและไม่ควรใช้เป็นเครื่องมือกดดันให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ ศาลยังได้เน้นถึงสิทธิในการเข้าถึงทนายความและการแจ้งสิทธิผู้ต้องหาเป็นพื้นฐานสำคัญของความยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม การศึกษายังพบว่าในทางปฏิบัติ แนวทางการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนยังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหา และดุลพินิจของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงาน ตัวอย่างเช่น ในบางพื้นที่พนักงานสอบสวนอาจปฏิบัติตามมาตรฐานโดยแจ้งสิทธิและอนุญาตให้ทนายเข้าร่วมสอบสวนครบถ้วน แต่ในบางพื้นที่อาจละเว้นขั้นตอนสำคัญ เช่น การแจ้งสิทธิไม่ครบถ้วนหรือการควบคุมตัวเกินกำหนดเวลา

ผลการวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาความไม่สอดคล้องนี้สะท้อนถึง ช่องว่างระหว่างแนวทางปฏิบัติจริงกับกฎหมายและคำพิพากษาศาล ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา และสร้างความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าการขาดมาตรฐานปฏิบัติ (SOP) และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการปฏิบัติ

ดังนั้น การวิเคราะห์เชิงกฎหมายและเชิงปฏิบัติร่วมกันชี้ให้เห็นความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานปฏิบัติที่ชัดเจน การจัดทำคู่มือหรือแนวทางสำหรับพนักงานสอบสวน และการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปอย่างโปร่งใส เคารพสิทธิขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับแนวทางคำพิพากษาศาลและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล

3. การประเมินปัญหา ข้อจำกัด และช่องว่างของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในกระบวนการควบคุมตัวในชั้นสอบสวน

ผลการวิจัยพบว่า แม้กฎหมายไทยจะมีบทบัญญัติที่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน แต่ในการปฏิบัติจริงยังคงมีปัญหาและข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรม

3.1 การไม่แจ้งสิทธิอย่างครบถ้วน ผู้ต้องหาหลายรายไม่ได้รับการแจ้งสิทธิอย่างครบถ้วนตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการไม่ให้การโดยถูกบังคับ สิทธิในการได้รับคำปรึกษาจากทนายความ หรือสิทธิในการแจ้งญาติ การละเลยขั้นตอนนี้อาจทำให้ผู้ต้องหาไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่ และอาจถูกนำไปสู่การให้การโดยไม่สมัครใจ

3.2 การไม่อนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการสอบสวน แม้กฎหมายจะรับรองสิทธิในการเข้าถึงทนายความ แต่การปฏิบัติจริงพบว่าพนักงานสอบสวนบางกรณีไม่อนุญาตให้

ทนายความเข้าร่วมการสอบสวน หรือจำกัดเวลาในการให้คำปรึกษา ทำให้ผู้ต้องหาอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการถูกกดดันหรือถูกสอบสวนโดยมิชอบ

3.3 การควบคุมตัวเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย ทั้งจากความไม่เข้าใจขั้นตอนกฎหมาย ความล่าช้าในการดำเนินคดี หรือดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่ใช้ในการตัดสินใจ การกระทำดังกล่าวละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3.4 การสอบสวนโดยมิชอบ พบว่าบางกรณีการสอบสวนถูกดำเนินการโดยไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมาย เช่น การใช้แรงกดดันทางจิตใจหรือการบังคับให้รับสารภาพ ซึ่งขัดต่อหลักการสอบสวนที่เป็นธรรมและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล เช่น ICCPR

3.5 ช่องว่างระหว่างกฎหมายกับการปฏิบัติจริง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างบทบัญญัติของกฎหมายและการนำไปปฏิบัติจริง โดยปัจจัยสำคัญได้แก่ การขาดมาตรฐานปฏิบัติหรือคู่มือสำหรับพนักงานสอบสวน การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในด้านสิทธิผู้ต้องหา และการขาดกลไกตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

3.6 ข้อเสนอเชิงวิเคราะห์ ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่าการปิดช่องว่างนี้จำเป็นต้องทำทั้งในระดับกฎหมายและระดับการปฏิบัติ เช่น การจัดทำมาตรฐานปฏิบัติสำหรับพนักงานสอบสวน การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง การติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และการสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้ต้องหาเกี่ยวกับสิทธิของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้การควบคุมตัวเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล

4. การเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายหรือแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การควบคุมตัวผู้ต้องหาสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล โดยสามารถสรุปแนวทางการปรับปรุงได้ดังนี้

4.1 การแจ้งสิทธิผู้ต้องหาอย่างครบถ้วนและชัดเจน ควรมีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิผู้ต้องหาอย่างครบถ้วน รวมถึงสิทธิในการไม่ให้การโดยถูกบังคับ สิทธิในการเข้าถึงทนายความ และสิทธิในการแจ้งญาติหรือผู้แทนทางกฎหมาย โดยอาจกำหนดรูปแบบการแจ้งสิทธิเป็นเอกสารหรือวิดีโอ เพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถเข้าใจได้ชัดเจนและเป็นหลักฐานยืนยันการแจ้งสิทธิ

4.2 การเข้าถึงทนายความอย่างครบถ้วน การปรับปรุงควรเน้นการให้ผู้ต้องหาสิทธิปรึกษาทนายความโดยไม่ถูกจำกัดเวลา และให้ทนายสามารถเข้าร่วมการสอบสวนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ควรกำหนดมาตรการป้องกันการปฏิเสธหรือจำกัดสิทธิการเข้าถึงทนายความโดยเจ้าหน้าที่ เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเสี่ยงจากการสอบสวนโดยมิชอบ

4.3 การสร้างมาตรฐานปฏิบัติ (SOP) สำหรับพนักงานสอบสวน ควรจัดทำคู่มือหรือมาตรฐานปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับพนักงานสอบสวน ครอบคลุมขั้นตอนการจับกุม การควบคุมตัว การสอบสวน และการบันทึกข้อมูลทุกขั้นตอน เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและโปร่งใส นอกจากนี้ การฝึกอบรมพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาและมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่องจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและลดข้อผิดพลาด

4.4 การตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติ ควรมีหน่วยงานอิสระหรือกลไกตรวจสอบภายในที่สามารถประเมินการปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐาน SOP ได้อย่างต่อเนื่อง การติดตามและรายงานผลการปฏิบัติจะช่วยป้องกันการละเมิดสิทธิ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

4.5 ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล แนวทางปรับปรุงควรสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น ICCPR ซึ่งกำหนดมาตรฐานสิทธิผู้ต้องหา รวมถึงหลักการขององค์การสหประชาชาติ (UN Basic Principles on the Role of Lawyers และ UN Code of Conduct for Law Enforcement Officials) การปรับปรุงในลักษณะนี้จะช่วยให้การควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม

4.6 ข้อเสนอเชิงสรุป การปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติควรมุ่งเน้นการสร้างระบบที่ชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา ลดความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิ และสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่



อภิปรายผล

ในการศึกษาสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวนสามารถอภิปรายผลได้ 4 ประเด็นดังนี้

1. การศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทยเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหา ผลการศึกษาพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ได้แก่ การแจ้งเหตุแห่งการจับกุม การเข้าถึงทนายความ และการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Human Rights Committee (2014) ที่ระบุว่า การแจ้งเหตุแห่งการจับกุมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการปกป้องผู้ต้องหาและเป็นหลักการสำคัญของนิติธรรม และสอดคล้องกับ Council of Europe (2016) ระบุว่า การเข้าถึงทนายความอย่างทันท่วงทีเป็นปัจจัยหลักที่ป้องกันการละเมิดสิทธิและสร้างความยุติธรรมในกระบวนการสอบสวน สิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เช่น การไม่ควบคุมตัวเกินกำหนด

และการได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับมาตรฐานสากลตาม International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR, 1966) ข้อจำกัดและช่องว่างในการปฏิบัติ แม้ว่ากฎหมายจะชัดเจน แต่ยังมีช่องว่างที่ทำให้การปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น คำว่า “เหตุอันควร” หรือระยะเวลาในการควบคุมตัวที่ดีความต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้สิทธิผู้ต้องหาถูกละเมิด การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Human Rights Watch (2019) ที่พบว่าช่องว่างระหว่างบทบัญญัติทางกฎหมายและการปฏิบัติจริงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ต้องหาถูกละเมิดสิทธิในหลายประเทศ

2. การวิเคราะห์แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวน การวิเคราะห์พบว่า ศาลได้วางแนวทางคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา เช่น การควบคุมตัวต้องมีเหตุอันควร การไม่ใช้การควบคุมตัวเพื่อกดดันให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ และการเน้นสิทธิในการเข้าถึงทนายความ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติจริงของพนักงานสอบสวนยังแตกต่างกันตามประสบการณ์ ความรู้ และดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ (Human Rights Watch, 2019)

3. การประเมินปัญหา ข้อจำกัด และช่องว่างของการคุ้มครองสิทธิ ผลการประเมินชี้ว่ามีช่องว่างสำคัญระหว่างบทบัญญัติทางกฎหมายกับการปฏิบัติจริง ได้แก่ การไม่แจ้งสิทธิครบถ้วน การจำกัดสิทธิในการเข้าถึงทนายความ การควบคุมตัวเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การสอบสวนโดยมิชอบ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการขาด มาตรฐานปฏิบัติ (SOP) การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และขาดกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ (UNODC, 2019)

4. การเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติ แนวทางที่เสนอ ได้แก่ การแจ้งสิทธิผู้ต้องหาอย่างครบถ้วนและชัดเจน การเข้าถึงทนายความโดยไม่มีข้อจำกัด การสร้างมาตรฐานปฏิบัติและคู่มือสำหรับพนักงานสอบสวน การติดตามตรวจสอบและรายงานผลการปฏิบัติ การปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น ICCPR และหลักการสหประชาชาติ (UN Basic Principles on the Role of Lawyers และ UN Code of Conduct for Law Enforcement Officials) แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยและรายงานหลายแหล่งที่เน้นการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในกระบวนการสอบสวนอย่างเป็นระบบ เช่น UNODC (2019), Human Rights Watch (2019), และ Sridharan & Jayasuriya (2020) ซึ่งระบุว่าการสร้างมาตรฐาน SOP คู่มือ และกลไกตรวจสอบอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการลดการละเมิดสิทธิและสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การปรับปรุงแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวน จัดทำ มาตรฐานปฏิบัติ (SOP) สำหรับพนักงานสอบสวน ครอบคลุมขั้นตอนการจับกุม การควบคุมตัว การสอบสวน และการ

บันทึกข้อมูลทุกขั้นตอน ผิดกรอบเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาและมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติสอดคล้องกับกฎหมายและหลักนิติธรรม

2. การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา กำหนด รูปแบบการแจ้งสิทธิผู้ต้องหา เป็นเอกสารหรือสื่อวิดีโอ เพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจสิทธิของตนอย่างชัดเจน รับรอง สิทธิในการเข้าถึงทนายความโดยไม่จำกัดเวลาและให้ทนายสามารถเข้าร่วมการสอบสวนได้เต็มที่

3. การตรวจสอบและติดตามผล จัดตั้ง กลไกตรวจสอบภายในหรือหน่วยงานอิสระ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนอย่างต่อเนื่อง รายงานผลการตรวจสอบเป็นระยะเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

4. การสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น ICCPR และหลักการ UN Basic Principles on the Role of Lawyers

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาข้อมูลใน พื้นที่และหน่วยงานพนักงานสอบสวนหลากหลายจังหวัด เพื่อให้เห็นภาพรวมของการปฏิบัติจริงและความแตกต่างระหว่างพื้นที่

2. ศึกษาเปรียบเทียบ แนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในประเทศอื่น ที่มีมาตรฐานสูง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและ SOP ของไทย

3. การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจาก ผู้ต้องหา, ทนายความ, และเจ้าหน้าที่สอบสวน เพื่อวิเคราะห์ความเห็นและประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ

4. ศึกษาผลการใช้ มาตรฐานปฏิบัติหรือคู่มือใหม่ ว่ามีผลต่อการลดการละเมิดสิทธิ และเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก (๖ เมษายน ๒๕๖๐)

สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2564). รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนประจำปี.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

Council of Europe. (2016). *Access to a lawyer: Handbook on European standards*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Human Rights Committee. (2014). *General comment No. 35: Article 9 (Liberty and security of person)*. United Nations.

Human Rights Watch. (2019). *Thailand: Gaps in criminal justice and detainee rights*. New York: Human Rights Watch.



- International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). (1966). United Nations Treaty Series, 999, 171.
- Lippman, M. (2016). *Criminal Procedure*. SAGE Publications.
- United Nations. (1966). *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2019). *Handbook on effective criminal justice responses to protect detainee rights*. Vienna: UNODC.
- Sridharan, V., & Jayasuriya, L. (2020). Transparency and accountability in criminal justice: Public confidence and procedural fairness. *Journal of Human Rights and Justice*, 12(3), 45–62.

ปัญหาข้อกฎหมายในการออกคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง เป็นการให้ประโยชน์กับผู้รับคำสั่ง*

LEGAL ISSUES IN ISSUING AND REVOKING ADMINISTRATIVE ORDERS BENEFIT THE RECIPIENT

สมาน กาบมาลา

Saman Kabmala

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Master of Laws Program, Northern College, Thailand

Corresponding author E-mail: saman.kabmala@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการออกคำสั่งและหลักเกณฑ์การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง 2) เพื่อศึกษา ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง และ 3) เพื่อนำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไทย เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยศึกษาวิจัยจากเอกสาร ตัวบทกฎหมาย กฎ ระเบียบ เอกสารทางกฎหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลจากเอกสาร โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ผลศึกษาการออกคำสั่งและหลักเกณฑ์การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองพบว่า ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์กรณีการเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการ คืบจากผู้รับไป โดยไม่มีสิทธิมี ปัญหา กรณีการเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการ คืบจากผู้รับไป โดยไม่มีสิทธิ 2) ผลการศึกษา ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นคำสั่งและการเพิกถอน พบว่า ประการที่สอง คำสั่งเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการคืบจากผู้รับไปโดยไม่มีสิทธิมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การที่ทางราชการได้มอบเงินให้แก่ผู้มีคำขอรับเงินสวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูลนั้น จะต้องมิกฎหมาย กฎ หรือ ระเบียบให้อำนาจในการอนุมัติ และ 3) ข้อเสนอแนะ ควรเน้นเรื่องความโปร่งใส, การมีส่วนร่วมของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและหลักความยุติธรรม, ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ, การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน, การนำเทคโนโลยีมาใช้, และการปรับปรุง บทบัญญัติที่ยังคลุมเครือ

* Received 22 October 2025; Revised 31 October 2025; Accepted 15 November 2025



คำสำคัญ: การออกคำสั่งทางปกครอง, เทศบาลตำบล

Abstract

This research aims 1) to study the issuance of orders and the criteria for revoking administrative orders, 2) to study the legal theories related to orders and the revocation of administrative orders, and 3) to present recommendations for improving and amending the Thai Administrative Procedure Act. This research is qualitative research, studying documents, legal texts, rules, regulations, and legal documents. The research tool used to collect data in this research is a document data recording form with content analysis.

The research findings revealed: 1) A study on the issuance of orders and the criteria for revoking administrative orders revealed that the revocation of administrative orders that benefit civil servants in the case of reclaiming welfare and benefits from those who received them without their rights presents a problem in the case of reclaiming welfare and benefits from civil servants from those who received them without their rights. 2) The study of legal theories related to orders and revocation found that: Second, does an order to reclaim welfare and benefits from civil servants from those who received them without their rights constitute an administrative order? As previously mentioned, when the government provides money to those requesting welfare or benefits, there must be a law, rule, or regulation authorizing approval. 3) Recommendations: Transparency, public participation, protection of rights, freedoms, and the principles of justice, speed and efficiency, clear definition of authority, the use of technology, and the amendment of vague provisions should be emphasized.

Keywords: Administrative Order, Subdistrict Municipality, Local Administration, Legal Procedure

บทนำ

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญไทยพุทธศักราช 2540 ได้มีการแบ่งส่วนราชการกำหนดการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลางประกอบด้วย กระทรวง ทบวง กรม ส่วนภูมิภาคประกอบด้วย จังหวัด อำเภอ ส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล รูปแบบพิเศษ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

กระจายอำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารงานและกิจการอันเป็นสาธารณะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมได้รับความเป็นธรรม และรับประโยชน์สูงสุด และเป็นธรรม มีความสะดวกรวดเร็ว โดยมีข้าราชการ เจ้าหน้าที่ เป็นผู้ดำเนินการภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ กำหนดขึ้นตามอำนาจหน้าที่แต่ละหน่วยงานที่รัฐมอบหมายอำนาจไปกำหนด (รัฐธรรมนูญไทยพุทธศักราช, 2540) ตามที่ Maxweber นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน กล่าวว่า การบริหารองค์กรแบบราชการนั้น ต้องจำแนกระดับอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในระบบราชการการจัดองค์กรดังกล่าวจำเป็นจะต้องทำเป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่งคำสั่งทางปกครองนั้นบางครั้งก็ยากทำให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และยังเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองถือว่าเป็นการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความเสียหายก่อนฟ้องคดีต่อศาลปกครอง (Max Weber, 1947 : 331)

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเป็น กฎหมายกลาง หรือกฎหมายทั่วไป สำหรับการใช้อำนาจหน้าที่ในทางปกครองขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการออก คำสั่งทางปกครอง การที่กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายทั่วไปย่อมหมายความว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงานขององค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการออกคำสั่งทางปกครองไว้อย่างไร เจ้าหน้าที่ก็จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเฉพาะนั้น เว้นแต่ กรณีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงานไว้ หรือมีกฎหมายเฉพาะแต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะที่ ประกันความเป็นธรรมไว้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง หรือกฎหมายเฉพาะกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติราชการในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะใช้กฎหมายเฉพาะฉบับนั้นไม่ได้ แต่จะต้องใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองบังคับแก่กรณี ประเด็นปัญหาว่าเทศบาลตำบลมีอำนาจหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครองได้หรือไม่ และมีอำนาจในการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้นได้มากน้อยเพียงใด เหตุที่เกิดขึ้นคือไม่มีกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ กำหนดไว้ชัดเจนในเรื่องการออกคำสั่งนี้ไว้อย่างชัดเจนว่าเทศบาลตำบลยังมีอำนาจในการออกสั่งได้หรือไม่ ถ้าปรากฏว่ามีอำนาจ แล้วคำสั่งเดิมจะให้ส่วนใดเป็นผู้มีอำนาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้นได้ เป็นต้น การกระทำกระบวนกรอย่างนี้ทำให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองเสียหายหรือไม่ได้รับประโยชน์และความเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 5 ว.3 คำสั่งทางปกครองหมายความว่า (1) การใช้อำนาจตามกฎหมาย ของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่จะเป็นการถาวรหรือชั่วคราวเป็นการ สั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรองและการรับจดทะเบียนแต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ และประกอบ หมวด 2 ส่วนที่ 6 การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองมาตรา 49

ถึงมาตรา 53 กำหนดวิธีการดำเนินการหรือเพิกถอนคำสั่งทางปกครองตามลักษณะความชอบธรรมด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองและประโยชน์ที่ผู้รับคำสั่งได้รับจากคำสั่งทางปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) ซึ่งได้แยกออกไปดำเนินการออกระเบียบปฏิบัติแต่ละส่วนงานขององค์กรซึ่งไม่ได้ใช้ร่วมกัน เพื่อมิให้สับสนซับซ้อนทางปฏิบัติอาจทำให้ฝ่ายปกครองและประชาชนทั่วไป มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าคำสั่งใดเป็นคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรมต่อไป การที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งและเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติราชการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากจะมีความสำคัญต่อราชการเป็นส่วนรวมแล้ว ยังมีความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและต่อบุคคลผู้รับคำสั่งทางปกครองอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542)

ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายในการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองสำหรับกรณีดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองโดยฝ่ายปกครองหรือในชั้นเจ้าหน้าที่ ซึ่งนำไปสู่ความคลุมเครือว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐใดจะเป็นผู้มีอำนาจเพิกถอนคำสั่งเดิมซึ่งออกโดยคณะกรรมการปฏิรูป ในกรณีที่มีการตรวจสอบพบภายหลังว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือชอบด้วยกฎหมายแต่มีเหตุต้องเพิกถอนคำสั่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกคำสั่งและหลักเกณฑ์การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง
2. เพื่อศึกษา ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองซึ่งให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง
3. เพื่อนำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไทย พ.ศ. 2539 และประกาศคณะกรรมการกลางมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดของ Robert Alexy (2010) ในฐานะกลไกถ่วงดุลอำนาจใช้หลักการของ "การถ่วงดุลระหว่างหลักการกับหลักการ" ซึ่งต่างจากหลักการถ่วงดุลแบบเดิมที่เน้น การถ่วงดุลระหว่าง "องค์กร" และใช้ "หลักความสมดุล" (Proportionality Principle) เป็นหัวใจหลัก เพื่อชั่งน้ำหนักและหาความเหมาะสมระหว่างหลักการที่ขัดแย้งกัน โดยพิจารณาจากน้ำหนักและความสำคัญของแต่ละหลักการ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความยุติธรรมและสมดุลตามรัฐธรรมนูญ

1.1 แนวคิดหลักความสมดุล (Proportionality Principle) เป็นกลไกสำคัญที่ Alexy เสนอเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ โดยมีองค์ประกอบ

หลัก 3 ส่วน ได้แก่ ความเหมาะสม (Suitability) การกระทำหรือกฎหมายนั้นเหมาะสมที่จะบรรลุปเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ความจำเป็น (Necessity) มีวิธีการอื่นที่เหมาะสมกว่าหรือไม่ที่จะบรรลุปเป้าหมายเดียวกันโดยกระทบสิทธิหรือหลักการน้อยกว่า

1.2 แนวคิดหลักความสมดุลในเชิงสัดส่วน (Proportionality stricto sensu): การดำเนินการนั้นได้สัดส่วนกับผลเสียที่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยเปรียบเทียบน้ำหนักของเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ กับน้ำหนักของการจำกัดสิทธิหรือ หลักการอื่นหลักการถ่วงดุลระหว่างหลักการกับหลักการ: แทนที่จะเป็นการถ่วงดุลระหว่างองค์กร (เช่น นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ) อย่างเดียว Alexy เสนอว่า การถ่วงดุลที่แท้จริงเกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ เช่น หลักเสรีภาพ และ หลักความเท่าเทียม ซึ่งศาล (หรือองค์กรอื่น) ต้องใช้หลักความสมดุลเพื่อหาคำตอบที่ยุติธรรมที่สุด สรุปกลไกถ่วงดุลแบบดั้งเดิม: เน้นการถ่วงดุลระหว่างองค์กรกลไกถ่วงดุลตามแนวคิด Alexy เน้นการถ่วงดุลระหว่างหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ โดยใช้หลักความสมดุลเป็นเครื่องมือสำคัญในการชั่งน้ำหนักและหาข้อสรุปที่เหมาะสมและสมดุลที่สุด

2. ทฤษฎี “กฎหมายบริสุทธิ์” (pure theory of law) ตามแนวความคิดของ Hans Kelsen มีอิทธิพลต่อการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญในระบบรวมศูนย์ (centralized system) นักกฎหมายรัฐธรรมนูญบางท่าน (Harutunyan, 2002) เรียกว่า รูปแบบยุโรป (หรือ “ศาลรัฐธรรมนูญรูปแบบออสเตรีย” มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (Patrono, 2002)

3. แนวความคิดหลักบรรทัดฐานสูงสุด (supreme norm) ที่ Hans Kelsen นำปรับใช้ในการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ Hans Kelsen (อ้างใน Girotto, 2001) มีแนวความคิดสำคัญที่จัดตั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญแยกออกจากศาลธรรมดาทั่วไป ซึ่งศาลยุติธรรมเป็นอำนาจหนึ่งที่ใช้อำนาจตุลาการการพิพากษาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญย่อมเป็นก้าวล่วงถึงอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารและเพื่อการคุ้มครองรัฐธรรมนูญตามหลักบรรทัดฐานสูงสุดจำต้องจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญระบบรวมศูนย์ (centralized constitutional court) อันประกอบด้วยตุลาการที่มาจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจสำคัญ โดยการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้ง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลไกถ่วงดุลอำนาจโดยเน้นการถ่วงดุลระหว่างหลักการกับหลักการ เช่น หลักเสรีภาพกับหลักความเท่าเทียมแทนการถ่วงดุลระหว่างองค์กรแบบดั้งเดิม, หัวใจหลักในการถ่วงดุลนี้คือ หลักความสมดุล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ใช้ชั่งน้ำหนักและหาความเหมาะสมระหว่างหลักการที่ขัดแย้งกัน หลักความสมดุลมีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ความเหมาะสม ความจำเป็น และความสมดุลในเชิงสัดส่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research Methodology) มุ่งศึกษา วิเคราะห์ และตีความบทบัญญัติของกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลปกครองที่เกี่ยวข้องกับการออกคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองซึ่งให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่ง เพื่อค้นหาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขตามหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลทางการบริหารราชการแผ่นดิน

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ประกอบด้วยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 37, 39, 40, 41, 49, 51 และ 52 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9, 72–75 คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่เกี่ยวข้อง เช่น คำพิพากษาที่ อ.5/2544 คำพิพากษาที่ อ.112/2545 คำพิพากษาที่ อ.209/2547 คำพิพากษาที่ อ.460/2548 คำพิพากษาที่ อ.1119/2550

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis Form) สำหรับจัดบันทึกข้อมูลสำคัญจากคำพิพากษา เอกสารวิชาการ และ กฎหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Collection) 2) คัดเลือกเอกสารกฎหมายและคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง 3) วิเคราะห์บริบท กรอบกฎหมาย และรายละเอียดของแต่ละกรณี จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็น เช่น เงื่อนไขการเพิกถอน ขั้นตอนตามกฎหมาย ผลของคำพิพากษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research Methodology) มุ่งศึกษาวิเคราะห์และตีความการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการออกคำสั่งและหลักเกณฑ์การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองจากกรณีการศึกษาการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์ พบว่า คำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์ของไทยก็มีบัญญัติไว้ในมาตรา 49 และ มาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์กรณีการเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูล

ของทางข้าราชการ คืบจากผู้ที่ได้รับไป โดยไม่มีสิทธิมีปัญหา 3 ประการคือ 1) ประการแรก กรณีการเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการ คืบจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจแก่ หน่วยงานรัฐในการเรียกเงินคืบ จากข้าราชการนั้น การที่บุคลากรของรัฐจะได้รับสิทธิเกี่ยวกับเงินค่าตอบแทน เงินสวัสดิการหรือ เงินประโยชน์เกื้อกูล หรือไม่เพียงใดนั้น รัฐได้กำหนดรายละเอียด ซึ่งประกอบด้วย กฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว กรณี ที่ผู้ได้รับเงินข้างต้นไปไม่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ทางราชการจะต้องเรียกเงินนั้น ๆ คืบจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเงินค่าตอบแทน เงินสวัสดิการ หรือเงินสิทธิประโยชน์เกื้อกูล จะกำหนดวิธีการหรือขั้นตอนในการอนุมัติเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้ยื่นคำขอไว้ แต่ก็ไม่ปรากฏว่า ได้กำหนดวิธีการเรียกคืบในกรณีที่น่าปรากฏในภายหลัง ว่าผู้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิแต่อย่างไร ดังนั้น การเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการคืบจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มี สิทธิ นั้น จึงไม่สามารถกระทำได้ตราบใดที่ยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ดังนั้น เราควรมีกฎหมาย เกี่ยวกับการเรียกเงิน สวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูลคืบจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ 2) ประการที่สอง คำสั่งเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการคืบจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การที่ทางราชการได้มอบเงินให้แก่ผู้มีคำขอรับเงินสวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูลนั้น จะต้องมีกฎหมาย กฎ หรือระเบียบให้อำนาจในการอนุมัติจ่ายเงินได้ ทั้งนี้ ตามหลักนิติรัฐ ซึ่งเมื่อพิจารณาคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่อนุมัติจ่ายเงิสดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่า เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ขอรับเงินสวัสดิการ คือ มีผลทำให้ผู้ขอรับเงินสามารถได้รับเงินไปได้ คำสั่งอนุมัติดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2593

2. ผลการศึกษา ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองซึ่งให้ประโยชน์แก่กับผู้รับคำสั่งทางปกครอง พบว่า ประการที่สอง คำสั่งเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการคืบจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การที่ทางราชการได้มอบเงินให้แก่ผู้มีคำขอรับเงินสวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูลนั้น จะต้องมีกฎหมาย กฎ หรือระเบียบให้อำนาจในการอนุมัติจ่ายเงินได้ ทั้งนี้ ตามหลักนิติรัฐ ซึ่งเมื่อพิจารณาคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่อนุมัติจ่ายเงิสดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่า เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ขอรับเงินสวัสดิการ คือ มีผลทำให้ผู้ขอรับเงินสามารถได้รับเงินไปได้ คำสั่งอนุมัติดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2593

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พบว่า จากการศึกษาการเรียกเงินสวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูลคืนจากผู้ไม่มีสิทธิ ผู้วิจัยเห็นว่า การอนุมัติเบิกจ่ายของทางราชการนั้น เป็นการกระทำทางปกครองอย่างหนึ่ง โดยคำสั่งอนุมัติให้เบิกเงินถือเป็นคำสั่งทางปกครองและคำสั่งเรียกเงินคืนก็มีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ด้วยเช่นกันซึ่งเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์และคุ้มครองก็เป็นหน่วยงานทางปกครองกับข้าราชการ ซึ่งเข้าเงื่อนไขของการเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ดังนั้น คดีพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเงินสวัสดิการและประโยชน์ เกื้อกูลของทางราชการคืนจากผู้รับไปโดยไม่มีสิทธิจึงเป็นคดีพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง สมควรเรียกในฐานการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่เป็นการให้เงินหรือประโยชน์ที่แบ่งแยกได้ การปรับปรุงกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ควรเน้นเรื่องความโปร่งใส, การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation), การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและหลักความยุติธรรม, ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ, การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน, การนำเทคโนโลยีมาใช้ (Digitalization), และการปรับปรุงบทบัญญัติที่ยังคลุมเครือ เช่น เรื่องการพิจารณาที่เป็นกลาง (Neutrality) ให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองที่ดี (Good Governance) และบริบทสังคมปัจจุบัน

อภิปรายผล

1. การศึกษาการออกคำสั่งและหลักเกณฑ์การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองให้ประโยชน์ แก่กับผู้รับคำสั่งทางปกครองจากกรณีการศึกษาการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์ พบว่า พบว่า กรณีการเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการ คืนจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจแก่ หน่วยงานรัฐในการเรียกเงินคืนจากข้าราชการนั้น การที่บุคลากรของรัฐจะได้รับสิทธิเกี่ยวกับเงินค่าตอบแทน เงินสวัสดิการ หรือ เงินประโยชน์เกื้อกูล หรือไม่เพียงใดนั้น รัฐได้กำหนดรายละเอียด ซึ่งประกอบด้วย กฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว กรณี ที่ผู้ที่ได้รับเงินข้างต้นไปไม่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมาย กำหนดไว้แล้ว ทางราชการจะต้องเรียกเงินนั้น ๆ คืนจากผู้ที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวกับเงินค่าตอบแทน เงินสวัสดิการ หรือเงินสิทธิประโยชน์เกื้อกูล จะกำหนดวิธีการหรือขั้นตอนในการอนุมัติเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้ยื่นคำขอไว้ แต่ก็ไม่ปรากฏว่า ได้กำหนดวิธีการเรียกคืนในกรณีที่น่าปรากฏในภายหลัง ว่าผู้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิแต่อย่างไร ดังนั้น การเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการคืนจากผู้รับไปโดยไม่มี สิทธิ นั้น จึงไม่สามารถกระทำได้ตราบใดที่ยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ดังนั้น เราควรมีกฎหมาย เกี่ยวกับการเรียกเงิน สวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูล

คืนจากผู้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของ Robert Alexy (2010) ในฐานะกลไกถ่วงดุลอำนาจใช้หลักการของ "การถ่วงดุลระหว่างหลักการกับหลักการ" ซึ่งต่างจากหลักการถ่วงดุลแบบเดิมที่เน้น การถ่วงดุลระหว่าง "องค์กร" และใช้ "หลักความสมดุล" (Proportionality Principle) เป็นหัวใจหลัก เพื่อชั่งน้ำหนักและหาความเหมาะสมระหว่างหลักการที่ขัดแย้งกัน โดยพิจารณาจากน้ำหนักและความสำคัญของแต่ละหลักการ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความยุติธรรมและสมดุลตามรัฐธรรมนูญ

2.การศึกษา ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นคำสั่งและการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองซึ่งให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง พบว่า ประการที่สอง คำสั่งเรียกเงินสวัสดิการและเงินประโยชน์เกื้อกูลของทางราชการคืนจากผู้รับไปโดยไม่มีสิทธิมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การที่ทางราชการได้มอบเงินให้แก่ผู้มีค่าขอรับเงินสวัสดิการหรือเงินประโยชน์เกื้อกูลนั้น จะต้องมิกฎหมาย กฎ หรือระเบียบให้อำนาจในการอนุมัติจ่ายเงินได้ ทั้งนี้ ตามหลักนิติรัฐ ซึ่งเมื่อพิจารณาคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่อนุมัติจ่ายเงิנדังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่า เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ขอรับเงินสวัสดิการ คือ มีผลทำให้ผู้ขอรับเงินสามารถได้รับเงินไปได้ คำสั่งอนุมัติดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2593 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนฤพล เมินไธสง (2568) กล่าวถึง การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปตามหลักกฎหมายมหาชน ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชน โดยมีหลักสำคัญคือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการใดต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการกระทำการนั้น ต่างจากหลักกฎหมายเอกชนหากไม่มีกฎหมายห้ามแล้วเอกชนย่อมมีสิทธิกระทำได้ กฎหมายหลักที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือในการปฏิบัติราชการ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และแก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ เริ่มตั้งแต่บัญญัติความหมายของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองการพิจารณาทางปกครอง คำสั่งทางปกครอง รวมถึงกฎในการออกคำสั่งทางปกครอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่เป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่ง โดยต้องคำนึงถึงหลักความมั่นคงแห่งนิติสัมพันธ์และความไว้วางใจโดยชอบของเอกชน เพื่อให้การใช้อำนาจเพิกถอนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย มีความได้สัดส่วน และไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ได้รับประโยชน์โดยสุจริต ทั้งยังเป็นการธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมและความเป็นธรรมทางปกครอง



เอกสารอ้างอิง

- นฤพล เม่นไธสง และ นายทองพูล ศิริโท. (2560). การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์สมัยใหม่, 2(1), 24-39.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.(2540).ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก. (11 ตุลาคม 2540)
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.
- David Schultz, Khachik Harutyunyan.(2 0 1 7). International Comparative Jurisprudence. Combating corruption: The development of whistleblowing laws in the United States, Europe, and Armenia. Retrieved March 24, 2017,from <https://www3.mruni.eu>.
- Giroto, Dimitri. (2001). Different models of constitutional justice: The diffuse system and the centralized system and other tasks to be performed by a constitutional France.France: Strasbourg Cedex.
- Max, Weber. (1947). The Theory of Social and Economic Organization. New York : Free Press.
- Patrono, M. (2002). The protection of fundamental rights by constitutional courts: A comparative perspective. Retrieved July 12 2012, from <http://www.upf.pf/recherche/fichiers>.
- Robert Alexy. (2010). A Theory of Constitution Right Julian Rivers trs. Oxford University Press.

การประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๓)
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*
EVALUATION OF THE BACHELOR OF SOCIAL WORK PROGRAM
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK (REVISED CURRICULUM 2020)
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ (คงบุญวาสน์)¹ และ วรเทพ เวียงแก²

Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri (Congboonwasana)¹ and Worathep Wiangkae²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: Phramahasurakrai.ji@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ตามกรอบ CIPPI Model และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 รูป/คน แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 103 รูป/คน และ การสนทนากลุ่ม กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลของการศึกษาพบว่า

1) พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นต่อหลักสูตรในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านบริบทของรายวิชา ปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับการเรียนรู้ และด้านกระบวนการของหลักสูตร ครอบคลุมการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล สะท้อนว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม มีคุณภาพ และสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตร บริบทโครงสร้าง รายวิชา คุณสมบัติผู้สอนและผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร และการวัดประเมินผลมีความสอดคล้องและเอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ควรปรับตัวอุปสงค์ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ผลการเรียนรู้ใหม่ ปรับลำดับรายวิชาและเพิ่มหน่วยกิตด้านปฏิบัติ พร้อมทั้งพัฒนาความ

* Received 9 November 2025; Revised 17 November 2025; Accepted 20 November 2025

หลากหลายของวิธีประเมิน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากแหล่งฝึก และสถานประกอบการ สามารถทำงานร่วมกับสาขาวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและสมรรถนะตาม มาตรฐานวิชาชีพ แต่ควรเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับศักยภาพใน อนาคต

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต, โมเดล CIPPI

Abstract

This study aimed to 1) evaluate the Bachelor of Social Work Program (Social Work major) based on the CIPPI Model and 2) propose guidelines for curriculum development. Data were collected through interviews with 22 key informants, questionnaires administered to a sample of 103 participants, and a focus group discussion with 8 experts. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that:

1. Students' opinions toward the curriculum in all dimensions were at a high level, including the course context, input factors related to learning media, and curriculum processes covering instructional management and assessment and evaluation. This reflects that the curriculum is appropriate, of good quality, and effective in supporting student learning.

2. The proposed guidelines for curriculum development indicate that the curriculum context, structure, courses, qualifications of instructors and students, instructional processes, curriculum management, and assessment and evaluation are generally consistent and conducive to learning. However, the curriculum objectives should be revised to align with new learning outcome criteria, the sequence of courses should be adjusted, and practical course credits should be increased. In addition, assessment methods should be diversified. Graduates demonstrate quality, are well accepted by training sites and employers, are able to work collaboratively in multidisciplinary teams, and possess leadership and competencies in accordance with professional standards. Nevertheless, skills in technology and English should be further strengthened to enhance graduates' future potential.

Keywords: Curriculum Evaluation, Bachelor of Social Work, CIPPI Model.

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงมีการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและซับซ้อนมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่และบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ระดับสูงในสาขาวิชาการและวิชาชีพต่างๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์ (2555 : 1) สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลักประการหนึ่ง คือ การผลิตบัณฑิตโดยเปิดสอนทั้งหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต และบัณฑิตศึกษา ซึ่งระดับบัณฑิตศึกษาจะมุ่งเน้นการพัฒนานักวิชาการ และนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ โดยกระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระ รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ ทุกหลักสูตรจะกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชา เมื่อใช้หลักสูตรไปได้ระยะหนึ่งจะต้องมีการประเมิน ซึ่งการประเมินหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้เมื่อดำเนินการแล้วบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ จากนั้นนำผลที่ได้มาพิจารณาว่ามีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลหรือไม่เกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ ผลการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่จะประเมิน นอกจากนั้น รุ่ง แก้วแดง (2543 : 1) กล่าวว่า การศึกษามีบทบาทและสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนและสังคม โดยเฉพาะการเตรียมคนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นภารกิจของการศึกษาโดยตรงและการจัดการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี

สำหรับการจัดการศึกษาสังคมสงเคราะห์เป็นการเตรียมบุคคลไปช่วยเหลือ บริการ รับผิดชอบต่อบุคคล กลุ่มชนและสังคมโดยรวม (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2531 : 6) ดังนั้นจุดหมายของหลักสูตรสังคมสงเคราะห์จึงมุ่งผลิตบัณฑิต มีความสามารถในการหน้าที่การงานของนักสังคมสงเคราะห์อย่างแท้จริง คือ มีความสามารถในการแก้ไขหรือบรรเทาทุกข์ของบุคคล ความสามารถในการป้องกันปัญหาทางด้านสุขภาพ อารมณ์ จิตใจ และสังคม การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้มีปัญหาให้ดีขึ้น รวมทั้งความสามารถในการส่งเสริมหรือพัฒนาความสามารถของผู้มีปัญหาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร, 2525 : 10)

ในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตสามารถออกไปทำงานตามหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ได้อย่างแท้จริง นอกจากต้องอาศัยหลักสูตรที่ได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องแล้ว จำเป็นต้องปรับปรุงให้มีความทันสมัยเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์และดียิ่งขึ้น กับการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่แล้วพัฒนาหลักสูตรขึ้นมา เป็นขั้นปฏิบัติในสถานศึกษา และเมื่อใช้ไประยะหนึ่งก็ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไปเป็นวัฏจักร

การประเมินหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากผู้ใช้หลักสูตรจะประเมินเพื่อพิจารณาตรวจสอบระบบการบริหารหลักสูตรเพื่อปรับปรุงคุณภาพตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ยังต้องปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กำหนดให้ทุกหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยโดยมีการประเมินและ รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เป็นระยะ ๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี

สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางด้านสังคมสงเคราะห์อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะทำให้เกิดความอยู่ดีกินดีของบุคคลในกับสังคม ด้วยภารกิจที่สำคัญในฐานะสถาบันการอุดมศึกษาที่เน้นการสร้างสรรค์ มีความทันสมัย และใส่ใจความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นไทย สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เริ่มใช้หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554) และปัจจุบันใช้หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 - 2567 ซึ่งครบ 5 ปี

เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กำหนดให้ทุกหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยโดยมีการประเมินและ รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เป็นระยะ ๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี ดังนั้น สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์จึงได้มีการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนางานด้านสังคมสงเคราะห์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ตามกรอบ CIPPI Model
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้แนวคิดการประเมินของ CIPP Model โดยใช้กรอบการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) และได้เพิ่มเติมการประเมินด้านผลกระทบ (Impact)

1. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร 14 รูป/คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา 35 รูป/คน นักศึกษาระดับปริญญาตรี 39 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต 15 คน รวมทั้งสิ้น 103 รูป/คน โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถาบัน อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา ศิษย์เก่า ผู้ใช้บัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญภายนอก (External experts) ผู้ให้ข้อเสนอแนะด้านวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพ องค์กรวิชาชีพ ชุมชนและสังคม หน่วยงานกำกับและรับรองคุณภาพ จำนวน 22 รูป/คน

1.1.3 ผู้เข้าร่วมการทบทวนกลุ่มเฉพาะ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียในหลักสูตร ประกอบด้วย ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 8 รูป/คน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ชนิด คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำหนังสือถึงคณบดีคณะสังคมศาสตร์และรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขออนุมัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต พบว่าผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยในด้านบริบทของหลักสูตร ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งด้านวัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรายวิชา เพียงแต่ควรปรับปรุงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานใหม่ โดยเฉพาะรายวิชาปฏิบัติที่ควรจัดลำดับให้เหมาะสมกับการฝึกภาคสนาม รวมถึงควรเพิ่มหน่วยกิตและเปรียบเทียบมาตรฐานกับสถาบันทั้งในและต่างประเทศ สำหรับด้านปัจจัยนำเข้า ผู้สอนมีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความรู้ความสามารถ แต่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้เรียนมีพื้นฐานเหมาะสมแม้จะมีความแตกต่างทางคุณภาพการศึกษาเดิม ส่วนทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอนมีความเพียงพอ แต่อาจเสริมด้วยนวัตกรรมและรูปแบบห้องเรียนที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมมากขึ้น

2. เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตร บริบทโครงสร้าง รายวิชา คุณสมบัติผู้สอนและผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร และการวัดประเมินผลมีความสอดคล้องและเอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ควรปรับตัวประสงค์ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ผลการเรียนรู้ใหม่ ปรับลำดับรายวิชาและเพิ่มหน่วยกิตด้านปฏิบัติ พร้อมทั้งพัฒนาความหลากหลายของวิธีประเมิน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากแหล่งฝึกและสถานประกอบการ สามารถทำงานร่วมกับสาขาชีพ มีภาวะผู้นำและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ แต่ควรเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับศักยภาพในอนาคต

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้จัดแบ่งตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา นักศึกษาปัจจุบัน และผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้กรอบแนวคิด CIPP Model ในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนต่อหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต

1.1 ด้านบริบทของหลักสูตร (Context)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่าองค์ประกอบด้านบริบทของหลักสูตรทุกด้านมีความเหมาะสม ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาที่จัดในหลักสูตร และหน่วยกิตของแต่ละรายวิชา

การที่หลักสูตรได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมนั้น เนื่องจากสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ได้ดำเนินการศึกษารายละเอียดต่างๆ อย่างรอบคอบและจัดทำหลักสูตรตาม

กรอบมาตรฐานของสภาวิชาชีพ อีกทั้งยังคำนึงถึงสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดลำดับรายวิชาก่อน-หลังให้สอดคล้องกับการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของคณาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (2562) ซึ่งพบว่าผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม โครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และรายวิชาที่จัดในหลักสูตรมีความเหมาะสม แม้ว่าจะต้องมีการปรับปรุงลำดับการเรียนรู้รายวิชาบางวิชาให้สอดคล้องกับการฝึกภาคปฏิบัติ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่าปัจจัยนำเข้าทั้งหมดมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ได้แก่ คุณสมบัติของผู้สอน คุณสมบัติของผู้เรียน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศ และสถานที่ ความเหมาะสมดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่สาขาวิชาได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างเคร่งครัด โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้สอนตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) การคัดเลือกผู้เรียนโดยคำนึงถึงความถนัดและความชอบ รวมทั้งการจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศ และสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของมาเรียม นิลพันธุ์ (2555) ที่ศึกษาการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งพบว่าด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยมีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองความต้องการ ทրพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา และสื่อวัสดุที่หลากหลาย

1.3 ด้านกระบวนการ (Process)

ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าด้านกระบวนการมีความเหมาะสม ทั้งในด้านวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร และการวัดและประเมินผลของแต่ละรายวิชา โดยการดำเนินการเป็นไปตามระเบียบปณิญาตรืของมหาวิทยาลัยและมีการแบ่งสัดส่วนคะแนนที่เหมาะสมและสะท้อนความสามารถของผู้เรียน ความสำเร็จนี้เกิดจากการที่สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจนและอิงหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ ผลการศึกษสอดคล้องกับการวิจัยของปานวาด แมนมาศวิท (2554) ที่ศึกษาการประเมินหลักสูตรโรงเรียนโป่งน้ำร้อนวิทยาคม โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPP Model ซึ่งพบว่าด้านกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านผลผลิต (Product)

ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสมกับคุณสมบัติของบัณฑิตอย่างยิ่ง การประเมินผลนี้มีหลักฐานสนับสนุนจากการที่นักศึกษาได้รับคำชมเชยเกี่ยวกับความสามารถและทักษะการทำงานสังคมสงเคราะห์ทั้งในระหว่างฝึกภาคปฏิบัติและหลังสำเร็จการศึกษา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการวิจัยของ

นาง โสภณ (2559) ที่ศึกษาการประเมินหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา วิทยาลัยกำแพงเพชรเถลิง ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งพบว่าด้านผลผลิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ใช้ผู้สำเร็จการศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนเห็นว่าผล การเรียนรู้และการฝึกงานมีความเหมาะสม

1.5 ด้านผลกระทบ (Impact)

ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการประยุกต์ใช้ หลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงานและการพัฒนาวิชาชีพอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีภาวะผู้นำและ สมรรถนะด้านสังคมสงเคราะห์ที่ดี

ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากการที่บัณฑิตมีความสามารถที่หลากหลายและสามารถนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำความรู้ทางสังคม สงเคราะห์ไปใช้ในการทำงานกับชุมชนผ่านศิลปะการแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและ ความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ใช้ความรู้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการวิจัยของคณาจารย์ หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต (2562) ที่พบว่าบัณฑิตมีความสามารถหลากหลาย สามารถทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ และมีความเป็นผู้นำที่ดี

2. ความคิดเห็นของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

2.1 ด้านบริบทของหลักสูตร

บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อด้านบริบทของหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความ พึงพอใจในระดับสูงนี้เกิดจากการที่หลักสูตรมีรายวิชาที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทำงานสังคม สงเคราะห์ พัฒนาความสามารถด้านการวิจัย และสร้างความตระหนักในความสำคัญของ วัฒนธรรมท้องถิ่นและสากล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนศิริ เข็มราช และ คณะ (2558) ที่ศึกษาการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน ภาษาอังกฤษ ซึ่งพบว่านิสิตมีความเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) โดยเฉพาะในด้านวัตถุประสงค์ แผนการจัดการศึกษา ความทันสมัย และ เนื้อหารายวิชา

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

บัณฑิตมีความคิดเห็นด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับ มากที่สุด ความพึงพอใจนี้เกิดจากการที่สาขาวิชามีแหล่งสืบค้นความรู้ที่ตอบสนองความ ต้องการ อาจารย์ให้คำแนะนำในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญจาก ภายนอกมาถ่ายทอดความรู้ และมีการจัดการด้านเวลาที่เน้นประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ ผล การศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของคณาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต (2562) และรัตนศิริ เข็มราช และคณะ (2558) ที่พบว่าด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการ เรียนรู้ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ และอาจารย์ผู้สอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านกระบวนการ

บัณฑิตมีความคิดเห็นด้านกระบวนการของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินนี้เกิดจากการที่หลักสูตรมีการจัดทำงานกลุ่มที่ดี ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ มีการประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และมีตัวบ่งชี้คุณภาพที่ชัดเจน ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของมาเรียม นิลพันธุ์ (2555) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ มีบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์และนักศึกษา

3. ความคิดเห็นของนักศึกษาปัจจุบัน

3.1 ด้านบริบทของหลักสูตร

นักศึกษาปัจจุบันมีความคิดเห็นด้านบริบทของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจนี้เกิดจากการที่หลักสูตรมีรายวิชาที่ส่งเสริมทักษะการทำงานสังคมสงเคราะห์ พัฒนาเชาวน์อารมณ์ (EQ) และสร้างความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและสากล ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของนาง โสภณ (2559) ที่พบว่าหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษา วิทยาลัยกำปงเจมเตียล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มเห็นว่าด้านบริบท กระบวนการ และผลผลิตมีความเหมาะสม

3.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

นักศึกษามีความคิดเห็นด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ความพึงพอใจนี้เกิดจากการที่สาขาวิชามีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาอาจารย์ให้คำแนะนำที่เหมาะสม มีการจัดศึกษาดูงาน และเชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนศิริ เข้มราช และคณะ (2558) ที่พบว่าด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ อาคารสถานที่ อุปกรณ์และสื่อ กระบวนการคัดเลือกนิสิต และอาจารย์ผู้สอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20)

4. ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

4.1 ด้านผลผลิต

ผู้ใช้นบัณฑิตมีความคิดเห็นด้านผลผลิตของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจนี้เกิดจากการที่บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์สามารถปฏิบัติงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์หรือนักพัฒนาชุมชน มีความสามารถด้านการวิจัยและมีคุณธรรมในวิชาชีพ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของมาเรียม นิลพันธุ์ (2555) ที่พบว่าด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีความสามารถในการปฏิบัติงาน มีคุณธรรมในวิชาชีพ และสามารถนำนวัตกรรมไปใช้ในการทำงาน

4.2 ด้านผลกระทบ

ผู้ใช้นบัณฑิตมีความคิดเห็นด้านผลกระทบของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยบัณฑิตสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ พัฒนาวิชาชีพของตนเอง มี

ความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ มีทักษะการสื่อสาร และสามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการวิจัยของคณาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิต (2562) ที่พบว่าความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตด้านผลกระทบของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5. สรุปและนัยสำคัญของการศึกษา

จากการอภิปรายผลการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในทุกด้านของการประเมินตามกรอบ CIPP Model โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ความสำเร็จของหลักสูตรเกิดจากการออกแบบหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี รวมทั้งการเปรียบเทียบกับมาตรฐานกับสถาบันอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนเพื่อยกระดับหลักสูตรให้มีความเป็นสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

มิติ (CIPP Model)	สรุปสาระสำคัญ	ข้อเสนอแนะ/ แนวทางพัฒนา
Context (บริบท)	วัตถุประสงค์ของหลักสูตรชัดเจน สอดคล้องกับพันธกิจมหาวิทยาลัยและ ความต้องการของสังคม - จุดเด่นคือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติจริง - จุดอ่อนคือยังไม่ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงสังคมและตลาดแรงงาน	- ทบทวนวัตถุประสงค์ ให้ตอบโจทย์ความ ต้องการใหม่ ๆ - เชื่อมโยงกับทักษะ ดิจิทัลและการทำงาน เชิงบูรณาการ
Input (ปัจจัยเบื้องต้น)	- โครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสม ตามมาตรฐาน - เนื้อหามีความครบถ้วน แต่บางส่วน ข้ำซ้อนและขาดวิชาที่ตอบสนองบริบท ใหม่ - อาจารย์ผู้สอนมีคุณสมบัติเหมาะสม แต่ ภาระงานสูง	- ปรับปรุงรายวิชาและ เพิ่มหมวดวิชาที่ ทันสมัย เช่น นโยบาย สังคมดิจิทัล - ลดความซ้ำซ้อนใน หลักสูตร

มิติ (CIPP Model)	สรุปสาระสำคัญ	ข้อเสนอแนะ/ แนวทางพัฒนา
		- สนับสนุนอาจารย์ด้านการพัฒนาศักยภาพและลดภาระงาน
Process (กระบวนการจัดการเรียนการสอน)	- มีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น บรรยาย อภิปราย กรณีศึกษา - จุดเด่นคือการฝึกภาคปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับงานบริการสังคม - ปัญหาคือข้อจำกัดด้านสื่อ เทคโนโลยี และภาระงานผู้สอน	- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการสอน - พัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนอัจฉริยะ - สนับสนุนอาจารย์ในการสร้างนวัตกรรมการสอน
Product (ผลลัพธ์)	- บัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะด้านสังคมสงเคราะห์ - ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจในภาพรวม - แต่บัณฑิตยังขาดทักษะดิจิทัล ภาษาอังกฤษ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ	- พัฒนาทักษะเสริม (Soft Skills, Digital Skills, Research Skills) - สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเพิ่มโอกาสการฝึกปฏิบัติ - ส่งเสริมบัณฑิตให้แข่งขันได้ทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ

จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยเรื่องนี้แล้วคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ประการ คือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาและบัณฑิตมีข้อเสนอแนะ ด้านการจัดการเรียนการสอน : ต้องการให้มีการไปศึกษาตามสถานที่ข้างนอกบางโอกาสหรือเชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาบรรยายในบางคราวและหรือกิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์ให้นักศึกษา

ได้ปฏิบัติบ้างเพื่อเกิดประสบการณ์ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดงบประมาณให้กับทางสาขาวิชา เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น งบประมาณในการไปศึกษา นอกสถานที่ หรือเชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาสัมมนาหรือบรรยายและหรือจัด กิจกรรมเสริมประสบการณ์ทางสังคมสงเคราะห์ให้นักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

2.1 มหาวิทยาลัยต้องปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อประโยชน์สูงสุด ของผู้เรียนและควรปรับรายวิชาให้มีความทันสมัย เน้นรายวิชาปฏิบัติการเข้ามาและชั่วโมงฝึก ปฏิบัติมากขึ้น

2.2 มหาวิทยาลัยต้องผลิตบัณฑิตให้มีลักษณะ ดังนี้

2.2.1 นักสังคมสงเคราะห์ที่มีความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการไปทำงานรับใช้ สังคม

2.2.2 นักสังคมสงเคราะห์ที่ถึงพร้อมด้วยความประพฤติดี มีจรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถนำหลักทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้อย่างมีคุณภาพ และโดดเด่นสมกับเป็นบัณฑิตที่สำเร็จจากมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการทำวิจัยประเมินหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคม สงเคราะห์ศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง เช่น วิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการเรียนการสอนกับ มหาวิทยาลัยอื่นที่เป็นการเรียนการสอนด้านสังคมสงเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์ หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต. (2562). การประเมินหลักสูตรสังคม สงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการนิเทศคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2531). การพัฒนาสังคมกับการสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร. (2525). สังคมสงเคราะห์ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นาง โสภณ (NEANG SOPHANA). (2559). การประเมินหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษา (ฉบับปรับปรุง 2012) วิทยาลัยกาบแก้วเตี๋ยล ราชอาณาจักรกัมพูชา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปานวาด แมนมาศวิหิต. (2554). การประเมินหลักสูตรโรงเรียน โป่งน้ำร้อนวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิบัติการศึกษไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- รัตนศิริ เข้มราชและคณะ. (2558). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะเป็นภาษาโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 3*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS THAT AFFECT THE EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTION UNDER THE JURISDICTION OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ปัทวรรณ บุญจันทร์¹ และ ทิพนาศ เศวตวรโชติ²

Pattawan bunjan¹ and Tippamas Sewetvorachot²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช

¹⁻²Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus.

¹Corresponding Author's Email: pattawan6093@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของ
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา 4) ศึกษา
ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ
สถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่
และมอร์แกน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972 วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษ
านครศรีธรรมราช เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก
ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .628
4) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา ด้านการ

* Received 22 October 2025; Revised 31 October 2025; Accepted 15 November 2025

คำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 40.1 ($R^2 = .410$) สร้างสมการพยากรณ์ถดถอยในรูปแบบของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = 1.880 + .286(X_3) + .199(X_4) + .144(X_1)$$

สร้างสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_y = .328(X_3) + .225(X_4) + .141(X_1)$$

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ประสิทธิภาพของสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research is: 1) To study the leadership level of educational administrators; 2) study the leadership level of educational administrators; 3) To study the relationship between the leadership level of educational administrators and the efficiency of educational administration and 4) study the predictive variables of transformational leadership of school administrators that affect effectiveness of schools. The sample size of this research consists of 320 people and used Kreiger table and Morgan table as questionnaires to determine the sample population size. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.972. The data were analyzed by percentage value, average deviation, standard deviation, Pearson correlation coefficient, normal multiple regression analysis and stepwise multiple regression analysis. Research has found that 1) there is a high level of leadership change in the management team of schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. 2) The efficiency of schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3 is the highest. 3) The relationship between changes in leadership ability of school management and the effectiveness of schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3 in Overall was positively related at a high level of statistical significance at the .001 level, with a correlation coefficient of 0.628. 4) The leadership ability of school management in terms of intellectual motivation, personal consciousness, and ideological influence can significantly predict school performance at a level of 0.001. These three variables can explain 40.1% of the

performance changes in schools ($R^2=.410$).The regression equation in the form of raw scores is created as follows:

$$\hat{Y} = 1.880 + .286 (X_3) + .199(X_4) + .144(X_1)$$

The predicting equation of standard score :

$$\hat{Z}_y = .328(X_3) + .225(X_4) + .141(X_1)$$

Keywords: Leadership ,Transformational Leadership, Affect The Effectiveness Of Educational Institution

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับแนวนโยบายในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาในทุกมิติ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น และส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน ในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา "ผู้บริหารสถานศึกษา" ถือเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีทักษะความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ และสามารถวางแผนบริหารงานอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาครูผู้สอน รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน(กระทรวงศึกษาธิการ. 2563: 8) ดังจะเห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การทำให้บุคคลในชาติมีศักยภาพมีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาช่วยสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อม แล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น (ภารดี อนันต์นาวิ. 2565: 321)

ทิศทางการเรียนรู้ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิตที่จำเป็น รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เป้าหมายสำคัญคือการเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น "การศึกษา" จึงถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความพร้อมให้กับผู้เรียน ในบริบทนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักถึงบทบาทของตนในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกใน

ศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (ณัฐณี มณีวรรณ. 2563: 47-48) ทิศทางการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิมอย่างชัดเจน โดยสถานศึกษาได้รับอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับบทบาทและหน้าที่ของตน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการประกาศใช้กฎกระทรวงให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งทั้งสองส่วนนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการบริหารการศึกษาให้มีความกว้างขวางและยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้นในบริบทดังกล่าว “ภาวะผู้นำ” โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในทุกระดับของสังคม และมีอิทธิพลต่อความมั่นคง ความสงบสุข และการพัฒนาของประเทศชาติ หน้าที่ของผู้นำคือการนำพากลุ่มเป้าหมายไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสำเร็จขององค์กร ไม่ว่าจะในระดับโลก ประเทศ หรือท้องถิ่น ล้วนขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และการปฏิบัติของผู้นำ ซึ่งผลการวิจัยจำนวนมากได้ยืนยันว่า “ภาวะผู้นำ” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิผลของการทำงานและความสำเร็จขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2563) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญและส่งผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีคุณลักษณะและศักยภาพที่ครบถ้วน มีความรู้ ความสามารถ ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ของการบริหาร เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรโดยรวม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถพัฒนาตนเอง รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาครูในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนา “ภาวะผู้นำ” โดยมีการออกแบบการฝึกอบรมและแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนานักบริหารให้เป็นผู้นำที่มีคุณภาพทั้งนี้ มีความเข้าใจผิดโดยทั่วไปว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องเฉพาะของผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหารในทุกระดับ ต่างก็ต้องมีบทบาทและแสดงภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานทั้งสิ้น เพราะภาวะผู้นำเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในทุกระดับขององค์กร (นิลาวัลย์ จันทะรังษี. 2565: 17) การบริหารและจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ทั้งในด้านการจัดการศึกษาและการบริหารงานโดยรวม ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกระดับขององค์กร รวมถึงสามารถบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่ผลประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษาเป้าหมายสำคัญคือการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทุกมิติ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาความรู้ แนวคิด และองค์

ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนการนำ "กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง" เข้ามาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนอย่างเหมาะสม (บุษยมาส ชาติ. 2563: 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตาม กำกับช่วยเหลือ ดูแลสถานในสังกัดจำนวน ทั้งหมด 218 โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นให้ประสบผลสำเร็จ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับ มีการกำหนดเป้าหมายให้นักเรียนมีความสุข มีความรู้ มีทักษะชีวิต และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและทักษะอาชีพบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดรายวิชาพื้นฐานครบตามหลักสูตร จัดรายวิชาเพิ่มเติมตามที่หลักสูตรกำหนด การที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล ในในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้ ผู้นำในด้านต่างๆให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน พัฒนาการศึกษไทยในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถจัดเตรียมแผนการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนแผนการศึกษาของประเทศให้มีความสมบูรณ์พร้อมในทุกๆด้าน สามารถใช้เป็นรากฐานสำคัญของกระบวนการปฏิรูประบบการศึกษาไทยได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3. 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความอยู่รอดและความก้าวหน้าของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากผู้บริหารคือกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรมดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีระบบ และทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมยุคใหม่ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต3 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาครูและนักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งกำลังหลักในการพัฒนาประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 1,852 คน (งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 320 คน ได้มาจากกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน, (Krejcie & Morgan, 1970, p.607-610)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.972 โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ตามทัศนะของครูผู้สอนโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาจากการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนครูผู้สอน 4 ด้าน

ในแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติ 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) และ

กำหนดเกณฑ์สำหรับแปลความหมายจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด: 2553)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

2. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมเนื้อหา ขอบข่ายนิยามศัพท์ ความถูกต้องของการใช้สำนวนภาษา และนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องตามคำแนะนำ

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน คัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ส่วนข้อคำถามที่ขาดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา อาจจะถูกตัดทิ้งไปหรือต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขใหม่ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผลพบว่าค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ที่ผ่านการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, หน้า 202-204) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จนครบจำนวนที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Google form โดยสร้างแบบสอบถามออนไลน์ ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็วต่อกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	N = 320		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.37	0.44	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.42	0.41	มาก
ด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา	4.42	0.41	มาก
ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	4.46	0.41	มาก
รวม	4.42	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.41) และด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.41) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.44)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวม

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	N = 320		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.51	0.39	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก	4.51	0.40	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน	4.53	0.41	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.56	0.37	มากที่สุด
รวม	4.53	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.39) และ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.40)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y)				
	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	Y
X ₁	.537**	.504**	.446**	.457**	.535**
X ₂	.530**	.498**	.463**	.462**	.535**
X ₃	.585**	.590**	.539**	.530**	.615**
X ₄	.575**	.556**	.530**	.501**	.593**
X	.615**	.593**	.546**	.538**	.628**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .628 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นรายคู่ พบว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางถึงระดับสูงมาก ($r = .446 - .590$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่าตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .641 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .411 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 41.1 ($R^2 = .411$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบคือ $\hat{Y} = 1.889 + .294(X_3) + .204(X_4) + .119(X_1) - .020(X_2)$ และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนมาตรฐานคือ $\hat{Z}_y = .336(X_3) + .231(X_4) + .148(X_1) - .022(X_2)$

4.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่าตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 ด้านสามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 40.10 ($R^2 = .410$) ค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .276 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าด้านการกระตุ้นชาวปัญญา ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์สามารถร่วมกันทำนาย ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.880 + .286(X_3) + .199(X_4) + .144(X_1)$ และสร้างสมการพยากรณ์คะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = .328(X_3) + .225(X_4) + .141(X_1)$

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ มีทักษะ ประสบการณ์ทางการบริหารสถานศึกษา จึงสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองรวมถึง ภาวะผู้นำของตนเองให้มีการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับบริบทแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและสภาพสังคมรวมถึง

นโยบายต่าง ๆ อยู่เสมอ สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุได้ตามเป้าหมาย กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานตามภารกิจ รวมถึงไปถึงปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจทุ่มเทในการทำงานทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชณันท์สร ปิยะภัทรวิรัตน์ (2565, หน้า 100) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา เจตน์จำนงค์ (2564, หน้า 53) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย เก็กนก พลวงศ์ (2564, หน้า 211) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะประสิทธิผลของสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาที่ได้มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ พัฒนาสื่อ และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ สถานศึกษามีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความสามารถของผู้เรียน นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้ตามเป้าหมาย สถานศึกษามีการวางแผนกลยุทธ์และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิพล บุตรดีศักดิ์ (2565, หน้า 111) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2 พบว่า ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา ไทยประยูร (2564, หน้า 71) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .628 สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะ

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา เจตน์จำนงค์ (2564, หน้า 67) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกไปในทิศทางเดียวกันมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .857 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 4 ด้าน พบว่า 3 ด้านได้แก่ด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.880 + .286 (X_3) + .199(X_4) + .144(X_1)$ และสร้างสมการพยากรณ์คะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = .328(X_3) + .225(X_4) + .141(X_1)$ แสดงว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน นำแนวคิด วิธีการ ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จยึดหลักการบริหารแบบกัลยาณมิตร เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน ประพฤติตนอย่างน่าเชื่อถือและน่าเคารพ มีความสามารถในการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงาน ส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรณิชา ทศตา (2564, หน้า 84) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับร้อยละ 67.30 ($R = 0.673$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์ทำนายหรือพยากรณ์ร้อยละ 45.40 ($R^2 = 0.454$) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามากที่สุดคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (X_5) รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_3) โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ สร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .785 + .401 (X_5) + .227(X_4) + .128(X_3)$ และสร้างสมการพยากรณ์คะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z} = .490(X_5) + .274(X_4) + .147(X_3)$

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นชาวปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ซึ่งส่งผลให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้านมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานให้ได้มากที่สุดการนำคุณลักษณะเหล่านี้มาใช้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งทำให้การดำเนินงานในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มเติมในส่วนนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อช่วยให้ผู้บริหารมีทักษะในการเข้าใจและคำนึงถึงความต้องการของบุคคลในสถานศึกษาอย่างลึกซึ้ง และสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้บริหารในการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดการพัฒนาเหล่านี้จะทำให้ผู้บริหารสามารถตอบสนองต่อความท้าทายในยุคปัจจุบันและสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ดีในทุกด้านของการศึกษา 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู 2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา 2.3 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). โครงการวิจัย เรื่อง การกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เก็จกนก พลวงศ์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผล

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชนันภัทร์ ปิยะภัทรวิรัตน์. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา. ใน สารนิพนธ์หลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ณัฐณี มณีวรรณ. (2563). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นิลาวัลย์ จันทะรังสี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษากับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูยุคนิวอร์มัล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรีตรารัต. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

เนตรนภา เจตน์จำนงค์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.

บุญชม ศรีสะอาด.(2553).การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุษยมาส ผาดี. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยองเขต1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ภารดี อนันต์นาวิ. (2565). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.
ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรรณภา ไทยประยูร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต3. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.nst3.go.th/>

อิทธิพล บุตรดีศักดิ์.(2565). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของสถานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อรณิชา ทศตา. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา, วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยวิชาการ, 27(2).



- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York : HarperCollinsPublishers.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities* .Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607 – 610.
- Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบรวมกับการใช้คำถาม
เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT FOCUSING ON THE
INQUIRY PROCESS COMBINED WITH THE USE OF QUESTIONS TO
ENHANCE THE SUMMARY CONCEPT FOR SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN THE SECOND YEAR

กรรณิการ์ ทองรักษ์¹ และอารีย์ ปริดีกุล²

Kannika Thongak¹ and Aree Preedeekul²

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จังหวัดตาก

Northern College, Tak Province, Thailand^{1,2}

Corresponding Author's Email: aood396@northern.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบรวมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความคิดรวบยอดของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และหาประสิทธิภาพของแผน โดยผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 42 คน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนโกสุมพิทยวิทยา อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ *t-test* แบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.27/84.67 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) นักเรียนมีความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการจัดการ

* Received 11 November 2025; Revised 18 November 2025; Accepted 30 November 2025



เรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามสามารถเสริมสร้างความคิดรวบยอด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, กระบวนการสืบสอบ, การใช้คำถาม, ความคิดรวบยอด

Abstract

This study aimed to: (1) develop and determine the efficiency of an inquiry-based learning management approach integrated with questioning to enhance conceptual understanding among Grade 8 students in accordance with the 80/80 criterion; (2) compare students' conceptual understanding before and after instruction; (3) compare students' science learning achievement before and after instruction; and (4) examine students' satisfaction with the learning management approach. The study employed a research and development design. Phase 1 involved developing the lesson plans and determining their efficiency through an evaluation of appropriateness by five experts, followed by a pilot implementation with 42 students who were not part of the sample group. Phase 2 involved implementing the learning management plans with 30 Grade 8/1 students at Kosamphi Witthaya School, Kosamphi Nakhon District, Kamphaeng Phet Province, during the second semester of the 2024 academic year. The sample was selected using simple random sampling. Research instruments included a conceptual understanding test, a science achievement test, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent-samples t-test.

The results indicated that: (1) the learning management plans were rated at the highest level of appropriateness and achieved an efficiency of 85.27/84.67, exceeding the 80/80 criterion; (2) students' post-instruction conceptual understanding and science achievement were significantly higher than their pre-instruction scores at the .05 level; and (3) students reported the highest level of satisfaction with the learning management approach. The findings conclude that inquiry-based learning integrated with questioning effectively enhances students' conceptual understanding and science learning achievement.

Keywords: Instructional Management, Inquiry Process, Questioning Technique, Conceptual Understanding

บทนำ

วิทยาศาสตร์ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้น สอดคล้องกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้ได้ทั้งกระบวนการและความรู้ จากวิธีการสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ และเกิดทักษะต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ครูผู้สอนจึงต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลเป็นขั้นตอน ซึ่งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้กล่าวว่า ผลการประเมินมีนักเรียนไทยมากกว่าครึ่งของจำนวนนักเรียนไทยทั้งหมดที่มีอายุ 15 ปี ที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ไม่ถึงระดับ 2 จึงเป็นจุดอ่อนของนักเรียนไทย นักเรียนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถดึงเอาความรู้ด้านเนื้อหาจากชีวิตประจำวันและความรู้ด้านกระบวนการพื้นฐานมาใช้เพื่อบอกถึงคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ ตีความข้อมูล และตั้งปัญหาของเรื่อง เพื่อออกแบบการทดลองอย่างง่ายได้และไม่สามารถใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทั่วไป เพื่อบอกข้อสรุปจากข้อมูลได้ จึงต้องฝึกฝนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดรวบยอดเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น และจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนโกสุมพิทยวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร รายวิชาวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2565 และ 2566 พบว่า มาตรฐาน ว 1.2 มีคะแนนเฉลี่ย 18.23 และ 19.18 อยู่ในระดับต่ำกว่าทุกมาตรฐาน ซึ่งผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในสาระการเรียนรู้ เรื่องสมบัติของสิ่งมีชีวิต หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต การลำเลียงสารเข้า และออกจากเซลล์ ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่างๆ ของสัตว์และมนุษย์ที่ทำงานสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของอวัยวะต่างๆ ของพืชที่ทำงานสัมพันธ์กัน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่นๆ และนำไปสู่การต่อยอดองค์ความรู้ ดังนั้นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้

สืบค้นข้อมูล ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดของการเรียนรู้ มากกว่าการท่องจำเนื้อหาสาระจำนวนมาก (วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนาผล, 2562 : 1)

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ เป็นการดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิดและลงมือ เสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ในด้านการสืบค้นหาแหล่งความรู้ การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล การอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ทิศนา ขัมมณี, 2564 : 141) การสืบสอบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (scientific inquiry) เป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการแสวงหาและศึกษาข้อความรู้ต่างๆ คำถามที่เหมาะสม สามารถนำผู้เรียนไปสู่การค้นพบข้อความรู้ใหม่ๆ ได้ ซึ่งวันดี โตสุขศรี (2567, Online) กล่าวว่า การใช้คำถามเป็นเทคนิคสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิด สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี การถามจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาความคิดใหม่ๆ โดยกระบวนการถามจะช่วยขยายทักษะการคิด ทำความเข้าใจให้กระจ่าง ได้ ข้อมูลป้อนกลับทั้งด้านการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการทบทวน การเชื่อมโยงระหว่างความคิดต่างๆ ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความท้าทาย โดยบทบาทผู้เรียน จะเรียนรู้จากคิด เพื่อสร้างข้อคำถามและคำตอบด้วยตนเอง สอดคล้องกับศุภวัฒน์ ดั่งรอด (2560 : 31) กล่าวว่า การใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการโต้ตอบ เพราะคำถามจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิด เรียบเรียงความรู้ และถ่ายทอดเป็นคำตอบ ครูผู้สอนเป็นผู้ถามให้ผู้เรียนตอบ นักเรียนร่วมกันถามคำถาม ร่วมกันอภิปราย หรือผู้เรียนเป็นผู้ถามคำถาม ส่วนลักษณะการถามคำถามที่ดีนั้น เป็นศิลปะในการถามคำถามที่ทำให้สามารถกระตุ้น ความคิดของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าตอบสนองและกล้าถามย้อนกลับซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะช่วย ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ และใช้เป็นอุปกรณ์การสื่อความหมายได้ด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถสังเกตและรับรู้ จำแนกความแตกต่าง หา ลักษณะร่วม ระบุความคิดรวบยอด ทดสอบและนำไปใช้ในชีวิตจริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด

สมมุติฐานการวิจัย

1. สร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการตามลักษณะของกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจสมบัติของ

สิ่งมีชีวิต หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต การลำเลียงสารเข้า และออกจากเซลล์ ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสัตว์และมนุษย์ที่ทำงานสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ ของอวัยวะต่าง ๆ ของพืชที่ทำงานสัมพันธ์กัน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แบ่งเป็น 5 เรื่อง คือ ระบบหายใจ ระบบหมุนเวียนเลือด ระบบขับถ่าย ระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์

2. ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบ 5 ขั้นตอน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบรวมกับการใช้คำถาม

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโกสุมพิวิทย อ.โกสุมพินคร จ.กำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบรวมกับการใช้คำถามโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นมาตรฐานประมาณค่าและส่วนที่เป็นปลายเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

2. แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์และข้อคำถาม

3. แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบรวมกับการใช้คำถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ระดับ 3.50 ขึ้นไป และเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 จึงจะถือว่ามีความเหมาะสม

2. นำแบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด นำคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปนำไปใช้ในการวิจัย

3. หาประสิทธิภาพ E1/E2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโกสุมพิวิทย อ.โกสุมพินคร จ.กำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Testing) จำนวน 3

คน และ 2) การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เนื้อหาและเวลาที่ใช้จัดกิจกรรม 3) การทดลองภาคสนาม (Large Group Testing) จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบ ร่วมกับการใช้คำถามจากผู้เชี่ยวชาญ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละด้านแล้วแปลผลของค่าเฉลี่ยให้เป็นระดับความเหมาะสม พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.71)

2. นำคะแนนจากแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่ารายข้อมีค่า IOC = 0.60 และ 1.00

3. หาประสิทธิภาพ (E1/E2) ของการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบ ร่วมกับการใช้คำถาม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโกสุมพิทยาคม ตามเกณฑ์ 80/80 โดย (E1) คำนวณหาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำใบงานระหว่างจัดกิจกรรม และ (E2) คำนวณหาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.27/84.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองและศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบ ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโกสุมพิทยาคม อ.โกสุมพินคร จ. กำแพงเพชร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 87 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด มีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัยและปรนัย เลือกตอบ ตามขั้นตอน 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นสังเกต 2) ขั้นจำแนกความแตกต่าง 3) ขั้นหา ลักษณะร่วม 4) ขั้นระบุความคิดรวบยอด 5) ขั้นทดสอบและนำไปใช้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบ ปรนัยเลือกตอบ ตามระดับพฤติกรรมในด้านพุทธิพิสัยเป็น 6 ระดับตามแนวคิดของบลูม (Bloom, 1956) ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้น กระบวนการสืบสอบ ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนการทดลอง ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด จำนวน 5 ชุด ในชั่วโมงเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 10 สัปดาห์ เวลาจัดกิจกรรม 30 ชั่วโมง เก็บคะแนนระหว่างเรียน
3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดความคิดรวบยอด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t – test dependent)
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t – test dependent)
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 นำเสนอผลวิเคราะห์ 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ผลการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด โดยผู้วิจัยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในสาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจสมบัติของสิ่งมีชีวิต หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต การลำเลียงสารเข้า และออกจากเซลล์ ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสัตว์และมนุษย์ที่ทำงานสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ ของอวัยวะต่าง ๆ ของพืชที่ทำงานสัมพันธ์กัน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แบ่งเป็น 5 แผน คือ 1) ระบบหายใจ 2) ระบบหมุนเวียนเลือด 3) ระบบขับถ่าย 4) ระบบประสาท 5) ระบบสืบพันธุ์ แต่ละแผนการเรียนรู้มีองค์ประกอบได้แก่ 1) มาตรฐานการเรียนรู้ 2) ตัวชี้วัด 3) สาระสำคัญ 4) สาระการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการ

สืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม มี 5 ขั้นตอน 6) สื่อการเรียนรู้ 7) แหล่งการเรียนรู้ 8) กระบวนการวัดประเมินผล 9) ใบความรู้ ใบกิจกรรม 10) แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน 11) เฉลยแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เฉลยใบกิจกรรม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามมี 5 ขั้นตอน

1. ขั้นสร้างความสนใจ ครูและนักเรียนนำเสนอสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ทำให้น่าสนใจ ครูตั้งคำถามจากสถานการณ์ให้นักเรียนสังเกตและรับรู้ ครูซักถามสิ่งนี้คืออะไร อยู่ที่ไหน เกี่ยวข้องกับใคร เพราะอะไร ตามลำดับของเหตุการณ์ เพื่อช่วยให้นักเรียนจำแนกรายละเอียดของโครงสร้างลักษณะและกลไกการทำหน้าที่

2. ขั้นแสวงหาความรู้ ครูซักถามสาเหตุที่มาของเรื่องราว สาเหตุหลัก สาเหตุรอง ผลที่เกิดขึ้น ผลดีผลเสีย ผลกระทบ และเปรียบเทียบความเหมือนความต่างของข้อมูล เพื่อช่วยให้นักเรียนการจำแนกความแตกต่างของลักษณะเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์บางอย่าง

3. ขั้นอภิปรายและลงข้อสรุปผล ครูซักถามถึงความสอดคล้องของลักษณะร่วมหรือองค์ประกอบต่างๆ มีอะไร อย่างไร เพราะอะไร มีผลต่ออะไรบ้าง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความสามารถในการเชื่อมโยงประสบการณ์ความรู้เดิมและสิ่งที่เรียนรู้เข้าด้วยกันกับสถานการณ์ใหม่

4. ขั้นขยายความรู้ ครูซักถามขั้นตอนความคิดรวบยอด และให้นักเรียนเข้ากลุ่มร่วมมือกันดำเนินการปฏิบัติตามใบงาน ครูคอยช่วยเหลือชี้แนะในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ให้กำลังใจด้วยการชมเชยและให้แต้มคะแนน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เกิดความรู้สึกรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

5. ขั้นประเมินผล ครูตรวจสอบความคิดรวบยอดโดยให้นักเรียนทำข้อสอบเป็นรายบุคคล และนำเสนอสถานการณ์ใหม่ให้นักเรียนนำความรู้หรือข้อสรุปไปใช้เชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้ว

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($= 4.28$, S.D. = 0.71)

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโกสุมพิทยวิทยา อ.โกสุมพินคร จ.กำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 42 คน แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง 1:1 จำนวน 3 คน ทดลองกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) จำนวน 9 คน พบว่า มีความชัดเจนของภาษา เนื้อหาและเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม และทดลองภาคสนาม (Filed Testing) จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้น

กระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด โดยนำคะแนนที่ได้จากใบงาน (E1) หาค่าร้อยละ และคะแนนจากการทดสอบหลังเรียน (E2) หาค่าร้อยละ พบว่าประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 85.27/84.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการทดลองและศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโกสุมพิทยวิทยา อ.โกสุมพินคร จ.กำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งปรากฏผล ดังนี้ (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม มีความคิดรวบยอด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.44)

อภิปรายผล

1. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.71) และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.27/84.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอดได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนา ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและหาประสิทธิภาพ ได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปสอนจริง ซึ่งในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้นั้นได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการสืบสอบ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นแสวงหาความรู้ 3) ขั้นอภิปรายและลงข้อสรุปผล 4) ขั้นขยายความรู้ และ 5) ขั้นประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2564) ที่ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบ ดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิดและลงมือแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ในด้านการสืบค้นหาแหล่งความรู้ การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล การอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

2. ผลการทดลองและศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบ ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปรากฏผล ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.83 และคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.20 ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอดแล้วนั้น ผู้เรียนสามารถ สังเกต/รับรู้ข้อมูลที่หลากหลาย กำหนดเกณฑ์บางอย่างเพื่อจำแนกความแตกต่าง สังเคราะห์ลักษณะร่วมหรือองค์ประกอบร่วมกันของข้อมูลที่ได้จำแนกไว้แล้ว ให้ผู้เรียนสรุป ความคิดรวบยอดด้วยตนเอง และผู้เรียนนำความคิดรวบยอดที่เรียนออกไปปฏิบัติหรือนำไปใช้

2.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 26.70 และคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.17 เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้โดยเน้น กระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา สอดคล้องกับ พิมพ์ เดชะคุปต์ (2545 : 7) กล่าวว่า การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่แท้จริงในปัจจุบัน มิได้มุ่งเฉพาะ เนื้อหาความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าและเรียบเรียงไว้อย่างมีระเบียบ แต่หมายถึงกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543 : 18-20) ที่เสนอไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการ จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรมและประเมินผล ดังนั้น การสอนวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องควรให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด ในภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า ทุกรายการที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนรู้

โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด มีใบความรู้ใบงานให้นักเรียนศึกษาอ่านเข้าใจง่ายและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูล เพื่อนำมาสรุปอภิปราย นำเสนอหน้าชั้นเรียนในรูปแบบต่างๆ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งนักเรียนมีความพอใจกับผลงานของตัวเองที่ตนเองเป็นผู้สืบค้นและสรุปความ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธิตา บุญไทย (2563) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับผังกราฟิก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.55)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำชุดกิจกรรมไปใช้

1. ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และสามารถปรับรับเวลาที่ใช้ในการสอนเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามระดับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าใจก่อนที่จะนำไปใช้
3. ผู้สอนควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับเนื้อหาสาระในรายวิชาไปพร้อมๆ กัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. นำแนวการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถาม ไปใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านอื่นๆ
2. นำแนวการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสอบร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด ในวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นอื่น และในรายวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ทิศนา ขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). *การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วันดี โตสุขศรี (2567) *การจัดการความรู้ : การใช้คำถามในการสอน*. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2567. จาก: <https://ns.mahidol.ac.th/english/th/departments>.

ศุภวัฒน์ ดั่งรอด. (2560). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นร่วมกับการใช้คำถามโดย Kahoot เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญาโท. กศ.ม. ใน วิทยาการทางศึกษาและการจัดการเรียนรู้. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). *ผลการประเมิน PISA 2022 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย*
SIMULATION-BASED TEACHING APPROACH FOR DEVELOPING
EXPERIENTIAL LEARNING MODELS FOR UNDERGRADUATE STUDENTS
IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

ชมพูปราว มิ่งมงคล¹, พิชญาดา ดำแก้ว² และ ชนาภา ทรัพย์เจริญ³

Chompoopraw mingmongkol¹, Pichayada Damkaew² and Chanapa Sapcharoen³

¹⁻² วิทยาลัยการศึกษาปฐมวัย และ ³สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

¹⁻² Early Childhood Education College, and ³Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology

Corresponding Author's E-mail: Chompoopraw.ming@gmail.com¹, Pichayada2795@outlook.com²,
Saichanapa1995@gmail.com³

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสังเคราะห์วรรณกรรมและออกแบบแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย โดยบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการตัดสินใจในบริบทเสมือนจริง แนวทางดังกล่าวประกอบด้วย ภาควิชาและภาคปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักศึกษาเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง ฝึกบทบาทครูปฐมวัย และสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล ข้อค้นพบของแนวทางชี้ว่า การสอนเชิงสถานการณ์จำลองช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะวิชาชีพ และยกระดับคุณภาพการผลิตครูปฐมวัยให้มีสมรรถนะและจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การสอนเชิงสถานการณ์จำลอง, การจัดประสบการณ์, การศึกษาปฐมวัย, สมรรถนะครูปฐมวัย

Abstract

This article synthesizes literature and designs a simulation-based teaching approach to develop an experiential learning model for undergraduate students in Early Childhood Education. The approach integrates constructivist

* Received 26 September 2025; Revised 6 October 2025; Accepted 15 October 2025

theory, Kolb's experiential learning cycle, and problem-based learning to enhance competencies in analytical thinking, problem-solving, communication, and decision-making within realistic contexts. The proposed framework consists of both theoretical and practical components, enabling students to connect theoretical knowledge with real practice, engage in early childhood teacher roles, and reflect on learning outcomes rationally. Findings indicate that simulation-based teaching fosters deep learning, develops professional teaching skills, and elevates the quality of early childhood teacher preparation by cultivating professional competence and the spirit of teaching in the 21st century.

Keywords: simulation-based teaching, experiential learning, early childhood education, teacher competence

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในช่วงวัยต้น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ตลอดจนการปลูกฝังความเป็นพลเมืองและความเป็นไทยในระยะยาว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) การวางรากฐานดังกล่าวจึงต้องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย อันเป็นช่วงที่ร่างกายและสมองของเด็กพัฒนาอย่างรวดเร็ว เด็กสามารถเรียนรู้และซึมซับประสบการณ์ได้มากกว่าช่วงวัยอื่น (ชุตินา เล็กพงศ์, 2565, น.197) แม้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 (ฉบับร่าง) จะกำหนดวิสัยทัศน์ คือ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี มุ่งพัฒนาเด็กทุกคน ให้มีพัฒนาการและความสามารถด้านสุขภาวะทางกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ด้านความเป็นพลเมือง และความเป็นไทย และด้านสติปัญญา อย่างมีคุณภาพ สมวัย และเต็มตามศักยภาพ มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นคนดี มีวินัย และรักความเป็นไทย แต่ในทางปฏิบัติกลับประสบกับ “วิกฤตความไม่สอดคล้อง” เนื่องจากครูจำนวนไม่น้อยยังขาดสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงลึก และไม่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการรายบุคคลของเด็กได้อย่างเป็นระบบ (Individualized Learning) ส่งผลให้การเรียนรู้ยังไม่ตอบสนองต่อความแตกต่างและศักยภาพแท้จริงของเด็กได้อย่างเพียงพอ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพในช่วงปฐมวัยจึงต้องอาศัยครูที่มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะเฉพาะด้าน การเตรียมความพร้อมนักศึกษาครูปฐมวัยจึงมีความสำคัญ

โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของเด็ก ซึ่งไม่เพียงเป็นการจำแนกและเชื่อมโยงข้อมูลเชิงส่วนย่อย แต่ยังรวมถึงการมองภาพรวมอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ อันช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีเหตุผลและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการสรุปข้อคิดเห็น (เกศนีย์ อินอ้าย, 2566, น.132) สิ่งเหล่านี้เป็นรากฐานในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อพัฒนาการและปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะดังกล่าวไม่สามารถอาศัยการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเกิดจากการปฏิบัติและเผชิญสถานการณ์จริงที่มีความซับซ้อน ครูปฐมวัยจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ปัญหา เนื่องจากต้องรับมือกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น การจัดการกับเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเด็ก การสื่อสารกับผู้ปกครองที่มีความคาดหวังแตกต่างกัน ตลอดจนการปรับการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งล้วนต้องการการตอบสนองที่รวดเร็วและเหมาะสม

การสอนเชิงสถานการณ์จำลอง (Simulation-based Learning) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหลายสาขา โดยเฉพาะการแพทย์ การพยาบาล และการศึกษา (ณัฐพล ยุวนิช, 2568, น.1) เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติผ่านสถานการณ์เสมือนจริงที่ปลอดภัย ผู้เรียนสามารถทดลองใช้ความรู้ ฝึกทักษะ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดโดยไม่กระทบต่อสถานการณ์จริง สำหรับสาขาการศึกษาปฐมวัย การใช้แนวทางนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกจัดการกับสถานการณ์ที่หลากหลายเสริมทักษะการสังเกต การวิเคราะห์ และการตัดสินใจ ตลอดจนเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานจริง อีกทั้งยังช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านพัฒนาการเด็ก หลักการสอน และการนำไปใช้ในบริบทจริง รวมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีมผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (สรรัช ชูชีพ, 2564, น.114)

ดังนั้น บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองที่ออกแบบขึ้นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย โดยเน้นการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ การเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเป็นครูปฐมวัยมืออาชีพที่สามารถออกแบบและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง

การสอนเชิงสถานการณ์จำลองเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสร้างสถานการณ์เสมือนจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและประยุกต์ใช้ความรู้ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและควบคุมได้ โดยสามารถปรับประยุกต์ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

ทิตนา แหมมณี (2566, น. 370) อธิบายว่า การสอนเชิงสถานการณ์จำลองเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วยบทบาท ข้อมูล และกติกาที่สะท้อนความเป็นจริง ผู้เรียนต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ใช้ข้อมูลที่ใกล้เคียงของจริงในการตัดสินใจและแก้ปัญหา โดยผลจากการตัดสินใจจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นจริง รูปแบบที่ใช้กันทั่วไปคือ กรณีศึกษา ซึ่งนำสถานการณ์จริงหรือสร้างขึ้นจากประสบการณ์มาให้นักศึกษาได้ศึกษา วิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ไข วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎี เข้าใจความซับซ้อนของปัญหา และพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงสถานการณ์จำลองยังเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบรรลุผลสำเร็จของงาน โดยผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะหลากหลาย อาทิ การสื่อสาร การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการคิดเชิงเหตุผล อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและตระหนักถึงความหมายของการพัฒนาดตนเอง และการทำงานจริง (สรรัช ชูชีพ, 2564, น.114)

อีกแนวทางหนึ่งคือ กิจกรรมจำลอง ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านการปฏิบัติจริง เช่น การจำลองบทบาท การทำงานกลุ่ม หรือการสร้างสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ผู้เรียนสามารถทดลองใช้แนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ติดตามผลลัพธ์ และปรับปรุงวิธีการตามข้อเสนอแนะ กิจกรรมลักษณะนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและทฤษฎีสังคมวัฒนธรรม ที่มองว่าความรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์และบริบททางสังคม นำไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การคิดเชิงระบบ และการปรับตัวต่อสถานการณ์จริง (ศิริลักษณ์ จอมวิชัยยาและสายชล จินใจ, 2568, น.93)

สรุปได้ว่าการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง อีกทั้งยังเสริมสร้างการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน จึงเหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และการปรับตัวต่อสถานการณ์จริง สำหรับการศึกษาปฐมวัย การสอนรูปแบบนี้สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมสู่การเป็นครูมืออาชีพที่ออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทการศึกษา

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) อธิบายการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ โดยเน้นบทบาทของปัจจัยภายใน เช่น ความรู้เดิม ความเข้าใจ และกระบวนการคิด มากกว่าการรับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าปัจจัยเหล่านี้ทำให้การเรียนรู้เกิดความหมาย ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น แนวคิดนี้ ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น แนวสร้างสรรค์ความรู้ หรือแนวสร้างสรรค์ความรู้ ล้วนสะท้อนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงเกิดจากการตระหนักรู้และการปฏิบัติจริง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำและต้นแบบ ส่วนผู้เรียนต้องลงมือสร้างองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุ สิ่งของจริง หรือข้อมูลที่สอดคล้องกับความสนใจ กระบวนการสำคัญ เช่น การศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ ทดลอง และการลองผิดลองถูก ล้วนเอื้อต่อการสร้างความรู้ที่แท้จริง (จารุณี วิชาชัย, 2566, น.168–169)

ในอีกมิติหนึ่ง ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ (Constructionism) ได้รับการประยุกต์ใช้เป็นรากฐานของการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง โดยเสนอว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม มากกว่าการรับสารจากผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว ในบริบทการศึกษาครูปฐมวัย แนวคิดนี้เน้นการลงมือปฏิบัติ การทดลอง และการสะท้อนผล เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก หลักการจัดการเรียนการสอน และการออกแบบกิจกรรม ผู้เรียนจึงต้องเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และพัฒนาความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคชันนิสม์ยังช่วยส่งเสริมทักษะด้าน Soft Skills ที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์เชิงลึก ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ธนาเทพ พรหมสุข และประติมา ธัญบุรณ์ตระกูล, 2566, น.252) ทักษะเหล่านี้เสริมให้นักศึกษาครูปฐมวัยไม่เพียงมีความรู้ทางวิชาการ แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปได้ว่า การสอนเชิงสถานการณ์จำลองสอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์และคอนสตรัคชันนิสม์ ซึ่งต่างเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนผล พร้อมทั้งส่งเสริมทักษะที่จำเป็นต่อวิชาชีพครูปฐมวัย จึงเหมาะสมต่อการพัฒนานักศึกษาระดับปริญญาตรีให้มีทั้งความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะชีวิต และสมรรถนะวิชาชีพที่ตอบสนองต่อการทำงานจริง

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ของ David A. Kolb

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ David A. Kolb ไม่ได้มุ่งเพียงการให้ผู้เรียนเข้าร่วมประสบการณ์ตรง แต่ยังเน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์กับการคิด วิเคราะห์ และการนำไปใช้จริง ผ่าน วงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. **ประสบการณ์เป็นรูปธรรม (Concrete Experience)** ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์จริง เช่น การจำลองสถานการณ์หรือการสวมบทบาท เพื่อรับรู้และเข้าใจจากการปฏิบัติจริง
2. **การสังเกตและสะท้อนผล (Reflective Observation)** ผู้เรียนทบทวนและวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาจุดแข็ง ปัญหา และมุมมองที่ควรปรับปรุง
3. **การสร้างแนวคิดนามธรรม (Abstract Conceptualization)** ผู้เรียนประมวลประสบการณ์และข้อสังเกตเป็นแนวคิด หลักการ หรือทฤษฎี เพื่อสร้างกรอบความเข้าใจเชิงนามธรรม
4. **การทดลองนำไปใช้ (Active Experimentation)** ผู้เรียนทดสอบแนวคิดในสถานการณ์ใหม่ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและสร้างประสบการณ์เพิ่มเติม นำไปสู่การหมุนเวียนของวงจรการเรียนรู้อีกครั้ง

ในบริบทของการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง วงจรของ Kolb ช่วยให้นักศึกษาไม่เพียงเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ยังได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และพัฒนาวิธีการใหม่อย่างสร้างสรรค์ (อภินันท์ เกตุกุล และผุสดี กลิ่นเกสร, 2566, น.23) การสวมบทบาทครูปฐมวัยในชั้นเรียนจำลอง การสะท้อนผลการสอน การวิเคราะห์ปัญหา และการออกแบบแนวทางปรับปรุงเพื่อทดลองใช้ต่อไป วงจรนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สุภารัตน์ เสมอใจ และจักรวาล บุชดี, 2568, น.164)

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ชี้ให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการบูรณาการประสบการณ์ การสะท้อนผล การสร้างแนวคิด และการทดลองใช้ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ในการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง วงจรดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย ให้มีทั้งความรู้เชิงทฤษฎี สมรรถนะวิชาชีพ และทักษะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Problem-based Learning (PBL)

การจัดการศึกษาในแต่ละสังคมมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสุนทรียะ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังต้องปลูกฝังความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ข้อมูลและองค์ความรู้มีความซับซ้อนและเข้าถึงได้หลากหลาย จึงทำให้นวทางการเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Learning) โดยผู้เรียนต้อง

พัฒนาทักษะการค้นคว้าด้วยตนเองและการแก้ปัญหาาร่วมกัน ขณะที่ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) (ภิญญา โพธิพิทักษ์, 2568, น. 789)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางสำคัญที่ส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาจริงหรือสถานการณ์ซับซ้อน ใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ แทนการเรียนรู้ทฤษฎีแล้วจึงนำไปประยุกต์ใช้ สำหรับการเตรียมความพร้อมครูปฐมวัย PBL มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะสามารถจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน เช่น การช่วยเด็กปรับตัวเมื่อเข้าโรงเรียนใหม่ การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเด็ก หรือการสื่อสารกับผู้ปกครอง ครูจึงได้ฝึกคิดเชิงสร้างสรรค์ วางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการ PBL เริ่มจากการนำเสนอปัญหาที่ไม่มีคำตอบตายตัว ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ ระบุประเด็นสำคัญ ค้นหาข้อมูล และสร้างแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การวิจัย การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่สำคัญ PBL เชื่อมโยงความรู้เข้ากับสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน อีกทั้งยังช่วยเตรียมความพร้อมในการเผชิญความไม่แน่นอนและความท้าทายในชีวิตจริงได้อย่างมั่นใจ (วิไลวรรณ โพธิกะ และรุ่งลวลวัลย์ ละอาคา, 2566, น. 1804)

จึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้คิด วิเคราะห์ และเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก แนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จึงเหมาะสมต่อการพัฒนาครูปฐมวัย เพราะเปิดโอกาสให้เผชิญปัญหาจริง ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ทั้งยังเสริมทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกัน ดังนั้น PBL สามารถนำมาประยุกต์เพื่อหาแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองในการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะวิชาชีพที่สอดคล้องกับการทำงานจริง

ความสำคัญของการจัดประสบการณ์ในเด็กปฐมวัย

1. การสร้างฐานรากการเรียนรู้

วัยปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของมนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงที่สมองพัฒนาอย่างรวดเร็วและมีความยืดหยุ่นสูง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมในช่วงนี้จึงเป็นการวางรากฐานสำคัญที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาในระยะยาวของเด็ก กระทรวงศึกษาธิการ (2568) ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ได้กำหนดช่วงอายุของเด็กปฐมวัยที่อยู่ในเกณฑ์การจัดการศึกษาไว้ที่ 3–6 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นวัยที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับลักษณะการเจริญเติบโตและความต้องการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ โดย กรอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ได้กำหนด

และมุ่งพัฒนา เด็กในมิติที่สำคัญ ได้แก่ ด้านสุขภาวะทางกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ด้านความเป็นพลเมืองและความเป็นไทย และด้านสติปัญญา

การสร้างฐานรากมิได้หมายถึงการสอนวิชาการเช่นระดับที่สูงกว่า แต่เป็นการเตรียมความพร้อม ส่งเสริมทักษะพื้นฐาน และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่มีคุณภาพช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจ ความอยากรู้อยากเห็น และแรงจูงใจในการเรียนรู้ การออกแบบประสบการณ์ควรสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ในวัยนี้ที่เกิดจากการสำรวจ ทดลอง และการเล่น เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ตอบสนองความสนใจของเด็กแต่ละคน เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น เช่น การเชื่อมโยงข้อมูล การคิดเชิงเหตุผล และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. การพัฒนาทักษะแบบองค์รวมตามความสามารถของเด็กปฐมวัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างสมดุลและเชื่อมโยงทุกด้านของการเจริญเติบโต เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสูงสุดของเด็ก การจัดประสบการณ์ที่มีคุณภาพจึงต้องพิจารณาการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาวะทางกาย ด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม ด้านความเป็นพลเมืองและความเป็นไทย และด้านสติปัญญา กระทรวงศึกษาธิการ (2568) ดังนี้

2.1 ด้านสุขภาวะทางกาย ส่งเสริมการพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อทั้งมัดใหญ่และเล็ก การดูแลสุขภาพส่วนตัว การรู้จักรักษาความปลอดภัย และการสร้างนิสัยการใช้ชีวิตที่ดีต่อสุขภาพ

2.2 ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม สนับสนุนการเข้าใจและจัดการอารมณ์ การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแบ่งปัน ร่วมมือ เคารพความแตกต่าง และการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ

2.3 ด้านความเป็นพลเมืองและความเป็นไทย ปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย ค่านิยมที่ดีงาม การมีจิตสาธารณะ และการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ

2.4 ด้านสติปัญญา กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและการคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยจัดประสบการณ์ที่ท้าทาย ใช้คำถามเปิดโอกาสให้สำรวจ ทดลอง และแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. บทบาทของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ในการออกแบบประสบการณ์

นักศึกษามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับการจัดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงมีความจำเป็น เพราะช่วยลดบทบาทผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว และเพิ่มบทบาทผู้เรียนผ่านการลงมือทำ การคิดวิเคราะห์ และการสะท้อนผล (พระดบัสวิน ปภัสสร, 2566, น. 109)

การออกแบบดังกล่าวต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ลักษณะการเรียนรู้ และปัจจัยที่มีอิทธิพล นักศึกษาต้องฝึกสังเกตและประเมินพัฒนาการ เข้าใจความต้องการเฉพาะบุคคล และสามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อีกทั้งควรบูรณาการเนื้อหาหลายสาขาเข้าด้วยกัน จัดกิจกรรมที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ตอบสนองเป้าหมายการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ในเด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อการวางรากฐานการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะแบบองค์รวม ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อการเติบโตของเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ผ่านการสอนเชิงสถานการณ์จำลองที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาใกล้เคียงความจริง ฝึกคิดวิเคราะห์ สะท้อนผลการปฏิบัติ และออกแบบประสบการณ์ที่มีคุณภาพต่อเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมร่วมสมัย

แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

จากการรวบรวม สังเคราะห์แนวคิด ตลอดจนทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาประมวลเพื่อสร้างแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สะท้อนการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสรุปแสดงไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์ที่มาของแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การเชื่อมโยงกับการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง
ความหมายของการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง	เป็นการสร้างสถานการณ์เสมือนจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาในบริบทใกล้เคียงความจริง ผ่านกรณีศึกษาและกิจกรรมจำลอง	สอดคล้องกับ Active Learning และการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่ซับซ้อน เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร
ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism/Constructionism)	การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือทำ ปฏิสัมพันธ์	เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุนการคิดเชิงวิเคราะห์ การ

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การเชื่อมโยงกับการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง
	การสำรวจ ทดลอง และสะท้อนผล	แก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน
ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Kolb's Experiential Learning Theory)	การเรียนรู้มี 4 ขั้นตอน (1) ประสบการณ์ตรง (2) การสะท้อนผล (3) การสร้างแนวคิด (4) การทดลองใช้	สนับสนุนวงจรการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง → ผู้เรียนได้ทั้งประสบการณ์ตรงและการคิดเชิงทฤษฎีต่อยอด
การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)	ใช้ปัญหาที่ซับซ้อนและใกล้เคียงจริงเป็นจุดเริ่มต้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้า วิเคราะห์ และสร้างแนวทางแก้ไข	สอดคล้องกับการสอนเชิงสถานการณ์จำลองที่เน้นปัญหาในชั้นเรียนปฐมวัย เช่น การจัดการเด็ก การสื่อสารกับผู้ปกครอง
ความสำคัญของการจัดประสบการณ์ปฐมวัย	วัย 3-6 ปีเป็นรากฐานสำคัญ ต้องพัฒนาแบบองค์รวมทั้งกาย อารมณ์-สังคม ปัญญา และความ เป็นพลเมืองไทย	ทำให้สถานการณ์จำลองสำหรับนักศึกษาครูต้องสะท้อนความต้องการพัฒนารอบด้านของเด็ก
บทบาทนักศึกษาครูปฐมวัย	นักศึกษาต้องเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ออกแบบ Active Learning เข้าใจพัฒนาการเด็ก และจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างรายบุคคล	ชี้ทิศทางให้นักศึกษาครูใช้สถานการณ์จำลองเป็นเวทีฝึกทักษะ ออกแบบการจัดประสบการณ์ และสะท้อนผล

จากตารางสังเคราะห์ที่มาของแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง พบว่าแนวทางนี้อิงทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและการแก้ปัญหาในบริบทใกล้เคียงความจริง ช่วยให้นักศึกษาฯ เชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองจึงครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีที่เน้นความเข้าใจหลักการพื้นฐาน และภาคปฏิบัติที่มุ่งฝึกวิเคราะห์และออกแบบการจัดประสบการณ์ในสถานการณ์เสมือนจริง ซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ (ภาคทฤษฎี/ภาคปฏิบัติ)

1. ภาคทฤษฎี (Theoretical Phase)

1.1 การให้ความรู้พื้นฐาน (Providing Fundamental Knowledge)

เน้นอธิบายความหมาย หลักการ และความแตกต่างจากการสอนแบบดั้งเดิม โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ขณะที่ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก หลักการสำคัญคือ ความเป็นจริง (Authenticity) การมีส่วนร่วม (Engagement) และการสะท้อนผล (Reflection) รวมถึงการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb) แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เพื่อเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติและเตรียมความพร้อมสู่การจัดประสบการณ์จริง

1.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis)

การวิเคราะห์สถานการณ์เป็นกระบวนการฝึกคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้กรณีศึกษาที่สะท้อนปัญหาและสภาพจริงในชั้นเรียนปฐมวัย เพื่อฝึกการระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุจากหลายมิติ และคาดการณ์ผลกระทบ กระบวนการนี้ช่วยให้นักศึกษาซักซ้อมการเผชิญปัญหาจริง และออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การอภิปรายและการสังเคราะห์ (Discussion and Synthesis)

เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ทางเลือก และพิจารณาข้อดีข้อจำกัดของแต่ละแนวทาง เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้จริงในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2. ภาคปฏิบัติ (Practical Phase)

2.1 การออกแบบสถานการณ์จำลอง (Designing Simulation Scenarios)

มุ่งสร้างสถานการณ์ที่สมจริงและสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ปฐมวัย เช่น เด็กไม่เข้าร่วมกิจกรรม ความขัดแย้ง หรือการสื่อสารกับผู้ปกครอง โดยคำนึงถึงพัฒนาการเด็ก ความซับซ้อนของสถานการณ์ และความเหมาะสมกับระดับชั้นปีของนักศึกษา

2.2 การปฏิบัติและสวมบทบาท (Role Play/Simulation Practice)

ให้นักศึกษาฝึกตัดสินใจและแก้ปัญหาในบทบาทครูปฐมวัย เช่น การสื่อสารกับเด็ก การจัดการความขัดแย้ง และการประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อเสริมทักษะการคิด การบริหารจัดการ และการงานเชิงวิชาชีพ

2.3 การออกแบบและนำเสนอรูปแบบการจัดประสบการณ์ (Designing and Presenting Experiential Learning Models)

นักศึกษาสังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้จากการจำลองสถานการณ์ นำไปออกแบบรูปแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุกด้านและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชั้นเรียน

2.4 การสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection on Learning Outcomes)

นักศึกษาทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางการพัฒนาตนเอง โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองสู่การปฏิบัติงานจริงในวิชาชีพครู การสะท้อนผลดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้ตระหนักถึงคุณค่าของการฝึกซ้อม แต่ยังเสริมสร้างความ

พร้อมในการก้าวสู่บทบาทครูปฐมวัยอย่างมืออาชีพ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

โดยเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์จำลอง ตารางที่ 2 ได้นำเสนอการสรุปขั้นตอนสำคัญทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยระบุเนื้อหาสำคัญและประเด็นเด่นที่สะท้อนถึงการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 ตารางสรุปกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์จำลอง

ลำดับ	กระบวนการ	เนื้อหาสำคัญ	ประเด็นเด่น
ภาคทฤษฎี			
1.1	การให้ความรู้พื้นฐาน	อธิบายความหมาย หลักการ และความแตกต่างจากการสอนแบบดั้งเดิม โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก	เน้นความจริง มีส่วนร่วม สะท้อนผล บูรณาการ Kolb, คอนสตรัคติวิสต์ และ PBL
1.2	การวิเคราะห์สถานการณ์	ใช้กรณีศึกษาที่สะท้อนปัญหาในชั้นเรียนปฐมวัย เพื่อฝึกการระบุปัญหา วิเคราะห์ และคาดการณ์ผล	ฝึกคิดเป็นระบบ ออกแบบกิจกรรมเหมาะกับพัฒนาการเด็ก
1.3	การอธิบายและการสังเคราะห์	เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยน วิเคราะห์ทางเลือก และสังเคราะห์องค์ความรู้	สร้างองค์ความรู้ ประยุกต์ใช้จริง
ภาคปฏิบัติ			
2.1	การออกแบบสถานการณ์จำลอง	สร้างสถานการณ์สมจริง เช่น เด็กไม่ร่วมกิจกรรม หรือปัญหาการสื่อสารกับผู้ปกครอง	สอดคล้องบริบทปฐมวัย เหมาะกับระดับชั้นปี
2.2	การปฏิบัติและสวมบทบาท	ฝึกตัดสินใจและแก้ปัญหาในบทบาทครูปฐมวัย	เสริมทักษะคิด วิเคราะห์ และวิชาชีพ
2.3	การออกแบบและนำเสนอรูปแบบการจัดประสบการณ์	สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้จากสถานการณ์จำลองสู่ออกแบบกิจกรรมจริง	เชื่อมทฤษฎีกับการปฏิบัติ
2.4	การสะท้อนผลการเรียนรู้	ทบทวน วิเคราะห์ และระบุแนวทางพัฒนาตนเอง	เสริมการเรียนรู้เชิงลึกและความพร้อมวิชาชีพ

จากตารางที่ 2 สามารถสังเกตได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์จำลองเป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งสร้างความเข้าใจเชิงลึกผ่านการเชื่อมโยงแนวคิดทางทฤษฎีกับสถานการณ์จริง ตลอดจนการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการเรียนรู้ อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพวิชาชีพครูปฐมวัยที่มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติจริง

ข้อค้นพบของแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

จากการสังเคราะห์แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลอง พบว่าแนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับสภาพจริง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างมีระบบ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การพัฒนาทักษะวิชาชีพ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการปฏิบัติจริงในบริบทของวิชาชีพครูปฐมวัย ทั้งในด้าน ข้อค้นพบเชิงทฤษฎี เชิงปฏิบัติ และเชิงพัฒนา ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อค้นพบเชิงทฤษฎี เชิงปฏิบัติ และเชิงพัฒนา ของแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

ประเด็น	ข้อค้นพบเชิงทฤษฎี	ข้อค้นพบเชิงปฏิบัติ	ข้อค้นพบเชิงพัฒนา
การคิดวิเคราะห์	ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivism) เชื่อว่าสามารถสร้างความรู้จากประสบการณ์จริง	นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ซับซ้อนในชั้นเรียนมากขึ้น	พัฒนากิจกรรมการจำลองสถานการณ์ที่เน้นการตั้งคำถามและการสืบค้นเชิงลึก
การแก้ปัญหาและตัดสินใจ	ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์	นักศึกษาสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจากข้อมูลและบริบทที่หลากหลาย	พัฒนาแนวทางการออกแบบสถานการณ์ที่ท้าทายและเปิดโอกาสให้ฝึกตัดสินใจหลายแนวทาง
การทำงานร่วมกัน	แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์	นักศึกษามีทักษะการสื่อสาร การฟัง และการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้น	พัฒนาเครื่องมือส่งเสริมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจำลอง
การพัฒนาทักษะวิชาชีพ	ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) เชื่อว่าการลงมือทำช่วยพัฒนาความเข้าใจในวิชาชีพ	นักศึกษานำความรู้จากการจำลองไปประยุกต์ใช้ในการฝึกสอนได้จริง	พัฒนารูปแบบสถานการณ์ที่สะท้อนปัญหาจริงในวิชาชีพครูปฐมวัย
การสะท้อนผลการเรียนรู้	แนวคิดการสะท้อนตนเอง (Reflective Practice)	นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์	พัฒนาเครื่องมือสะท้อนผล เช่น แบบ

ประเด็น	ข้อค้นพบเชิงทฤษฎี	ข้อค้นพบเชิงปฏิบัติ	ข้อค้นพบเชิงพัฒนา
	ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้และพัฒนาตนเอง	กับการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการสอน	บันทึกสะท้อนคิด หรือ การสนทนากลุ่มหลังจำลองสถานการณ์

จากข้อค้นพบดังกล่าว จะช่วยพัฒนานักศึกษา ทั้งในด้านทฤษฎี ปฏิบัติ และพัฒนา โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความจริง ผ่านกระบวนการที่บูรณาการ ทฤษฎีกับการปฏิบัติอย่างมีระบบในเชิงทฤษฎี โดยมุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จาก ประสบการณ์จริง ส่วนในเชิงปฏิบัติ นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการ ทำงานร่วมกันที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถประยุกต์ความรู้สู่การจัดประสบการณ์จริงได้อย่าง เหมาะสม ขณะที่ในเชิงพัฒนา ได้แนวทางในการสร้างกิจกรรมและเครื่องมือสะท้อนผลที่ช่วย เสริมการเรียนรู้เชิงลึกและต่อเนื่อง

ข้อเสนอของผู้เขียน

จากผลการศึกษา ค้นคว้า สังเคราะห์และออกแบบแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์ จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ผู้เขียนขอเสนอให้สถาบันการศึกษานำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิชาชีพและรายวิชาฝึกประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการสะท้อนผลการ เรียนรู้อย่างมีระบบ ซึ่งจะช่วยยกระดับความสามารถทางวิชาชีพของนักศึกษาครูให้มีความ มั่นใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จริง ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาตนเองสู่ ระดับบัณฑิตศึกษา และต่อยอดสู่การวิจัยหรือการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยได้อย่าง มีคุณภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการสอนเชิงสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่าง ทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การ แก้ปัญหา และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักศึกษาครูปฐมวัย ผ่านสถานการณ์เสมือนจริงที่ สะท้อนบริบทของการทำงานในห้องเรียนจริง การเรียนรู้รูปแบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ พัฒนาการของเด็กอย่างลึกซึ้ง สามารถออกแบบและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อ ความแตกต่างรายบุคคลของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเสริมสร้างความมั่นใจ ความ รับผิดชอบ และจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพการนำแนวทางการสอนเชิงสถานการณ์ จำลองมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย จึงเป็นกลไกสำคัญใน

การยกระดับคุณภาพการผลิตครูยุคใหม่ให้มีความพร้อมต่อการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา โดยเฉพาะในยุคที่การจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยความเข้าใจเด็กเป็นรายบุคคลและความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนาแนวทางดังกล่าวยังเป็นพื้นฐานต่อยอดในการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3–6 ปี สำหรับโรงเรียนที่มีความพร้อมและสมัครใจ ปีการศึกษา 2568. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เกศนีย์ อิน้อย. (2566). การเสริมสร้างศักยภาพครูเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(52), 128–142.
- จารุณี วิชาชัย. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหารายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน (ค 11101) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 3(2), 166–178.
- ชุติมา เล็กพงศ์. (2565). การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้: ก้าวอย่างที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 4(2), 196–206.
- ณัฐพล ยุวนิช, ธนสมัญญ์ เหลืองกิตติทอง, นิธิมา คันระชุมภู, ระวีพันธ์ ธัชศิรินิรัชกุล, จรัสศรี อธิยาชัย, และศศิพินท์ ศุภมนตรี บัวพล. (2568). Simulation-based learning. *APHEIT Journal of Nursing and Health*, 7(2), e3821.
- ทิตนา แคมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาเทพ พรหมสุข และ ประติมา ฉันทบุรณ์ตระกูล. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ผ่านสื่อการเรียนรู้มัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมทักษะด้าน soft skills ให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 15(1), 246–264.
- ภริญา โพธิพิทักษ์. (2568). ผลการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 10(1), 795–804.

- พระดบัสวิน ปกสุสโร (แสน สุริวงศ์), บรรยวัธ ฝางคำ, พระมหาประยูร ช่างการ (ติงขปญโญ), & พระศรีรัตน ศรีสง่า (สิริรัตน์). (2566). การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 109–122.
- ศิริลักษณ์ จอมวิชัยยา, & สายชล จินโจ. (2568). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิคสถานการณ์จำลองร่วมกับฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่เกาะวิทยา. *วารสารปราชญ์ประชาคม*, 3(3), 88–105.
- สรชัย ชูชีพ. (2564). การใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารละครี*, 5(1), 109–116.
- สุดาร์ตน์ เสมอใจ, & จักรวุธ บุชดี. (2568). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรมมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 4(2), 157–173.
- อภินันท์ เกตุกุล, & ผุสดี กลิ่นเกสร. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาคณะดิจิทัลมีเดีย ชั้นปีที่ 1 ในรายวิชาประวัติศาสตร์การออกแบบ. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 17(4), 15–29.
- วิไลวรรณ โพธิกะ และ รุ่งลาวัลย์ ละอาคา. (2566). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 1795–1806.

การจัดการเชิงพุทธในบริบทของการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่*

THE BUDDHIST MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF MODERN POLITICAL COMMUNICATION

พระครูศรีปัญญาโชติคุณ (ชุมพล ชุตินิพนธ์)

Phrakhrusripanyachotikun (chumphon chutipanyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's E-mail: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์พุทธธรรมในการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ โดยเน้นความหมายและองค์ประกอบของการสื่อสาร ลักษณะเฉพาะของการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ หลักพุทธธรรมเพื่อการสื่อสารที่ดี และแนวทางการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง การสื่อสารถือเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิด และความรู้สึกระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร สารหรือข้อมูล ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่มีลักษณะเฉพาะคือ ความซับซ้อน การมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างความโปร่งใส บทความนี้ได้นำหลักกาลามสูตร 10 ข้อมาประยุกต์กับการสื่อสารทางการเมือง โดยผู้ส่งสารต้องพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล ใช้เหตุผลสุจริต และควบคุมอารมณ์ สารต้องชัดเจน ครบถ้วน และไม่สร้างความเข้าใจผิด ช่องทางต้องเหมาะสมและตรวจสอบได้ ผู้รับสารต้องฟัง วิเคราะห์ และตีความด้วยวิจารณญาณ การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยให้การสื่อสารลดความขัดแย้ง สร้างความน่าเชื่อถือ และเสริมสร้างคุณธรรม นอกจากนี้ การประยุกต์หลักกาลามสูตรยังสนับสนุนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รอบคอบ และยั่งยืน โดยประชาชนและนักการเมืองสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและข้อเรียกร้องได้อย่างโปร่งใส ดังนั้น ผลลัพธ์ของบทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่เป็นแนวทางที่ส่งเสริมความโปร่งใส ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองมีคุณธรรมและสร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ : การจัดการเชิงพุทธ; การสื่อสาร; การเมืองสมัยใหม่

* Received 29 September 2025; Revised 25 October 2025; Accepted 30 November 2025

Abstract

This academic article aims to examine the application of Buddhist principles in modern political communication, focusing on the meaning and components of communication, the distinctive features of modern political communication, Buddhist principles for effective communication, and the integration of these principles into political communication processes. Communication is understood as the process of exchanging information, ideas, and emotions between the sender and the receiver, consisting of four main components: the sender, the message, the communication channel, and the receiver. Modern political communication is characterized by complexity, citizen participation, the use of information technology, and transparency. This study applies the ten precepts of the *Kālāmasūtra* to political communication, emphasizing that the sender must verify the accuracy of information, employ ethical reasoning, and regulate emotions. The message should be clear, complete, and free from misleading content, while the communication channels must be appropriate and verifiable. The receiver is expected to listen carefully, critically analyze, and interpret the message judiciously. Integrating Buddhist principles helps reduce conflicts, enhance credibility, and promote ethical communication. Furthermore, applying the *Kālāmasūtra* supports efficient, deliberate, and sustainable communication, enabling citizens and politicians to exchange information, opinions, and demands transparently. Consequently, the findings indicate that applying Buddhist principles in modern political communication promotes transparency, collaboration, and citizen participation, thereby fostering ethical communication and contributing to a stable and sustainable society.

Keywords: BUDDHIST MANAGEMENT; COMMUNICATION; MODERN POLITICAL

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างนักการเมืองกับประชาชน การสื่อสารที่เปิดเผย โปร่งใส และมีความรอบคอบ ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ในยุคดิจิทัลที่สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลสูง การบิดเบือนข้อมูล

ข่าวลวง และการสื่อสารที่ขาดการกลั่นกรองยังคงเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งบั่นทอนประสิทธิภาพของการสื่อสารทางการเมือง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ หลักกาลามสูตร จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาให้การสื่อสารมีคุณธรรม ใช้เหตุผล และยั่งยืนต่อสังคมในระยะยาว (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, 2565) หลักกาลามสูตรเน้นให้ผู้ส่งสารพิจารณาข้อเท็จจริง ใช้เหตุผลสุจริต และควบคุมอารมณ์ ขณะที่ผู้รับสารต้องวิเคราะห์และตีความสารอย่างรอบคอบ การศึกษาเรื่องนี้จึงมีความสำคัญในการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณธรรมและประสิทธิภาพ ช่วยให้ทั้งนักการเมืองและประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเรียกร้องอย่างโปร่งใส ลดความเข้าใจผิด และสร้างความร่วมมือในสังคม ทำให้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองมีความมั่นคง ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยใหม่ (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564) ปัจจุบัน การสื่อสารทางการเมืองเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การบิดเบือนข้อมูล ข่าวลือ และความเข้าใจผิด ซึ่งเกิดจากการใช้สื่อดิจิทัล โซเชียลมีเดีย และช่องทางสื่อสารที่ไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ผู้ส่งสารบางรายอาจเน้นประโยชน์ส่วนตนหรืออำนาจทางการเมือง ทำให้สารไม่ครบถ้วนและไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ขณะที่ผู้รับสารอาจขาดวิจารณญาณในการประเมินข้อมูล ทำให้เกิดความเข้าใจผิด และความขัดแย้งในสังคม แม้จะมีความจำเป็นในการสร้างการสื่อสารที่โปร่งใส รอบคอบ และมีคุณธรรม(พระสังฆาณ เจนปัญญ และคณะ, 2565) การประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ กาลามสูตรในบริบทการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ยังขาดงานวิจัยเชิงวิชาการที่ชัดเจน ทั้งในแง่แนวทาง วิธีการ และผลลัพธ์ต่อผู้ส่งสารและผู้รับสาร จึงเกิดช่องว่างความรู้ที่จำเป็นต้องศึกษาเพื่อสร้างแนวทางการสื่อสารที่มีคุณธรรม ลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ (วุฒิพร ลิ้มวรภัส, 2562)

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษานี้ คือการสร้างแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะกาลามสูตร เพื่อการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม ผู้ส่งสารจะสามารถพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล ใช้เหตุผลสุจริต และควบคุมอารมณ์ในการส่งสาร ขณะที่สารที่เผยแพร่จะชัดเจน ครบถ้วน และลดความเข้าใจผิด ช่องทางการสื่อสารจะถูกเลือกให้เหมาะสม ตรวจสอบได้ และลดอคติ ส่วนผู้รับสารจะสามารถวิเคราะห์และตีความสารด้วยวิจารณญาณ นอกจากนี้ การประยุกต์หลักกาลามสูตรยังช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักการเมืองและประชาชน การสื่อสารที่เกิดขึ้นจึงมีความโปร่งใส รอบคอบ และยั่งยืน ผลลัพธ์ของการศึกษาเช่นนี้คาดว่าจะเป็แนวทางสำคัญในการพัฒนากระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างสังคมที่มั่นคง ยุติธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการส่งผ่านข้อมูล ข่าวสาร ความคิด หรือความรู้สึกระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและเสริมสร้างความสัมพันธ์ การสื่อสารไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการพูดหรือเขียนเท่านั้น แต่รวมถึงท่าทาง ภาพ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ องค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข้อความ ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ป้อนกลับ และสิ่งรบกวน การทำความเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ลดความเข้าใจผิด และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในทุกบริบท

การสื่อสาร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Communication แปลความเป็นภาษาไทยและใช้กัน หลายคำ เช่น การติดต่อสื่อสาร การสื่อความหมาย การสื่อสาร ถ้าแปลตามรูปศัพท์เดิม การสื่อสาร หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งสร้างความร่วมมือหรือคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ กัน กล่าวคือ ประมะ สตะเวทิน (2537) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสาร จากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อ ในขณะที่ ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2542) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกระหว่างบุคคล อาจเป็นรูปของคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ เรียกว่า ข่าวสาร บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียก ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ และช่วยป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างกันและกันอีกด้วย สอดคล้องกับ วิรัช ลภีรัตนกุล (2546) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการในการส่งผ่านหรือ สื่อความหมายระหว่างบุคคล สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่สมาชิกสามารถใช้ความสามารถของตนสื่อ ความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยแสดงออกในรูปของความ ต้องการ ความปรารถนา ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่ง ตามทฤษฎีการสื่อสาร กล่าวถึงองค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) สารหรือข้อมูล (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) โดยผู้ส่งสารจะส่งสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น คำพูด กริยาท่าทาง การเขียน รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้ (ณัฏฐ์ชุตตา วิจิตรจามร, 2566)

1) ผู้ส่งสาร (Sender) คือ บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่เริ่มต้นกระบวนการสื่อสาร มีหน้าที่สร้างและถ่ายทอดข้อความไปยังผู้รับสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ส่งสารต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ต้องการสื่อและรู้จักปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสารและบริบทของการสื่อสาร การเลือกคำพูด น้ำเสียง ท่าทาง หรือสื่อที่ใช้ล้วนส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของผู้รับสาร ผู้ส่งสารยังต้องมีความรับผิดชอบต่อนเนื้อหาที่สื่อ หากข้อความคลาดเคลื่อนหรือสื่อสารไม่ชัดเจนอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้ง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องเริ่มจากผู้ส่งสารที่มีเจตนารมณ์ชัดเจน รู้จักวิเคราะห์ผู้รับสารและสถานการณ์ และสามารถปรับกลยุทธ์

การสื่อสารให้เหมาะสม การฝึกฝนทักษะการสื่อสารของผู้ส่งสาร จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร

2) สารหรือข้อมูล (Message) คือ เนื้อหาหรือข้อความที่ผู้ส่งสารต้องการถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร ประกอบด้วยข้อมูล ความคิด ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ การสร้างสารที่ชัดเจนและเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สารสามารถนำเสนอในหลายรูปแบบ การเลือกประเภทและรูปแบบของสารควรคำนึงถึงลักษณะของผู้รับสาร ความซับซ้อนของเนื้อหา และบริบทของการสื่อสาร สารที่ไม่ชัดเจนอาจทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิดหรือไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ การสร้างสารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยความรอบคอบในการเรียบเรียงความคิด การใช้ภาษาที่เหมาะสม และการพิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้รับสาร

3) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) คือ วิธีการหรือสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร การเลือกช่องทางที่เหมาะสมมีผลต่อความเข้าใจและประสิทธิภาพของการสื่อสาร ช่องทางสามารถเป็นแบบตรง เช่น การพูดคุยตัวต่อตัว โทรศัพท์ หรือการประชุมกลุ่ม และแบบอ้อม การเลือกช่องทางต้องคำนึงถึงความรวดเร็ว ความสะดวก และความเหมาะสมของเนื้อหา นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาสิ่งรบกวนที่อาจเกิดขึ้น เช่น เสียงรบกวน สัญญาณไม่ชัดเจน หรือความเข้าใจผิดของผู้รับสาร เพื่อให้สารถึงผู้รับอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเกิดการตอบสนองที่ต้องการ

4) ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับสารจากผู้ส่งสารและทำหน้าที่ตีความข้อความ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและตอบสนองต่อสารที่ได้รับ ผู้รับสารมีบทบาทสำคัญในการทำให้การสื่อสารสมบูรณ์ เพราะการรับสารไม่ได้หมายถึงการได้ยินหรือเห็นข้อความเท่านั้น แต่รวมถึงการวิเคราะห์ ประเมิน และทำความเข้าใจตามบริบทและประสบการณ์ของตนเอง การตอบสนองหรือป้อนกลับของผู้รับสารยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสาร ทำให้ผู้ส่งสารทราบว่าข้อความถูกเข้าใจหรือไม่ ผู้รับสารควรมีทักษะการฟัง การอ่าน และการตีความอย่างรอบคอบ รวมถึงมีความตั้งใจเข้าใจสารอย่างแท้จริง การฝึกฝนผู้รับสารให้สามารถตีความสารได้ถูกต้อง ช่วยลดความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ส่งและผู้รับ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของการสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นถ่ายทอดข้อความ มีบทบาทในการเลือกเนื้อหาและวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับและบริบทของสถานการณ์ สาร คือเนื้อหาที่ส่งไป อาจเป็นข้อมูล ข้อคิดเห็น ความรู้สึก หรือข้อเสนอแนะ ต้องชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่ายเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ช่องทางการสื่อสาร คือวิธีหรือสื่อที่ใช้ถ่ายทอดสาร เช่น การพูด การเขียน โทรศัพท์ อีเมล หรือสื่อสังคมออนไลน์ การเลือกช่องทางที่เหมาะสมช่วยให้สารถึงผู้รับอย่างครบถ้วน ลดความเข้าใจผิด และสนับสนุนการตอบสนองที่ต้องการ ผู้รับสาร คือบุคคล

หรือกลุ่มที่รับสาร ทำหน้าที่ตีความ ทำความเข้าใจ และตอบสนอง การรับสารที่รอบคอบและเข้าใจอย่างแท้จริงช่วยให้การสื่อสารสมบูรณ์ ลดความขัดแย้ง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ส่งและผู้รับ

การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่เป็นอย่างไร

การเมืองสมัยใหม่เป็นกระบวนการทางสังคมที่เน้นความซับซ้อน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการตัดสินใจ การเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสถาบันรัฐหรือบุคคลผู้มีอำนาจ แต่ขยายไปยังเครือข่ายสังคม เศรษฐกิจ และสื่อมวลชน ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเสนอความคิดเห็น การตรวจสอบ และการสร้างความโปร่งใส การเมืองสมัยใหม่ยังเน้นหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และความรับผิดชอบต่อสังคม การวิเคราะห์ลักษณะของการเมืองสมัยใหม่ช่วยให้เข้าใจพลวัตของอำนาจ กระบวนการตัดสินใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบาย ทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาการเมืองที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (มัลลิกา คณานุรักษ์, 2547)

ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง มีนักวิชาการต่างประเทศได้ให้นิยามไว้มากมาก ประกอบด้วย Almond and Powell (1980) กล่าวว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นวิธีการในการช่วย ระบบการเมืองที่จะท าหน้าที่อื่น ๆ ของมันไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องผลประโยชน์ การรวบรวม ผลประโยชน์ หรือการกำหนดนโยบายสาธารณะและการน านโยบายไปปฏิบัติ ในขณะที่ Denton and Woodward (1990) นิยามว่า การสื่อสารทางการเมืองคือ การถกเถียงของ สาธารณะชน เกี่ยวกับการจัดสรรสาธารณประโยชน์ (รายได้) อ านาจหน้าที่ (ใครที่ ท หน้าที่ บริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ) และก าหนดกฎระเบียบในสังคม (การให้รางวัล และการลงโทษ) สอดคล้องกับ Agree and other (1976) การสื่อสารทางการเมือง เป็นกระบวนการทางการเมืองที่ เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทักษะและความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ทางการเมือง ระหว่างบุคคลการสื่อสารทางการเมือง นับเป็นกระบวนการพิเศษ ที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

สำหรับการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ เน้นความโปร่งใส รอบคอบ และสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้ส่งสารต้องตรวจสอบข้อมูล มีเจตนาสุจริต และพิจารณาผลกระทบต่อสาธารณะ สารควรชัดเจน ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสม ตรวจสอบได้ และลดการบิดเบือน ขณะเดียวกันผู้รับสารต้องฟัง วิเคราะห์ และตีความอย่างรอบคอบ การประยุกต์หลักกาลามสูตรช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองลดความขัดแย้ง ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสร้างความร่วมมือที่ดีในสังคม อาจกล่าวได้ 3 ประเด็น คือ

1) การรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองในยุคสมัยใหม่เป็นตัวอย่างสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองที่ซับซ้อนและมีประสิทธิภาพ พรรคการเมืองใช้กลยุทธ์หลากหลายเพื่อสื่อสารกับประชาชน โดยไม่จำกัดเฉพาะการพบปะตัวต่อตัวหรือการประชุมใหญ่ แต่ขยายไปยังการใช้สื่อดิจิทัล โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ แอปพลิเคชันมือถือ และสื่อสาธารณะอื่น ๆ เพื่อเข้าถึงผู้เลือกตั้งทุกกลุ่ม การรณรงค์เน้นการสื่อสารสารที่ชัดเจน มีเหตุผล และตรงกับความต้องการของประชาชน เช่น นโยบายเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข หรือความเป็นธรรมทางสังคม ผู้ส่งสารหรือผู้แทนพรรคการเมืองต้องมีความน่าเชื่อถือ สุจริต และควบคุมอารมณ์ในการสื่อสาร ข้อความหรือสารต้องครบถ้วน ถูกต้อง และไม่สร้างความเข้าใจผิด ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสมกับผู้รับสาร ผู้รับสารต้องได้รับข้อมูลอย่างรอบคอบและสามารถวิเคราะห์สารได้อย่างมีวิจารณญาณ การประยุกต์หลักกาลามสูตรช่วยให้ผู้ส่งสารพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล เลือกช่องทางที่เหมาะสม และคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม การรณรงค์หาเสียงสมัยใหม่จึงเป็นการสื่อสารสองทางที่ผู้ส่งและผู้รับมีบทบาทร่วมกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้หลักกาลามสูตรในการรณรงค์ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความโปร่งใส และส่งเสริมการตัดสินใจทางการเมืองอย่างรอบคอบ ทำให้กระบวนการเลือกตั้งเป็นไปอย่างยุติธรรมและสร้างความร่วมมือในสังคมอย่างยั่งยืน (พระณัฐวุฒิ พันทะลี และคณะ 2565).

2) การแสดงความคิดเห็นและข้อเรียกร้องของประชาชน การแสดงความคิดเห็นและข้อเรียกร้องของประชาชนเป็นส่วนสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ เนื่องจากประชาชนมีบทบาทไม่เพียงเป็นผู้รับสาร แต่ยังเป็นผู้ส่งสารด้วยตนเองผ่านหลายช่องทาง เช่น การแสดงความคิดเห็นบนโซเชียลมีเดีย การส่งจดหมายถึงตัวแทนทางการเมือง การเข้าร่วมเวทีสาธารณะ หรือการจัดกิจกรรมสาธารณะ การสื่อสารเหล่านี้สะท้อนความต้องการ ความคิดเห็น และความคาดหวังของประชาชนต่อรัฐบาล พรรคการเมือง และหน่วยงานรัฐ สารที่ประชาชนส่งออกมามักเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ข้อมูลและความคิดเห็นเหล่านี้ช่วยให้ผู้ส่งสารทางการเมืองสามารถรับรู้และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด การใช้ช่องทางที่หลากหลายช่วยให้เสียงของประชาชนเข้าถึงผู้มีอำนาจและสาธารณะได้กว้างขวางขึ้น ผู้ส่งสารทางการเมืองต้องรับฟัง วิเคราะห์ และตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของประชาชนด้วยความรอบคอบ สุจริต และมีเหตุผล ขณะเดียวกันประชาชนในฐานะผู้รับสารต้องตีความข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและแยกแยะความถูกต้องของสารที่ได้รับ การประยุกต์หลักกาลามสูตรช่วยให้ทั้งผู้ส่งและผู้รับสารพิจารณาข้อเท็จจริง ความเหมาะสมของช่องทาง และผลกระทบต่อสังคม การแสดงความคิดเห็นและข้อเรียกร้องของประชาชนจึงเป็นการสื่อสารสองทางที่มีความสมดุล ระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร การสื่อสารเช่นนี้สร้างความร่วมมือและความไว้วางใจ เพิ่มความโปร่งใส ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

3) การนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อต่าง ๆ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชนและสื่อดิจิทัลเป็นรูปแบบสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่ สื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างผู้ส่งสาร เช่น พรรคการเมือง รัฐบาล หรือองค์กรสาธารณะ กับผู้รับสารอย่างประชาชน การนำเสนอข่าวสารมีทั้งรูปแบบข้อความ ภาพ เสียง และสื่อผสม ทำให้ประชาชนสามารถรับข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม ข้อมูลที่สื่อเผยแพร่มีกรอบควบคุมนโยบายรัฐ ผลการเลือกตั้ง กฎหมายใหม่ และประเด็นสาธารณะสำคัญ สื่อยังมีบทบาทในการวิเคราะห์ วิจัย และสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง ผู้ส่งสารทางสื่อมวลชนต้องมีความรอบคอบ สุจริต และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนเผยแพร่ ข้อความต้องชัดเจน ครบถ้วน และไม่สร้างความเข้าใจผิด ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสม เพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันผู้รับสารต้องมีวิจารณญาณในการรับข้อมูล พิจารณาความถูกต้อง และแยกแยะความคิดเห็นจากข้อเท็จจริง การประยุกต์หลักกาลามสูตรช่วยให้การนำเสนอข่าวสารทางการเมืองเป็นไปอย่างรอบคอบและมีคุณธรรม ลดการบิดเบือนและความขัดแย้ง ทำให้ผู้ส่งและผู้รับสารสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีเหตุผล การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนและสื่อดิจิทัลเช่นนี้สร้างความโปร่งใส เพิ่มความไว้วางใจ และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองอย่างยั่งยืน (วุฒิพร ลิ้มวราภัส, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่เป็นกระบวนการสองทางที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีบทบาทร่วมกัน ผู้ส่งสารต้องรอบคอบ สุจริต และพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล สารต้องชัดเจน ครบถ้วน และไม่สร้างความเข้าใจผิด ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสมและโปร่งใส ส่วนผู้รับสารต้องฟัง วิเคราะห์ และตีความอย่างมีวิจารณญาณ การประยุกต์หลักกาลามสูตรช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ลดความขัดแย้ง และสร้างความไว้วางใจ ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างรอบคอบ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมอย่างยั่งยืน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักกาลามสูตร

ในพระไตรปิฎกได้ระบุถึง หลักกาลามสูตร (เรียกอีกอย่างว่า เกสปุตตสูตร) คือ เป็นหลักแห่งความเชื่อที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้แก่พุทธศาสนิกชน ไม่ให้เชื่อสิ่งใดๆ อย่างมกมาย โดยไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงถึงคุณโทษหรือดีไม่ดีกว่าก่อนเชื่อ มีอยู่ 10 ประการ ได้แก่ 1) มา อนุสสเวน อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา 2) มา ปรมปราย อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบๆ กันมา 3) มา อิติกราย อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ ความตื่นข่าว 4) มา ปิฎกสมุททา เนน อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ 5) มา ตกุกเหตุ อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง) 6) มา นยเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอนุมาน ด้วยเหตุผลว่า สมเหตุสมผล 7) มา อาการปริวิตกเกน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรึงตรองตามแนวเหตุผล 8) มา ทิฏฐินุช

ฉานก ขนติยา อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว 9) มา ภพพรูปตาย อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ เพราะเหตุว่าผู้พูดคำพูดที่น่าเชื่อถือ และ 10) มา สมโณ โน ครุ อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับว่า ท่านสมณนี้เป็นครูของเรา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ทั้งนี้ หลักกาลามสูตร ตามแนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา คำว่า “มา” อันเป็นคำบาลีในพระสูตรนี้ เป็นการปฏิเสธ มีความหมายเท่ากับ “No” หรือนะ คือ “อย่า” การแปลในปัจจุบันนี้จึงมีอยู่ 3 แบบคือ 1) อย่าเชื่อ 2) อย่าเพ่งเชื่อ และ 3) อย่าเพ่งปลงใจเชื่อ การแปลว่า “อย่าเชื่อ” นั้น เป็นการแปลที่ค่อนข้างจะแข็ง เป็นการไม่ค่อยยอมกัน ส่วนการแปลอีก 2 อย่างนั้น คือ “อย่าเพ่งเชื่อ” และ “อย่าเพ่งปลงใจเชื่อ” นั้นก็มีความหมายเหมือนกัน แต่คำว่า “อย่าเพ่งปลงใจเชื่อ” นั้นเป็นสำนวนแปลที่ค่อนข้างยาว ดังนั้นคำว่า “อย่าเพ่งเชื่อ” เป็นสำนวนที่สั้นกว่า ง่ายกว่า และเข้าใจได้ดีกว่า ฉะนั้น การที่จะแปลให้ฟังง่ายและเหมาะสม ก็ต้องแปลว่า “อย่าเพ่งเชื่อ” เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ใครจะพูดก็พูดไป เราก็จับไปอย่าไปว่า หรือค้านเขา แต่ อย่าเพ่งเชื่อ ต้องพิจารณาดูก่อนว่าถูกหรือผิด เป็นประโยชน์หรือไม่ เป็นประโยชน์ เป็นบุญหรือเป็นบาป เป็นไปเพื่อประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ จะเห็นได้ว่า เกสบุตรติยสูตร หรือ กาลามาสสูตร คือพระสูตรที่สอนให้เชื่อตนเอง สอนให้ฟังตนเอง ให้แสวงหาความรู้จนเกิดความมั่นใจด้วยตนเอง แล้วจึงจะปลงใจเชื่อสิ่งนั้น ๆ (พระครูปลัดศรีธรรมคุณสาโร, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนสรุปได้ว่า หลักกาลามสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการพิจารณาและประยุกต์ใช้ในการสื่อสารทุกประเภท โดยเน้นให้ผู้ส่งสารตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้เหตุผล และควบคุมอารมณ์ ขณะเดียวกันสารต้องชัดเจน ครบถ้วน และไม่สร้างความเข้าใจผิด ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสมและโปร่งใส ส่วนผู้รับสารควรฟัง วิเคราะห์ และตีความอย่างรอบคอบ การประยุกต์หลักกาลามสูตรช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และเสริมสร้างคุณธรรม ทำให้การสื่อสารทางสังคมและการเมืองมีประสิทธิภาพ รอบคอบ และยั่งยืน

การจัดการเชิงพุทธในบริบทของการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่

1) อย่าเชื่อสิ่งใดเพียงเพราะได้ยิน ผู้ส่งสารต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนเผยแพร่ข้อมูล ไม่ฟังพาขาวลือหรือคำพูดที่ยังไม่ยืนยัน สารควรชัดเจน ครบถ้วน และมีหลักฐานรองรับ ช่องทางการสื่อสารต้องเลือกแบบที่สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ ทำให้การสื่อสารทางการเมืองลดความเข้าใจผิด และสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร เช่น การจัดตั้งทีมตรวจสอบข้อเท็จจริง ภายในหน่วยงานหรือพรรคการเมือง เพื่อกลั่นกรองข้อมูลก่อนเผยแพร่ พร้อมระบุแหล่งที่มาชัดเจนทุกครั้ง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและลดข่าวลวง เป็นต้น

2) **อย่าเชื่อเพราะสืบทอดมาแต่เดิม** ผู้ส่งสารไม่อ้างประเพณีหรืออำนาจเก่าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ต้องปรับสารให้ทันสมัยและสอดคล้องเหตุผล สารควรสะท้อนข้อเท็จจริงและปัญหาปัจจุบัน ช่องทางควรเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ผู้รับสารควรพิจารณาข้อความตามหลักเหตุผล ไม่ยึดติดสิ่งที่ได้รับสืบทอดมา การประยุกต์หลักนี้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองมีความรอบคอบ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เช่น ทบทวนและปรับเนื้อหาการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน โดยอ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าความเชื่อดั้งเดิม พร้อมเปิดเวทีให้ประชาชนรุ่นใหม่ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

3) **อย่าเชื่อเพราะพูดต่อๆ กันมา** ผู้ส่งสารหลีกเลี่ยงการเผยแพร่คำพูดซ้ำหรือข่าวลือ ต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนพูด สารต้องชัดเจน มีหลักฐานรองรับ ช่องทางควรเป็นสื่อที่ตรวจสอบได้และมีความน่าเชื่อถือ ผู้รับสารควรฟังและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิจารณญาณ การปฏิบัติตามหลักนี้ลดความเข้าใจผิดและความขัดแย้งในสังคม ทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองอย่างรอบคอบ เช่น ใช้ช่องทางที่น่าเชื่อถือ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลต้นฉบับ และเชิญนักวิชาการหรือองค์กรอิสระร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสารก่อนเผยแพร่ เป็นต้น

4) **อย่าเชื่อเพราะเห็นเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย** ผู้ส่งสารไม่ใช่สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายสร้างความน่าเชื่อถือเทียม สารควรเน้นสาระจริงและความถูกต้อง ช่องทางควรเลือกที่เน้นเนื้อหาแทนภาพลักษณ์ลวง ผู้รับสารควรประเมินข้อมูลตามเหตุผล ไม่ตัดสินจากสัญลักษณ์หรือความรู้สึก การประยุกต์หลักนี้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองชัดเจน โปร่งใส และลดการบิดเบือน เช่น การมุ่งเน้นเนื้อหามากกว่าภาพลักษณ์ โดยจัดทำสื่อสาระเชิงวิเคราะห์แทนการใช้สัญลักษณ์ทางการเมือง เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาที่แท้จริงมากกว่าการหลงใหลในภาพลักษณ์ เป็นต้น

5) **อย่าเชื่อเพราะเกิดความรู้สึกชอบใจหรือไม่ชอบใจ** ผู้ส่งสารควรควบคุมอารมณ์ ไม่ปล่อยให้ความรู้สึกครอบงำข้อความ สารควรนำเสนออย่างเป็นกลางและสุจริต ช่องทางควรลดอคติหรือการบิดเบือน ผู้รับสารต้องฟังและตีความอย่างมีสติ การนำหลักนี้มาประยุกต์ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่แท้จริง เช่น การฝึกอบรมผู้สื่อสารทางการเมืองให้มีทักษะการควบคุมอารมณ์ และใช้ถ้อยคำอย่างสร้างสรรค์ ไม่ตอบโต้ด้วยอารมณ์ เพื่อป้องกันการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความแตกแยก เป็นต้น

6) **อย่าเชื่อเพราะคิดว่าเหมาะสมกับตนเอง** ผู้ส่งสารควรพิจารณาผลกระทบต่อสาธารณะ ไม่เน้นประโยชน์เฉพาะกลุ่ม สารต้องเป็นกลางและสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม ช่องทางควรสื่อสารถึงทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ผู้รับสารควรตีความตามบริบทและไม่ยึดติดหลักนี้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองมีความยุติธรรมและรอบคอบ เช่น การส่งเสริมให้ผู้ส่งสารยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม โดยกำหนดแนวทางการสื่อสารที่เท่าเทียม ครอบคลุมทุกกลุ่มประชาชน และมีระบบรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เป็นต้น

7) อย่าเชื่อเพราะเคารพต่อบุคคลหรือผู้ใหญ่ ผู้ส่งสารไม่อ้างผู้มีอำนาจเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ต้องใช้เหตุผลและข้อมูล สารควรชัดเจน ครบถ้วน และโปร่งใส ช่องทางควรเปิดเผยและตรวจสอบได้ ผู้รับสารต้องวิเคราะห์ข้อมูลตามเหตุผล ไม่ตามบุคคล หลักนี้ช่วยลดอคติและส่งเสริมความโปร่งใสในการสื่อสารทางการเมือง เช่น การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เน้นเหตุผลมากกว่าบุคคล โดยเปิดพื้นที่ให้ข้อมูลทุกฝ่ายได้รับการตรวจสอบ ไม่ยึดติดกับสถานะหรือชื่อเสียงของผู้พูด เป็นต้น

8) อย่าเชื่อเพราะเห็นว่าเป็นทฤษฎีหรือคำสอนเก่า ผู้ส่งสารนำแนวคิดเก่ามาปรับให้เหมาะกับบริบทปัจจุบัน สารควรทันสมัยและนำไปใช้ได้จริง ช่องทางควรเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ผู้รับสารต้องประเมินความเหมาะสมตามสภาพจริง หลักนี้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองมีความทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของสังคม เช่น การนำแนวคิดทางการเมืองเก่ามาวิเคราะห์และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน พร้อมสื่อสารผ่านสื่อสมัยใหม่ เพื่อให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น เป็นต้น

9) อย่าเชื่อเพราะใช้เหตุผลไม่สมบูรณ์ ผู้ส่งสารต้องใช้เหตุผลรอบด้านและข้อมูลครบถ้วน สารควรถูกต้องและชัดเจน ช่องทางควรให้ข้อมูลครบถ้วนและตรวจสอบได้ ผู้รับสารต้องวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องก่อนรับ หลักนี้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองมีความรอบคอบและลดความเข้าใจผิด เช่น การจัดให้มีระบบประเมินคุณภาพของสารก่อนเผยแพร่ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนโยบายหรือกฎหมายร่วมตรวจสอบ เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและไม่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริง เป็นต้น

10) อย่าเชื่อเพราะสิ่งนั้นทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือความเสียหาย ผู้ส่งสารพิจารณาผลกระทบของสารก่อนเผยแพร่ สารต้องเน้นความจริงและประโยชน์ต่อสาธารณะ ช่องทางควรลดความบิดเบือนและสร้างความขัดแย้ง ผู้รับสารต้องตระหนักถึงผลกระทบและตีความอย่างมีวิจารณญาณ หลักนี้ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองปลอดภัย มีคุณธรรม และสร้างความไว้วางใจ เช่น การกำหนดมาตรการความรับผิดชอบทางจริยธรรมสำหรับผู้เผยแพร่ข้อมูล หากเนื้อหาที่สื่อออกไปสร้างความเสียหาย ต้องมีการชี้แจง แก้ไข และขอโทษอย่างโปร่งใส เพื่อฟื้นฟูความไว้วางใจของสาธารณะ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า หลักกาลามสูตร 10 ข้อเน้นให้ผู้ส่งสารพิจารณาข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล และควบคุมอารมณ์ ไม่เผยแพร่ข้อมูลตามข่าวลือ อคติ หรืออำนาจเดิม สารที่ส่งออกควรชัดเจน ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสม ตรวจสอบได้ และลดความเข้าใจผิด ผู้รับสารควรฟัง วิเคราะห์ และตีความด้วยวิจารณญาณ การประยุกต์หลักเหล่านี้ช่วยสร้างความโปร่งใส ลดความขัดแย้ง และเพิ่มความน่าเชื่อถือในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ทำให้เกิดการสื่อสารที่มีคุณธรรมรอบคอบ และสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ส่งและผู้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากเนื้อหาที่กล่าวมาทั้งหมด เกี่ยวกับ “พุทธธรรมเพื่อการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่” นำมาสู่การขยายความขององค์ความรู้ที่ได้รับดังนี้ 1) ความสำคัญของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการสื่อสารทางการเมือง ต้องมีความรอบคอบ พิจารณาข้อเท็จจริง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และควบคุมอารมณ์ เพื่อไม่ให้ความรู้สึกครอบงำสาร การเลือกใช้ถ้อยคำ ท่าทาง และเจตนาธรรมต้องเหมาะสมกับผู้รับสารและบริบทของสถานการณ์ ผู้ส่งสารยังต้องพิจารณาผลกระทบต่อสาธารณะ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ การสื่อสารที่เริ่มต้นจากผู้ส่งสารที่มีความสุจริตและรอบคอบ จะช่วยลดความเข้าใจผิดและความขัดแย้งในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง 2) การสร้างสารที่มีคุณภาพ สารที่ส่งออกควรชัดเจน ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับ ต้องพิจารณาเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสาร สารต้องหลีกเลี่ยงการบิดเบือนข้อมูล การใช้ถ้อยคำเกินจริง หรือการสร้างความขัดแย้ง ข้อมูลควรมีหลักฐานรองรับและสามารถตรวจสอบได้ การสร้างสารที่มีคุณภาพช่วยให้ผู้รับสารสามารถวิเคราะห์และเข้าใจข้อความได้อย่างถูกต้อง ลดความเข้าใจผิด และเสริมสร้างการสื่อสารทางการเมืองที่สุจริต รอบคอบ และโปร่งใส 3) การเลือกช่องทางที่เหมาะสม ช่องทางการสื่อสารมีผลต่อความเข้าใจและการรับสาร ผู้ส่งสารควรเลือกช่องทางที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มผู้รับ รวมถึงสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การเลือกช่องทางที่เหมาะสมช่วยให้สารถึงผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพ ลดอคติและความเข้าใจผิด และทำให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปอย่างรอบคอบ โปร่งใส และสร้างความไว้วางใจ และ 4) บทบาทของผู้รับสาร ผู้รับสารมีบทบาทสำคัญในการทำให้การสื่อสารสมบูรณ์ ต้องฟัง วิเคราะห์ และตีความสารด้วยวิจารณญาณ ไม่ยึดตามอคติหรืออิทธิพลของผู้ส่งสาร การตีความสารต้องพิจารณาบริบท เหตุผล และผลกระทบต่อสังคม การมีผู้รับสารที่รอบคอบช่วยให้เกิดการตอบสนองที่เหมาะสม ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม ทำให้การสื่อสารทางการเมืองเกิดความเข้าใจร่วมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ส่งและผู้รับ

สรุป

การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่เป็นกระบวนการที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีบทบาทร่วมกัน โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร สารหรือข้อมูล ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่มีลักษณะเฉพาะคือ ความซับซ้อน การมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความโปร่งใส ทั้งนี้ การสื่อสารไม่ได้จำกัดเพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะกาลามสูตร ช่วย

ให้ผู้ส่งสารพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล ใช้เหตุผลสุจริต และควบคุมอารมณ์ ข้อความที่ส่งออกต้องชัดเจน ครบถ้วน และไม่สร้างความเข้าใจผิด ช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสม ตรวจสอบได้ และลดการบิดเบือน ขณะเดียวกัน ผู้รับสารควรฟัง วิเคราะห์ และตีความสารด้วย วิจารณญาณ การบูรณาการหลักกาลามสูตรในการสื่อสารทางการเมืองช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความน่าเชื่อถือ และเสริมสร้างคุณธรรม ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ รอบคอบ และยั่งยืน บทความชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์พุทธธรรมในการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่สามารถส่งเสริมความโปร่งใส ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งยังช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างนักการเมืองและประชาชน กระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นจึงมีคุณธรรม สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นอย่างโปร่งใส และเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสังคมที่มั่นคง ยุติธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- คันธีรา ฉายาวงศ์. (2564). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร. พระนคร, 6 (1), 97-107.
- ณัฐชดา วิจิตรจามร. (2566). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรมะ สตะเวทิน . (2534). หลักและทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ. (2565). การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหาร การปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6 (1), 109-120.
- พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร. (2567). กาลามสูตร: หลักพิจารณาก่อนเชื่อในพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร, 14 (2), 275-276.
- พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย, พระครูวินัยธรวรชาติ ปยุตโต, และชนาธิป ศรีโต. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสาร การจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2 (1), 83-93.
- พระสังฆาณ เขมปญโญ (สายเนตร), พระสิริชัย ธมมจาโร (สายสิงห์) สมนึก จันทร์โสภา และศราวุธ ชันธวิชัย. (2565). การสื่อสารทางการเมือง. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7 (3), 357-368.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัลลิกา คณานุรักษ์. (2547). จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2546). การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพร ลิ้มวราภัส. (2562). กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาโพสต์ทูเดย์และแนวหน้า. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Agree, W.K., Ault P.H., & Emery, E. (1976). *Introduction to mass communication*. New York, NY: Harper & Row.
- G.A. Almond and Powell, G. Bingham Jr. (eds.). (1980). *Comparative Politics Today: A World View*. Boston: Brown and Company.
- R.E. Denton, G.C. Woodward. (1990). *Political Communication in America*. New York : Praeger.

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกล ในบริบท 4C Lifelong Learning* COMPETENCY IN THAI LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT THROUGH DISTANCE EDUCATION IN THE CONTEXT OF 4C LIFELONG LEARNING

กิตติพล เชื่องาม¹, ปาริฉัตร ไชยเดช², พิชาน ณ พัทลุง³
Kittipon Chueangam¹, Parichat Chaiyadat², Phichan Na Phattalung³
¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
¹⁻³ Faculty of Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author's E-mail: Kittipon.ch@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านรูปแบบการศึกษาทางไกล ภายใต้บริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เน้นการพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 หรือ 4C ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกลต้องอาศัยสมรรถนะครูที่ครอบคลุม การออกแบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังต้องเน้นการพัฒนา Soft Skills ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสารเชิงรอบด้าน และการคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง สรุปได้ว่าสมรรถนะของครูผู้สอนภาษาไทยในการจัดการเรียนรู้ด้วยการศึกษาทางไกลควรบูรณาการทั้งด้านวิชาการ เทคโนโลยี และทักษะ 4C เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย, การศึกษาทางไกล, บริบท 4C Lifelong Learning

* Received 29 September 2025; Revised 25 October 2025; Accepted 30 November 2025

ABSTRACT

This article aims to describe the competencies required for managing Thai language learning through distance education within the context of lifelong learning, with an emphasis on developing the 21st-century skills known as the 4Cs: Critical Thinking, Communication, Collaboration, and Creativity. The findings reveal that managing Thai language learning through distance education requires teachers' competencies that encompass creative instructional design, effective use of digital media and information technology, as well as the organization of activities that promote learner participation. In addition, it is essential to focus on developing soft skills aligned with lifelong learning, such as problem-solving, multidimensional communication, and creativity connected to real-life situations. In conclusion, the competencies of Thai language teachers in managing distance education should integrate academic knowledge, technological proficiency, and the 4C skills in order to enhance learners' potential to effectively cope with the challenges of the 21st century.

Keywords: Thai language learning management competency, distance education, 4C Lifelong Learning context

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาไม่ได้มุ่งเพียงถ่ายทอดความรู้เชิงท่องจำแต่ยังต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในสังคมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ทั้งการคิด การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม เนื่องจากภาษาไทยไม่เพียงเป็นเครื่องมือสื่อสารแต่ยังเป็นรากฐานของการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน และการนำเสนออย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับการทำงานเป็นทีม การสืบค้น วิเคราะห์ และสื่อสารต่อสาธารณะจะช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้น “4Cs” ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมมือ และการคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณค่าในสังคม (Suebkrapan, 2025)

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยผ่านการศึกษาทางไกลเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ โดยปัญหาหลักเกิดจากรูปแบบการเรียนรู้ที่มักเป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งจำกัดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่จำเป็นต่อการพัฒนา ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ทำให้การฝึกฝนทักษะการฟัง-พูด หรือการทำกิจกรรมกลุ่มขาดประสิทธิภาพ การเรียนที่เน้นรับสารทางเดียวยังเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริม การคิดเชิงวิพากษ์และการคิดสร้างสรรค์ และผู้เรียนขาดโอกาสในการวิเคราะห์โต้แย้งและรับข้อมูลป้อนกลับอย่างทันทีและการวัดประเมินผลทักษะที่ซับซ้อน เช่น การพูดหรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทำได้ยากผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทั้งครูและผู้เรียน โดยสร้าง ภาระให้ครูผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ และอาจมีส่วนร่วมกับบทเรียนเพียงเวลาสั้นๆ

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงบรรยายดังนี้ หัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาคือการเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากการถ่ายทอดความรู้ทางเดียว (Passive Learning) ไปสู่การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน”(Teacher) เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้”(Facilitator) ที่คอยออกแบบกระบวนการ ตั้งคำถามท้าทาย และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งควรนำเทคนิคอย่าง ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) มาใช้ โดยให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาพื้นฐาน เช่น หลักไวยากรณ์ หรือขมวิติไวรณคดี มาล่วงหน้าจากที่บ้าน และใช้เวลาเรียนออนไลน์ในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะขั้นสูง เช่น การอภิปราย ถกเถียงประเด็นจากวรรณกรรม การทำโครงการกลุ่ม หรือการวิพากษ์งานเขียนของเพื่อน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และ การสื่อสาร (Communication) ได้อย่างเต็มที่ การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเสมือนจริง (Virtual Collaboration) การประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) จัดกิจกรรมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกันอ่านและให้ความคิดเห็นต่องานเขียนของเพื่อน โดยมีเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ที่ชัดเจนจากครูผู้สอน ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระครูแล้ว ยังฝึกให้ผู้เรียนมี วิจารณญาณในการประเมิน (Critical Thinking) และเรียนรู้ที่จะให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเป็นเจ้าของการเรียนรู้สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายสูงสุดคือการทำให้นักเรียนสามารถกำกับและขับเคลื่อนการเรียนรู้ของตนเองได้ เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ภาษาไทยและเรื่องราวต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านการศึกษาทางไกลในปัจจุบัน ยังขาดรูปแบบและแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะ 4C อย่างเป็นองค์รวม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกล ที่สามารถบูรณาการเครื่องมือและกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาข้อจำกัดและ

สร้างผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่ออนาคต สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และใช้ภาษาไทยได้อย่างเต็มศักยภาพ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงมิใช่เพียงการสอนให้ผู้เรียน “รู้ภาษา” เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้ “เก่งคิด เก่งสื่อสาร เก่งคน และเก่งชีวิต” (วรสิริ ธรรมประดิษฐ์, 2566) เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะไปปรับใช้กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

เมื่อผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาสมรรถนะและทักษะด้านความรู้ การคิดและการปฏิบัติงานได้ระยะหนึ่งแล้ว ครูก็ควรที่จะส่งเสริมให้พัฒนาทักษะ ที่จะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับ บุคคลแวดล้อม ทั้งที่เป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว หรือปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ นั่นก็คือทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนควรจะได้รับการศึกษาฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน และนำเสนออย่างเป็นกระบวนการ โดยพัฒนาหลาย ๆ ทักษะย่อยควบคู่กันไป และในการส่งเสริมและฝึกหัดครูผู้สอนจึงให้นักเรียน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะเหล่านั้นร่วมกับบุคคลแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนและครู การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมสืบค้น วิเคราะห์ เรียบเรียง นำเสนอ และสื่อสารต่อสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ คือหลักการสำคัญ ของการพัฒนา ผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งระหว่างการทำงานหรือเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น ผู้เรียนก็จะมีโอกาสได้พัฒนาสมรรถนะในด้านการทำงานร่วมมือกับผู้อื่นสามารถที่จะ ปรับตัว และอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างจากความคิด ความเชื่อของตนเองได้นอกจากนี้ ยังมี ความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ “รู้เท่าทัน” ต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสู่ ตนเองในลักษณะต่าง ๆ มีทักษะในการปฏิเสธอบายมุข การควบคุมพฤติกรรมด้านเพศ การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีความกล้าหาญทางจริยธรรม หักห้ามใจตนเองมิให้ทุจริต คอร์รัปชัน เป็นต้น (พัชรภา ตันติชูเวช และ จริญญาศรี มาติลกโกวิท, 2559)

สมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวมาข้างต้น แม้จะมีหน่วยงานและองค์กร และนักวิชาการต่าง ๆ นำเสนอไว้มากกว่า 5 สมรรถนะหรือทักษะ Trilling and Fadel (2009) ได้เสนอทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 ทักษะ ("7Cs" skills of 21st century learning) ได้แก่ 1) ทักษะการคิดอย่างมี วิจาร์ญาณและการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) 2) ทักษะการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) 3) ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม และความเป็นผู้นำ (collaboration, teamwork, and leadership) 4) ทักษะการสร้าง ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural understanding) 5) ทักษะการสื่อสารและ การรู้สื่อ (communications, information, and media literacy) 6) ทักษะการคำนวณ และ การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) และ 7) ทักษะการประกอบอาชีพและ

การเรียนรู้ด้วย ความเชื่อมั่นในตนเอง (career and learning self-reliance) แต่เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและมีสมรรถนะที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น สมาคมการศึกษาแห่งชาติ (Atcharyakiat, & Sothayapetch, 2025) ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้ประมวลและจัดหมวดหมู่สมรรถนะสำคัญต่าง ๆ ให้เหลือเพียง 4 สมรรถนะ ซึ่งเรียกว่า “Four Cs” ทำให้สะดวกต่อการจดจำและนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกำหนดเป็น เป้าหมายของการเรียนการสอน สาระสำคัญของแต่ละสมรรถนะสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) หมายถึง การที่บุคคลสามารถให้เหตุผลในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ได้ว่า องค์ประกอบย่อยของ สิ่งต่าง ๆ นั้นทำงานสัมพันธ์กันในภาพรวมอย่างไร สามารถที่จะตัดสินใจ พิจารณาและวิเคราะห์ ข้อเสนอ มุมมอง ความคิด หรือประเด็นโน้มน้าวต่าง ๆ โดยประเมินจากประจักษ์หลักฐาน (Subtaweevasin, & Kangsadanporn, 2025) ที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ ยังจะต้องสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และระบุหรือตั้งคำถามที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2. การสื่อสาร (communication) หมายถึง ความสามารถของบุคคลใน การที่จะจัดการความคิด ด้วยการเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ แล้วใช้การพูด เขียน (วจนภาษา) และการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง (อวัจนภาษา) ในหลากหลายรูปแบบ และได้ในหลายบริบท เพื่อสื่อสารความคิดเหล่านั้นให้ปรากฏสามารถที่จะฟังอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจสารหรือความหมายที่แท้จริง รวมถึงเข้าใจค่านิยม เจตคติ และเจตนาของผู้พูด ที่ซ่อนแฝงอยู่ในเนื้อหาของสิ่งที่ได้ฟัง

3. การร่วมมือร่วมใจ (collaboration) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ที่แสดงให้เห็นความสามารถในการที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้วยการมีจิตใจที่เปิดกว้าง เป็นผู้รับฟังที่ดี มีจิตที่เคารพความแตกต่างของบุคคลอื่น สามารถที่จะยืดหยุ่นและเต็มใจ ประนีประนอม เพื่อที่จะทำให้งานบรรลุตามเป้าหมาย มีความรับผิดชอบและมีค่านิยม ส่วนตัวที่จะอุทิศตนและเสียสละแก่ส่วนร่วม โดยถือว่า ตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มและ ต้องรับผิดชอบ ที่จะทำให้งานหรือทีมทำภารกิจได้สำเร็จตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ แม้ว่าตนเองอาจจะต้องได้รับความยากลำบากบ้างก็ตาม

4. การคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม (creativity and innovation) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ที่จะสร้างความคิดใหม่ ซึ่งเป็นนวัตกรรม เพื่อนำไปใช้ใน วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการแก้ไขหรือพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถที่จะสร้างความคิดใหม่ ๆ ที่มีคุณประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข และประเมินความคิดเดิมที่ได้เคยคิด ขึ้นมา เพื่อพัฒนาให้เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงสุด มีใจเปิดกว้าง ยอมรับและตอบสนองต่อมุมมองความคิดอื่น ๆ ที่อาจจะแตกต่างไปจากตน นอกจากนี้ ยังจะต้องสามารถทำความเข้าใจ กับสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทจริง รวมถึงข้อจำกัดที่อาจจะ ส่งผลต่อความคิดใหม่ รวมทั้งมองความล้มเหลวว่าเป็นโอกาสของการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ สิ่งต่าง

ๆ อาจจะต้องใช้เวลายาวนาน และอาจจะต้องเผชิญอุปสรรคหรือความล้มเหลวในบางครั้ง สมรรถนะข้างต้น เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษใหม่ (เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2555)

สมรรถนะข้างต้น เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษใหม่ ซึ่งสามารถที่จะกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย มีพันธกิจที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มี “ความเก่ง” ใน 4 ประการ คือ เก่งสื่อสาร เก่งคิด เก่งคน และเก่งชีวิต กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องสามารถใช้ภาษาเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ รู้จักวิถี การคิดอย่างเป็นระบบ คิดด้วยเหตุด้วยผล มีวิจรรย์ญาณและสามารถที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถอยู่ร่วมและช่วยเหลือสังคม รวมถึงมีความเห็นชอบ ว่าอะไรคือเป้าหมายของชีวิต และการไปสู่เป้าหมายนั้นโดยการรับผิดชอบต่อสังคม และไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้ แก่ผู้อื่น เมื่อเป้าหมายของการพัฒนา คือ สมรรถนะและทักษะต่าง ๆ ข้างต้นชัดเจนแล้ว ครูผู้สอนพึงนำ สิ่งเหล่านี้มากำหนดเป็นเป้าหมาย รวมถึงการสร้างเป็นมาตรฐานและจุดประสงค์ การเรียนรู้ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์สำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิด สมรรถนะต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง สำหรับแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาษาไทย ที่จะพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 จะได้กล่าวถึง แนวทางเป็นลำดับต่อไป

จะเห็นได้ว่าผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความคิด และการปฏิบัติได้ระดับหนึ่งแล้ว ครูควร ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน และนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำงานเป็นทีม ค้นคว้า วิเคราะห์ และสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม การ สื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกล (Distance Learning) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและ ผู้สอนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน (Edward-Fapohunda, et al, 2024) โดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลหรือสื่ออื่น ๆ ในการถ่ายทอดเนื้อหาและสื่อสาร เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และสื่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบของการศึกษาทางไกล แบบซิงโครนัส (Synchronous Learning): เรียนพร้อมกันแบบเรียลไทม์ผ่านวิดีโอคอลหรือ ห้องเรียนออนไลน์แบบอะซิงโครนัส (Asynchronous Learning): เรียนตามเวลาที่สะดวกโดย ใช้สื่อบันทึกไว้ เช่น วิดีโอ คอร์สออนไลน์ หรือเอกสารดิจิทัล แบบผสมผสาน (Blended Learning): รวมการเรียนออนไลน์กับการเรียนในห้องเรียนจริง รูปแบบการศึกษาทางไกลมีดังนี้

1. การเรียนแบบซิงโครนัส (Synchronous Learning) เป็นการเรียนที่ผู้สอนและผู้เรียนต้องเข้า

เรียนพร้อมกันในเวลาจริงผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่นการสอนสดผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (เช่น Zoom, Microsoft Teams, Google Meet) การประชุมออนไลน์แบบอินเทอร์แอคทีฟ ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) การเรียนในรูปแบบต่างๆ จะทำให้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนได้ดีสามารถถามตอบและโต้ตอบกันได้ทันที มีบรรยากาศการเรียนใกล้เคียงกับห้องเรียนจริง แต่ก็มีปัญหาดูด้วยเช่นกันดังนี้ ต้องมีอินเทอร์เน็ตที่เสถียร ไม่เหมาะกับผู้ที่ไม่มีเวลาจำกัดหรืออยู่ในโซนเวลาต่างกัน 2. การเรียนแบบอะซิงโครนัส (Asynchronous Learning) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องเข้าเรียนพร้อมกัน เช่น คอร์สออนไลน์ที่บันทึกวิดีโอไว้ล่วงหน้า (เช่น Coursera, Udemy, YouTube) การเรียนผ่านเอกสารออนไลน์ (เช่น e-Book, Slide, Podcast) กระดานสนทนาและฟอรัมการเรียนรู้ ผลดียืดหยุ่น สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถกลับมาเรียนซ้ำได้ตามต้องการเหมาะกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ข้อจำกัดขาดปฏิสัมพันธ์แบบเรียลไทม์ ต้องมีวินัยและความรับผิดชอบในการเรียนเอง 3. การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นการรวมข้อดีของทั้งซิงโครนัสและอะซิงโครนัสเข้าด้วยกัน เช่นเรียนออนไลน์ผ่านวิดีโอคอล และทำแบบฝึกหัดผ่านระบบอีเลิร์นนิ่ง มีการสอนในห้องเป็นระยะ แต่เนื้อหาหลักสามารถเรียนย้อนหลังได้ ใช้เทคโนโลยีร่วมกับการเรียนในห้องเรียนปกติ ผลดีในการใช้การเรียนแบบผสมผสานได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบ สามารถบริหารเวลาเรียนได้ดีขึ้น มีความยืดหยุ่นมากกว่าการเรียนแบบดั้งเดิม

การศึกษาทางไกลนั้นผู้สอนทางไกล (สุรพล ศรีศิลป์, 2555) จะต้องมีความรู้เฉพาะตัวของผู้สอนทางไกลเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอนทางไกล ผู้สอนจะต้องมีความน่าเชื่อถือ การวางตน การแต่งกาย น้ำเสียง หน้าตาแจ่มใส อารมณ์ขัน มีทักษะในการใช้เครื่องมือการสอนทางไกล มีแรงจูงใจในการสอนและมั่นใจในตนเองที่จะดำเนินการเรียนการสอนทางไกล ส่วนคุณลักษณะการสอนนั้น ผู้สอนทางไกลควรมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จักวิธีการสอนหลายวิธี พยายามสร้างกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เรียน และผู้ช่วยสอนอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการประสานงานในการสังเกตและประเมินพฤติกรรมผู้เรียนทางไกล เพื่อปรับกิจกรรมและสร้างบรรยากาศในการเรียนให้เหมาะสม มีกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงปรัชญาการศึกษา ธรรมชาติของแต่ละรายวิชาและความสามารถของเทคโนโลยีที่นำมาใช้เป็นกิจกรรมที่มีความเป็นอิสระทางความคิด ครอบคลุมเนื้อหาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการทำงานแบบหมู่คณะที่มีกระบวนการชัดเจน ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์เหตุผลด้วยตนเอง และให้แสดงออกทางความคิดโดยยึดหลักประชาธิปไตย เครื่องมือ/เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอนทางไกลมักจะเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าตามวิวัฒนาการของนวัตกรรมและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีการสอนทางไกลที่ดีนั้น จะช่วย

ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบัน เทคโนโลยีที่นิยมนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางไกล จะมีหลายชนิดเช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Video Conference) การประชุมทางไกลผ่านเว็บ (Web Conferencing) วิดีโอสตรีมมิ่ง (Video Streaming) วิดีทัศน์ การเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยผู้สอนมักจะนำมาใช้เป็นสื่อประสมช่วยในการการติดต่อสื่อสาร ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ไปสู่ผู้เรียน ไม่ว่าในรูปของข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวีดิทัศน์ ทั้งในช่วงประสานเวลา (Synchronously) และในช่วงไม่ประสานเวลา (Asynchronously) ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนรู้ได้เป็นจำนวนมาก และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และระบบการบริหารจัดการ เป็นการวางแผนการดำเนินการ การเตรียมพร้อมจัดโครงสร้างอันมาเสริมการสอนให้กับผู้เรียนทางไกล การจัดศูนย์บริการการศึกษาไว้ใกล้ตัวผู้เรียน รวมถึงระบบการผลิตและการจัดส่งสื่อให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวโน้มและอนาคตของการศึกษาทางไกล การพัฒนาระบบ AI และแพลตฟอร์มอัจฉริยะ เพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียน การใช้ VR (Virtual Reality) และ AR (Augmented Reality) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เสมือนจริง การเติบโตของ Micro learning (การเรียนรู้แบบสั้นและตรงประเด็น) ที่ช่วยให้เรียนรู้ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การรวม Gamification (การใช้เกมในการเรียน) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและแรงจูงใจในการเรียน การศึกษาทางไกลเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียน สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ลดต้นทุนในการเดินทางและค่าใช้จ่ายทางการศึกษาใช้เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ระดับโลกและวิทยากรจากที่ต่าง ๆ ได้ง่าย

จะเห็นได้ว่าการศึกษาทางไกลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้สอน ซึ่งต้องมีความน่าเชื่อถือ มีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล และสามารถวางแผนกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานกลุ่ม และการวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือ/เทคโนโลยี ที่หลากหลาย เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์, สตรีมมิ่ง และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนวโน้มในอนาคตจะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอย่าง AI เพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน, VR/AR เพื่อสร้างประสบการณ์เสมือนจริง, Gamification เพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานและแรงจูงใจ รวมถึง Micro-learning หรือการเรียนรู้ในหัวข้อสั้นๆ ที่ทำให้เรียนได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

4C Lifelong Learning

โลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ไม่ใช่แค่ทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นที่ช่วยให้มนุษย์พัฒนาตัวเองและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ด้วย การเรียนรู้

ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) มีประโยชน์และความจำเป็นมากมาย เพื่อปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเปลี่ยนเร็ว โลกดิจิทัลทำให้ทักษะที่เราเรียนรู้ในอดีตอาจล้าสมัยได้ เช่นอาชีพด้านไอทีที่ต้องอัปเดตทักษะตลอดเวลา เช่น การเขียนโปรแกรม AI และ Big Data การตลาดต้องเรียนรู้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ เช่น SEO และ Social Media หากหยุดเรียนรู้ = ถูกทดแทนโดยคนที่มีความรู้ใหม่กว่า เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและโอกาสในการทำงาน การเรียนรู้ทักษะใหม่ช่วยเพิ่มโอกาสในการได้งานที่ดีขึ้น เช่น คนที่เรียนรู้ Soft Skills เช่น การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ จะมีโอกาสเติบโตในสายงานที่ต้องใช้การบริหาร คนที่เรียน Digital Skills เช่น Data Science, Coding หรือ UX Design จะมีโอกาสในตลาดงานที่กว้างขึ้น เรียนรู้มากขึ้น มีทางเลือกในอาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เป็นทักษะที่จำเป็นในโลกปัจจุบัน เช่นการอ่านหนังสือ ฟังพอดแคสต์ หรือเรียนคอร์สออนไลน์ช่วยให้เราฝึกวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไข คนที่มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์จะสามารถแก้ปัญหาซับซ้อนในงานและชีวิตส่วนตัวได้ดีขึ้น คนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อสร้างความมั่นใจและพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ช่วยให้เรามีความมั่นใจในตัวเอง เช่นเมื่อเราเรียนรู้ทักษะใหม่ เราจะกล้าลองสิ่งใหม่ ๆ และไม่กลัวความล้มเหลว การเรียนรู้ช่วยให้เรารู้สึกมีคุณค่าและก้าวหน้าในชีวิต พัฒนาตนเองมีความสุขและความมั่นใจในชีวิต เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและความสุข การเรียนรู้ช่วยให้ชีวิตมีเป้าหมายและความหมายมากขึ้น เช่นคนที่เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น ดนตรี งานฝีมือ หรือการถ่ายภาพ มักจะมีความสุขจากการได้ทำสิ่งที่รัก การเรียนรู้ด้านสุขภาพ เช่น โภชนาการหรือการออกกำลังกาย ช่วยให้มีความสุขเพิ่มขึ้น เรียนรู้มากขึ้น มีชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้น เพื่อความกระฉับกระเฉงของสมองและป้องกันภาวะสมองเสื่อม สมองก็เหมือนกล้ามเนื้อ ถ้าไม่ใช้ก็อ่อนแอลง เช่นคนที่เรียนรู้สิ่งใหม่ เช่น ภาษา การเล่นเกมดนตรี หรือเกมที่ใช้สมอง จะมีโอกาสลดความเสี่ยงของโรคอัลไซเมอร์และสมองเสื่อม ใช้สมองบ่อย ลดโอกาสเกิดภาวะสมองเสื่อมในอนาคต เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับคนรอบข้าง การเรียนรู้ช่วยให้เราสื่อสารและเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น เช่นคนที่เรียนรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาหรือทักษะการสื่อสาร มักจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน การเข้าร่วมคอร์สเรียนหรือเวิร์กช็อปช่วยให้เราพบปะผู้คนใหม่ ๆ และสร้างเครือข่ายสังคม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีเครือข่าย

4C คือชุดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการทำงานในโลกปัจจุบัน

1. Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) การคิดนอกกรอบ คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ การสร้างนวัตกรรม ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ความหมายของความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่ซับซ้อนและเป็นทักษะที่นำความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาไปประยุกต์และสร้างเป็นแนวคิด ทฤษฎี เครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมจำนวนมากเพื่อแก้ไขโจทย์หรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่หรือเป็นสิ่งที่พัฒนาต่อยอดขึ้นมาก็ได้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ

พลเรือน (2560: 6) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางสมองที่คิดในลักษณะอนเอกนัยนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิด ดัดแปลง ประยุกต์ ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ รวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นทฤษฎีหลักการได้ สำเร็จ

2. Critical thinking (การคิดเชิงวิพากษ์) การวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมี เหตุผล วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร คิดอย่างเป็นระบบ การคิดเชิงวิพากษ์หมายถึงกระบวนการคิด วิพากษ์โดยใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลรอบด้าน โดยใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ ประเด็น รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลต่างๆรอบด้าน การสำรวจองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อาจมี อิทธิพลต่อข้อสรุป เพื่อตรวจสอบพิจารณา ตัดสินและประเมินความถูกต้อง หรือสิ่งที่ เป็น ประเด็นในขณะนั้นๆ ให้แม่นยำ

3. Communication (การสื่อสาร) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการพูดและเขียน การนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน การเขียนรายงานที่ดี ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2542: 165) การ ติดต่อสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ความรู้ลึกซึ้งซึ่งอาจเป็นรูปของคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ เรียกว่า ข่าวสาร บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่ม บุคคลอื่นได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ และช่วยป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างกัน และกันอีกด้วย

4. Collaboration (การประสานงาน) ทักษะที่จะช่วยให้เราเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองแล้ว การประสานงานหรือการทำงานกับผู้อื่นก็เป็นส่วนที่จะทำให้เราพัฒนาตัวเอง ก้าวหน้าและ มองเห็นภาพรวมมากขึ้นการประสานงานหมายถึง การทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจ แบบ ประสานการทำงานให้สอดคล้องกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มทีมงาน เพื่อให้เป้าหมาย หลักร่วมกันในทีมเสร็จสมบูรณ์ หัวใจของการทำงานแบบ Collaboration คือการมี สัมพันธภาพที่ดีของคนในกลุ่ม ในองค์กร เมื่อมีเป้าหมายหลักร่วมกัน กลุ่มคนนั้นจะสามารถ ดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้นำทีม เพียงแต่ แต่ละคน แต่ละทีมรับทราบ เข้าใจบทบาท มีความสัมพันธ์ที่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน จะส่งเสริม ช่วยเหลือจนเป้าหมายหลัก สำเร็จ มุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จด้วยกันเป็นทีม

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหลายมิติ เริ่มจากด้านอาชีพทักษะใหม่ๆ อย่าง ต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขันและสร้างโอกาสความก้าวหน้า เช่นนักเรียนการตลาดต้องเรียนรู้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ๆ หรือโปรแกรมเมอร์ต้องตามให้ทันเทคโนโลยี AI เพราะหากหยุดเรียนรู้ก็อาจถูกแทนที่ได้ในด้านการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ช่วยลับคม ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (Critical Thinking) ทำให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ ซับซ้อนได้ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะลองสิ่งใหม่ และนำไปสู่ คุณภาพชีวิตที่ดีและความสุขที่เพิ่มขึ้นจากการได้ทำในสิ่งที่รัก เช่น การเล่นดนตรีหรืองานฝีมือ

การเรียนรู้สิ่งใหม่ยังเปรียบเสมือนการออกกำลังกายสมอง ช่วยให้สมองกระฉับกระเฉงและลดความเสี่ยงของภาวะสมองเสื่อมในอนาคต ทักษะ 4C: เครื่องมือสำคัญสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องมีชุดทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 หรือ 4C เป็นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) Critical Thinking (การคิดเชิงวิพากษ์) Communication (การสื่อสาร) Collaboration (การประสานงาน)

แนวทางพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การเล่านิทานเชิงสร้างสรรค์ และการใช้เกมภาษาการส่งเสริมการอ่านและการเขียนอย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรม เช่น สมุดบันทึกการอ่าน การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการวิจารณ์งานเขียน การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันการเรียนรู้ภาษาไทย และสื่อออนไลน์ที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยที่ดี ผ่านการจัดกิจกรรม เช่น วันภาษาไทย กิจกรรมประกวดสุนทรพจน์ และการแต่งคำประพันธ์ การพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนภาษาไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ รวมถึงมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แนวทางการพัฒนามีดังนี้ 1. การพัฒนาความรู้ด้านภาษาไทยของครูผู้สอน ศึกษาและทบทวนหลักภาษาไทย ไวยากรณ์ และวรรณคดีไทย ติดตามการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในบริบทปัจจุบัน เช่น คำศัพท์ใหม่ รูปแบบการสื่อสารในยุคดิจิทัล เรียนรู้เทคนิคการสอนภาษาไทยแบบใหม่ ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีช่วยสอน 2. การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning): ให้ผู้เรียนทำโครงงานเกี่ยวกับภาษาไทย เช่น การแต่งนิทาน การวิเคราะห์วรรณคดี การสอนแบบ Active Learning: ใช้กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การอภิปราย การโต้เถียง การสอนแบบบูรณาการ (Integrated Learning): เชื่อมโยงการเรียนรู้ภาษาไทยกับวิชาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา การเรียนรู้ผ่านเกมและกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น เกมคำศัพท์ เกมเล่านิทาน หรือกิจกรรมแต่งคำประพันธ์ 3. การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัย ใช้แอปพลิเคชันและสื่อดิจิทัล เช่น YouTube, Quizizz, Kahoot เพื่อสร้างความสนใจในการเรียน ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) และแหล่งข้อมูลออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้ AI หรือเครื่องมือดิจิทัลในการฝึกทักษะภาษาไทย เช่น โปรแกรมช่วยตรวจไวยากรณ์ 4. การพัฒนาการอ่านและการเขียนของผู้เรียน จัดกิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือ กิจกรรมอ่านออกเสียงส่งเสริม การเขียนเชิงสร้างสรรค์ เช่น การแต่งเรื่องสั้น การเขียนบทกวี การเขียนเรียงความ ใช้การสะท้อนคิด (Reflection) โดยให้ผู้เรียนเขียนไดอารี่หรือบันทึกการเรียนรู้ 5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ใช้วิธีประเมินที่เน้นพัฒนาการของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ใช้การให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์เพื่อช่วยผู้เรียนพัฒนาทักษะการใช้ภาษา ประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการเขียน การอภิปราย และการนำเสนอ 6. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นการใช้ภาษาไทยจัดกิจกรรมวันภาษาไทยแห่งชาติ การประกวดสุนทรพจน์ และการแสดงละครวรรณคดี กระตุ้นให้ผู้เรียน ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง เช่น การสื่อสารในห้องเรียน ใช้ สื่อและบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง 7. การพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูคนอื่น ๆ เข้าร่วมอบรม สัมมนา และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) กับครูในโรงเรียนและเครือข่ายการศึกษาพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ เช่น สื่อการสอนเชิงโต้ตอบหรือกิจกรรมสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูควรมีความรู้ด้านหลักภาษา วรรณคดี และไวยากรณ์ที่แม่นยำ พร้อมทั้งต้องก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของภาษาในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้องและทันสมัย ควบคู่กับการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอผ่านการเข้าร่วมอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูในเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง สร้างสรรค์ และมีทักษะการคิดวิเคราะห์ติดตัวไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทบาทของครูในยุค Lifelong Learning

1. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เปลี่ยนจากการ "สอน" ไปสู่การ "ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง" ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning กระตุ้นให้ผู้เรียน ค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาเอง แทนที่ครูจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Teacher-Centered Learning) บทบาทของ Facilitator จะเน้นไปที่การทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-Centered Learning) (Thepa, et al, 2025) บทบาทสำคัญของครูในฐานะ Facilitator กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ส่งเสริมการอภิปรายและการทำงานกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ของตนเอง สนับสนุนให้ผู้เรียนตั้งคำถามและค้นหาคำตอบเอง แนะนำแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แทนการให้คำตอบโดยตรง ใช้กระบวนการ Self-Directed Learning หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น Project-Based Learning, Problem-Based Learning ส่งเสริมให้ผู้เรียนทดลอง แก้ปัญหา และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ใช้เกม บทบาทสมมติ และกิจกรรม

สร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นความสนใจ ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Classroom, Kahoot, Quizizz เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ในการศึกษาเพิ่มเติม ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น AI หรือ Virtual Reality (VR) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินผลการเรียนรู้แบบไม่ใช่แค่คะแนน ใช้วิธีการประเมินที่เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ เช่น แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ใช้การสะท้อนคิด (Reflection) ให้ผู้เรียนทบทวนกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าถาม และกล้าลงมือทำสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนกัน

2. ครูเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีและการเรียนรู้ออนไลน์ (Digital Learning Coach) ใช้เทคโนโลยีในการสอน (Zimmer & Matthews, 2024) เช่น E-learning, MOOC, AI, VR ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ในการศึกษาด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle นำเครื่องมือดิจิทัล เช่น Kahoot, Quizizz, Nearpod มาช่วยสร้างแบบฝึกหัดที่น่าสนใจใช้ AI และ Chatbot เพื่อช่วยตอบคำถามของนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบออนไลน์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนะนำแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Coursera, Udemy, YouTube Education สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ e-Book, Podcast, Blog ในการศึกษาด้วยตนเองส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Blended Learning (การเรียนรู้แบบผสมผสาน) ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Collaboration Tools) ใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Docs, Padlet, Trello, Miro ในการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้โซเชียลมีเดียในการแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) และความปลอดภัยทางออนไลน์ สอนให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ แนะนำแนวทางป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ เช่น Phishing, Fake News, Cyberbullying สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ศึกษาและทดลองใช้ EdTech (Educational Technology) รูปแบบใหม่ แลกเปลี่ยนความรู้กับครูคนอื่น ๆ ผ่านชุมชนออนไลน์ เช่น Facebook Groups, Twitter Chats, Webinar ใช้ AI และ Big Data เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน

3. ครูเป็นนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Designer) ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (Personalized Learning) ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Problem-Based Learning, Project-Based Learning บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง เช่น การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ

ผู้เรียนแต่ละคน (Personalized Learning) วิเคราะห์ความสามารถและสไตล์การเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ออกแบบกิจกรรมที่รองรับการเรียนรู้แบบ Differentiated Instruction ใช้เทคโนโลยี เช่น AI และ Learning Analytics เพื่อติดตามและปรับปรุงการเรียนรู้ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย Active Learning ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง Project-Based Learning (PBL) ให้ผู้เรียนทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง Flipped Classroom ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลก่อน แล้วมาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน Gamification ใช้เกมและเทคนิคเกมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา ออกแบบห้องเรียนให้ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความคิดใช้เทคโนโลยี เช่น VR, AR, AI Tutor เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และฝึกการคิดวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการออกแบบการเรียนรู้ ใช้ Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams เพื่อจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล ใช้ AI และ Chatbot เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ใช้ E-Portfolio, Blog, Podcast เพื่อให้ผู้เรียนบันทึกและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง ออกแบบการประเมินผลที่เน้นกระบวนการมากกว่าคะแนน ใช้ Formative Assessment เช่น Exit Ticket, Peer Review, Reflection ใช้ Authentic Assessment เช่น การทำโครงการ การนำเสนอ หรือการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ส่งเสริม Self-Assessment และ Peer-Assessment ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

4. ครูเป็นโค้ชและที่ปรึกษา (Coach & Mentor) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในโลกอนาคต เช่น Soft Skills และ Digital Skills กระตุ้นให้ผู้เรียนมี Growth Mindset และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง coach เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมาย ค้นหาคำตอบ และพัฒนาตัวเองผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) Mentor ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่ช่วยแนะแนวทาง สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะจากประสบการณ์ บทบาทของครูในฐานะ Coach & Mentor สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง (Self-Discovery & Goal Setting) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายทางการเรียนและพัฒนาตนเอง ใช้เทคนิค Growth Mindset สอนให้ผู้เรียนมองปัญหาเป็นโอกาสในการพัฒนา ใช้คำถามกระตุ้นการคิด และการแก้ปัญหา (Powerful Questioning) แทนที่จะให้คำตอบโดยตรง ใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบเอง ใช้คำถามปลายเปิด เช่น "ทำไมคุณถึงคิดเช่นนั้น?" "มีวิธีอื่นอีกไหม?" ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหา สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ (Trust & Psychological Safety) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจที่จะแสดงความคิดและข้อสงสัย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีแบบ Teacher-Student Partnership ฟังผู้เรียนอย่างตั้งใจ (Active Listening) และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ให้คำแนะนำเชิงสร้างสรรค์และช่วยพัฒนาเส้นทางชีวิต (Career & Life Mentorship) เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกสายการเรียนและอาชีพ ส่งเสริมทักษะที่สำคัญ เช่น ความเป็นผู้นำ ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม

เชื่อมโยงผู้เรียนกับโอกาสการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น การฝึกงาน ทักษะการศึกษา การประกวด โครงการ ประยุกต์ใช้ Coaching & Mentoring กับเทคโนโลยีใช้ Online Mentoring Platforms เช่น LinkedIn, Google Meet สำหรับการให้คำปรึกษาใช้ AI Chatbot หรือ เครื่องมือดิจิทัลช่วยติดตามพัฒนาการของผู้เรียนสร้าง E-Portfolio หรือ Learning Journal ให้ผู้เรียนสะท้อนการเติบโตของตนเอง

5. ครูเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) พัฒนาตนเองอยู่เสมอผ่านการอบรม การศึกษาออนไลน์ และการอ่าน แลกเปลี่ยนความรู้กับครูและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ทดลองใช้แนวคิดใหม่ ๆ ในการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บทบาทของครูในฐานะ Lifelong Learner เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning) ติดตามเทรนด์ใหม่ ๆ ด้าน การศึกษา เทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนรู้ อ่านหนังสือ ฟังพอดแคสต์ ดู คอร์สออนไลน์ เช่น Coursera, EdX, Udemy ศึกษาวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาวิธีสอน ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Digital Learning & EdTech) เรียนรู้การใช้ AI, ChatGPT, Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) ในการสอน ใช้ Online Communities เช่น Twitter, LinkedIn, Facebook Groups แลกเปลี่ยนไอเดียกับครูทั่วโลก ทดลองใช้ เครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้เปิดรับฟังและพัฒนาการสอน (Reflective Practice) ขอคำติชมจากนักเรียนและเพื่อนร่วมงานเพื่อปรับปรุงการสอนเขียน Reflection หรือ Journaling สะท้อนวิธีการสอนของตนเองใช้การ Lesson Study หรือ PLC (Professional Learning Community) เพื่อเรียนรู้ร่วมกับครูคนอื่น ๆ เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ไปศึกษาดูงาน โรงเรียน หรือระบบการศึกษาที่ ประสบความสำเร็จทดลองใช้แนวคิดใหม่ ๆ เช่น Project-Based Learning (PBL), Blended Learning, STEAM Education นำ(Zhang, & Wang, 2025) ปัญหาในห้องเรียนมาเป็น กรณีศึกษาเพื่อปรับปรุงแนวทางการสอน เป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สาธิตให้ ผู้เรียนเห็นว่า "ครูก็เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักเรียน" เปิดใจรับแนวคิดใหม่ ๆ และแสดงให้ผู้เรียน เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน

6. ครูเป็นผู้ส่งเสริมคุณธรรมและทักษะทางสังคม (Moral & Social Guide) ปลุกฝัง จิตสำนึกและคุณธรรมในการเรียนรู้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ส่งเสริมการทำงานเป็น ทีม ทักษะการสื่อสาร และการคิดเชิงวิพากษ์ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและกระตุ้น ให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก บทบาทของครูในการส่งเสริมคุณธรรมและทักษะทางสังคม เป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การ ให้เกียรติ การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติต่อทุกคนด้วย ความยุติธรรมและเท่าเทียม สอนให้ผู้เรียนเห็นว่าการเป็น คนดีและมีคุณธรรม เป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้ความรู้สร้างบรรยากาศ แห่งคุณธรรมในห้องเรียน สร้างกฎห้องเรียนที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี เช่น การเคารพความ คิดเห็นผู้อื่น กระตุ้นให้เกิด วัฒนธรรมการช่วยเหลือกัน และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมใช้

กิจกรรมเสริม เช่น Morning Talk, Circle Time, Storytelling เพื่อส่งเสริมจริยธรรม สอดแทรกคุณธรรมในเนื้อหาวิชาใช้เรื่องราวหรือกรณีศึกษาเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตา ฯลฯ ตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เช่น "ถ้าคุณอยู่ในสถานการณ์นี้ คุณจะทำอย่างไร?" ใช้ วรรณกรรม นิทาน ภาพยนตร์ หรือข่าวสาร เป็นสื่อสอนคุณธรรม ส่งเสริมทักษะทางสังคมในชีวิตประจำวันสอน มารยาททางสังคม (Social Etiquette) เช่น การไหว้ การขอโทษ การขอบคุณ ฝึกทักษะ การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสร้างโอกาสให้ผู้เรียน ทำงานเป็นกลุ่ม และเรียนรู้การแก้ปัญหาาร่วมกัน ใช้กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและทักษะทางสังคม Role Play / ละครสั้น โดยให้ผู้เรียนจำลองสถานการณ์เพื่อเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสม Service Learning / การเรียนรู้ผ่านจิตอาสา เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อสังคม Peer Mentoring / การแนะแนวโดยเพื่อน ให้ผู้เรียนช่วยเหลือและสอนกันเอง

จะเห็นได้ว่าในยุค Lifelong Learning ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็น ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ที่ปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี ช่วยแนะแนวทาง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

สรุป

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกลในบริบท 4C Lifelong Learning ดังที่กล่าวมาเมื่อผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ การคิด และการปฏิบัติได้ในระดับหนึ่งแล้ว

1. ครูควรส่งเสริมทักษะที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งในรูปแบบตัวต่อตัวและผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะ ทักษะการสื่อสาร และ การทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. ผู้เรียนจึงควรได้รับการฝึกฟัง พูด อ่าน เขียน และนำเสนออย่างเป็นระบบควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือร่วมกับเพื่อนและครู เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมที่เน้นการทำงานเป็นทีม เช่น การสืบค้น วิเคราะห์ เรียบเรียง และสื่อสารต่อสาธารณะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะได้ฝึกการปรับตัว ยอมรับความแตกต่าง และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันควรเสริมสร้างความรู้เท่าทันต่อภัยและสิ่งยั่วยุ เช่น การปฏิเสธอบายมุข การควบคุมพฤติกรรมทางเพศ การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการมีความกล้าทางจริยธรรมเพื่อต่อต้านการทุจริต

สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้รับการเสนอโดย Trilling และ Fadel (2009) ว่าเป็น “7Cs” เช่น การคิดวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และการพึ่งพาตนเองด้านอาชีพ ต่อมา National Education Association (2010) ได้สรุปเหลือเพียง 4Cs ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งชัดเจนและเหมาะต่อการ

กำหนดเป้าหมายทางการศึกษา การศึกษาทางไกลเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลหรือสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดเนื้อหาและสร้างการสื่อสาร เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบหลักมี 3 ประเภท ได้แก่ ซิงโครนัส (Synchronous Learning) ที่ผู้สอนและผู้เรียนเรียนรู้แบบเรียลไทม์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ อะซิงโครนัส (Asynchronous Learning) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อบันทึกไว้ล่วงหน้า และแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่รวมข้อดีของทั้งสองรูปแบบเข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพ คุณลักษณะของผู้สอนทางไกลถือเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้สอนควรมีความน่าเชื่อถือ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีได้คล่อง มีแรงจูงใจและความมั่นใจในการสอน รวมถึงสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงผู้เรียนกับเพื่อน และครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้วิธีการสอนหลากหลาย ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สอนควรเพิ่มด้านเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลอาศัยสื่อที่พัฒนาไปตามนวัตกรรม เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ การประชุมออนไลน์ วิดีโอสตรีมมิง และสื่อดิจิทัลแบบประสม ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และครอบคลุมจำนวนผู้เรียนมากขึ้น

2. ผู้สอนควรมีแนวโน้มในอนาคตมุ่งไปสู่การใช้ AI และแพลตฟอร์มอัจฉริยะ เพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับแต่ละบุคคล การใช้ VR และ AR เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้เสมือนจริง การพัฒนา Micro learning เพื่อการเรียนรู้ที่กระชับ และการบูรณาการ Gamification เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มความสนุกในการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ลดค่าใช้จ่ายด้านเวลาและการเดินทาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้จากแหล่งระดับโลก และเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21

3. เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผู้สอนควรใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) เช่น การแต่งนิทานหรือวิเคราะห์วรรณคดี การสอนแบบ Active Learning ผ่านการอภิปราย โต้เถียง และกิจกรรมกลุ่ม การบูรณาการการเรียนรู้ (Integrated Learning) เชื่อมโยงภาษาไทยกับวิชาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา รวมถึงการใช้เกมภาษา กิจกรรมเล่านิทาน และการแต่งคำประพันธ์ การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เช่น แอปพลิเคชันการเรียนภาษาไทย วิดีโอออนไลน์ E-Book แพลตฟอร์มแบบ Quizizz หรือ Kahoot รวมถึงการใช้ AI เพื่อฝึกทักษะการเขียนและตรวจไวยากรณ์ ช่วย

กระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้การส่งเสริมการอ่านและการเขียนอย่างเป็นระบบ

3. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีการเขียนไดอารี่ การแต่งเรื่องสั้น บทกวี หรือเรียงความ และการสะท้อนคิด (Reflection) โดยผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์และการประเมินผ่านแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การอภิปราย และการนำเสนอ สำหรับการพัฒนาครูผู้สอน ควรเสริมความรู้ด้านภาษาไทยและวรรณคดี ปรับใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี

4. เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ในยุค Lifelong Learning ครูไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่มีบทบาทหลายด้านที่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องปรับตัวให้ทันเทคโนโลยี สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). การสอนอ่านอย่างเป็นกระบวนการ. วารสารวิชาการ, 15(1), 2.
- พัชรภา ตันติชูเวท และ จรูญศรี มาดิลกโกวิท. (2559). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเจเนอเรชันแอลฟาที่เหมาะสมกับสังคมไทยในอนาคต. วารสารครุศาสตร์. 44(1), 129-142.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- วรสิริ ธรรมประดิษฐ์. (2023). พูดให้ง่ายๆคือ ไม่ตายของคนเก่ง. วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขา มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์), 9(2), 139-144.
- สุรพล ศรีศิลป์. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านเครือข่ายไอแมกซ์ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2568 from <https://www.ocsc.go.th/>.
- Atcharyakiat, N. ., & Sothayapetch, P. . (2025). Guidelines for Promoting the Quality of Primary Teachers at the Digital Age. Journal of Dhamma for Life, 31(2), 374–391. retrieved from <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/4851>
- Edwards-Fapohunda, M. O., & Adediji, M. A. (2024). Sustainable development of distance learning in continuing adult education: The impact of artificial intelligence. IRE Journals, 8(1), 113-114.

- Suebkrapan, P. C. C., Thepa, P. C. A., Sapanthong, P. S. P., & Sutthirat, N. (2025). Creative Approach to Enhancing Learning Skills Based on Buddhism and Philosophy. *Philosophies*, 10(5), 104. <https://doi.org/10.3390/philosophies10050104>.
- Subtaweevasin, P., & Kangsadanporn, K. (2025). Guidelines for Proactive Activity Development to Prevent Children and Youth from Entering into Criminal Acts: Juvenile and Family Court in Samut Sakhon. *Journal of Dhamma for Life*, 31(1), 579–591. retrieved from <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/4348>
- Thepa, Chakrapol, Phrasutthisanmethi Chaiyan Suebkrapan, Phramaha Boonpasid Nathapunyo Karat, and Pravech Vathakaew. 2025. The Spirituality of the Relationship Between Practicing Buddhist Beliefs and Lifelong Learning Competencies: A Canonical Correlation Approach. *The International Journal of Religion and Spirituality in Society* 15 (4): 25-50. <https://doi.org/10.18848/2154-8633/CGP/v15i04/25-50>.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Zhang, F., & Wang, J. . (2025). Integrating STEM Education with Bilingual Instruction: An Innovative Teaching Design for Introduction to Civil Engineering in Sino-foreign Cooperative Education. *Journal of Dhamma for Life*, 31(3), 1–14. retrieved from <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/4207>
- Zimmer, W. K., & Matthews, S. D. (2022). A virtual coaching model of professional development to increase teachers' digital learning competencies. *Teaching and Teacher Education*, 109, 103544. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103544>

การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง*

MANAGEMENT OF MONASTIC EDUCATION IN AN ERA OF TRANSFORMATION

พระราชเมธีวชิรดิลก (ไพจิตร สาข้อง)¹, พระกิตติสารสุธี (เชิดชัย แก้วอาษา)²,
พระครูสุภัทรสีลโสภณ (สายัณห์ วงศ์สุรินทร์)³, พระมหาศพร สุ่มทุโก (อ่อนน้อม)⁴, และ สำราญ ศรีคำมูล⁵
Phrarajmedhivachiradilok (Paijit Sakhong)¹, Phrakittisarasuhi (Cherdchai Kaewasa)²,
Phrakhrusupattarasirasopon (Sayan Wongsurin)³, Phramaha Thotsaphorn
Sumudhuko (Onnorm)⁴ and Samsan Srikammul⁵

¹⁻⁵ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁵ Mahamakut Buddhist University Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus, Thailand.

Corresponding author E-mail: paijitsakong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเจตนารมณ์ทางวิชาการเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในบริบทของยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการปรับตัวของระบบการศึกษาสงฆ์ให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจโลก บนพื้นฐานแห่งบริบทการอธิบายความสำคัญของการศึกษาคณะสงฆ์ในฐานะเครื่องมือหลักในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและเผยแผ่ธรรมะสู่สังคม การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาในมิติของการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดสรรทรัพยากร และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วผ่านการวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัล การชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับแนวคิดสมัยใหม่เพื่อสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับระบบการศึกษาคณะสงฆ์ รวมทั้งแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะการแก้ไขปัญหาสังคม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับหน่วยงานรัฐและเอกชน การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงควรมุ่งเน้นที่การปรับตัวอย่างมีระบบ เพื่อธำรงรักษาคุณค่าทางศาสนาและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, การศึกษาคณะสงฆ์, ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

* Received 26 August 2025; Revised 2 September 2025; Accepted 10 September 2025

Abstract

This article presents academic perspectives on the administration of Sangha education in an era of rapid change. It emphasizes strategic analysis of how the Sangha education system can adapt to social, technological, and global economic transformations. The discussion highlights the central role of Sangha education in preserving Buddhism and transmitting its teachings to society. Key concepts in educational administration are examined, including personnel development, resource allocation, and strategic planning designed to address contemporary challenges. Special attention is given to the integration of digital technology with traditional Buddhist principles to promote sustainability and strengthen the Sangha education system. Furthermore, the article explores innovative approaches to educational development, such as designing curricula that foster problem-solving skills and establishing collaborative networks between the Sangha, government, and private sectors. Overall, the study suggests that Sangha education administration must prioritize systematic adaptation in order to preserve religious values while meeting the demands of modern society, thereby ensuring long-term sustainability and resilience.

Keywords: educational administration, monastic education, era of transformation

บทนำ

การศึกษาคณะสงฆ์เป็นรากฐานสำคัญของการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและการเผยแผ่ธรรมะสู่สังคม การศึกษานี้ไม่ได้มีเพียงเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมของพระภิกษุและสามเณร แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุขในชุมชน อย่างไรก็ตาม ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความหลากหลายของค่านิยมสมัยใหม่ การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงนี้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของผู้เขียนตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งบริบทอันประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กล่าวคือเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน ทั้งในด้านการศึกษา การสื่อสาร และการบริหารจัดการ การศึกษาคณะสงฆ์สามารถนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ เช่น การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการจัดการเอกสารทางการศึกษาด้วยระบบดิจิทัล (2) ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ โลกาวัดันและเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้

พระสงฆ์ต้องรับมือกับปัญหาทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และปัญหาสิ่งแวดล้อม และ (3) การเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมและศีลธรรม สังคมยุคใหม่เต็มไปด้วยความหลากหลายของค่านิยมที่อาจขัดแย้งกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การศึกษาคณะสงฆ์จึงต้องสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาสถิติของพุทธศาสนากับการเปิดรับความเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม

การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องเน้นการบูรณาการระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและแนวคิดสมัยใหม่ เพื่อให้คณะสงฆ์สามารถทำหน้าที่ในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่เต็มไปด้วยความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ผ่านการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ดังเช่น (1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการศึกษาคณะสงฆ์ในระยะยาว และการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม (2) การบริหารทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์และบุคลากรในองค์กรสงฆ์ เช่น การอบรมทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยี และการจัดการงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (3) การบริหารการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวของระบบการศึกษา เช่น การบูรณาการความรู้ทางโลกและทางธรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับหน่วยงานรัฐและเอกชน และ (4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลนักศึกษาและหลักสูตร เป็นอาทิ

ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยงานพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาภายในคณะสงฆ์ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาคณะสงฆ์ให้เน้นการพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาสังคมร่วมสมัย และการสร้างระบบการติดตามและประเมินผลการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าการบริหารจัดการสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงได้ อาจเป็นทางเลือกในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

1. ความหมายและบทบาทของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาหมายถึงกระบวนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมการดำเนินการต่าง ๆ ในระบบการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาและจัดการทรัพยากรในเชิงคุณภาพ การบริหารการศึกษามีความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในสังคม บทบาทของการบริหารการศึกษาสะท้อนผ่านบริบทดังต่อไปนี้ (ชุตินา มุสิกานนท์, 2561)

1) การกำหนดนโยบายทางการศึกษา กล่าวคือการบริหารการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท

ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน นโยบายที่ดีควรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้สอน และสังคมได้อย่างเหมาะสม

2) การบริหารทรัพยากร บทบาทสำคัญของการบริหารการศึกษาคือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า

3) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือการบริหารการศึกษายังมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม โดยเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

4) การประเมินผลการศึกษา บทบาทของการบริหารการศึกษาในการประเมินผลเป็นการติดตามและตรวจสอบว่าระบบการศึกษานั้นสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยกระบวนการประเมินผลจะช่วยสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาในอนาคต

5) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษา อีกบทบาทสำคัญคือการสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา โดยการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับทุกกลุ่มสังคม และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ดังนั้น การบริหารการศึกษามุ่งจัดการเชิงคุณภาพผ่านการกำหนดนโยบาย การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

2. การบริหารเชิงสร้างสรรค์

การบริหารเชิงสร้างสรรค์ (creative management) หมายถึงกระบวนการบริหารที่เน้นการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งการวางแผน การจัดการทรัพยากร การแก้ไขปัญหา และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าและความแตกต่างในองค์กร ในบริบทการศึกษา การบริหารเชิงสร้างสรรค์มีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในองค์กรและผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ (พระครูอุทัยธรรมานุกุล (สามารถ อิทธิญาโณ), 2566) และองค์ประกอบสำคัญของการบริหารเชิงสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร (creativity in organizations) กล่าวคือการบริหารเชิงสร้างสรรค์ต้องสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าแสดงออกทางความคิด เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และยอมรับความหลากหลายของมุมมอง

2) การพัฒนานวัตกรรม (innovation development) ผู้บริหารเชิงสร้างสรรค์ต้องสนับสนุนการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ในทุกด้านขององค์กร เช่น การออกแบบหลักสูตรใหม่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หรือการสร้างวิธีการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

3) การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (creative problem solving) กระบวนการแก้ปัญหาในลักษณะนี้เน้นการหาทางออกที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยใช้ความคิดที่แตกต่างจากวิธีการแบบดั้งเดิม

4) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (efficient resource management) การจัดสรรทรัพยากรในรูปแบบที่สร้างคุณค่าใหม่ เช่น การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน หรือการใช้ทรัพยากรร่วมกันในรูปแบบที่ยั่งยืน

5) ข้อดีของการบริหารเชิงสร้างสรรค์ (bright side of creative management) เช่น เพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ขององค์กร ส่งเสริมความพึงพอใจและแรงจูงใจของบุคลากร และสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร เป็นต้น

6) ตัวอย่างแนวทางการนำไปใช้ในการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน เป็นต้น

ดังนั้น การบริหารเชิงสร้างสรรค์คือการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในทุกมิติของการบริหาร เพื่อเพิ่มคุณค่า ประสิทธิภาพ และความยั่งยืน โดยเฉพาะในระบบการศึกษาที่ต้องการหลักสูตร ทรัพยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่ตอบโจทย์สังคมปัจจุบัน

3. การบริหารเชิงจริยธรรม

การบริหารเชิงจริยธรรม (ethical management) หมายถึงกระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นการยึดมั่นในหลักจริยธรรมและคุณธรรมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการพัฒนานโยบาย เพื่อสร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส และการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทการศึกษา การบริหารเชิงจริยธรรมคือการดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมความยุติธรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ หลักการของการบริหารเชิงจริยธรรมประกอบด้วยดังนี้ (พิไลวรรณ ธรรมเพชร และคณะ, 2568)

1) ความยุติธรรม (justice) การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีอคติ และคำนึงถึงความหลากหลายของบุคคลในองค์กร

2) ความโปร่งใส (transparency) การเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจในองค์กรอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากทุกฝ่าย

3) ความรับผิดชอบ (accountability) การยอมรับผลของการตัดสินใจและการกระทำขององค์กร รวมถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (respect for human dignity) การให้เกียรติและคำนึงถึงคุณค่าของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีและสิทธิขั้นพื้นฐาน

ดังนั้น บทบาทของการบริหารเชิงจริยธรรมในระบบการศึกษา ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ (นางนุช เพียรไ้มคล้าย และคณะ, 2568)

1) การสร้างบรรยากาศที่มีคุณธรรม (to creating a virtuous atmosphere) กล่าวคือการบริหารที่ยึดหลักจริยธรรมช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรแสดงออกถึงความเป็นคุณธรรมและจริยธรรม

2) การเป็นแบบอย่างที่ดี (role modeling) ผู้บริหารเชิงจริยธรรมทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดถือหลักศีลธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากรและนักเรียน

3) การส่งเสริมจริยธรรมในหลักสูตร (to promoting ethics in the curriculum) กล่าวคือส่งเสริมให้หลักสูตรการเรียนเน้นเรื่องจริยธรรม และพัฒนานักเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

4) การตัดสินใจเชิงจริยธรรม (ethical decision making) ผู้บริหารต้องตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบทางจริยธรรม เพื่อรักษาสอดคล้องระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์

5) ข้อดีของการบริหารเชิงจริยธรรม เช่น สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ในองค์กร การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร และส่งเสริมความยั่งยืนในระบบการศึกษา

6) ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การบริหารเชิงจริยธรรมในระบบการศึกษา เช่น การพัฒนาระบบประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรม การออกแบบนโยบายที่คำนึงถึงผลกระทบต่อทุกฝ่าย และการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนบนพื้นฐานของความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

แนวคิดการศึกษาสงฆ์ไทย

การศึกษาสงฆ์หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นภายในคณะสงฆ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออบรมพระภิกษุและสามเณรในด้านพระธรรมวินัย ความรู้ทางศาสนา และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมสู่สังคม (พระธรรมปิฎก, 2544) พัฒนาการของการศึกษาสงฆ์ในบริบทไทย มีวิวัฒนาการดังนี้

1. พัฒนาการของการศึกษาสงฆ์ในบริบทประเทศไทย

1) ยุคเริ่มต้น การศึกษาตามวัด (ยุคก่อนรัชกาลที่ 1) ในช่วงนี้ การศึกษาสงฆ์เกิดขึ้นในรูปแบบของการศึกษาตามวัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนเนื้อหาที่เน้นไปทางพระไตรปิฎก อรรถกถา และการสวดมนต์ มีลักษณะสำคัญ คือ การเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ และการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวระหว่างอาจารย์และศิษย์

2) ยุคปฏิรูป การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ (ยุครัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 5) ในยุคนี้เริ่มมีการจัดการศึกษาสงฆ์ให้มีระบบมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 1 ซึ่งทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนา และรัชกาลที่ 5 ทรงจัดตั้งมหาจุฬาราชวิทยาลัย (2432) และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2436) เพื่อรองรับการศึกษาสงฆ์ระดับสูง (สมเด็จพระมหาวิรวัศ, 2546) ลักษณะสำคัญ คือ การศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และการปรับหลักสูตรให้มีความหลากหลาย

3) ยุคขยายตัว การศึกษาแบบแผน (ยุครัชกาลที่ 6-ปัจจุบัน) ในยุคนี้การศึกษาสงฆ์ได้รับการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างและเนื้อหา โดยมีการจัดระบบการศึกษาทางโลกควบคู่ไปกับการศึกษาพระปริยัติธรรม และพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการสร้างคนที่มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาสังคม (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2542) การแบ่งประเภทการศึกษาประกอบด้วย (1) พระปริยัติธรรม เน้นการเรียนรู้พระไตรปิฎก (2) การศึกษายาสามัญ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่พระสงฆ์และสามเณร และ (3) การศึกษาระดับอุดมศึกษา เน้นการผลิตนักวิชาการและนักปฏิบัติการทางพระพุทธศาสนา

4) ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง การศึกษาในยุคดิจิทัลในปัจจุบัน การศึกษาสงฆ์กำลังเผชิญกับความท้าทายจากเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี การนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะและการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ถือเป็นการปรับตัวเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาในบริบทสมัยใหม่ ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปิดหลักสูตรออนไลน์ และการบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนรู้

2. บทบาทสำคัญของการศึกษาสงฆ์ในบริบทไทย

1) อารักรักษาพระพุทธศาสนา กล่าวคือการศึกษาสงฆ์ช่วยผลิตพระสงฆ์ที่มีความรู้และคุณธรรมเพื่ออารักรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคม (พระธรรมปิฎก, 2544)

2) เผยแผ่พระธรรม กล่าวคือการศึกษาสงฆ์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมในสังคม (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2542)

3) สร้างความร่วมมือกับสังคม ในยุคปัจจุบันการศึกษาสงฆ์เน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เช่น หลักสูตรด้านสังคมสงเคราะห์และการแก้ไขปัญหาสังคม

ดังนั้น พัฒนาการของการศึกษาสงฆ์ในบริบทไทยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวตามยุคสมัย ตั้งแต่การศึกษาแบบดั้งเดิมจนถึงการปรับใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล การศึกษาสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณค่าของพระพุทธศาสนาและสร้างคามยั่งยืนในสังคมไทย

บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลง (Context of Change)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) สะท้อนถึงกระบวนการที่สังคมมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้าง วัฒนธรรม ค่านิยม หรือวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงมีทั้งภายในและภายนอกสังคม รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นต้น และลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักจะประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (rapid change) การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป (gradual change) และการเปลี่ยนแปลงในมิติที่หลากหลาย (multidimensional change) รวมทั้ง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะประกอบด้วย ผลกระทบเชิงบวก เช่น การเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และการเข้าถึงการศึกษา หรือการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ผลกระทบเชิงลบ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หรือการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้น ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้บุคคลและองค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

1. บทบาทของการศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่

การศึกษาสงฆ์เป็นรากฐานสำคัญของการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและการเผยแผ่ธรรมะสู่สังคม บทบาทของการศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจที่รวดเร็ว การศึกษาสงฆ์จึงต้องปรับตัวให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย (พระครูโอภาสธรรมรักษ์ (ชินกร เจริญนัย), 2568)

1) การธำรงรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา การศึกษาสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาความรู้ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่าง ๆ พร้อมทั้งอบรมพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีความรู้และปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา การเรียนรู้ด้านปริยัติธรรมช่วยให้พระสงฆ์สามารถอธิบายคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าถึงสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

2) การเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่ธรรมะสู่สังคม ในยุคดิจิทัลการศึกษาสงฆ์ควรผสมผสานการใช้เทคโนโลยี เช่น โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชัน เพื่อเผยแผ่ธรรมะและสร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนาให้กับคนรุ่นใหม่ การเผยแผ่ธรรมะผ่านเทคโนโลยีสามารถทำให้คนเข้าถึงคำสอนได้สะดวกและตรงกับความต้องการ

3) การพัฒนาสังคมและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือบทบาทของการศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่ยังรวมถึงการอบรมจริยธรรมและคุณธรรมให้กับบุคคลทั่วไป เช่น การ

จัดอบรมค่ายคุณธรรมและหลักสูตรสอนธรรมะในโรงเรียน การศึกษาสงฆ์จึงช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและลดความขัดแย้งทางสังคม

4) การสร้างนวัตกรรมการศึกษา กล่าวคือการศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่ควรพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสม เช่น การสร้างหลักสูตรที่เชื่อมโยงการศึกษาแบบดั้งเดิมกับทักษะสมัยใหม่ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การผสมผสานนี้สามารถพัฒนาความสามารถของพระสงฆ์ให้ตอบสนองความต้องการของสังคมยุคปัจจุบันได้

5) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชน การศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่ควรเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงคณะสงฆ์กับชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียน มหาวิทยาลัย และองค์กรสาธารณะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมโดยรวม

ดังนั้น ความท้าทายของการศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่ มีลักษณะคือ (1) การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พระสงฆ์จำเป็นต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการเผยแผ่ธรรมะ และ (2) ความคาดหวังของสังคมในบทบาทที่หลากหลาย พระสงฆ์ต้องมีความรู้ทั้งด้านพระพุทธศาสนาและความรู้ทั่วไปที่ทันสมัย ส่วนประเด็นแนวทางพัฒนาเพื่อความยั่งยืนที่ควรทำ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาสงฆ์ให้ตอบโจทย์ของสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน (2) การส่งเสริมการวิจัย การศึกษาสงฆ์ควรมีการสนับสนุนงานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทสมัยใหม่ และ (3) การสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และมหาวิทยาลัยในการพัฒนาหลักสูตรและโครงการต่าง ๆ

2. การรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนา

อัตลักษณ์ทางศาสนาสื่อความหมายที่ครอบคลุมถึงความเชื่อและพฤติกรรมที่สะท้อนคุณค่า คำสอน และวัฒนธรรมของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธา ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ศาสนายังคงเป็นแหล่งที่มาของคุณธรรมและความมั่นคงทางจิตใจแก่สังคม และแนวทางการรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาประกอบด้วยดังนี้ (อลงกรณ์ จินสกุล และไททัศน์ มาลา, 2565)

1) การธำรงรักษาพิธีกรรมและประเพณี (rituals and traditions) กล่าวคือพิธีกรรมและประเพณีทางศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนา การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น การบวช การทำบุญ และเทศกาลทางศาสนา ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและส่งต่อคุณค่าทางศาสนาไปยังคนรุ่นใหม่

2) การศึกษาและเผยแผ่คำสอน (education and propagation of teachings) การให้ความรู้เกี่ยวกับคำสอนและปรัชญาของศาสนาเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์ทางศาสนา การศึกษาพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของ

ศาสนาอื่น ๆ ช่วยให้ผู้ที่ศรัทธาเห็นถึงคุณค่าและหลักธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน

3) การปรับตัวให้เข้ากับบริบทยุคใหม่ (adapting to the modern context) ในยุคดิจิทัล ศาสนาจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่คำสอนและสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หรือการผลิตสื่อดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

4) การสร้างความร่วมมือระหว่างศาสนาและสังคม (cooperation systems) การสร้างความร่วมมือระหว่างศาสนา หน่วยงานรัฐ และองค์กรภาคเอกชนเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและธำรงรักษาสถาบันทางศาสนา โดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายนี้ช่วยส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา (Swearer, 2001)

5) การเสริมสร้างบทบาทของผู้นำศาสนา (strengthening the role of religious leaders) ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนของอัตลักษณ์ทางศาสนา การให้ความรู้ การนำโดยตัวอย่าง และการสร้างความเชื่อมั่นในคำสอนช่วยให้ศาสนายังคงมี อิทธิพลต่อสังคม

ดังนั้น ความสำคัญของการรักษาสถาบันทางศาสนา จึงมีสาระสำคัญที่สำคัญ คือ (1) เป็นแหล่งที่มาของคุณธรรมและจริยธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม (2) เป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสังคม และ (3) ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางจิตวิญญาณ

3. การสร้างความยืดหยุ่นในการปรับตัว

ความยืดหยุ่นในการปรับตัว (resilience in adaptation) เป็นความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความซับซ้อนและไม่แน่นอน องค์ประกอบของความยืดหยุ่นในการปรับตัว ควรมีลักษณะดังนี้ (นุชชารัตน์ พิงบุญ และไชยันต์ สกฤตศรีประเสริฐ, 2565)

1) การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness) กล่าวคือการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นของความยืดหยุ่น บุคคลหรือองค์กรที่สามารถประเมินสถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ จะสามารถเลือกแนวทางการตอบสนองที่เหมาะสมได้

2) การมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน (clear purpose) เป้าหมายเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดทิศทางและแรงบันดาลใจในสถานการณ์ที่ท้าทาย การมีเป้าหมายที่เชื่อมโยงกับคุณค่าและความเชื่อทางศาสนา เช่น การแสวงหาความสุขทางจิตใจหรือการสร้างประโยชน์ต่อสังคม จะช่วยเพิ่มพลังในการปรับตัว

3) การปรับมุมมองและวิธีคิด (adjusting perspectives and thinking) การปรับมุมมองต่อความยากลำบากเป็นโอกาสในการเรียนรู้และเติบโต เช่น การใช้หลักพุทธธรรม

อย่าง โยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างมีเหตุผล) และสติปัญญา 4 ช่วยสร้างทัศนคติที่เป็นบวก และการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

4) การสร้างเครือข่ายสนับสนุน (to building a support network) ความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งทั้งในระดับบุคคลและองค์กรช่วยสร้างความมั่นคงและการสนับสนุนในช่วงวิกฤติ การแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรช่วยส่งเสริมการปรับตัว

5) การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ (skills development and learning) การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเผชิญความท้าทาย เช่น การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อปรับตัวในยุคดิจิทัล

ดังนั้น บทบาทของศาสนาในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) การใช้หลักธรรมทางศาสนา (to applying of religious principles) ศาสนาเป็นแหล่งที่มาของกำลังใจและแนวทางในการดำเนินชีวิต หลักธรรมในพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 และอุเบกขา ช่วยให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นความจริงของชีวิตและสามารถรักษาสมดุทางอารมณ์ได้ (พระธรรมปิฎก, 2544)

2) การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง (to building strong communities) วัดและองค์กรทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม ชุมชนศาสนาช่วยสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนการปรับตัว

3) การปรับใช้เทคโนโลยีในศาสนา (to applying of Technology in Religion) การเผยแพร่คำสอนผ่านสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยให้ศาสนายังคงมีบทบาทในสังคมยุคใหม่และเชื่อมโยงกับคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ผู้เขียนมีมุมมองว่าควรประกอบด้วย (1) ผู้นำศาสนาควรเป็นตัวอย่างของความยืดหยุ่นและการปรับตัวโดยใช้หลักธรรมในการเผชิญปัญหา (2) ศาสนาควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางสังคมและการจัดการวิกฤติให้กับประชาชน และ (3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศาสนา รัฐ และเอกชนเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืน

การวิเคราะห์การบริหารการศึกษาสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

การบริหารการศึกษาสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญในการรักษาและพัฒนาภารกิจของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ การศึกษาสงฆ์ไม่ได้เป็นเพียงการสืบทอดคำสอนทางศาสนา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมในสังคม การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เช่น การปฏิวัติทางเทคโนโลยี ความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ส่งผลให้การบริหารการศึกษาสงฆ์ต้องมีการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนและความเข้มแข็ง ดังนั้น การบริหาร

การศึกษาสงฆ์ จึงสะท้อนถึงการจัดระบบและกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งทางด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงสร้างสรรค์ อย่างน้อยใน 3 มิติ คือ (1) มิติทางศาสนา (religious dimension) การสร้างความเข้มแข็งในการศึกษาพระปริยัติธรรมและพระธรรมวินัย (2) มิติทางการบริหาร (administrative dimension) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการระบบ และ (3) มิติทางสังคม (social dimension) การปรับหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประชาชน บนพื้นฐานแห่งบริบททางสังคมเพื่อรองรับการบริหารการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

1. ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง: ความท้าทายและโอกาส

1) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การปฏิวัติดิจิทัลเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอนจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความท้าทาย (challenges) คือวัดและสถานศึกษาอาจขาดทรัพยากรหรือบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี โอกาส (chance) คือการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มการเข้าถึงคำสอนพุทธศาสนาให้กับประชาชนทั่วโลก

2) ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและความเหลื่อมล้ำในสังคมสร้างผลกระทบต่อการศึกษาสงฆ์ในด้านงบประมาณและความมั่นคงของบุคลากร ความท้าทาย (challenges) คือ การลดลงของศรัทธาและการสนับสนุนทางเศรษฐกิจจากประชาชน โอกาส (chance) คือการสร้างพันธมิตรกับองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานรัฐ

3) ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ยุคโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการปะทะกันของวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่าง ซึ่งอาจทำให้เยาวชนห่างไกลจากหลักธรรมทางศาสนา ความท้าทาย (challenges) คือการศึกษาสงฆ์ต้องแข่งขันกับระบบการศึกษาแบบโลกียะที่เน้นการผลิตแรงงาน โอกาส (chance) คือการบูรณาการหลักสูตรเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการศึกษาระบบโลกียะและธรรมะ

2. กลยุทธ์การบริหารการศึกษาสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

1) การพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ (to developing of Buddhist Leadership) การศึกษาสงฆ์ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เช่น การใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา อริยวัชค 5 เป็นแนวทางในการสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม (อริยวัชคธรรม 5 เป็นธรรมสำหรับอริยะชนหรือสัตบุรุษ ประกอบด้วย ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา (อง.อรรถก. (ไทย) 23/23-24/266-268)

2) การบูรณาการหลักสูตร (curriculum integration) การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเชื่อมโยงความรู้ทางศาสนากับความรู้สมัยใหม่ เช่น การพัฒนาหลักสูตรที่รวมศาสนศึกษาเข้ากับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

3) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ (educational Information Technology) การจัดตั้งแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ธรรมะ

4) การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (strengthening collaborative networks) การสร้างความร่วมมือกับองค์กรทางศาสนา การศึกษา และรัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาสงฆ์

ดังนั้น การศึกษาสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยการบริหารที่มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่น การปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจะช่วยให้การศึกษาสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เช่น การสร้างความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมและวิสัยทัศน์ การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาคณะสงฆ์ในปัจจุบันเผชิญแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมไม่เพียงพอต่อความต้องการร่วมสมัย การบริหารการศึกษาจึงต้องพัฒนาเชิงกลยุทธ์ โดยมุ่งสร้างสมดุลระหว่างการธำรงคุณค่าพุทธธรรมกับการตอบสนองต่อพลวัตของโลกยุคใหม่ หัวใจสำคัญของการบริหารอยู่ที่ การพัฒนาทุนมนุษย์สงฆ์ ให้มีศักยภาพด้านวิชาการ เทคโนโลยี และการวิจัย เพื่อเชื่อมโยงพระธรรมวินัยกับประเด็นสังคมร่วมสมัย ควบคู่กับ การจัดสรรทรัพยากร ที่มีประสิทธิภาพ และ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลกนอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัล ควรถูกใช้เป็นกลไกเชิงรุก ไม่ใช่เพียงเครื่องมือ แต่เป็นพื้นที่ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเรียนการสอนออนไลน์ การพัฒนาหลักสูตรดิจิทัล และการสร้างฐานข้อมูลพระไตรปิฎก ล้วนช่วยให้การเข้าถึงพระพุทธธรรม เป็นไปอย่างกว้างขวางและร่วมสมัย ในด้านหลักสูตร การจัดการศึกษาไม่ควรมุ่งเพียงการสืบทอดพระพุทธพจน์ แต่ต้องออกแบบเชิงแก้ปัญหา (Problem-oriented) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม และการเป็นผู้นำทางจริยธรรม ขณะเดียวกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนและความเชื่อมโยงทางสังคม

บทสรุป

การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเข้าใจในธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การศึกษาคณะสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทเพียงแคในฐานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างศีลธรรมและคุณธรรมในสังคม การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เช่น การปฏิวัติทางดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคม ทำให้การศึกษาคณะสงฆ์ต้องเผชิญทั้งความท้าทายและโอกาส ความสำคัญของการบริหารการศึกษาสงฆ์ในยุคใหม่ คือการบริหารการศึกษาสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมและเทคโนโลยี โดยเน้นการจัดการที่มีธรรมาภิบาล (Good Governance) และการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ เช่น การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการพัฒนาทักษะชีวิตและการจัดการสมัยใหม่

กลยุทธ์สำคัญในการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน ควรมีองค์ประกอบดังนี้ คือ (1) การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางศาสนา มีการพัฒนาผู้นำสงฆ์ที่มีคุณธรรม วิสัยทัศน์ และความสามารถในการปรับตัว (2) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการศึกษา เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเผยแผ่และจัดการการศึกษา (3) การบูรณาการหลักสูตร มีการปรับปรุงหลักสูตรที่เชื่อมโยงระหว่างธรรมะและวิทยาการสมัยใหม่ และ (4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ปรับปรุงการทำงานร่วมกับหน่วยงานทางศาสนา การศึกษา และภาคสังคม ส่วนประเด็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ (1) คณะสงฆ์ควรเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญทั้งในด้านศาสนาและการบริหาร (2) การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชนทั่วไป และ (3) การส่งเสริมบทบาทของการศึกษาสงฆ์ในเวทีนานาชาติ เพื่อแสดงถึงศักยภาพของพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางศาสนาและสังคมในอนาคต การศึกษาแบบบูรณาการ การปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะช่วยให้การศึกษาคณะสงฆ์คงความสำคัญและยังคงพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังคำกล่าวที่ว่า “The administration of monastic education during this transformative era is pivotal in fostering both religious and social stability for the future. By embracing an integrated approach to education, adapting to technological advancements, and fostering collaborative networks, monastic education can maintain its relevance and thrive sustainably in the face of rapid societal change.”

เอกสารอ้างอิง

- ชุติมา มุสิกานนท์. (2561). แนวคิดของการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี*, 1(1), 13-25.
- นงนุช เพียรไม่คลาย, มินมาส พรานป่า, และเบญจวรรณ ศรีมารุต. (2568). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 7(1), 260-274.
- นุชชารัตน์ พึ่งบุญ และไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ. (2565). ผลของโปรแกรมการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับความคิดและพฤติกรรมต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจในนักเรียนชาติพันธุ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(2), 308-339.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตโต). (2544). *การศึกษาสำหรับชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยธรรมานุกุล (สามารถ อิทธิญาโณ). (2566). การบริหารการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ตามวิถีพุทธ. *วารสารนิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 9(1), 20-30.
- พระครูโสภาสธรรมรักษ์ (ชินกร เจียรณัย). (2568). แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่. *วารสารสิทธิธรรม*, 3(1), 18-33.
- พีไลวรรณ ธรรมเพชร, ในตะวัน กำหอม, และทิพย์วรรณ มูลศาสตร์. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. *วารสารสถาบันพอดิ*, 2(5), 1-10
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อ้วน ตีสู่). (2546). *ประวัติการศึกษาพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2542). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อลงกรณ์ จินสกุล และไททัศน์ มาลา. (2565). การศึกษา การจัดการความรู้เพื่อการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญ กรณีศึกษา : ประเพณีรำพาข้าวสาร ชุมชนเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วลัยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17(1), 49-58.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความหนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่ตนจะและขอคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

- 1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

- 1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและ

ตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย



7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุดูสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย

รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภูิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร์. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>



สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้ เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (จำลองจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทอง. (2560). รายงานการก้น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์

ของวารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี ได้ที่

<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/issue/view/25> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้
แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : manichettharam@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16.pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16.pt)ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words



บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

**ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)**

.....

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สืบเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย...และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

(16 pt)

10 pt



.....(16 pt).....



สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

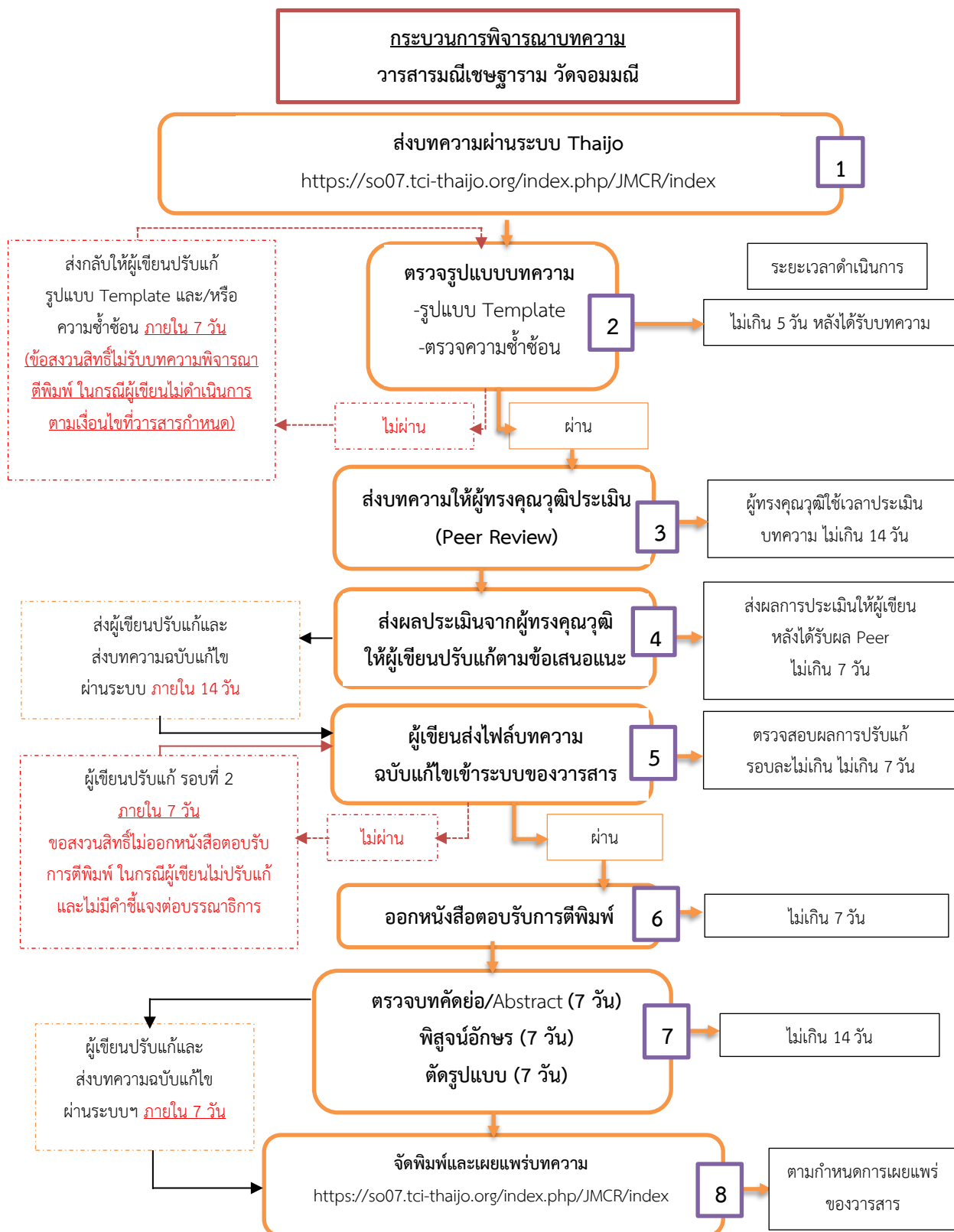
.....

.....

.....

.....

.....



หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลา
ประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)